Diui Thome Aquinatis in libꝛos de anima Ariſtotelis Expoſitio

Magiſtri Dominici de Flandria oꝛdinis pꝛedicatoꝝ in eoſdem libꝛos acutiſſime queſtiones ⁊ annotationes.

¶ Ariſtotelis Stagyrite peripatheticoꝝ principis de Anima textus libri primi.

Cum oēm ſciam rē eſſe bonaꝫ arbitremur ac honorabilem: ⁊ alia magis: ex eo talē eſſe putemus: quia vl̄ exactior eſt: vel reꝝ eſt carū que magis preſtabiles magiſqꝫ ſunt admirabiles: ſciaꝫ aīe merito ob hec vtraqꝫ nō iniuria ponendam in primis eſſe cenſemus.

T.c.1. Bonoꝝ honorabiliū notitiā opinātes: magis aūt alterā altera: aut ſꝫ certitudinē: aut ex eo ꝙ melioꝝ quidē ⁊ mirabilioꝝ eſt: ꝓpter vtraqꝫ hec aīe hyſtoriā rationabilit̄ vtiqꝫ i primis ponemus.

¶ Diui Thome Aquinatis almi ordinis pdicatoꝝ in primuꝫ librū de anima Ariſtotelis clariſſimi ac fideliſſimi cōmentatoris ꝑclariſſima cōmentaria. Lectio. I.

Caplo p̄

Sicut docet Phūs in xi° de aialib⁹: in quolibet genere rerum neceſſe eſt ꝑus cōſiderare cōia ⁊ ſeorſum: et poſtea ꝓpria vnicuiqꝫ illius gn̄is: quē quidē modū Ariſtoteles ſeruat in phia pma. In metaphyſica eni primo tractat ⁊ conſiderat cōia entis inquātū ens: poſtea vō cōſiderat ꝓpria vnicuiqꝫ enti. Cui⁹ rō eſt: qa niſi hoc fieret: idē dicerē frequēter. Reꝝ aūt animatarū oīuꝫ quoddā genus eſt: ⁊ ideo in cōſideratione reꝝ animatarū opꝫ ꝑus cōſiderare ea que ſunt cōia oīb⁹ aiatis: poſtmodū vō illa que ſunt ꝓpria cuilibet rei aiate. Cōmune aūt oībus reb⁹ animatis eſt aia: in hoc eni oīa aiata cōueniūt. Ad tradendū igit̄ de rebus aiatis ſciam: neceſſariuꝫ fuit pmo tradere ſciam de aia tanq̄ cōem eis. Ariſto. ergo volens tradere ſciam de ipſis rebus animatis pmo tradit ſciam de aia: poſtmodū vō determinat de ꝓprijs ſingulis aiatis in ſequētibus libris. In tractatu aūt de aia quē habemus p̄ manib⁹: pmo ponit ꝓhemiū: in quo facit tria que neceſſaria ſunt in quolibet ꝓhemio. Qui eni facit prohemium tria intēdit. Prio eni vt auditorē reddat beniuolū. ſcdo vt reddat docilē. tertio vt reddat attentū. Beniuolū quidē reddit oſtēdendo vtilitatē ſcie: dociles premittendo ordinē ⁊ diſtinctionē tractatus: attentū atteſtando difficultatē tractatus. Que quidē tria Ariſt. facit in ꝓhemio huius tractatus. Primo eni oſtēdit dignitatē huius ſcie. Scdo vō ordinē hui⁹ tractatus: quis ſit. ſ. ⁊ qualr̄ ſit tractandū de aia. ibi (Inquirimus aūt.) Tertio vō oſtēdit difficultatē hui⁹ ſcie. ibi (Omnino aūt ⁊ penitus difficillimorū ⁊c̄.) Circa pmū duo facit. Prio eni oſtēdit dignitatē huius ſcie. Scdo vtilitatē eius. ibi (Videt̄ aūt ⁊ ad veritatē ⁊c̄.) ¶ Circa pmū ſciendū eſt ꝙ oīs ſcia bona eſt: ⁊ nō ſolū bona: verū etiā honorabilis. Nihilomin⁹ tn̄ vna ſcia in hoc ſuperexcellit aliā. Qꝫ aūt oīs ſcia ſit bona, patet: qa bonū rei eſt illud ſm qḋ res hēt eſſe perfectū. hoc eni vnaqueqꝫ res querit ⁊ deſiderat. Cū igit̄ ſcia ſit perfectio hōis inquantū homo: ſcia eſt bonū hōis. Inter bona aūt quedaꝫ ſunt laudabilia: illa. ſ. que ſunt vtilia in ordine ad finē aliquē: laudamus eni bonum equū: qꝛ bene currit: quedam vō ſunt etiā honorabilia: illa. ſ. que ſunt ꝓpter ſeipſa: honoramus eni fines. In ſcientijs aūt quedaꝫ ſunt practice: ⁊ quedā ſpeculatiue: ⁊ he differūt: qa practice ſunt ꝓpter opus: ſpeculatiue autēꝫ ꝓpter ſeipſas. Et ideo ſcie ſpeculatiue ⁊ bone ſunt ⁊ honorabiles ſunt: practice vō laudabiles tm̄. Oīs ergo ſcia ſpeculatiua bona eſt ⁊ honorabilis. Sed ⁊ in ipſis ſciētijs ſpeculatiuis inueniūt̄ gradus quātū ad bonitatē ⁊ honorabilitatē. Scia naqꝫ oīs ex actu laudat̄: oīs aūt act⁹ laudat̄ ex duob⁹: ex obiecto: et qualitate ſeu modo: ſicut edificare eſt melius q̄ facere lectum: qa obiectū edificationis eſt melius lecto. In eodem aūt reſpectu eiuſdē rei ipſa qualitas gradū quātitatis facit: qa quāto modus edificij eſt melior: tāto melius eſt edificiū. Sic ḡ ſi ꝯſideret̄ ſcia ſeu actus ei⁹ ex obiecto: patꝫ ꝙ illa ſcia eſt nobilior que eſt melioꝝ ⁊ honorabilioꝝ. Si vō ꝯſideret̄ ex q̄litate ſeu mō: ſic ſcia illa ē nobilior q̄ eſt certior. Sic ḡ dr̄ vna ſcia magis nobilior altera: aut qꝛ eſt melioꝝ ⁊ honorabilioꝝ: aut qa eſt magis certa. Sꝫ hoc eſt in quibuſdā ſciētijs diuerſiꝫ: qꝛ aliq̄ ſūt magis certe aliaꝝ: tn̄ ſūt de reb⁹ min⁹ honorabilib⁹: alie vō ſut de reb⁹ magis honorabilib⁹ ⁊ meliorib⁹: ⁊ tn̄ ſūt min⁹ certe. Nihilomin⁹ tn̄ illa ē melior q̄ de reb⁹ meliorib⁹ ⁊ honorabilib⁹ eſt. Cui⁹ rō eſt: qa ſic dicit Phūs in li° xi° de aialib⁹. Magis cōcupiſcimus ſcire modicū de reb⁹ honorabilibus ⁊ altiſſimis: etiā ſi topice ⁊ ꝓbabilr̄ illud ſciamus: q̄ ſcire multū ⁊ per certitudinē de reb⁹ min⁹ nobilib⁹. Hoc eni hēt nobilitatē ex ſe ⁊ ex ſua ſubā: illud vō ex modo et ex qualitate. Hec aūt ſcia. ſ. de aia vtrūqꝫ hēt: qa ⁊ certa ē: hoc eni quilibet experit̄ in ſeipſo ꝙ. ſ. habeat aiaꝫ: ⁊ ꝙ aia viuificet. Et qa eſt nobilior: aia eni eſt nobilior iter inferiores creaturas. Et hoc eſt qḋ dicit. Nos (opinātes notitiā.) i. ſciam ſpeculatiuā oīum eſſe (bonoꝝ. i. de numero bonoꝝ (⁊ honorabilioꝝ.) ſed altera ſcia eſt magis bona ⁊ honorabilis altera dupl̄r: aut qa eſt magis certa: vt dictū eſt. vn̄ dicit (ſm certitudinē: aut ex eo ꝙ melioꝝ) illoꝝ. ſ. que ſunt in ſua natura bona (et mirabilioꝝ.) i. illoꝝ quoꝛuꝫ cā ignorat̄ (ꝓpter vtraqꝫ.) i. ꝓpter hec duo (anime l' yſtoriā.) Et dicit (hyſtoriā:) quia in quadā ſūma tractat de aia nō perueniēdo ad finalē inquiſitioneꝫ oīum que pertinēt ad ipſaꝫ aiaꝫ in hoc tractatu. Hoc eni eſt de rōne hyſtorie (in pmis) hoc ſi accipiat̄ quantū ad totā ſciam nālē: nō dicit ordinē: ſed dignitatē. Si vō ad ſcientiā de rebus animatis tm̄: ſic ly in primis. dicit ordinem. ¶ Conſequenter cum dicit,

Ar in p° libro magnoꝝ moraliū ca° pmo ⁊ c°

Vel pmo lib° de gn̄ab° ⁊ aialiū ca° 5°

Oſtēdit nobilitatem ſcie de aia.

¶ Videt̄ autē ⁊ ad veritatē oēm ipſius aīe cognitio vehementer conferre: ⁊ maxime ad ipſius nāe ſciētiā. Eſt eni aia quaſi principium omniuꝫ animaliū.

¶ Videt̄ autem ⁊ ad veritatem omnem cognitio ipſius multū proficere: maxime autē ad naturam. Eſt enim tanq̄ principiū animalium. T.c.2.

¶ Reddit auditorē beniuolū ex vtilitate huius ſcientie dicēs: ꝙ cognitio de anima videt̄ multū ꝓficere ad oēꝫ veritatē que tradit̄ i alijs ſciētijs. ¶ Ad oēs eni partes phie inſignes dat occaſiones: qa ſi ad phiaꝫ pmā attēdamus nō poſſumus deuenire in cognitionē diuinarū ⁊ altiſſimarū cauſaꝝ: niſi per ea que ex vtute itellectus poſſibilis acq̄rimus. Si eni nā itellectus poſſibilis eſſet nobis ignota non poſſemus ſcire ordinē ſubaꝝ ſeparataꝝ: ſicut dicit Cōmētator ſup vndecio metaphyſice. Si vō attēdat̄ quātū ad moralē: nō poſſumus ꝑfecte ad ſciam moralē peruenire: niſi ſciamus potētias aīe. Et inde eſt ꝙ Phūs in ethic. attribuit q̄ſlibet vtutes diuerſis poten- Li° p̄ ſi.

Oſtēdit vtilitatē.

Ari. li° rhetoric. ad Alexandruꝫ ⁊ in 3° li° rhetoric. c. 14.

rijs aie. Ad nālē vo vtilis eſt: q̄a magnā pⁿ̄dālitū eſt bis aīaꝫ: ꝛ ipſa aīa eſt fons ꝛ pⁿ̄ ois motus in rebus aiatis. Eſt eni aīa tāq̄ pⁿ̄ aīaliū: ly (tanq̄) nō ponit̄ ſimilitudinarie: ſed expreſſiue. ¶ Conſequēter cum dicit.

¶ Atq3 perſpicere cognoſcereq3 naturaꝫ eius ꝛ ſubſtantiā querimus: pcidē ea que circa ipſaꝫ accidūt: quoꝝ quedā affectus ipſius eſſe proprij: quedā aīalibus etiā per ipſam ineſſe: competereq3 videntur.

T.c.3. ¶ Inquirimus aūt cōſiderare ꝛ cognoſcere naturā ipſius ꝛ ſubām: poſtea queciiq3 accidunt circa ipſaꝫ. Quoꝝ alie ppꝛie paſſiones vident̄: alie aūt ppter ipſam cōes ꝛ animalibus ineſſe.

Oñdit ordinem. ¶ Oſtēdit ordinē huius tractatus dicēs: q̄ itēdimus cōſiderare per ſigna. ſ. ꝛ cognoſcere p demōſtrationeꝫ. ſ. q̄d ſit aīa ſeu nām ipſius ꝛ ſubaꝫ (ꝛ poſtea q̄cūq3 accidunt circa ipſam). ſ. paſſiones eius. Et in hoc eſt q̄dā diuerſitas: q̄a q̄dā vident̄ paſſiones aīe tm̄: ſic itelligētia ꝛ ſpeculatio: q̄dā vo pp ipſaꝫ aīaꝫ ieſſe vident̄ cōiter aīalib⁹: ſicut delectatio ꝛ triſtitia: ſenſus ꝛ phantaſia. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Uerū enī omni ex parte: atq3 oīno difficillium eſt fidē aliquā de ipſa tādē accipere. Nā cū hec queſtio cōis ſit etiā cū alijs rebus cōpluribꝰ: de ſuba dico ꝛ quid eſt: vnus cuipiā fortaſſe modus: vna via q̄dā eſſe videt̄: qua cognoſcē q̄dnā ſit vnaqueq3 poſſumus rerū: quaꝝ ſubām percipere volumus: ꝛ pinde atq3 modus vnus eſt iſte: quo ppriū rerū demōſtrātur affectus. Quapropter querēduꝫ eſt: que nam ſit illa via: quis ille modus vnus: quo rerū ſube pcipi poſſunt. Qd̄ ſi nō vnus quidam atq3 cōis ſit ille modus. Lōge difficilior ipſa pertractatio fit. Oportebit eni de vnaquaq3 rerum accipere: quis ad vnāquamq3 modus accōmodabit̄. Si vo pateat illum demōſtrationē vel diuiſionē vel etiaꝫ quēdaꝫ aliuꝫ modū eſſe: cōplures inſuper difficultates erroreſq3 emergunt: in ijs exquirēdis e quibus vniuſcuiuſq3 conficienda eſt diffinitio. Aliarū nanq3 rerum alia principia ſunt vt numeroꝝ ſuperficierūq3. Primuꝫ aūt fortaſſe neceſſariū eſt diuidere atq3 accipere in quo naꝫ generꝫ collocet̄: quidq3 ſit aīa: vtrū ſit ſubſtātia: an in q̄litate: vel in quātitate: vel in alio quodā predicamentorū genere: collocet̄. Deinde peruestigandū eſt vtrum eorū ſubeat rōnem que potētia ſunt: an potius quidā ſit actus. Nō eni paꝝ itereſſe videt̄. Cōſiderādū eſt pterea: ſi partibilis ſit necne. Et vtrū eiuſdē ſit aīa ſpeciei ois an nō. Si aūt nō ſimilis ſpēi: vtrum ſpecie tm̄ an etiā genere differat. Nūc enim ij qui dicunt atq3 querunt de aīa: de humana tm̄ q̄rere perſcrutariq3 videtur. At cauendū eſt ne nos preter eat: vtrū vna ſit eiꝰ ratio vt aīalis: an vniuſcuiuſq3 ſit alia rō: vt equi: canis: hois aut dei. Aial aūt vniuerſale: aut nihil eſt: aut poſterius eſt: ꝛ quicq̄d itidem aliud cōmuniter predicatur.

T.c.4. ¶ Omnino aūt ꝛ penitus difficillimoꝝ eſt accipere aliquā fidē de ipſa: cuꝫ eni ſit queſtio cōis multis alijs: dico aūt eā que eſt circa ſubām: ꝛ eaꝫ que quid eſt: fortaſſis alicui videbitur vna quedā methodus eſſe de oībus de quibꝰ volumus cognoſcere ſubām: ſicut ꝛ eorū que ſunt ſm accidēs propꝛioꝝ demonſtrationē. Quare querendū vtiq3 erit methodū iſtam. T.c.5. Si autē nō eſt vna quedā ꝛ cōis methodus de eo quod quid eſt: amplius difficiliꝰ eſt negociari. Oportebit eni accipere circa vnūq̄dq3 quis modus. Si aūt manifeſtū ſit. vtrū demōſtratio aliqua ſit: aut diuiſio: aut etiā aliqua alia methodus: adhuc multas hēt dubitationes ꝛ errores: ex quibus opꝫ querere. Alia eni alioꝝ principia: ſicut numeroꝝ ꝛ planoꝝ. Primū aūt fortaſſis T.c.6. neceſſariū eſt diuidere in quo generuꝫ: ꝛ quid ſit. dico aūt vtrū hoc aliquid ꝛ ſuba ſit: aut qualitas: aut quātitas: aut etiā quoddā aliud diuiſoꝝ p̄dicamentoꝝ. Adhuc aūt vtrū eorū que T.c.7. in potētia ſunt: an magis endelechia quedā ſit: differt eni nō aliquid parū. Conſiderandum autē ꝛ ſi partibilis ſit: aut impartibilis: ꝛ vtrū ſit ſimilis ſpēi ois aīa: an nō. Si autē nō ſimilis ſpēi: vtrum ſpecie differant: aut genere. Nunc quidē eni dicentes ꝛ querētes de aīa: de humana ſolum vident̄ intendere. Formidanduꝫ aūt T.c.8. quatenus nō lateat vtrū vna ratio ipſius eſt ſicut aīalis: aut ſꝫ vnūq̄dq3 altera: vt equi: canis: hominis: aut dei: aīal aūt vlē: aut nihil eſt: aut poſterius. Silr aūt ꝛ ſi aliqd̄ cōe aliud predicet̄.

Oſtendit difficultatem. ¶ Oñdit difficultatē huiꝰ tractatꝰ. Et p̄ quantū ad duo. Pꝛio quātū ad cognoſcēduꝫ ſubām aīe. Scdo quātū ad cognoſcēdū accntia ſeu ppꝛias paſſiones. ibi (Dubitatione aūt ꝛc.) Quātū aūt ad pmū oñdit duplicē difficultatē. Et p̄ quātū ad modū diffiniēdi ipſaꝫ. Scdo quātum ad ea que itrāt diffōnē. ibi (Primū aūt fortaſſis ꝛc.) Dicit g̊ q̄uis ſit vtilis ſcia de aīa: tm̄ difficile eſt ſcire de aīa q̄d eſt: ꝛ hec difficultas eſt in qualibet re: cū ſit vna cōis q̄ſtio aīe ꝛ mltis alijs circa ſubaꝫ eoꝝ: ꝛ circa qd̄ q̄d eſt. Eſt g̊ pma difficultas: q̄a nos neſcimꝰ p quā viā pcedēdū ſit ad diffōnē: q̄a q̄dā dicūt q̄ demōſtrādo: q̄dā q̄ diuidēdo: q̄dā vo q̄ coponēdo. Ariſto. autē voluit q̄ cōponendo. Scda difficultas eſt de his q̄ ponunt̄ in diffōne. Diffō eni notificat eēntiā rei: que nō pōt ſciri niſi ſciantur pⁿ̄: ſed diuerſoꝝ ſunt diuerſa pⁿ̄: ꝛ ideo difficile eſt ſcire ex q̄bꝰ ſumant̄ pⁿ̄. Illa g̊ que igerūt difficultatem ponētibꝰ ꝛ ingrētibꝰ diffōnē reducunt̄ ad tria: q̄ꝝ pmū eſt circa ſubaꝫ aīe. 2ᵐ circa ptes eiꝰ. 3ᵐ circa adiutoriū qd̄ neceſſ eſt in diffōnibꝰ ex accntibꝰ aīe. Circa ſubaꝫ ē dubitatio de gn̄e. Hoc eni p q̄rimꝰ in diffōne cuiuſlibet rei vt. ſ. ſciamꝰ genꝰ. Et iō querēdū eſt in quo gn̄e ſit ponenda aīa. vtrū. ſ. in genere ſubſtātie vel in quāto: vel in q̄li. Et nō ſolū eſt accipere genus ſupremū: ſed ppinquum. Neq3 eni q̄n hoieꝫ diffinimꝰ ſubam accipimus: ſed aīal. Et ſi aīa inenit̄ in gn̄e ſubē: adhuc cū vnūq̄dq3 genus dicat̄ duplr. hoc quidē potētia: hoc aūt actu: querēduꝫ erit vtrū ſit potētia vel actus. Itē q̄a ſubaꝝ q̄dā ſunt cōpoſite: q̄dā ſimplices: querēdū erit vtruꝫ aīa ſit cōpoſita: aut ſimplex: ꝛ vtrū partibilis vel impartibilis. Eſt etiaꝫ qd̄ vtrū ſit vniꝰ ſpēi ois aīa ad oēm aīam: aut nō. Et ſi nō ſit

vnius

vni⁹ ſpēi:adhuc eſt q̄ſtio vtrū differāt etiā gn̄e vel non. Itē adhuc dubitatio eſt circa ea q̄ pticipāt diffōne. Que dā eni diffiniunt vt gen⁹:q̄dā vo vt ſpēs. Et iō vi eē qō: vtrū diffinitio aie ſit ſic gn̄is:aut ſic ſpēi ſpālíſſime. Nā aliq̄ q̄rētes de aīa vident itēdere ſolū de aīa hūana. Et q̄a apō antiquos ph̄os erat duplex opio de aīa:platonici eni q̄ ponebāt vlia ſepata.ſ.q̄ eēnt ſoꝛe ⁊ idee:⁊ erāt cāe rebus particularibus cognitionis ⁊ eſſe:volebāt q̄ eſſet quedā aīa ſepata p ſe que eēt cā ⁊ idea aīabus pticulari bus:⁊ q̄ q̄cq̄d iuenit in eis deriuat ab illa. Nāles autē ph̄i volebāt q̄ nō eſſent ſube vlis niſi particulares tn̄: ⁊ q̄ vlia nihil ſint in reꝝ nā. Et pp̄ hoc eſt qō.vtrū ſit q̄renda ſolū vna cōis rō aie:ſicut dicebant platonici: vel huius vel illius aie:ſicut dicebāt nāles.ſ.vt aie equi vel hoīs:aut dei. Et dicit (dei) q̄a credebāt corpa celeſtia eē deos:⁊ dicebāt ea eſſe aiata. Ariſto.aūt vult q̄ queratur ratio vtriuſq̄:⁊ cōis aie:⁊ cuiuſlibet ſpēi. Qð aūt circa h̄ dicit:aial autē vle:aut nihil eſt:aut poſterius:ſciēduꝫ eſt q̄ de aiali vli poſſum⁹ loqui duplr:q̄a aūt ſm q̄ eſt vle qō.ſ.eſt vnū in multis aut de multis:aut ſm q̄ eſt aial:⁊ hoc vel ſm q̄ eſt in rerū nā: vel ſm q̄ eſt in intellectu. Scðm aūt q̄ eſt in rerū nā:plato voluit aial vle aliq̄d eſſe:⁊ eē pus pticulari:q̄a vt dictū eſt poſuit vniuerſalia ſeparata ⁊ ideas. Ariſto.aūt vult q̄ vt ſic nihil eſt in rerum nā. Et ſi aliq̄d eſt:dixit illud eē poſterius. Si autē accipiamus nām aialis nō ſm q̄ ſubiacet intētioni vlitatis:ſic aliq̄d eſt ⁊ prius:ſicut qō eſt in potētia prius eſt q̄ͣ id qō eſt in actu. ℭ Conſequenter cum dicit.

ℭ Preterea ſi nō plures ſint aie:ſed partes:vtrū animā totā:aut partes querere prius opoꝛteat. Difficile aūt eſt id q̄oq̄ꝫ determinare:que nam inquā ptes a quibus diuerſe ſint. Et vtꝝ ipſas partes an ipſaꝝ partiū operationes prius querere pſcrutariq̄ꝫ opoꝛteat ceu intelligere:aut itellectiuū:⁊ ſentire aut ſenſitiuū:⁊ eodē modo de ceteris. Qð ſi opationes ſint exquirēde prius:rurſus pfecto quiſpiā dubitabit:ſi obiecta hoꝝ prius ſint inquirēda:vt ſenſibile p̄us: q̄ͣ ſenſitiuum:⁊ itelligibile:q̄ͣ intellectiuum.

T.c.9. ℭ Amplius aūt ⁊ ſi nō multe aie:ſed ptes:vtrū

T.c.10. opꝫ querere prius totā aīaꝫ:aut partes. ℭ Difficile aūt ⁊ harū determinare quales apte nate ſint altere abinuicē eſſe. Et vtꝝ partes opꝫ querere prius:aut opera ipſarū:vt intelligere: aut itellectiuū:⁊ ſentire aut ſenſitiuū. Similr aūt ⁊ in alijs. Si aūt opa prius:iterū vtiq̄ꝫ dubitabit aliquis:ſi obiecta hoꝝ prius querēdū.ſicut ſenſibile ſenſitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo.

ℭ Tāgit difficultates que emergūt circa potētias aie. In aīa eni ſūt ptes potētiales.ſ.itellectiuū:ſenſitiuū:⁊ vegetatiuū. Eſt ḡ q̄ſtio vtrū he ſint diuerſe aie:ſicut platonici volebāt:⁊ ēt ponebāt:an ſint ptes potētiales anime. Et ſi ſint ptes potētiales aie:q̄rit etiā vtrū p̄ debeam⁹ q̄rere potētias ipſas q̄ͣ actus:aut p̄ act⁹ q̄ͣ potētias:vt itelligere ante itellectū:⁊ ſentire qō eſt act⁹:añ ſenſitiuū qō eſt potētia:⁊ ſilr in alijs potētijs ⁊ actib⁹. Et ſi p̄ debem⁹ q̄rere actus q̄ͣ potētias:adhuc erit q̄ſtio vtrū ſint prius querenda obiecta hoꝝ actuū q̄ͣ potētie: vt puta p̄us debeat queri ſenſibile q̄ͣ ſenſitiuum:aut intelligibile q̄ͣ intellectiuum. ℭ Conſequēter cum dicit.

ℭ Nō ſolū aūt ipſius quid eſt cognitio ꝯferre videt ad perſpiciendas coꝝ cauſas accidentiuꝫ: que p ſe ſubſtantijs:inſunt vt in mathematicis confert quid eſt rectū ⁊ quid curuū:vel quid linea:quid ſupficies ad cognoſcendū q̄ rectis trianguli ſunt eq̄les:nam ipſum q̄d eſt:oīs eſt principiū demonſtrationis:ſed ecōuerſo etiā accidētia magnā afferūt opem ad illð percipiendū. Nā cū per imaginationē de accidentibus:aut oībus:aut plurib⁹ reddere poſſumus: tum aliquid etiā de ſuba dicere poterim⁹ optime. Quare patet eas oīs diffōnes differendi modo vaneq̄ꝫ dictas ⁊ aſſignatas eſſe:quibus nō fit: vt accidētia percipiant:aut de ipſis cōiectura facilis habeatur.

ℭ Videt aūt nō ſolū qō q̄d eſt cognoſcere vtile eſſe ad cognoſcēdas cauſas accñtiū in ſubſtantijs:ſicut in mathematicis q̄d rectū ⁊ quid obliquū:⁊ q̄d linea:⁊ quid planū:ad cognoſcendū q̄ rectis triāguli anguli ſūt equales:ſed ecōtrario accidētia conferunt magnā partē ad cognoſcendū qō quid eſt. Cū eni habeamus tradere ſm phantaſias de accidentibus:aut oīb⁹: aut pluribus:tūc ⁊ de ſubſtātia habebimus dicere aliq̄d optime. Ois enim demōſtrationis principium eſt qō q̄d eſt. Quare ſm quaſcūq̄ꝫ diffinitiones nō ꝯtigit accidētia cognoſcere: ſꝫ neq̄ꝫ coniecturari de ipſis facile:manifeſtū eſt q̄ dialectice dicte ſunt ⁊ vane omnes. T.c.11.

ℭ Ponit difficultates:que emergūt q̄ntū ad illa que ſūt in adiutoꝛiū diffinitionis aie:q̄a in diffinitiōe opꝫ nō ſolū cognoſcere p̄ncipia eēntialia:ſed etiā accidētalia. Si eni recte diffinirent:⁊ poſſent cognoſci p̄ncipia eſſentialia:diffinitio nō īdigeret accñtib⁹. Sed q̄a p̄ncipia eſſentialia rerū ſunt nobis ignota:iō opꝫ q̄ vtamur differentijs accidētalibus in deſignatione eſſentialiū:bipes eni nō eſt eſſentiale:ſed ponit in deſignatione eēntialis. Et per eas.ſ.p dr̄ias accñtales puenim⁹ in cognitionē eſſentialiū. Et ideo difficile eſt: q̄a opꝫ nos cognoſcere qō q̄d eſt aīa ad cognoſcendū facilius accñtia aie:ſic in mathematicis valde vtile eſt p̄accipere qō q̄d erat eſſe recti et curui ⁊ plani ad cognoſcēdū quot rectis trianguli anguli ſint eq̄les. Ecōuerſo etiā accñtia ſi p̄accipiant:multū ꝯferūt ad ſignificandū qō q̄d erat eē:vt dictū eſt. Si q̄s ergo aſſignet diffōnē per quā nō deueniat in cog̃nē accidentiū rei diffinite:illa diffinitio nō eſt realis:ſed remota ⁊ dialectica. Sꝫ illa diffinitio p quā deuenit in cognitionē accñtiū eſt realis ⁊ ex ꝓprijs ⁊ eēntialibus rei.

ℭ Eſt etiā de affectibus anime dubitatio:vtruꝫ oēs cōmunes ſint cum eo qō hēt animam:an ſit ⁊ ipſius anime proprius aliquis.

ℭ Dubitationē autem habent ⁊ paſſiones anime vtrū ſint omnes cōmunes ⁊ habētis:an ſit aliqua ⁊ anime propria ipſius. T.c.12.

Lec.II.

Poſtq̄ͣ ph's oñdit difficultatē que eſt in ſcia de aīa ex pte ſube:et qō q̄d eſt aie: hic ꝯñter oñdit difficultatē que eſt ex parte paſſionū ⁊ accidētiū aie. Et circa hoc duo facit. Primo mouet dubitationē circa paſſiones aie:⁊ ſoluit eā. ſcðo ex huiꝰ ſolōne oñdit q̄ cognitio de aīa pertinet ad ph̄m nālē ſeu ad phyſicū.ibi (Et ꝓpter hoc igit iam phici ⁊c̄.) Dicit ḡ p̄mo q̄ dubitatio eſt circa paſſio-

nes aie ꝛ opationes: vtrū.ſ. ſint aie ꝓprie ſine cōicatione corpis: vt platoni videbaẗ: vł nulla ſit ꝓpria aie: ſed oēs ſint cōes corpis ꝛ compoſiti. Deinde cum dicit.

¶ Hoc enim ipſum accipere quidē neceſſariū eſt: nō tamen accipi facile poteſt. Atqꝫ plurimi ſunt: quoꝝ ſine corpe nullū aut agere: aut pati videẗ: vt iraſci: conſidere: cupere ꝛ oīno ſentire. Maxime aūt ipſuꝫ intelligere proprio ſimile eſt. Qđ ſi hoc etiā imaginatio ſit quedam: aut ſine imaginatione non ſit: nec iſtud eſſe ſine corpore poteſt.

¶ Hoc enī accipere quidē neceſſariū eſt: nō aūt leue. Videẗ aūt plurimoꝝ quidē nullū ſine corpore pati: neqꝫ facere: vt iraſci cōſidere deſiderare: ꝛ oīno ſentire: maxime autē aſſimilaẗ proprio intelligere. Si autē ꝛ hoc phantaſia quedam: aut non ſine phantaſia: non ꝯtinget vtiqꝫ neqꝫ hoc ſine corpore eſſe.

¶ Et circa hoc duo facit. Prio enī oſtēdit difficultatē hꝰ qōnis. ſcđo vō neceſſitatē. ibi [Siqdē igiẗ eſt aliqd.] Dicit ģ pmo: ꝙ accipe hoc. ſ. vtrū paſſiones ꝛ opationes aie ſint cōes vel ꝓprie: eſt neceſſariū: ꝛ nō eſt leue: ſed valde difficile. Et ꝙ ſit difficile oñdit dicēs: ꝙ cā difficultatis eſt: qa in apparēti videẗ ꝙ mlte paſſiones ſint cōes: ꝛ nō ſit pati ſine corpe: vt puta iraſci: ꝛ ſentire et hꝰ: quoꝝ nihil patiẗ aia ſine corpe. Sed ſi aliq̄ operatio eſſet ꝓpria aie: appareret hoc de opatione itellectꝰ. Intelligere enīꝫ que eſt opatio intell's maxie videẗ ꝓpriū eſſe aie. Siqs tñ recte cōſideret nō videẗ ꝓpriū aie intelligere. Cū enī itelligere vł ſit phātaſia vt platonici ponebāt: aut nō ſit ſine phātaſia: fuerūt enī qdā (ſicut antiq nāles) q dicebant ꝙ itell's nō differebat a ſenſu: ꝛ ſi hoc eēt: tūc itellectus in nullo differret a phātaſia: ꝛ iđ platonici moti ſūt ad ponēdū itellectū eē phātaſiaꝫ. Cū ģ phātaſia idigeat corpe: dicebāt ꝙ itelligere nō eſt ꝓpriū aie: ſed cōe aie ꝛ corpi. Si aūt deẗ ꝙ itellectus nō ſit phātaſia: nihilominus tamē nō eſt itelligere ſine phantaſia. Reſtat igiẗ ꝙ intelligere non eſt ꝓprium anime: cum phantaſia indigeat corpe. Nō ģ ꝯtingit hoc. ſ. itelligere eſſe ſine corpe.

Lec.ii. Quāuis autē hoc Ar. ſatis aperte manifeſtet in 3° huiꝰ nihilominꝰ tñ quātū ad hoc aliqd exponemꝰ. Naꝫ itelligere quodāmodo eſt ꝓpriū aie: quodāmō eſt coniuncti. Sciendū eſt igiẗ ꝙ aliq̄ opatio aie aut paſſio eſt que indiget corpe: ſic inſtrō ꝛ ſic obiecto: ſic videre idiget corpore: ſicut obiecto: qa color q eſt obm viſus eſt in corpe. Itē ſicut inſtrō: qa viſio ꝛ ſi ſit ab aia. nō eſt tñ niſi p organū viſus. ſ. pupillam que eſt vt inſtrm: ꝛ ſic videre nō eſt aie tm̄: ſed etiā organi. Aliq̄ aūt opatio eſt q̄ indiget corpe: nō tñ ſicut inſtrō: ſed ſic obto tm̄. Intelligere enīꝫ nō eſt per organū corpale: ſꝫ idiget obiecto corpali. Sic

Lec.iz. enī Phs dicit in 3° huiꝰ: hoc mō phantaſmata ſe hñt ad

T.c.30. itellectū: ſic colores ad viſuꝫ. Colores aūt ſe hñt ad viſū: ſicut obiecta: phātaſmata ģ ſe hñt ad itellm ſicut obta. Cū aūt phātaſmata nō ſint ſine corpe: videẗ ꝙ itelligere nō eſt ſine corpe: ita tñ ꝙ ſit ſic obm ꝛ nō ſicut inſtrꝫ. Et ex hoc duo ſequunẗ. vnū eſt ꝙ itelligere eſt ꝓpa operatio aie: ꝛ nō idiget corpe niſi vt obiecto tm̄: vt dictū ē: videre aūt ꝛ alie opationes ꝛ paſſiones nō ſunt aie tm̄: ſꝫ cōiuncti. Aliud eſt ꝙ illud qđ hēt opationē p ſe: hēt etiā eſſe ꝛ ſubſiſtentiā per ſe: ꝛ illud qđ nō hēt opationē p ſe nō hēt eſſe p ſe. Et ideo intellectus eſt forma ſubſiſtens: alie potētie ſunt forme in mā. Et in hoc erat difficultas huiꝰ qōnis: qa. ſ. oēs paſſiones anime ſm apparētiaꝫ videnẗ eſſe coniuncti. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Si igitur operationū anime: vel affectuūꝫ aliquis proprius ſit ipſius: fieri poteſt vt ipſa aia ſeparetur. Sin vō nullus ſit eius proprius: nō ſeparabilis eſt: ſed eſt de ipſa perinde atqꝫ de recto: cui multa qdē vt rectū eſt competunt: veluti puncto pilā eneā tangere: nō tñ ipm vnqꝫ ſeparatū tāget. Eſt enī inſeparabile quippe: cū ſemp aliquo cum corpore ſit.

¶ Siquidē igiẗ eſt aliqd aie opeꝝ aut paſſionū ꝓpriū: continget vtiqꝫ ipſam ſeparari. Si vō nullū eſt ꝓpriū ipſius: nō vtiqꝫ erit ſeparabilis: ſꝫ ſicut recto inquātū rectū multa accidūt: vt tangere eneā ſpherā ſm punctū: nō tñ tanget ab hoc ſeparatū rectū. Inſeparabile enī ſiquidem ſemper cum quodam corpore eſt. T.c.iz.

¶ Aſſignat cām neceſſitatis huiꝰ qōnis: qa. ſ. ex hoc hētur vnū ꝙ oēs maxime ſcire deſiderāt circa aiaꝫ: vtrū. ſ. cōtingat alam ſeparari dicēs: ꝙ ſi cōtingat aliquā ꝓpriā opationē: aut paſſionē aie eſſe: vtiqꝫ cōtinget ipſaꝫ aiam ſeparari a corpe: qa (vt dictū eſt) qđ hēt opationē p ſe: hēt etiā eſſe ꝛ ſubſiſtentiā per ſe. Si vō nō eēt aliq̄ ꝓpa operatio ſeu paſſio aie: eadē rōne nō ꝯtingeret ipſam aiam ſeparari a corpe: ſꝫ erit de aia: ſicut de recto. Lꝫ enī multa accidāt recto inquātū rectū. ſ. tāgere eneā ſpherā ſm punctū: nō tñ accidit ei niſi in mā: nō enī tāgit rectū in puncto eneā ſpherā niſi in mā. Sic erit de anima ſi non hēt ꝓpriā operationē: ꝙ lꝫ ei multa accidant: nō tamē accidunt ei niſi in materia. ¶ Cōſequenter cum dicit.

¶ Videnẗ autē ꝛ omnes affectus anime cū corpore eſſe: ira: manſuetudo: timor: miſericordia: ꝯfidētia: gaudiū: odium deniqꝫ: atqꝫ amor. Nam vna cū his ipſum corpus aliquid patitur. Qđ quideꝫ ita eſſe ex eo patet. Interdū enī non iraſcunẗ neqꝫ timēt: etiaꝫ ſi ſe vehemētes ipſis māifeſteue cāe offerāt. Interdū a pūis qbuſdā mouenẗ atqꝫ exiguis: ſi feruet ꝯcitaturqꝫ corpus: ꝛ pinde ſe habet atqꝫ cū afficiẗ ira. Hoc magis ex eo patet: qa nōnulli nulla re penitus accidente: que quidē poſſit terrere: nulloqꝫ iminēte periculo: vt hij qui metuūt: perturbanẗ ac afficiunẗ timore. Que ſi ita ſint: patet affectus rōnes eſſe materiales. Quare ꝛ diffinitiones ipſoꝝ ſūt tales. Iraſci nāqꝫ motus quidā talis eſt corporis: aut partis: aut potentie: ab hoc: huius gratia.

¶ Videẗ aūt ꝛ anime paſſiones oēs eſſe cū cor- T.c.i4
pore ira māſuetudo: timor miſericordia: ꝯfidētia: adhuc gaudiū: ꝛ amare ꝛ odire. Simul enī patiẗ aliqd corpus. Indicat aūt hoc aliqñ qdeꝫ duris ꝛ manifeſtis paſſionibus cōcidētibus nihil exacerbari: aut timere. Aliqñ ꝛ a paruis ꝛ debilibus moueri: cū accendaẗ corpus. ꝛ ſic ſe habeat ſicut cuꝫ iraſciẗ. Adhuc aūt magis hoc manifeſtū. Nullo enī terribili iminēte i paſſionibus fiunt hīs aliqui timētes. Si autē ſic hēt: manifeſtuꝫ qm̄ paſſiones rōnes in materia ſūt.
Quare termini tales: vt iraſci: motus quidē ta- T.c.i5
lis corpis: aut pris: aut potentie: ab hoc: ꝛ grā hꝰ.

Manifeſtat

¶ Manifeſtat illud qđ ſupra ſuppoſuerat: ꝙ .ſ. quedam paſſiones aie ſunt ꝯiuncti ⁊ nõ aie tm̃. Manifeſtat autẽ hoc ex vno qđ cõſiſtit ex duobus. Cuius ratio talis eſt. Omne ad qđ opaṫ cõplexio corporis non eſt aie tm̃: ſed etiã corporis: ſed cõplexio corpis opaṫ ad oẽs paſſiones aie: vtputa ad iram: mãſuetudinẽ: timorẽ: ꝯfidẽtiã: miſericordiã: ⁊ hꝰ. videṫ ergo aie paſſiones oẽs eẽ cuꝫ corpe. Et ꝙ ad hꝰ paſſiones opeṫ cõplexio corpis pbat dupľr. P̊mo ſic. Quia nos videmus ꝙ aliqñ ſupueniũt dure et manifeſte paſſiones: ⁊ hõ non puocaṫ: neqꝫ timet: ſed ſi accẽdaṫ ex furore ſeu ex cõplõne corpus a valde paruis ⁊ debilibꝰ moueṫ: ⁊ ſic ſe hꝫ ſicut cum iraſciṫ. Scđo pbat dicẽs. Adhuc fit magis manifeſtum ꝙ ad hꝰ paſſiones opeṫ cõplexio corpis. Uidemus .n. ꝙ etiã ſi nullus immineat piculũ fiũt in aliqbus paſſiões ſiles his paſſionibus que ſunt circa aiam: vtputa melici freqñter ſi nullũ piculũ immineat: ex ipſa cõplõne inordinata fiũt timẽtes. Ergo qꝛ ſic ſe hꝫ .ſ. ꝙ cõplexio opeṫ ad paſſiones hꝰ: manifeſtuꝫ eſt ꝙ hꝰ paſſiones (ſunt rõnes in mã) .i. hñtes eſſe in mã. Et ꝑpter hoc termini tales .i. diffõnes harũ paſſionũ non aſſignanṫ ſine mã: ſicut ſi diffiniaṫ ira. diceṫ ꝙ eſt motꝰ talis corporis ſiue cordis: aut ꝑtis: aut potẽtie. Et hoc dicit q̃tuꝫ ad ſubam ſeu cãm mãleꝫ (ab hoc) quãtum ad cãm efficiẽtem (gr̃a huius) quãtuꝫ ad cãm finalem. ¶ Conſequẽter cum dicit.

¶ Idcirco naturalis eſt de anima: vel omni: vel tali conſiderare.

¶ Et ꝑpter hoc igiṫ iam phyſici eſt conſiderare de aia: aut omni: aut huiuſmodi.

¶ Cõcludit ex his que dicta ſunt ꝙ ꝯſideratio de aia ꝑtinet ad nãlẽ. Et hoc ex modo diffiniẽdi ꝯcludit. Et ideo hic duo facit. Primo ꝓbat ꝓpoſituꝫ. Scđo inſiſtit circa diffõnes. ibi (Differẽter aũt diffiniet ⁊c̃.) Probat aũt ꝓpoſitũ hoc modo. Opationes aie ⁊ paſſiones ſunt operationes corpis ⁊ paſſiones. vt oſtẽſum eſt. Ois aũt paſſio cum diffiniṫ opꝫ ꝙ habeat in ſui diffõne illud cuius eſt paſſio. naꝫ ſubiectũ ſemꝑ cadit in diffõne paſſionis. Si ergo paſſiones hꝰ nõ ſunt tm̃ aie: ſꝫ etiã corporis: de neceſſitate opꝫ ꝙ in diffõne ipaꝝ ponaṫ corpus: ſed omne in quo eſt corpus ſeu mã ꝑtinet ad nãlẽ. ergo ⁊ paſſiões hꝰ ꝑtinẽt ad nãlẽ. Sed cuius eſt ꝯſiderare paſſiones: eiꝰ eſt ꝯſiderare ſubiectũ ipſaꝝ. Et ideo iã phyſici eſt ꝯſiderare de aia (aut omni) ſimpľr (aut hꝰ) .ſ. de ea que eſt affixa corpi. Et hoc dicit: qꝛ relinquerat ſub dubio vtrũ itellectꝰ ſit poꝰ affixa corpori. ¶ Cõſequẽter cũ dicit.

¶ Diuerſo aũt modo nãlis: ⁊ differẽdi artifex vnũquodqꝫ ipſoꝝ diffiniet. Nam alter iram appetitioneꝫ eſſe dicet doloris viciſſim aduerſatio inferẽdi: aut aliqd tale. Alter ſanguinis aut caloris eius qui circa cor eſt feruorẽ ebullitionẽue: atqꝫ alter materiẽ: alter formã hoc pacto reddit ⁊ rõneꝫ. Hec enim eſt ratio rei quã neceſſe eſt ſi fuerit: in tali mã eſſe. Sic enim ⁊ domus aſſignari diffinitio ſolet. Nam qdeꝫ talẽ eius rõnẽ aſſignat eẽ dicẽs tegmẽtum qđ qdeꝫ ꝓhibere ꝓpulſareqꝫ põt incõmoditates eas que tũ a vẽtis: tum ab imbribꝰ: tuꝫ etiã ab eſtu fieri euenireqꝫ ſolent. Quidã dicit lapides eſſe lateres atqꝫ ligna: at alius formã in hiſce ponit hoꝝ dicẽdo gratia. Quis igitur iſtoꝝ eſt nãlis? Is ne qui mãm aſſignat: ⁊ rõnẽ ignorat: an is qui ſolã rõnem reddit: et mãm ipſam amittit: an is potius qui vtrãqꝫ cõplectiṫ. At illoꝝ vterqꝫ qs eſt. At enim ꝯſtat neminem eſſe qui circa materie verſeṫ affectꝰ nõ ſeparabiles ⁊ vt nõ ſeparabiles ſunt: p̃ter ipſuꝫ philoſophũ nãlẽ. Etenim nãlis circa oia ea verſaṫ que talis corporis taliſqꝫ mãei ſunt opationes atqꝫ affectus. Circa aũt ea que talia nõ ſunt: nõ nãlis: ſꝫ alius ſolet verſari. Atqꝫ de nõnullis qdem ꝯſiderat: ſi forte fuerit artifex: faber inqꝫ: vel medicus. De his aũt que ſeparabilia qdeꝫ nõ ſunt: attamẽ nõ vt affectꝰ corpis talis: ſed abſtractione ſumuntur: mathematicus: at ea que ſunt ſeparata: ⁊ vt talia ſunt: ipſe p̊mus philoſophus contemplatur.

¶ Differẽter aũt diffiniet phyſicus ⁊ dialecticus vnũquodqꝫ ipſoꝝ: vt iraꝫ qđ eſt. Hic qdẽ T.c.16.
enim appetitũ recõtriſtatiõis: aut aliqd huiuſmodi: ille aũt feruorẽ ſanguinis: aut calidi circa cor. Hoꝝ aũt alius qdem aſſignat materiaꝫ: alius vo ſpẽꝫ ⁊ rõnẽ. Ratio qdẽ enim hec ſpecies rei. Neceſſe eſt aũt hanc eſſe in mã huiuſmodi fieri: ſicut domus: ratio qdeꝫ talis quedam: qꝛ opimentũ ꝓhibens corruptiones a vẽtis ⁊ imbribus ⁊ caumatibꝰ. Hec autẽ dicit ⁊ lapides ⁊ lateres ⁊ ligna. Alia vo in his ſpẽm ꝓpter iſta. Que igiṫ nãlis haꝝ: vtrũ que circa mãm: rõnem aũt ignorãs: aut que circa rõnem ſolũ: aut magis que eſt ex vtriſqꝫ. Illoꝝ auteꝫ
qs vterqꝫ. At vo eſt aliquis qui circa paſſiões T.c.17.
materie nõ ſeparabiles: ſed circa oẽs phyſicus quecũqꝫ talis corporis: ⁊ huiꝰ materie opa ⁊ paſſiones ſunt. Circa quaſcũqꝫ aũt nõ inquantuꝫ huius: alius: vt de qbuſdã qdeꝫ eſt artifex: ſi ꝯtingat vt inſtructor. aut medicus: nõ ſeparabiliũ qdeꝫ. Inquãtũ aũt nõ talis corporis paſſiones: ſed ex remotiõe: mathematicus. Scđꝫ aũt ꝙ ſeparate. primus philoſophus.

¶ Inſiſtit circa diffõnes. Quia .n. oſtẽdit ꝙ in diffõnibꝰ paſſionũ aie alique ſunt in qbus poniṫ mã ⁊ corpus: alique vo in qbus nõ poniṫ mã: ſed forma tm̃: oñdit ꝙ hꝰ diffõnes ſunt inſufficiẽtes. Et circa hoc inueſtigat diuaꝫ que inueniṫ in iſtis diffõnibus. Aliqñ enim daṫ aliqua diffinitio in qua nihil eſt ex ꝑte corporis: ſicut ꝙ ira eſt appetitꝰ vindicte: aliqñ aſſignaṫ aliqua diffinitio in qua eſt aliqd ex ꝑte corpis ſeu materie: ſicut ꝙ ira eſt accenſus ſanguinis circa cor. Prima eſt dialectica. ſcđa vo eſt phyſica: cum ponaṫ ibi aliqd ex ꝑte materie. ⁊ ideo ꝑtinet ad nãlẽ. Hic enim .ſ. phyſicus aſſignat mãm cum dicit: ꝙ eſt accẽſio ſanguinis circa cor. Alius vo .ſ. dialecticus ponit ſpẽm ⁊ rõneꝫ. Hoc enim .ſ. appetitus vindicte eſt ratio ire. Qꝛ aũt diffinitio p̊ma ſit inſufficiẽs manifeſte apparet. Nam ois forma que eſt in mã determinata niſi in ſua diffõne ponaṫ mã: illa diffinitio eſt iſufficiẽs: ſed hec forma .ſ. appetitꝰ vindicte eſt forma in mã determinata. vnde cuꝫ nõ ponaṫ in eius diffõne mã: ꝯſtat ꝙ ipſa diffinitio eſt inſufficiẽs. Et ideo neceſſe eſt ad diffinitionẽ ꝙ in diffõne ponaṫ hoc .ſ. forma eſſe in mã hꝰ .ſ. determinata. Et ſic habemus tres diffõnes: qꝛ vna aſſignat ſpẽm ⁊ ſpẽi rõnẽ: ⁊ eſt formalis tm̃: ſicut ſi diffiniatur domus ꝙ ſit opimẽtũ ꝓhibẽs a vẽtis ⁊ imbribus et

caumatib⁹. Alia aūt aſſignat māꝫ: ſicut ſi dicatur ꝙ domus eſt opimētū quoddaꝫ ex lapidib⁹: laterib⁹ ⁊ lignis. Alia vo aſignat.i. ī diffinitiōe pōit vtrūq₃: māꝫ. ſ. ⁊ formā dicēs: ꝙ dom⁹ ē opimētū tale ꝯſtās ex talibus: ⁊ ꝑꝑ talia. ſ. vt ꝓhibeat ventos ⁊c. ⁊ iō dicit: ꝙ alia diffō. ſ. 3ª ponit (ī bis). ſ. ī lignis lapidib⁹ q̄ ſūt ex ꝑte māe (ſpēꝫ) .i. formā (ꝑꝑ iſta). ſ. vt ꝓhibeat vētos. Et ſic cōplectit̄ māꝫ cū dic̄ (ī bis) ⁊ formā cū dic̄ (ſpēꝫ) ⁊ cāꝫ finalē cuꝫ dic̄ (ꝑꝑ iſta) q̄ tria reqrunt̄ ad ꝑfectā diffōneꝫ. Sꝫ ſi q̄rat̄ q̄ iſtaꝝ diffonū ſit nālis: ⁊ q̄ nō. Dōꝫ ꝙ illa q̄ cōſiderat formā tm̄: nō ē nālis: ſꝫ logica. Illa āt q̄ ē circa māꝫ: iḡrat aūt formā: nulli⁹ ē niſi nālis. Nullus.n. hꝫ ꝯſiderare māꝫ niſi nālis. Nihilomin⁹ tn̄ illa q̄ ex vtriſq₃ ē. ſ. ex mā ⁊ forma ē magis nālis. Et due haꝝ diffōnū ꝑtinent ad nālē: ſꝫ vna ē iꝑfecta. ſ. illa q̄ ponit māꝫ tm̄: alia vo ꝑfecta. ſ. illa q̄ ē ex vtriſq₃. Nō.n. ē aliqs q̄ ꝯſideret paſſiōes māe nō ſeꝑabiles niſi phyſic⁹. ❡ Sꝫ q₂ ſunt aliq q̄ alit̄ ꝯſiderāt paſſiōes māe: iō oñdit q̄ ſint ⁊ q̄liter ꝯſiderēt: ⁊ dicit ꝙ ſūt tres. Unū gen⁹ ē qȯ differt a nāli q̄tū ad ꝑncipiū: lꝫ ꝯſideret paſſiōes ꝓut ſūt ī mā: ſicut artifex q̄ ꝯſiderat formā ī mā: ſꝫ differūt: q₂ hꝰ ꝑncipiū eſt ars: phyſici vo ꝑncipiū ē nā. Aliud gen⁹ ē qȯ q̄dē ꝯſiderat ea q̄ hñt eē ī mā ſenſibili: ſꝫ n̄ recipit ī diffōne māꝫ ſenſibilē: ſicut curuū rectū: ⁊ hꝰ: lꝫ habeāt eē ī mā ⁊ ſint de numero nō ſeꝑabiliū q̄tū ad eē: tn̄ mathematic⁹ nō determinat ſibi māꝫ ſenſibilē. Cui⁹ rō ē: q₂ res aliq̄ ſunt ſenſibiles ꝑ q̄litatē: quātitates aūt ꝑexiſtūt q̄litatibus: vñ mathematic⁹ ꝯcernit ſolū id qȯ q̄titatis ē abſolute: nō determinās hāc vl̄ illā māꝫ. Aliud gen⁹ eſt qȯ q̄dē ꝯſiderat illa quoꝝ eē vl̄ nō ē ī mā oīo: vl̄ quoꝝ eē pōt eē ſine mā: ⁊ h̄ ē ꝓhs ꝑmus. ❡ Et notādū ꝙ tota rō diuiſionis philoſophie ſumit̄ ſꝫ diffōnē ⁊ modū diffiniēdi: cui⁹ rō ē: q₂ diffō eſt ꝑncipiū demōſtratōis reꝝ: res aūt diffiniunt̄ ꝑ eēntialia. Uñ diuerſe diffōnes reꝝ diuerſa ꝑncipia eēntialia demōſtrāt ex qb⁹ vna ſcīa differt ab alia. ❡ Conſequenter cum dicit.

❡ Sed eo redeūdū eſt: vñ nr̄a defluxit oratio. Dicebamus aūt affectus aīe eē inſeꝑabiles ab aialiū nāli mā vt tales ſūt: ⁊ nō vt ſeꝑat̄ linea ſuꝑficieſq₃: ſic irā ⁊ metū a ſubiecta ſibi mā ſeꝑari. Uerū enimuero neceſſe ē cōſiderātes de aīa: ⁊ de his dubitantes ac ambigētes: q̄ nos oportet ꝓcedētes iuenire: atq₃ ꝑcipere: in mediū eoꝝ antiquoꝝ afferamus opiniones: q̄ de aīa tractarūt aliq̄d atq₃ dixerūt: vt ea q̄dē accipiam⁹ q̄ bñ ſunt dicta: ab his aūt caueamus q̄ non bene recte q₃ dicta fuere.

T.c.18. ❡ Sed redeūdū ē vñ ſermo. Dicebam⁹ aūt ꝙ paſſiōes aīe nō ſeꝑabiles a phyſica mā aialiuꝫ inquātū tales exiſtūt furor ⁊ timor: ⁊ nō ſicut
T.c.19. linea ⁊ planuꝫ. ❡ Intēdētes aūt de aīa neceſſe eſt ſimul dubitātes de q̄bus bñ dubitare oꝫ ꝑtrāſeūtes primoꝝ opiniōes cōprehendere que cūq₃ aliquid de ipſa enūtiauerūt: vt bñ quidē dicta accipiamus. Si vo aliquid non bene: hec vereamur.

❡ Quia videbat̄ feciſſe q̄ſdā digreſſiōes ex h̄ ꝙ inſtitit ad inq̄ſitionē diffōnū: reducit ſe ad māꝫ ꝓpriā: dicēs ꝙ redeūdū eſt ad māꝫ ꝓpriā. vñ ē ſermo habit⁹. ſ. ꝙ paſſiōes aīe vt amor: timor ⁊ hꝰ nō ſunt ſeꝑabiles a phyſica mā aialiū inquātū tales exiſtūt. ſ. inquātū paſſiōes q̄ nō ſunt ſine corꝑe: ⁊ non ſunt ſicut linea ⁊ planū. ſ. ſuꝑficies q̄ rōne pñt ſeꝑari a mā nāli. Si ḡ ita ē: ad nālē ſpectat ꝯſideratio eaꝝ: ⁊ ēt aīe ſicut ſupra dictuꝫ ē. (De q̄) .ſ. aīaītēdētes ad pñs neceſſe ē accipe opiniōes āntiquorū: q̄cūq₃ ſunt q̄ aliq̄d enūtiauerint de ipſa. Et h̄ q̄dē ad duo erit vtile: ꝑmo q₂ illud qȯ bene dictū eſt ab eis accipiemus in adiutorium noſtrum. Scōo q₂ illud qȯ male enuntiatum eſt cauebimus.

❡ Initiū aūt inq̄ſitiōis hoc erit ꝓfecto cōgruum: ſi prius poſuerimus ea q̄ maxime vident̄ aīe cōpetere ſuapte nā. Aiatum itaq₃ duobus his ab inanimato maxime differre vident̄: motu ac ſenſu. A maiorib⁹ ēt noſtris hec duo fere de anima accipimus.

❡ Principiū aūt q̄ōnis apponere q̄ maxime vident̄ ipſi ineſſe ſm̄ naturam. Aiatum igit̄ ab inanimato in duob⁹ maxime differre videtur motu ⁊ ſenſu. Accipimus autem ⁊ a progenitoribus fere duo hec de anima. Lec. III.

SUpra poſuit ꝓhs ꝓhemiū: ī q̄ ⁊ itētionē ſuā: quid agēdū: ⁊ difficultatē huius oꝑis oñdit: h̄ vo ꝓſeq̄tur tractatū ſm̄ ordinē ꝓmiſſuꝫ. Diuidit̄ aūt tractatus iſte in duas ꝑtes. Prio.n. tractat de nā anime ſm̄ opinionem aliorꝫ ꝓhoꝝ. Scōo vo ſm̄ v̄itatē: ⁊ h̄ ī ſcōo libro. Pria ꝑs diuidit̄ ī duas ꝑtes. Prio.n. narrat opiniōes alioꝝ ꝓhoꝝ de aīa. Scōo vo inq̄rit de opinionib⁹ illis. ibi (Cōſiderandū ē aūt ⁊c.) Pria ꝑs diuidit̄ ī duas. Prio.n. oñdit ex q̄bus ꝓhi habuerūt viā ad iueſtigādū de aīa. Scōo vo oñdit q̄ñ diuerſi deuenerūt ī diuerſas opiniōes ꝺ aīa ibi (Dicūt.n.) Dicit ḡ ꝑmo ꝙ ꝑncipiū nr̄e q̄ōnis. i. inq̄ſitionis ē apponere oīa q̄ ſm̄ nāꝫ vident̄ ineſſe aīe. ❡ Circa qȯ ſciēdū ē ꝙ q̄ñ iuenim⁹ aliq̄ duo differre ſm̄ aliquid māiſeſtū: ⁊ ſꝫ aliō imāiſeſtū. certū ē ꝙ ſꝫ id qȯ ē māifeſtū veni m⁹ ī notitiā illi⁹ qȯ ē imanifeſtū. Et hūc modū tenuerūt ꝓhi ad iueniēdū nāꝫ de aīa. Aiata.n. ab iaiatis differūt: ꝑ h̄ ꝙ aiata hñt aīaꝫ: iaiata vo nō. Sꝫ q₂ nā aīe erat imāiſeſta: ⁊ n̄ poterat iueſtigari niſi ꝑ aliq̄ māiſeſta in q̄b⁹ differūt aiata ab iaiatis: iuenerūt illa: ⁊ ſꝫ illa conati ſunt deuenire in cognitiōeꝫ nature aīe. Illa aūt manifeſta ī q̄b⁹ aiata differūt ab inaiatis ſunt duo. ſ. ſentire ⁊ moueri. Nā aiata vident̄ differre ab inaiatis maxime motu: vt. ſ. moueāt ſeipſa ⁊ ſenſu ſeu cognitiōe. Uñ credebāt ꝙ q̄ñ ſcirēt ꝑncipia iſtoꝝ duoꝝ: ſcirēt q̄d eſt aīa. Uñ laborauerūt cāꝫ motus ⁊ ſenſus ſcire: vt ꝑ h̄ ſcirent nāꝫ aīe: ⁊ credebāt ꝙ id qȯ ē cā mot⁹ ⁊ ſenſus eēt aīa: ⁊ in h̄ oēs ātiq̄ ꝓhi ꝯueniebāt. Sꝫ ex h̄ antiq̄ in diuerſas opiniōes diuiſi ſunt. Nā aliq̄ conati ſunt deuenire ī cognitiōeꝫ aīe ꝑ motū: aliq̄ vo ꝑ ſenſum. ❡ Et iō cū dicit.

❡ Inquiūt enim nōnulli aīam id eē qȯ maxime primoq₃ mouet. Atq₃ exiſtimantes fieri nō poſſe: vt id aliud q̄cquam moueat: qȯ nō moueat̄: aīaꝫ vnū q̄d eoꝝ eē putarūt: que motu cientur.

❡ Dicūt eni quidā ⁊ maxime ⁊ prio aīam eſſe id qȯ eſt mouēs. Exiſtimātes aūt qȯ non mouetur ipſum nō contingere mouere alterū: eorum q̄ mouent̄ animā ſic arbitrati ſunt eſſe. T.c.20.

❡ Oñdit hoꝝ diuerſitatē. Et prio ꝺ illis q̄ inq̄rebāt nāꝫ aīe a motu. Scōo ꝺ illis q̄ iq̄rebāt eā a cognitiōe ſeu ſēſu. ibi (Quicūq₃ āt ad cognoſcē ⁊ ſentire.) Tertio eoꝝ q̄ inq̄rebāt nāꝫ ei⁹ ex vtroq₃. ibi (Qm̄ āt ⁊ motiuuꝫ.) ❡ Circa ꝑmū ſciēdū ē ꝙ illis q̄ inq̄ſierūt aīe nāꝫ a motu erat vnū cōe. ſ. ꝙ ſi mouetur aiata ꝙ aīa ſit mouēs ⁊

mota. Et hui⁹ rõ ē: qꝛ exiſtimabant ꝙ id qđ non mouet nõ ꝯtingit mouere alteꝝ. i. ꝙ nihil mouet niſi moueat. Si ḡ aia mouet aiata: ꝛ nihil mouet alteꝝ niſi moueat ipꝫ: manifeſtū ē ꝙ aia maxie mouet. Et h̄ ē ꝑꝑ qđ antiqui nãles arbitrati ſunt aiam eē coꝝ q̄ mouent. Sꝫ ex hoc ēt diuerſe opiniões ꝓuenerũt. ¶ Et iõ cum dicit.

¶ Quocirca Democrit⁹ ignē atq̄ calorē ipſam cenſuit eē. Nã cũ ſint īfinite figure: ac idiuidua corpora rotũda: dicit ignē ꝛ aiam eē. Hec indiuidua corpora ſimilia corpuſculis ĳs eē: q̄ in aere fieri videntur: in ipſis inquam radĳs: q̄ ꝑ feneſtram ingrediũtur: ꝛ reꝝ elemēta gñandaꝝ ſeminaq̄ toti⁹ eē nature dixit. Eadē ꝛ Leucipp⁹ ille cēſebat. Hoꝝ igitur corpoꝝ ea q̄ ſunt rotũda: ignē ac aiam aſſerũt eſſe: ꝓpterea qđ maxime oium figure tales totũ corpus igredi penetrareq̄ poſſunt: atq̄ cetera mouere cũ moueant ꝛ ipſa. Arbitrantur eñi aiam id eē qđ motũ aialibus p̄bet. Quapropter ꝛ reſpirationē viuendi: rõnēq̄: atq̄ cauſaꝫ eē putant. Nãꝫ eo qđ ꝯtinet cõtrahēte corpore cõprimētene: ac extrudēte figuras eas: q̄ p̄bēt aialibus motũ: qꝛ nec ipſe vnquam quieſcũt ſuccurſum auxiliũq̄ reſpiratiõe fieri dicũt ingrediētibus alĳs figuris ſimilibus: q̄ quidē egredi ꝓhibēt ipſas que animalibus inſunt: id repellendo qđ cõtrahit atq̄ p̄mit. ꝛ eouſq̄ viuere animalia quouſq̄ id facere poſſunt.

Op. de mocriti de aia. ¶ Unde Democritus ignē quēdã aut calorem dicit eē ipſam. Infinitis. n. exiſtētib⁹ figuris ꝛ athomis q̄ ſp̄ei rotũde ignē ꝛ aiam dicit vt in aere mota corpora q̄ vocant decifiões q̄ videntur ꝑ portas in radĳs: quaꝝ oē ſemen elemēta dicit Democritus toti⁹ nature. Similiter aũt

Op. leucippi. ꝛ Leucippus. Hoꝝ aũt ſperica aiaꝫ ꝑꝑ id qđ maxime p̄nt ꝑ oē penetrare huiuſmodi figure ꝛ mouere reliq̄ cũ moueant ꝛ ipſa: arbitrātes aiam eē efficiēs in aiabilib⁹ motũ. vñ ꝛ viuēdi

T.c. 21. terminũ eē reſpirationē. ¶ Cõſtringēte. n. eo qđ ꝯtinet corpora ꝛ extrudēte figuras p̄bētes aialib⁹ motũ ex eo ꝙ nõ ē ipſas qeſcere nullatenus auxiliũ fieri de foris igrediētib⁹ alĳs h⁹ in reſpirãdo. Prohibere. n. has ꝛ q̄ iſunt aialib⁹ diſgregari: ſimul ꝓhibēs ꝯſtrigēs ꝛ cõprimēs ꝛ viuere autē q̄diu poſſunt hoc facere.

¶ Ponit p̄mo opinionē Democriti de aia dicēs. Uñ Democrit⁹ qdã. ſ. antiqu⁹ ph̄s: q excogitans illud qđ maxime mouet eē nãꝫ aie. ꝛ qꝛ illud qđ maxie mouet: videt eē de nã ignis. Et iõ dicit ipſam aiaꝫ eē ignē quēdã aut calorē. Et opinio ſua fuit talis. Ipſe. n. nihil ponebat eſſe in reꝝ nã niſi ſenſibile ꝛ corporale: ꝛ volebat ꝙ p̄ncipia oium reꝝ ſint corpora idiuiſibilia ꝛ infinita q̄ vocabat athomos. Que qdē dixit eē vni⁹ nature: ſed differre abinuicē figura: poſitiõe: ꝛ ordine: ſꝫ hic tñ ponat de figura: qꝛ hec ſola differētia q̄ eſt ſm figurã neceſſaria ē. Et iſta differētia q̄ ē ſm figurã ē ꝙ q̄dã erãt rotũda: q̄dam q̄drata: q̄dã pyramidalia ꝛ h⁹. Ponebat ēt hec eē mobilia: ꝛ nũq̄ qeſcētia: ꝛ ex ꝯcurſu ipſoꝝ athomoꝝ caſu eē mũdũ factum aiebat. Et ꝙ hec idiuiſibilia corpora ſint mobilia: dabat exēplũ de deciſionib⁹ q̄ mouent in aere: ēt ſi nulla tēpeſtas ſit ſicut apparet ꝑ portas in radĳs ſolis. Uñ cũ iſta ſint multo minora: qꝛ ſunt indiuiſibilia: ille võ q̄ apparēt in radĳs deciſiões ſunt diuiſibiles: manifeſte apparet ꝙ ſint maxime mobilia. Et qꝛ inter alias figuras figura rotunda eſt magis apta ad motũ: cũ non habeat āgulos q̄b⁹ ipediat a motu: ꝛ qꝛ credebant aiam maxie moueri ex eo qđ arbitrati ſunt aiam efficere motũ aialibus: iõ inter iſta īfinita corpora: illa q̄ erãt inter illa rotũda corpora dicebat eē aiam. Hui⁹ ēt opinionis fuit Leucippus q fuit ſoci⁹ ei⁹. Et ad h̄ habebat vnũ ſignũ: qꝛ voluit Democrit⁹ terminũ vite. i. rõnē ꝯſiſtere i reſpiratiõe: ſꝫ iſufficiēter: qꝛ nõ oia viua reſpirãt: q̄ qdē reſpiratio neceſſaria erat ſm eũ: qꝛ corpora rotũda iplēt corpus: cũ ſint cã motus in corpore aialis ſꝫ eũ: ꝛ ſut in ꝯtinuo motu: ꝛ eo ꝙ cõtinet. ſ. corpora nr̃a aere ꝯſtrigente (ꝛ extrudēte). i. exteri⁹ mittēte illas q̄ ſunt de numero figuraꝝ q̄ ſunt p̄bentes aialibus motũ ex eo ꝙ nullo mõ qeſcũt: ne forte eis oio expulſis a corporib⁹ nr̃is deficerent corpora: iõ neceſſaria ē reſpiratio ꝑ quã: ꝛ intromittant alia corpora: ꝛ ea q̄ ſunt int⁹ ab iſtis q̄ ꝑ reſpirationē intrãt ipediãt ab exitu. Et tãdiu dixit viuere aialia q̄diu p̄nt h̄ facere. ſ. reſpirare. Et vis h⁹ ſigni eſt: qꝛ cũ reſpiratio ex hoc dicat eē rõ vite: ꝙ ꝯtinet ipſa corpora rotũda in corporib⁹ aialiũ ꝛ imittit ēt ea int⁹: ne ꝑꝑ exeũtia corpora q̄ ꝯtinue mouent deficiat corp⁹ aialis: manifeſtũ eſt ꝙ ipſa corpora ſint aia. q̄ qdē corpora voluit Democritus eſſe de natura ignis: ꝛ ex eis cauſari calorem. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Videt aũt ꝛ id qđ a nonnullis pithagoricis dicit eãdē habere ſentētiaꝫ. Quidã enim ipſorũ ea corpuſcula q̄ agitãtur in aere: quidam id qđ illa mouet ac agitat: aiam eē dixerũt: ꝓpterea ꝙ cōtinue moueri videntur: etiam ſi nullus ventus penitus afflet.

¶ Videt ãt ꝛ a pithagoricis dictũ eandē hr̄e intelligētiã. Dixerũt. n. qdã ipſoꝝ aiaꝫ eē que ſunt i aere deciſiões. Nã qdã õ ſecta pithagoricoꝝ i h̄ diſcordabãt ab alĳs pithagoricis: qꝛ nõ dicebãt athomos: ſꝫ virtutem q̄ mouet eos aiam eſſe. Alĳ aũt has mouens. De his autem dictũ eſt: propter qđ id continue videntur moueri: ꝛ ſi ſit tranquillitas nimia. Op. pitbagoricoꝝ. T.c. 22 Opinio Archelai.

¶ Ponit opinionē q̄rundã pithagoricoꝝ q̄ ſimilis erat opinioni Democriti. nã illud qđ pithagorici dicũt õ aia eãdē hr̄e itelligentiã cũ eo qđ dicit ipſe Democritus: ſꝫ pithagorici in eãdē ſniaꝫ nõ ꝯueniãt. Nã qdã ipſoꝝ cõuenientes cũ Democrito dixerũt aiaꝫ eē deciſiões q̄ ſũt i aere. i. corpora indiuiſibilia ꝛ infinita: ſicut Democrit⁹ dicebat. Alĳ võ ex ipſis philoſophis nõ dixerũt ipſa corpora indiuiſibilia ꝛ mobilia eē aiaꝫ: ſꝫ illã virtutē q̄ mouet ea corpora aiaꝫ dicebãt. Et hui⁹ opiniõis fuit qdam Archelaus ph̄s magiſter Socratis: vt Auguſtin⁹ narrat in libro de ci. dei. Et rõ hoꝝ. ſ. q̄re dicebãt h⁹ corpora eē aiam dicta ē. qꝛ ſicut iã pꝫ: volebãt ꝙ illud qđ maxime mouet ē anima: vñ ꝑꝑ h̄ ꝙ hec corpora ꝯtinue moueri videbant: ſicut ap̄ꝑet in aere in q̄ mouet ēt ſi ſit trãgllitas: dicebãt iſta corp̄a eē animã. ¶ Cont cum dicit. Archelai opinio.

¶ Eodē ferunt ꝛ ĳ q dicunt aiam id eſſe qđ ſeipſum agitat motu: etenim oēs ĳ motũ vident putaſſe maxime ꝓpriũ eē anime: ꝛ alia qdē vniuerſa per animã hanc autem a ſeipſa moueri: qꝛ nihil videbant mo-

uere: qđ non moueatur ⁊ ipſum.

¶ In idē aūt feruntᷣ quicunq; dicūt aiaȝ eſſe ꝙ ſe ipſum mouēs. Uidentᷣ aūt hi oēs exiſtimātes motū maxime ꝑpriū eſſe aīe. Et alia qdem oīa moueri ꝑ aīam: ipſam autē a ſeipſa: ꝓpter nihil videre mouēs qđ nō ⁊ ipſum moueatᷣ.

¶ Reducit in quādā ſūmā opinionē pluriū phōꝝ de aīa ad has opiniōes dicēs: ꝙ oēs illi q diffinictes aīaȝ a motu dixerūt ipſam eē illud qđ ſeipſuȝ mouet (feruntur in idē) .i. in eādē intelligētiā cū ꝑdictis. Oēs.n. ꝯcordāt in hoc ⁊ ꝯueniūt ꝙ videtᷣ exiſtimaſſe motū maxime ⁊ ꝑncipue eē ꝓpriū aīe. ⁊ qcqd mouetᷣ: mouetᷣ ab anima: ipſaȝ vō aīam moueri a ſeipſa. Et rō hoꝝ ſicut iā tactū ē erat: qꝛ cōiter opinati ſunt ꝙ nihil mouet alteꝝ niſi moueatᷣ ⁊ ipſum. Unͦ cū anima moueat alia: credebant animaȝ maxime ⁊ ꝑncipue moueri. ¶ Tertio cū dicit.

¶ Similiter ⁊ Anaxagoras id qđ mouet animā eſſe dicit. Et ſi qs aliꝰ cēſuit vniuerſū mētē mouiſſe: nō tamen perinde penitus atq; Democritus.

T.c.23. ¶ Similiter aūt ⁊ Anaxago. aīaȝ dicit eē mouē
Opinio tē: ⁊ ſi aliqs alius dixit ꝙ omne mouet intelle
Anaxa. ctus. Nō tn̄ penitus ſicut Democritus.

¶ Ponit opinionē Anax. de nā aīe. Et ꝑ̄mo ponit in quo Anax. ꝯcordabat cū ſuꝑioribus dicēs: ꝙ Anax. ⁊ quicunq; aliꝰ dixit ꝙ intellectꝰ mouet oīa: dicit aīam eē mouēteȝ oīa: ſicut ⁊ illi dicūt. Sed in h̄ differt: qꝛ noluit ꝙ oē qđ mouet alteꝝ moueatᷣ ⁊ ipſuȝ: imo dixit eē vnū itellectū ſeparatū ⁊ imixtū q alia moueat: eo vō motoꝛ de nā hō dicit eē aīam. Unͦ ex h̄ inſurrexit error quorūdā q dicerēt aīam eē de nā diuina. Sic ḡ pȝ in q̄ ꝯcordabat cū ſuꝑioribus: in h̄. ſ. ꝙ dixit aīam eē mouētē. Sȝ differebat in h̄ ꝙ dixit aīaȝ nō moueri: cuius ꝯ̄riū illi dicebāt. Differebat etiam a Democrito in acceptione intellectus. ¶ Et ideo cum dicit.

¶ Is eni aīam ⁊ intellectū ſimpliciter idē eē putauit eteni id qđ videtᷣ veꝝ eē dicebat. Quocirca recte dixiſſe inqt Homerū Hectora iacere alia ſapientem. Nō igitᷣ vt potētia quādā circa ꝟitatē vtitᷣ mēte ac intellectu: ſed idē eē animam dicit ⁊ intellectum.

Differē ¶ Ille qdē.n. ſimpliciter dicit idē eē aīam ⁊ in
tia opi tellectuȝ: veꝝ.n. eſſe qđ videtᷣ. Unͦ bene facere
nionis Homerū ꝙ Hector iacet aliđ ſapiēs. Nō itaq;
Demo vtitᷣ intellectu tanq̄ potētia quedā q̄ ē circa ve
criti ⁊ ritatē: ſed idē dicit aīam ⁊ intellectum.
Anax.

¶ Ponit hāc differētiā. Et ꝑ̄mo opinionē Democriti: dicēs: ꝙ ille. ſ. Democritꝰ dixit (ſimplr̄) .i. vbiq; ⁊ vlr̄ intellectū ⁊ aīam eē idē. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ Democritꝰ credebat ꝙ nihil eēt in mūdo niſi ſenſibilia: ⁊ ſicut nihil erat in mūdo niſi ſenſibilia: ita dicebat ꝙ nulla vis apphenſiua erat in aīa niſi ſenſitiua. Unͦ fuit huiꝰ opinionis: ꝙ nulla ꝟitas determinate haberetᷣ de rebꝰ: ⁊ ꝙ nihil determinate cognoſcitᷣ: ſȝ qcqd apparet: veꝝ eēt: ⁊ nō magis illud qđ cogitat vnus de re aliq̄: q̄ illud qđ cogitat aliꝰ de eādē re eodē tꝑe veꝝ eēt: ⁊ ex h̄ ſequebatᷣ ꝙ pōerēt ꝯ̄dictoria ſimul eē vera. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ iſpe (vt dictū eſt) nō vtebatᷣ intellectu q eſt circa ꝟitatē .i. virtute intellectiua: q̄ anima intelligit intelligibilia: ſȝ ſolū vi ſenſitiua: ⁊ ꝙ nihil cognoſcerentᷣ niſi ſenſibile: cū nihil poneret in reꝝ nā niſi ſenſibile. Unͦ cū ſēſibilia ſint in cōtinuo motu ⁊ fluxu: opinatꝰ eſt nullā veritatē determinatā eē in rebꝰ. Et qꝛ nō ꝑuenit ad h̄ ꝙ cognoſceret itellectū eē potentiā quādā que eſt circa veritatem .i. cuius obiectum eſt veꝝ: ⁊ excedit omnes alias potentias anime: ſed accepit tm̄ potētias aīe ſenſitiuas: iō cōiter ⁊ indifferēter idē dicit aīam ⁊ intellectū. quē quidē intellectū dicit trāſmutari ſm̄ hoīs trāſmutationē. Et ꝓp h̄ commēdat Homeꝝ q dixit: (ꝙ Hector iacet aliđ ſapiēs) .i. ꝙ ſm̄ ſui mutationē mutatus eſt intellectus eius: dum aliud ſaperet victus: ⁊ aliud iuictus. ¶ Scđo cū dicit.

¶ Anaxagoras aūt minꝰ de ipſis explanat. Multis eni in locis boni recti q; mentē cām eſſe dicit. Alibi aūt aīa in ipſam mētē eſſe aſſerit: nā aīalibus vniuerſis tā paruis q̄ magnis: tā pſtabilibus q̄ minus etiā pſtabilibus mentem ineſſe dicit.

¶ Anaxagoras āt minꝰ certificat de ipſis. Multotiēs qdē.n. cām eiꝰ qđ bene ⁊ recte dicit intellectū: alibi aūt intellectum hunc eſſe animam. In oībus enim ipſū ineſſe animalibꝰ magnis ⁊ paruis ⁊ honoꝛabilibus ⁊ inhonoꝛabilibꝰ. T.c.24

¶ Oſtēdit in q̄ differebat Anax. a Democrito. Et circa h̄ .ꝯ. f. ꝑ̄rio ponit opinionē Anax. Scđo reprobat eaȝ ibi (Nō videtᷣ aūt ⁊c.) Dicit ḡ ꝑmo ꝙ Anax. loquitᷣ de aīa magis dubie: ⁊ minus certificat ð ipſa. Nam iſpe Anax. multotiēs dicit itellectū eē cām eiꝰ qđ ē bonū operari .i. bone operatiōis. Alibi vō .i. in alijs locis dicit hūc intellectū. ſ. q ē cā bone opatiōis ⁊ aīaȝ eē idē. Et h̄ apparet: qꝛ ꝯſtat ꝙ aīa ineſt oībꝰ aīalibꝰ tā vilibꝰ q̄ honoꝛabilibus: ⁊ tā magnis q̄ pūis. Unͦ cū ī oībꝰ his dicat itellectū eē: māifeſtū ē ꝙ idē dicͣ aīaȝ ⁊ itellectū. ¶ Scđo cū dicͣ.

¶ At ea mēs tn̄ ⁊ intellectus cui prudētia tribuitur nō vniuerſis ſimiliter animalibus: quin etiam neq; cunctis omnibꝰ ineſſe videtur.

¶ Non videtur aūt ſm̄ prudentiam dictus intellectus omnibus ſimiliter ineſſe animalibus ſed neq; hominibus omnibus.

¶ Oñdit ꝯ̄rietatē eē ī hꝯ acceptiōe itellectꝰ ſm̄ Anax. ſ. aliqñ h̄ qđ dicit itellectū n̄ eē idē cū aīa: aliqñ vō dicit ipȝ ⁊ aīaȝ eē idē: q̄ ſunt ꝯ̄dictoria: ⁊ non pn̄t ſimul ſtare. Et h̄ ꝓbat tali rōne. Cōſtat ꝙ bn̄ opari ē ꝓpriū itellectꝰ ſm̄ prudētiā pfecti: qꝛ bn̄ opari ꝑtinet ad prudētiā. Si ergo idē eēt intellectꝰ q ē cā bone opatiōis cū aīa ſeq̄retur ꝙ intellectꝰ prudēs idē eēt cū aīa. Sed h̄ ē falſuȝ: qꝛ aīa ineſt oībꝰ aīalibꝰ. Intellectꝰ aūt ſm̄ prudētiā dictꝰ nō videtᷣ ineē nō ſolū oībꝰ aīalibꝰ: ſȝ nec oībꝰ hominibꝰ ergo nō eſt idē qđ aīa. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Omnes igitur hi qui ad animantis reſpexere motū maxime motum animam eſſe putarūt.

¶ Quicūq; qdē igitᷣ aīatū in moueri aſpexerūt hi quidē maxime motū opinati ſunt animā eē. T.c.25.

¶ Oñdit ꝙ oēs illi q ꝯſiderauerūt aīata ſm̄ motū .i. ſm̄ id qđ eſt moueri a ſeipſis: hi opinati ſunt aīam eſſe illud qđ maxīe ē motiuū: ſicut pȝ in opinionibꝰ iā dictis.

¶ At qui cognitionē aīaduerterūt ipſius ac ſenſum: qbus res cognoſcit ⁊ ſentit: hi dicūt aīam ipſam ꝑ̄ncipia rerū eſſe. At qui plura ꝑ̄ncipia: q vō vnum id ipſum animam eſſe cenſent.

¶ Quicūq; aūt ad cognoſcere ⁊ ſentire ea que ſunt: iſti dicūt animā eē principia. Alij quideȝ plura faciētes hec. alij vō vnū hoc. Lec. IIII.

SUperiꝰ oñdit pħs quõ aliq̄ venerūt ĩ cognitionem aĩe p̱ motū: h̓ vͦo oñdit quõ aliq̄ venerūt in cognitionẽ aĩe p̱ ſenſuȝ ſeu cognitiõeȝ. Et circa h̓ duo.ſ. p̱rio.n.oñdit in q̄ ↄuenerūt pħi q̄ ↄſideraũerūt aĩaȝ ex ſenſu. Scđo vͦo in quo differūt. ibi (Sicut Empe. qdẽ ꝛc̃.) Dicit q̄ p̄mo q̄ oẽs q̄cūqȝ venerūt in cognitionẽ aĩe q̄ꝛū ad cognoſcere ꝛ ſentire.i.p̱ cognitionẽ ꝛ ſenſuȝ: l hoc ↄueniebāt: q2 dicebāt aĩam eẽ ex p̄ncipijs: q̄ qdẽ p̄ncipia alij (faciebāt).i. ponebāt eẽ plura: alij vͦo vnū tm̃. Ad ponẽdū aūt animā eẽ ex p̄ncipijs ↄſtitutā mouebanť: q2 ipſi antiq̄ pħi q̄ſi ab ipſa v̓itate coacti ſõniabāt quodāmõ v̓itatem. Ueritas aūt ẽ q̄ cognitio fit p̱ ſimilitudinẽ rei cognite in cognoſcẽte.oȝ.n.q̄ res cognita aliq̄ mõ ſit in cognoſcẽte. Antiq̄ vͦo pħi arbitrati ſunt q̄ oporteret ſimilitudinem rei cognite eẽ in cognoſcẽte ſm̃ eẽ nãle: h̓ eſt ſʒ idẽ eſſe qd̓ hʒ in ſeipſa: dicebāt.n.q̄ oportebat ſimile ſimili cognoſci: vñ ſi aĩa cognoſcat oĩa: oȝ q̄ habeat ſimilitudīeȝ oĩum l ſc ſm̃ eẽ nãle ſicut ipſi ponebāt. Neſcierūt.n. diſtinguere illū modū q̄ res ẽ in ĩtellectu ſeu in oculo: vel ĩm ↄginatiõe: ꝛ q̄ res eſt in ſeipſa: vñ q2 illa q̄ ſunt de eſſentia rei ſunt p̄ncipia illiꝰ rei: ꝛ q̄ cognoſcit p̄ncipia hõ cognoſcit ipſaȝ rẽ. poſuerūt q̄ ex q̄ aĩa cognoſcit oĩa: eẽt ex p̄ncipijs reꝝ. Et h̓ erat oĩbꝰ cõe. Sʒ diuerſificati ſūt ſm̃ q̄ differebāt in p̄ncipijs q̄ ponebāt. Nõ.n.oẽs ponebāt eadẽ p̄ncipia. ſed vnꝰ plura: aliꝰ vnū: vnus h̓: alius illud: ꝛ ſm̃ hoc differūt l ponẽdo p̄ncipia: ex q̄bꝰ p̄ncipijs aĩa ↄſtituať. ¶ Et ideo co͞ir cum dicit.

¶ Empedocles.n.ex elemẽtis qdẽ vniuerſis ipſam cõſtare cenſet: tamẽ ꝛ vnumquodqȝ iſtorum animā eſſe putat. Dicit enim.

Terram nam terra lympha cognoſcimus aquam.
Etheraqȝ ethere ſane: ignis dignoſcitur igne.
Sic ꝛ amore amor: ac triſti diſcordia lite.

Opinio Empe. ¶ Sicut Empedocles qdẽ ex elemẽtis oĩbꝰ eẽ. ꝛ vnūquodqȝ hoꝝ aĩam dicẽs. ſicut terrā qdẽ terra cognoſcimus: ethere ethera. aquā autem aqua. ſed igne ignẽ manifeſtū eſt. ↄcordia autẽ concordiā: diſcordiā diſcordia triſti.

¶ Põit quõ differūt. Et p̄mo põit opinionẽ Empe. dicẽs q̄ antiq̄ pħi q̄ p̱ ſenſum ↄſideraũerūt aĩam. dicūt ipſaȝ ↄſtare ex elemẽtis. Et illi qdẽ q̄ vnū faciūt principium: illud vnū dicūt eẽ aĩaȝ. Et q̄ plura: ex illis eā cõponi: ſicut Emp. dicit aĩam eẽ ex oĩbꝰ elementis: ꝛ vnūquodqȝ hoꝝ dicit aĩam. ¶ Circa qd̓ ſciẽdū ẽ q̄ Emp. poſuit ſex p̄ncipia. 4. mãlia.ſ. terrā aquā ꝛ aerẽ: ꝛ ignẽ: ꝛ duo actiua ꝛ paſſiua.ſ. litẽ ꝛ amicitiaȝ. Et iõ ex q̄ ponebat aĩam oĩa cognoſcere: dixit aĩam eẽ ex hĩs p̄ncipijs q̄ ponebat. Scđȝ.n.q̄ ẽ ex terra: terrā cog̃ſcimꝰ: ꝛ ſm̃ q̄ ẽ ex ethere.i.ex aere aerẽ: ꝛ ex aq̄ aquā: ſʒ ꝛ ignẽ ex igne mãifeſtū eſt: ꝛ p̱ ↄcordiam cognoſcimꝰ ↄcordiā: ꝛ ex triſti diſcordia cognoſcimus diſcordiā: ꝛ ponit ibi (triſti) q2 Empe. metrice cõpoſuit libros ſuos. ¶ Scđo cum dicit.

¶ Eodem ꝛ Plato modo animam in Timeo ex elementis conſtare cenſet. Simili nāqȝ eius quoqȝ ſententia cognoſcitur ſimile: ꝛ res ipſe ex p̄ncipijs ſunt.

Opinio Platonis. ¶ Eodem autem modo ꝛ Plato in timeo animam facit ex elemẽtis. cognoſci enim ſimile ſimili. res autem ex principijs eſſe.

T.c. 26

Opinio Pla. ¶ Ponit opinionẽ Platõis dicẽs: q̄ Plato ẽt facit aĩaȝ ex elemẽtis.i. dicit aĩam ex p̄ncipijs ↄſtitutā eẽ. Et q̄ h̓ ſit veꝝ.ſ. q̄ Plato dicat aĩaȝ cõpoſitā ex p̄ncipijs reꝝ p̱bat p̱ triplex dictū Platonis. Primū ẽ qd̓ ipſe dicit ĩ timeo: Ibi.n. dicit duo eẽ elemẽta ſeu p̄ncipia reꝝ.ſ. idẽ ꝛ diuerſuȝ. Quedā.n. nã ẽ q̄ ſemp̱ eodẽ mõ ſe hʒ: ꝛ eſt ſimplex: ſicut ſunt ĩmãlia. Et hãc nãȝ vocat idẽ: q̄dā vͦo nã eſt q̄ nõ ſemp̱ eodẽ mõ ſe hʒ: ſed trãſmutationẽ ſuſcipit ꝛ diuiſionẽ: ſicut ſunt mãlia: ꝛ hãc vocat diuerſuȝ. Et ex iſtis duobꝰ.ſ. ex eodẽ ꝛ diuerſo: aĩaȝ dicit eẽ cõpoſitā: nõ q̄ ſint iſta duo in aĩa vt partes: ſʒ q̄ ſunt q̄ſi media: ꝛ q̄ nã rõnalis aĩe: ſup̱iorībꝰ ꝛ oĩno ĩmaterialibꝰ ſit inferior ꝛ deterior: ꝛ mãlibꝰ ꝛ inferioribꝰ ſit nobilior ꝛ ſuperior. Et rõ huius erat q2 ſicut dictū ẽ ſimile cognoſcit ſimili: vñ ſi aĩa cognoſceret oĩa: ꝛ ideȝ ꝛ diuerſum ſint p̄ncipia: ponebat aĩam eẽ ex iſtis duobꝰ cõpoſitā: eo mõ quo dictū eſt: vt inq̄ꝛtum hʒ de nã idẽtitatis cognoſceret ea q̄ ponit idẽ: inq̄ꝛtum vͦo de nã coꝝ q̄ vocat diuerſum: cog̃ſceret diuerſum.ſ. mãlia. Uñ ꝛ hac cognitiõe vtiť. Naȝ q̄ñ colligit gña: ꝛ ſpẽs: tūc dicit eā repreſentare ideȝ ſeu idẽtitatẽ. Q̄ñ do vͦo differẽtias ꝛ accidẽtia aſſumit alteritatẽ adinuenit. Sic q̄ pȝ quõ Plato in timeo dicit aĩam ex p̄ncipijs cõponi. ¶ Scđm dictū Platonis p̱ qd̓ oñditur q̄ dixit animā ex p̄ncipijs eſſe ponitť cum dicit.

¶ Similr determinatū ẽ ob eodẽ ꝛ in hiſce q̄ de philoſophia dicunť. Animal quidẽ ipſuȝ ex ipſius vniꝰ idea formaue: ꝛ ex lõgitudine p̄ria: ꝛ latitudine profunditateue conſtare. Cetera vͦo ſimili modo.

2ᵐ dictū Platonis. ¶ Similiter autẽ ꝛ in his que ſunt de philoſophia dicta determinatū eſt: ipſam qdem aĩam ex ipſa vniꝰ idea: ꝛ ex prima lõgitudine ꝛ latitudine ꝛ altitudine: alia aūt ſimili modo.

¶ Ubi oñdit animam eẽ ex p̄ncipijs ſimiliter. Circa qd̓ ſciẽdū eſt q̄ Plato poſuit q̄ ĩtelligibilia eẽnt p̱ ſe ſubſiſtẽtia: ꝛ ſep̱ata ꝛ eẽnt ſemp̱ in actu. ꝛ eẽnt eā cognitionis ꝛ eẽ rebꝰ ſenſibilibꝰ. Qd̓ Ar. tāq̄ incõuenjẽs volẽs euitare coactus ẽ ponere ĩtellectū agẽtẽ. Uñ ſeq̄bať ex poſitiõe Platonis q̄ ſm̃ q̄ aliq̄ ſunt abſtracta p̱ ĩtellectū: ſic eẽnt aliq̄ q̄ eẽnt p̱ ſe ſubſiſtẽtia ꝛ in actu. Habemꝰ aũt duplicẽ modū abſtractionis p̱ intellectū: vnū q̄ ẽ a p̱ticularibꝰ ad vniuerſalia: aliū p̱ quẽ abſtrahimus mathematica a ſenſibilibus. Et ſic cogebanť ex h̓ ponere tria ſubſiſtẽtia.ſ. ſenſibilia: mathematica: ꝛ vniuerſalia: q̄ eſſent cā: ꝛ quoꝝ participatiõe: res ẽt ſenſibiles: ꝛ mathematice eẽnt. Itẽ ponebat Plato nūeros eẽ cām reꝝ. ꝛ h̓ faciebat q2 neſciuit diſtĩguere ĩter vnū qd̓ ↄuertiť cum ente: ꝛ vnū qd̓ eſt p̄ncipiū numeri p̱ut ẽ ſpẽs q̄ꝛtitatis. Ex quo ſequebať q̄ cū vniuerſale ſep̱atū poneret cām reꝝ: ꝛ numeros eẽ ſubſtātiā reꝝ q̄ hõ vniuerſalia eſſent ex numeris. Dicebat.n.q̄ p̄ncipia oĩum entiū eẽnt ſpẽs ꝛ nūerus ſpecificus: quẽ vocabat ſpecificū tanq̄ȝ cõpoſitū ex ſpẽbus. Nā ꝛ ipſuȝ numeꝝ reducebat tanq̄ȝ in p̄ncipia ꝛ elemẽta in vnū ꝛ dualitatẽ. Nā cū ex vno nihil p̱cederet: iõ neceſſaria fuit ipſi vni aliqua ſubiecta nã a q̄ multitudo p̱duceretť: ꝛ hãc vocauit dualitatẽ. Et ſʒ ordinẽ mãlitatis ordinabat illa tria. Quia.n. ſenſibilia ſunt magis mãlia q̄ȝ mathematica: ꝛ vniuerſalia ĩmaterialiora mathematicis: iõ p̄mo poſuit ſenſibilia: ſupra q̄ poſuit mathematica: ꝛ ſupra hec vniuerſalia ſeparata ꝛ ideas: q̄ differunt a mathematicis: q2 in mathematicis in vna ſpecie ſunt aliqua que differūt ſm̃ numeruȝ: ſed in ideis et ſubſtantijs ſeparatis non inueniuntur aliqua vnius ſpẽi que differant numero. vnius eni ſpeciei vnā poſuit ideā. Quas ideas dicit eſſe ex numeris: ꝛ ſm̃ nūeros in eis eſſe rõnes reꝝ ſenſibiliū: que quidẽ conſtant

ex lõgitudine latitudīe ꝛ ꝓfunditate. Et ideo dixit ideã lõgitudinis eſſe p̄mã dualitatẽ: lõgitudo enĩ eſt ab vno ad vnũ. ſ. de pũcto ad pũctũ. Latitudinis aũt p̄mã trinitatẽ: nã figura triãgularis eſt prima ſuperficialiũ figurarũ. Profunditatis aũt que cõtinet longitudinẽ ꝛ latitudinẽ ideã dixit eſſe primã quaternitatẽ: p̄ma enĩ figura corpoꝝ eſt pyramis: que q̄tuor angulis cõſiſtit. vnde cũ Plato poneret aĩam ſenſibilẽ: poſuit aĩaꝫ ſeparatã que eſſet cauſa eius: ꝛ hãc ſicut alia ſeparata ꝛ ideas dixit eẽ ex numeris: ſcilꝫ ex vnitate ꝛ dualitate que ponebat p̄ncipia rerum. ¶ Tertio cum dicit.

¶ Inſuper ꝛ alio pacto: intellectũ quidẽ eſſe vnum ipſum. Ipſa vͦ duo ſciam. Eſt enĩ ipſa tm̃ ad vnũ proceſſio. Superficiei preterea numerũ. Opionem ſolidi ſenſum: nam numeri quidẽ forme ipſe ꝛ principia dicebant̃. Sunt autẽ ex elemẽtis. Res vͦ ꝑtim ītellc̄u: ꝑtim ſcia: ꝑtim opione: ꝑtim ſenſu diiudicant̃ ac diſcernunt̃. Atqꝫ hi numeri forme ſunt rerum.

T.c.27 ¶ Adhuc aũt ꝛ aliter intellectũ quidem vnum: ſciaꝫ aũt duo: ſingulariter enĩ ad vnũ: plani aũt numerũ ad opionem: ſenſum vͦ cũ qui ſirmi. Numeri quidẽ enim ſpecies ꝛ principia entiũ dicebant̃. Sunt aũt ex elemẽtis. Iudicant̃ aũt res: alie q̄dẽ ītellectu: alie vͦ ſcia: alie aũt opione: alie vͦ ſenſu. Spẽs aũt numeri hi rerum.

Tertiũ dictum Plonis ¶ Ponit tertiũ dictuꝫ Platonis ꝑ qd̓ appꝫ q̓ ipſe dixerat aĩam cõpoſitã ex principijs. Plato enĩ poſuit nũeros ſicut dictũ eſt ſpẽs ꝛ principia rerũ: vñ cũ loqueretur de aĩa: poſuit eã ſm̃ h̓ venire in cog̃nẽ entiuꝫ: q̓ erat cõpoſita ex p̄ncipijs. ſ. ex numeris: et oẽs opationes ei9 ab eis ꝓcedere. Inuenimus enĩ in aĩa diuerſas potẽtias ad apprehenſionẽ entiũ. ſ. intellectũ ſciam opinionẽ ꝛ ſenſuꝫ. Dicit ergo aĩam hr̃e itellectũ ꝛ eius operationẽ ex idea vnit̃: q̄a. ſ. eſt in ea natura vnitatis: intellectus enĩꝫ vna apprehenſione apprehendit vnũ. Itẽ ſciam ex p̄ma dualitate. ſcia enĩ eſt ab vno ad vnũ. ſ. de p̄ncipijs ad cõcluſionẽ. Opinionẽ vͦ ex p̄ma trinitate: opio enĩ eſt de vno ad duo: eſt enĩ de principijs ad cõcluſionẽ cũ formidine alterius: ꝛ ſic ſunt ibi tria. Principiũ: ꝛ due cõcluſiones: vna cõcluſa ꝛ alia formidata. Senſum aũt hr̃e aĩa a p̄ma quaternitate: eſt enĩꝫ quaternitas p̄ma idea corporis qd̓ ↄ̄ſiſtit ex q̄tuor angulis vt dictũ eſt: ſenſus aũt corporeus eſt. Cũ g̃ res oẽs cognoſcãt̃ iſtis q̄tuor. ſ. itellc̄u: ſcia: opione: ꝛ ſenſu: ꝛ has potẽtias dicit hr̃e aĩam ſm̃ q̓ ꝑticipat nãm vnitatis: dualitatis: ꝛ ternarij: et quaternarij: manifeſtũ eſt q̓ dixit aĩam ſeparatã: quã poſuit ideã hui9 aĩe: cõpoſitã ex numeris qui ſunt principia ꝛ elementa reꝝ. Et ſic patet q̓ Plato dixit animam eſſe compoſitam ex principijs. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Cum autẽ anima motiuũ ꝛ cognitiuũ ſit: quidam vtrũqꝫ complexi ſunt: atqꝫ aĩaꝫ numerũ eſſe ſeipſuꝫ mouentem aſſeruerunt.

T.c.28. ¶ Qm̃ autẽ ꝛ motiuũ videbat̃ aĩa eſſe ꝛ cognoſcitiuũ: ſic q̄dã cõplexi ſũt ex vtriſqꝫ enunciantes aĩam eſſe numerũ mouentem ſeipſum.

Alia opinio q̄rundã phoꝝ diffinientiũ aĩam. ¶ Ponit q̓ quidã phi diffinierunt ꝛ venerũt in cog̃nẽ anime ex motu ꝛ ſenſu ſimul ſeu cognitione dicẽs: quia anima videbat̃ eis eſſe motiua per ſe ꝛ cognoſcitiua: cõplexi ſunt iſta duo: ꝛ diffinierũt aĩam ex vtriſqꝫ. ſ. motu ꝛ cognitione: dicentes q̓ aĩa eſt numerus mouens ſeipſꝫ. Per numerũ quidẽ inſinuantes potentiã cognoſcitiuã: q̄a ſm̃ q̓ ſupra poſitũ eſt ex hoc dicebant hr̃e animã vim cognoſcitiuam reruꝫ: q̓ participabat nãm numeri ſpecifici: qd̓ erat de opione Platonis. Per mouere autẽ ſeipſaꝫ inſinuãtes potẽtiã motiuã in anima.

¶ Omnes tamẽ de principijs que ꝛ quot ſunt: inter ſeſe diſſentire vident̃. Atqꝫ maxime quidẽ ij qui corporea putant eſſe: ab hiſce diſſentiunt qui incorporea ponunt. Minus autẽ ab ijs qui compoſuerunt: ꝛ ex vtriſqꝫ principia rerũ aſſignauerũt. Diſſentiũt etiã ꝛ de multitudine eorundem. Quidã enĩ vnuꝫ q̄dam plura principia dicũt eſſe. Atqꝫ vt de principijs ſenſerunt: ſic de aĩa etiã determinauerũt. Nõ enĩ abeſt a rõne: in primoꝝ natura mouẽdi cauſaꝫ collocare.

¶ Differũt aũt de p̄ncipijs que ꝛ quot ſunt: maxime corporea faciẽtes icorporea. His aũt miſcẽtes ꝛ ab vtriſqꝫ principia enũtiãtes. Differũt aũt ꝛ circa multitudinẽ hi quidẽ enĩ vnum: illi vͦ plura dicunt. ¶ Conſequẽter aũt his ꝛ animã T.c.29.
aſſignant: motiuum enĩ ſm̃ naturaꝫ primorum exiſtimauerunt non irrationabiliter. Lec. V.

In precedentibus oſtẽdit in quo antiqui phĩ ↄ̄ueniebãt quantũ ad ↄ̄ſiderationẽ de aĩa in hoc. ſ. q̓ anima eſt p̄ncipiũ motus ꝛ cognitionis. In parte autẽ iſta oñdit qualr̃ dicti phĩ diuerſificati ſunt circa hoc cõmune. Diuidit̃ autẽ pars iſta in partes tres. Primo enĩ ponit radicẽ diuerſitatis phoꝝ quantũ ad ↄ̄ſiderationẽ de aĩa. Scd̓o vͦ illam diuerſitatẽ ſpecialiter enumerat. ibi (Unde q̄buſdam ꝛc̃.) Tertio colligit ꝛ epilogat ea que circa hui9 diuerſitates cõſiderãda ſunt. ibi (Diffiniunt autẽ oẽs ꝛc̃.) Radix autẽ diuerſitatis phoꝝ in cõſideratione de anima eſt: q̄a ipſi attribuebant aĩam p̄ncipijs ſicut dictum eſt: ꝛ ideo ſm̃ differẽtiã dictoꝝ phoꝝ circa cõſiderationem p̄ncipioꝝ: eſt etiã diũa ipſoꝝ in ↄ̄ſideratione de aĩa. Dicti vͦ phĩ licꝫ oẽs ponãt aĩaꝫ cõponi ex p̄ncipijs: nõ tñ ↄ̄ueniũt q̓ ponãt aĩam cõponi ex eiſdeꝫ p̄ncipijs: ſed ſicut differũt de p̄ncipijs: ita etiã differũt de ↄ̄ſideratione aĩe. Differũt aũt de principijs quãtũ ad duo. Primo quãtuꝫ ad ſubaꝫ principioꝝ (que) ſcilꝫ ſint: ꝛ quãtũ ad numerũ (quot). ſ. ſint. Quãtũ aũt ad ſubaꝫ quidẽ: q̄r quidã ponebant p̄ncipia corporalia: illi. ſ. qui poſuerunt ignem: aut aquã: aut aerẽ: quidã vͦ incorpalia ꝛ imãlia: ſicut q̄ poſuerũt numeros ꝛ ideas: q̄dã vͦ miſcẽtes vtraqꝫ: ſicut platonici q̄ poſuerũt p̄ncipia ſenſibilia ꝛ ſepata. Circa nũerũ vͦ ſeu multitudinẽ differũt: q̄a q̄dam poſuerũt tm̃ vnũ primũ p̄ncipiũ: ſicut Heraclitus q̄ poſuit aerẽ: ꝛ alius ignẽ: q̄dã vͦ dicũt plura p̄ma p̄ncipia: ſicut Empe. q̄ poſuit q̄tuor elẽta. Et ſm̃ has ſuppõnes de principijs ↄ̄ſiter aſſignant aĩam his p̄ncipijs: q̄a q̄ ponebãt p̄ncipalia mãlia: dixerũt aĩaꝫ ex ipſis cõponi: ſicut Empeď. ꝛ ſilr̃ hi q̄ ponebãt imãlia: ſicut Plato. Oẽs aũt exiſtimauerũt aĩaꝫ eſſe id qd̓ maxime motiuũ eſt. ¶ Conſequenter cũ dicit.

¶ Quapropter ignis quibuſdaꝫ eſſe videt̃. Is enim ſubtiliſſimarũ eſt partium: ꝛ longe magis q̄ elemẽta cetera incorporeus. Mouet̃ inſuper: ꝛ cetera primo mouet. Democritus autẽ ꝛ ſubtilius dixit: cum aſſignauerit cur eſt iſtorũ vtrũqꝫ. Dixit enim animã quidẽ menteꝫqꝫ idem eſſe: hoc aũt ex ipſis primis atqꝫ indiuiſibilibus corporibus eſſe. Atqꝫ partium quidem ob ſubtilitatem mouere: ob figurã vͦ moueri.

ueri. Figurarū aūt oīum nobiliſſimā figurā rotūdā aſſerit: talemqꝫ eſſe intellectum ⁊ ignem.

℄ Unde quibuſdā viſum eſt ignē eſſe. Etenim hic in partibus ſubtiliſſimus eſt: ⁊ maxime ele mentoꝝ incorporeū. Adhuc aūt mouet: quia ⁊

T.c.30. Opinio Demo. mouet alia prio. ℄ Democrit⁹ aūt dulcius dixit enuntians ꝓpter qd vtrūqꝫ hoꝝ. Animā quidem enim ⁊ intellectū idem. Iſtud aūt eſſe primorum ⁊ indiuiſibiliū corpoꝝ. Motiuū autē propter ſubtilitatē partiū ⁊ figurā. Figurarum autē leuiter nobiliſſimam ſphericā dicit. Hui⁹ autem eſſe intellectum ⁊ ignem.

℄ Enumerat diuerſitates phoꝝ in ſpeciali. Sciendū aūt eſt ꝙ īter illos qui ponebāt vnū corpoꝝ eſſe ꝑncipiū rerū: nullus dignat⁹ eſt ponere ſolā terrā: ſed alij poſuerūt ignē ꝑmū ꝑncipiū: alij aerē: alij aquā: terrā vero nullus poſuit: niſi q poſuit oīa elēta quattuor eē ꝑmū ꝑnm. Et rō hui⁹ eſt: qa terra ꝓpter ſuā groſſitiē magis videbat̄ eſſe cōpoſita ex ꝑncipijs: ꝙ̄ ipſa eſſet ꝑnm. Et iō circa hāc partem tria facit. Prio eni ponit opiones illoꝝ q poſuerūt ꝑmū ꝑnm ⁊ aīam eſſe ignē. Scdo vero ponit opionē illorū q poſuerūt ꝑmū ꝑnm ⁊ aīam eſſe aerē. ibi (Diogenes aūt ⁊c.) 3° vero ponit opiones illoꝝ q poſuerūt aquā eſſe ꝑmū ꝑnm ⁊ aīaꝫ. ibi (Magis aūt rudiū.) ℄ Circa ꝑmū ſciēdū eſt ꝙ ꝓpter hoc ꝙ aīe attribuit̄ motiuū ⁊ cognoſcitiuū: viſum eſt qbuſdā aīaꝫ eſſe illud qō eſt maxime motiuum ⁊ cognoſcitiuū: ⁊ qa illud qō eſt maxime ſubtile videbatur eis eē maxīe motiuū ⁊ cognoſcitiuū. iō dixerūt aīam eē ignē: q eſt īter corpa magis ſubtilis ⁊ actiu⁹. Et lꝫ plures eēnt hui⁹ opionis ⁊ ſic opinarent̄ aīam eſſe ignē.

Lec.3. Democritus tn̄ ſubtilius ⁊ rōnabili⁹ dixit: hoc (enuntians ꝓpter qd vtrūqꝫ coꝝ. i. rōnē motus ⁊ cognitiōis magis expreſſit. Uolebat eni ſicut dictū ē: ꝙ oīa eēnt cōpoſita ex athomis. Et lꝫ ſm eū huiꝰ athomi eēnt ꝑnm oīuꝫ rerum: nihilomin⁹ tn̄ volebat ꝙ athomi q ſunt figure rotunde eēnt de nā ignis: ⁊ iō dicebat aīam cōponi ex illis q ſunt figure ſpherice. Et hec īquantū ſunt ꝑma ꝑna: dicebat habere rōnē cognoſcēdi: īquātū vero rotūda rōnē mouēdi: et ideo īquātū aīa erat cōpoſita ex huiꝰ corpib⁹ īdiuiſibilibus rotūdis: dicebat eā cognoſcere ⁊ mouere oīa. Un̄ ponēs illa corpa rotūda de nā ignis: ꝯcordabat cum iſtis ꝙ oīa eſſent de nā ignis. ℄ Cōſequēter cum dicit.

℄ At Anaxagoras videt̄ qdē aliud aīaꝫ: aliud intellectū mentēue dicere: quēadmoduꝫ ⁊ antea dixim⁹. Utitur tn̄ vtriſqꝫ perinde atqꝫ vna nā: verū mētē principiū maxime oīum ponit. Solā itaqꝫ rerū oīuꝫ ipſaꝫ ſimplicē ⁊ nō mixtā ⁊ purā eſſe ſincerāqꝫ dixit. atqꝫ eideꝫ principio hec vtraqꝫ tribuit: cognitionē inquam ⁊ motū: dicens vniuerſum mentem eſſe.

T.c.31. Opinio Anaxa. ℄ Anaxagoras aūt videt̄ qdē alteꝝ dicere ⁊ animā itellectū: ſicut dixim⁹ prius. Utit̄ aūt vtriſqꝫ ſicut vna natura. Uerūtn̄ intellectū ponit principiū oīum maxīe: ſolūqꝫ dicit ipſum coꝝ que ſunt ſimplicē eſſe ⁊ imixtū ⁊ purum. Aſſignat autē vtrūqꝫ eidē principio cognoſcereqꝫ ⁊ mouere: dicens intellectum mouere omne.

℄ Ponit Anaxa. opionē q in hoc ꝯcordabat cū precedētibus: ꝙ eidē. ſ. aīe attribuit rōnē cognoſcēdi et mouendi. Hic aūt aliqn̄ videt̄ alterū dicere eſſe aīam ⁊ intellectū ſicut dictū eſt ſuperius: ſed aliqn̄ vtit̄ vtriſqꝫ. ſ. aīa ⁊ itellectu ſicut vna natura. Ipſe eni dicebat aīam eē motiuā ⁊ cognoſcitiuā. vn̄ cū ipſe poneret intellectū mouentem oīa ⁊ cognoſcentē: pro eodē accipiebat aīaꝫ ⁊ intellectū. Sed in hoc differebat ab alijs: qa Democritus ponebat aīam eſſe nature corporee: vtpote ex mālib⁹ ꝑncipijs cōpoſitā. Anaxa. vero dicit itellectū eſſe (ſimplicē) vt excludat diuerſitatē in eſſentia (imixtuꝫ) vt excludat cōponi cū alio (⁊ purū) vt excludat additionē ab alio. Sed mouere ⁊ cognoſcere aſſignat eidē ꝑncipio. ſ. itellectui. Nāꝫ itells ex nā ſua hꝫ ꝙ ſit cognoſcēs: motū aūt hēt: qa ipſe ſic dictū eſt dicit itellm̄ oīa moue. ℄ Cōſequēter cū dic.

Lectio tertia.

℄ Thales etiā videt̄ ex hiſce q̄ tradita memorie ſūt: motiuū quoddā aīam ipſam eſſe putaſſe. Siquideꝫ dixit magnetē hēre aīam: qa mouet trahitqꝫ ferruꝫ.

T.c.32. Opinio Thaletis ℄ Uidetur autē Thales ex quibus reminiſcūtur motiuum aliquid aīam opinari: ſiquideꝫ dixit lapidē animā habere quoniā ferrū mouet.

℄ Ponit opionē cuiuſdā phi. ſ. Thaletis qui in hoc ſoluꝫ cōcordat cū ſuperioribus: qa illud dicit eſſe aīam qō hēt virtutē motiuā. Hic eni. ſ. Thales fuit vnus de ſeptem ſapiētibus. Et cū oēs alij ſtuderent circa moralia: hic ſolus dedit ſe inquiſitioni reruꝫ nālium: ⁊ eſt ꝑmus nālis phs. Et ideo dicit (Ex qbus reminiſcunt̄.) ſ. qui volūt ꝙ aqua eſſet ꝑnm oīum rerū. Hic eni ſm ꝯſiderationē ꝑncipij in rebus aīatis opinabat̄ eſſe ꝑnm oīum rerū. Un̄ cuꝫ ꝑncipia ſeu ſemina oīum aīatorū ſint humida voluit ꝙ illud eſſet ꝑnm oīum rerū qō eſt maxīe humidū: ⁊ qa hꝫ eſt aqua: dixit aquā eſſe ꝑncipiū oīum rerū. Sed tn̄ non cōſequit̄ opionē ſuam in hoc ꝙ diceret aīam eſſe aquā: ſed illud dixit aīam: qō hēt virtutē motiuā. Un̄ cū lapis qdā. ſ. magnes moueat ferrū: dixit illuꝫ habere animam. Ponant̄ ergo Anaxa. ⁊ Thales cū iſtis: nō ꝙ dicāt aīaꝫ eſſe ignē: ſed qa dicūt illud eſſe animā qō habet rationē ſenſus ⁊ cognitionis: ſicut dixit Anaxa. ſeu motus ſicut dixit Thales. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Diogenes autē: ſicut ⁊ alij quidā aerem ipſam cenſuit eſſe: hunc ſubtiliſſime ſubſtantie rerumqꝫ principium eſſe putans. Idcirco cognoſcere atqꝫ mouere animam dixit. Hoc quidem cognoſcere: quo ꝑmum eſt: ⁊ ex hoc ipſo cetera conſtant: hoc autem eſſe motiuum: quo ſubtiliſſimum eſt.

T.c.33 Opinio Diogēis ℄ Diogenes aūt ſicut ⁊ alteri quidā aereꝫ hunc opinans oīum ſubtiliſſimū eſſe ⁊ principiū: ⁊ ꝓpter hoc cognoſcere ⁊ mouere aīam. Secundum qdē ꝙ primū eſt: ⁊ ex hoc reliqua cognoſcere ſm vero ꝙ ſubtiliſſimū eſt motiuum eē.

℄ Ponit opiniones illoꝝ qui dicunt aerem eſſe primum principium ⁊ animaꝫ. Et iſti quidē ſunt tres. Primo ergo ponit opionem Diogenis qui volebat ꝙ aer eſſet principium oīum: ⁊ eſſet ſubtiliſſimum oīum corporuꝫ. Unde ⁊ animā dixit eſſe aerem: ⁊ ex hoc habere virtutē cognoſcendi ⁊ mouendi. Uirtutē quidē cognoſcendi habet: qa aer ſm eum eſt principiū oīum. Cuꝫ eni cognitio fiat per ſimile: ſicut dictū eſt: oportebat ꝙ ſi anima cognoſceret omnia eſſet cōpoſita ex ꝑncipijs oīum rerū. Uirtutē vero mouendi habet: qa aer eſt ſubtiliſſimū oīum corporū: et ideo maxime ⁊ mobilis. ℄ Secūdo cum dicit.

℄ Heraclitus quoqꝫ principiū ait aīaꝫ eſſe. Quippe cū exhalationē eſſe: ex qua cetera dicit ꝯſtare: ⁊ maxime incorporeū eſſe: ⁊ ſemꝑ fluere dicat atqꝫ id qō

mouet̃ ab eo quo motu ciet̃ cognoſci ɔſtat. Moueri aũt res vniuerſas ⁊ ipſe ⁊ alij cõplures arbitrabant̃.

Opinio Heracli. ¶ Heraclitus aũt principiũ eẽ dicit ſiquidẽ vaporẽ ex quo aĩa cõſtituit̃: ⁊ incorporaliſſimũ autẽ ⁊ fluẽs ſemp. Qð ṽo mouet̃ motu cognoſci. In motu aũt eẽ q̃ ſunt ⁊ ille arbitrat᷒ ẽ ⁊ multi.

¶ Ponit opinionẽ. Heracliti: qui nõ dicebat ſimpliciter aerem eſſe principiũ rerũ: ſed aliqð cõiunctuꝫ aeri. ſ. vaporem qui eſt medius inter aerẽ ⁊ aquã. Dic eñi non poſuit aquã ſeu ignẽ vel aerẽ principiũ rerũ: ſed aliud medium: q̃a nõ poſuit niſi mãlia tm̃. vnde illud voluit eſſe ꝑncipiũ rerum: qð eſſet magis remotũ a ɔtrarietate. Et hoc videbat̃ ei ꝙ eẽt vapor: ⁊ ideo ſm hoc voluit ꝙ anima eſſet vapor: q̃a ex hoc dicebat animã maxime cognoſcitiuã ⁊ motiuã eſſe. Ipſe enim fuit huiꝰ opiõis: ꝙ oĩa eſſent in cõtinuo fluxu: ⁊ ꝙ nihil vel ad horã quieſceret: nec poterat aliqua oratio determinate dici. Vñ cũ vapor eſſet inter alia maxime fluxibilis: dixit illũ eẽ oĩuꝫ rerũ ꝑncipiũ. Et hunc dicit eſſe aĩaꝫ. Et dixit ꝙ naturã cognoſcitiuã hꝫ ex hoc ꝙ eſt ꝑncipiũ: motiuã ṽo ex hoc ꝙ eſt incorporaliſſimũ ⁊ fluxibile. ¶ Tertio ṽo cũ dicit.

¶ Simili mõ ⁊ Alcineon de aĩa putaſſe videt̃. Dicit eñi ipſam imortalẽ eſſe ex eo q̃a ſĩlis ipſis imortalibus eſt. Qð quidẽ ideo dixit ipſi competere: q̃a ſemper mouetur. Mouentur enim ⁊ res oẽs diuine continue ſemper: luna inquã: ſol: ſtelle: totũq; celum.

Opio Alcineonis. ¶ Similr̃ aũt his ⁊ Alcineon opinari viſus eſt de aĩa. Dicit eñi ipſam imortaleꝫ eſſe ꝑꝑ hoc ꝙ aſſimilat̃ imortalibus. Hoc aũt ineſſe ipſi tãq̃ ſemꝑ moto: moueri eñi ⁊ diuina omnia continue ſemꝑ lunã: ſolem: aſtra: ⁊ totum celum.

¶ Ponit opiõnẽ Alcineonis: qui ɔcordabat cũ iſtis quãtum ad motũ tm̃: qui dicebat aĩaꝫ eſſe q̃d mobiliſſimũ. Unde q̃a ſemꝑ mouet̃ aſſimilat̃ imortalibus. ſ. corꝑibꝰ celeſtibus: ⁊ ideo dicit eã imortalẽ: ſicut corꝑa celeſtia: ⁊ ſic eẽ de natura celeſti ⁊ diuina: que ſemꝑ mouent̃: vt luna ⁊ ſol ⁊ huiꝰ que ſemꝑ mouent̃ ⁊ imortalia ſunt. Naꝫ ſm eũ ſicut motus cauſat in eis imortalitatẽ: ita ⁊ in aĩa que nature mobiliſſime eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quidã ⁊ magis importuni aĩam aquã eſſe dixerũt: vt Hippo. Qui quidẽ ad hãc ſñiaꝫ rõne ſeminis videt̃ eſſe cõpulſus: q̃a oĩum ſemẽ humidũ eſt. Eteniꝫ redarguit eos qui ſanguinem animaꝫ aſſerunt: quia ſemen ſanguis non eſt.

Opinio Hipp. ¶ Magis aũt rudiũ ⁊ aquã quidã exiſtimanerũt: vt Hippo. Suaderi eñi viſi ſunt ex genitura: q̃m humida eſt. Et nãq; arguit ſanguinẽ dicentes aĩam: quoniam genitura nõ eſt ſanguis. Hanc autem eſſe primam animam.

¶ Hic ponit opiõnẽ illoꝝ qui poſuerũt aquã ꝑmũ principiũ oĩum reꝝ. Fuerunt eñi q̃dã rudes diſcipuli: ⁊ ſequaces Thaletis: qui ſicut dictũ eſt voluerũt cõparare ꝑncipiũ vnius rei ad ꝑncipiũ totius nature. Et iſti videbãt ꝙ ꝑncipiũ oĩum viuentiũ ſit humidũ. vnde opinabant̃ ꝙ eodẽ mõ ꝑnᵐ oĩuꝫ reꝝ ſit hũidũ. Cũ igit̃ aq̃ ſit hũidiꝰ elĩtũ iter cetera: dixerũt ipſaꝫ eẽ ꝑnᵐ oĩuꝫ reꝝ: ⁊ vſq; ad h̃ ſecuti ſũt magr̃ꝫ ſuũ. ſ. Thaletẽ. Sꝫ in h̃ dĩnt: q̃a Thales lꝫ poneret aquã eſſe oĩum ꝑnᵐ: nõ tñ dixit aĩam eſſe aquã: ſed virtutẽ mouentẽ: ſicut dictũ eſt. Iſti ṽo de numero rudium dixerũt aĩam eſſe aquam vt Hippus. Hic nãq; arguebat quoſdã qui dicebant aĩaꝫ eſſe ſanguineꝫ: ex hoc ꝙ ſanguis non eſt genitura ſeu ſemen rerũ animatarum: quam dicebant eſſe primã aĩam et hoc attribuebant aque ꝑpter humiditatẽ. ¶ Cõſequẽter cũ dicit.

¶ Sũt ⁊ q̃ ſanguinẽ ipſaꝫ eẽ dixerũt: vt Critias. Sẽtire ipſum maxime propriũ aĩe eſſe putãtes: qð q̃deꝫ competere ꝑpter naturã ſanguinis crediderunt.

Opinio Critie. ¶ Alij aũt ſanguinẽ: quẽadmodũ Critias ipm ſentire anime magis proprium opinantes: hoc autem ineſſe ꝑpter naturã ſanguinis.

¶ Ponit opiõnẽ cuiuſdã ph̃i qui magis ɔſiderãs animã quãtũ ad cognitionẽ: adhuc groſſius locut᷒ eſt de ipſa: dicens ipſaꝫ eſſe ſanguinẽ. Cuiꝰ rõ eſt: q̃a in aĩali nõ eſt ſenſus ſine ſanguine: ⁊ ideo cũ aĩa ſit ꝑnᵐ cognoſcẽdi: dixit ipſaꝫ eẽ ſanguinẽ: ſine quo non eſt ſenſus aĩali: ex ſanguia eñi puta oſſa ⁊ vngues: ⁊ dẽtes ſine ſenſu ſunt: lꝫ nerui ſine ſãguie exiſtẽtes maxie ſenſitiui ſint. Et h̃ dixit Critias. ¶ Quia ṽo poſſet q̃ri: q̃re in ɔſideratione de aĩa nõ fac̃ mẽtionẽ de terra: ſicẽ de alijs elĩtis: iõ excuſat ſe cũ dicit.

¶ Ita omnia elemẽta preter terrã iudiceꝫ habuerũt. Hanc autẽ nemo tribuit anime: niſi quiſpiã dixerit ex omnibus elementis conſtare aut omnia eſſe.

¶ Omnia eñi elĩta iudicẽ acceperũt preter terram. Hanc aũt nulli protulerunt: niſi ſi aliquis dixit ipſam ex omnibus elementis eẽ: aut oĩa.

¶ Dicẽs ꝙ ſm hoc opinati ſunt de aĩa: ſicut de ꝑncipijs. Vñ terra (nullũ iudicẽ accepit.) i. nullus indicauit eaꝫ eſſe ꝑncipiũ: ⁊ per ɔñs nullus dixit aĩam eſſe terraꝫ: niſi forte aliq̃s dixerit aĩaꝫ cõponi ex oĩbus principijs. ſicut Empeđ. aut oĩa ꝑnª: ſicut Democrit᷒. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Ut igit̃ in ſummaꝫ oĩa redigamus: tribus his oẽs aĩam: motu: ſenſu: incorporeoq; diffiniunt: quoruꝫ vnũq̃dq; reducit̃ ad principia rerũ: vt patuit. Quapropter ⁊ ij qui cognitione diffiniunt aĩam: aut elementũ: aut ex elementis faciũt ipſam: ſimilr̃ oẽs preter vnũ dicẽtes. Inquiũt eñi ſimile ſimili ſibi cognoſci. Atq; cũ vniuerſa cognoſcat ac percipiat aĩa: ex vniuerſis rerũ principijs ipſam ɔſtare dicunt. Quibus igitur placuit vnam cauſam: elementũq; vnum ponere rerum: ij animam etiã vnũ: velut igneꝫ: aut aereꝫ eſſe ponunt. Qui ṽo plura rebus principia tribuunt: ij plura quoq; dicunt animam eſſe.

¶ Diffiniunt aũt oẽs aĩaꝫ tribus: vt eſt dicere: motu: ſenſu: ⁊ incorporeo. Hoꝝ aũt vnũq̃dq; reducit̃ ad principia. vnde ⁊ in cognoſcẽdo diffinientes ipſaꝫ aut elemẽtũ aut ex elĩtis faciũt dicentes ſimilr̃ inuicẽ ꝑter vnuꝫ. Dicunt enim ſimile cognoſci ſimili. Quoniã autẽ anima oĩa cognoſcit: conſtituunt eam ex omnibus principijs. T.c.33.

¶ Quicũq; quideꝫ igit̃ vnã aliquã dicũt cãm: vt elementũ vnum: ⁊ animam vnum ponunt vt ignem: aut aerem. Plura ṽo dicentes principia: ⁊ animam plura dicunt. T.c.34.

¶ Epilogat ⁊ colligit ex his oĩbus q̃ dixit ſuã itentionẽ. Et ꝑ quãtũ ad ipſa ꝑnª. Scḋo ṽo quãtũ ad ɔtrietates que ſũt i ipſis ꝑncipijs. ibi (Quicũq; aũt ɔtrietates ⁊c̃.) Quantum ṽo

tū vo ad ipſa pn̄a: q̄a ipſi tria attribuebant aīe. ſ. ꝙ ſit q̄d ſubtiliſſimū: ꝙ ſit q̄d cognoſcitiuū: ⁊ ꝙ ſit q̄d motiuū: ⁊ hec tria. ſ. ſenſus: motus: ⁊ īcorporeū reducūt in pn̄m. Illud enī dicūt eē pn̄m qd̄ eſt ſimplex. Itē pn̄m ex ſe h̄et ꝙ ſit cognoſcitiuū: q̄a ſic dictū ē ſile ſili cognoſcit. vn̄ ⁊ dicebāt aīaȝ cōponi ex elr̄is: aut eē elr̄a: q̄a dicebāt ꝙ ſile ſili cognoſcit: pter Anaxa. q̄ ponebat ītell'm īmixtū. Itē q̄a pn̄m eſt ſubtiliſſimū: dicebāt illud maxīe motiuū: ⁊ q̄a aīa cognoſcit oīa: dicūt ipſaȝ cōponi ex oībus pncipijs. Et h̄ dicūt oēs: q̄a ſm ꝙ ponūt pn̄a ita ponūt aīaȝ. Vn̄ q̄cūq; ponūt vnā aliquā cāȝ ſeu pn̄m ⁊ elr̄ū vnū: iſti dicūt aīaȝ eē illud vnū: ſic ꝗ̄ pȝ: vt ignē aut aerē ſeu aquā. Itē illi q̄ dicunt pl'a pn̄a eē: iſti ſilr̄ aiūt aīaȝ eē pl'a illa: ſiue ex his cōponi.

Solus autē Anaxagoras menteȝ paſſione vacare dicit: ⁊ nihil prorſus cū ceteris habere cōe. Uerum cū talis ſit: quo nā pacto cognoſcet: ⁊ quaȝ ob cām. neq; ille dixit: neq; ex dictis perſpici poteſt.

Anaxagoras aūt ſolus impaſſibilē dicit intellectū: ⁊ nihil cōe nulli alioꝝ h̄ere. Huiuſmodi aūt cū ſit: q̄o cognoſcit: ⁊ ꝑꝑ quā cām: neq; ille dixit: neq; ex his que dicta ſunt: cōſpicuū eſt.

Et q̄a dixerat ꝙ oēs ↄueniūt in hoc ꝙ dicūt aīaȝ cōponi ex pncipijs: q̄a opȝ cognoſci ſile ſimili: pter vnuȝ: ſcil; Anaxa. iō cū dicit (Anax. aūt ſolus.) oñdit qualr̄ differt ab eis dicēs ꝙ Anaxa. ſolus dixit itellectū eē īpaſſibilē: nec hēe aliq̄d cōe alicui. i. nulli eoꝝ q̄ cognoſcit ſimileȝ. Sed qualr̄ cognoſcit itellectus: neq; Anaxa. dixit: neq; eſt manifeſtū ex his q̄ dicta ſūt. Cōſequēter ēt cū dic.

At vo qui cōtrarietates in principijs faciunt: ij cōficiunt animā etiā ex ↄtrarijs. Qui vo tm̄ alterū ponunt cōtrarioꝝ: calidū inquā: aut frigidū: aut aliq̄d aliud huiuſcemodi: ij ſimiliter ⁊ aīaȝ vnū iſtoꝝ aſſerunt eſſe. Quapropter ⁊ noīa ipſa ſequunt̄. Nam ij qui calidum eſſe dicunt: inde inquiunt ipſum viuere ductū nominatūq; fuiſſe. Et ij rurſus qui frigidū eē cenſent: animā inde nūcupatā ob reſpirationē ⁊ refrigerationē aſſerunt eſſe. Hec igit̄ que de aīa tradita ſunt a maioribus noſtris: ⁊ hec ſunt cauſe ob q̄s illi talia de ipſa dixerunt.

T.c.35. Quicūq; aūt ↄtrarietates faciūt in principijs ⁊ aīam ex cōtrarijs conſtituunt. Quicūq; autē alterū contrarioꝝ vt calidū aut frigidū: aut aliquid huiuſmodi aliud: ⁊ aīam ſimilr̄ vnuȝ aliquid horū ponūt. Unde ⁊ noībus cōſequunt̄: vt calidū quidē dicentes: quia ꝑpter hoc ⁊ hoc viuere noīatū eſt. Qui aūt frigidū ꝑꝑ reſpirationē ⁊ refrigerationē vocari aīaȝ. Tradita q̄dē igit̄ de aīa: ⁊ ꝑꝑ quas cās dicūt ſic: hec ſunt.

Colligit itentionē ſuā quātū ad ↄrietates que in ipſis pncipijs ſūt: dicēs ꝙ q̄dā ponūt pn̄a rerū ↄria: ⁊ ij conſtituūt aīaȝ ex pncipijs ↄrijs: ſicut Empedo. Dans enim elr̄is calidirātē frigidirātē humiditatē ⁊ ſiccitatē: dat ⁊ aīe inēſſe ↄrietates has. Dixit enī ꝙ terra terrā ituemur: aquā aūt aqua ⁊c. Quidā vo poſuerūt pn̄m oīuȝ eſſe vnū elr̄orū: ⁊ illius qualitatē appoſuerūt aīe: ij q̄dē ignis caliditatē: q̄ dixerūt pn̄m oīuȝ eē ignē: illi vo q̄ dicūt pmū pncipiū oīum aquā: apponūt aīe frigiditatē. Vn̄ ſm q̄litates pncipioꝝ que ponūt. dicūt ſilr̄ eē aīaȝ: vt de nā caloris aut frigoris: ⁊ huiꝰ. Et hoc etiā oñdunt ex noībꝰ q̄bus noīant ipſaȝ aīaȝ: q̄a illi qui dicebāt aīaȝ eſſe de nā caloris: denominabāt eā a ȝin vel ȝoin. i. viuere qd̄ denoīatuȝ eſt ȝein qd̄ eſt feruere. Illi vo q̄ dicebāt aīaȝ de nā frigoris noīabāt eā pſichron: qd̄ eſt fridū. vn̄ ⁊ ab hoc venit pſichi. i. aīa ꝑpter refrigerationē que ſaluat aīal ex reſpiratiōe. Sic ergo pȝ ꝙ alij noīabant aīam a vita. ſ. illi q̄ dicebāt ipſaȝ de nā caloris. Alij aūt reſpiratione. ſ. illi q̄ dicebāt ꝙ erat de nā frigoris. Ex his oībus ↄcludit dicēs: ꝙ hec ſūt q̄ tradita ſūt de aīa: ⁊ ꝑꝑ q̄s cās ſic dicūt de ipſa.

Conſiderandū eſt aūt primū de motu. Nā fortaſſe nō ſolū falſum eſt ſubſtantiā aīe talē eſſe qualē ij dicunt qui aīam id aſſerunt eſſe qd̄ ſeipſuȝ mouet: aut mouere pōt: ſed etiā vnū id eſſe quoddā videt̄ eoꝝ: que nequeunt eſſe: motū inquā ipſi ineſſe atq; cōpetere. Nō neceſſariū igit̄ eſſe: id omne moueri qd̄ mouet: olim iam diximus ⁊ probauimus. Cū aūt omne qd̄ motu cietur dupl'r moueat̄: aut enī per aliud: aut per ſe mouet̄. Per aliud aūt id omne moueri dicimꝰ: qd̄ eſt in eo qd̄ motu cietur: Ut nauigātes: hi nāq; non perinde atq; nauis mouent̄. Hec enī per ſe mouet̄: illi vo motu cientur q̄a ſunt in eo qd̄ motu ciet̄. Qd̄ quidē ita eſſe patet in partibus. Motus enī proprius pedū: eſt ambulatio: qua mouent̄ ⁊ hoīes: tūc aūt hiſce motus nō ineſt (vt patet) in nauigātibus. Cū igit̄ id qd̄ mouet̄ (vt diximus) bifariā dicat̄ moueri. Cōſideremus nunc opȝ de aīa: ſi per ſe moueatur: motuſq; particeps ſit.

Conſiderandū aūt primū q̄dē de motu. For T.c.36.
taſſis enī nō ſolū falſum eſt ſubam ipſius huiꝰ
eſſe qualē aiunt. dicentes aīam eſſe qd̄ eſt ſeipſȝ
mouēs: aut poſſibile mouere: ſed vnū quiddā
impoſſibiliū ineſſe ipſi motū. Qd̄ q̄dē igit̄ nō
neceſſe ſit mouens ⁊ ipſuȝ moueri: prius dictū
eſt. Dupl'r enī mouet̄ omne. Aut enī ſm alteꝝ: T.c.37.
aut ſm ſeipſuȝ. Scd̄m alterū dicimus: q̄cūq;
mouent̄ ex eſſe in eo qd̄ mouet̄: vt naute. Non
enī ſimil'r mouent̄ naui. Hec quidē ſm ſeipſuȝ
mouet̄: illi aūt ex eſſe in eo qd̄ mouet̄. Manife
ſtum aūt in partibus eſt. Proprius quidē enīȝ T.c.38.
motus pedū ambulatio: hec autē ⁊ hoīum eſt.
Non ineſt autē nautis tunc: Dupl'r itaq; dicto
moueri nūc intēdimus de aīa ſi ꝑ ſeipſaȝ moue
tur ⁊ participat motu.

Lectio. VI.

Supra ponit Phs opiones alioꝝ phoꝝ ꝺ aīa. hic ↄtter diſputat ꝯ eas. Sunt aūt tria q̄ dixeri phi attribuebāt aīe. ſ. ꝙ ſit pn̄m motus: ꝙ ſit pn̄m cognitionis: ⁊ ꝙ ſit icorpaliſſimū. Inter q̄ duo ex eis ſūt q̄ſi pncipalia: que p̄ ⁊ ꝑ ſe aīe attribuebāt. ſ. ꝙ ſit pn̄m motꝰ: ⁊ ꝙ ſit pn̄m cognitiōis. Tertiū aūt qd̄ attribuebāt aīe. ſ. ꝙ ſit ſubtiliſſimū: quātū ad aliq̄d bn̄ dr̄: ⁊ quātū ad aliq̄d male. Si enī ſubtiliſſimū accipiat̄ ſimpl'r dictū ꝺ aīa: ſic bn̄ dr̄: q̄a ſine dubio aīa icorpaliſſima ⁊ ſubtiliſſima eſt. Si aūt non accipiat̄ ſimpl'r: ſed cū corpe: vt dicat̄ aīa ſubtiliſſimū corpus: ſic male dr̄. Et ideo Phs nō vtit̄ niſi duobꝰ tm̄. ſ. motu ⁊ cognitione. Diuidit aūt ps iſta in tres ptes. Pmo enī inquirit de aīa ꝯ opiones phoꝝ ſm q̄s dixerūt ipſaȝ aīaȝ eſſe pn̄m motꝰ. Scd̄o ꝯ opiones eoꝝ q̄ dixerūt ipſaȝ eſſe pn̄m

cognitionis.ibi(Trib⁹ aūt modis tradit ꝛc.)Tertio vō mouet quādā q̄onē:vtrū.ſ.mouere:ſentire:ꝛ cognoſcere attribuant̄ aie:ſic̄ vni p̄n°:vl' ſicut diuerſis.ibi(Qm̄ aūt cognoſcere aie eſt.)Pria pars diuidit̄ in duas. In p̄ma diſputat ꝯ ea q̄ dixit de aia ſ̄m q̄ eſt p̄n^m motus ex eo q̄ ponūt ipſaz p̄n^m motus.Scdo ꝯ quādā opionē:q̄a ſupra hoc q̄ dixerāt aiaz eſſe p̄n^m mot⁹:qdā attribuūt ipſi aie aliq̄d aliud.ſ.q̄ ſit nūerus mouēs ſeipſuz.ibi(Multis āt his q̄ dicta ſūt irrōnabili⁹.)Pria pars diuidit̄ in duas. Prio eni diſputat ꝯ opiones illoꝝ q̄ attribuebāt motuz aie:ſ̄m q̄ ipſi attribuūt aie motū.Scdo inq̄rit vtrū per aliquā aliā viā:mot⁹ aie attribui poſſit.ibi(Rōnabili⁹ aūt dubitabit ꝛc.)Pars p̄ma diuidit̄ in duas.Prio eniz diſputat i cōi circa illos q̄ dicūt aiaz p̄n^m mot⁹.Scdo vō deſcēdit ad q̄ſdā q̄ones in ſp̄āli.ibi(Quidā aūt ꝛ moue re ꝛc.)Pria ps diuidit̄ in duas.p̄mo eni manifeſtat ſuā intentionē.Scdo ponit rōnes ad ꝓpoſitū oñdenduz.ibi (Quatuor aūt modis cuz ſint ꝛc.)Dicit ḡ p̄mo q̄ ſic̄ ex ſupiorib⁹ habet̄ ph̄i ex duob⁹ venerūt in cognitionē aie. ſciłz motu ꝛ ſenſu.Et iter hec p̄ ꝯſiderandū eſt de motu. Oēs aūt ph̄i q̄ venerūt in cognitionē aie ex motu h̄ p̄n^m hēbāt cōe.ſ.q̄ omne q̄d mouet mouet̄:vñ q̄a n̄ale ē aie q̄ moueret:credebant q̄ ei ſit ꝯn̄ale q̄ moueret̄:ꝛ hoc hr̄e aiaz ex ſuba ſua:vñ ꝛ ponebāt in ei⁹ diffōne motuz dicētes aiaz eē q̄d mouēs ſeip̄m.Eſt ḡ hic ꝯ duo diſputā dū.ſ.ꝯ rōnē pōnis:ꝛ ꝯ ipſaz pōnē.Utrūqꝫ eni eſt falſuz. Nā ꝛ rō pōnis iſtoꝝ:falſa erat:ꝛ eoꝝ poſitio. Hoc.n.q̄d ſupponebāt tanq̄ p̄ ſe veꝝ.ſ.q̄ omne q̄d mouet mouet̄: falſuz eſt.ſic̄ ſatis ꝓbat̄ in 8° phy.vbi oñdit̄ q̄ eſt q̄dā mouēs imobile.Et quātū ad hoc ꝑtinet:breuit̄ pōt oſtēdi q̄ ſi aliq̄d mouet nō opꝫ q̄ moueat̄.Cōſtat eni q̄ ſ̄m q̄ mouet eſt in actu:ſ̄m q̄ mouet̄ eſt in potentia:ꝛ ſic idē ꝛ ſ̄m idē eēt in actu ꝛ potētia:q̄d eſt icōueniēs. Sed hoc ꝑtermiſſo diſputem⁹ ad poſitionē eoꝝ:vtꝝ.ſ.aia mo ueat̄.Dicebāt aūt iſti duo.ſ.q̄ aia mouet̄:ꝛ q̄ motus eēt de ſuba aie.Ariſt.aūt vtrūqꝫ negat dicēs q̄(Fortaſſis.) Hoc dicit:q̄a nōdū ꝓbauerat hoc q̄d dicit:nō ſolū falſū eſt q̄ motus ſit de ſuba aie ſ̄m q̄ dicūt diffinientes ipſā: dicētes aiaz eſſe q̄d eſt ſeipſuz mouēs aut poſſe mouere: ſed totalr̄ impoſſe eſt ipſi aie cōuenire q̄ moueat̄. Et h̄ ꝓus dictū eſt:ſciłz in 8° phy.videłz q̄ nō ſit neceē oē mouens moueri. In mouēte etiā ſeip̄o duo ſūt.vnū mouēs: ꝛ aliud motū:ꝛ impoſſe eſt q̄ illud q̄d eſt mouēs mouea tur p̄ ſe. In aialib⁹ aūt lꝫ nō moueat̄ p̄ ſe pars mouens: mouet̄ tñ p̄ accñs.Oē eni q̄d mouet̄:mouet̄ duplr̄:q̄a vl' ſ̄m ſe vel ſ̄m alterū:ſeu per accñs:ſ̄m ſe q̄ñ res ipſa mouet̄:vt nauis:per accñs:vel ſ̄m alterū:q̄ñ nō mouet̄ ipꝫ: ſed illud in quo eſt:ſicut nauta in naui mouet̄:nō q̄a ip̄e moueat̄:ſꝫ q̄a nauis mouet̄.Uñ hec eſt vera.ſ.nauis mo uet̄ ſ̄m ſe:nauta vō ſ̄m accñs.Et q̄ nō mouet̄ nauta per ſe patet:q̄a quādo aliq̄s mouet̄ per ſe:mouet̄ ſ̄m partes ſuas:ſic̄ in ambulatione ꝓus eſt pedū ambulatio:ꝛ h̄ cū eſt nauta in naui nō ineſt ei.Sic ḡ pꝫ q̄ moueri dicit̄ duplr̄.ſ̄m ſe.ꝛ ſ̄m accñs:ſed iſti attribuebāt aie moueri ſ̄m ſe:ꝛ ideo ꝑtermiſſo ad p̄ſens vtrū aia moueat̄ per ac cidēs:itēdamus de aia ſi mouet̄ ſ̄m ſe:et ꝑticipat motu ſic̄ iſti dicebāt.Et q̄ nō mouet̄ p̄ ſe ꝓbat Ariſto.ſex rōni bus.(Circa quas rōnes ꝯſiderādū eſt:q̄ lꝫ rōnes Ari. parū videant̄ valere.nihilomin⁹ ſūt efficaces:q̄a ſūt ad pōnē.Aliter eni argumētādū eſt ad eū q̄ ſimplr̄ intendit veritatē:q̄a ex veris opꝫ ꝓcedere:ſꝫ q̄ arguit ad pōnem ꝓcedit ex datis:ꝛ iō frequēter Ari.ꝛ q̄ñ argumentat̄ ad pōnes:vī q̄ iducat rōnes p̄ aꝝ efficaces:q̄a ꝓcedit ex da tis ad iterimēdū pōnē.(Sic ḡ p̄mā rōnem ponit.ibi.

(Cum igitur quatuor ſint motus: Latio:alteratio: accretio atqꝫ decretio:aut iſtoꝝ vno:aut pluribus: aut omnibus(vt patet)mouebitur.Q̄d ſi non p̄ accidens moueat̄:nā ſane motus inerit ipſi. At ſi hoc ſit:locus etiā eidē identidē cōpetet. Oēs eni iam di cti motus in loco ſunt.Q̄d ſi ſubſtātie ſit aie ſeipſaz motu ciere:non per accidēs inerit ipſi motus:vt ineſt albedini:aut tricubito.Mouent̄ enim ꝛ ipſa:verū per accidēs:quippe cū corpus id moueat̄ cui res tales inſunt.Quapropter ꝛ locus nullus ipſoꝝ eſt. At erit anime ſine controuerſia locus:ſi natura mo tus particeps eſt.

(Quatuor aūt motus cum ſint:loci mutationis:alterationis:augmenti:ꝛ decrementi: aut ſ̄m vnum horum mouebit̄:aut ſ̄m plures:aut omnes. Si ꝟo mouet̄ non ſ̄m accidēs:natura ierit motus ipſi. Si aūt hoc:ꝛ locus. Omnes enim dicti motus in loco ſunt. Si aūt eſt ſuba aie mouere ſeipſam:non ſ̄m accñs moueri ipſi inerit ſicut albo ꝛ tricubito:mouent̄ eni ꝛ hec: ſed ſ̄m accñs. Cui eni hec inſunt:moueret̄ illō corpus. Unde nō eſt locus ipſoꝝ. Anime aūt erit:ſiquidem natura motu participat. T. c. 39.

(Que talis eſt.Si aia mouet̄:aut mouet̄ p̄ ſe:aut p̄ acci dēs.Si p̄ accñs:tūc mot⁹ nō erit de ſuba aie:q̄d eſt ꝯtra eos:ſed mouet̄ ſic̄ albū ꝛ tricubitū:q̄ mouent̄ ſ̄m accñs: ꝛ iō nō exigit̄ ad hoc locus ipſis.Si vō mouet̄ p̄ ſe:ergo mouet̄ aliq̄ ſpecie mot⁹.Spēs aūt motus ſūt q̄tuor.ſ.ſꝫ locū:augmēti:ꝛ decremēti:ꝛ alterationis.Gñatio enim ꝛ corruptio nō ſūt ꝓprie mot⁹:ſꝫ mutationes:q̄a mot⁹ ſūt ſucceſſiui:ſꝫ gñatio ꝛ corruptio ſūt mutatiōes iſtātanee. Ergo aia mouebit̄ aliq̄ ſpe iſtoꝝ motuū.vl' ſ̄m locū.vl' ſ̄m augmētū.vl' ſ̄m decremētū:vl' ſꝫ alterationē. Si ḡ mouet̄ aliq̄ iſtoꝝ:ꝛ oēs hi mot⁹ ſūt in loco.ḡ aia erit in loco.(In hac aūt rōne vident̄ eē duo dubia. Unū de h̄ q̄d dicit q̄ oēs dicti mot⁹ ſūt in loco q̄d q̄dē de locali et de motu augmēti ꝛ decremēti manifeſtū eſt. Sed de al teratiōe vr̄ difficile.Q̄d q̄dē ſic itelligit̄ ab aliq̄b⁹:q̄a eni oē q̄d alterat̄ eſt corp⁹:ꝛ corp⁹ eſt in loco:iō alteratio dr̄ fieri in loco.(Sed h̄ nō ſaluat lr̄az Ari.q̄r Ari.dicit q̄ huiꝰ mot⁹ ſunt in loco:ꝛ nō ſūt ſ̄m locū.(Et iō dr̄ꝫ q̄ ſine dubio alteratio eſt in loco.Aliō eni eſt mot⁹ in loco: ꝛ aliud motū eē ſ̄m locū.Alteratio nō eſt ſ̄m locuz:ſꝫ in loco.Nā in alteratione opꝫ q̄ ſit appropinquatio alterā tis ad alteratū:ꝛ ſine h̄ nihil alterat̄.Uñ cū appropinq̄tio ſiat p̄ motū localē.opꝫ q̄ ſit ibi mot⁹ localis vt cauſa. (Scdm̄ dubiū eſt:q̄a ſ̄m iſtos nō erit icōueniēs ſi aia eēt in loco:cū ponerēt eā moueri p̄ ſe:ꝛ iō nō vr̄ valere ſua rō.(Ad hoc āt pōt r̄ñderi duplr̄.Uno mō q̄ iſtud icōueniēs deducit̄ p̄ ſequētes rōnes.Alio mō:q̄a p̄p hoc eſt icōueniēs:q̄a ſi aia eēt in loco oporteret q̄ aſſignaret̄ ſibi locus ꝓprius in corp̄e ſep̄atus:ꝛ ſic nō eſſet forma to tius corporis.(Scdam rōnem ponit cum dicit.

Aliōꝝ non moueri p̄ ſe: probat ſex rōnibus. pūa.

Dubiū.

Rñ°

Dubiū.

Rñ°

(Preterea ſi natura motu cietur:vi quoqꝫ moueri pōt:ꝛ ſi vi mouet̄:ꝛ natura moueri pōt. Eodem mō de quiete quoqꝫ dicere poſſumus. In hoc eni natura res quieſcere ſolet:in quod ſuapte natura mouetur. In hoc pari modo vi plane quieſcit:i q̄d vi pul ſa mouet̄.At qui motus erunt aie violēti quieteſue: neqꝫ ſi fingere volumus:aſſignare facile poſſumus.

Amplius

Margin notes (left column): T. cō. 31. & inde. — T. cō. 34. & inde.

T.c.40 ℭ Amplius aūt ſi nā mouet̄: ⁊ violētia mouebitur: ⁊ ſi violētia: ⁊ nā. Eodem aūt mō ſe hēt de quiete. In qđ eni mouet̄ nā ⁊ quieſcit in h nā: in qđ aūt violētia: ⁊ quieſcit violētia. Quales autem violēti motus aīe erunt ⁊ quietes: neqꝫ fingere volentibus facile eſt reddere.

Secda rō. ℭ Que talis eſt. Si aīa mouet̄ per ſe ſm locū: mouetur naturalr̄: oē aūt qđ mouet̄ nāliter: mouet̄ violēter. ſed ſi mouet̄ naturalr̄: quieſcit naturalr̄: ⁊ ſi quieſcit naturalr̄ quieſcit violēter: ergo aīa mouet̄ violēter: ⁊ quieſcit violenter. Sed hoc eſt impoſſibile. ſ. ꝙ moueat̄ violenter: ⁊ quieſcat violenter: qa motus aīe ⁊ quies ſunt volūtarij.

Dubium ℭ In hac aūt rōne videt̄ dubiū eſſe. ſ. ꝙ id qđ mouetur naturaliter moueat̄ violenter: nā celū mouet̄ naturalr̄: nō tn̄ violenter.

R[n]ſio ℭ Ad hoc dōm eſt: ꝙ illa ꝓpoſitio ſm veritatē falſa eſt: ſed ſm poſitionē vera: qa iſti nullū corpus ponebant naturalr̄ motū: niſi quatuor elm̄ta: in qbus videmus motus ⁊ qetes naturalr̄ ⁊ violenter fieri: ⁊ ſm hoc procedit ratio. ℭ Tertiā rōnē ponit cū dicit.

ℭ At vō ſi ſurſum mouebitur: ignis erit: ſi deorſū: terra. Hiſce nanqꝫ corporibus hi motus competūt. Eadem eſt ⁊ de medijs corporibus ratio.

ℭ Amplius ſiquidē ſurſū mouebit̄: ignis erit: ſi vō deorſum: terra. Horum eni corporū motus ij. Eadem autem ratio ⁊ de medijs.

3° rō. ℭ Que talis eſt. Illi dicunt ꝙ anima mouet̄: ⁊ ex hoc mouet corpus: ⁊ hūc motū dicunt hīc ab aliquo elm̄torꝫ: aut ergo ſequit̄ motū ignis aut terre: aut aliorꝫ elm̄torꝫ. Si ḡ pticipat motū ignis: mouebit̄ ſolū ſurſū. ſi terre: deorſū. Sed hoc eſt falſum: qa aīa mouet ad oēm ptē. Et hec rō pcedit ex ſuppōne. ℭ Quartā rōnē ponit cum dicit.

ℭ Preterea cū videatur anima corp⁹ mouere: ratiōni conſentaneū eſt ijs motibus ipſū mouere: qbus ⁊ ipſa mouet̄. Quod ſi id ſit: cōuertēdo vere quoqꝫ dicere poſſumus: eo ipſaꝫ motu cieri: quo mouet̄ et corpus. At latione corpus mouet̄. Quare mutabit̄ ⁊ anima perinde atqꝫ corpus: ⁊ aut tota: aut ptibus locū mutabit. Qđ ſi id fieri pōt: fieri quoqꝫ pōt: vt egreſſa ⁊ rurſus corpus ingrediatur. Ex quo fiet vt animalium ea que mortem obierunt reſurgant.

T.c.41 ℭ Qm̄ aūt videt̄ mouere corp⁹: rōnabile eſt hīs mouere motib⁹: qb⁹ ⁊ ipſa mouet̄. Si aūt hoc: ⁊ ꝯuertētibus erit dicere verꝫ: ꝙ ſꝫ qđ corpus mouet̄: hoc ⁊ ipſa. Corpus aūt mouet̄ ſm loci mutationeꝫ: quare ⁊ aīa mouebit̄ ſm corpus: aut tota: aut ſm ptes tranſlata. Si aūt hoc ꝯtingit ⁊ exeuntē iterū ingredi. Ad hoc autē ſequitur reſurgere mortua animalium.

4° rō ℭ Que talis eſt: Uos dicitis aīam ex hoc moueri: ꝙ mouet corpus: ḡ rōnabile eſt dicere: qa illis motibus mouet corpus qbus ipſa mouet̄: ⁊ ecōuerſo: verū erit dicere ꝙ illis motibus mouet̄: qbus mouet corpus. Sed corpus mouet̄ ſm loci mutationē. ḡ aīa mouet̄ ſm loci. Sed ſi moueri aīaꝫ ſm locū eſt mutare corpus: cōtingit ipſam aīam exeūtē: iterū itrare corpus. Et qa aīaꝫ īgredi corp⁹. eſt viuificare corpus: ſequit̄ ad hoc mortua de nūero aīaliū: ſm nāꝫ reſurgere: qđ eſt impoſſe.

Obiectio ℭ Cōtra hāc rōnē aliq obijciunt dicētes: ꝙ hoc. ſ. ꝙ aīa moueat eiſdē motibus qbus mouet̄: nō eſt verū: qa aīa non mouet̄ niſi ſm appetitū ⁊ voluntatē. mouet autē corpus alijs motibus.

R[n]ſio ℭ Ad qđ dōm ꝙ appetere ⁊ velle ⁊ huiꝰ nō ſunt motus aīe: ſed opationes. Motus aūt ⁊ opatio differūt: qa motus eſt act⁹ impfecti: opatio vō eſt act⁹ pfecti. Nihilominus tn̄ vā eſt illa ꝓpoſitio ſm poſitionē: qa illi dicebant aīaꝫ nō aliter mobilē niſi ſm ꝙ mouet corpus.

Dubium ℭ Sed nūqd ſequit̄ illud incōueniēs ꝙ reſurgant corpa aīaliū ſi aīa mouet̄ ſm locū.

R[n]ſio Dōm ꝙ quidā dixerunt ꝙ aīa eſt cōmixta toti corpi: ⁊ vnita ſm quādā ꝓportionē: ⁊ ꝙ nō ſeparat̄ niſi ſoluat̄ illa ꝓportio: vñ quātū ad iſtos nō ſequit̄. Sed quātū ad illos q dicūt aīaꝫ eſſe in corpe vt in loco ſeu in vaſe ⁊ itrare ⁊ egredi aliqñ: ſequit̄ illud incōueniens Ariſto. ℭ Quintā rōnē ponit cum dicit.

ℭ At eni motū per accidēs ab alio quoqꝫ mouebit̄. Animal enim vi pelli poteſt. Non aūt opꝫ: cuius in ſuba ineſt: a ſeipſo moueri id ab alio motu cieri niſi per accidēs: quēadmodū neqꝫ qđ per ſe: vel ꝓpter ſe bonū eſt id per aliud oportet: aut gratia cuiuſpiā eſſe. Animā autem ſi mouetur: a ſenſibilibus maxime quiſpiam dicet moueri.

ℭ Motū autē ſm accidēs: ſi ab altero moueat̄. T.c.42 Depellet̄ eni vtiqꝫ violētia aīal. Nō opꝫ auteꝫ cui a ſeipſo moueri ieſt in ſuba: hoc ab alio moueri: niſi ſm accidēs: ſicut neqꝫ qđ ſm ſe bonū aut pp ſeipſuꝫ: hoc quidē ꝓpter aliud eſſe: hoc aūt alterius cā. ℭ Animā aūt maxīe dicet aliqs T.c.43 vtiqꝫ a ſenſibilibus moueri: ſiquidem mouet̄.

5° rō ℭ Que talis eſt. Cōſtat ꝙ illud qđ ſm ſe ineſt alicui rei nō eſt neceē ꝙ inſit ei ſm aliud: niſi forte per accñs. Si ḡ ineſt aīe ꝙ moueat̄ ſm ſe ⁊ ſm nām ſuā: neceſſariuꝫ eſt ꝙ aīa ſit mobilis ſm ſe. ergo non indiget ꝙ moueat̄ per aliud ⁊ ab alio. Sed nos videm⁹ ꝙ mouet̄ a ſenſibilib⁹ in ſentiēdo: ⁊ ab appetibilibus in appetēdo: nō ergo aīa per ſe mouet̄.

Solu. ℭ Ad hoc obuiant Platonici dicentes ꝙ aīa nō mouet̄ a ſenſibilibus: ſed occurrūt motui anime: inquantū aīa diſcurrit per ea.

Impug° ℭ Sed hoc eſt falſum: qa ſicut Ariſto. ꝓbat: intellectus poſſis reducit̄ per ipſa ſcilꝫ per ſpēs rerū ſenſibiliū in actu: ⁊ ideo opꝫ ꝙ moueat̄ ab eis hoc modo. ℭ Sextā rationē ponit cum dicit.

ℭ At vō ſi mouet ſeipſaꝫ anima: ⁊ ipſa quoqꝫ mouet̄. Quare cū oīs mot⁹ exitus atqꝫ remotio ſit eius qđ motu cietur: ea ratione qua motū ſubijt aīa: nimirū ex ſubſtātia dimouet̄ ⁊ exit: niſi ſeipſaꝫ ꝑ accñs moueat̄. At motus: vt inquiunt ſube eſt ipſius per ſe.

ℭ At vō ſi mouet ipſa ſeipſaꝫ: ⁊ ipſa mouetur vtiqꝫ. Quare ſi oīs mot⁹ ex diſtātia ē ab eo qđ mouet̄: ſm ꝙ mouet̄ ⁊ aīa diſtabit vtiqꝫ a ſuba ipſi⁹ ſm ſeipſam: niſi ſm accidens ſeipſam moueat: ſed eſt motus ſubſtantie ipſius per ſe.

6° rō ℭ Que talis eſt. Si aīa mouet ſeipſaꝫ: ꝯſtat ꝙ ipſa mouebit̄ ſm ſuā ſubam: ſed oē qđ mouet̄ diſtat vl̄ exit ab eo a quo ⁊ ſm qđ mouet̄: ſicut ſi aliqd mouet̄ a quātitate: exit ⁊ diſtat ab ipſa quātitate a qua mouet̄. Si ḡ aīa mouet̄ a ſuba ſua ⁊ a ſeipſa: ſicut illi dicūt: diſtabit ⁊ exibit a ſuba ſua: ⁊ ſic motus erit ſibi cauſa corruptionis: qđ eſt ꝯtrā illis q dicebāt aīam pp motū ipſam aſſimilari diuinis: ⁊ imortalē eē: vt ſuperius pꝫ. ℭ Et hec ratio pcedit T.c.5°. quantū ad eos: quia nō diſtinguebant inter operationeꝫ ⁊ motū. Operatio eniꝫ non facit diſtare: ſed perficit operantem: ſed in motu oportet ꝙ ſit exitus.

¶ Quidā autē aſſerūt aīam: id corpus in quo eſt: eo-
dē mouere modo quo ⁊ ipſa mouet̃ vt Democrit⁹.
Qui quidē perinde atq; Philippus comicus dicit.
Ille nāq; Dedalum ait ligneam venerem cōfeciſſe
que motu mouebatur argenti viui: quod in illam in
fudit. Et Democritus pari modo pilas indiuiſibi-
les ſecum trahere corpus: totū atq; mouere dicit: ex
eo qa nūq̄ ipſe qeſcūt ſuapte nā̄ deſinūtq; moueri.

T.c.44 ¶ Quidā aūt ⁊ mouere aīaȝ dicūt corp⁹ in quo
ſic ipſa mouet̃: vt Democritus ſilr̃ dicēs Phi
lippo comediarū Didaſcolo. Refert eni Beda
lū mobilē feciſſe ligneā Mineruā effundēs ar-
gētuȝ fuſile. Silr̃ aūt ⁊ Democrit⁹ dicit. Mo
tas eni īquit īdiuiſibiles ſpheras: ꝑꝑ id qđ apte
nate ſunt nuſq̄ manere: cōtrahereq; ⁊ mouere
corpus omne.

Lectio. VII.

Supra poſuit Phs rōnes in cōi ꝯ eos qui po-
ſuerūt aīaȝ ſm ſe moueri: hic v̄o ponit ratio-
nes in ſpāli ꝯ quoſdā q aliqd ſpālis difficul-
tatis videnť dixiſſe circa opionē eoꝝ de mo
tu aīe. Et circa hoc tria fač. Primo eni ponit
rōnes ad opionē Democriti. Scđo v̄o ad opionē Plato-
nis. ibi (Eodē aūt modo ⁊c̄.) Tertio v̄o ad quādaȝ aliaȝ
opionē. ibi (alia aūt quedā opio ⁊c̄.) Circa pmū duo fač
Primo eni ponit opionē Democriti de motu aīe: ⁊ expo
nit eā. Scđo v̄o obycit in ꝯriū. ibi (Nos aūt interroga-
bimus.) Circa primū ſciendū eſt ꝙ in ꝑcedentib⁹ ponit
vna rōne. ſ. in quarta Ariſto. ꝯ illos qui ponūt aīam mo-
ueri ſm ſe: ⁊ ex hoc mouet corpus: ꝙ ſi aīa mouet corp⁹:
necē eſt ꝙ illis motibus moueat quibus ipſa mouet̃. Et
hoc cōcedebāt quidā qui dicūt aīam mouere corpus in
quo eſt ſic ipſa mouet̃. ideſt illis motibus mouere: qbus
ipſa mouetur. Et hic fuit Democritus. Et inducebat ad
hoc ſilitudinē: qa erat quidā magiſter comediarū noīe
Philipp⁹. Hic recitauit in libris ſuis: ꝙ qdā noīe Deda
lus fec̃ ſtatuā ligneā dee Minerue: ⁊ hec ſtatua erat mo
bilis ex eo ꝙ erat ītus argentū fuſile ideſt viuū: ⁊ moue
batur motu ipſius argenti viui. Silē ergo huic dicit De
mocritus in opione ſua de motu aīe. Dicit eniȝ ꝙ aīa eſt
Lec.3. cōpoſita ex īdiuiſibilib⁹ ſpheris: vt ſupius pȝ. Et qa hē
īdiuiſibiles ſphere. i. athomi figure rotūde: ꝯtinue moueñ
tur: ex eo ꝙ nunq̄ quieſcūt: eōtrahūt ⁊ mouēt totū cor-
pus ſm ꝙ ipſe mouent̃. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nos autē ipſum interrogabimus: ſi quieteȝ etiam
idipſuȝ faciat nūq̄. At quo nā pacto quietē faciet:
difficile eſt dictu, vel potius dici non poteſt.

¶ Nos aūt interrogabim⁹: ſi ⁊ quieſcere facit h
idē. Quō aūt faciet: difficile aut īpoſſe dicere.

Contra opionem Democriti duab⁹ rationibus. p° ¶ Obycit Ariſtoteles cōtra hāc opionē Democriti: dua-
bus rōnibus. Prima rō talis eſt. Cōſtat ꝙ aīa nō ſolum
eſt cā mot⁹ in aīali: ſed quietis. Sed ſm opionē Demo-
criti: aīa nō eſt cā quietis: lȝ ſit cā motus in aīali: qa diffi
cile aut īpoſſe eſt dicere: ꝙ illa corpa ſpherica indiuiſibi-
lia quieſcant: cum nunq̄ imota permaneant: vt dictum
eſt. ¶ Secundam rationem ponit cum dicit.

¶ Omnino autē anima nō ſic mouere videt̃ animal
vt inquiunt ipſi: ſed electione quadā ītellectioneue.

¶ Omnino autē nō ſic videt̃ aīa mouere aīal: ſȝ
per voluntatem quandam ⁊ intellectum.

2ª rō ¶ Que talis eſt. Cōſtat ꝙ motus quē argentū viuū cau-
ſat in ſtatua nō eſt motus volūtarius: ſed violētus. Sed
motus aīe nō eſt violētus: ſed voluntarius: quia mouet
per voluntatem ⁊ intellectū: ⁊ ideo nulla (vt videt̃) eſt
poſitio Democriti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodē autē mō Timeus etiā aīaȝ corpus mouere
dicit. Mouere eni ipſaȝ ex eo cēſet: atq; aſſerit cor-
pus: qa mouet̃: propterea qđ ad ipſum connexa eſt.

¶ Eodem auteȝ mō ⁊ Timeus phyſiologizat T.c.45
aīam mouere corpus. In eo eniȝ ꝙ eſt moueri
ipſaȝ ⁊ corp⁹ mouet: ꝑꝑ id qđ cōplexa ē ad ipȝ.

¶ Ponit opionē Platonis. Et circa hoc duo facit. Pri̇o
ponit opionē Platonis. Scđo reprobat eā. ibi (Primuȝ
igit̃ ⁊c̄.) Circa pmū duo facit. Primo oñdit ſilitudineȝ
opionis platonice ad opionē Democriti. Scđo explicat
opionē Platonis de aīa. ibi (Cōſtitutā āt ex elr̃tis ⁊c̄.)
Dicit ḡ pmo: ꝙ ſicut Democritus poſuit corpus moueri
ab aīa: inquātū aīa cōiuncta ipſi mouet̃: ita ⁊ Timeus q
ītroducit̃ a Platone loquēs: aſſignat rōnē qualr̃ aīa mo
uet corpus. Dicit eni ꝙ aīa mouet corpus inquantū ipſa
mouet̃: ꝑꝑ hoc ꝙ aīa coniuncta eſt corpori per modū cu-
iuſdā colligationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opifex eni dicit ex elementis iam conſtitutam: nu
meriſq; diſtinctam ſonorio: vt inſitum ſonoritatis
atq; concentus habeat ſenſum: ⁊ vniuerſum ferat̃
conſonis lationibus.

¶ Conſtitutā auteȝ ex elr̃tis ⁊ diſpartitam ſm
armonicos numeros quatenus cōnālez ſenſuȝ
armonie habeat: ⁊ vt omne feratur ſm conſo-
nantes motus.

¶ Explicat opionē Platonis. Et pmo exprimit ꝯſtitutio Opinio Plato. de aīa.
nē ſube ipſius. Scđo exponit quō ex ea pcedit motus.
ibi (Aſpectū rectū in circulū reflexit.) Circa pmū ſcien-
dū eſt ꝙ Plato hec v̄ba que hic ponunť in Timeo pſeq
tur loquēs de aīa mūdi: quā imitamur ſm ipſum īferio-
res aīe. Et ideo per hoc ꝙ hic tangit̃ de nā aīe mūdi: tan
git̃ quodāmodo nā oīs aīe. ¶ Sciendū eſt igit̃: ꝙ ſicut
ſupra dictū eſt. Plato poſuit ſubam oīuȝ rerū eſſe nume
rū: rōne ſupius dicta. Elr̃ta aūt numeri ponebāt vnū. q. t.c.26.
formale: ⁊ duo. q. māle. Ex vno eni ⁊ duobus oēs nume-
ri ꝯſtituunť. Et qa impar numerus quodāmodo retinet
aliqd de indiuiſione vnitatis: poſuit duo elr̃ta numeri
par ⁊ impar: ⁊ impari attribuit idētitatē ⁊ finitateȝ: pari
autē attribuit alteritatē ⁊ īfinitatē. Cuius ſignuȝ tangit̃
in 3° phy. qa ſi ſupra vnitatē impares numeri ꝑ ordineȝ t.c.26.
addant̃: ſemꝑ producit̃ eadem figura numeralis. Puta
ſi ſupra vnū addant̃ tria: qui eſt pmus impar: cōſurgit
quatuor q eſt numerus quadratus qbus rurſus ſi adda-
tur ſecūdus impar. ſ. quinarius ꝯſurgit nouenarius: q itē
eſt nūer⁹ qdrat⁹: ⁊ ſic ſemꝑ in īfinitū. Sed in nūeris pa-
rib⁹ ſemꝑ ſurgit alia ⁊ alia figura. Si eni vnitati addat̃
binarius qui eſt pmus par cōſurgit ternarius: qui eſt nu
merus triāgularis: qbus ſi rurſus addat̃ quaternarius
qui eſt ſcđs par: ꝯſurgit ſeptēnarius: q eſt ſeptāgulc figu
re: ⁊ ſic in infinitū. Sic ḡ Plato ponebat ideȝ ⁊ diuerſuȝ
eſſe elr̃ta oīuȝ rerū: quoꝝ vnū attribuerat numero īpa-
ri: aliud v̄o numero pari. Quia v̄o ſubaȝ aīe ponebat me
diā īter ſubas ſuperiores: que ſemꝑ eodē modo ſe hñt: ⁊
ſubas corporeas in qb⁹ alteritas ⁊ mot⁹ inuenit̃. Poſuit
aīam ꝯſtare ex his elr̃tis. ſ. ex eodē ⁊ diuerſo: ⁊ ex nume
ris paribus ⁊ imparib⁹. Mediū eni dȝ eſſe affine vtriuſq;
extremoꝝ. Et ideo dicit ꝙ poſuit eā cōſtitutā ex elr̃tis.
¶ Itē ſciendū eſt: ꝙ in numeris ſunt diuerſe ꝓportiōes
⁊ īfinite:

⁊ īfinite:quaꝝ alique ſunt armonice.i.ↄſonātiarum cā. Nā dupla ꝓportio eſt cā ↄſonātie q̄ dicit̄ diapaſon:ſexquialtera ꝓportio cauſat ↄſonātiā q̄ dicit̄ diateſſaron: ſexquioctaua ꝓportio cauſat tonū:⁊ alie ↄſonātie:q̄bus/dā aliis ꝓportionibus cauſant̄:puta ea q̄ eſt cōpoſita ex diapaſō ⁊ diapēte cauſat̄ ex tripla.ea q̄ ſub diapaſō cauſat̄ ex q̄drupla:quā q̄dē Pithagoras deꝑhendit:vt Boetius refert in muſica:ex ꝑcuſſiōe q̄tuoꝛ malleoꝛū q ↄſonantes ſonos reddebant ſm ꝑdictas ꝓportiones:puta ſi vn⁹ martellus pōderaret.12.vncias.alius.9.alius.8. ali⁹ 6.Ille q eēt.12.haberet duplā ꝓportionē ad eū q.6.⁊ redderet̄ cū eo ↄſonantiā diapaſon. Ille āt qui eſt.12.ad eū q.8.ſub ſexquialtera ꝓportiōe:⁊ ↄſonat ſm diapente. ⁊ ſimiliter q.9.ad eum q.6.Itē q.12.ad eum q.9. eſt ī ſexq̄tertia ꝓportiōe:⁊ conſonat cū eo diateſſeron:⁊ ſilr qui 8.ad eū q.6.Qui aūt.9.ad eū q.8.cū ſit ſexq̄octaua ꝓportiōe ↄſonat ſcdꝫ tonum. Lꝫ aūt Plato poſuerit res oēs ex nūeris ↄſtitui:nō tñ ex nūeris habētibus ꝓportiōes armonicas:ſꝫ aiam poſuit eē ↄſtitutā ſm numeros hñtes hꝰ ꝓportiōes.Et iō dicit ꝙ poſuit eā(diſꝑtitā).i.q. diſpenſatā.(ſm armonicos nūeros).i.ſm nūeros ꝓportionatos adinuicē ſm muſicā ꝓportionēꝫ.Poſuit.n. ex his nūeris aiam ↄſtitutā.ſ.ex vno: duobus: trib⁹.4.8.9. 27.I q̄b⁹ hꝰ ꝓportiōes inueniunt̄.duplici aūt ex cā aiaꝫ poſuit ↄſtitutā ex numeris armonicis.Una eſt:q2 vnūq̄dq̄ȝ delectat̄ ī eo qđ eſt ſibi ſimile ⁊ ↄnāle:videmus āt ꝙ aīa delectat̄ in oībus armonizatis:⁊ offēdit̄ ex his q̄ ſunt ꝑter debitā armoniā:tā in ſonis q̄ȝ in coloribus: q̄ȝ ēt in q̄buſcūq̄ȝ ſenſibilibus:vñ vꝫ armonia de nā aīe eē. Et h̄ ē qđ dicit (Aīa hꝫ ſenſum).i.cognitionē.(Cōnaturalem armonie.)Alia rō eſt:q2 Pithagorici ⁊ Platonici poſuerunt ex motibus celoꝝ ꝓuenire ſonos optime armonizatos:⁊ q2 motus celeſtes ponebāt eē ab aīa mūdi: poſuerunt aīaꝫ eē ex numeris armonicis.vt poſſet cāre motus armonizatos.Et h̄ eſt qđ dicit (Et vt oē).i. vniuerſum.(ferat̄ ſm ↄſonātes mot⁹.) ¶ Deinde cū dicit,

¶ Rectitudinē coegit:atq̄ȝ flexit in circulū. Et cum vnū in duos diuiſiſſet circulos duobus in pūctis cōfictos:rurſus vnū in ſeptē orbes diuiſit:qm̄ latiōes ipſis celi motiones ſunt anime:q̄bus ipſa mouetur,

¶ Aſpectu rectū ī circulū reflexit:⁊ diuidens ex vno in duos circulos dupliciter coordinatos iterum vnum diuiſit in ſeptem circulos tanq̄ȝ eſſent celi motus anime motus.

¶ Docet quō ex aīa ꝓcedat mot⁹ celeſtis.vbi ↄſiderādū ē ꝙ oēs nūeri ſꝫ nālē ordinē accepti linealiter diſpoſiti ſunt ſm rectitudinē.prout vnus addit ſuꝑ alterū.Sꝫ ex nāli ſerie nūeroꝝ pōt aliq̄s accipere plures ſeries: puta ſi accipiat hō q̄ſi in vna rectitudine totā ſeriē duploꝝ: ⁊ in alia totā ſeriē triploꝝ:⁊ in alia totā ſeriē q̄druploꝝ: ⁊ ſic de aliis:q2 igit̄ hō ſua cognitiōe pōt circa numeros opari:h̄ ⁊ deus facit ↄſtituēdo ſubſtātias rerū ex numeris.vnde in ↄſtituēdo ſubſtātiā aīe ex numeris ſupradictis q oēs nāli ordie ſunt in vna rectitudine:q̄ſi duas lineas diuiſit:vnā duploꝝ:⁊ alterā triploꝝ:hec.n. ꝓportiones oēs armonicas ↄtinent. Naꝫ dupla ꝓportio diuidit in ſexquialterā ⁊ ſexq̄tertiā.Et tripla in duplā ⁊ ſexq̄alterā. Igit̄ in ꝑdictis numeris accipit̄ ſeries duploꝝ vſq̄ȝ ad numerū cubicū.vt puta vnū:duo:q̄tuor:octo.⁊ alia ſeries triploꝝ eodē mō:vt puta vnū:tria.9.27.q̄ q̄deꝫ due ſeries ī vnitate ↄiungunt̄:ac ſi eēnt due linee recte angulū ↄtinētes. Rurſus ſi vnitati cōiungant̄ que ſunt in linea triploꝝ reſultabūt numeri q ſunt in linea duploꝝ: puta ſi vnitati addat̄ trinarius fient q̄tuor:⁊ ecōuerſo.ſi vnitati addat̄ binari⁹ fiēt tria.Et ſic ↄſtituent̄ q̄ſi due lineę ſeſe inuicē interſecātes ſm modū littere grece q̄ vocat̄. .Si aūt ꝓcedat̄ vlterius redibitur ad eoſdē numeros. Nā a q̄tuoꝛ ꝓcedit̄ ad octo:⁊ a trib⁹ redibit̄ ad.27. ⁊ ſic vtrobiq̄ȝ ↄcludet̄.q.q̄dā circulus ¶ Sciēdū aūt ē ꝙ Plato ea q̄ inueniebant̄ in nā magis cōpoſita dicebat ꝓuenire ex ꝓprietate nature magis ſimplicis:ſicut conſonātias ſonoꝝ ex ꝓportiōibus numeroꝝ. Subſtātiaꝫ aūt aīe ponebat mediā inter numeros q ſūt maxime abſtracti:⁊ inter ſubſtātiā ſenſibilē:⁊ iō ꝓprietates anime deducebat ex ꝓprietatib⁹ ꝑdictis numeroꝝ. Nā in aīa ē ↄſiderare ꝑmo aſpectum rectuꝫ ſm ꝙ aſpicit directe ad ſuū obiectū.⁊ poſtea reditur in circulū: inq̄ȝtū intellect⁹ reflectit ſe ſupra ſeipſum. Inuenit̄ ēt in aīa intellectiua q̄ſi circulus pariū ⁊ impariū:inq̄ȝtū cognoſcit ea q̄ ſunt eiuſdē ⁊ q̄ ſunt diuerſe nature:⁊ h̄ vlteri⁹ ꝓtendit̄ vſq̄ȝ ad ſubiꝫ ſenſibilē celi quā aīa mouet. Nā in celo ↄſiderat̄ duplex motus circularis:vnus ſimplex ⁊ vniformis ſm quē celū mouetur ſeu reuoluit̄ motu diurno ab oriēte in occidentē:q quidem fit ſm circulū equinoctialem. Alius aūt mot⁹ eſt planetarū qui eſt ab occidēte in oriētem ſm circulū zodiacū:qui interſecat equinoctialeꝫ in duobus ſolſtitialibus punctis.ſ.in ꝑncipio cācri ⁊ capricorni.Et q2 motus ꝑmus eſt vniformis:ideo nō diuidit̄ in plures motus: ⁊ aſſimilat̄ circulo impariū: ⁊ propter h̄ etiā primus circulus maioꝛ eſt. Nā ipares numeri ſuperius poſiti maiores ſunt. Scđs aūt motus facit multā diuerſitatē:⁊ iō videt̄ ꝑtinere ad circulū pariū:⁊ diuidit̄ in.7.circulos ſm ſex interſtitia duploꝝ ⁊ triploꝝ numeroꝝ.vt dicit̄ in timeo. Ubi.n.ſunt ſex diuiſiōes neceſſe eſt eē ſeptē diuiſa. Unde ⁊ iſti circuli minores ſunt ⁊ ↄtinent̄ a ſupremo circulo qui eſt impariū. Sic ergo legenda eſt littera(Ut oē).i.vniuerſum.(ferat̄ ſꝫ ↄſonātes motus).i.vt ex armonia anime deriuent̄ motus celeſtes armonizati.(Aſpectū rectum deus reflexit in circulū.)eo mō q̄ ē expoſitū:⁊ ſꝫ ꝓꝑetatē nūeri ⁊ ſꝫ ꝓꝑetatē aīe.(Et diuidēs ex vno.)ꝑꝑ vnā naturalē ſeriē numeri ⁊ vnā vī īntellectiuā aīe.(ī duos circulos).ſ.ꝑiū ⁊ īpariū q̄ȝtū ad numeros:intelligentiā mobiliū ⁊ īmobiliū q̄ȝtū ad aīam:motū ſm equinoctialē ⁊ zodiacū q̄ȝtū ad celuꝫ. Addit aūt(dupliciter coordinatos:)q2 duo circuli ſe interſecātes tāgūt ſe in duobus pūctis.(iterū vnū).ſ.inferiorē.(diuiſit in. 7.circulos.)q̄ſi planetaruꝫ.(tāq̄ȝ celi motus eſſent anime motus.)id eſt ac ſi celum mouereť per motum anime.

¶ Primū igitur nō recte dicit̄ animā magnitudinem eſſe. Nā animā vniuerſi talē ipſe vult eſſe:qualis eſt ea que mēs ⁊ intellectus vocat̄. Nō qualis eſt ſenſitiua:nec qualis eſt ea que eſt pꝛicipiū cupiēdi:quippe cū harū motus nō ſit(vt pꝫ) conuerſio. Intellectus aūt vnus eſt ⁊ ↄtinu⁹:perinde ac intellectio. Intellectio vō eſt ipſius intellectus ↄceptio. Sed hi numerū vnū hoc ſunt:qđ alius deinceps poſt alium ē:vti numerus:ſed nō vti magnitudo. Quocirca nec intellectus hoc pacto ↄtinuus eſt:ſed aut partibus penitus vacat:aut non eſt vt magnitudo continuus.

¶ Primū q̄dē igit̄ nō bñ dicit̄ aiaꝫ magnitudi T.c.
nē eē. Eā.n.q̄ oīs:talē eē vult:qualis eſt aliquā 46.
do vocatus intellect⁹.¶ Nō.n.velut ſenſitiua T.c.
eſt neq̄ȝ vt deſideratiua. Haꝝ.n.mot⁹ nō circu 47.
latio ē:intellectus aūt vnus ⁊ ↄtinuus: ſicut ⁊

intelligētia ē. Intelligētia aūt vt intellectualis. Hec aūt eo ꝙ ꝯſequēter vnū: ſicut numer⁹ ſed nō ſicut magnitudo: ꝓp qḋ qdē neqꝫ itellect⁹ ſit ꝯtinu⁹: ſꝫ nō ſicut aut impꝛtibilis aut ñ ſicut magnitudo aliq̄ ꝯtinu⁹ eſt. Lec. VIII.

Poſita opinione Platonis: hic Ariſt. reprobat eā. Ubi notādū eſt ꝙ Ariſt. plerūqꝫ qñ reprobat opiniōes Platonis: nō reprobat eas q̄ꝫtū ad intētionē Platonis: ſꝫ q̄ꝫtū ad ſonū vboꝝ eius. Qḋ iō facit: q2 Plato habuit malū modū docendi. Oīa enim figurate dicit: ⁊ ꝑ ſymbola docet: intēdēs aliud ꝑ vba: q̄ꝫ ſonēt ipa vba: ſic qḋ dixit aiaꝫ eē circulū. Et iō nc aliqs ꝓp ipa vba icidat i errorē: Ari. diſputat ꝯ eū q̄ꝫtū ad id qḋ vba eius ſonāt. ¶ Ponit autē Ari. rōnes decē ad deſtruēdū ſupꝛapoſitā opinionē: q̄ruꝫ q̄dā ſunt ꝯ eū: ⁊ q̄dā ꝯ vba eius. Nō .n. Plato voluit ꝙ ſm vitātē intellectus eēt magnitudo q̄ꝫtitatiua ſeu circulus ⁊ motus circularis: ſꝫ metaphorice h attribuit intellectui. Nihilominꝰ tñ Ariſt. nc aliqs ex h erret: diſputat ꝯ eū ſm ꝙ vba ſonāt. ¶ Pꝛimo g Ari. circa pmā rōnē manifeſtat de q̄ aīa Plato itellexit. ſ. de aīa vniuerſi. (Et hāc). ſ. alaꝫ. (que eſt oīs). i. vniuerſi vult eē intellectiuā tñ. Nō .n. eſt vegetabilis: q2 nō idiget nutrimēto: nec eſt ſenſibilis: q2 caret organo: nec eſt deſideratiua: q2 deſideratiua cōſeqꝛ ſenſitiuā. Et dixit iō aiam vniuerſi nō eē ſenſibilē neqꝫ deſideratiuā: q2 ipſe voluit ꝙ mot⁹ aīe vniuerſi eēt circularis. Uñ cū mot⁹ haꝝ. ſ. ſenſibilis ⁊ deſideratiue nō ſit circularis: nō eñi ſenſus reflectitur ſuper ſeipſuꝫ: intellꝰ vō reflectiꝛ ſupꝛa ſeipſuꝫ: hō enim itelligit ſe itelligere: iō dicit illā animā itellectiuam tñ eē: ⁊ iō dic̄ intellm eē magnitudinē quādā ⁊ circulū. Et h Ari. reprobat dicēs: ꝙ Plato nō bñ dixit aiam eē magnitudinē. Et ꝙ locut⁹ ē de ea ſicut de magnitudine circulari: diuidēs eā i duos circulos male fecit. Et ꝙ male fecerit oñdit. In nā .n. aīe h ē: vt iudiciū de aliq̄ potētia aīe ſumaꝛ ex actu ſeu opatiōe ipſi⁹ potētie: iudicium vō opatiōis ex obiecto: potētie eñi cogſciuꝛ ꝑ act⁹: act⁹ vō ꝑ obiecta: ⁊ ide ē ꝙ i diffōne potētie poniꝛ ei⁹ act⁹: ⁊ i diffōne act⁹ poniꝛ obiectū. Cōſtat aūt ꝙ res ab eo a q̄ hꝫ eē ⁊ ſpēm: ab eo ēt hꝫ vnitateꝫ. Si ergo intellꝰ ſit ⁊ ſortiatur ſpēm ab itelligibili: cū ſit ei⁹ obiectū: dico intellm i actu cū nihil ſit añ intelligere: manifeſtū ē ꝙ ſi ſit vnus ⁊ cōtinu⁹ ſic Plato poſuit: ꝙ eodē mō itellꝰ erit vnus ⁊ ꝯtinu⁹ q̄no itelligibilia ſūt vnū ⁊ ꝯtinuū: itellꝰ .n. nō ē vn⁹ niſi ſic itelligētia. i. opatio ei⁹ q̄ ē itelligeꝛ: nec act⁹ ē vn⁹ niſi ſicut obiectū ei⁹ ē vnū: q2 act⁹ diſtiguūꝛ penes obiecta. Uñ cū obiectū intellꝰ ſint itelligibilia: hec aūt. ſ. itelligibilia nō ſunt vnum vt magnitudo ſeu ꝯtinuū: ſꝫ ſicut numerus: eo ꝙ ꝯñter ſe habeāt: manifeſtū ē ꝙ intellꝰ nō ē magnitudo: ſic Plato dicebat. Sꝫ aut ē ipartibilis, ſicut ſe hꝫ rō pmo ꝑ termino ꝑ: aut nō ē ꝯtinu⁹ ſicut aliq̄ magnitudo: ſꝫ ſic nūerus ſinḡtū vnū poſt aliud intelligim⁹: ⁊ ſepe plures termiāꝛ i vnū: ſic i ſyllogiſmis terminanꝛ ꝓpoſitiōes in ꝯcluſionē. ¶ Scḋam rōnem ponit ibi.

Decē rō/nes cōtra op. Pla. de aīa.

¶ Atqꝫ ſi magnitudo ſit: quonā pacto quācūqꝫ ſuaꝝ intelliget partiū: ſiue ille ſint magnitudies: ſiue etiā puncta: ſi hec quoqꝫ partes appellare oporteat. Nā ſi puncto: puncta vō ſunt infinita: nunq̄ꝫ ꝑtranſibit vt pꝫ: ſin magnitudine ſepius vel infinities idē itelliget. At videꝛ ⁊ ſemel intelligere poſſe. Quod ſi ſat eſt q̄libꝫ partiū tangere. qd oportet aut orbe verſari: aut oīno magnitudineꝫ ipſum habere. Quod ſi neceſſe eſt ipſum intelligere toto tangentem circulo quis eſt ipſarum partium tactus.

¶ Qualiter aūt intelliget: magnitudo cū ſit q̄libet ptiū ipſi⁹: pte aūt aut ſꝫ magnitudineꝫ: aut ſm pūctū ſi oꝫ ⁊ h ptē dicere. Siqdeꝫ igiꝛ ſm pūctū: hec aūt infinita: manifeſtū ē q̄m nequāquā ꝑtrāſibit. ¶ Si vō ſm magnitudinē: multotiēs ⁊ infinities intelliget idē. Videꝛ aūt ⁊ ſemel ꝯtingere. Si aūt ſufficiēs quālibet ptiū tāgere: qd oꝫ circulo moueri: aut ⁊ oīno magnitudinē habere. Si aūt neceſſariū intelligere toto circulo tangentē: quis eſt partibus tactus. T.c. 48.

¶ Que talis ē. Poſſet aliqs dicꝛ ꝙ Plato nō poſuit magnitudinē in intellꝰ ꝓp multa itelligibilia: ſꝫ oꝫ ꝙ ſit in intellu magnitudo ēt ꝓp vnūqḋqꝫ itelligibiliū. Contra. Hoc nō pōt eē: Plato eñi ponit ⁊ opinat⁹ ē ꝙ intelligere nō fiat ꝑ acceptiōeꝫ ſpēꝝ in itellectu: ſꝫ ꝙ itellectus intelligat ꝑ quēdā ꝯtactū: ſcꝫ tū. ſ. occurrit ⁊ obuiat ſpēbus itelligibilib⁹: ⁊ iſtū ꝯtactū attribuit circulo: ſicut ſupra dictū ē. Quero ergo a te ſi itellꝰ ē magnitudo ⁊ intelligit ſm ꝯtactuꝫ: qualr itelligat. Aut eñi h ꝙ intelligit tangit ſm totū: aut ſm ptem ei⁹: ſi ſm totū ꝯtingens intelligit totū: tūc ptes nō erūt neceſſarie: ſꝫ erūt fruſtra: ⁊ ſic nō ē neceſſe ꝙ ſit intellectus magnitudo ⁊ circulus. Si vō ſꝫ ptes ꝯtingēs itelligit ptes: aut hoc erit ſm plures ptes. aut ſm vnā tñ. Si ſꝫ vnā tñ: ſic idē qḋ pus: q2 alie erūt ſuꝑflue: ⁊ ſic nō erit neciūꝫ ponē itellꝫ habē ptes. Si vō ꝯtigēs ſꝫ oēs ptes itelliget. Aut h erit ſꝫ ptes pūctales: aut ſꝫ partes q̄ꝫtitatiuas: ſi ſꝫ ptes pūctales: tūc cū i q̄lꝫ magnitudie ſint infinita pūcta: oꝫ q infinities tangat anteq̄ꝫ intelligat: ⁊ ſic nunq̄ꝫ intelliget. cū nō ſit infinita ꝑtranſire. Dicit aūt. (Partes pūctales.) nō ꝙ velit magnitudinē in ptes pūctales diuidi: ſed diſputat ad rōnē Platōis: qui fuit hui⁹ opinionis ꝙ corpus cōponeretur ex ſuꝑficiebus: ⁊ ſuꝑficies ex lineis: ⁊ linea ex punctis. Qḋ ipſe improbat in .6. l pꝛin. phy. vbi oñdit ꝙ pūctuꝫ additū pūcto nihil addit. Si vō itelligit ꝯtingēs ſm partes q̄ꝫtitatiuas. tunc cum quelibet ps diuidaꝛ in multas ptes ſequiꝛ ꝙ multotiēs intelligat idē. Itē cum oīs q̄ꝫtitas ſit diuiſibilis in infinitū ſm eandeꝫ ꝓportionē: ⁊ nō ſm eandē quātitatē ſequitur ꝙ infinities intelligat: qḋ eſt incōueniens. Videꝛ ergo ꝙ nō cōtingat niſi ſemel. ⁊ ſic nullo mō oꝫ attribui intellectui magnitudo: neqꝫ q̄ꝫtū ad multa intelligibilia: neqꝫ q̄ꝫtū ad vnū. ¶ Et notandū ꝙ hic Ariſt. occulte oñdit ꝙ itellect⁹ de nā ſua nō eſt ptibilis: ſed qd imptibile. Intelligibile eñi i vnaquaqꝫ re eſt qditas: ⁊ nā rei eſt tota in q̄libet pte: ſicut nā ſpēi ē tota in quolibet indiuiduo: tota enim nā hoīs eſt in quolibet indiuiduo: ⁊ hoc eſt indiuiſibile. vnde illud qḋ eſt intelligibile in qualibet re ē idiuiſibile. ⁊ per ꝯſequens intellectus. ¶ Tertiam rationem ponit cum dicit. Lectio ſeptia.

¶ Preterea quonam pacto vel impartibili partibile: vel impartibile partibili ipſe intelliget.

¶ Amplius quomodo intelliget ptibile impartibili: aut impartibile partibili.

¶ Que talis eſt. Cōſtat ꝙ ſi nos ponimus intellectū impartibilē de facili patebit rō: quo intelligat impartibile ⁊ partibile: q2 impartibile intelliget ſm ꝓprietateꝫ ſue nature: eo ꝙ impartibilis eſt. vt dictū ē. partibile vō intelliget abſtrahēdo a partibili. Sed ſi intellectus ponatur ptibilis ſm ꝙ Plato vult: impoſſibile erit inuenire rō-

nem q̄uo intelliget impartibile. Et ſic vi. ꝙ incōuenienter Plato ponat intellectum eſſe magnitudinem ſeu partibilem. ❡ Quartā rationē ponit cum dicit.

❡ Neceſſe eſt aūt intellectum eē circulū hūc. Intellectus nāqꝫ motus intellectio eſt. Circuli vō ꝯuerſio. Si igif intellectio ꝯuerſio ē: ⁊ circulus is intellect⁹ erit ꝑfecto: cuius talis conuerſio intellectio eſt. Qꝺ ꝑterea ſemꝑ intelliget. Oportet enim ipſuꝫ aliqd intelligere ſemꝑ: qppe cū ꝯuerſio ſit perennis atqꝫ ꝑpetua. Nā ꝯſtat intellectionū reꝝ earū q̄ cadūt ſub actionē terminos eſſe ac fines. oēs enim alicui⁹ ſunt gratia. Cōtēplatiue quoqꝫ rōnibus idētidē terminātur. Et rōnū aliā diffinitionē: aliā demonſtrationeꝫ eē pꝫ: demōſtrationes aūt ⁊ ex principio ſunt: ⁊ finē habēt quodāmō rōcinatiōeꝫ aut ꝯcluſionē. Qꝛ ſi nō terminanf: at ſaltē non ad principiū redeūt: ſed mediū extremūqꝫ ſemꝑ ſumentes: recta ꝓficiſcuntur. At ꝯuerſio rurſus (vt pꝫ) ad principium redit: atqꝫ reflectif. Diffōnes ēt finite ſunt oēs ac terminate.

❡ Neceſſariū aūt eē circulū itellectū hūc. Intellect⁹ qdē .n. mot⁹: itelligētia: circuli aūt: circulatio. Si ergo itelligētia circulatio: ⁊ intellectus vtiqꝫ erit circulus: cū h⁹ circulatio ſit itelligentia. Sēꝑ aūt aliqd intelliget: ſiqdem ꝑpetua ſit circulatio. Practicaꝝ quidē eni intelligentiaꝝ termini ſunt: oēs enim alterius cā ſunt. Speculatiue aūt rōnibus terminanf ſimiliter. Nō aūt omnis diffinitio eſt aut demonſtratio. Demōſtrationes vō ⁊ a principio ſunt: ⁊ habet quodammodo finem ſyllogiſmum aut concluſionē. Si autem non concludantur: ſed non reflectuntur iterum in principium: accipientes ſem per medium ⁊ vltimum: recte procedunt: ſed circulatio iterum in principium reflectit. Diffinitiones autem omnes finite ſunt.

❡ Que talis ē. Tu dicis intellectū eē circulū ⁊ dicis itellectū moueri: ſed mot⁹ circuli eſt circulatio. mot⁹ vō intellect⁹ eſt itelligētia. h eſt itelligere: ergo ſi itellect⁹ eſt circulus: de neceſſitate intelligētia erit circulatio. Sꝫ h eſt falſuꝫ: qꝛ cū in circulatiōe nō ſit īuenire actu ꝓcipium
T.c. 76. neqꝫ finē: vt ꝓbaf in .8. phy. ſeqtur ēt ꝙ intelligētia ſeu operatio ipſius intellect⁹ q̄ eſt itelligere nūq̄ terminaf. Sed h eſt falſuꝫ: qꝛ intelligētia hꝫ actu ⁊ ꝓncipiū ⁊ finē: ergo intelligētia ⁊ circulatio nō ſunt idē: ⁊ ꝑ ꝯñs: nec intell's eſt circulus. Qꝛ aūt intelligētia habeat ꝓncipiuꝫ ⁊ finē actu ꝓbaf: qꝛ oīs itelligētia aut eſt practica aut ſpeculatiua: ſed conſtat ꝙ practicaꝝ intelligētiaꝝ termini ſunt .i. fines. Nā oēs ſunt alterius cā .ſ. operis. ⁊ ad opus terminanf. Speculatiue ēt itelligētie finē hñt .ſ. rōnes: oēs .n. terminātur ad aliq̄s rōnes: q̄ qdē rōnes: aut ſunt (diffinitio) .ſ. i ſimplici intelligētia: aut (demōſtratio.) ſcilꝫ cū cōponit ⁊ diuidit: ſꝫ demōſtratiōes ꝓme ex ꝓncipijs certis ſūt ⁊ hñt quodāmodo finē ſyllogiſmū aut cōcluſionē. Et ſi dicaf ꝙ ex vna ꝯcluſiōe ſeqtur alia: ⁊ ſic nō terminaf: nihilomin⁹ tñ pōt dici ꝙ ꝯcluſiōes nō ſūt
Lec. 8. circulares: qꝛ nō ē circulo demōſtrare: vt ꝓbaf in ꝓmo poſterioꝝ: ſed tendūt in rectū: ⁊ impoſſibile eſt in rectuꝫ inuenire motū infinitū ſeu ꝓceſſum. Diffōnes ēt hñt ꝓncipiū ⁊ finē: qꝛ nō eſt aſcēdere in infinitū in generibus: ſed accipif .q. ꝓmū gen⁹ generaliſſimū: nec ēt eſt deſcendere in infinitū in ſpēb⁹: ſꝫ eſt ſtare in ſpecie ſpecialiſſima. Vñ gen⁹ generaliſſimū eſt ꝓncipiū: ſpēs vō ſpecialiſſima ſicut termin⁹ ſeu finis ī diffōnib⁹. Et ſic pꝫ ꝙ oīs intelligentia principium habet ⁊ finem actu. ❡ Quintā rationem ponit cum dicit.

❡ Preterea ſi ſepius eadē conuerſio ſit: idem ſepius intelligere oportebit.

❡ Amplius aūt ſi eadē circulatio multotiēs eſt oportebit multotiens intelligere idem.

❡ Que pendet quodāmō ex ꝓcedēti: ⁊ eſt .q. quoddā mēbrū ei⁹. Supra .n. ꝓbatū eſt ꝙ ſi intellect⁹ eſt circulus ſicut Plato poſuit: intelligētia erit circulatio: ⁊ ꝓbauit ſuperiori rōne ꝙ itelligētia nō eſt circulatio: ⁊ h idē ꝓbat hic tali rōne. Videm⁹ ꝙ hec dñia eſt iter circulatiōeꝫ ⁊ alios motus: qꝛ impoſſibile eſt in alijs motib⁹ vnū ⁊ eūdē motū reiterari ſuꝑ eādē q̄ntitatē multotiēs. Et h apparet deducēdo per ſingulas ſpēs mot⁹. In alteratione enim impoſſibile eſt eūdē motū ſuper idē reiterari: non eniꝫ idē ſm idē de albo ſit nigrū ⁊ de nigro albū. In motu ēt augmēti impoſſibile eſt vnū ⁊ idē ſm idē augmentari ⁊ diminui. In motu ēt locali impoſſibile eſt eūdem motū ſm idē reiterari: qꝛ in motu locali ſm rectum ſpaciū ſūt duo termini .ſ. actu. Vñ ſi reiteraref oporteret termino ad quē vti bis: qꝛ vt fine ⁊ ꝓncipio: ⁊ de neceſſitate interueniret ibi quies: ⁊ ſic nō eſſet idē mot⁹ numero. In circulatiōe vō ſolū h ꝯtingit ꝙ vnus ⁊ idē motus ſm eādē q̄ntitatē multotiēs reiteraref: cui⁹ rō eſt: qꝛ in circulatione nō ſunt aliqui termini actu: ⁊ iō q̄ntūcūqꝫ reiteref non interuenit quies: nec variaf motus. Ex hoc ergo ſic arguit. Tu dicis ꝙ intellectus eſt circulus. ergo ⁊ intelligētia ſic circulatio eſt: ſꝫ hoc eſt incōueniēs .ſ. ꝙ intelligētia ſit circulatio. ergo ⁊ ꝓmū. Qꝛ ſit incōueniēs ſic oſtēdit. Conſtat ꝙ eadem circulatio ſm vnum ⁊ idem multotiens eſt: ideſt reiteratur. ergo ſi intelligentia eſt circulatio ſicut tu dicis intelligentia multotiens ſm vnum ⁊ eundem motuꝫ ⁊ ſuper idem multotiens reiterabitur: ⁊ ſic multotiens intelliget idem. Intellectus enim mouēdo ſe tāgit: ⁊ tangēdo intelligit: ſicut ipſi dicunt: ⁊ circulariter multotiēs tāgit idē: ⁊ ſic multotiens intelliget idē: qꝺ eſt incōueniēs. ❡ Sextā rōnē ponit cū dicit.

❡ Preterea intellectio quieti magis ⁊ ſtatui: q̄ʒ motui ſimilis eſſe videtur. Eodē mō ⁊ ipſa ēt rōcinatio.

❡ Adhuc aūt intelligētia aſſimilaf cuidā ſtatui ⁊ qeti magꝫ q̄ʒ motui: eodē āt mō ⁊ ſyllogiſm⁹.

❡ Que talis eſt. Si itelligētia circulatio ē vt tu dicis: dꝫ aſſimilari motui: ſed nos videmus totū ꝯtriū: qꝛ itelligētia magis aſſimilaf quieti q̄ʒ motui: ergo itelligētia non eſt circulatio. ❡ Qꝛ āt magis aſſimilef quieti q̄ʒ motui. pꝫ: qꝛ ſicut ipſe dicit ī .7. phy. nō pōt fieri aliq̄s ſapiens qñ mot⁹ ei⁹ nō reſidēt nec quieſcūt. Vñ in pueris ⁊ ī oībus in qbus mot⁹ nō quieſcūt nō de facili inuenif ſapiētia. Sꝫ tūc aliq̄s ſapiētiā acqrit qñ quieſcit: vñ dicit ꝙ in quieſcēdo ⁊ ſedēdo aīa ſapiēs fit ⁊ prudēs. Sꝫ qꝛ poſſet dici ꝙ h veꝝ eſt de ſimplici intelligētia: ſed non de ſyllogiſmo: iō Ari. dicit ꝙ eodē mō ⁊ ſyllogiſmus aſſimilaf magis quieti q̄ʒ motui. Et h pꝫ. Ante eni q̄ʒ ſit ſyllogiſatū de aliqua re: intell's ⁊ mēs hoīs fluctuat ad vnaꝫ ⁊ ad aliā partē ⁊ nō quieſcit in aliqua. Sed qñ iam eſt ſyllogiſatū determinate inheret vni parti ⁊ quieſcit in illa. Lec. 6.

❡ Septimam rationem ponit cum dicit.

¶ At qui neq̃ beatũ id eſt qđ non eſt facile ſed violentum. vt pʒ. Qđ ſi motus nõ ſit ipſius ſubſtantia: preter naturam ſane mouebitur.

T.c. 49. ¶ At vo neqʒ beatum qđ non facile: ſʒ violentum. Si autem eſt motus ipſius non ſubſtantia: extra naturam vtiqʒ mouebitur.

¶ Que talis eſt. Cõſtat ꝙ beatitudo anime eſt in itelligẽdo: ſed beatitudo nõ põt eſſe in eo qđ eſt violẽtũ ⁊ pt̃er naturã: cũ ſit pfectio ⁊ finis vltimus anime. ergo cũ motus nõ ſit ſm nãm ⁊ ſm ſubſtãtiã anime: ſed preter nãʒ eius: impoſſibile eſt ꝙ intelligere qđ eſt operatio anime ⁊ in quo eſt beatitudo anime ſit motus: vt Plato dicebat. Qꝫ aũt motus ſit preter nãm anime pʒ ex poſitione Platonis. Ipſe enim dixit aíam componi ex numeris: ⁊ poſtea dixit eã diſpartitã in duos circulos: ⁊ hos reflexit in .7. ⁊ ex hoc ſeq̃t mot⁹: ex q̃ appet ꝙ mot⁹ nõ ieſt ei nãliter: ſʒ p accidẽs. ¶ Octauã rõneʒ ponit cũ dicit.

¶ Laborioſum eſt etiam coniunctum eſſe cum corpore: neq̃ abſolui ab eo poſſe: ⁊ inſuper maximopere fugiendum. Quippe cum melius ſit intellectui nõ eſſe cum corpore: quemadmodum ⁊ dici ſolet ⁊ complures plane conſentiunt.

¶ Laborioſuʒ aũt ẽ cõmiſceri aíaʒ corpori nec poſſibile abſolui. Et adhuc fugiẽdũ ſiquidem meli⁹ eſt intellectui nõ cũ corpore ẽẽ: quẽadmodũ ⁊ conſuetuʒ eſt dici: ⁊ multis videtur.

¶ Que talis eſt. Videt̃ ꝙ ſm opinionẽ Platonis aía de ſua natura nõ ſit vnita corpori. Nã ipſe poſuit eã p̃ compoſitã ex elemẽtis: ⁊ poſtea cõplexã ⁊ adunatã corpori: ⁊ inde nõ poſſe recedere cũ vult. Inde ſic. Qñcũqʒ eſt aliquod vnitũ ꝯtra naturã ſuã alicaĩ ⁊ non põt ide cũ vult recedere: ei eſt penale: ⁊ qñcũqʒ aliqđ in vnione ad aliđ deteriorat̃ ẽ fugiẽdũ ⁊ nociuũ. Sed aía vnit̃ corpori cõtra nãʒ ſuã vt dictũ ẽ: nec põt inde recedere cũ vult: nec nõ ⁊ deteriorat̃ in vnione ad corpus: ſicut ꝯſuetũ eſt dici a Platonicis ⁊ multis ex eis. Videt̃ g̃ ꝙ aĩe penale eſt ⁊ fugiẽdũ eſſe cũ corpore. Nõ g̃ ꝯueniẽs eſt dictũ Platonis. ſ. ꝙ aía cõpoſita ex elemẽtis p̃mo cõmiſceatur corpori. ¶ Nonam rationem ponit cum dicit.

¶ Cauſa preterea qua celum cõuertitur: nõ videtur ex dictis illis emergere. Neq̃ enim anime ſubſtantia cauſa eſt conuerſionis ſed per accidens hoc modo mouetur. Neq̃ etiam corpus: ſed anima corpori potius cauſa eſt motionis. At neq̃ dicitur ita meli⁹ eſſe: ⁊ tamen oportebat ideo deũ aíam orbe verſari facere: qꝛ melius eſt ipſi moueri q̃ ſtare: ⁊ hoc pacto moueri q̃ alio mõ. Verũ enim cũ huiuſcemodi ꝯſideratio magis alĳs accõmodetur ſermonibus: eam nunc omittamus.

T.c. 50. ¶ Immanifeſta aũt ⁊ circulo ferri celuʒ cauſa. Neqʒ enim aĩe ſubſtantia cã circulariter ferri aíam: ſed ſm accidẽs ſic mouet̃. Neqʒ corpus cã: ſʒ magis illi. At vo neqʒ qꝛ melius dicit̃: ⁊ oportebat ꝓpter hoc deũ facere circulariter ferri aíam: qꝛ dignius ſit ipſi moueri q̃ manere: moueri aũt ſic q̃ aliter. ¶ Qm̃ aũt huiuſmo-

T.c. 51. di intentio eſt alteris rõnibus magis ꝓpria hãc quidem dimittamus nunc.

¶ Que talis eſt: Plato loq̃t̃ de anima vniuerſi: ⁊ dicit eã moueri circulariter: ſʒ ſm opinionẽ ſuã: cã q̃re celũ mouet̃ circulariter eſt imanifeſta. i. nõ aſſignat̃. Si. n. celuʒ mouet̃ circulariter: aut g̃ h erit pp̃ p̃ncipia nãlia: aut pp̃ finẽ. Si dicat̃ ꝙ nãlr pp̃ p̃n⁹ aut erit pp̃ nãm aĩe: aut pp̃ nãʒ corpis celeſtis: ſʒ nõ eſt pp̃ nãʒ aĩe: qꝛ moueri circulariter nõ ineſt aĩe ſʒ ſubaʒ ſuã: ſʒ per accidẽs: qꝛ (vt dictũ eſt) aía mouet̃ p ſe: ⁊ ſm ſuam ſubam motu recto: ⁊ deinde aſpectũ rectũ reflexit in circulos. Nec ẽt pp̃ nãʒ ipſi⁹ corporis celeſtis: qꝛ corp⁹ nõ eſt cã mot⁹ aĩe: ſʒ aía ẽ magis corpori cã ꝙ moueat̃. Si aũt dicat̃ ꝙ pp̃ finẽ: nõ põt aſſignari aliq̃s finis determinat⁹ ſm eũ: cu q̃rit̃ q̃re ſic mouet̃ ⁊ nõ alio motu: niſi ꝙ ſic deus voluerit eũ moueri. Sʒ de⁹ pp̃ aliquã cãm dignat⁹ eſt celũ poti⁹ moueri q̃ mãere: ⁊ moueri ſic. i. circulariter q̃ alio motu: quã cãʒ Plato nõ aſſignat. Sʒ qꝛ hãc aſſignare ẽ magis propriũ (alĳs rõnib⁹). i. in alio tractatu. ſ. in li. de celo: iõ dimittam⁹ ipſaʒ ad p̃ns. ¶ Decimã rõnẽ ponit cũ dicit. Lib. 2. Lectio tertia.

¶ Illud aũt abſurdũ euenire videt̃ tã huic ſentẽtie: q̃ ẽt cõpluribus alĳs que dicunt̃ de aía. Etenim cõiungũt quidẽ animã cũ corpore: ponuntq̃ ipſam in eo: ⁊ tñ nihil prorſus determinãt quã ob cãm ⁊ quomõ ſeſe hñte corpore. Qđ tñ neceſſariuʒ ẽẽ videtur. Nã ob ꝯpinq̃tatẽ: hoc qdẽ agit: illđ patit̃: ⁊ h rurſus mouet̃: illđ ãt mouet. Quoꝝ nihil ſane q̃buſuis iter ſeſe cõpetit. At illi dicere qdẽ q̃le qđ ſit ipſa aía enituntur: de ſuſceptiuo vo corpore nihil penitus dicunt: atq̃ determinãt: perinde quaſi fieri poſſit: q̃uis aía ſine vllo diſcrimine quoduis corpus ingrediatur: vt Pithagoricoꝝ fabule dicũt. Animãtis. n. cuiuſq̃ propriam ſpeciem habere formãq̃ videtur. Peride igit̃ dicũt: atq̃ ſi q̃ſpiã artẽ fabrilẽ fiſtulas ingredi dicat. Etenim ars quidem inſtrumẽtis: aía vo corpore vtatur oportet.

¶ Illud aũt incõueniẽs accidit ⁊ huic rationi ⁊ pluribus q̃ de aía. Copulãt eñi ⁊ ponũt in corpus aíam: nihil determinãtes ꝓpter quã cãʒ ⁊ quomodo habẽte corpore. ¶ Et tñ videt̃ hoc T.c. 52.
vtiqʒ neceſſariũ ineſſe: ꝓpter enim cõitatẽ hoc quidem agit: hoc autem patitur. ⁊ hoc quideʒ mouet: illud autẽ mouet̃. ¶ Horũ aũt nihil in- T.c. 53.
eſt adinicẽ quibuſcũqʒ. Hi aũt ſolũ conant̃ dicere quale quid ſit aía: de ſuſcepto aũt corpore nihil adhuc determinatuʒ tanq̃ contingens ſit ſm Pithagoricas fabulas quãlibet aíam q̃dlibet corpus ingredi. Videt̃ enim vnũquodqʒ ꝓpriã habere ſpẽm ⁊ formã. Simile itaqʒ aliqđ dicũt ſicut ſi aliquis dicat tectonicã in fiſtulas ingredi. Oportet eñi artẽ quidẽ vti organis animam autem corpore.

¶ Que nõ ſolũ ẽ ꝯ Platonẽ: ſʒ ẽt ꝯ multos alios: ⁊ ducẽs ẽ ad icõueniẽtia: ⁊ oñdẽs coꝝ potiões deficiẽtes: q̃ talis eſt. Conſtat ꝙ iter mouẽs ⁊ motũ ẽ aliq̃ ꝓportio: ⁊ inter agens ⁊ patiẽs: ⁊ iter formã ⁊ mãm. Nõ ſilr. n. q̃lʒ forma cuilʒ corpi ꝯuenit ⁊ vnit̃: neq̃ oẽ agẽs agit in oẽ patiẽs. Neq̃ q̃lʒ mouẽs mouet quodlibʒ motu: ſed oʒ ꝙ ſit in

ter ea aliq̄ cōicatio ⁊ ꝓportio ex q̄ h ſit aptū natū moue re. illud vō moueri. Pȝ aūt ꝙ illi phi poſuerūt animam eē in corpore ⁊ mouere corpus: cū ḡ loquant̄ de ipſa natura anime. videt̄ etiā neceſſariū ꝙ aliquid dixiſſent de natura corpis: ꝓpter quā cām vniat̄ corpori. ⁊ quō ſe habeat corpus ad eā: ⁊ quomō cōparat̄ corpus ad animaȝ. Nō ergo ſufficiēter determinant de aīa dū conant̄ dicere ſolū quale qd ſit aīa: ⁊ negligūt oſtēdere q̄le quid ſit corpus ſuſcipiēs ipſam. Ex quo conuenit eis illō qđ in fabulis Pithagoricis habet̄: ꝙ quelibet aīa in quodlibet corpus īgrediat̄: puta ſi caſu cōtingat in corpus elephātis īrrare aīam muſce. Quāuis h nō poſſit eſſe: cum vnūquodqȝ corporū ⁊ maxime aīaliū habeat ꝓpriā formā: ⁊ propriā ſpēȝ: ⁊ ꝓpriū mouēs: ⁊ ꝓpriū motū: ⁊ multum differat corpus vermis a corpore canis: ⁊ corpus elephātis a corpore culicis. Hoc tamē dicentes. ſ. ꝙ q̄libet aīa quodlibet corpus ingredit̄ dicunt ſimile ac ſi quis dicat artē textiuā ingredi in fiſtulas ⁊ erariā ī telariā. Et tn̄ ſi ipſis artibus ineſſet nā īgrediēdi, corpa ſeu organa ex ſeipſis: nō q̄lȝ in q̄lȝ īgrederet̄: ſȝ fiſtulatiua īgrederet̄ ī fiſtulas nō ī lyras: citharatiua āt ī citharas ⁊ nō ī fiſtulas. Eodē igit̄ modo ſi aīe cuilibet ſit corpus vnaqueqȝ aīa nō quodlibet corpus ingredit̄: immo ipſa aīa idoneum format ſibi corpus ⁊ nō aſſumit paratū. Sic ḡ Plato ⁊ alij phi loquētes tn̄ de aīe nā inſufficienter dixerūt nō determinātes qđ ſit corp⁹ ꝯueniēs cuilibet aīe: ⁊ qualiter ⁊ quale exiſtēs vniatur ſibi.

℄ Eſt aūt ⁊ alia quedā opinio de anima tradita: probabilis quidē cōpluribus: ⁊ nulla earū inferior que de ipſa dicunt̄. Reprobata tamen ⁊ hiſce rationib⁹ que in cōibus ſermonibus fiunt.

T.c.54 ℄ Alia āt q̄dā opinio tradita ē de aīa credibilis qdē multis: ⁊ neqȝ vna minor his q̄ dicte ſunt: rōnes aūt tāq̄ directiuas ꝑhēs ⁊ ī cōī factis rōnibus. Armoniaȝ enī quādā dicunt. Lec. IX.

Poſtq̄ phs reprobauit opinionē Platōis: hic ꝯn̄r reprobat quādā aliā opinionē ꝯformem opiniōi Platōis q̄tū ad aliqd. Fuerūt .n. qdā qui dixerūt: ꝙ aīa erat armonia. Et iſti cōcordauerūt cū Platone in hoc ꝙ Plato dixit ꝙ anima erat cōpoſita ex numeris armonicis: hi vō ꝙ erat armonia. Sed differebāt in h ꝙ Plato dixit: ꝙ aīa erat armonia numeroꝝ. Hi vō dixerūt ꝙ armonia tā cōpoſitoꝝ q̄ mixtoꝝ vel ꝯtrioꝝ erat aīa. Circa h aūt tria facit. Primo enim ponit opinionē iſtoꝝ ⁊ rōnē opinionis. Secūdo cū diſputat ꝯtra dictā opinionē. ibi (Et quidez armonia ⁊c̄.) Tertio oſtēdit quō hec opinio eſt multū ꝓbabilis. ibi (Si vō alteꝝ aīa eſt ⁊c̄.) Circa p̄ᵐ duo facit. Prio .n. ponit dictā opinionē de aīa dicēs: ꝙ quedā opinio tradita eſt ab antiquis de aīa que videbat̄ habē reⁱtas rōnes: ⁊ nō ſolum in ſpāli de aīa: ſȝ ēt q̄tū ad id qđ cōe eſt ad oīa ꝑincipia. Et dicit (quātū ad id qđ cōe eſt.) qꝛ antiqui phi nihil tractauerūt de cā formali: ſȝ tn̄ de materiali. Et inter oēs illi qui magis viſi ſunt appropinquare ad cām formalē fuerūt Democritus ⁊ Empedocles: qui. ſ. Empedocles dixit ꝙ oīa ꝯſtabant ex ſex ꝑncipijs. quoꝝ quattuor poſuit materialia. ſ. quattuor elementa. ⁊ duo formalia partim actiua: ⁊ partim materialia. ſ. amicitiā ⁊ litē. Et dicebāt ꝙ hec principia materialia habebāt inter ſe quādā proportionē que reſultabat ex eis. ita ꝙ cōueniebāt in aliquo vno: qꝛ ſine h non poſſent eē ſimul. Et hanc dicebant formā reꝝ ⁊ armoniam quādā eē. Unde ſicut de alijs formis: ſic dicebant de anima ꝙ erat armonia quedam. ℄ Secundo cum dicit.

℄ Animā enim armoniam quādā inquiūt eſſe: armoniā nāqȝ temperationem eſſe: compoſitionēqȝ contrariorum dicunt ⁊ corpus ex cōtrarijs cōpoſitū eē.

℄ Etenim armoniā tēperamētū ⁊ cōpoſitionē eē ꝯtrarioꝝ: ⁊ corpus cōponi ex cōtrarijs. T.c.55.

℄ Ponit rationē h⁹ opinionis dicēs: ꝙ armonia eſt complexio ⁊ ꝓportio ⁊ tēperamētū ꝯtrioꝝ in compoſitis et mixtis. Et hec ꝓportio que eſt īter iſta ꝯtraria dicit̄ armonia ⁊ forma illius cōpoſiti. Unde cū aīa ſit quedam forma dicebāt ipſaȝ eē armoniā. Dicit̄ āt hec opinio fuiſſe cuiuſdā Dinarchi ⁊ Simiatis ⁊ Empedoclis. ℄ Conſequenter cum dicit.

℄ Verū enim armonia quidē ratio quedā coꝝ eſt q̄ ſunt permixta: vel etiam compoſitio. Anima autem neutrum iſtorum eſſe poteſt: vt patet.

℄ Et qdē armonia q̄dā rō cōpoſitoꝝ ē aut compoſitio: aīaȝ aūt neutrū poſſibile eſt eē horum.

℄ Diſputat ꝯ opinionē ꝑdictā. Et circa h duo facit. Prio enim diſputat generaliter ad poſitionē dictoꝝ phoꝝ. Scđo vō in ſpāli ad ponētē. ſ. ꝯtra Empe. ibi (Inueſtigabit aūt hoc ⁊c̄.) Ad poſitionē aūt obijcit q̄tuor rōnib⁹. quaꝝ p̄ma talis eſt. Cōſtat ꝙ armonia ꝓprie dicta eſt cōſonātia in ſonis: ſȝ iſti trāſumpſerūt iſtud nomē ad oēm debitā ꝓportionē. tā in reb⁹ cōpoſitis ex diuerſis ꝑtib⁹: q̄ in cōmixtis ex ꝯtrijs. Scđ̄ȝ h ḡ armonia duo pōt dicere: qꝛ vel ipſaȝ cōpōnem aut cōmixtionē: vel ꝓportionē illius cōpoſitionis ſeu cōmixtionis. Sȝ cōſtat ꝙ neutꝝ iſtoꝝ eſt aīa: ergo aīa non eſt armonia. Qꝛ aūt aīa non ſit cōpoſitio ſiue ꝓportio cōpoſitiōis: pȝ. Iſti enīȝ accipiūt aīam vt ſubſtātiā quādā: ſed illa duo ſunt accidētia: nō ergo idē ſunt. ℄ Scđaȝ rōnem ponit cū dicit.

℄ Preterea armonie non eſt mouere: anime autem id omnes maxime tribuunt.

℄ Amplius autem mouere nō eſt armonie: anime autez attribuūt hoc omnes.

℄ Que talis eſt. Cōſtat ꝙ oēs phi dicūt ꝙ aīa mouet: ſed armonia nō mouet: imo relinquit̄ ex mouēte: ⁊ ſequit̄: ſicut ex motu chordaꝝ qui eſt ꝑ muſicā relinquit̄ armonia quedā in ſono. Et ex applicatione ⁊ cōtemperatione partiū a cōponēte relinquit̄ ꝓportio quedā in cōpoſito. ergo ſi aīa eſt armonia: ⁊ hec relinquit̄ ex armonizatore oportebit ponere aliam animaȝ que armonizet. ℄ Tertiam rationem ponit cum dicit.

℄ Accōmodatius aūt armonia de ſanitate: atqȝ omnino de virtutibus corporis: q̄ de anima dici poteſt. Atqȝ manifeſtiſſimū id erit profecto: ſi quiſpiā operationes atqȝ affectus anime in aliquā armoniā reducere enitat̄: accōmodare nāqȝ perdifficile eſt.

℄ Cōgruit āt magis ꝺ ſanitate dicere armoniā: ⁊ oīno de corporeis virtutib⁹ q̄ de aīa. Manifeſtū aūt ſi aliqs tētauerit reddere paſſiones ⁊ opera aīe armonia q̄dā: difficile enī adaptare. T.c.56.

℄ Que talis eſt. Phs dicit in 4° phyſico. Quicunqȝ aſſignat diffōnē ſeu nām rei oportet ꝙ illa aſſignatio: ſi ſufficiēs eſt. cōueniat operationibus ⁊ paſſionibus illi⁹ rei. tūc .n. diffinit̄ optime qd eſt res: qm̄ nō ſolū cognoſcim⁹ ſubſtātiā ⁊ nām ipſius rei: ſȝ ēt paſſiones ⁊ accidētia ei⁹. Si ergo aīa eſt armonia quedā: oportet ꝙ per cognitio- Lec. 5. T.c.31.

nem armonie deueniamus in cognitionē operationuȝ ⁊ accidētiū aie. Sed hoc eſt valde difficile: vt puta ſi velimus operationes aie in armoniā referre. Cuius enim armonie erit ſentire: ⁊ cuius amare: aut odire: ⁊ intelligē. Sed per cognitionē armonie magis ꝯgruit venire in cognitionē accidētiū corpoꝝ. vt ſi velimus cognoſcere ſanitatē: dicemus ꝙ eſt cōplexio adequata ⁊ cōtemperata humoꝝ ⁊ qualitatū ī corpore: ⁊ ſic de alijs corporeis virtutibus: ⁊ ſic armonia magis eſſet attribuēda corpori ꝙ̄ anime. ℂ Quartam rationem ponit cum dicit.

ℂ Preterea in duo reſpiciētes: armoniā dicere ꝯſueuim⁹: ⁊ ꝓpriiſſime qdē coꝝ magnitudinū cōpoſitionē: q̄ motū hȝ poſitionēue: cum adeo ſunt ꝯiūcte vt nihil eiuſdē generis īter ſeſe ſuſcipere poſſint. Hinc aūt ⁊ reꝝ rōneȝ mixtaꝝ. At neutro ꝑfecto mō ꝯſentaneū eſt rōni: armoniā aiaȝ appellare. Atq; ptium corporis cōpoſitio facilis ē admodū inqſitiōis. Cōplures nāq;. cōpoſitiones ſunt: vt pȝ: ⁊ varie ptium. Cui⁹ igiť aut quo nā pacto: ītellectū aut ēt ſēſitiuū: aut appetituū cōpoſitionē eē putare oportet? Silr̄ abſurdū eſt ſane: mixtiōis quoq; rōnē aiaȝ eē putare. Nō eni elemētoꝝ mixtio rōnē hȝ eandē in carne ⁊ oſſe ceteriſq; corporis partibus. Fient igitur vt complures habeat aias per totūq; corpus: ſi partes qdē vniuerſe corporis ex elemētis conſtēt ꝑmixtis: rō vō mixtiōis armonia ſit (vt inqunt) aiaq;.

T.c.57. ℂ Amplius aūt dicimus armoniā in duo reſpiciētes: maxime qdē ꝓpriā magnitudinū in hñtibus motū ⁊ poſitioneȝ ⁊ cōpoſitionē ipſoꝝ: cū ſic ꝯgruāt vt nulluȝ cōgeneuȝ ꝑtermittatur. Hinc āt ⁊ coꝝ q̄ cōmiſcenť rōnē. Neutro qdeȝ igiť mō rōnabile. Cōpoſitio āt ptium corporis multum īueſtigabilis eſt. Multe. n. cōpoſitiones ptiuȝ ⁊ multipliciter ſunt. Cui⁹ igiť ⁊ quo mō cōgruit accipere ītellectum cōpoſitionē eē: aut ⁊ ſenſitiuuȝ ⁊ appetitiuū. Silr̄ āt ⁊ incon

T.c.58. ueniēs ⁊ rōnē mixtionis eē aiam. ℂ Nō enim eandē hȝ rōneȝ cōmixtio elemētoꝝ ſm quā caro ⁊ ſm quā os: accidet igiť multas aias habere. Et ſm oē corpus: ſi qdē oia ex elemētis cōmixtis ſunt: cōmixtiōis aūt rō armonia aia.

ℂ Que talis ē. Armonia īuenit aliqñ in cōpoſitis ⁊ hñtibus cōpōneȝ ⁊ motū. qꝛ qñ hec ſic īuicē ſimul ponunť ⁊ ordinātur. (vt nullū cōgeneū). i. vt nullus defectus eiuſdē generis ibi ſit: tunc ille ptes dicunť hñ armoniçate: ⁊ compoſitio ipſaꝝ vocať armonia: ſicut ligna ⁊ lapides ⁊ alia corpora nālia. Sic ēt ⁊ chorde qñ hñ ordiate ſunt vl ſiſtule: vt exinde ꝯſonātia ſonoꝝ reſultet: dicunť hñ armoniçate: ⁊ huius ꝯſonātia dī armonia: ⁊ hoc mō ꝓprie dī armonia. Aliqñ inuenit in corporib⁹ mixtis ex ꝯrijs. Qñ. n. aliq̄ ꝯria ſunt cōplexa ⁊ cōmixta ī aliq̄: ita vt nulla repugnātia ſeu exceſſus alicui⁹ ꝯrij ſit ibi: vt puta calidi: aut frigidi: aut humidi: aut ſicci: tūc illa dicuntur hñ armoniçata: ⁊ hoꝝ rō. i. ꝓportio dī armonia. Si ergo aia eſt armonia: ſm aliquē iſtoꝝ modoꝝ diceret: ſȝ conſtat ꝙ neutro iſtoꝝ modoꝝ rationabile eſt aiaȝ dici armoniā. ergo male dicunt animā armoniā eſſe. Et ꝙ neutro iſtoꝝ modoꝝ anima dicatur armonia pȝ. Nō. n. aia pōt dici armonia: qđ inuenit in reb⁹ cōpoſitis: ⁊ habentib⁹ cōpoſitionē: qđ pȝ. Nā ordo partiū cōpoſitaꝝ in corpore eſt valde manifeſtus: facile enim eſt ſcire ordinē oſſium ad oſſa: ⁊ neruoꝝ ad neruos: ⁊ bracchij ad manū: ⁊ carnis ad oſſa. Sed rō ordinis partiū anime eſt nobis īmanifeſta. Nō enim per hoc poſſumus ſcire ordinē qui eſt īter intellectū ⁊ ſenſum ⁊ appetitū ⁊ hȝ. ℂ Nec etiā poteſt dici armonia ſm ꝓportionē corpoꝝ cōmixtorum ex cōtrarijs. Et hoc duplici rōne. Una ratio eſt qꝛ diuerſa proportio inuenitur in diuerſis partibus corporis. naȝ commixtio elementorum nō hȝ eandē rōnem. i. proportionē ſm quā eſt caro: ⁊ ſm quā eſt os: ꝗ in diuerſis partibus erunt diuerſe anime ſm diuerſaȝ ꝓportionē ⁊ multiplicationē partiū animalis. Alia rō eſt: qꝛ oia corpora ſunt cōmixta ex elemētis ⁊ cōtrarijs: ſi ergo proportio commixtionis in quolibet corpore eſt armonia ⁊ armonia ē anima: ergo in quolibet corpore erit anima: qđ eſt incōueniens. Et ſic pȝ ꝙ incōuenienter dicunt animam eſſe armoniam. ℂ Conſequenter cum dicit.

ℂ Id etiam quiſpiam ⁊ ab Empedocle non iniuria petet. Unamquāq; nanq; partium aliqua ratione dicit eſſe confectam. Utrum igitur ipſa ratio ſit anima: an potius ſit aliquid aliud anima: ⁊ ipſis membris aduemat.

ℂ Inueſtigabit aūt hoc vtiqȝ aliquis ab Emp. T.c.59.
Unūqđqȝ enim horum rōne quadā dicit eſſe. Utrum igiť hec ratio anima eſt: aut magis alterum aliquod cuȝ ſit in partibus.

ℂ Diſputat ꝯ Emp. Et ponit ꝯ eū tres rōnes quas nō deducit. Quarū prima talis eſt. Ipſi ponūt qđlibet corpus cōſiſtere. (rōne). i. ꝓportiōe quadā quā dicūt armoniā: ⁊ hāc dicūt animā. quero ꝗ vtrū aia ſit ipſa ratio. i. ꝓportio cōmixtionis: aut aliquid aliud a ꝓportione. Si tu dicis ꝙ eſt ipſa ꝓportio: tūc cū in vno corpore ſint diuerſe ꝓportiones ſm diuerſas ptes: ſequunť duo incōuenientia. ſ. ꝙ multe aie ſint in vno corpore ſm diuerſas ptes: ⁊ ꝙ in quolibet mixto ſit aia. Si dicas ꝙ eſt aliud ꝙ̄ ꝓportio: tūc cū ꝓportio ſit armonia: anima nō erit armonia. ℂ Secūdam rōnem ponit cum dicit.

ℂ Preterea vtrū cuiuſuis mixtionis ſine vllo diſcrimine cauſa ſit ipſa concordia: an eius que ratione conficitur.

ℂ Amplius autem vtrum concordia cuiuſlibet mixtionis cauſa: aut eius q̄ ſm rōnem.

ℂ Que talis eſt: Empedo. ponebat ꝙ amicitia eſſet cauſa ꝯgregationis in rebus: ⁊ lis cā diſgregationis: ſȝ in ꝯgregatione ſit aliqua ꝓportio. q̄ro ergo vtrū amicitia ſit cā cuiuſlibet ꝯgregationis: aut tm̄ cōgregationis armoniçate. Si tu dicas ꝙ amicitia eſt cā cuiuſlibet ꝯgregatiōis: tūc oportebit ponere aliquid aliud ab amicitia: qđ cauſet huiuſmodi ꝓportioneȝ ⁊ armoniam in ꝯgregationibus armoniçatis: vel erit dicere ꝙ huiuſmodi armoniçatio eſt a caſu. Si tu dicas ꝙ eſt cauſa ſolum congregationis armoniçate: tunc amicitia non erit cauſa omnis congregationis. qđ eſt contra eum. ℂ Tertiam rationem ponit cum dicit.

ℂ Et hec vtrum ſit ipſa anima: an aliquid diuerſum a rōne. Hec igiť tales dubitatiōes habere videnť.

ℂ Et hoc vtrum ratio eſt: aut alterum aliquid T.c.60.
preter rationem. Hec quidem igiť habēt huiuſmodi dubitationes.

ℂ Que

¶ Que talis eſt. Empeð. dicit ꝙ amicitia eſt que facit cõgregationẽ in rebus. Quero ꝙ vtrũ amicitia ſit idez cũ ipſa cõgregatione armonizata: aut nõ. Si dicat̃ ꝙ eſt idẽ: tũc cũ nihil ſit cã ſuiipſius amicitia nõ erit cã illius cõgregationis: ſic̃ Empe. dicebat. Si v̾o dicat̃ ꝙ nõ eſt idẽ. Ↄ. Cõgregatio armonizata nihil aliđ eſt ꝙ̃ ꝯueniẽtia q̃dã: amicitia v̾o videt̃ eſſe quedã cõueniẽtia: ergo eſt idem: ⁊ ſic idẽ qđ prius. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Verũ ſi anima diuerſum a mixtione ſit vti diximꝰ: cur vna cum ratione carnis: ⁊ ceterarũ etiã aialium partium tollitur. Inſuper ſi non vnaqueq; partium animaz habeat: ſi non ſit anima ratio mixtionis: qđ eſt quod decedente corrumpitur anima.

¶ Si v̾o alterũ eſt a mixtione aia: quid igit̃ carni eſſe itermittitur ⁊ alijs partibus aialis. Adhuc aũt ſiquidẽ nõ vnaqueq; partiuz hẽt aiaz: ſi nõ eſt anima ratio cõpoſitionis: quid eſt propter qđ corpus corrumpitur anima deficiẽte.

¶ Oñdit quõ hec opio eſt multũ ꝓbabilis: dicẽs: ꝙ ideo videt̃ hec opio ꝓbabilis: q̃a poſito vno ponit̃ aliud: ⁊ remoto vno remouet̃ alterũ. Nã recedẽte ab aliquo corpe armonia recedit aia ⁊ ꝑmanẽte armonia permanet aia. Sed hoc nõ ſequit̃: q̃r ꝓportio huius nõ eſt forma ſicut ipſi credebãt: ſʒ eſt diſpoſitio mãe ad formã. Et ſic ſi accipiat̃ ꝓportio armonizate cõpõnis pro diſpõne hñ ſeqtur ꝙ manẽte diſpõne mãe ad formã manet foia: ⁊ deſtructa diſpõne remouet̃ foia. Nõ tñ ꝙ armonia ſit forma: ſed diſpoſitio mãe ad formã. ¶ Scđo cũ dicit.

¶ Ex his igit̃ que dicta ſunt patet: aiaz nec armoniã eſſe poſſe: nec orbe verſari. Per accidẽs tamẽ vt diximus moueri poteſt: ⁊ ſeipſam mouere. Mouetur nãq; corpus in quo eſt. Mouetur autez vt patet ab anima: alio v̾o modo fieri nequit: vt ipſa moueatur motu ad locum accommodato.

T.c.61. ¶ Qđ quidẽ igit̃ nõ armoniaz: poſſibile eſt eſſe aiaz: neq; circulariter moueri: manifeſtũ ex dictis. Scđm accidens autẽ moueri eſt ⁊ mouere ſeipſam vt moueri quidẽ in quo eſt: hoc aũt moueri ab aia. Aliter autẽ nõ eſt poſſibile moueri ſm locum ipſam.

¶ Cõcludit ⁊ epilogat ꝙ aia nõ mouet̃ circulr̃: ſic̃ Plato

Lec.6. dixit. Nec eſt armonia: ſic̃ Empeð. aſſeruit. Mouet̃ aũt ſm accñs ſic̃ diximus ſupra: ⁊ mouet ſeipſam. Et ꝙ moueatur ſm accñs pʒ: q̃a mouet̃ inquãtũ mouet̃ corpus in quo eſt: corpus aũt mouet̃ ab aia. Alio mõ nõ eſt moueri ipſam ſm locũ niſi per accidens.

¶ At eni rectius de hac ipſa quiſpiam ad talia reſpiciẽs dubitabit: putabitq; ipſaz moueri. Dolere nãq; dicimus aiaz: gaudere: confidere: timere: inſup iraſci: ſentire: rõcinari: que quidez oia motus eſſe videntur. Quapropter ipſaz quiſpiã exiſtimabit moueri.

T.c.62. ¶ Rationabilius autez dubitabit vtiq; aliquis de ipſa tanq̃ꝫ que mouet̃ in huiuſmodi cõſiderans. Dicimus eni aiam triſtari: gaudere: confidere: timere. Amplius aũt iraſci: ⁊ ſentire: ⁊ intelligere. Hec aũt oia motus eſſe videnẗ: vñ opinabit̃ aliquis ipſam moueri. Lec. X.

Poſt ꝙ̃ Philoſophus poſuit rationes illorum qui dixerunt animã moueri ex eo ꝙ ipſa mouet corpus: ⁊ diſputauit cõtra eos. Hic conſequenter vult oſtendere ꝙ euidentior ratio ꝙ anima moueatur poteſt ſumi ex ipſis operationibus anime. Et circa hoc duo facit. Primo enim mõuet dubitationẽ illorũ qui dixerunt aiaz moueri ex operibus anime. ſcđo v̾o ſoluit dubitationẽ huiꝰ quantũ ad propoſitum pertinet. ibi (Hoc autẽ non eſt neceſſe ⁊c̃.) Dicit ergo primo ꝙ lʒ predicti phi dubitauerint vtrum anima moueret̃ ex eo ꝙ mouet corpus: tamẽ (rationabilius.) i. ꝓbabilius dubitabit aliquis de anima ꝙ moueatur (cõſiderans in huiꝰ) que dicent̃. i. in operationibus anime. Ex his enim poterit ꝓbabilr̃ oſtẽdi ꝙ anima mouetur. (Nos enim dicimus aiam triſtari: gaudere: confidere.) idest audere (⁊ timere.) Amplíꝰ aũt dicimꝰ ipſaz iraſci: ſentire: ⁊ intelligere. Cum ergo hec oia ſint operationes aie: ⁊ ſint motus q̃dã: videt̃ ꝙ anima moueatur. Hec autẽ dubitatio videt̃ magis ꝓbabilis ꝙ̃ ſuperior. Nam illa cõſiderat motum aie ex motu corporis. dicebat enim ꝙ nihil mouet: niſi moueat̃. Unde cuʒ anima moueat corpus: manifeſtũ eſt ꝙ ipſa mouet̃. Hec v̾o opinio conſiderat motuz ipſius anime ex proprijs operationibus anime. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Verũ id nõ neceſſariũ eſt. Nã ⁊ ſi ꝙ̃ maxime dolere vel gaudere: vel ratiocinari motus ſunt: vel potius moueri: tamen ipſum moueri ab aia eſt. Iraſci nãq;: aut timere eſt hoc modo moueri cor. Ratiocinari autẽ: aut tale forſitan eſt: aut etiam aliud.

¶ Hoc autem nõ eſt neceſſe. Si enim ⁊ ꝙ̃ maxime gaudere aut dolere aut itelligere motus ſũt ⁊ vnumquodq; moueri aliquid. Moueri aũt eſt ab anima: vt iraſci aut timere in eo ꝙ corpꝰ quodãmodo mouetur. Intelligere autem huiuſmodi forſitan alterum aliquod. T.c.63.

¶ Soluit dubitationem. Circa qđ ſciendũ eſt ꝙ quando Ariſto. inquirit veritatez aliquã ſoluendo ⁊ obyciendo: aliquando obycit ⁊ ſoluit poſt determinatam veritatez: ⁊ tunc obycit ⁊ ſoluit ſm ſuam opionez. aliquãdo v̾o añ determinataz veritatem: ⁊ tunc obycit ⁊ ſoluit ſupponẽdo opiniones aliorum: ⁊ nõ ſm ſuam opionem ⁊ veritatem quã ipſe opinatur. Et huius exemplũ habemus in 3° phyſicorũ. vbi Phs diſputat cõtra ponentes infinitũ. Lec.8. ⁊ vtitur cõtra eos multis rationibus: que ſm ſe ſunt falſe: lʒ ſm illos reputent̃ vere: puta ꝙ omne corpus habet leuitatem ⁊ grauitatez. Cuius ratio eſt: quia hoc: ſcilicet vtrum omne corpus habeat leuitatez ⁊ grauitatẽ nõdũ determinauerat: qđ poſtea determinauit i libro de celo. Lib°. 6 ⁊ ideo reiterauit ibi queſtionẽ de infinito. Hunc aũt modum obyciendi ⁊ ſoluendi ſeruat hic Ariſto. vnde ⁊ procedit contra eos ſupponendo illorũ opiniones. Illi enim ⁊ maxime platonici opinati ſunt ꝙ triſtari: gaudere: iraſci: ſentire: ⁊ intelligere: ⁊ huiuſmodi que dicta ſunt: ſint motus anime. Et ꝙ quodlibet illoruʒ etiam intelligere fiat per organum determinatum: ⁊ quantũ ad hoc nõ ſit differentia inter ſenſitiuã ⁊ intellectiuã: ⁊ ꝙ omnis anima non ſolum intellectiua ſit incorruptibilis. Ariſto. v̾o omnia iſta concedit. Ipſe eni ſupponit ꝙ huiꝰ operationes fiant per determinata organa: etiam intelligere. Et ꝙ omnis aia ſit icorruptibilis. Hoc tñ negat. ſ. ꝙ huius operationes. ſ. ſentire gaudere ⁊ huiꝰ ſit motus anime: ſed motus cõiuncti: ⁊ quantuʒ ad hoc diſputat ꝯ eos. Et

Lec.5. t.c.18. lec.9.

circa hoc duo facit. Primo enī oſtēdit ꝙ huiꝰ operationes nō ſūt motus aīe. Scđo vō ꝓbat hoc quodā medio. ibi (Intellectꝰ aūt ⁊c.) Dicit ḡ ꝙ iſti dicūt duo. Et prio ꝙ gaudere ⁊ triſtari ⁊ huiꝰ ſunt motus. Scđo ꝙ hec attribuunt aīe.ſ.iraſcat: gaudeat: ſentiat: ⁊ huiꝰ: ⁊ ſic videtur ꝙ aīa moueat. Sed hoc eſt non neceſſe: imo vtrūqȝ iſtoꝝ eſt falſum.ſ.qꝛ neqȝ huiꝰ operationes ſunt motus ⁊ neqȝ attribuunt aīe.ſ. ꝙ iraſcat: gaudeat: ſentiat: ⁊ hꝰ. Sed dato ꝙ ſint motus: ⁊ loquamur de eis ſꝫ ꝙ ſūt motus: nihilominus tamē falſum eſt ꝙ attribuant anime. ⁊ per cōſequēs ꝙ ſm huiꝰ operationes moueat. Qđ ſic patet. Cōſtat enī ꝙ ſi huiꝰ operationes ſunt motus ⁊ attribuant aīe ꝙ nō attribuunt ſibi niſi ſm aliquas determinatas partes corporis: ſicut ſentire non attribuit aīe niſi in aliqua parte corporis: vt in oculo ſenſus qui eſt ꝑ viſum: ⁊ iraſci in corde: ⁊ ſic de alijs. Similr manifeſte apparet ꝙ nō ſunt aīe tm̄ motus: ſed cōiuncti. Sunt tñ ab aīa. vtputa in hoc qđ eſt iraſci. Anima enī iudicat aliquid eſſe dignū ira: cor aūt aīalis ex hoc mouet: ⁊ feruet circa ipſum ſanguis. Sic aūt ſe hēt ad timores. Nā aliq̄ particula corporis cōtrahit ad terribile et alterat: ⁊ ſilr de alijs. Et ſic anima non mouet: ſed eſt moueri ab ea in eo ꝙ aliquid vt cor quodāmodo mouetur. Et quia ipſe determinabit inferius ꝙ intelligere eſt quedā operatio anime in qua nō cōmunicat cū corpore ⁊ nō eſt ꝯiuncti. Ideo dicit ꝙ intelligere forſitan eſt aliquid alterum ab operationibus cōiuncti. Et dicit forſitan: qꝛ non loquit diffiniendo: ſed ſupponendo. Quia vō dicit ꝙ huiꝰ motus nō ſunt aīe: ſed cōiuncti: ſunt tñ ab aīa. Jō cū dicit.

¶ Atqȝ quedā iſtoꝝ fiunt: cum aliqua latione mouentur: quedā cū aliqua alterant. Que nā vō ſint illa ⁊ quo modo fiant: alia ratio eſt. Dicere aūt aīam iraſci: vel timere: ſimile atqȝ ſi quiſpiā aīam: texere dicat: vel edificare. Nā melius eſt fortaſſe dicere non aīam: ſed hoīem aīa miſereri: vel diſcere: vel ratiocinari. Idqȝ nō quia motus in illa ſit: ſed quia nonnunq̄ quidem vſqȝ ad illam: nonnunq̄ vō ab illa: veluti ſenſus quideȝ ex hiſce: recordatio aūt ab illa ad eos motꝰ vl̄ ſtatꝰ q̄ ſint in ipſoꝝ ſenſuuȝ inſtrūis.

T.c.64. ¶ Horum autem accidunt alia quidem ſm loci mutationē quorundam modorum: alia vō ſm alterationē. Qualia autē ⁊ quomodo: alterius rationis eſt. Dicere autē iraſci aīam ſimile eſt: ⁊ ſi aliquis dicat eam texere vel edificare: melius enim fortaſſis eſt nō dicere aīam miſereri aut addiſcere aut itelligere: ſed hoīem aīa. Hec autem nō tanq̄ motu in illa exiſtente: ſed aliqñ quidē vſqȝ ad illā. aliqñ qdē ab illa. Ut ſenſus quideȝ ab his: reminiſcētia vō ab illa. Motus quidē ſunt in ſenſibilibus organis aut quietes.

¶ Uult oſtēdere ꝙ huiꝰ motus corporis ſunt ab aīa ſm duas ſpēs motus. Una eſt ſm loci mutationē. Sicut pȝ in ira: motis q̄buſdā particulis ipſius corpis.ſ. moto corde. Ex ira enī ſanguis exit ad partes exteriores: motus a feruore cordis. Alia vō eſt ſm alterationeȝ: ſicut patet in timore. Nam cor ad terribile cōtrahitur ⁊ infrigidat ⁊ alterat homo ⁊ palleſcit. Quales aūt paſſiones ſint: et quō moueant: alterius rationis eſt dicere. Sic igit pȝ ꝙ huiꝰ motus nō ſunt aīe: ſed corporis ab aīa. vt dictū eſt. Sicut ergo aīal hēt operationes corporales: ⁊ huiꝰ non ſunt aīe: ſed corpis: ſeu cōiuncti ita ⁊ huiꝰ operationes.ſ. ſentire ⁊ gaudere: ⁊ huiꝰ nō debēt referri ad aīam: ſꝫ ad cōiunctū. Nā ſi aliquis dicat aīam iraſci: ⁊ ſm huiꝰ operationes moueri: ſile eſt ac ſi dicat ipſam animaȝ texere vel edificare: aut citharizare. Nam ⁊ aīa eſt cauſa horuȝ motuū. Habitus enī edificatiuus ⁊ textiuus: ⁊ citharizādi eſt in ipſa anima: ⁊ huiꝰ ab aīa ſunt. Sed ſicut melius eſt dicere ꝙ edificator edificat: nō ars: ſꝫ edificator edificet per edificatiuā artē: ſic fortaſſis meliꝰ eſt dicere ꝙ anima nō miſeret neqȝ addiſcit neqȝ itelligit: ſꝫ homo per aīam. Dicit (Fortaſſis itelligere) qꝛ loquit ſupponēdo: vt dictū eſt. Quia vō ꝑ h̄ qđ dicit (ꝙ nō mouet aīa.) ſed homo per aīam poſſet intelligi ꝙ motus exiſteret in aīa ſicut in ſubiecto: ideo remouet hoc dicēs: ꝙ cūȝ dico hoieȝ moueri ab aīa: nō ſic dico ꝙ motus in illa.ſ. in aīa exiſtat: ſed quaſi ab illa. Cū enī dico hoc mouet per hoc: iſtud pōt duplr intelligi: vel qꝛ aliqñ ipſa res qua aliqđ mouet motū ſuſtinet. Ut cū dico hoieȝ moueri pede: qꝛ ipſe pes mouet. Uel qꝛ ipſa aliqñ res nō ſuſtinet motū: ſed ipellit aliqđ ad motū: ⁊ hoc modo hō dicit moueri ꝑ aīam. Et in hoc eſt duplex motus: qꝛ aliqñ aīa eſt vt terminus motus qñ.ſ. motus eſt ad illaȝ.ſ. ad aīam: ſicut in apprehenſione ſenſibiliū. Nā qñ aīa apprehēdit exteriora ſenſibilia: tūc virtus ſenſitiua que eſt in organo nitit ⁊ mouet ad remittendū ⁊ reducendū ſpēs et intētiones rerū ſenſibiliū vſqȝ ad illā.ſ. ad aīaȝ. Aliqñ vō aīa eſt vt pn̄m motus: qñ.ſ. motus operatiōis initiatus eſt ab illa.ſ. ab aīa vt eſt in reminiſcentia: a qua itentiones ⁊ phantaſmata rerū occultata ⁊ recōdita educunt ad intelligēdū res ſenſibiles. Siue aūt motꝰ aut qetes dicat aliqs phātaſmata huiꝰ ſint derelicta interius: nō refert quantum ad preſentē mām̄. Patet igit: ꝙ huiꝰ motus nō attribuunt aīe: ſed ſunt cōiuncti: ab ipſa aīa tñ: ⁊ nō ſicut motu exñte in ipſa aīa. ¶ Notādū tñ ꝙ hec ſolo ꝑdicte dubitationis nō eſt diſtictiua ⁊ diffinitiua veritatis: ſꝫ obuiatiua. Sciendūȝ enī ꝙ motus attribuunt operationibus anime a diuerſis diuerſimode. Naȝ tripliciter inuenitur motus in operationibus anime. In quibuſdā enim inuenitur motus ꝓprie: in q̄buſdā minus ꝓprie: in q̄buſdam vō minime ꝓprie. Proprie enī inuenit motus in opationibus aīe vegetabilis ⁊ in appetitu ſenſitiuo. In opatione quidē aīe vegetabilis eſt ꝓprie motus qñ mouet: vel ineſſe nāe per nutrimētū: ⁊ hic eſt motus augmēti: ⁊ ſꝫ hoc aīa vegetabilis ſe hēt vt agēs: corpus vō vt patiens. In appetitu vō ſenſitiuo ꝓprie inuenit motus ⁊ ſm alterationē: ⁊ ſm motū localē. Nā ad appetitū alicuius rei: homo ſtatim mouet ⁊ alterat. Uel ad iraȝ ſicut in appetitu vindicte. Uel ad gaudiū ſicut in appetitu delectabilis. Itē ex hoc mouet etiam ſanguis qui eſt circa cor ad partes exteriores: ⁊ etiā homo de loco ad locū ad conſequendū id qđ appetit. Minus vō ꝓprie inuenit motus in operationibus aīe ſenſitiue. In his enī non eſt motus ſm eſſe nature: ſed ſolū ſm eſſe ſpūale: ſicut patet in viſu cuiꝰ operatio non eſt ad eſſe nāle: ſed ſpūale: qꝛ eſt ꝑ ſpecies ſenſibiles ſm eſſe ſpūale receptas in oculo. Sed tamē hꝫ aliqđ de mutabilitate inquātū.ſ. ſubiectū virtutis viſiue eſt corpus. Et ſꝫ hoc hꝫ rōnē motus: ſꝫ minus ꝓpriam. Nō enī dicit motus in operationibus proprie: niſi cū operatio illa eſt ad eſſe nature. Minimuȝ aūt de proprietate motus et nihil niſi metaphorice inuenitur in intellectu. Nam in operatione intellectus non eſt mutatio ſm eſſe naturale: ſicut eſt in vegetabili: nec ſubiectū ſpirituale quod imutetur: ſicut eſt in ſenſibili. Sed eſt ſibi ipſa operatio: que quodammodo dicitur motus inquātum de itelligēte in potētia fit itelligēs in actu. Differt tñ

fert tñ a motu eius operatio:qa ei⁹ opatio eſt actus pfe-
ctus:motus vo eſt actus imperfecti.Et ideo pȝ quõ ope-
rationes aie vegetabilis ⁊ ſenſitiue non ſunt motus aie:
ſed cõiuncti.Operationes aũt itellectus nõ dicunt̃ mo-
tus niſi metaphorice:⁊ ſunt ſolũ aie itellectiue abſqȝ ali
quo determinato organo.¶ Sciẽdũ etiã q ſicut in ſen-
ſu inuenit̃ vis appetitiua ⁊ apprehenſiua.ita ⁊ in intelle
ctu inuenitur vis appetitiua ⁊ apprehenſiua. Et ideo hec:
amor:odium:gaudium:⁊ huiuſmodi poſſunt intelligi et
put ſunt in appetitu ſenſitiuo:⁊ ſic habẽt motũ corpora
lem coniunctum:⁊ prout ſunt in intellectu et voluntate
tm̃ abſqȝ omni affectione ſenſitiua:⁊ ſic non poſſunt di-
ci motus:qa non habẽt motũ corporalẽ coniunctum. Et
inueniunt̃ etiam in ſubſtãtijs ſeparatis ſm q in ſequẽ
tibus melius patebit.¶ Cõſequẽter cum dicit.

¶ Intellectus aũt aduenire videt̃:⁊ ſubſtãtia quedã
eſſe ac nõ corrũpi. Nã ab ea maxime que in ſenectu-
te fit offuſcatione corrũperet̃. Nunc autẽ perinde
fit atqȝ in ſenſuum inſtrumẽtis. Etenĩ ſi ſenex tales
acceperit oculum:videret ſicut ⁊ iuuenis. Quare ſe-
nectus nõ quia aia quicquã eſſe paſſa:ſed quia id in
quo eſt aliquid paſſum eſt:queãdmodũ in ebrietati-
bus ⁊ in morbis fieri ſolet. Et ipſum igit̃ intelligere
ac cõtẽplari marceſcit:qa aliud quoddã intus cor-
rumpit̃:ipſum aũt paſſione vacat:ratiocinari vo: ⁊
amare:aut odiſſe non ſunt illi⁹ affectus:ſed huiuſce
qd habet illud:ea rõne qua illd habet. Quapropter
⁊ hoc corrupto:nec recordatur:nec amat. Nõ enim
illius erãt:ſed ipſius cõmunis:qd quidẽ perijt. In-
tellectus aũt diuinũ quid eſt fortaſſe:paſſioneqȝ va
cat. Eſſe igitur ipoſſibile moueri aiam : perſpicuũ iã
ex dictis euaſit:quod ſi omnino non motu cietur:pa
tet nec a ſeipſa motu cieri.

T.c.65. ¶ Intellectus aũt videtur in fieri ſubſtãtia que-
dam exiſtẽs ⁊ nõ corrũpi. Maxime aũt corrũ-
peretur vtiqȝ ab ea que eſt in ſenio debilitate.
Nunc autẽ forte queãdmodũ in ſenſitiuis acci
dit. Si enim accipiat ſenior oculũ iuuenis:vi-
debit ſicut ⁊ iuuenis:quare ſeniũ nõ eſt in ſuſti
nendo aliquid animã:ſed in quo:ſicut in ebrie-
tatibus ⁊ infirmitatibus. Intelligere igit̃ ⁊ cõ-
ſiderare marceſcunt alio quodã interius corru
T.c.66. pto:ipſuȝ aũt paſſibile eſt. ¶ Intelligere autẽ
⁊ amare ⁊ odire non ſunt illius paſſiones : ſed
huius habẽtis illud:ſm q illud habet. Quare
⁊ hoc corrupto nõ reminiſcit̃:neqȝ amat. Non
enim illius erant ſed cõis:qd quidẽ deſtructuȝ
eſt. Intellectus aũt fortaſſis diuinuȝ aliquid ⁊
impaſſibile eſt. Qd qdẽ igit̃ non poſſe moueri
aiam:manifeſtũ ex his. Si aũt penitus nõ mo-
uet̃:manifeſtũ:quoniam neqȝ a ſeipſa.

¶ Uult pbare ea que oſtẽdit.ſ.q huiꝰ opationes etiaȝ ſi
ſint motus ſicut ipſi dicebãt nõ attribuunt̃ aie:ſȝ corpo-
ri ⁊ cõiũcto. Et hoc pbat p quãdã opionẽ illoꝝ que erat
famoſa tpe ſuo.ſ.q oĩs aia eſt incorruptibilis : ⁊ hoc ſm
eos erat de itellectu ⁊ de oi aia. Dicit ḡ q videt̃ pdictis
phis q itell's ſit qdã ſbã q̄ eſt in fieri ⁊ nõdũ cõpleta:⁊
q nõ corrũpit̃. Cuius rõ eſt:qa nos videmus q oẽs debi
litationes que fiũt circa itellectũ ⁊ ſenſum:nõ attingũt
ad ipſaȝ aiam ſm ſe:ſed pueniunt ex debilitate organi.
Unde videt̃ q itellectus ⁊ oĩs aia ſit icorruptibilis:⁊ q
debilitatio in eius operationibus nõ ſit ex eo q ipſa cor
rumpat̃:ſȝ ex eo q debilitant̃ organa. Si enĩ corrũpere
tur aia:maxie corrũperet̃ a debilitate q̄ eſt in ſenectute:
ſic accidit i organis ſenſitiuis que debilitant̃ ex ſenectu
te:nĩ aia nõ debilitat̃ ex hoc:qa ſi ſenex accipiat oculuȝ
iuuenis:videbit vt iuuenis. Quare ſenect⁹ debilitat:nõ
qdẽ q ipſa aia patiat̃ ſeu vtus ſenſitiua:ſed id i quo eſt.
Sicut in egritudinib⁹ ⁊ in ebrietatibus nõ debilitat̃ ſeu
alterat̃ aia:ſed corpus. Sic ergo (intelligere.) i. ſimplex
apprehẽſio (⁊ cõſiderare.) ideſt operatio itellectus que
eſt in cõponẽdo ⁊ diuidẽdo:marceſcũt:nõ qdẽ q itelle-
ctus corrũpat̃ ⁊ patiat̃:ſed corrupto quodã alio iterius:
ideſt corrupto aliquo qd eſt organũ itellect⁹. Ipſuȝ aũt
itelligere eſt paſſibile. Hoc aũt dicit Ariſto.nõ q ſit hu-
ius opionis:q credat itellectũ habere dtermiatũ orga-
nũ corporale:ſed ſicut dictũ eſt ipſe hoc loquit̃ ſupponẽ-
do opiones iſtoꝝ phoꝝ:qui ſicut dictum eſt:erãt huius
opionis:q oẽs opationes aie:⁊ etiã ipſe itellectus habe-
rẽt organa determinata. Et iõ ſm hoc aſſignat q̄re itelli
gere marceſcat:quia huiuſmodi opationes q̄ ſunt itelli-
gere:amare:⁊ odire:nõ ſunt paſſiones (illius.) ſ. aie:ſup-
ponẽdo loquit̃. (Sed huius habẽtis.) ſ. cõiũcti ſeu orga-
ni corporalis. Organi dico habẽtis:illud.ſ.intelligere et
huiꝰ (Scdm q illud habet.) Unde (corrupto hoc.) ſ. de
terminato organo:huiꝰ opationis que eſt amare ſeu itel
ligere:nõ rememorat̃ neqȝ amat.ſ.aia. Cui⁹ rõ eſt:qa hꝰ
paſſiones nõ erãt aie tm̃ (ſȝ cõis.) ſ. cõiuncti : qd eſt iam
deſtructũ ⁊ corruptũ. Si ḡ oẽs hꝰ mot⁹ ⁊ opatiões debi
litant̃:nõ pp aiaȝ:ſed pp debilitatẽ corpis ſeu organi:vt
dictũ eſt. Manifeſtũ eſt q nõ ſunt aie tm̃:ſed cõiuncti.⁊
p ꝯñs q aia nõ mouet̃:ſed cõiunctuȝ lȝ aia. ¶ Quia vo
Ar.locut⁹ eſt hic de itellectu ſupponẽdo opiones alioꝝ:
ſicut iã pȝ:ne credat̃ q ipſe opinet̃ itellectũ ſic eẽ vt ſup
poſuit:iõ remouet h̄ dicẽs:q (Fortaſſis itellect⁹ eſt ali-
qd diuini⁹ ⁊ ipaſſibile.) i. aliqd altius ⁊ aliq̄ maior po⁹ ⁊
p ꝯñs opatio ipſi⁹ aie q̄ȝ dicat̃ hic. Dicit aũt (fortaſſis) qr
nõdũ hoc determinauerat:ſȝ poſtea hoc in 3° oñdit. Uñ Lectio.
pȝ q ſupponẽdo loqtur. ¶ Cõſequẽter cõcludit ex oĩb⁹
dicẽs:q manifeſtũ eſt ex oĩb⁹ his que dicta ſunt:q non
eſt poſſe aiaȝ moueri. Sȝ ⁊ ſi nõ mouet̃ aliq̄ mõ:manife
ſtũ eſt q nõ mouet̃ a ſeipſa hꝰ motib⁹:ſic iſti ponebãt.

¶ At qui numerũ aiam eſſe dicere ſeipſuȝ motu cien-
tem:multo longius q̄ȝ eã que dicta ſunt a ratione di-
ſtare videt̃. Nã ijs qui id aſſerunt:ea primũ impoſſi
bilia que emergunt ex motu:deinde propria quedaȝ
ex eo quia dicũt ipſam numeruȝ eſſe eueniunt. Quo
nãqȝ modo vnitatẽ moueri intelligere opȝ:⁊ a quo
⁊ quonã pacto. Cũ ipartibilis ſit:⁊ nullã habeat dif
ferẽtiã:ſi enĩ motiua ſit atqȝ mobil':diuerſa eẽ opȝ.
¶ Multũ aũt his que dicta ſũt irrationabilius T.c.67
dicere aiam eſſe numerũ ſeipſum mouentem.
Inſunt enĩ his ipoſſibilia. Prio quidẽ ex ipſo
moueri accidẽtia. Propria aũt ex eo q dicunt
ipſam eſſe numerũ. Quomodo enĩ opȝ intelli-
gere vnitatem motã:⁊ a quo:⁊ quomodo im-
partibilem ⁊ indifferentem exiſtentẽ. Si nãqȝ
eſt mota ⁊ mobilis:differre oportet. Lec.XI.

Opio xenocratis. Poſtq̄ Phs improbauit opionē illoꝝ q dixerūt ſimplr aīam moueri. Hic dn̄r arguit contra opionē Xenocratis: qui ſupra motū addidit aliqd aliud. ſ. φ aīa eēt numerus mouēs ſeipſum. Et hec opio eſt multuz irrōnabilior opionibus alioꝝ phoꝝ que dicte ſunt. Nā his qui dicūt aīam eſſe numerū mouentē ſeipſuz: multa impoſſibilia inſunt. Et p̄ gdē ea que accidūt (eo φ eſt moueri.) i. ex motu: que eniā accidūt oībus dicētibus aīam moueri. Accidunt etiā ſic dicētibus: ⁊ icōueniētia ppria ex hoc. ſ. φ dicūt aīaz eſſe numerū. Et ppter hoc Phs iprobat diffinitionē hāc Xenocratis de aīa: ⁊ nō tn̄ eſt diſputans ad nomē: ſed ad ipſam intētionē diffiniētis. Circa hoc autē duo facit. Prio oſtēdit hāc diffinitionē eē icōuenientez quantū ad ipſaz aīam vel ſubam aīe. Scdo vo quantuz ad eius accidētia. ibi (Cōplectētib⁹ igit̄ in vnū ⁊c.) Circa p̄mū duo facit. Prio eni deſtruit diffōnē p̄dictā de aīa per rōnes. Scdo vo oñdit φ ad hāc diffōnē ſequent̄ oīa icōueniētia q̄ ſequunt̄ ad opiones alioꝝ phoꝝ. ibi (Accidit aūt ſic diximus ⁊c.) Qr aūt predicta diffinitio ſit icōgrua pbat ſex rōnibus. Quaruz p̄ma talis eſt. Tu dicis aīam eſſe numerū mouētē ſeipſuz: numerus aūt conſtat ex vnitatib⁹. g̃ dicis aīaz eſſe vnitates. Si tu dicis aīam eſſe numerū mouentē ſeipſum: ergo ⁊ aīam vnitates mouentes ſeipſas: ſed omne mouēs ſeipſuz hz duas partes:

Tex. 10. tex. c. 40. c. 42. vt pbat in 8° phy. quarum vna eſt mouens ⁊ alia mota. ergo oportebit dicere φ vnitas ſeu punctū diuidatur in duas partes. quaruz vna ſit mouens: ⁊ altera mota. Hoc aūt eſt impoſe. g̃ impoſe eſt φ aīa ſit numerus mouens ſeipſuz. Qr aūt ſit impoſe vnitatē habere vnā partē mouentē: ⁊ alia motā pbat: qa nullo modo illud qd̄ eſt oīno impartibile ⁊ indifferēs pōt intelligi φ moueat̄ per ſe: ita φ hēat partē mouentē vnā: ⁊ aliā motā. Nā in nullo pñt hec duo. ſ. vis motiua vel mota: et mobilis vel mota eſſe niſi differāt. cū g̃ vnitas ſit ipartibilis ⁊ indifferens: nō pōt huiꝰ ptes hēre: ⁊ ſic nec moueri: g̃ aīa nō eſt nūer⁹ mouens ſeipſum. ¶ Scdam rōnē ponit cū dicit.

¶ Preterea cū lineā quidē motiōe ſuperficiē facere dicāt: punctū aūt lineā: vnitatū etiā motus erunt cōtinuo linee. Pūctū eni vnitas ē poſitionē hñs: atqz numerus aīe iam alicubi eſt: poſitionēqz habet.

T. c. 68. ¶ Amplius qm̄ dicūt lineā motā planū facere: punctū aūt lineaz: ⁊ vnitatū motus linee erūt. Punctū aūt vnitas eſt pōnez hñs. Numerus autē aīe iam alicubi eſt: ⁊ poſitionē habet.

¶ Que talis eſt. Tu dicis aīaz eſſe numerū. ergo ⁊ vnitates vt dictū eſt. Inter vnitatē aūt ⁊ punctū nulla differētia eſt: niſi φ punctus hēt pōnē. eſt eni punctū vnitas poſitionē habēs. Sed ſi aīa eſt numerus opz φ alicubi ſit: huiꝰ numerus aīe: ⁊ poſitionē hñs. ergo aīa erit vnitates poſitionē hñs. Huiꝰ aūt ſunt pūcta. ergo aīa erit pūcta. Sed ſm φ dicunt platonici: mot⁹ pūcti facit lineā. linea aūt mota facit ſuperficiē: ſupficies vo corpus: ſed eſt aīa numerus mouēs ſeipſuz. ergo eodē mō ⁊ vnitas: ⁊ p ɔſequens eſt pūctū mouēs ſeipm: pūctū aūt motū non facit niſi lineā. g̃ motus aīe nō facit niſi lineā. Et ſic aīa motu ſuo nō cauſat vitā: ſz lineā: qd̄ eſt falſuz. Non eſt igit̄ aīa numerus mouens ſeipm. ¶ Tertiā rōnē ponit cū dicit.

¶ Preterea ſi quis a numero numerū vel vnitatē abſtulerit: alius relinqt̄ numerus. Atqz plante: mltaqz aīaliū viuunt diuiſa: ⁊ eādē aīaz ſpecie vident̄ hēre.

¶ Amplius aūt a numero ſi auferat aliquis numeruz aut vnitatem: relinquit̄ alius numerus. Plante autem ⁊ animaliū multa diuiſa viuūt ⁊ videntur eandem habere animam ſpecie.

¶ Que talis eſt. Si aīa eſt numerus vt tu dicis: opz φ cōſequat̄ paſſiones ⁊ nām numeri: ſed cōſtat φ ſi aliqs auferat a numero vnitatē aliquā ſeu addat: mutat ſpeciez. Nā ſi huic numero. ſ. tria addas vnitatē mutat ſpeciez. Alia eniz ſpēs eſt huius numeri q̄tuor: ⁊ alia eius qd̄ eſt tria. Si vo ab eodē auferas vnitatē efficit̄ duo et mutat ſimilr ſpēm. Cōſtat aūt φ aīalia ſumunt ſpēz ab aīa: cū vnūqdqz ɔſequat̄ per formā ſpēm ſuā. g̃ ſi aīa eſt numerus ex ſubtractione vel additione alicuius ab aīa: relinquit̄ alia aīa ſpecie: ⁊ hoc eſt falſuz. Uidemus eni in deciſionibus plantarū ⁊ aīaliū anuloſoꝝ φ diuiſa ſeu deciſa viuunt: ⁊ eandez ſpēm hñt. Non ergo aīa eſt numerus mouens ſeipm. ¶ Quartā rōnē ponit cū dicit.

¶ At qui nihil referre videbitur vnitates dicant̄: an corpuſcula parua. Etenim ſi puncta fiant ex Democriti pilulis: mō maneat quātitas: erit in ipſis aliud quidē qd̄ mouet: aliud aūt qd̄ mouet̄: ſicut in magnitudine. Nō eni qa magnitudine differunt aut paruitate id qd̄ dictū eſt accidit: ſed qa ſubeūt quātitatē. Quocirca neceſſe eſt aliquid eſſe: qd̄ ipſas vnitates mouebit. Qd̄ ſi id qd̄ in aīali mouet: aīa eſt: ⁊ id qd̄ in numero eſt aīa mouet: q̄re aīa nō ē id qd̄ mouet: atqz mouet̄: ſed id qd̄ mouet duntaxat.

¶ Uidebitur autem vtiqz nihil differre dicere vnitates aut corpora parua. Et nāqz ex Democriti ſpheris ſi fiant puncta: ſolum aūt maneat quātitas erit aliquid in ipſo. Hoc qdē mouēs. Illud autem qd̄ mouet̄: ſicut in magnitudine. Non eni ppter hoc φ eſt magnitudine differre aut paruitate accidit qd̄ dictū eſt: ſed quia quātum. Unde neceſſe eſt aliqd eſſe motiuū vnitatum. Si aūt in aīali qd̄ mouens aīa ⁊ in numero quare non mouens ⁊ quod mouetur eſt anima ſed mouens ſolum. T. c. 69.

¶ Que talis eſt. Tu dicis aīam eſſe numeꝝ: ⁊ ſicut dictuz eſt ſequit̄ φ aīa ſit vnitates poſitionē habentes: ⁊ per cōſequens φ ſit puncta. ſm hoc autē. ſi recte cōſideremus videbitur vtiqz φ nihil differt dicere φ aīa ſit corpora pua ⁊ idiuiſibilia: ſic dixit Democritus: aut dicere φ ſit vnitates poſitionē habētes. Unuz eni poſitionē habens quātitas eſt ⁊ idiuiſibilis. Ex hoc ergo ſic arguo. Aīa ſm poſitionē tuā eſt numerus mouēs ſeipſuz: ⁊ per ɔſequēs vnitates ⁊ pūcta mouētia ſeipſa. ponamus aūt φ corpa indiuiſibilia que poſuit Democritus ſint puncta: qa nō differt ſicut dictū eſt: ⁊ ſit quāta qd̄ neceſſe eſt: qa pprie non mouet̄ niſi quātū. Huiuſmodi aūt puncta mouent ſeipſa: qa anima eſt numerus ſeipſum mouens. Sed in mouēte ſeipſo: ſicut dictum eſt duo ſunt. ergo erit in ipſo puncto vnum quod eſt mouens: et aliud qd̄ eſt motum. Nec eſt curandum vtrum ſint magna ſeu parua: dummodo ſint quāta: quia in quolibet continuo mouente ſeipſum hoc accidit. ſ. φ ſint duo ibi: vnū vt mouēs: ⁊ aliud vt motū. Et ſic neceſſe eſt φ ſit aliqd motiuū vnitatuz. In animali autem illud qd̄ mouet animal eſt aīa. ergo ⁊ in numero illud quod mouet numeruz erit anima. ergo anima non eſt id qd̄ mouetur: ſed illud qd̄ mouet. Et ſic mala eſt diffinitio anime φ ſit numerus mouēs ſeipm:

ſed

ſed potius φ ſit numerus mouens numerum motum.
¶ Quintam rationem ponit cum dicit.
¶ At vo qui fieri poteſt: vt hec vnitas ſit. Ops enim
ipſius ad ceteras aliquã differẽtia eſſe. At vnici pũ
cti quenã preter poſitionẽ eſſe differẽtia põt. Si igiẽ
vnitates punctaue que ſunt in corpore diuerſa ſunt
ab vnitatibus aie: atqȝ punctis: erunt ipſe vnitates
in eodẽ profecto loco. Punctũ eni aie locũ occupa
bit corporis puncti. Atqȝ quid obſtabit ac prohibe
bit: vt ſi duo puncta ſunt ſimul in eodẽ loco: ⁊ plura
ſint duobus ac ĩfinita. Quoꝝ eni locus indiuiſibilis
eſt ⁊ ipſa indiuiſibilia ſunt. Sin vo ea pũcta que ſint
in corpe: ſint ipſe numerus aie: vel ſi numerus q ex
punctis conſtat: que ſunt in corpore ſit ipſa anima:
cur non omnia corpora animam habent. naȝ in cun
ctis puncta eſſe videntur ⁊ etiam infinita.
T.c.70. ¶ Cõtingit aũt quodãmõ hãc vnitatẽ eſſe. Opȝ
eni ipſi ineſſe quãdã differentiã ad alias. Pun
cti aũt ſolitarij: que vtiqȝ differẽtia erit niſi po
ſitio. Siquidẽ igiẽ ſunt altere in corpore vnita
tes ⁊ puncta: in eodẽ erunt vnitates. obtinebit
eni locũ puncti: tũ ⁊ quid ꝓhibet in eodẽ eſſe ſi
due ſunt ⁊ infinitas. Quoꝝ eni locus eſt idiui
T.c.71. ſibilis: ⁊ ipſa. Si aũt in corpe pũcta numerus
aie: aut ſi qui coꝝ qui in corpore pũcta nũerus
aie: aut ſi qui coꝝ qui in corpore pũctoꝝ nume
rus aia quare nõ oia habẽt aiam corpora. Pun
cta eni in omnibus videntur eſſe ⁊ infinita.
¶ Que talis eſt. Secũdũ opionẽ Xenocratis ↄtigit hãc. ſ.
aiam eſſe vnitatẽ: ſed ex hoc cõtingit ipſam eſſe puncta:
q ſi aia eſt vnitas: opȝ φ differat ab alijs vnitatibꝰ: nõ
poterit aũt differre ab eis niſi ꝑ poſitionẽ: q eni eſt dña
(pũcti ſolitarij.) ideſt vnitatis itellecte niſi poſitio. nul
la vnitas aũt niſi poſitionẽ hñs eſt punctũ. g aia non eſt
vnitas: ſed puncta. Sed aia eſt in corpore: ⁊ qõlibet cor
pus hẽt pũcta ſua per ſe. quero ergo vtrũ pũcta que ſunt
aia ſint eadẽ cũ pũctis corporis aut alia. Siqdẽ ſũt alte
ra: g in q̃libet parte corporis ſit anima: in qualibet par
te corporis erũt puncta aie: ⁊ ſic erũt duo pũcta in eodeȝ
loco ſimul. Et ſi duo, ꝓpter quid nõ plura: aut etiã infini
ta. Nã illa quoꝝ locus eſt idiuiſibilis: ⁊ ipſa idiuiſibilia
ſunt: vnde non indigent ampliori loco. Unde ſi ponanẽ
duo eſſe in loco idiuiſibili: per ↄñs poſſunt in eodeȝ loco
eſſe infinita. Si vo dicas φ ſunt eadẽ pũcta que ſunt in
corpore cum his punctis que ſunt anima: ſequitur φ cũ
omne corpus habeat puncta: φ omne corpus habeat ani
mã: ſed hoc eſt falſum: non ergo anima eſt numerus mo
uens ſeipſum. ¶ Sextam rationem ponit cum dicit.
¶ Inſuꝑ q fieri põt vt ſeparenẽ ac abſoluãẽ a corpi
bus ipſa pũcta: ſiquidẽ linee nõ diuidunẽ in pũcta.
¶ Amplius aũt quomodo poſſibile eſt ſepara
ri puncta ⁊ abſolui a corporibus: ſiquidem nõ
diuidantur linee in puncta.
¶ Et ſumitur ex precedenti: que talis eſt. Sicut dictũ eſt
ſequiẽ ex poſitione Xenocratis. φ aia ſit pũcta: ſed nos
videmus φ puncta nõ ſeparanẽ nec abſoluunẽ a corpo
ribus. Nã linee nõ diuidunẽ a ſuperficiebus: nec pũcta
a lineis. Anima vo ſeparaẽ ⁊ abſoluiẽ a corpore. ergo nõ
eſt puncta neqȝ numerus. Patet ergo φ diffinitio Xeno
cratis de aia eſt incõgrua quantũ ad ea que in diffinitio
ne ponuntur. ¶ Conſequenter cum dicit.
¶ Fit autẽ vt diximus: vt partim idem q̃ dicant: qõ
illi: qui corpus quoddã ſubtiliũ partium animã eſſe
dixerunt: partim propriũ ipſos comiteẽ abſurdum:
corpus ab aia perinde moueri: perinde atqȝ Demo
critus aſſerebat. Nam cũ aia ſit in omni corpore ſen
tiente: neceſſe eſt in eodẽ duo corpora eſſe ſi anima
corpus aliqõ eſſe ponaẽ. Et horuȝ etiã ſentẽtia: qui
animã numerũ eſſe cenſent: fit vt vno in pũcto mul
ta ſint puncta: aut omne habeat aiam: ſi nõ numerꝰ
quiſquã alius: atqȝ diuerſus a punctis ipſius corpo
ris ſuperueniat. Fit etiaȝ vt aial a numero perinde
moueaẽ: atqȝ Democritũ diximus idipſum moueri
cenſere. Quid eni intereſt parue pile dicanẽ: an vni
tates magne vel vnitas omnino que agitanẽ motu.
Utro nãqȝ modo neceſſe eſt ipſas ex eo mouere ani
mal: quia ipſe motu cientur.
¶ Accidit autẽ ſicut diximus: ſiquidẽ idem di T.c.72
cere corpus quoddã ſubtiliũ partium ipſaȝ po
nentibus. ſic autem ſicut Democritus dicit ab
anima moueri: ꝓpriũ incõueniens. Siquideȝ
eniȝ eſt aia in omni eo φ ſentit corpore: neceſſe
duo in eodẽ eſſe corpora: ſi corpꝰ aliqõ anima.
Numerũ aũt dicentibus in vno puncto pũcta
multa: aut omne corpus aiam habere: niſi qdã
numerus differẽs fiat ⁊ alius ab his que in cor
pore punctorũ. Accidit autẽ aial moueri a nu T.c.73.
mero: ſicut ⁊ Democritũ dixit ipſum mouere.
Quid enim eſt differre dicere ſpheras paruas
aut vnitates magnas: aut oĩno vnitates ferri.
Utrobiqȝ enim neceſſe eſt mouere animal in
eo quod mouentur ipſe.
¶ Dicit diffõnẽ ꝑdictã eſſe icõgruã quãtũ ad incõuenien
tia. Nã ex huiꝰ diffõne de aia ſequunẽ oĩa incõueniẽtia
que ſequunẽ ex opionibus oĩuȝ phoꝝ de aia. Quidã eni
errauerunt circa aiam ⁊ dixerũt ipſam eſſe corpus ſubti
liſſimarũ partiũ. Ex quo ſequebaẽ: φ cũ aia ſit vbicũqȝ
eſt ſenſus in corpore: ⁊ ſenſus ſit vbiqȝ ꝑ corpus: φ ſi aia
eſt corpus φ duo corpa ſint ſimul. Et hoc idem ſequiẽ ſi
aia eſt puncta. ſicut dictũ eſt. ſ. φ duo ſint ſimul et etiam
infinita: ⁊ hoc ſi pũcta anime ſint alia a pũctis corporis.
Sed ſi non (fiat differens numerus) punctorũ aie. ideſt
ſi non differant puncta anime a punctis que ſunt in cor
pore: ſequiẽ φ in quolibet corpe ſit aia. In quolibet eni
corpore eſt iuenire puncta. Quidã vo ſicut Democritus
errauit dicens aiam moueri: ⁊ corpus ex motu aie: ⁊ cuȝ
ipſe diceret componi animã ex indiuiſibilibus ſpheris:
⁊ ex motu ipſarũ moueri corpus: ſequebaẽ φ corpus mo
ueretẽ ex corporibus indiuiſibilibus. Et hoc idem incon
ueniens ſequitur ex diffinitione iſtoꝝ: ſcilȝ aial moueri
ex numero: ⁊ per cõſequẽs a punctis: ⁊ nõ eſt differentia
dicere ſpheras paruas: ⁊ vnitates magnas: aut quaſcũqȝ
vnitates moueri. Nã (vtrobiqȝ.) i. in ſphericis corpori
bus ⁊ in vnitatibus: neceſſe eſt φ animal moueaẽ: eo φ
ipſa ſcilicet corpora ſpherica ⁊ puncta ſeu vnitates mo
uentur. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ His igiť qui motum ac numerū in aſſignanda aīa coniunxerunt: hec que dicta ſunt abſurda: ⁊ alia huiuſcemodi multa eueniunt. Eſt eni ipoſſibile nō ſolū diffinitionē anime talē eſſe: ſed etiā accidēs. Qđ quidē patet: ſi quis ex hac rōne operatiōes atqȝ affectus aīe conabitur aſſignare: cognitiones iquā ſenſus: voluptates: dolores: ⁊ cetera iſtiuſmodi. Nam vt prius diximꝰ: neqȝ vaticinari ex ipis facile poſſumꝰ.

T.c.74 ¶ Cōplectētibus igiť in vnū nūerū ⁊ motū hec quidē accidūt ⁊ multa alia huiꝰ. Nō eni ſolum diffinitionē aīe ipoſſ̄e eſt huiꝰ eſſe: ſed ⁊ accn̄s. Manifeſtū eſt aūt ſiquis argumētauerit ex ratione hac paſſiones ⁊ opera anime reddere: vt cogitationes: ſenſus: letitias: triſtitias: ⁊ quecūqȝ alia huiuſmodi. Sicut eni diximꝰ prius: neqȝ diuinare eſt facile ex ipſis.

¶ Oſtēdit inſufficientiā ꝑdicte diffōnis ex parte accidētiū. Dicit ǵ φ q̄ncūqȝ diffinitio ſufficiēter aſſignať non ſolū dȝ ducere in cognitionē ſube rei diffinite: ſed etiaȝ accn̄tiū. Sed ſi cōplicemus in vnuȝ iſta duo que poſita ſunt in diffōne aīe. ſ. numerū ⁊ motū: nō ſolū accidūt nobis incōuenientia que dicta ſunt circa ſubam ipſius aīe: ſed etiā multa alia: qa hec duo nō ſolū eſt ipoſſibile eſſe diffōnē. i. ſubam aīe: verū etiā eſt impoſſ̄e φ ipſa. ſ. numerus ⁊ motus ſint accn̄tia aīe ſeu ducāt in cognitionē accidētiū. Nō igiť eſt ꝯgrua diffinitio: cū nō ducat in cognitionē accidentium. Et φ non ducat in cognitionem accidentium anime manifeſtū eſt ſiquis ex huiꝰ diffōne conabiť paſſiōes ⁊ oꝑationes aīe aſſignare: puta rōcinatiōnes: delectationē: triſtitiā: ⁊ huiꝰ. Ex ipſis eni. ſ. ex numero et motu: nō ſolū nō erit facile deuenire in cognitionē accidētiū ⁊ oꝑationū aīe: ſed nec diuinare poterimus ex eis aliquid de ipſis paſſionibus ⁊ oꝑationibus anime.

¶ Tribus aūt traditis modis quibus antiqui diffiniunt aīaȝ: duos iā reprobauimus: ⁊ quas hēt vtraqȝ ſnīa dubitationes cōtrarietateſqȝ pene diximꝰ: ⁊ eā iquā que maxime motiuū ipſaȝ eē ex eo ponit: qa ſe ipſam mouet. Et ea que corpus ipſaȝ ſubtiliſſimarū partiū: aut magis q̄ȝ cetera icorporeū eſſe cēſet. Reſtat igiť tertius modus atqȝ ſnīa: que ipſam aſſerit ex elm̄tis cōſtare: quā quidē deiceps cōſideremꝰ opȝ. Atqȝ pȝ ob hoc ex elm̄tis aīaȝ cōſtare quoſdā dixiſſe: vt ſentiat ea q̄ ſunt: ⁊ rerū vnāquāqȝ cognoſcat. At hāc ſnīaȝ multa ꝑfecto comitanť abſurda: atqȝ coꝝ q̄ȝplura que fieri nequeūt. Aſſerunt eni ſilī cognoſcere ſimile: q̄ſi animas res ipſas eſſe potentes. Verū nō elm̄ta ſunt ſoluȝ vt pȝ: ſed preter ea multa ſunt etiā alia: quin potius infinita fortaſſe numero: que cōſtant ex ipſis ac cōponnnť. Sit igiť ea cognoſcere ſentireqȝ aīam. Ex quibus illoꝝ vnūqđqȝ cōponiť. At totū ipſuȝ cōpoſitū: quo cognoſcet queſo vel ſentiet: vt quid ſit deus: vel hō: vel os: vel caro: ⁊ ceteroꝝ cōpoſitoꝝ vnūqđqȝ ſimiliter. Nō eni vnūqđqȝ iſtoꝝ eſt ipſa elm̄ta: quonis ſeſe habētia modo ſine vllo diſcrimine: ſed ex ipſis vnūqđqȝ cōficitur rōne quadam: cōpōnetue. Quemadmodū ⁊ Empedocles os ex elementis cōſtare cenſet. Dicit enim.

Ceperat ante duas tellus iuſtiſſima vaſis.
Aeris ac fontis partes vulcanus ⁊ ipſe.
Quatuor ex octo adiunxit quis candida magna.
Vis fecūndaqȝ nature confecerat oſſa.

Nil igitur elementa proſunt: ſi ſint in aīa: niſi rōnes etiā inſint: ⁊ cōpoſitio. Vnūqđqȝ eni cognoſcet ſilī: os aūt: aut hoīeȝ nō cognoſcet ꝑfecto: niſi ipſa etiā inſint. Hoc aūt nō opus eſt vnū eoꝝ eſſe dicere que fieri nequeunt. Quis eni ambiget vnq̄ȝ ſi lapis: vel homo: vel equus inſit in anima: ⁊ bonuȝ ſimiliter: ⁊ non bonum: ⁊ de ceteris identidem rebus.

¶ Tribus aūt modis traditis ſꝫ quos diffiniūt aīam: alij q̄dē maxime motiū enūtiauerūt i mouendo ſeipſaȝ. Alij aūt corpꝰ ſubtiliſſimū: aut incorporaliſſimū alioꝝ. Hec aūt q̄s dubitationes ⁊ ſubcōtrarietates hn̄t ꝑtranſiuimꝰ fere. Relinquiť aūt cōſiderare q̄uō dr̄ ex elm̄tis ipſaȝ eē. T.c.75.

¶ Sicut eni q̄tenꝰ ſentiat ea q̄ ſūt: ⁊ vnūqđqȝ cognoſcat. Neceſſariū aūt eſt accidere multa ⁊ ipoſſibilia rōni. Ponūt eniȝ cognoſcē ſilē ſilī: tanq̄ȝ ac ſi aīam res ponētes. Nō ſunt autē hec ſola: multa vͦo ⁊ alia. Magis autē fortaſſis infinita nūero que ſunt ex his. T.c.76.

¶ Ex q̄bus igiť eſt vnūqđqȝ hoꝝ cognoſcere aīam ⁊ ſentire: ſꝫ cōpoſitū nō cognoſcet: neqȝ ſentiet: vt q̄d deꝰ aut hō: aut caro: aut os: ſimilr̄ aūt q̄dlibet aliud cōpoſitoꝝ. Nō eni quolibet mō ſe hn̄tia elementa hoꝝ vnūqđqȝ: ſed rōne quadā ⁊ cōpoſitione: ſicut Empedō. dicit os ⁊ terra. Terra aūt bene apta in bene amplis receptaculis duas ex octo partibꝰ ſortita eſt: q̄tuor aūt vulcani: oſſa anteȝ alba ſunt. Nihil igiť ꝑfectius eſt elm̄ta in aīa eē: niſi ⁊ rōnes inerunt ⁊ cōpoſitio. Cognoſcet eni vnūqđqȝ ſilē. Os aūt aut hoīeȝ nihil niſi ⁊ hec inerunt. Hoc aūt φ ipoſſibile ſit: nihil opȝ dicere. Quis eniȝ dubitabit ſi inerit in aīa lapis aut homo. ſimiliter aūt ⁊ bonū ⁊ nō bonū eodem modo ⁊ de alijs. T.c.77

Lectio. XII.

Poſtq̄ȝ p̄hs oſtēdit ſupra q̄uō antiqui nāles in cognitionē aīe venerūt ꝑ tria. ſ. ꝑ motuȝ ⁊ cognitionē: ⁊ ꝑ eſſe incorporaliſſimū: ⁊ diſputauit ꝯ illos q̄ venerūt in cognitionē aīe per motū: ⁊ ꝯ illos q̄ dixerūt aīam eſſe q̄d icorporaliſſimū: ⁊ maxie ſimplex: hic ꝯn̄r diſputat ꝯ illos q̄ dicebāt aīaȝ oīa cognoſcere: qa cōpoſita erat ex oībꝰ: quoꝝ poſitio fuit φ aīa cognoſceret res oēs: ⁊ qa cognitio fit ꝑ aſſimilationē q̄ſi hoc a lōge diuinātes: dicebāt aīam ad hoc φ oīa cognoſceret eē cōpoſita ex oībus: ⁊ φ ſilitudo rerū oīum eēt in aīa ſm̄ ꝓpriū modū eēndi. ſ. corporalē. Vn̄ cū res ꝯſtēt ex elm̄tis dicebāt φ aīa erat cōpoſita ex oībus elm̄tis: vt ſentiat ⁊ cognoſcat oīa q̄ ſūt. Et qa p̄ncipalis in hac pōne fuit Empedō. cū poneret aīam cōpoſitā ex plibꝰ elm̄tis q̄ȝ aliq̄s alioꝝ. ideo p̄hs p̄ncipalr̄ hic reprobat opionē ſuā ⁊ diſputat ꝯ eaȝ. Et circa hoc duo facit. Prio eni iprobat opionē Empedō. 2ͦ vͦo quādā aliaȝ: ibi (In toto aūt q̄dē ipſam ⁊c̄.) Improbat aūt opionem Empedō. decē rōnibꝰ. quaꝝ pͦ talis eſt. Empe. dicit φ: qa

cognitio

cognitio ſit p ſimilitudinē:cū aīa cognoſcat oīa oꝫ aīam cōpoſitā eē ex oīb⁹.Sꝫ pꝫ ꝙ huic rōni eſt neceſſariū accidere multa incōueniētia:ꝛ īpoſſibilia.Cōſtat.n.ꝙ in q̄lꝫ re nō ſunt hec ſola.ſ.elemēta:ſed multa alia ab elementis.ſicut eſt ꝓportio cōmixtiōis:ꝛ rō vniuſcuiuſqꝫ: ꝛ forte ſunt infinita numero q̄ accidūt reb⁹ cōpoſitis ex his .ſ.elemētis:ſicut pꝫ in oſſe.Nā nō ſolū oꝫ cognoſcere illa ex q̄b⁹ cōponiť os:ſed etiā ꝓportionē q̄ eſt īter illa ex q̄bus cōponitur ꝛ rōnē oſſis:q2 oīa q̄ ſunt cōpoſita nō cōſiſtūt quocūqꝫ mō ſe habeant elemēta:ſꝫ q̄dā rōne ꝛ cōpoſitione.vt.ſ.ſint ꝓportionata adinuicē.Nā os cū habeat octo p̄tes:ſm q̄ḋ dicit Empe.vnūq̄ḋqꝫ cōpoſitū os habere.8.partes q̄ nō equalr̄ attribuunť oībus elementis:ſꝫ terra hꝫ ibi duas p̄tes.Aer hꝫ ibi vnā:aqua ſimilr̄ vnā:ſꝫ ignis q̄tuoꝛ.ꝛ iō ex maioꝛi participatiōe ignis dicit oſſa eē facta alba:ꝛ ex terra ſicca.Sic ergo in reb⁹ cōpoſitis nō ſolū ſunt ipſa elementa:ſꝫ ꝓportio ꝛ rō vniuſcuiuſqꝫ.Inde ſic.Aut ḡ iſte ꝓportiōes ſunt in aīa cū elemētis:aut non:ſi ſunt in aīa.ḡ in aīa ſunt oſſa: ꝛ carnes ꝛ hō.ꝛ p ꝯñs bō ꝛ lapis:ꝛ corp̄a:ꝛ ꝯ̄ria.vñ null⁹ dubitat ꝙ hec nō ſūt ī aīa.Si vō dicas ꝙ nō ſūt ibi hō ꝓportiōes ꝛ rōnes:ſꝫ ſolū elēta.tunc aīa nō cognoſcet ꝓportiōes rerū: nec ipa cōpoſita:quō.n.poterit cog̊ſcere deū.ſ.totū celū aut hoīeꝫ:aut lapideꝫ ſeu os:nullo mō cognoſcet:ſed elementa tm̄. ¶ Scḋam rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea cū id q̄ḋ eſt multipliciter dici ſoleat:q̄ḋdā enī ſubſtātiā:quoddā q̄ntitatē:aut qualitatē:aut aliq̄d aliud enumeratoꝝ iam p̄dicamentoꝝ ſignificant:vtrū ex vniuerſis an nō ex vniuerſis aīa ꝯſtet. At nō videť cōia oīum eē elemēta. Ex hiſce ne igiť ſolis cōſtat q̄ ſubſtantiaꝝ ſunt elemēta at quonam pacto ceteroꝝ ēt vnumquodqꝫ cognoſcit. At dicēt vniuſcuiuſqꝫ generis elemēta ꝓp̄ria:atqꝫ p̄ncipia eſſe:ex q̄b⁹ aīa ꝯſtat:erit igiť ipſa q̄ntitas:ꝛ qualitas ꝛ ſubſtātia.At fieri neq̄t:vt ex q̄ntitatis elemētis ſubſtantia ſit non q̄ntitas.Eos igiť q̄ cēſet aīam ex vniuerſis ꝯſtare:hec ꝛ huiuſcemodi alia comitanť.

T.c.78. ¶ Amplius aūt cū multipliciter dicatur id q̄ḋ eſt:ſignificat.n.aliud q̄dē hoc aliquid:aliud aūt q̄ntitatē:aut qualitatē:aut ꝛ quoddā aliud diuiſoꝝ p̄dicamētoꝝ:vtꝝ ex oībus erit aīa aut non. Sꝫ nō videnť cōia oīum eē elementa. Si igiť q̄cūqꝫ ſubarū ſūt ex his ſolū. Quō igiť cognoſcet ꝛ alioꝝ vnūq̄ḋqꝫ. Aut dicet vniuſcuiuſqꝫ generis eē elēta ꝛ p̄cipia ꝓp̄ria:ex q̄b⁹ aīam cōſtare. Erit ergo q̄litas ꝛ q̄ntitas ꝛ ſuba. Sꝫ impoſſibile eſt ex quantitatis elementis eſſe ſubſtantiam ꝛ non quātitatē. Dicentibus itaqꝫ ex omnibus hec ꝛ huiuſmodi alia accidunt.

¶ Que talis ē. Tu dicis ꝙ aīa eſt cōpoſita ex p̄ncipijs: ſꝫ diuerſoꝝ generꝝ diuerſa ſunt p̄ncipia:cū ḡ id q̄ḋ eſt. dicatur multiplr̄.i.ſm diuerſa gnā:ſicut ſube q̄litatis q̄ntitatis ꝛ alioꝝ p̄dicamētoꝝ.ḡ erūt diuerſa p̄ncipia. Quero ḡ vtꝝ aīa ſit cōpoſita tm̄ ex p̄ncipijs ſube: aut ex p̄ncipijs oīum generꝝ:ſi tm̄ ex p̄ncipijs ſube.tūc aīa nō cognoſcet niſi ſubas.ꝛ ipſi ponūt eā cognoſcere oīa. Si vō cōponiť ex p̄ncipijs oīum generꝝ.tūc cū q̄cq̄d eſt ex p̄ncipijs ſubſtantie ſit ſuba:ꝛ ex p̄ncipijs q̄ntitatis ſit q̄ntitas: ꝛ ſic de ſingulis:aīa erit ſubſtātia q̄ntitas:qualitas:relatio: ꝛ hō.

¶ Poſſet auteꝫ r̄ſideri ꝯ hāc rōneꝫ Ar.ꝙ p̄n^a ſube ſunt ēt q̄ntitatis ꝛ q̄litatis ꝛ alioꝝ.cū oīa fundenť ſupra ſubſtātiā. ꝛ iō non opꝫ ꝙ ſint in aīa aliq̄ alia p̄ncipia: q̄ꝫ p̄n^a ſube:ꝛ nihilominꝰ cognoſcet oīa. ¶ Ad h̄ dōm ꝙ q̄libꝫ res hꝫ p̄ncipia ꝓxima ꝛ remota:ꝛ cognitio oꝫ ꝙ ſit p p̄n^a ꝓxima. Principia auteꝫ ſube:lꝫ ſint p̄n^a alioꝝ ſunt tm̄ remota ꝛ nō ꝓxima.ꝛ iō per ea nō pōt haberi cognitio niſi de ſubſtātia. ¶ Tertiā rōnem ponit cū dicit.

¶ Abſurdū eſt ēt ſimile q̄dē a ſimili nō pati dicere:ſimile vō ſentire ſimile:ſimileqꝫ cognoſcere ſimili putare atqꝫ aſſerere. Deīde ſentire:pati quoddaꝫ eſſe:moueriqꝫ pōere:ꝛ ītelligere ſimiliter ꝛ cognoſcere.

¶ Inconueniēs aūt eſt dicere quidē impaſſibile eē ſimile a ſimili:ſentire autē ſimile ſimili: ꝛ cognoſcere ſimile ſimili. Sētire aūt pati aliq̄d ꝛ moueri ponunt:ſimiliter autem cognoſcere ꝛ intelligere. T.c.79.

¶ Que talis eſt. Rō q̄re aīa ſit cōpoſita ex oībus elemētis eſt:q2 aīa cognoſcit oīa:ꝛ cognitio eſt p ſimilitudinē ꝯ.Cōſtat.n.ꝙ ſentire ꝛ cognoſcere eſt pati aliq̄d:ſꝫ icōueniēs eſt dicere ꝙ ſimile patiať a ſimili:ſꝫ a ꝯ̄rio.ḡ ꝛ incōueniens eſt dicere ꝙ ſentire ſeu cognoſcere ſit ſimile ſimili. ¶ Quartam rōnem ponit cum dicit.

¶ At qui multas dubitationes:ac difficultates Empedoclis habere ſentētiam:corporeis inquā elemētis ꝛ ſimilibus cognoſci res ſingulas:teſtať id q̄ḋ experientia late patet. Partiū enim aīaliuꝫ:corporum ea q̄ ſunt ſimpliciter terre: vt oſſa:nerui:pili:nihil ſētire videť. Quare neqꝫ ſimilia ſibi. At oportebat tm̄.

¶ Multas aūt dubitationes ꝛ difficultates habēre ipſo dicere ſicut Empe. ꝙ corporeis elementis ſingula cognoſcuntur ꝛ ad ſimile:teſtatur q̄ḋ nunc dictum eſt. Queciīqꝫ enim inſūt in animalium corporibus ſimpliciter terre: vt oſſa nerui pili nihil ſētire videntur:quare neqꝫ ſimilia: ꝛ tamen conueniret.

¶ Que talis eſt. Ex hoc q̄ḋ dcm̄ eſt ſuperi⁹ teſtať ꝙ dcm̄ Emp.ſ.ꝙ ſile ſili cognoſcať hꝫ multas dubitatiōes ꝛ difficultates. Sꝫ adhuc ēt magis app̄et difficile ꝛ iꝓprie dcm̄. Nā ſi aīa cognoſceret ſile ſili.ſicut Emp.diť.tūc ſeq̄ť ꝙ elēm aeris cognoſcat aerā:ꝛ ſic de alijs. Sed nos videmus ꝙ multe partes terre ſunt in aīali q̄ nihil ſentiūt.ſicut pili:ꝛ oſſa ꝛ nerui:tm̄ ꝯueniret ꝙ ſentirēt ſꝫ poſitionē eoꝝ.ḡ nō cognoſciť ſile ſili:vel ēt nō eſt cōpoſita ex oībus elētis. ¶ Quintā rōnem ponit cū dicit.

¶ Preterea cuiqꝫ p̄cipioꝝ maioꝛ ignoratio q̄ꝫ cognitio ierit nimiꝝ. Unūquodqꝫ.n.cognoſcet vnuꝫ: multa aūt ignoꝛabit:cetera nāqꝫ oīa.

¶ Amplius autem vnūquodqꝫ principiorum ignorantia plus q̄ꝫ intelligētia exiſtet. Cognoſcet quidem enim vnum quodlibet:multa autem ignorabit:omnia enim alia. T.c.80.

¶ Que talis eſt. Adhuc ex pōne Empe.ꝙ ſile cognoſcať ſili:ſeq̄ť aliud incōueniēs.ſ.ꝙ p̄ncipiū hꝫ plus de ignorantia q̄ꝫ de itelligētia. Si.n.cognitio eſt p ſile tm̄:ꝛ p̄ncipiū q̄ḋlibet ſit ſimplex ꝛ nō hꝫ alicu⁹ ſilitudinē in ſe niſi ſuā:nō cognoſceret niſi ſeipſum:ꝛ ignoꝛabit multa oīa .ſ.q̄ ſunt alia ab eo. ¶ Sextā rōnē ponit cum dicit.

¶ Fit ēt Empedoclis eadē ſnia: vt deus ſit amentiſſimus: quippe cum ipſe ſolus vnū elemētoꝝ nō cōprehēdat: ipſam diſcordiam inquā: mortalia vero cūcta cognoſcant. Cū ex vniuerſis ſingula ↄſtēt.

¶ Accidet aūt ⁊ Empedocli inſipientiſſimum eſſe deū. Solus.n. elementoꝝ vnum nō cognoſcet diſcordiā. Mortalia aūt: omnia. Ex omnibus enim vnūquodqꝫ eſt.

¶ Que talis ē. Adhuc ēt ex dicta pōne. ſ. ꝙ ſimile cognoſcit ſilī: accidet aliud icōueniēs Empe. hoc videlꝫ ꝙ deꝰ ſit inſipiētiſſimꝰ oīum aīaliū. Qđ ex hoc ſeqꝛ. Sciēduꝫ enī ꝙ ſicut dcm̄ eſt. Empe. poſuit iſta oīa inferiora cōpoſita eſſe ex q̄tuor eltis: ⁊ ex lite ⁊ amicitia: ⁊ ꝙ gnātio ⁊ corruptio ꝓuenit in rebꝰ ex iſtis duobꝰ. ſ. lite ⁊ amicitia. Celū vero dixit eē deū: ⁊ dixit ꝙ erat cōpoſitꝰ ex quatuor eltis: ⁊ amicitia: ſꝫ nō ex lite: ⁊ iō eſt incorruptibile. Si ḡ ſimile cognoſcit ſimili: cū deus nō ſit cōpoſitꝰ ex lite: nō cognoſcet litē: ⁊ ſic erit ſimpliciter inſipiētior ceteris animalibus que cognoſcūt litē cuꝫ ſint compoſita ex ea. ¶ Septimam rationem ponit cū dicit.

¶ Preterea dicat oportet oīno: quaꝫ ob cām nō habēt aīam oīa: cū oē qđ ē: aut ſit elemētum: aut ex elemēto vno: vel plibꝰ: vel oibꝰ ↄſtat. Neceſſe ē.n. oē qđ ē: aut vnū qd: aut q̄dā: aut vniuerſa cognoſcē.

¶ Omnino aūt ꝑpter quā cauſam non oīa hn̄t aīam que ſunt. Quoniā oīa aut elemētum: aut ex elemēto: aut vno: aut pluribus: aut omnibꝰ. Neceſſe enim eſt vnum aliquod cognoſcere: aut quedam: aut omnia.

¶ Que talis eſt. Si aīa eſt cōpoſita ex oibꝰ eltis: ſequitur ꝙ oīa q̄ ſunt hn̄t aīam. oē.n. qđ eſt aut eſt ex oibꝰ elemētis: aut ex aliqbꝰ: ſꝫ oē qđ eſt cōpoſitū ex eltis: aut ex elemētatis eſt corpus. ḡ oīa corpora hn̄t aīam: ⁊ oīa q̄ ſunt: qđ falſum eſt. ¶ Octauā rōnem ponit cum dicit.

¶ Dubitabit ēt nō iniuria qſpiā quidnā id ſit qđ ipſa ↄtinet. atqꝫ vnit. Elemēta nāqꝫ materiei ſimilia ſūt. Atqꝫ p̄ſtabiliſſimū id eſſe patet: qđ ↄtinet: qcqd id tādē ſit. At neqꝫ eſſe qcq̄ꝫ p̄ſtabilius aīa: qđ quidem dn̄etur. Et magis ēt itellectu. Maxime aūt rōni cōſonū eſt hūc oīa p̄ceſſiſſe: ⁊ p̄ſtantiſſimū oīum: ⁊ nā diuinū eē. Illi aūt elemēta ea que ſunt p̄cedē cēſēt.

¶ Dubitabit autē vtiqꝫ aliquis: ⁊ quid eſt vnū faciens ipſa. Materie enim cōparanꝛ elementa. Maxime aūt ꝓprium eſt illud ↄtinens qđcūqꝫ eſt. Anima autē aliquid eſſe melius ⁊ antiquius ipoſſibile eſt. Impoſſibilius autē adhuc intellectu. Rationabiliſſimū aūt eſſe hunc nobiliſſimum ⁊ diuinū ſm naturā. Elementa aūt dicunt eſſe prima entium.

¶ Que talis eſt. Elemēta ſunt plura ⁊ ↄtria: vbicūqꝫ autē aliq̄ ↄtria ↄueniūt ⁊ cōponūtur: opꝫ ꝙ ſit aliqd aliud qđ ↄtineat ⁊ faciat ipſa vnū. Si ḡ aīa eſt cōpoſita ex oībus eltis: opꝫ ꝙ ſit aliqd aliđ ↄtinēs illa. Sed hoc eſt valde dubiū qd ſit: qꝛ ſic eēt nobiliꝰ ⁊ p̄us aīa: qđ eſt ipoſſe: ⁊ adhuc minꝰ de intellectu: qꝛ valde rōnale eſt ꝙ intellectus ſit nobiliſſimus oīum ⁊ diuinꝰ ſm nām. Itē ſequereꝛ ꝙ illud eēt p̄us q̄ꝫ elemēta: qđ eſt falſum: qꝛ Empe. ⁊ aliꝫ dicūt eīta eſſe p̄ma inter oīa entia. Nō ē ḡ aīa cōpoſita ex elementis. ¶ Nonā rōnem ponit cum dicit.

¶ At.n. nemo prorſus de oī aīa dixit: nec eoꝝ qui cēſēt ipſaꝫ ex elemētis iō ↄſtare qꝛ ſentit. cognoſcitqꝫ ea q̄ ſunt: nec ēt eoꝝ q maxime motiuū ipſam aſſerunt eſſe. Nō.n. omnia mouenꝛ que ſentiūt. Sūt enī aīalia nōnulla: que nō mouentur loco: ⁊ tn̄ hoc ſolo motu aīa videꝛ aīal agitare. Similiter ⁊ eoꝝ qui taꝫ ſenſitiuuꝫ q̄ꝫ intellectiuū ex elemētis ↄficiūt: nemo aīam oēm cōplectiꝛ. Viuere nāqꝫ videntur plante: at expertes ſunt tn̄ ⁊ lationis ⁊ ſenſus. Animalium quoqꝫ cōplura ſunt: q̄ mēte rōneqꝫ vacāt. Qđ ſi qs ⁊ hec illis ↄceſſerit: itellectūqꝫ partem eſſe poſuerit aīe: ⁊ idētidē ſenſitiuū: neqꝫ ſic de oī aīa: neqꝫ de vlla tota dicere videbūtur. In hoc eodē errore videꝛ eſſe ⁊ ea ſnia: q̄ carminibꝰ Orphicis ſerꝛ. Dicit eniꝫ Orpheus aīam ferri ventis: ⁊ ex toto ingredi reſpiratione. Id aūt nequit ipſis accidere plātis: neqꝫ quibuſdā indē aīalium. Quippe cū haud vniuerſa reſpirēt. Qđ qdā eos p̄teriit: q ita de aīa cenſuere.

¶ Omnes aūt ⁊ qui ex eo qđ cognoſcit ⁊ ſentit T.c.83.
aīa: que ſunt ex elementis dicunt ipſam ⁊ q maxime motiuum non de omni dicunt aīa. Neqꝫ enim ſenſitiua omnia motiua. Videntur enim eſſe quedā aīalium mouentia ſm locum: ⁊ tamen videꝛ hoc ſolo motu mouere aīa animal. Similiter aūt ⁊ quicūqꝫ itellectiuū ⁊ ſēſitiuū ex elemētis faciūt. Videnꝛ.n. plāte viuere non participantes loci mutatione neqꝫ ſenſu: ⁊ animaliū multa intelligentiaꝫ nō habere. ¶ Si aūt T.c.84
aliquis ⁊ hec ſegregauerit: poſueritqꝫ intellectum partē aliquā anime: ſimiliter autē ⁊ ſenſitiuuꝫ: neqꝫ vtiqꝫ ſic dicet de omni anima: neqꝫ de tota: neqꝫ de vna. Hoc aūt ſuſtinuit ⁊ que ē in Orphanicis vocatis carminibus ratio. Dicit.n. aīam ex toto ingredi reſpirantiū que ferꝛ a ventis. Nō poſſibile itaqꝫ plantis hoc accide T.c.85.
re: neqꝫ animalium quibuſdam: ſiquidem nō oīa reſpirāt. Hoc aūt latuit ſic opinantes.

¶ Et oñdit defectū ⁊ inſufficiētiā poſitiōis Empe. ⁊ aliorū oīum q ↄſiderāt aīam ex motu ſeu ſenſu: que talis ē. Apparet ēt ꝙ oēs ⁊ qcūqꝫ dixerūt aīaꝫ eē aliqd motiuū ſm locū iſufficiēter dixerit. Nā multa aīata ſunt q̄ non mouenꝛ ſm locū: ſꝫ manēt: ſicut plāte ⁊ alia hō. Silr ēt ⁊ illi q dixerūt aīam eē qd itellectiuū ⁊ ſenſitiuū inſufficiēter dixerūt. Nam multa ſunt aīata: que neqꝫ ſentiūt: neqꝫ itelligūt. Si vero aliqs hoc ſegregauerit. ſ. itellectiuū ſenſitiuū ⁊ motiuū: ⁊ dicat itellectiuū vnā pteꝫ anime: ⁊ ſilr ſenſitiuū: nō tn̄ pp̄ h̄ dicet de oī aīa cū nō oēs anime ſint itellectiue. Neqꝫ de tota: cū intellectiuū ⁊ ſenſitiuū ſint ptes aīe. Neqꝫ de vna: qꝛ ſic nō diceret oēs ꝓprietates aīe cuiuſcūqꝫ: cū in aīa ſint alie ꝓprietates: q̄ꝫ ſint intelligere ⁊ ſentire. Et qꝛ qdā phs q vocatꝰ eſt Orpheus defectiue ēt de aīa locutꝰ eſt: q̄ſi in ſimilē defectū icidit. iō hic adiungit eiꝰ defectū. ¶ Sciēdū ē aūt ꝙ Orpheꝰ iſte fuit vnꝰ ꝺ p̄mis phis q erāt q̄ſi poete theologi loquētes metrice de phia ⁊ de deo: ⁊ fuerūt tm̄ tres: Samius.

Orphe⁹:ꝛ q̄dā alij. Et iſte Orphe⁹ ꝑ induxit hoīes ad habitādū ſimul:ꝛ fuit pulcherrim⁹ ꝯcionator:ita ꝙ hoīes beſtiales ꝛ ſolitarios reduceret ad ciuilitatē. Et ꝓpter hoc dr̄ de eo ꝙ fuit optimus citbared⁹ intātū ꝙ fecit vl faceret lapides ſaltare.i.ita fuit pulcher concionator: ꝙ hoīes lapideos emolliuit. Poſt hos vō tres fuerunt.7.ſapiētes:quoꝝ vn⁹ fuit Thales. Dic ḡ Orphe⁹ volebat ꝙ totus aer aīatus eēt ꝛ aīa quedā:ꝛ ꝙ aīa corpoꝝ viuētiū nihil aliud eēt:niſi illud qḋ attrahit aīal de aere animato ꝑ reſpirationē:ꝛ hoc dicebat metrice. Et iō dicit ph̄s ꝙ rō Orphei que eſt in metricis carminib⁹ de aīa ſuſtinuit eūdē defectū quē ſuſtinuerūt rōnes ꝓcedētiū:q2 ſicut dcm̄ eſt ipſe voluit ꝙ illud eſſet aīa:qḋ attrahit per reſpirationē aīaliū. Sed h̄ inſufficiēter dictū eſt:q2 multa aīaliū ſunt que nō reſpirāt:hoc aūt .ſ. ꝙ aīalia multa non reſpirant latuit illos qui fuerunt predicte opiniōis. Et ſic patet ꝙ iſti reprehenduntur de inſufficientia.

℃ Decimam rationem ponit cum dicit.

℃ At vō ſi conficere animaꝫ ex elementis oporteat: nō ex vniuerſis cōtinuo conficiēda eſſe videtur. Altera nāqꝫ pars contrarietatis ſufficiens eſt ſeipſam oppoſitamqꝫ diſcernere. Recto enim ꝛ ipſum rectū (vt patet) ꝛ obliquum cognoſcimus. Regula nāqꝫ iudex ē vtriuſqꝫ. At obliquū:nec ſui plane nec recti.

℃ Si vō ex elētis animā facere opꝫ:nihil oportet ex oībus. Sufficiens.n.eſt altera pars ꝯtrarietatis ſeipſam diiudicare ꝛ oppoſitā. Recto enim ꝛ ipſum ꝛ obliquum cognoſcimus. Iudex.n. vtrorumqꝫ canon eſt recto. Obliquum autem neqꝫ ſuiipſius neqꝫ recti.

℃ Et arguit eos de ſuperfluitate:q̄ talis eſt. Dicunt.n. iſti ꝙ ad hoc ꝙ aīa cognoſcat eos ꝙ ſit cōpoſita ex elemētis: ſed cū nos videamus ꝙ cognitio oīs rei poſſit haberi ꝑ pauciora.ergo ꝛ ſi ꝯcedat aīam cōponi ex elementis:nō tñ dꝫ dici cōpoſita ex elementis oīb⁹:ſꝫ ad plus ex duobus. Et ꝙ cognitio habeat ꝑ pauciora pꝫ:q2 cū cōpoſitū cōſtet ex aliquo ꝑfecto ꝛ imꝑfecto:rō cognoſcēdi iperfectū eſt ꝑfectū:ꝛ cū ꝯ̄ria reducant in ꝑuationē ꝛ habitū: ſufficiēs eſt altera ps.ſ.illa q̄ ſe hꝫ ꝑ modū habit⁹ ꝛ ꝑfecti ad cognoſcēdū ſeipſam ꝛ alterā ptē:q̄ eſt ꝑ modū priuatiōis ꝛ imꝑfecti. Nā ꝑ rectū diiudicam⁹ ꝛ cognoſcim⁹ ipm rectū:ꝛ ēt obliquū (Canō enī).i.regula ē illud ꝑ qḋ hr̄ iudiciū de vtroqꝫ. Per obliquū vō:nec ipm cognoſcimus:nec rectū. Nō ḡ fuit neceſſe aīam facere.i. eā cōponere ex oīb⁹ elētis:ſꝫ ex duob⁹ tm̄.ſ.ex igne ꝛ terra: ꝛ ꝑ h̄ cognoſceret ꝛ ſeipſam ꝛ ꝯ̄ria:ſicut ꝑ ignē cognoſceret calida ꝛ frigida:ꝑ terrā ſicca ꝛ humida.

℃ Sunt ꝛ qui in toto vniuerſo permixtam ipſam inquiunt eſſe: quocirca forſitan ꝛ Thales omnia plena deorum eſſe putauit.

T.c.86. ℃ Et i toto aūt q̄dē ipāꝫ miſceri dicūt. Vñ forſtaſſis ꝛ Thales opinatus eſt omnia eſſe plena dijs. Lec. XIII.

Opio ponētiū oia eē plena dijs.

Poſtq̄ ph̄s poſuit opiniōes ponētiū aīaꝫ eē ex elētis ꝛ rōnes ipoꝝ:ꝛ iprobauit eas:h̄ ex incidēti ponit opionē quorūdā dicētiū aīaꝫ eē in elētis. Et circa h̄ duo facit. Pࣣo.n. pōit opinionē. Scdo vō rōnē opiniōis.ibi (Opinari aūt.) Circa p᷑ͫ duo facit. Pࣣo ponit opinionē. Scdo improbat eā.ibi (Hoc aūt ꝛc.) Dicit ḡ ꝙ ſunt q̄daꝫ q̄ dicūt aīam miſceri in toto vniuerſo:ponētes eā tā in elemētis q̄ꝫ i elemētatis. Vñ q̄dā ph̄s noīe Thales fortaſſis motus ab hac opiniōe:opinatus eſt oīa plena eē dijs. Volebat.n.ꝙ totū vniuerſum eēt aīatū ꝛ ei⁹ aīa eēt deus. Unde ſicut aīa eſt in q̄libet pte aīalis:ꝛ tota:ita volebat ꝙ i q̄libet pte vniuerſi eēt de⁹:ꝛ ſic oīa eēnt plena dijs:ꝛ forte ex hoc ꝓuenit idolatria. ℃ Cōſequēter cū dicit

℃ Hoc autē dubitatiōes hꝫ nōnullas. Quā enim ob cauſam aīa in aere quidē:vel igne ſi ineſt:non facit animal:in mixtis autem facit. Preſertim cuꝫ in illis videat eſſe ꝑſtantior. Queret etiam quiſpiam quam ob cām anima ea que eſt in aere ꝑſtabilior eſt ac immortalior ea q̄ in animalibus ieſt. Utrobiqꝫ autem emergit quoddaꝫ abſurdū:ꝛ rōnis egrediēs metas. Nam ignē:aut aerē animal eē dicere:rōnis egredit fines:ꝛ aſſerere rurſus aīalia non eē ſi inſit in ipſis anima:perabſurdum eſt ſane.

℃ Hoc aūt hꝫ quaſdā dubitatiōes:ꝓpter quam enim cām in aere aut in igne aīa cum ſit nō facit animal in mixto:ꝛ hic in his melior eſſe putata. Queret.n. vtiqꝫ aliquis quā ob cām que i aere aīa:ea que in aīalibus melior ꝛ imortalior. Accidit autē vtrobiqꝫ incōueniēs ꝛ irrationabile.

℃ Et nāqꝫ dicere aīal ignē aut aerē:magis irrationabilium eſt: ꝛ non dicere animalia cuꝫ anima inſit:inconueniens eſt. T.c.87.

℃ Improbat hāc opinionē dicēs:ꝙ h̄.ſ.ꝙ aīa ſit in elētis ꝛ in elemētatis:hꝫ q̄ſdā dubitatiōes ꝛ oppōnes:q̄rū vna eſt:q2 ſi aīa eſt in aere ꝛ in igne (in iſtis.n.duob⁹ dicebāt maxime eā eē) difficile erit eis dicere ꝓꝑ quā cāꝫ aīa in eis nō facit aīal.i.quare iſta non ſunt aīalia:cū in mixtis aīa faciat aīal.i.mixta aīata ſint aīalia. ꝑcipue cum putādū ſit ꝙ hec.ſ.aīa ſit ꝙ melior in elētis ſimplicibus q̄ꝫ in elētatis. Alia dubitatio eſt:q2 q̄ret aliq̄s ex his vtiqꝫ motus:q̄re aīa q̄ ſm ipſos eſt in elementis:eſt melior ꝛ immortalior q̄ꝫ aīa q̄ eſt in elemētatis: cur hec q̄ eſt in elemētatis ꝯſtituat aīal:ꝛ cognoſcēs ꝛ ſentiēs:illa vō q̄ ē in elemētis nō ꝯſtituat. Ex his aūt dubitationib⁹ quecūqꝫ ponat accidit inconueniens ꝛ irrationabile:q2 dicere ꝙ ignis ſiue aer ſit aīal. vt ꝑmo dubitat:eſt maxime icōueniēs ꝛ ad ſenſum apparet falſum:ꝛ eſt dcm̄ nō habētiuꝫ rōnem. Et nō dicere ea in q̄bus eſt aīa eē aīalia valde incōueniēs ē. Nā ſꝫ h̄ in nullo differt īter eē aīaꝫ ī aliquo corpore ꝛ nō eē. ℃ Cōſequēter cum dicit.

℃ Videntur autē ideo putaſſe in his animam eſſe:q2 totū ꝛ partes eiuſdē ſunt ſpeciei. Quare neceſſe eſt ipſos:ꝛ aīam:ꝛ partes eiuſdem eſſe dicere ſpeciei:ſi animalia ex eo fiunt animantia q2 in ipſis aliqua ꝑs continentis recipitur.

℃ Opinari autē videnť animā eſſe in his:q̄m totum partib⁹ ſimilis ſpēi.quare neceſſariū ipſis dicere animaꝫ ꝛ ſimilis ſpeciei partibus eſſe:ſi intercipi aliquid continentis in animalibus animata animalia fiunt. T.c.88.

℃ Ponit rōneꝫ ꝑmiſſe opinionis. Et circa hoc duo facit. Pࣣo ponit rōnem:ꝛ improbat eā. Scdo ꝯcludit q̄d manifeſtū ſit ex oībus que dicta ſunt.ibi (Manifeſtuꝫ igiť ꝛc.) Circa p᷑ͫ duo facit. Pࣣo.n.ponit rōnē opinionis dicēs:ꝙ rō quare dicti ph̄i opinari videnť aīam eē in his

.i.in oībus elītis:eſt q2 ipſi volebant ꝙ totū ⁊ ptes ī ele mētis cū ſint ſimplicia:ꝙ eſſent ſimilis ſpēi. Unī cū3 vi derent ⁊ opinarētur ꝙ pars ꝯtinētis.i.aeris ītercepta in corporibus aīaliū per inſpirationē3 ⁊ reſpirationē ſit cā q̄re aīalia ſiāt aīata:⁊ ſit aīa:neceſſe erat eis dicere (aīa3 eſſe ſimilis ſpeciei partibus).i.totum continens eſſe aīatum. ¶ Secundo vō cum dicit.

¶ Quod ſi aer quidē diſcerpt⁹ eiuſdē eſt ſpeciei: anima autē ⁊ diſſimilium partium:patet aliam ipſi⁹ partem ineſſe:aliam non ineſſe. Neceſſe eſt igitur ipſam aut ſimiliū eſſe partium:aut non in quacunq3 totius ineſſe parte.

¶ Si aūt aer quide3 diſcerptus ſimilis ſpeciei. anima autē diſſimilis partis: hec quide3 aliqd ipſius exiſtet:aliud autem non exiſtet. Neceſſe eſt igitur ipſam ſimilis partis eſſe:aut non eſſe in qualibet parte omnis.

¶ Improbat dictā rōnem dicens.ꝙ q2 aer diſcerpt⁹ ⁊ attractus eſt ſimilis ſpēi toti aeri:ſequeť ꝙ aīa aīalis ſit ſimilis ptis aīe toti⁹ aeris. S3 ꝯſtat ꝙ aīa aīalis cuiuſlibs eſt diſſimilis ptis aīe aeris:q2 vna ipſius.ſ.aīa aeris (exiſtet).i.īmortalis ē ſm eos:vtpote q̄ ſemꝑ viuificat ⁊ ſꝑ viuificauit oīa viua. (Aliud aūt).ſ.aīa hui⁹: vel illi⁹ aīalis (nō exiſtet).i.eſt mortalis ſm eos. Neceſſe eſt ḡ alterū duoꝝ incōueniētiū ſeq ex hoc videlicet ꝙ ſi aer ſit ſimilis ptis.ſ.ille qui eſt intra:⁊ ille q eſt extra ⁊ aīa ēt:qđ improbatū eſt. Aut ſi ipſa aīa eſt diſſimilis partis: ⁊ aer ſimiliū.tūc ſequiť ꝙ aīa nō ſit in q̄libet parte (omnis) .i.totius aeris:qđ eſt ꝯ eos:qui totum aerem animatum ponebant. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ P3 igiť ex dictis:neq3 cognitiōe3 ex eo cōpetē aīe: q2 ꝯſtat ex elītis:neq3 recte ve q3 dici motū eidē ieſſe.

¶ Manifeſtu3 igiť ex dictis eſt: ꝙ neq3 cognoſcere ineſt aīe:ꝓpter id qđ ex elītis: neq3 moueri ipſam bene:neq3 vere diciť.

¶ Concludit ex oībus q̄ dicta ſunt de opinionibus antiquoꝝ:ꝙ neutrū illoꝝ qđ ipſi attribuebāt aīe ſit verum: nec bñ dictū:eo mō quo ipſi dixerūt.ſ.ꝙ neq3 cognoſcere ineſt aīe ex eo ꝙ eſt ex elementis:ſicut ipſi ponebant. Neq3 etiā motus ſeu moueri ineſt ei ex hoc qđ ex dictis elementis conſtabat ſm eos:⁊ hoc ſatis aperte ⁊ clare p3 inſpicienti ad ſupradicta.

¶ At qm̄ cognoſcere:ſentire:opinari:īſuper cupere: deliberare:⁊ oīno appetitiones:ipſius aīe ſunt:motus ēt aīalium loco ab aīa ſit:⁊ inſuper accretio: ſtatus:atq3 decretio:quereret vtiq3 quiſpiam:vtrum horū vnūquodq3 toti anima cōpetat: ⁊ nos īelligam⁹ ⁊ ſentiamus ⁊ moueamur ceteroꝝq3 vnūqđq3 agamus:patiamurq3 tota:an alijs alia ptib⁹. Ipſum ꝑterea viuere: vtrū in horum aliquo vno:an in pluribus:an in oībus ꝯſiſtat:an ſit eius alia q̄dā ēt cā.

¶ Qm̄ aūt cognoſcere aīe ē ⁊ ſentire ⁊ opinari: adhuc aūt cōcupiſcere ⁊ deliberare ⁊ oīno appetitus. ¶ Fit aūt ⁊ ſm locū mot⁹ ab aīa i animalibus. Adhuc aūt ⁊ augmētum: ⁊ ſtatus ⁊ decremētum:vtrū toti aīe vnūquodq3 horum īſit: ⁊ omni ⁊ intelligimus ⁊ ſentimus: ⁊ alio T.c.89.
rū vnūqđq3 facimus ⁊ patimur:aut ptibus alteris altera. Et viuere igiť vtrum in aliquo horum ſit vno:aut plurib⁹:aut in omnibus:aut in alia aliqua cauſa.

Lec. XIIII.

Poſitis opinionib⁹ antiquoꝝ de aīa ⁊ iprobatis:ꝯſequēter Phs mouet q̄ſdā dubitatiōes. Et circa hoc duo facit. Pmo.n.mouet ipſas qōnes. Scđo vō ſoluit eas.ibi (Dicūt itaq3 ⁊c̄.) ¶ Sciēdū eſt aūt ꝙ operationes aīe .ſ. ſentire:intelligere:appetere:moueri ſ3 locū:⁊ augeri:poſſunt duplr accipi:q2 vel ſm modū operādi:⁊ ſic ſunt tres potētie aīe:⁊ his attribuunť hę actiōes:potētie videl3 vegetabili ſenſibili:⁊ intellectuali. Que qdē differūt. Na3 nutritiua ſiue vegetabilis agit mediātib⁹ q̄litatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis vt calidū:frigidu3:⁊ hę. Senſitiua vō ſeu ſenſus:l3 nō īdigeat q̄litatibus ſenſibilib⁹ ad ſentiendū: īdiget tñ organo corporali. Intellectus vō neutro iſtorū īdiget:q2 nec q̄litatibus:nec ꝑ organū corporale aliquid ītelligit:ſ3 ꝑficitur in opatione ſua abſq3 aliquo organo. Si aūt accipiam⁹ hę actiones ſm gñ̄a actionu3: ſic ſunt quinque potētie.ſ. nutritiuū:ſenſitiuū:motiuū ſ3 locum: appetitiuum ⁊ intellectiuū:⁊ actiones hoꝝ ſunt ſentire: nutriri:mouere:appetere:⁊ intelligere. Et iđ cū Phs de aīa ſm ſuā totalitatē ſm opiniones antiquoꝝ ſupra tractaſſet ⁊ reprobaſſet eas:hic ingrit de ptib⁹ ⁊ opōnibus ipſaꝝ ptiū:⁊ mouet duas qōnes:quarū p̄ᵃ talis ē. Utrū opōnes aīe q̄ ſunt cognoſcere ⁊ ſentire q̄tū ad ſenſum.⁊ opinari q̄tum ad intellectū: adhuc ꝯcupiſcere q̄tu3 ad ꝯcupiſcibilē:deliberare q̄tū ad rōnalē:⁊ eſt appetitus q eſt in plus:q2 ꝯcludit cū his duobus iraſcibilē:⁊ moueri ſm locū:⁊ augeri:⁊ ſtare ⁊ diminui:ꝯueniāt toti aīe:vt.ſ. vnūqđq3 eoꝝ ſit in omni parte aīe.i.ſm q̄libet partem aīe itelligam⁹:ſentiam⁹:moueamur:appetam⁹:⁊ nutriamur. Aut ſingulū iſtoꝝ habeat ſingulā partem aīe determinatā:vt.ſ.alio intelligamus ⁊ alio ſentiamus: ⁊ ſic de alijs. Scđa queſtio eſt:q2 dato ꝙ quelibet operatio anime habeat ſpālē3 parte:itē erit q̄ſtio:vtrū hoc qđ eſt viuere cōueniat alicui partiū:ita ꝙ ſit i aliquo vno:aut in pluribus partibus:aut in omnibus. Et ſi nō in his:vtru3 ſit in aliquo alio. ¶ Conſequenter cum dicit.

¶ Atq3 ſunt qui dicunt ipſam eſſe partibilem:noſq3 alia eius parte intelligere:alia cupere cenſent.

¶ Dicūt itaq3 quidā partibilē ipſam ⁊ alio aūt intelligere:alio quidem concupiſcere. T.c.90.

¶ Rñdet ad qōnes poſitas. Et p̄mo ad p̄ᵐ. Scđo vō ad 2ᵐ.ibi (Videnť aūt ⁊ q̄ ⁊c̄.) Rñdēs autem p̄me qōni. Pmo ponit opīone3 quorūdā phoꝝ ad h. Scđo iprobat eā.ibi (Quid igiť ꝯtiet ⁊c̄.) Quidā.n.dicūt ꝙ hę opationes nō ꝯueniūt toti aīe ſ3 partib⁹. Dicūt.n.aīa3 eē ptibilē:⁊ alio itelligit ⁊ alio cōcupiſcit:ſicut q ponebāt ſenſitiua3 in cerebro:viuificatiuā i corde ⁊ hę. Sed hęc opīo eſt quodāmodo vera:⁊ quodāmodo falſa:q2 ſi in aīa intelligās diuerſas partes potentiales:ſic eſt veꝝ ꝙ aīa h3 diuerſas partes ⁊ vires:⁊ alia intelligit:⁊ alia ſentit. Aīa.n. eſt qđdā totū potētiale:⁊ pars accipiť ibi potentialis reſpectu toti⁹ poteſtatiui. Si vō itelligať ꝙ aīa ſit queda3 magnitudo ſeu q̄titas:⁊ diuidať in diuerſas ptes q̄titatiuas:ſic eſt falſa. Iſti vō phī itelligebāt aīam eē ptibilē ſm hūc modū. Et addebāt plus:ꝙ hui⁹ potentie anime erāt diuerſe aīe. ¶ Cōſequēter cum dicit.

¶ Quid igiť ipſam ꝯtinet aīam:ſi partibilis ſit. Non corpus quippe.cū ꝯtra potius videať: corp⁹ animā ꝯtinere. Quapropter ⁊ egreſſa: diſſoluiť corp⁹ atq3

putreſcit. Si igitur aliqd aliud ipſam ↄtineat vnũq;
faciat: illud erit potiſſimuꝫ aĩa. At oportebit de illo
ẽt q̃rere: vtrũ vnũ: an multarũ ſit partiuꝫ. Atq; ſi ſit
vnũ: cur ꝛ aĩam cõtinuo non dicimus vnũ eſſe. Sin
partibile: rurſus ratio queret: quid nam ſit illud qđ
illud ẽt ↄtinet: atq; hoc pacto fiet in ĩfinitũ abijcio.
Quid igiꝭ cõtinet aĩaꝫ: ſi ꝑtibilis ẽ apta nata.
Nõ.n. vtiqꝫ corpus. Videꝭ.n. ↄtrariũ magis:
aĩa corpus ↄtinere. Egrediẽte.n. expirat ꝛ mar
T.c.91. ceſcit. Si igiꝭ alterũ aliqd vnaꝫ ipſam facit:
illud maxie vtiqꝫ erit aĩa. Oportebit aũt iter ꝛ
illud q̃rere: vtrũ vnũ aut multi partium ſit. Si
quidẽ.n. vnũ eſt: ꝓpter qđ non mox ꝛ animaꝫ
vnũ. Si vero diuiſibile: iterũ rõ quereret qđ eſt cõ
tinens: ꝛ ſic vtiqꝫ procedet in infinitum.
Improbat Phs opinionẽ ꝑdictã ꝑ tres rões: quaruꝫ
pma talis eſt. Diuerſa nõ poſſunt ↄuenire niſi ab aliquo
vniãtur. Si igiꝭ ſunt diuerſe aĩe in corpore: opꝫ ꝙ ab ali
quo ↄtineanꝭ ꝛ vnianꝭ: ſꝫ nihil eſt qđ vniat eas ꝛ conti
neat. g̃ nõ ſunt diuerſe. Et ꝙ nihil ſit ↄtinẽs ꝛ vniens ani
mã. ſic pꝫ. Quia aut eſt corpus in quo ẽ: aut aliquid aliđ:
ſꝫ corpus non vnit eã ꝛ ↄtinet: imo magis anima ↄtinet
corpus. Uidemus.n. ꝙ egrediẽte anima a corpore corpꝰ
deficit ꝛ marceſcit. Si aũt aliqd aliud ↄtinet eã. tunc il
lud erit maxime aĩa: q2 aĩe eſt ↄtinere ꝛ regere. Et ſi illđ
erit aĩa. tũc iterũ oportebit querere vtrũ ſit vna: aut mul
tipartium. Et ſi dicaꝭ ꝙ multipartium eſt: iterũ erit qđ
ꝙ vniat illud: ꝛ ſic in infinitũ. Si vero dicaꝭ ꝙ eſt vnum.
(quare nõ dicũt mox) .i. ab ipſo ꝑncipio ꝙ aĩa ſit vnum.
Non igiꝭ aĩa eſt diuiſibilis in partes quãtitatiuas: ſicut
ipſi dicunt. Scđam rõnem ponit cum dicit.
Dubitabit ẽt q̃ſpiã de partibus eius: quã vnaq̃q;
potẽtiã in corpore habeat. Nã ſi aĩa tota totũ ↄtinet
corpus: oportet ꝛ vnãquãq; ẽt partem aliquã partẽ
corporis ↄtinere. Id aũt eẽ non poſſe videꝭ. Quam
eni ꝑtiũ corporis intellectꝰ: aut quo ↄtinebit pacto:
fingere quoq; difficillimũ eſt.
T.c.92. Dubitabit aũt aliquis ꝛ de ipſius partibus:
quã poſitionẽ hꝫ vnaqueqꝫ in corpe. Si.n. to
ta aĩa oẽ corpus ↄtinet: ↄuenit ꝛ partium vnã
quãqꝫ ↄtinere aliqd corporis. Hoc aũt aſſimi
laꝭ impoſſibili. Qualẽ.n. partẽ aut quomõ itel
lectus ↄtinebit: graue eſt ꝛ fingere.
Quia ſi diuerſe partes anime ſunt in diuerſis partibꝰ
corporis: ſequiꝭ ꝙ cuilibet operatiõi aĩe ſit determinata
ps corporis ſeu organũ corporale. Sꝫ h̃ eſt impoſſibile:
q2 intellectus nõ hꝫ determinatã partẽ. ſeu organũ ĩ cor
pore. Non igitur aĩa hꝫ diuerſas partes: ſicut ipſi dicũt.
Tertiam rationem ponit cum dicit.
Uidemus autem ꝛ plãtas diuiſas viuere: ꝛ anima
liũ inſectoꝝ nõnulla: vtpote aĩam: ꝛ ſi non numero:
tñ ſpecie eandẽ habentia. Itaq; ꝑtiũ vtraq; : ꝛ ſen
ſum hꝫ: ꝛ per aliquod tẽpus loco moueꝭ. Nec abſur
dũ eſt: ſi nõ ꝑdurãt. Inſtrumẽta nãq; nõ habẽt: vt
naturã ↄſeruẽt. Nihilominus oẽs in vtraq; partiuꝫ
inſunt aĩe ꝑtes: atq; aĩe eadẽ ſub ſpẽ collocanꝭ: ꝛ ẽt
tota. Ille quidem q2 nõ ſeparabiles ſunt: tota auteꝫ
aĩa q2 diuiſibilis eſt.
Dicunꝭ aũt ꝛ plãte viuere diuiſe: ꝛ aĩalium T.c.93.
quedã inciſoꝝ tanq̃ꝫ eandẽ habẽtia aĩaꝫ ſpecie:
ꝛ ſi nõ numero. Unaqueqꝫ qdẽ.n. partiuꝫ ſen
ſum hꝫ: ꝛ moueꝭ ſm locũ in quoddã tempus.
Si aũt non permanet: nullũ incõueniẽs eſt. T.c.94
Inſtrumẽta.n. nõ hñt qbus ſaluent nãm: ſꝫ ni
hil minus in vtraqꝫ partiũ oẽs inexiſtunt par
tes aĩe: ꝛ ſimilis ſpẽi ſunt adinuicẽ ꝛ toti. Adi
uicẽ qdem: ſicut que nõ ſeparabiles ſunt. Toti
aũt aĩe tanq̃ꝫ indiuiſibili exñte.
Quia ſi diuerſe opõnes aĩe ſunt in diuerſis ꝑtibus. tũc
nõ erit ĩuenire ꝑtẽ in qua ſint plures opõnes ſimul: nec
erũt ꝑtes aĩalis ſilis ſpẽi: ſꝫ nos ĩuenimꝰ partes aliquoꝝ
aĩatoꝝ: que hñt plures opationes: ꝛ quoꝝ aĩa eſt eiuſdeꝫ
ſpẽi in toto ꝛ in ꝑtibꝰ: ſicut eſt in plãtis ꝛ in quibuſdam
aĩalibꝰ q̃ deciſa viuunt: ſicut eſt in animalibus anuloſis:
quorũ q̃libet ps deciſa ſentit ꝛ moueꝭ in qđdã tꝑs. Et ſi
dicaꝭ ꝙ nõ diu viuũt: nõ refert: q2 nõ hñt inſtrã qbꝰ ſal
uẽt coꝝ nãm: nihilominꝰ tñ exiſtũt in ꝑtibꝰ diuerſis plu
res operationes aĩe: ꝛ ſunt ſimilis ſpẽi adinuicẽ ꝛ ẽt toti.
Nõ g̃ ſunt diuerſe ꝑtes aĩe in diuerſis ꝑtibus corporis.
Rõ aũt q̃re deciſa viuũt eſt: q2 q̃to aĩa eſt ꝑfectior: tãto
exercet plures ꝑfectas opationes ꝛ diuerſas. Et ideo ad
exercẽdũ hꝰ opationes: neceſſaria ſunt ei plura ꝛ diuerſa
organa vel inſtrã corporalia in corpore in quo eſt. Quia
vero aĩa rõnalis: q̃to nobilior ꝛ ꝑfectior eſt: tãto exigit ma
iorẽ diuerſitatẽ organoꝝ: aĩa aũt que eſt in aĩalibus anu
loſis ꝛ ĩ plãtis: q2 parũ hꝫ de ꝑfectiõe: nec exercet diuer
ſas opõnes: iđ requirit corpus magis ſimile ꝛ vniforme
ꝛ ſaluaꝭ in qualibet ꝑte. Cõſequẽter cũ dicit.
Videꝭ aũt ꝛ id ꝑncipiũ qđ ineſt in plãtis: aĩa q̃daꝫ
eſſe. Hec enim ſola cõis eſt: ꝛ plãtis: ꝛ aĩalibꝰ. Atq;
hec quidem a ſentiẽdi principio ſeparatur: ſine autẽ
ipſa nihil eſt prorſus qđ habeat ſenſum.
Videtur autem ꝛ que in plantis anima prin T.c.95.
cipium quoddam eſſe. Hac enim ſola commu
nicant ꝛ animalia ꝛ plante. Et ipſa quidem ſe
paratur a ſenſibili principio: ſenſum autem nul
lum ſine hac habet.
Soluit ſcđaꝫ q̃õnẽ. Circa qđ ſciendũ ꝙ viuere ꝓprie ẽ
eoꝝ que hñt motũ ꝛ opationẽ ex ſeipſis ſine hoc ꝙ mo
ueanꝭ ab alijs. Uñ ꝛ viuere dupliciter accipiꝭ. vno mo
do accipiꝭ viuere qđ eſt eſſe viuẽtis: ſicut dicit Phs: ꝙ
viuere eſt eſſe viuẽtibꝰ. Alio mõ viuere ẽ operatio. Dꝛ
g̃ ꝙ aĩa que eſt in plãtis. ſ. vegetabilis. videꝭ eſſe q̃ſi qđ
dam ꝑnᵐ qđ manifeſtat vitã in rebus inferioribus: q2 ſi
ne hac nihil viuit: ꝛ in hac ſola cõicant oĩa que viuunt:
in alijs aũt nõ oĩa. Animalia enim ꝛ plãte in vegetabili
ↄueniunt ſolummõ. Itẽ vegetabile põt eẽ ſine ſenſibili
ꝛ intelligibili: ſed hec nõ pñt eſſe ſine vegetabili. Nullũ
enim animal hꝫ ſenſum: ſeu intellectum (ſine hac). ſ. ve
getabili. Ergo ſic viuere attribuiꝭ iſti ꝑncipio. ſ. vegeta
bili. ſicut ſentire tactui. Non tamẽ ꝙ animal per ſolam
vegetabilem viuat: ſed quia eſt primum principium in
quo manifeſtatur vita.

Finis Primi libri de Anima: cum
expoſitione Diui Thome
Aquinatis.

C Ariſto:elis ſtragyrite de aīa textus libri ſcdi.
(R)Ectis huic que a maiorib⁹ de anima no
bis tradita ſunt:redeamus rurſus opor
tet:atq̧ enitamur velut ab initio determi
nare quid anima ſit:ꝛ que nam ſit eius cō
munis maxime ratio.

T.c.i. (Q)Ue quidē igitur a prioribus tradi
ta de anima dicta ſint. Iterum aūt
tanquā ex principio redeamus ten
tantes determinare quid eſt anima
ꝛ que vtiq̧ erit communiſſima ra
tio ipſius.

C Diui Thome aquinatis in ſecundū librum de anima
Ariſtotelis p̄clariſſima cōmētaria. Lectio. I.

(P)Oſtq̄ Ar.poſuit opinionē alioꝝ d̄ ani
ma in p̄ libro:in ſcd̄o accedit ad
determinādū de aīa ſꝫ ꝓpriā opinionē:ꝛ ve
ritatē.Et circa h̄ duo facit. Primo dicit de
quo eſt intētio ſua ↄtinuās ſe ad p̄cedentia.
Scd̄o ꝓſequit̄ ſuā intētionē.ibi (Dicimus itaq̧ vnum
qddā ꝛc̄.)Dicit ḡ p̄ q̧ i p̄ libro dicta ſunt ea que tradita
ſunt a p̄oribus de aīa.Sꝫ oꝫ iterū.q.redeundo a p̄ncipio
determinare veritatē.Qd̄ qdē ꝓpter ſuā difficultatē ma
gis oꝫ tētare:q̄ ſecuritatē de v̄itate iueniēda preſume
re.Et cū ſupra in ꝓhemio queſitū fuerit.vtrū p̄us d̄ aīa
ipſa determinādū ſit:aut de ptib⁹ ei⁹:q̄ſi hanc q̄ōnē de
terminās dicit q̧ in p̄ncipio dd̄m ē qd eſt aīa:in quo no
tificat̄ ip̄a aīe eēntia. Poſtea autē determinabit̄ de pti
bus ſiue potētys ipſius.Et quaſi hꝰ rōnē aſſignās ſub
iungit:(ꝛ q̄ vtiq̧ erit cōmuniſſima rō ipſi⁹.) Cū.n. oſtē
dit̄ qd eſt aīa:tradit̄ id qd̄ eſt cōe.Cū aūt determinatur
de vnaq̄q̧ partiū: aut potentiaꝝ ipſi⁹:tradit̄ id qd̄ ē ſpā
le circa animā. Hic eſt aūt ordo doctrine:vt a cōibus ad
minus cōmunia procedatur.ſicut oſtēdit Philoſoph⁹ in
principio phyſic̄.C Deinde cum dicit.

Lect. i. C Dicimus itaq̧ genus vnum quoddam eorum que
ſunt ipſam ſubſtantiam eſſe:atq̧ huius aliud vt ma
teriam:quod quidem per ſe non eſt hoc aliquid:aliō
formam:ꝛ ſpeciem:qua quidem iam hoc aliquid di
citur:ꝛ tertium id quod ex iſtis conſtat:atq̧ compo
nitur.Eſt autem materia quidem potētia:forma v̄o
actus atq̧ perfectio.Que quidem bifariā dicitur:
quedam enim eſt vt ſciētia : q̄dā vt contemplatio.

T.c.2. C Dicimus itaq̧ vnum quoddam genus eorū
que ſunt ſubſtantiam.Huius autem aliud qui
dem ſicut materiam:que ſ̄m ſe quidē non eſt
hoc aliquid : aliud autem ſicut formam ꝛ ſpe
ciem:ſ̄m quā dicitur iam hoc aliquid:ꝛ tertiā
que ex his.Eſt autem materia quidem poten
tia:ſpecies autē endelechia.Et hoc dupliciter:
hoc qdē ſicut ſciētia:illud aūt ſicut cōſiderare.

C Proſequit̄ ſuā intentionē quā ꝓpoſuerat.Et diuidit̄
in partes duas.In p̄ma oñdit qd eſt aīa In ſcd̄a determi
nat de ptib⁹ ei⁹ ſiue potētys eius.ibi(Potētiarū autem
ſic ꝛc̄.) Prima diuidit̄ in duas.In p̄ma ponit diffinitio
nē aīe q̄ eſt q̄ſi demōſtratiōis ↄcluſio.In ſcd̄a ponit dif
finitionē aīe q̄ eſt q̄ſi demōſtratiōis p̄ncipiū.ibi(Quo
niā aūt ex certis quidē ꝛc̄.)Sciēdū eſt.n.q̧ ſicut dicit̄
in p̄mo poſterioꝝ:oīs diffinitio aut eſt ↄcluſio demōſtra Lec.ii.
tiōis:ſicut hec.tonitruū eſt ↄtinu⁹ ſonus in nubib⁹:aut ē
demōſtratiōis p̄ncipiū:ſicut hec.tonitruum eſt extinctio
ignis in nube:aut eſt demōſtratio poſitiōe.i.ordine diffe
rens:ſicut hec.tonitruum eſt ↄtinuus ſonus in nubibus.
ꝓpter extinctionē ignis in nube.In hac enim ponit̄ ꝛ de
monſtrationis concluſio:ꝛ p̄ncipiū.ꝛ non ſ̄m ordinē ſyl
logiſmi.Prima aūt pars diuidit̄ in duas.In p̄ma ponit
diffinitionē p̄mam aīe.In ſcd̄a manifeſtat eā.ibi(Uni
uerſaliter igit̄ dictū ꝛc̄.)Pria diuidit̄ in duas. In p̄ma
p̄mittit quaſdā diuiſiones ex q̄bus habet̄ via ad inueſti
gandū diffinitionē aīe.In ſcd̄a inueſtigat aīe diffinitio
nē.ibi(Quare oē corpus ꝛc̄.)Sciēdū aūt eſt q̧ ſicut do
cet ph̄s in.7.metaph.hec eſt dr̄ia inter diffōnem ſube ꝛ Lectio
accñtis:q̧ in diffōne ſube nihil ponit̄ qd̄ ſit extra ſubaꝫ ii. 4.
diffiniti:diffinit̄.n.vnaqueq̧ ſuba per ſua p̄ncipia mā T.c.4.
lia vel formalia.In diffōne aūt accñtis ponit̄ aliqd qd̄ ē T.c.18.
extra eēntiā diffiniti.ſ.ſubm:oꝫ.n.ſubm poni in diffini
tione accñtis.Sicut cū dr̄.ſymmitas ē curuitas naſi.Et
hoc iō eſt:q2 diffinitio ſignificat qd̄ qd eſt res:ſuba autē
eſt qd cōpletū in ſuo eē ꝛ i ſua ſpē:accñs aūt nō hꝫ eē cō
pletū:ſꝫ depēdēs a ſuba.Silr̄ et nulla forma eſt qd com
pletū i ſpē:ſꝫ cōplemētū ſpēi cōpetit ſube cōpoſite.Uñ
ſuba cōpoſita ſic diffinit̄ q̧ in eius diffōne nō ponit̄ ali
quid qd̄ ſit extra eēntiā ei⁹.In oī aūt diffōne forme po
nit̄ aliqd qd̄ eſt extra eēntiā forme.ſ.ꝓpriū ſubm eius ſi
ue mā.Uñ cū aīa ſit forma:oꝫ q̧ i diffōne ei⁹ ponat̄ mā
ſiue ſubm eius.Et iō in p̄ª pte ponit duas diuiſiōes: q̄rū
p̄ma nec̄ia eſt ad iueſtigādū id qd̄ in diffōne aīe ponitur
ad exprimēdā eēntiā eius.Alia que ē nec̄ia ad iueſtigā
dū id qd̄ ponit̄ in diffōne aīe ad exprimēdū ſubm ipſi⁹.
ibi(Sube aūt maxime ꝛc̄.) Circa p̄ᵐ inuit tres diuiſio
nes:quarū p̄ª eſt ſ̄m q̧ ens diuidit̄ in decē p̄dicamenta.
Et hanc innuit p̄ hoc qd̄ dicit:q̧ ſuba dr̄ eē vnū gen⁹ en
tiū.Scd̄a diuiſio eſt ſ̄m q̧ ſuba diuidit̄ in māꝫ ꝛ formā
ꝛ cōpoſitū.Materia qdē eſt q̄ ſ̄m ſe nō eſt hoc aliquid:
ſed in potētia tm̄ vt ſit hoc aliqd.Forma aūt eſt ſ̄m quā
iā eſt hoc aliqd in actu.Subſtantia v̄o cōpoſita eſt que
eſt hoc aliqd.Dicit̄.n.eē hoc aliqd.i.aliqd demōſtratū qd̄ ē Hoc ali
cōpletū in eē ꝛ ſpecie:ꝛ hoc ↄuenit ſoli ſube cōpoſite i re qd: qd:
bus mālib⁹.Nam ſube ſepte q̄uis nō ſint compoſite ex
mā ꝛ forma:ſunt tñ hoc aliqd cū ſint ſubſiſtētes in actu
ꝛ cōplete in natura ſua.Aīa aūt rōnalis q̄tū ad aliqd pt
dici hoc aliqd:ſ̄m hoc qd̄ pōt eſſe per ſe ſubſiſtēs.Sꝫ q2
nō hꝫ ſpēꝫ cōpletā:ſꝫ magis eſt ps ſpēi:non oīno ↄuenit
ei q̧ ſit hoc aliqd.Eſt ḡ dr̄ia iter mām ꝛ formā q̧ mā eſt
ens in potētia:forma aūt eſt endelechia.i.act⁹:quo.ſ.mā
ſit actu.vñ ip̄m cōpoſitū eſt ens actu.Tertia diuiſio eſt
q̧ act⁹ dr̄ dupl̄r.Uno mō ſicut ſciētia eſt actus.Alio mō
ſicut ↄſiderare eſt actus. Et dr̄ia hoꝝ actuum ex poten
tys ꝓpēdi pōt.Dr̄.n.aliqs in potentia grāmaticus: anq̄
acq̄rat habitū grāmatice diſcēdo vel iueniēdo:q̄ qdē po
tētia in actū reducit̄ qñ iā aliqs hꝫ habitū ſcientie.Sed
tūc eſt iterū in potentia ad vſuꝫ habitus cū non ↄſiderat
i actu: ꝛ hec potētia i actū reducit̄:cū actu ↄſiderat.Sic
igit̄ ꝛ ſcia ē act⁹:ꝛ ↄſideratio ē act⁹.C Deīde cū dicit.

C Maxime autem corpora videntur eſſe ſubſtantie:
ꝛ ipſorum ea magis que naturalia ſunt. Hec enīꝫ ce
terorum principia ſunt . Naturalium v̄o corporum
quedam habent vitam:quedā nō habent ſed ea va
cant.Uitā aūt dicimus nutritionē:accretionē atq̧
decretionē:que qdē per idipſum ſit qd̄ viuere dicit̄.

T.c.3. ¶ Subſtantie autem maxime eſſe videntur corpora: ⁊ horũ phyſica: hec enĩ aliorũ principia. Phyſicorum autem alia quidem habent vitã: alia autem non habent. Uitam autẽ habere dicimus id quod per ſeipſum alimentum ⁊ augmentum ⁊ decrementum habet.

¶ Ponit diuiſiones ex q̃bus inueſtigat̃ id qđ ponit̃ in diffinitione anime pertinens ad eius ſubm. Et inuit tres diuiſiones. Quarũ p̃ma eſt ꝙ ſubar̃ quedã ſunt corpora: ⁊ quedã nõ ſunt corpora. Inter quas ſubas maxime ſunt manifeſte corporales ſube. Nã ſube incorporee quecũq; ſint: imanifeſte ſunt: eo ꝙ ſunt a ſenſibus remote et ſola rõne inueſtigabiles. Hoc eſt ergo qđ dicit: ꝙ (corpora maxime videnẗ eſſe ſube.) Scđa diuiſio eſt ꝙ corporũ q̃dã ſũt corpa phyſica. i. nãlia: quedã nõ nãlia ſʒ artificialia. Homo enim ⁊ lignũ ⁊ lapis ſunt nãlia corpora: domus ⁊ ſecuris ſunt artificialia. Magis aũt videnẗ ſubſtantie corpora nãlia q̃ artificialia: q̃a corpora nãlia ſunt p̃ncipia artificialiũ. Ars enim operat̃ ex materia quã nã miniſtrat: forma aũt que per artẽ inducit̃ eſt forma accidẽtalis: ſicut figura vel aliquid huiꝰ. Unde corpora artificialia non ſunt in genere ſubſtãtie per ſuã formã: ſed ſolum per ſuã mãm que eſt nãlis. Habẽt ergo a corporibꝰ nãlibus ꝙ ſint ſube. Unde corpora naturalia ſũt magis ſubſtãtie q̃ corpora artificialia: ſunt enim ſube nõ ſolũ ex parte materie: ſʒ etiã ex parte forme. Tertia diuiſio eſt ꝙ corporũ nãlium quedã habẽt vitã et quedam non habẽt. Iſtud autẽ dicitur habere vitã: qđ per ſeipſũ hẽt alimentũ: augmentũ ⁊ decrementũ. Sciendũ aũt eſt ꝙ hec explanatio magis eſt per modũ exempli: q̃ per modum diffinitionis. Nõ enĩ ex hoc ſolo ꝙ aliquid habet augmentũ ⁊ decrementũ viuit: ſed etiã ex hoc ꝙ ſentit ⁊ intelligit: ⁊ alia opera vite exercere põt. Unde in ſubſtãtys ſeparatis eſt vita ex hoc ꝙ habẽt intellectũ ⁊ voluntatem: vt pʒ in xiº metaphy. lʒ nõ ſit in eis augmentũ ⁊ alimentũ. Sed q̃a in iſtis gñabilibus ⁊ corruptibilibus anima que eſt in plantis ad quã pertinent alimentum ⁊ augmentũ: vt in fine primi dictum eſt. p̃ncipiũ eſt vite: ideo hic quaſi exẽplariter expoſuit hñs vitã id qđ habet alimentum ⁊ augmentũ. Propria autẽ ratio vite eſt ex hoc ꝙ aliq̃d eſt natum mouere ſeipſum: large accipiẽdo motũ: put etiã intellectualis opatio motus quidã dicit̃. Ea enim ſine vita eſſe dicimus que ab exteriori tñ p̃ncipio moueri poſſunt. ¶ Deinde cum dicit.

Lib. 12. t.c.40.

Uita qđ.

¶ Quare corpus omne naturale particeps vite ſubſtantia eſt: ⁊ ita ſubſtãtia vt compoſita. Atq; cũ tale etiam ſit corpus: id eſt habens vitã. Corpus profecto non erit aĩa. Corpus nãq; non ſubijt rationẽ eorũ que ſunt in ſubiecto: ſed vt ſubiectũ potius eſt: ⁊ materies. Neceſſe eſt igitur aĩam ſubſtantiam eſſe: perinde atq; formã corporis naturalis potentia vitam habentis. Subſtantia vero actus eſt ⁊ perfectio. Talis igitur corporis eſt perfectio atq; actus.

¶ Quare omne corpus phyſicum participans vita ſubſtantia erit. Subſtantia autem ſic ſicut

T.c.4. compoſita. ¶ Quoniam aũt eſt corpus ex huiuſmodi vitam habens: non vtiq; erit corpus anima. Non eſt enim eorũ que in ſubiecto corpus. Magis autem ſicut ſubiectum ⁊ mã eſt. Neceſſe eſt ergo aĩam ſubſtãtiã eſſe ſicut ſpeciẽ corporis phyſici potẽtia vitã habẽtis. Subſtãtia aũt actus: huiuſmodi igit̃ corporis actus. T. co. 5.

¶ Inueſtigat aĩe diffinitionẽ ſuppoſitis p̃miſſis diuiſionibus. Et circa hoc tria facit. Primo inueſtigat partes diffinitionis. Scđo ponit diffõnẽ. ibi (Si aũt aliqđ cõe ⁊c̃.) Tertio ex diffõne data excludit quãdã dubitationẽ. ibi (Unde nõ opʒ querere ⁊c̃.) Circa p̃mũ duo facit. Primo inueſtigat particulas diffinitionis que pertinẽt ad eẽntiã aĩe. Scđo eam que pertinet ad eſſentiã ſubiecti. ibi (Tale aũt: qđcũq; organicũ.) Circa p̃mũ duo facit. Primo inueſtigat hãc particulam: ꝙ aĩa eſt actus. Scđo hanc ꝙ eſt actus p̃mus. ibi (Hic aũt dicit̃ dupl'r.) Cõcludit g̃ p̃mo ex p̃dictis ꝙ cũ corpora phyſica maxime videant̃ eſſe ſubſtãtie: ⁊ omne corpus habẽs vitã ſit corpus phyſicũ: neceſſe eſt dicere ꝙ omne corpus hñs vitam ſit ſuba. Et cũ ſit ens actu: neceſſe eſt ꝙ ſit ſubſtãtia cõpoſita. Quia vero cũ dico corpus hñs vitã: duo dico. ſ. ꝙ eſt corpus: ⁊ ꝙ eſt huiꝰ corpus. ſ. habẽs vitã: nõ põt dici ꝙ illa pars corporis habẽtis vitã que dicit̃ corpus ſit aĩa. Per aĩaʒ enĩ intelligimus id quo hñs vitã viuit. vnde opʒ ꝙ itelligatur ſicut aliquid in ſubto exiſtens: vt accipiat̃ hic large ſubiectũ nõ ſolũ put ſubm dicit̃ aliq̃d ens actu: per quẽ modũ accidẽs dicit̃ eſſe in ſubto: ſed etiã ſm ꝙ materia p̃ma que eſt ens in potẽtia dr̃ ſubiectũ. Corpus autẽ qđ recipit vitaʒ magis eſt ſicut ſubm ⁊ mã: q̃ ſicut aliquid in ſubto exñs. Sic igit̃ cũ ſit triplex ſuba. ſ. cõpoſitũ: materia: ⁊ forma: ⁊ aĩa nõ eſt ipſum cõpoſitũ qđ eſt corpus habens vitã: neq; eſt mã que eſt corpus ſubiectũ vite: relinquit̃ per locũ a diuiſione ꝙ aĩa ſit ſubſtãtia ſic̃ forma vel ſpẽs talis corpis. ſ. corpis phyſici hñtis in potẽtia vitã. Dixit aũt (hñtis vitã potẽtia.) ⁊ nõ ſimpl'r habentis vitã. Nã corpus hñs vitã itelligit̃ ſuba cõpoſita viuẽs: cõpoſitũ aũt nõ ponit̃ in diffinitiõe forme ſed mã. Mã autẽ corporis viui eſt id qđ cõparat̃ ad vitã ſicut potẽtia ad actũ: ⁊ hoc eſt anima: actus ſm quẽ corpus viuit. Sicut ſi dicerẽ ꝙ figura eſt actus: nõ quidẽ corpis figurati in actu: hoc enim eſt cõpoſitũ ex figura ⁊ corpore: ſʒ corporis quod eſt ſubiectũ figure qđ cõparat̃ ad figurã ſicut potẽtia ad actum. Et ne aliquis crederet ꝙ anima ſic eſſet actus ſicut aliqua forma accidentalis actus eſt. Ad hoc remouendũ ſubdit ꝙ anima eſt ſic actus ſic̃ ſubſtantia eſt actus. i. ſicut forma. Et quia omnis forma eſt indeterminata materia: ſequit̃ ꝙ ſit forma talis corporis quale dictum eſt. Sciendum autẽ eſt: ꝙ hec eſt differentia forme ſubſtantialis ad formã accidentaleʒ ꝙ forma accidentalis non facit ens actu ſimpliciter: ſed ens actu tale vel tñ: vtputa magnũ vel album vel aliquid aliud huiuſmodi. Forma aũt ſubſtãtialis facit eſſe actu ſimpliciter. Unde forma accidentalis aduenit ſubiecto iam preexiſtenti actu: forma aũt ſubſtantialis non aduenit ſubiecto iam preexiſtenti in actu: ſed exiſtenti in potentia tñ. ſ. materie prime. Ex quo patet ꝙ impoſſibile eſt vnius rei eſſe plures formas ſubſtãtiales: q̃a p̃ma faceret ens actu ſimpl'r: ⁊ oẽs alie aduenirent ſubiecto iaʒ exiſtenti in actu: vnde accidentaliter aduenirent ſubiecto iam exiſtenti in actu: non enim faceret ens actu ſimpliciter: ſed ſm quid. Per qđ tollitur poſitio Auicebron in libro fontis vite: qui poſuit ꝙ ſm ordinem generum ⁊ ſpecierũ eſt ordo plurium formarũ ſubſtantialium in vna ⁊ eadẽ re: vtputa ꝙ in hoc idiuiduo hoĩs eſt vna forma per quã eſt ſubſtãtia: ⁊ alia per quã eſt corpꝰ: ⁊ tertia per quã eſt animatũ corpꝰ: ⁊ ſic de alijs. Opʒ enĩ ſm premiſſa dicere ꝙ vna ⁊ eadẽ forma ſubalis ſit per quã hoc indiuiduũ eſt hoc aliq̃d ſiue ſuba: ⁊ per quaʒ eſt corpus

Dña inter formam ſubalẽ ⁊ accidtalẽ.

⁊ animatū corp⁹: ⁊ ſic de alijs. Forma eni perfectioꝛ dat. mãe hoc qđ dat forma minus pfecta: ⁊ adhuc amplius. Unde anima nõ ſoluꝫ facit eſſe ſubam ⁊ corpus qđ etiã facit forma lapidis: ſed etiã facit eſſe aiatū corpus. Non ergo ſic eſt intelligendū ꝙ aia ſit actus corpis: ⁊ ꝙ corp⁹ ſit eius materia ⁊ ſubiectū: quaſi corpus ſit cõſtitutuꝫ p vnam formã que faciat eum eſſe corpus: ⁊ ſuperueniat ei aia faciẽs ipm eſſe corpus viuū: ſꝫ qꝛ ab aia eſt: ⁊ ꝙ ſit: ⁊ ꝙ corp⁹ ſit: ⁊ ꝙ ſit corpus viuū. Sed hoc qđ eſt eſſe corp⁹ qđ eſt imperfectius: eſt qđ mãle reſpectu vite. Et inde eſt ꝙ recedente aia non remanet idem corpus ſpecie. nã oculus ⁊ caro in mortuo non dicunť niſi equoce vt patet

Lec.io. per phm in 7° meta. Recedente eniꝫ aia ſuccedit alia

t.c.35. forma ſubalis que dat aliud eſſe ſpecificū: cū corruptio vnius nõ ſit ſine gñatione alterius. ¶ Deinde cum diť.

¶ Sed cū perfectio atqꝫ actus bifariã dicatur: vt diximus: quidam enim eſt vt ſciẽtia: quidã vt contemplatio: patet aiam actum eſſe: perinde atqꝫ ſciẽtiaꝫ. Nam ex eo quia anima eſt ⁊ ſomnus eſt: ⁊ vigilia quidem contemplationi: ſomnus aũt ſcientie operatione vacanti ſimilis eſt. Altera autẽ alterã in eodem: ſcientia inquã cõtemplationẽ generatione precedit. Quapropter aia primus eſt actus: perfectioqꝫ corporis naturalis potentia vitam habentis.

¶ Hic autẽ diciť dupliciter. Alius quideꝫ ſicut ſcientia: alius autẽ ſicut conſiderare. Manifeſtum ergo ꝙ ſicut ſcientia. Ineriſtere enim ani

Lec.7. mam: ⁊ ſomnus ⁊ vigilia eſt. Proportionale autem vigilantia quidẽ ipſi ꝯſiderare: ſomnus

T.c.6 autem ipſi habere ⁊ non operari. Prior autẽ generatione in eodeꝫ ſcientia eſt. Unde anima eſt act⁹ prim⁹ corpis phyſici potẽtia vitã hñtis.

¶ Venať ſcđam particulã diffinitionis et dicit ꝙ actus diciť dupľr: alius ſicut ſcia: ⁊ alius ſicut cõſiderare: vt ſupra expoſitū eſt. Et manifeſtū eſt ꝙ aia eſt actus ſicẽ ſcia: qa in hoc ꝙ aia exiſtit ineſt aiali: ⁊ ſomnus ⁊ vigilia. Et vigilia quidẽ aſſimilať cõſiderationi: qa ſicut cõſideratio eſt vſus ſcie: ita vigilia eſt vſus ſenſuum: ſed ſomnus aſſimilatur habitui ſcie qñ aliqs ſm ipſuꝫ nõ operať: in ſomno eni qeſcunt vtutes aiales. Duorū aũt duoꝝ actuū ſcia eſt prior gñatione in eodẽ. Cõparať eni cõſideratio

Lec.8. ad ſciaꝫ: ſicť actus ad potentiã. Actus aũt vt habeť in 9°

t.c.13. meta. natura eſt prior potẽtia. eſt eni finis ⁊ complementum potentie. Sed ordine gñationis ⁊ tẽporis vniuerſaliter loquẽdo: actus eſt prior potẽtia. nam id qđ eſt in potentia reduciť in actū per aliquid ens actu. Sed in vno ⁊ eodẽ: potẽtia eſt prior actu. Naꝫ aliqđ eſt pmo in potẽtia: ⁊ poſtea actus fit. Et pp hoc dicit ꝙ (ſcia eſt prior generatione in eodẽ ꝙ̃ cõſideratio.) Unde cõcludit ꝙ cuꝫ anima ſit actus ſicut ſcia: ꝙ ſit actus primus corpis phyſici potẽtia vitã hñtis. Sciendū aũt ꝙ phs dicit aiam eſſe actū primū: nõ ſolū vt diſtinguat aiam ab actu q eſt opatio: ſed ẽt vt diſtinguat eã a formis elemtoꝝ que ſemper hñt ſuã actionẽ niſi ipediant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et talis plane vt partes ipſius ſint inſtrumenta. Enimuero partes quoqꝫ plantarū inſtrumenta ſine cõtrouerſia ſunt: quãuis videanť penitus ſimplices eſſe. Eius enim qđ circa fructū eſt: illud tegmen eſt foliū ⁊ fructus etiã. Radices preterea viceꝫ ſubeũt oris: vtriſqꝫ nãqꝫ trahitur alimentum.

¶ Tale autem quodcūqꝫ organicum. Organa autem ⁊ plantarū partes ſunt: ſed penitus ſimplices: vt folium fructiferi cooperimentum. Fructiferuꝫ aũt fructus. Radices vo ori ſimiles ſunt: vtraqꝫ enim trahunt alimentum.

¶ Venatur particulã que eſt ex parte ſubiecti: ⁊ qa dixerat ꝙ aia eſt actus corporis phyſici habẽtis vitam in potentia: etiam dicit ꝙ tale eſt omne corpus organicuꝫ. Et diciť corpus organicū qđ hẽt diuerſitatem organoꝝ. Diuerſitas autẽ organoꝝ neceſſaria eſt in corpore ſuſcipiẽte vitam propter diuerſas operationes aie. Anima eniꝫ cum ſit forma pfectiſſima inter formas reꝝ corpalium: eſt pn⁰ diuerſaꝝ opationū: ⁊ ideo reqrit diuerſitatẽ organorū in ſuo pfectibili. Forme vo rerū ianimataꝝ ꝑpter ſui iperfectionẽ ſunt pncipia paucarū operationū: vnde non exigunt diuerſitatẽ organorum in ſuis perfectionibus. Inter aias aũt aia plantarū imperfectioꝛ inueniť: vnde in plantis minor eſt diuerſitas organorū ꝙ̃ in aialibus. Et ideo ad oſtendendū ꝙ omne corpus ſuſcipiẽs vitam eſt organicū: accipit argumẽtū ex plãtis in qbus eſt minor diuerſitas organoꝝ. Et hoc eſt qđ dicit: ꝙ etiã plantaꝝ partes ſunt diuerſa organa. Sed partes plantarū ſunt penitus ſimplices: id eſt cõſimiles: nõ eniꝫ eſt in eis tanta diuerſitas ſicut in partibus aialiuꝫ. Pes enim aialis ex diuerſis partibus cõpoſitus eſt: ſcilꝫ carne neruo oſſe ⁊ huiuſmodi. Sed partes organice plantarū non habẽt talẽ diuerſitatẽ partium ex quibus cõponanť. Et ꝙ partes plantaꝝ ſint organice manifeſtat per hoc ꝙ diuerſe partes ſunt ad diuerſas operationes. Sicut foliuꝫ eſt ad cooperimentuꝫ corticis vel fructiferi: id eſt illius partis in qua fructus naſciť. Cortex autẽ vel fructiferū ad cooperimentū fructus. Radices autẽ in plantis ſunt ꝓportionabiles ori animaliū: qa vtraqꝫ attrahũt alimẽtuꝫ. ſ. radix in plãtis: ⁊ os in aialibus. ¶ Deide cū dicit.

¶ Si igitur cõmune quid de omni anima ſit dicẽdū: ipſa perfectio prima: primus actus eſt corporis naturalis: cuius partes ſunt inſtrumenta.

¶ Si autem aliquod commune in omni anima t.c.7. oportet dicere: erit vtiqꝫ primus actus corporis phyſici organici.

¶ Colligit ex omnibus predictis diffinitionẽ anime: ⁊ dicit ꝙ ſi aliqua diffinitio cõmunis debeat aſſignari que cõueniat omni anime: erit hec. (Anima eſt actus pmus corporis phyſici organici.) Non aũt oportet addere potentia vitam habentis. Loco enim huius ponitur organicum: vt ex dictis patet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Idcirco nõ querere oportet: ſi vnū ſit anima atqꝫ corpus: ſicut neqꝫ cerã ⁊ figurã: neqꝫ oino materiẽ cuiuſqꝫ: ⁊ id cuius materies eſt. Nam cum vnum: et eſſe multifariam dicatur: actus eſt id quod proprie vnum eſt: atqꝫ proprie eſt.

¶ Unde non oportet querere: ſi vnuꝫ eſt anima ⁊ corpus: ſicut neqꝫ cera ⁊ figura: neqꝫ omnino vniuſcuiuſqꝫ materie ⁊ id cuius mã. Unuꝫ enim ⁊ eſſe cum multipliciter dicantur: quod proprie eſt: actus eſt.

¶ Ex diffinitione data ſoluit quandã dubitationeꝫ. Fuit enim a multis dubitatuꝫ qũo ex anima ⁊ corpore fieret vnū. Et qdã ponebãt aliqua media eẽ qbus aia corpori vniret: ⁊ quodãmõ colligareť. Sꝫ hec dubitatio iã locū

non habet:cum oſtenſuꝫ ſit ꝙ anima ſit forma corporis. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ non oportet querere ſi ex anima ⁊ corꝑe ſit vnū:ſicut nec dubitat̃ circa cerā ⁊ figurā:neqꝫ oīno circa aliquā mām ⁊ formā cuius eſt mā. Oſtēſum
Lec.2. t.c.6. eſt enī in 8° meta.ꝙ forma per ſe vnit̃ mãe ſicut actus eiꝰ: ⁊ idē eſt mām vniri forme qđ māꝫ eſſe in actu. Et h̄ eſt etiā qđ hic dicit:ꝙ cū vnū ⁊ ens multipl'r dicat̃.ſ.de ente in poᵃ:⁊ de ente in actu: id qđ ꝓpe eſt ens ⁊ vnū eſt actꝰ. Nā ſicut ens in potētia nō eſt ens ſimpl'r:ſed ſm qđ:ita nō eſt vnū ſimpl'r:ſed ſm quid:ſic enī dī aliqđ vnū ſicut ⁊ ens. Et ideo ſicut corpus hēt eē per aiaꝫ ſicut per formā: ita ⁊ vnitur anime imediate inquātū aia eſt forma corporis. Sed īquātū eſt motor nihil ꝓhibet aliqđ eſſe mediū: put vna pars mouet̃ ab anima mediante alia.

Uniuerſaliter igitur diximus quidnam anima ſit. Eſt enim ea ſubſtantia que eſt ratio:hec autē eſt qditas corporis talis. Et perinde ſane atqꝫ ſi quid inſtrumētoꝝ artis naturale corpus eſſet: ceu ſecuris. Eius nāqꝫ ſubſtantia ipſius eſſet (vt patet) ſecuris rō:idqꝫ eēt aia:q̄ ſepata nō eēt vlteriꝰ (vt pꝫ) ſecuris:niſi noie tm̄:at nunc eſt ſecuris. Nō enī talis corporis ſuba ratioqꝫ eſt ipſa aia:ſed nālis (vt dixim') talis ꝙ in ſe motus ſtatuſue principiū inſitum habet.

T.c.8. Uniuerſaliter quidem igitur dictuꝫ eſt quid ſit anima. Subſtātia enim eſt que ſm rationē. Hec autē eſt qđ qđ erat eſſe huiuſmodi corporis:ſicut ſi aliquod organorū phyſicuꝫ eſſet corpus:vt dolabra. Erat quideꝫ enim dolabre eſſe ſubſtantia ipſius: ⁊ anima hoc. Diuiſa aūt hac non vtiqꝫ amplius dolabra erit:ſed aut equoce:nunc autē eſt dolabra. Non enī huiuſcemodi corporis qđ quid eſt eſſe ⁊ ratio anima: ſed phyſici huiuſcemodi habētis in ſeipſo principium motus ⁊ ſtatus. Lec. II.

Poſita diffinitione anime Phs hic eam manifeſtat. Et circa hoc duo facit. Primo manifeſtat diffōnē ꝑmiſſaꝫ. Scđo ex diffōne manifeſtat:quādā veritatē ↄcludit. ibi (Ꝙ qđē igit̃ nō ſit aia ⁊c.) Circa ꝑmū duo facit. Primo manifeſtat diffinitionē aie quantū ad id qđ in diffinitione ꝑdicta ponit̃ ex parte ipſius aie. Scđo quātū ad id qđ ibi ponit̃ ex parte ſubiecti. ibi (Eſt aūt nō abiiciēs aiam ⁊c.) Circa ꝑmū duo facit. Primo manifeſtat diffinitionē aie ex ſiītudine rerū artificialiū. ſcđo ex partibus eius. ibi (Cōſiderare aūt in partibus opꝫ ⁊c.) Quia enī forme artificiales accidētia ſunt que ſunt magis nota quo ad nos q̄ forme ſubales: vtpote ſenſui ꝓpinquiora: ideo cōuenienter rōnē anime que eſt forma ſubalis per cōparationē ad formas accidētales manifeſtat. Simil'r etiā partes aie ſiue potētie eius manifeſtiores ſunt quo ad nos q̄ ipſa aia: ꝓcedimus enī in cognitiōe anime ab obiectis in actus:ab actibꝰ in potētias per quas anima ipſa nobis inoteſcit: vnde cōuenienter etiā ꝑ partes ratio aie manifeſtat̃. Dicit ergo ꝑmo:ꝙ dictū eſt in vlī qđ ſit aia:cū ꝑdicta diffinitio omni aie ↄueniat. Dictū eſt eniꝫ ꝙ aia eſt ſuba que eſt forma a qua accipit̃ ratio rei. Eſt aūt dr̄ia iter formā que eſt ſuba: ⁊ formā que nō ē ſuba. Nā forma accidentalis que nō eſt in genere ſube nō pertinet ad eſſentiā ſiue qđditatē ſubiecti:nō enī albedo eſt de eētia corpis albi. Sed forma ſubalis eſt de eſſentia ſiue de qđditate ſubiecti. Sic igit̃ aia dicit̃ forma ſubalis:qa eſt de eſſentia ſiue de qđditate corpis aiati. Et hoc eſt qđ ſubdit (Hec aūt.) ſ. ſuba que eſt ſm rōneꝫ (eſt qđ qđ erat eſſe huic corpori.) id eſt corpori cōſtituto in ſpecie per talē formā. Ipſa enī forma ꝑtinet ad eſſentiaꝫ rei que ſignificat̃ per diffōnē ſignificantē de re quid eſt. Et qa forme ſubales cuiuſmodi ſunt forme corpoꝝ ſubaliū ſunt latentes: manifeſtat hoc ꝑ formas artificiales que ſunt accidentales. Et hoc eſt qđ ſubdit (ſicut ſi aliquid organoꝝ.) id eſt artificialiū inſtrumētoꝝ: vt puta dolabra (eēt corpus phyſicū.) id eſt naturale: forma ſua hoc modo ſe haberet ad ipſuꝫ ſicut dictū eſt. Et ideo ſubdit (Erat quidē eniꝫ dolabre eſſe ſuba ipſius.) id eſt forma dolabre ſm quā accipit̃ ratio dolabre:quā quidē rōneꝫ noiat eſſe dolabre:eo ꝙ ſm eā dolabra dicit̃ eē dolabra: hec inquā forma eſſet ſubſtātia dolabre. Et hoc ideo dicit̃ qa forme corpoꝝ naturaliū ſunt in gn̄e ſube. Et vlterius ſi dolabra non eſſet ſolū corpus phyſicū:ſed etiaꝫ corpus animatū: forma dolabre eſſet aia: ⁊ ea ſeparata non eſſet amplius dolabra niſi equiuoce: ſicut ſeparata anima nō eſt caro aut oculus niſi equiuoce. Nunc aūt qa dolabra nō eſt corpus naturale:nec eius forma eſt qđ qđ erat eē tali corpori: remota forma dolabre adhuc eſt dolabra.i. ſuba dolabre. Subſtantia enī corpoꝝ artificialiū eſt materia eoꝝ que remanet ſublata forma artificiali: lꝫ non remaneat ipſuꝫ corpus artificiale in actu. Et qa dixerat ꝙ aliter nunc eſt in dolabra: ⁊ aliter eſſet ſi eſſet corpus phyſicū aiatum: aſſignat rōnem huius dicens. ꝙ hoc idō eſt:qa (aia non eſt qđ quid eſt eſſe ⁊ ratio.) id eſt forma huiꝰ corporis.ſ.artificialis (ſed corpis phyſici huiuſcemodi.) ſcilꝫ habētis vitā. Et vt manifeſtet quid ſit eſſe phyſicū corpus: ſubiungit (habentis in ſeipſo principiū motus ⁊ ſtatus.) Nālia enī ſūt que in ſeipſis pn̄m motus ⁊ ſtatꝰ hn̄t. Huiꝰ enī pncipiū nā dicit̃. Deinde cū dicit̃.

Atqꝫ id qđ dictum eſt: in partibus etiaꝫ inſpicere licet. Nam ſi oculus animal: eius vtiqꝫ anima viſus ipſe nimirum eſſet. Hic eſt enim vt patet oculi ſuba: que ſeſe habet vt ratio: oculus autē eſt materies viſus. Qui cuꝫ defecerit non vlterius erit oculus: niſi nomine tm̄: ⁊ perinde atqꝫ lapideus: vl' etiā pictus. Id igitur quod de parte dictum eſt ad totū corpus viuens accōmodare oportet. Eſt enim hic profecto rationuꝫ ſimilitudo. Nam vt pars ſeſe habet ad partem: ſic totus ſenſus ad totum ſenſitiuum corpus: vt talis eſt rationis.

Conſiderare autem in partibus oportet qđ dictuꝫ eſt. Si enim eſſet oculus animal: anima vtiqꝫ ipſius viſus eſſet. Hic enim ſubſtātia eſt oculi que eſt ſm rationem. Oculus autem materia viſus eſt: quo deficiente nō eſt adhuc oculus niſi equiuoce: ſicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod eſt in parte in toto viuente corpore. Proportionaliter nāqꝫ habet ſicut pars ad partem totus ſenſus ad totuꝫ corpus ſenſitiuū ſm ꝙ huiuſmodi. T.c.9.

Manifeſtat diffinitionem anime ex partibus dicens: ꝙ id quod dictum eſt de tota anima ⁊ de toto corpore viuente oportet cōſiderare in partibus vtriuſqꝫ: qa ſi oculus eſſet aial oporteret ꝙ viſus eēt anima eius: qa viſus eſt ſubſtantialis forma oculi: ⁊ oculus eſt mā viſus: ſicut

corpus organicū materia anime. Deficiente autem viſu nō remanet oculus niſi equiuoce: ſicut oculus lapideus aut depictus equiuoce dicit̄ oculus. Et hoc ideo eſt: quia equiuoca ſunt quoꝝ nomen ſolū cōmune eſt et ratio ſubē diuerſa: ⁊ ideo ſublata forma a qua eſt rō ſubē oculi nō remanet niſi nomē oculi equiuoce dictū. Qḋ ergo inuenitur in parte viuentis corpis: opꝫ accipere in toto viuēte corpe. ſ. ꝙ ſicut viſus eſt forma ſubalis oculi: et eo remoto non remanet oculus niſi equoce: ita aīa eſt forma ſubalis viuētis corpis: ⁊ ea remota non remanet corpus viuū niſi equiuoce. Sicut enī ſe hēt vna pars aīe ſenſitiue ad vnā partē corpis ſenſitiui: ſic ſe hēt tot᷒ ſenſus ad totū corpus ſenſitiuū īquātū huiꝰ. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Nō eſt autē id potētia viuens qḋ abiecit animaꝫ: eaqꝫ vacat: ſed id quod ipſam habet. Semen vō fructuſue id nimirū eſt: qḋ poteſt tale corpus euadere. Ut igit̄ inciſio: viſioqꝫ: ſic eſt vigilia actus: ⁊ vt viſus rurſus iſtrumētiqꝫ vis: ſic eſt aīa actus. Corpus autem eſt id qḋ (vt diximus) eſt potētia viuens. Uerū vt pupilla viſuſqꝫ oculus ē: ſic aīa ⁊ corp᷒ ē aīal.

T.c.10. ℂ Eſt aūt nō abijciēs aīaꝫ potētia ens: vt viuat: ſed qḋ hñs. Semē aūt ⁊ fruct᷒ potētia huiꝰ corpus eſt. Sicut qdē igit̄ inciſio ⁊ viſio: ſic ⁊ vigilantia actus. Ut aūt viſus ⁊ potētia organi: aīa. Corpus aūt qḋ potētia eſt. Sed ſicut oculus eſt pupilla ⁊ viſus: ⁊ ibi aīa ⁊ corpus: aīal.

ℂ Exponit pmiſſaꝫ diffōnē de aīa quātū ad hͦ qḋ dixerat ꝙ eſt act᷒ corpis hñtis vitā in poͣ. Dr̄ enī aliqd eē in potētia dupl̄r: vno mō cū nō hēt pnͫ opatiōis: alio mō cū hēt qdē: ſed nō operat̄ ſm ipm. Corpus aūt cuius actus eſt aīa eſt hñs vitā in poͣ: nō qdē pͦ mō: ſed ſcdo. Et hoc eſt qḋ dicit ꝙ corp᷒ (potētia ens vt viuat.) i. hñs vitā in poͣ cuius eſt actus aīa: nō ſic dr̄ eē in poͣ ad vitaꝫ ꝙ (ſit abijciēs aīaꝫ.) i. carens pnͦ vite: qḋ eſt aīa: ſed ꝙ eſt hñs huiꝰ pnͫ. Sed verū eſt ꝙ ſemē ⁊ fruct᷒ in quo cōſeruat̄ ſemē plante eſt in poͣ ad huiꝰ corpus viuū qḋ hꝫ aīam: nōdū enī ſemē hēt aīam: ſed eſt in poͣ ad aīaꝫ. Unī ſic eſt in poͣ ſic abijciēs aīaꝫ. Et vt oſtēdat quō eſt in poͣ ad vitā corp᷒ cui᷒ actus eſt aīa ſubiūgit ꝙ ita vigilātia eſt act᷒ aīe ſenſitiue ſic inciſio eſt actus cultelli: ⁊ viſio eſt actus oculi. Qḋlibet enī iſtoꝝ ē opatio et vſus pncipij habiti. Sed aīa eſt actus pmus ſic viſus ⁊ quecūqꝫ poͣ organi: qḋlibet enī hoꝝ eſt pnͫ opationis. Sed corp᷒ qḋ eſt pfectū p aīaꝫ eſt poͣ hñs qdē actū pmū: ſed aliqñ carēs actu ſcdo. Sed ſic oculus eſt aliqd cōpoſitū ex pupilla: ſicut mā: ⁊ viſu ſic forma: ita aīal eſt cōpoſitū ex aīa ſicut forma: ⁊ ex corpore ſicut materia. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Animam igit̄ nō ſeparabilē eſſe a corpore vel partes ipſius nōnullas ſi partibilis ſit: non obſcuruꝫ eē videt̄. Corpus nāqꝫ partium patet aliquas aīe partium actum eſſe. Nil tamen vetat: vt alique partium ſint ſepabiles aīe: ppterea ꝙ corporis nullius ſint actus. At obſcurum eſt: necdū pꝫ: ſi perinde corpus aīa ſit actus: vt gubernator act᷒ eſt nauis. Hoc igit̄ pacto vniul̄r de aīa determinatū deſcriptiue ſit.

T.c.11. ℂ Qḋ qdeꝫ igit̄ nō ſit aīa ſeparabilis a corpore: aut partes quedaꝫ ipſius ſi partibilis apta nata eſt: nō imanifeſtū eſt. Quarūdā enī actus partiū eſt ipſaꝝ. At vō ſꝫ quaſdā nihil phibet: pp id qḋ nullius corporis ſūt actus. Amplius aūt immanifeſtuꝫ: ſi ſit corporis actus anima ſicut nauta nauis. Figuraliter quidem igitur ſic determinetur ⁊ deſcribatur de anima.

ℂ Cōcludit quādā vitatē ex pmiſſis: qa enī oñſum eſt ꝙ aīa eſt actus toti᷒ corpis: ⁊ ptes ſunt actus partiuꝫ: actus aūt ⁊ forma nō ſeparant̄ ab eo cuius eſt act᷒ vel forma: manifeſtū eſt ꝙ aīa non pōt ſeparī a corpe: vel ipſa tota: vel aliq̄ ptes ei᷒ ſi nata eſt aliquo mō hr̄e ptes. Manifeſtū eſt enī ꝙ aliq̄ ptes aīe ſūt actus aliquaꝝ ptiū corpis ſic dictū eſt ꝙ viſus eſt actus oculi. Sed ſm q̄ſdaꝫ ptes nihil phibet aīam ſeparī: qa q̄dā ptes aīe nullius corpis actus ſunt: ſicut infra pbabit̄ de his q̄ ſūt circa itellectū. Et qa Plato ponebat ꝙ aīa eſt actus corpis nō ſic forma ſed ſicut motor. Subiūgit ꝙ hoc nōdū eſt manifeſtū: ſi aīa ſic ſit actus corpis ſic nauta ē act᷒ nauis. ſ. vt motor tm̄. ℂ Deide epilogādo colligit que dicta ſunt ⁊ dicit ꝙ ſm pdicta determinatū eſt de aīa: ⁊ poſita eſt aīe deſcriptio figural̄r q̄ſi extrinſece ⁊ ſupficial̄r ⁊ incōplete. Cōplebit̄ enī determinatio de aīa qñ pertinget vſqꝫ ad itima vt determinet̄ natura vniuſcuiuſqꝫ ptis ipſius aīe.

ℂ At enim cum ex obſcuris quidē magis: aut in manifeſtis: fiat id notum quod eſt diluciduꝫ ac notius rōne: eniteēdū ē rurſus hͦ pacto de ipā aīa ptractare.

ℂ Quoniā aūt ex incertis qdē certius autem fit quod ⁊ ſm rationem notius: tentanduꝫ eſt iterum ſic aggredi de ipſa. T.c.12.

Lec. III.

Poſtq̄ Phs poſuit diffōnē aīe: hic itendit demōſtrare ipſaꝫ. Et pͦ dicit de quo eſt itentio. Scdo pſequit̄ intētū. ibi (Dicam᷒ igit̄ pncipiū ⁊c̄.) Circa pmū duo facit. Pͦ determinat modū demſtrationis quo vti itēdit in demonſtrādo. Scdo manifeſtat quō q̄dā diffōnes ſunt demōſtrabiles. ibi (Nō enī ſolū qḋqꝫ ⁊c̄.) ℂ Circa pmuꝫ ſciendū eſt ꝙ cū ex notis oporteat in cognitionē ignotoꝝ deuenire: oīs aūt demōſtratio adducit̄ cā notificādi aliud necē eſt ꝙ oīs demōſtratio pcedat ex notiorib᷒ quo ad nos: qb᷒ p demōſtrationē fit aliqd notū. In qbuſdā aūt eadē ſunt notiora quo ad nos ⁊ ſm nām: ſicut in mathematicis que ſunt a mā abſtracta: ⁊ in his demōſtratio pcedit ex notioribus ſimpl̄r: ⁊ notiorib᷒ ſm nām. ſ. ex cauſis in effect᷒: vñ dr̄ demſtratio pp qd. In qbuſdaꝫ vō non ſunt eadē magis nota ſimpl̄r ⁊ quo ad nos. ſ. in nālib᷒ in qb᷒ plerūqꝫ effect᷒ ſenſibiles ſūt magis noti ſuis cauſis. ⁊ iō i nālib᷒ vt i plib᷒ pcedit̄ ab his q̄ ſūt min᷒ nota ſm nāꝫ: ⁊ magꝭ nota q̄ ad nos: vt dr̄ i pͦ phy. Et hͦ mō demſtratiōis itēdit hͥ vti. Et hͦ eſt qḋ dicit ꝙ qꝛ illḋ qḋ ē certū ſm nām ⁊ qḋ eſt ſm rōnē notius: fit certi᷒ quo ad nos ex his que ſunt icerta ſm nām: certiora aūt quo ad nos: p iſtuꝫ modū tentandū eſt iterū aggredi de aīa: demonſtrando diffōnē eius ſupra poſitam. ℂ Deinde cum dicit. Lec. pͦ

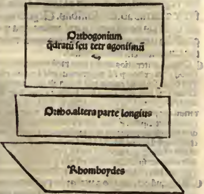
ℂ Rōnē enī diffinitiuā nō ſolū eſſe ſignificare: vt cōplures dicere diffōnes videnť: ſed etiā in ipſa cauſam ineſſe ac apparere opꝫ. Nunc aūt diffinitionuꝫ cōplures vt cōcluſiones eſſe videnť: veluti quid eſt quadratio: cōiectio figure laterū eq̄liū anguloꝝqꝫ rectoruꝫ eq̄lis altera ex parte longiori figure. Atqꝫ diffinitio talis cōcluſionis occupat locū. At ea que quadrationem inuentionē eſſe medie dicit: ipſius rei profecto cauſaꝫ (vt patet) aſſignat.

ℂ Nō enī ſolū qa opꝫ diffinitiuā rōnē oſtendere:

ſicut

ſicut plures terminoꝝ dicũt:ſed ⁊ cãm in eſſe ⁊
demõſtrare. Nũc aũt ſicut ꝯcl'ones rões ter‑
minoꝝ ſunt: vt qd eſt tetragoniſmus equale
altera pte lõgiori orthogoniũ eſſe equilaterale.
Talis aũt terminus ró ꝯcl'onis. Dicẽs aũt qm̃
tetragoniſmꝰ eſt medie inuentio rei:cauſaꝫ dic̃.

Aſſignat rõnẽ predicte intentionis:oſtẽdẽdo ꝙ alique
diffinitiones ſunt demonſtrabiles. Et hoc eſt qδ dicit: ꝙ
ideo opꝫ iterũ aggredi de aïa: qa opꝫ ꝙ ratio diffinitiua
nõ ſolũ dicat hoc qδ eſt qa: ſicut plures terminoꝝ.i.diſ‑
finitionũ dicũt:ſed opꝫ etiã ꝙ in diffinitione tangat̃ cã:
⁊ ꝙ per diffõnẽ dicentẽ ꝑꝑ qd demonſtret̃ diffinitio que
dicit ſolũ qa. Inueniunt̃ autẽ multe rõnes terminoꝝ.i.
diffinitiones que ſunt ſicut ꝯclones. Et ponit exẽpluꝫ in
geometricalibus. Ad cuius intelligentiã ſciendũ eſt
ꝙ figurarũ quadrilaterarũ q̃dã hñt oẽs angulos rectos:
⁊ vocant̃ Orthogonia.i.ſupficies rectoꝝ anguloꝝ:q̃daꝫ
autẽ non hñt angulos rectos:⁊ vocant̃ Rhomboydes.
Sciendũ eſt aũt ꝙ orthogoniorũ quedam cõſiſtit ex
omnibus lateribus equalibus:⁊ vocat̃ quadratũ ſiue te
tragoniſmus:qδdã aũt nõ hẽt oĩa latera equalia: in quo
tñ quelibet duo latera ſibi oppoſita ſunt eq̃lia: ⁊ vocat̃
huiuſmodi. Orthogonium altera parte longius: ſicut pa
tet in ſequentibus figuris.

Item ſciẽdũ eſt ꝙ in q̃libet ſupficie rectoꝝ angulorũ
due recte linee que angulũ rectũ cõcludunt dicunt̃ totã
ſupficiẽ ꝯtinere: qa cũ alia duo latera ſint eq̃lia eis vnũ‑
qδqꝫ ſuo oppoſito: neceſſe eſt ꝙ vna ꝑdictaꝝ lineaꝝ re‑
ctũ angulũ cõcludentiũ mẽſuret lõgitudinẽ ſuperficiei
rectangule:⁊ alia latitudinẽ: vñ tota ſupficies rectangu‑
la cõſurgit ex ductu vnius in aliã. Vñ ſi imaginaremur
ꝙ vna earũ moueret̃ ꝑ aliã: ꝯſurgeret talis ſuperficies.
Itẽ ſciendũ eſt ꝙ cuꝫ in orthogonio qδ eſt altera pte
lõgius due linee ꝯtinẽtes ipſuꝫ ſint iequales: ſi accipiat̃
īter eas linea media in ꝓportione ⁊ ducat̃ in ſeipſaꝫ: ſiet
quadratũ equale altera parte lõgiori. Et qa hec demon‑
ſtrationibus geometricis diffuſuꝫ eẽt oſtẽdere: ſufficiat
hoc ad ꝑſens manifeſtare in numeris. Sit igit̃ orthogo
niũ altera pte lõgius: cuius maius latus ſit nouẽ palmo
rũ: minus vo quatuor. Accipiat̃ aũt linea media in ꝓpor
tione īter eaque.ſ.ſunt ſex palmoꝝ. Quia ſic ſe hñt ſex
ad nouẽ: ita q̃tuor ad ſex. Quadratũ aũt huius linee erit
eq̃le ꝑdicto orthogonio altera pte lõgiori. Qδ etiã in nu
meris pꝫ. Nã quater nouẽ ſunt trigintaſex. Similr etiã
ſexties ſex ſunt trigintaſex. Hoc eſt ergo qδ dicit: ꝙ ſi q̃‑
rat̃ qd eſt tetragoniſmũ.i.quadratũ qδ eſt equale altera
parte lõgiori: aſſignabit̃ talis diffinitio vt dicat̃ (eẽ or‑
thogoniũ) id eſt ſupſicies rectoꝝ anguloꝝ (eq̃laterale)
id eſt habẽs oĩa latera equalia ⁊c̃. (Talis aũt terminꝰ.)
id eſt talis diffinitio eſt (rõ ꝯcluſionis) id eſt per demõ‑
ſtrationẽ ꝯcluſa. Si aũt aliq̃s ſic diffiniat: dicẽs: ꝙ (qua
dratũ eſt inuentio medie) ſcilicet linee medie in ꝓpor‑
tione inter duo latera inequalia orthogonij. altera parte
longioris.i. orthogoniũ conſtitutũ ex tali linea inuenta:
qui inquã ſic diffinit (dicit cauſaꝫ rei.) Attendendũ eſt
autẽ ꝙ hoc exẽplũ qδ hic inducit̃ eſt ſimile ei qδ intẽdit
circa aĩam: quãtũ ad aliq̃d.ſ.quãtũ ad hoc ꝙ demõſtret̃
diffinitio aĩe: nõ aũt quãtũ ad hoc ꝙ demõſtret̃ demõ‑
ſtratione dicente ꝓpter quid. Deinde cum dicit.

Dicamus igitur hinc cõſiderationis initio ſumpto
animatũ ab inaĩato vita ſeiũgi. Atqꝫ cũ multifariaꝫ
viuere dicat̃: etiã ſi vnũ tm̃ iſtorũ inſit: viuere illud
dicimus cui ineſt: vt itellectus: ſenſus: motus: loco
ac ſtatus: ⁊ inſuper motio nutrimẽto accõmodata:
⁊ accretio decrectioue.

Dicamus igit̃ principiũ accipiẽtes itẽtionis: T.c.l3.
determinari animatum ab inaĩato in viuendo.
Multipliciter autẽ ipſo viuere dicto: ⁊ ſi vnũ
aliquod hoꝝ inſit ſolũ: viuere ipſum dicimus.
vt intellectus: ⁊ ſenſus: motꝰ ⁊ ſtatus ſm̃ locũ.
Adhuc autem motus ⁊ ſtatus ſm̃ alimentum
⁊ decre mentum ⁊ augmentum.

Incipit demõſtrare diffinitionẽ aĩe ſuperius poſitam
mõ ꝑdicto.ſ.ꝑ effectũ. Et vtit̃ tali demõſtratione. Illud
qδ eſt primũ principiũ viuẽdi eſt viuentiũ corporũ actꝰ
⁊ forma. Sed aĩa eſt primũ ꝑncipiũ viuendi his que vi‑
uunt: ergo eſt corꝑis viuẽtis actus ⁊ forma. Manifeſtũ
eſt aũt ꝙ hec demſ̃ratio eſt ex poſteriori. Ex eo enĩ ꝙ aĩa
eſt foꝛa corꝑis viuẽtis: eſt ꝑnᵐ opeꝝ vite: ⁊ nõ ecõuerſo.
Circa hoc g duo facit. Pꝛio oñdit ꝙ aĩa eſt ꝑnᵐ viuen‑
di. Scδo ꝙ ꝑmũ ꝑnᵐ viuẽdi ẽ forma corꝑis viuẽtis. ibi
(Qm̃ aũt quo viuimus ⁊ ſentimus.) Circa ꝑmũ tria fa‑
cit. Primo diſtinguit modos viuentiũ. Scδo oſtẽdit ꝙ
aĩa ẽ viuẽdi ꝑnᵐ. ibi (Vñ ⁊ vegetabilia oĩa ⁊c̃.) Tertio
manifeſtat q̃ũo ſe habeãt ꝑtes aĩe adinuicẽ ſm̃ quas eſt
ꝑncipiũ opeꝝ vite. ibi (Vtrũ aũt vnũqδqꝫ hoꝝ.) Dicit
ergo ꝑmo ꝙ ad ꝓſequẽdũ nr̃am intentionẽ qua intendi
mus demõſtrare diffõneꝫ aĩe: opꝫ hoc quaſi principium
accipere: ꝙ aĩatũ diſtinguit̃ ab iaĩato in viuendo. Aĩata
enĩ viuũt: ſed inanimata nõ viuũt. Sed cũ mltiplex ſit
modus viuẽdi: ſi vnus tm̃ eoꝝ inſit alicui dr̃ illδ viuẽs
⁊ aĩatũ. Ponit ãt q̃tuoꝛ modos viuẽdi: quoꝛũ vnus eſt ꝑ
intellectũ: ſecũdus ꝑ ſenſuꝫ: tertius per motũ ⁊ ſtatũ lo‑
calẽ: quartus per motũ alimẽti ⁊ decremẽti ⁊ augmẽti.
Ideo aũt q̃tuoꝛ tm̃ modos ponit viuendi: cuꝫ ſupra gn‑ In ꝑ lᵒ
que gña opationũ aĩe poſuerit: qa hic intẽdit diſtiguere t.c.89. ⁊
modos viuẽdi ſm̃ gradus viuẽtiũ q diſtiguunt̃ ſm̃ hec i.t.c.27
quatuoꝛ. In quibuſdã enĩ viuẽtiũ inueniunt̃ tm̃ alimẽ‑
tũ augmẽtũ ⁊ decremẽtũ.ſ.in plantis. In q̃buſdã aũt cũ
his īuenit̃ ſenſus ſine motu locali: ſicut in aĩalibꝰ iꝑfe
ctis: ſicͭ ſũt oſtree. In q̃buſdã aũt vlteriꝰ īuenit̃ motꝰ ſm̃
locũ: ſicͭ in aĩalibꝰ ꝑfectis: que mouent̃ motu ꝓgreſſiuo:
vt bos ⁊ equus. In quibuſdã autẽ cũ his vlterius īuenit̃
intellectus.ſ.in hoĩbus. Appetitiuũ autẽ qδ eſt quintum

preter hec quatuor non facit aliquã diuerſitatem in gra
T.c.20. dibus viuentium. Nam vbicũqʒ eſt ſenſus: ibi eſt ⁊ ap
petitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapropter ⁊ vniuerſe plante videnť viuere: qp
pe cũ videanť in ſeipſis vim hr̃e talẽ atqʒ principiũ: quo ad cõtraria loca: tã incrementa: qȝ decrementa ſuſcipiunt. Nõ eni ſurſum quidẽ accreſcũt: deorſum autẽ nõ accreſcũt: ſed ad vtrãqʒ ſimil'r differentiã: ⁊ omni ex parte: ſemperqʒ nutriunť: ⁊ eouſqʒ viuũt: quouſqʒ poſſunt alimentum accipere.

T.c.14. ¶ Unde ⁊ vegetabilia oĩa videnť viuere. Uidẽtur aũt in ſeipſis habẽtia potentiã ⁊ principiũ huiuſmodi per qd̕ augmentũ ⁊ detrimentũ ſuſcipiunt ſm ↄtrarios locos. Non enim ſurſum quidẽ augenť: deorſum autẽ non: ſed ſimiliter in vtroqʒ. Et penitus quecũqʒ alunť: ⁊ viuunt in fine quouſqʒ poſſunt accipere alimentum.

¶ Manifeſtat φ aĩa eſt ṗncipiũ viuẽdi ſm omnes modos p̃dictos. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit quõ aĩa eſt principiũ viuendi in plantis. Scd̕o in aĩalib⁹. ibi (Animal aũt ꝓpter ſenſum ⁊c̃.) Tertio oſtẽdit quid dictũ ſit: ⁊ qd reſtat dicendũ. ibi (ꝓpter quã aũt cãm ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo oſtẽdit φ aĩa eſt ṗncipiũ viuẽdi in plantis: ⁊ dicit φ cũ dictũ ſit φ qbuſcũqʒ ineſt vnũ q̃tuor p̃dictorũ modorũ viuẽtiũ dr̃ viuẽ: ſequiť φ omnia vegetabilia viuũt. Oĩa eni in ſeipſis habẽt potẽtiã quandã ⁊ principiũ quo ſuſcipiũt motũ augmenti et decremẽti. Et φ hoc principiũ nõ ſit nã ſed aĩa. manifeſtũ eſt. Nã nã nõ mouet ad ↄ̃ria loca: motus aũt augmẽti ⁊ decrementi eſt ſm cõtraria loca. Augenť eni vegetabilia oĩa: nõ ſolum ſurſum ⁊ deorſum: ſed vtroqʒ modo. Manifeſtũ eſt ergo φ ṗnm hoꝝ motuũ nõ eſt nã ſʒ aĩa. Nec ſolũ vegetabilia viuunt dũ augenť ⁊ decreſcũt: ſed quecũqʒ nutriunť tãdiu viuunt q̃diu poſſunt accipere nutrimentũ per qd̕ fit augmentũ. ¶ Secundo ibi.

¶ Atqʒ hec quidem vis a ceteris ſeiungi: ſepararíqʒ poteſt: cetere autẽ in ipſis mortalibus ab iſta neque unt ſeparari: qd̕ quidem in ipſis perſpicitur plantis. Nulla eni prorſus in ipſis (vt patet) alia preter hãc anime potẽtia: atqʒ officiũ ineſt. Uiuere igiť ob hoc principiũ viuentibus competit.

T.c.15. ¶ Separari autem hoc ab alijs poſſibile eſt: alia aũt ab hoc impoſſibile eſt in rebus mortalib⁹. Manifeſtũ eſt aũt in his que vegetanť. Neqʒ
T.c.16. enim vna ineſt ipſis potentia alia anime. Uiuere quidem igitur propter hoc principium ineſt omnibus viuentibus.

¶ Oſtendit φ predictũ viuendi principiũ eſt primũ ⁊ ſeparabile ab alijs. Et dicit φ hoc. ſ. ṗncipiũ augmẽti ⁊ alimenti põt ſeparari ab alijs principijs viuẽdi: ſed alia nõ poſſunt ſeparari ab eo in rebus mortalibus. Quod ideo dicit: qa in rebus imortalibus: ſicut ſunt ſube ſeparate: ⁊ corpora celeſtia: ſi tñ ſũt aĩata inueniť itellectiuũ ſine nutritiuo. Qr aũt hoc ṗnm ſit ſepabile ab alijs mãifeſtũ eſt in his q̃ vegetanť. i. in plantis: in qbus nulla alia po᷑ aĩe ineſt niſi huiꝰ. Ex quo manifeſtũ eſt φ illud ꝑꝑ qd̕ ṗmũ inueniť vita in rebus mortalibus eſt ṗnm augmenti ⁊ alimenti qd̕ vocať aĩa vegetabilis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Animal aũt eſt ob ſenſum primo. Nam ⁊ ea que nõ cientur motu: nec mutant locum: ſenſum autem habet: non ſolum viuere dicimus: ſed etiam animalia nuncupare ſolemus. Uidenť autem ⁊ huiuſce aĩalia multa eẽ: q̃ cũ ſint nã loco manẽtia: hñt ſolũ ſenſum.

¶ Animal aũt ꝑꝑ ſenſum primum. Et nãqʒ que non mouentur neqʒ mutantia locum. habentia autem ſenſum. animalia dicimus: ⁊ nõ viuere ſolũ. Uidenť aũt ⁊ huiꝰ multa eſſe animalium: manentia aũt cũ ſint natura: hñt ſolũ ſenſum.

¶ Manifeſtat quõ aĩa eſt ṗncipiũ viuẽdi in animalibus. Et circa hoc duo facit. Primo dicit φ ṗmuʒ dicit aliqd eſſe aĩal ꝑꝑ ſenſum: lʒ aĩalia quedã ⁊ ſentiãt ⁊ moueanť. Ea eni dicimus eẽ aĩalia: ⁊ nõ ſolũ viuere que lʒ nõ mutent locũ: tñ hñt ſenſum. Sunt eni multa aĩalium talia que nãliter manent in eodẽ loco: ⁊ tñ habẽt ſenſum: ſicut oſtree que nõ moueť motu ꝓgreſſiuo. ¶ Secũdo ibi.

¶ At võ ex ſenſibus tactus primo cunctis aĩalibus ineſt: atqʒ vt vegetatiuum a tactu ſenſuqʒ omni: ſic a ceteris tactus ſeparari ſenſibus poteſt. Eã aũt partem anime vegetatiuam dicimus eſſe cuius ⁊ plãte participes ſunt. Animalia võ cuncta ipſam vim habere ſentiendi tactu videntur.

¶ Senſuũ aũt primo ineſt oĩbus tactus. Sicut aũt vegetatiuũ põt ſeparari a tactu ⁊ omni ſenſu: ſic ⁊ tactus ab alijs ſenſibus. Uegetatiuum aũt dicimus huiuſmodi partẽ anime qua ⁊ vegetabilia participant. Aĩalia aũt omnia videntur tangendi ſenſum habentia. T.c.17.

¶ Oſtẽdit φ iter alios ſenſus ṗmo ineſt tactus aĩalibus. Quod ꝓbat ex hoc φ ſicť vegetatiuum põt ſepari a tactu ⁊ ab omni ſenſu: ſic tactus põt ſepari ab alijs ſenſibus. Multa eni ſunt aĩalia: que ſolũ ſenſum tactus hñt: ſicut aĩalia impfecta. Oĩa aũt aĩalia hñt ſenſum tactus. Uegetatiuũ aũt ṗnm dicimꝰ illã partẽ aĩe qua ẽt vegetabilia. i. plante participant. ¶ Sic igiť ex p̃dictis patẽt tres gradus viuentiũ: primus eſt plantarũ: ſecũdus aĩaliũ iperfectoꝝ imobiliũ: que hñt ſolũ ſenſum tactus. Tertius eſt aĩaliũ pfectoꝝ que moueť motu ꝓgreſſiuo: que etiam hñt alios ſenſus. Manifeſtũ eſt aũt φ q̃rtus gradus eſt eoꝝ que hñt cũ his etiã itellectum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqʒ quã ob cãm iſtoꝝ vtrũqʒ fit: poſtea dicemus ac explanabimus. Nũc eouſqʒ tñ dicať: aĩam iquã principium eſſe eorũ que dicta ſunt: ⁊ his eſſe diffinitam vegetatiuo: ſenſitiuo: intellectiuo ⁊ motu.

¶ Propter quã aũt cãm vtrũqʒ horum accidit poſterius dicemus. Nunc aũt intantũ dictum ſit ſolum φ eſt aĩa horum que dicta ſunt principium: ⁊ his determinata eſt vegetatiuo: ſenſitiuo: intellectiuo: ⁊ motu. T.c.18.

¶ Oſtendit quid dictũ ſit: ⁊ quid reſtat dicendũ. Et dicit φ poſterius dicẽdũ eſt ꝑꝑ quã cãm vtrũqʒ hoꝝ accidat: ſcilʒ φ vegetatiuũ põt eſſe ſine ſenſu: ⁊ φ tactꝰ ſine alijs ſenſibus. Hoc eni dicet in fine libri. Nũc aũt ſufficiat in tãtũ dictũ eſſe φ anima eſt ṗncipiũ viuendi ſm p̃dictos modos: ⁊ φ diſticta eſt iſtis quatuor. ſ. vegetatiuo qd̕ eſt in plantis ⁊ in oĩbus viuẽtibus: ⁊ ſenſitiuo qd̕ eſt in oĩbꝰ aĩalibus: ⁊ itellectiuo qd̕ eſt in oĩbus hoĩbus: ⁊ motu ꝓgreſſiuo qui eſt in oĩbus aĩalibꝰ pfectis ſenſu vel itellectu. in 3°. t.c. 66.

¶ Querẽdũ

¶ Querendum autē eſt: vtrū horū vnūquodqȝ ſit anima: an anime pars. Et ſi pars vtrū hoc pacto: vt ſit ſeparabile ratione ſolum: an ēt loco.

T.c.19. ¶ Vtrum autem vnūquodqȝ horū eſt aīa. aut pars anime: ⁊ ſi pars: vtrum ſic vt ſit ſeparabilis ratione ſolum: aut ⁊ loco. Lec. IIII.

Oſtēdit ſupius Phs φ aīa eſt pncipiū viuendi ſm diuerſa genera vite. Et iō hūc ingrit q̄liter pncipia viuēdi ſm diuerſa genera vite ſe habeant ad aīam ⁊ adiuicē. Et circa h̄ duo facit. Pͥo mouet qōnes duas. quarū prima eſt. Cū aīa q̄ eſt pncipiū viuēdi ſit determināta vegetatiuo: ſenſitiuo: motiuo ſm locū: ⁊ intellectiuo: vtrū quodlibet eoꝝ ſit aīa p ſe: aut ſit ps aīe. Et manifeſtuȝ eſt φ in his que tm̄ augent̄ ⁊ nutriunt̄: ſicut in plātis: vegetatiuū eſt aīa. In his aūt q̄ vegetant̄ ⁊ ſentiūt eſt ps aīe: ⁊ ſilr̄ ē de alijs. Scd̄a qō eſt. Si vnūquodqȝ p̄dictoꝝ eſt ps aīe: puta cū oīa inueniant̄ in vna aīa: ſicut in humana: vtruȝ h̄ mō ſint ptes φ ſeparent̄ adiuicē ſolū ſm rōnem: vt. ſ. ſint diuerſe potētie: aut ēt ſeparēt̄ loco ⁊ ſubiecto: vtpote φ in vna pte corporis ſit ſenſitiuū: in alia appetitiuū: ī alia motiuū: ⁊ ſic de alijs: ſicut quibuſdam viſuȝ fuit. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Atqui de nonnullis quidem iſtorum videre diſcernereqȝ facile poſſumus: nonnulla autem dubitationem habent. Nam vt plante nonnulle diuiſe ſeiunctcqȝ vidētur viuere. propterea φ anima que eſt in iſtis: actu quidem in vnaquaqȝ planta eſt vna: potētia v̄o plures: ſic ⁊ circa alias videmus anime differentias fieri: cum inciduntur animantium eā que inſecta vocamus: vtraqȝ nāqȝ partium: ⁊ ſenſum habet: ⁊ motu loco cietur. Quod ſi ſenſuȝ habet: ⁊ imaginationē ⁊ appetitum etiaȝ habet: vbi nāqȝ eſt ſenſus: ibi dolor etiā exiſtit atqȝ voluptas. At vbi ſunt hec: ibi neceſſario cupiditas etiam ineſt.

¶ De quibuſdaȝ quidē horū nō eſt difficile videre. Quedā autē dubitationē habent. ¶ Sicut enim in plātis quedā diuiſa videntur ⁊ viuentia ſeparata abinuicē tanq̄ȝ exiſtēte in his aīa actu quidē vna in vnaquaqȝ planta: potētia autem pluribus: ſic videmus ⁊ circa alteras differentias aīe accidere: vt in entomis deciſis. Ea enim ſenſum vtraqȝ partium habet ⁊ motum ſm locum. Si autē ſenſum: ⁊ phantaſiaȝ ⁊ appetitum: vbi quidem enim ſenſus eſt: ⁊ triſtitia ⁊ letitia eſt. Ubi autem hec ſunt: ex neceſſitate ⁊ deſiderium eſt.

T.c.20.

¶ Soluit ꝓpoſitas qōnes. Et pͥo ſcd̄am. Scd̄o primaȝ. ibi (De aūt q̄buſdā aīalium.) Circa primum duo facit. Primo ſoluit ſecundam qōnem q̄tum ad ſcd̄am partē oñdēs vtꝝ partes aīe ſint ſepabiles loco. Scd̄o q̄tuȝ ad primā. vtrū. ſ. ſint ſepabiles rōne. ibi (Rōne aūt φ altere ⁊c̄.) Dicit ergo primo φ de q̄buſdā ptibus aīe nō eſt difficile videre. vtꝝ ſint ſeparabiles loco. i. ſubiecto: ſed de q̄buſdam dubiū eſt. Et ad oñdēdū φ in q̄buſdā h̄ facile eſt videre: pmittit ſimilitudinē de plantis. ibi (Sicut. n. in plātis.) dicēs φ quedā partes diuiſe ab eis ⁊ ſeparate ab alijs partibus vident̄ viuere. Et hoc manifeſtat̄ p hoc φ ramuſculi abſciſi inſeruntur vel plantantur ⁊ coaleſcunt: qd̄ non eſſet niſi remaneret in eis vita: ⁊ p cōñs aīa q̄ ē pncipiū viuendi: qd̄ ꝯtingit tanquam in vnaquaqȝ planta aīa ſit vna in actu: ⁊ multiplex in potentia. Sicut. n. accidere videt̄ in formis corporū naturaliū inaīatoꝝ: ita in his que ꝓp ſui imperfectionē non requirūt diuerſitatē in ptibus: φ in aliquo vno toto aīa eſt in actu vna: ⁊ plures in potētia: ſicut ⁊ ipſuȝ corpus eſt vnū in actu: ⁊ plura in potētia. Pōt. n. diuidi vnūquodqȝ corpus in diuerſas partes ſimiles ſpe. ſicut pȝ in aere: aqua: ⁊ in corporibus mineralibus. Unde oportet φ ſi partes ſunt ſimiles ſpecie adinuicē ⁊ toti: φ forma ſpecifica poſt diuiſionē ſit in vtraqȝ partiū. Et eadē rōne: qꝛ aīa plāte imperfecta eſt in ordine aīaꝝ nō requirit magnā diuerſitatē in partib⁹. vnde aīa totius pōt ſaluari in aliqua ptiuȝ. Et ſic etiam videmus in alijs differētijs aīe: ſicut in entomis deciſis. i. in animalibus que deciſa viuunt: qꝛ vtraqȝ partium hȝ ſenſum. Qd̄ patet ex hoc φ retrahit ſe ſi pūgitur. Et etiā hȝ motum ſm locū: vt ad ſenſum apparet. Sic ergo in vna ⁊ eadē parte apparet ⁊ ſenſitiuū ⁊ motiuū pncipiū. Et ſi eſt ibi ſenſus: neceſſe eſt φ ſit ibi phātaſia. Phātaſia aūt nihil aliud eſt q̄ȝ motus factus a ſenſu ſm actum: vt infra dicet̄. Et ſimiliter ſi habet ſenſuȝ ps deciſa: neceſſe eſt φ habeat appetitū. Ad ſenſum. n. de neceſſitate ſequit̄ letitia ⁊ triſtitia: ſiue delectatio ⁊ dolor. Neceſſe eſt. n. ſi ſenſibile ꝑceptū eſt ꝯueniēs: φ ſit delectabile: ſi āt eſt nociuū. φ ſit doloroſuȝ. Ubi āt eſt dolor ⁊ delectatio: opȝ φ ſit deſideriuȝ ⁊ appetitus. vñ neceſſe ē φ ſi ps deciſa ſentit: φ ēt habeat appetitū. Sic ḡ manifeſtū eſt φ vegetatiuū ſenſitiuū appetitiuum ⁊ motiuū īueniūt̄ in vna parte deciſa: ex q̄ pȝ φ nō diſtinguūtur loco in corpore aīalis. Sȝ de q̄buſdā potentijs particularib⁹: manifeſtū eſt φ diſtinguunt̄ loco. Uiſus. n. manifeſte nō eſt niſi in oculo: auditus in aure: olfatus in narib⁹: guſtus in lingua ⁊ palato. Sed pmus ſenſus q̄ ē tactus ⁊ neceſſari⁹ aīali eſt in toto. ¶ Sed qd̄ dicit φ phātaſia eſt in parte deciſa: videt̄ eē dubiū. Nā a quibuſdaȝ phātaſie attribuitur determinatū organum in corpore. ¶ Sed ſciēdū eſt φ phātaſia inuenit̄ indeterminata in aīalib⁹ imperfectis: in aīalib⁹ v̄o ꝑfectis determinata: ſicut īfra in tertio dicet̄. Organū ergo aliqd̄ determinatū phantaſie attribuit̄ ad maiorē ꝑfectionē ⁊ determinationē ſui act⁹: ſine quo phātaſie actus nullo mō eē poſſet: ſicut actus viſus nullo mō pōt eē ſine oculo. Sic igit̄ manifeſtauit φ in quibus potentijs aīe: non eſt difficile videre: vtrum ſint ſepabiles loco. ¶ Deinde cum dicit.

Li.3°.t. c.162.

T.c.156 lectio.5.

¶ De intellectu v̄o cōtemplatiuaqȝ potentia: nondū quicquā eſt manifeſtum: ſed videtur hoc anime genus eſſe diuerſum. Idqȝ ſolum perinde atqȝ perpetuum: ex eo qd̄ accidit ſeiungi: ſeparariqȝ poteſt. Ceteras autem anime partes ſeparabiles quidē nō eſſe: vt quidā aſſeruerunt: ex his que diximus patet.

¶ De intellectu autem ⁊ perſpectiua potentia nihil adhuc manifeſtum eſt: ſed videtur genus alterum anime eſſe: ⁊ hoc ſolum contingere ſeparari: ſicut ⁊ perpetuuȝ a corruptibili. ¶ Relique aūt partes anime manifeſtuȝ ex his φ nō ſeparabiles ſunt ſicut quidā dicunt.

T.c.21.

T.c.22.

¶ Oſtendit in qua parte aīe circa hoc poſſit eſſe dubiuȝ. Et dicit φ de intellectu ⁊ quocūqȝ noīe vocet̄ ꝑſpectiua potētia. i. ſpeculatiua: nihil eſt ad hoc manifeſtū. Nōdū enim ꝑ ea que dicta ſunt apparet vtꝝ habeat aliqd̄ orga

nū in corpore diſtinctū loco ab alijs organis vel nō diſtictū. Sed tñ q̄ſtū in ſuperficie apparet videt̄ φ ſit alterꝫ genus aíe ab alijs partib⁹ aíe. i. alteri⁹ nature ꝛ alio modo ſe habēs: ꝛ φ hoc ſolū gen⁹ aíe poſſit ſeparari ab alijs partib⁹ aíe: vel etiā φ ſit ſeparatū ab organo corporeo ſicut perpetuum a corruptibili. Sed φ relique partes aíe non ſint ſeparabiles loco abinuicem manifeſtum eſt ex predictis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Ratione vero differre non obſcurū eſſe videtur. Sēſitiui nanqꝫ ratio diuerſa eſt a ratione principij opinandi: ſiquidem diuerſa ſunt ſentire: ac opinari: ꝛ vnumquodqꝫ dictorum ſimiliter.

ℭ Ratione autem φ altere: manifeſtuꝫ eſt. Sēſitiuo. n. eſſe ꝛ opinatiuo: alterū. Siquidem ꝛ ſentire ab ipſo opinari. Similiter autēꝫ ꝛ aliorum vnūquodqꝫ que dicta ſunt.

ℭ Oſtendit φ ſint ſeparabiles rōne. Cuiuſlibet enim potētie ratio eſt ſm ordinē ad actū. vnde neceſſe eſt ſi act⁹ ſint diuerſi ſm ſpeciem: φ potētie habeāt diuerſam rōnēꝫ ſpeciei. Et hoc eſt qđ dicit φ alterꝫ eſt eſſe ſenſitiuo ꝛ opinatiuo. i. intellectiuo. i. altera eſt ratio vtriuſqꝫ potētie ſi ſentire eſt alterꝫ ab opinari: ꝛ ſimiliter eſt de predictis alijs potentijs. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At vero quibuſdam animantium cuncte partes: vt patet inſunt: quibuſdam nonnulle: ſunt ꝛ quib⁹ vna tm̄ ineſſe videtur: atqꝫ idipſum differentiam animātium facit. Quam autem ob cauſam ita ſit: poſtea p̄ſcrutabimur. Eadem ꝛ circa ſenſus fieri ſane videmus. Quedam enim omnes: quedam aliquos: quedam vnū duntaxat habere videntur: tactum inquaꝫ ipſum q̄ quidē eſt oīum maxime neceſſarius.

T. c. 23 ℭ Ex autem quibuſdam animalium omnia inſunt hec: quibuſdam vero quedam horum: alteris autem vnum ſolum. Hoc autem facit differentiam aīalium. Propter quam autem cām ſit factum: poſterius intendendum eſt. Similiter autem ꝛ circa ſenſus accidit. Alia quidem enim habent oēs: alia vero quoſdam. Quedam vero vnū maxime neceſſarium tactum.

ℭ Soluit primā q̄ōnē. ꝛ dicit φ hic facit differētiā i aīalibus φ q̄buſdā animaliū inſunt oīa predicta: quibuſdaꝫ vo quedā horꝫ: alijs vo vnū ſolū. Quibuſcūqꝫ āt īeſt vnū ſolū predictorꝫ: oporteret φ illud ſit anima. In quib⁹ vo inſunt plura quodlibet eſt pars aíe: ſed illa aīa denoīat̄ a principaliori vel ſenſitiua vel intellectiua. Quare aūt

L. i. 3°. t. c. ij. hoc ſit φ q̄dam habent vnū: quedam plura: quedaꝫ oīa: poſterius dicetur. Et ſicut accidit circa potentias aíe: ita accidit circa ſenſus. Quedā eniꝫ hñt oēs ſenſus ſicut aīalia perfecta: quedā vo hñt quoſdā ſenſus ſed nō omnes. vt talpa: quedam vo habēt vnū maxime neceſſariū. ſ. tactum vt animalia imperfecta. ℭ Poteſt aūt ꝛ hec particula ad aliū ſenſum referri: vt dicat̄ φ q̄ꝛ ſuperius oſtenderat phs φ partes aíe non ſunt ſeparabiles abinuicem loco vel ſubiecto in aīali in quo ſunt. φ propter hoc etiā non ſeparentur in diuerſis aīalibus: ſed cuicūqꝫ īeſt vnū ineſſent oīa. Et ideo remouet hoc in hac particula. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quoniam autem id quo viuimus: quoque ſentim⁹: biſariam dicitur: ꝛ perinde atqꝫ id qđ ſcimus: ꝛ id etiam quo ſani ſumus: atqꝫ valemus: quoddā enim ſcientiam: quoddam animam dicimus: quippe cum vtroqꝫ ſcire dicamus: ꝛ aliud ſanitatem: aliud partem corporis aliquā: vel totū dicimus corpus. Atqꝫ horū vtriūqꝫ: tam ſcientia: q̄ꝫ ſanitas forma quedaꝫ ꝛ ſpecies eſt: ꝛ ratio: ꝛ tanq̄ꝫ actus ſuſcipientis: ſciētia quidem ſcientis: ſanitas autem ſani. Actus eniꝫ agentium in eo quod patitur: atqꝫ diſponitur ineſſe videtur. Anima autem id eſt (vt patet) quo viuim⁹: ꝛ quo ſentimus: ac intelligimus primo. Ipſa profecto ratio quedam erit: ꝛ forma: ſed non vt materies atqꝫ ſubiectum. Nam cuꝫ ſubſtantia tripliciter dicatur: vt diximus: quedā enim eſt forma: quedam materies: quedaꝫ id quod ex vtriſqꝫ componitur: ꝛ materia quidem eſt (vt patet) potentia: forma aūt act⁹. Cum igitur: vt diximus ſubſtantia dicatur trifariaꝫ animāqꝫ id ſit qđ ex vtriſqꝫ corpore inquā ꝛ aīa cōſtat: corpus profecto non eſt actus anime: ſed ipſa corporis alicuius eſt actus.

ℭ Quoniā autem quo viuimus ꝛ ſentimus dupliciter: ſicut quo ſcimus: dicimus autem hoc quidem ſcientiam: illud autē aīam: vtroqꝫ eniꝫ horū dicimus ſcire. Similiter autem ꝛ quo ſanamur: aliud quidem ſanitas eſt: aliud autem pte quadam corporis: aut ꝛ toto. Horum autē ſciētia q̄dem ꝛ ſanitas forma eſt: ꝛ ſpecies quedam ꝛ ratio: vt actus ſuſceptiuorum: hec quidē ſciētifici: illa vero ſanabilis. Videtur. n. in patiente ꝛ diſpoſito actiuorum ineſſe actus. Anima āt hec quo viuimus: ꝛ ſentimus: ꝛ mouemur: ꝛ intelligimus prio. Quare ratio quedaꝫ vtiqꝫ erit ꝛ ſpecies: ſꝫ nō vt materia ꝛ vt ſubm̄. T. c. 24

ℭ Tripliciter. n. dicta ſubſtantia ſicut dixim⁹: hec quidē ſpecies: illud vero vt materia: aliud autem ex vtriſqꝫ. Horum autem materiam quidē potentia: ſpecies autēꝫ actus: poſtea ex vtriſqꝫ animatum: non corpus eſt actus anime: ſed ipſa corporis cuiuſdam. T. c. 25

ℭ Oſtēſo φ aīa eſt p̄mū viuēdi p̄ncipiū: ꝯcludit ex hoc diffinitionē pri⁹ aſſignatā. Et circa hoc duo facit. Primo demōſtrat p̄poſitū. Scđo ex vitate demōſtrata quaſdā ꝯcluſiones vlteri⁹ īducit. ibi (Propter hoc bene opinantur ꝛc.) Circa primū ponit talē demōſtrationē. Duorꝫ quorꝫ vtroqꝫ dicimur eſſe aliq̄d aut op̄ari: vnū. ſ. qđ primū eſt: ē q̄ſi forma: ꝛ aliđ quaſi mā. Sꝫ aīa eſt p̄mū quo viuimus: cum tñ viuamus aīa ꝛ corpore. ergo aīa eſt forma corporis viuētis. Et hec eſt diffinitio ſuperius de aīa poſita φ aīa eſt actus primus phyſici corporis potentia vitā habētis. Manifeſtū eſt aūt φ mediū huius demōſtrationis eſt quedā diffinitio aíe. ſ. aīa eſt quo viuimus primū. Circa hāc aūt demōſtrationē. 4. facit. Prio ponit maiorē dicēs φ quo viuimus ꝛ ſentimus dī dupliciter. ſ. altero ſicut forma: ꝛ altero ſicut mā. Sicut ꝛ quo ſcimus dī dupliciter: duobus. n. dicimur ſcire quorū vnum eſt ſciētia: ꝛ aliud eſt aīa. Et ſimiliter quo ſanamur dicit̄ de duobus: quorū vnū eſt ſanitas: ꝛ aliud eſt aliqua pars corporis: vel ēt totū corpus. Utrobiqꝫ aūt vnū eſt quaſi

formae τ aliud q̄ſi mā. Nā ſciētia τ ſanitas ſunt forme q̄ſi actus ſuſceptiuoꝝ: ſciētia q̄dē forma ſciētifici.i. partis aie in qua eſt ſciētia: ſanitas ṽo eſt forma corporis ſanabilis. Ideo aūt dicit (ſanabile τ ſcientificū) vt oſtendat aptitudinē in ſubiecto ad tales formas. Sc̄m p̄.n. actiuorum actus: id eſt forme que inducuntur ab agentibus in mā videntur eſſe in patiente τ diſpoſito.i. in eo qđ ē natū pati actiones agētis a tali agēte: τ qđ eſt diſpoſitus ad ꝯſequēdū finē paſſiōis.ſ. formā ad quā patiēdo ꝑducit.

lectio.3. Sc̄do ibi (Aia aūt hoc.) Ponit minorem ꝓpōnē: τ dic̄ ꝙ aia eſt primū quo τ viuimus τ ſentimus τ mouemur τ intelligimus. Et referunt̄ hec.4. ad quattuor genera vite: de quibus ſuperius fecerat mentionē. Uiuere enim refert ad principiū vegetatiuū: q̄ꝛ ſuperius dixerat ꝙ viuere ꝑ hoc principiū ineſt oībus viuentibus. ℭ Sciendū eſt āt ꝙ q̄uis ſanitate τ corpore dicamur eē ſani: tn̄ ſanitas eſt p̄ᵐ quo ſani dicimur eē. Nō.n. dicimur eē ſani corpe niſi inq̄tū hȝ ſanitatē. Et ſimiliter ſcia eſt p̄mū quo dicimur eſſe ſciētes: q̄ꝛ aia nō dicimur eē ſciētes niſi iq̄ntū hȝ ſciētiā. Similr̄ ēt τ corpe nō dicimur eē viuētes niſi inq̄tū hȝ aiam: τ ꝑ h̄ hic di ꝙ (aia) eſt p̄mū quo viuim⁹ τ ſentim⁹ τc̄. Tertio ibi (Quare rō q̄dam.) Pōit ꝯcloneē: τ pēdet hucuſq̄ ꝯſtructio ab illo loco (q̄m aūt q̄ viuim⁹ τc̄.) Cōcludit ḡ ex p̄dcis ꝙ aia ſe hȝ vt rō τ ſpēs: τ nō ſicut materia τ ſubm̄. Quarto ibi (Triplicìter enim dicta ſubſtātia τc̄.) oſtēdit ꝯcluſionē ſequi ex premiſſis. Nō eni videbat̄ magis ſeq̄ de aia ꝙ ſit forma q̄ de corpore: cū vtroq̄ viuere dicantur. Uñ ad ꝑfectionē dicte demōſtrationis ſubiungit: ꝙ cū ſubſtātia dicat̄ tripliciter: vt ſupra dictum eſt.ſ. de mā τ forma τ cōpoſito ex vtriſq̄: quoꝝ mā eſt in potentia: τ ſpēs ſiue forma ē actus: τ cōpoſitū ex vtriſq̄ eſt aiatum: manifeſtuȝ eſt ꝙ corpus non eſt actus aie: ſed magis aia eſt actus corporis alicuius: corpus enim eſt in potentia reſpectu aie. Et iō cum ꝯſequat̄ ex p̄dicta demōſtratione ꝙ vel corpus vel aia ſit ſpēs: τ corpus vt dictū eſt non ſit ſpecies anime: ſequitur ꝙ anima ſit ſpecies corporis. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Idcirco recte admodum putant ij quibus anima: neq̄ eſſe ſine corpore: neq̄ corpus aliquod eſſe videtur. Etenim ipſa corpus quidem non eſt. Eſt autem corporis aliquid.

T.c.26. ℭ Et propter hoc bene opinantur quibus videtur neq̄ ſine corpore eē: neq̄ corpus aliquod anima. Corpus quidem eniȝ non eſt, corporis autem aliquid eſt.

ℭ Inducit quaſdam cōcluſiones ex premiſſis. quaruȝ p̄ᵃ eſt ꝙ bene opinati ſunt quibus viſum eſt ꝙ aia nō ſit ſine corpore. neq̄ ſit corpus. Non.n. eſt corpus: q̄ꝛ non eſt materia: ſed eſt aliquid corporis: q̄ꝛ ē actus corporis. Et q̄ꝛ omnis actus eſt in eo cuius eſt actus: infert ꝯſīter ibi.

ℭ Et ineſt ob hoc i corpe atq̄ i corpe tali: nō i quouis ſine diſcrimine vllo: queadmodū veteres ad corpus ipſam accōmodabant nihil prorſus determinantes quodnam illud τ quale ſit corpus: atq̄ non recte vt patet. Quippe cum non videatur quoduis ſine vllo diſcrimine quodcunq̄ ſuſcipere. Hoc autem pacto cum ratione etiam fit ſane. Actus eni vniuſcuiuſq̄ in eo quod eſt potentia: τ in propria materia ſuapte natura fieri eſſeq̄ ſolet. Animaȝ igitur perfectionē quandam eius: τ actum: ac rationem eſſe: qđ potentiam habet vt huiuſmodi ſit: ex hiſce que diximus innoteſcit.

ℭ Et propter hoc in corpore eſt: τ corpore huiuſmodi. τ non ſicut priores ad corpus aptabant ipſam nihil diffinientes in quo τ quali: τ vere cum non videatur accipere quodlibet cōtingens. Sic autem fit ſc̄m rationem. Uniuſcuiuſq̄ enim actus in potentia exiſtente τ in propria materia aptus natus eſt fieri. Qꝺ quidē igitur actus eſt quidam τ ratio potentiam habentis eſſe huiuſmodi manifeſtum ex his.

ℭ Sc̄dam cōcluſionē.ſ. ꝙ aia eſt in corpore τ tali corpore .ſ. phyſico organico: τ hoc non eſt per modum quo priores phyſici loquebant̄ de aia τ vnione eius ad corpus: nihil determinātes in quo vel quali corpore eēt: τ vere h̄ eſt ſicut nunc dicimus ꝙ aia eſt in determinato corpore: cū nō videatur aia accipere quodcūq̄ corpus continḡꝫ ſed determinatum. Et hoc rationabiliter accidit: quia vnuſquiſq̄ actus natus eſt fieri in propria τ determinata mā. vnde τ anima oportet ꝙ in determinato corpore recipiatur. ℭ Ultimo autem epilogando concludit: ꝙ anima eſt actus quidam τ ratio habentis eſſe huiuſmodi.ſ. potentia viuentis.

ℭ Animantium autem quibuſdam omnes inſunt potentie dicte: quibuſdam nonnulle ſunt: τ quibuſdaȝ vna tm̄ ineſſe videtur: atq̄ potentias anime diximus: nutritiuum: ſenſitiuum: appetitiuum: loco motiuum: atq̄ intellectiuum.

ℭ Potentiarum autem anime que dicte ſunt: alijs quidem inſunt omnes: alijs ṽo quedaȝ harum: quibuſdam ṽo vna ſola. Potentias autem dicimus vegetatiuum: ſenſitiuum: appetitiuū: motiuū ſc̄m locū: intellectiuū. T.c.27

Lec. V.

POſtq̄ Ari. diffiniuit aiam in cōi. Nunc accedit ad determinādū de ꝑtibus eius. Nō autē hȝ aliter aia ꝑtes: niſi ſc̄m ꝙ eius potētie ꝑtes eius dicuntur ꝑut alicuius potētis multa: partes dici pñt ꝑ̄tates ad ſingula. Uñ determinare de partibus eius: eſt determinare de ſingulis potētijs eius. Diuidit̄ aūt hec ꝑs in duas. In p̄ma determinat de potētijs aie in cōi: diſtinguēdo eas adinuiceȝ. In ſc̄da determinat de ſingulis earū. ibi (Quare primū de alimento τ gn̄atione τc̄.) Prima autē pars diuidit̄ in duas. In prima diſtinguit potētias aie abinuicē. In ſc̄da oſtendit q̄d de potētijs aie τ q̄uo τ quo ordine determinādūȝ ſit. ibi (Quare τ ſc̄m vnumquodq̄ querendum τc̄.) Circa p̄mū duo facit. Primo diſtinguit potētias anime abinuicem. Sc̄do oñdit q̄uo ratio cōis aie ſe hȝ ad ꝑtes p̄dictas. ibi (Manifeſtū igit̄ eſt q̄m eodē τc̄.) Circa primū duo facit. Primo enumerat potentias aie. Sc̄do oñdit q̄uo ſe inuicē ꝯſequantur. ibi (Ineſt autem plantis τc̄.) Dicit ergo p̄mo ꝙ de potētijs aie q̄ ſupra nolatc ſunt quibuſdā inſunt oēs: ſicut hoībus: quibuſdam q̄dā harū: ſicut alijs alalibus: quibuſdaȝ vna tm̄: ſicut plantis. Et q̄ꝛ ſuperius nō nominauerat eas potētias: ſed partes aie: iō manifeſtat ꝙ ꝑ potētias ideꝫ intelligit: qđ ſupra ꝑ ꝑtes. Quarū q̄dem ſunt quinque genera.ſ. vegetatiuū: ſenſitiuum: appetitiuū: motiuū ſc̄m locū. intellectiuū. ℭ Oportet aūt hec duo videre. Primo q̄dem quare ponunt̄ hic quinque genera potētiarū anime: precipue cū cōſuetum ſit dici triplicem eſſe animam: vegetabilem: ſenſibilem:

⁊ rationalem. Secundo conſiderare oportet quare hic ponit .5. cũ ſuperius poſuerit tñ q̃tuor. ¶ Sciendũ aũt circa primũ φ cũ oĩs potẽtia dicat̃ ad actũ propriũ: potentia opatiua dĩ ad actũ q̄ ẽ opatio. Potentie aũt aĩe ſunt opatiue: talis .n. eſt potẽtia forme. Unde neceſſe eſt ſ3 diuerſas opationes aĩe accipi diuerſitatẽ potẽtiaꝝ. Opatio aũt aĩe ẽ opatio rei viuẽtis. cũ igit̃ vnicuiq3 rei cõpetat ꝓpria opatio ſm φ h3 eſſe: eo φ vnũqdq3 opatur in quãtũ eſt ens: oꝫ opationes aĩe ↄſiderare ſm φ inueniũtur in viuẽtib⁹. Huiuſmodi aũt viuẽtia inferiora quoꝝ act⁹ eſt aĩa de qua nũc agit̃: habẽt duplex eẽ. Unũ qdem mãle in quo ↄueniũt cũ alijs reb⁹ mãlib⁹: aliud aũt imãle quo cõicãt cũ ſubſtãtijs ſuperiorib⁹ aliqliter. Eſt aũt differẽtia inter vtrũq3 eẽ: q2 ſm eẽ mãle qđ eſt per mãm ↄtractũ vnaq̃q3 res eſt hoc ſolũ qđ eſt: ſicut hic lapis non eſt aliud q̃3 hic lapis. ſm võ eẽ imãle qđ eſt amplũ ⁊ quodãmõ infinitũ: inq̃tũ nõ ẽ p mãm terminatũ: res nõ ſolũ ẽ id qđ eſt: ſed ẽt ẽ quodãmodo alia. Unde i ſubſtãtijs ſuperiorib⁹ imãlib⁹ ſunt quodãmodo oĩa ſicut in vlibus cauſis. Huiuſmodi aũt imateriale eẽ h3 duos gradus in iſtis inferiorib⁹. Nã qđdã eſt penitus imateriale .ſ. eſſe intelligibile. In intellectu enim res habẽt eẽ ⁊ ſine mãa ⁊ ſine cõditionib⁹ materialib⁹ idiuiduãtib⁹: ⁊ ẽt abſq3 organo corporali. Eſſe aũt ſenſibile ẽ mediũ iter vtrũq3. Nã in ſenſu res h3 eẽ ſine materia: non tñ abſq3 cõditionibus materialibus indiuiduantibus: neq3 abſq3 orgão corporali. Eſt enim ſenſus particularium: intellectus võ vniuerſaliũ. Et quãtũ ad hoc duplex eſſe. dicit Phus in

T.c.37 Lec.13. tertio huius. φ aĩa eſt quodãmodo oĩa. Opationes igit̃ que cõpetũt viuenti ſm eſſe imãle ſunt opationes q̄ attribuunt̃ aĩe vegetabili: q̄ tñ l3 ad id ordinent̃ ad qđ ẽt ordinant̃ actiones in rebus inanimatis. ſ. ad cõſequẽdũ eſſe ⁊ cõſeruandũ: tñ in viuẽtibus hoc fit p altiorẽ ⁊ nobiliorem modũ. Corpora enim inanimata gñantur ⁊ cõſeruantur in eſſe a principio motiuo extrinſeco: aĩata võ generant̃ a pncipio intrinſeco qđ eſt in ſemine: conſeruãtur võ a pñcipio nutritiuo itrinſeco. Hoc .n. vĩ eẽ viuentiũ ꝓpriũ: φ opent̃ tãq̃3 ex ſeipſis mota. Opatiões aũt q̄ attribuunt̃ reb⁹ viuẽtib⁹ ſm eẽ penit⁹ imãle ptinent ad ptẽ aĩe intellectiuã: q̄ võ attribuunt̃ eis ſm eẽ mediũ ptinẽt ad ptẽ aĩe ſenſitiuã. Et ſm hoc triplex eẽ diſtiguit̃ cõiter triplex aĩa. ſ. vegetabilis: ſenſibilis: ⁊ rõnalis. S3 q2 oẽ eẽ ẽ ſm aliquã formã: oꝫ φ eẽ ſenſibile ſit ſm for^{am} ſenſibilẽ: ⁊ eẽ itellibile ſm for^{am} itelligibilem. Ex vnaq̃q3 aũt for^a ſeqt̃ aliq̄ iclinatio ⁊ ex inclinatiõe opatio: ſic ex forma nãli ignis ſeqt̃ iclinatio ad locũ q̄ ẽ ſurſu3 ſm quã ignis dĩ leuis: ⁊ ex hac inclinatiõe ſequitur opatio .ſ. mot⁹ q̄ ẽ ſurſu3. Ad formã igit̃ tã ſenſibilẽ q̃3 intelligibilẽ ſeqtur iclinatio q̄dã q̄ dĩ appetit⁹ ſenſibilis: vel itellectualis. ſicut inclinatio ↄñs for^{am} nãlẽ dĩ appetitus nãlis. Ex appetitu aũt ſequit̃ opatio q̄ eſt mot⁹ localis. Hec igit̃ ẽ rõ q̄re oꝫ eẽ quinque genera potẽtiarũ aĩe: qđ primo q̄rebat̃. ¶ Circa ſcđm ſciẽdum ẽ φ ſupra Ari. intendẽs oñdere φ aĩa eſt pncipiũ viuẽdi in oĩb⁹ viuẽtib⁹ diſtinxit ipm viuere ſm gradus viuẽtiũ: ⁊ nõ ſm opationes vite ſm q̄s diſtinguũt̃ hec gñã potẽtiaꝝ. Appetitiuũ aũt nõ ↄſtituit aliquẽ diuerſu3 gradũ i viuẽtib⁹: q2 oĩa q̄ hñt ſenſu3 hñt appetitũ: ⁊ ſic remanẽt tñ q̃tuor gradus viuẽtiũ: vt ſupra oñſũ eſt. ¶ Deinde cũ dicit.

Lect.3. ¶ Et plantis quidẽ nutritiuũ eſt dũtaxat. Alijs autẽ ⁊ idipſum ⁊ ſenſitiuũ. Quod ſi ſenſitiuum ineſt: ⁊ appetitiuum ẽt ineſt. Nam appetitus: cupiditas eſt: ⁊ ira: atq3 voluptas. Animalia võ cũcta vnũ ex ſenſibus habent: tactum inquã ipſum: atq3 cui ſenſus ineſt: ei voluptas etiam ⁊ dolor ineſt: ⁊ perceptio iocundi atq3 moleſti. Quibus autem hec inſunt: ea cupiditatem etiam habent: hec eſt enim appetitio eius quod afficit voluptate.

¶ Ineſt autem plantis vegetatiuum ſolum: alteris autem hoc ⁊ ſenſitiuum: ſi aute3 ſenſitiuũ: ⁊ appetitiuũ. Appetitus quidem enim deſiderium ⁊ ira ⁊ voluntas ſunt. Animalia autẽ oĩa habent vnum ſenſum tactum. Cui autem ſenſus ineſt. huic ⁊ letitia ⁊ triſtitia ⁊ dulce ⁊ triſte. Quibus autem hec: ⁊ concupiſcentia. Delectabilis enim appetitus hec.

¶ Oñdit quõ pdicte potẽtie ↄſequunt̃ ſe inuicẽ manifeſtãs qđ ſupra dixerat φ potẽtiaꝝ qbuſdã inſunt oẽs: qbuſdã q̄dã: qbuſdã vna ſola. Ubi ↄſiderãdũ eſt φ ad hoc φ vniuerſũ ſit pfectũ: nullus gradus pfectiõis in reb⁹ intermittit̃: ſed paulatĩ nã de impfectis ad pfecta ꝓcedit. Propter qđ etiã Ari. in .8. meta. aſſimilat ſpẽs rex nũeris q paulatim in augmẽtũ ꝓficiũt. Unde in viuẽtibus q̄dã hñt vnũ tñ pdictoꝝ. ſ. plãte: in qb⁹ eſt ſolũ vegetatiuũ: qđ neceſſe eſt in oĩb⁹ viuẽtib⁹ mãlib⁹: eo q2 huic potẽtie attribuũt̃ opatiões ptinentes ad eẽ mãle. Alijs ẽt .ſ. aĩalib⁹ ineſt vegetatiuũ ⁊ ſenſitiuũ. Si aũt eſt ibi ſenſitiuũ: oꝫ φ adſit tertiũ. ſ. appetitiuũ. Qđ qdẽ diuidit̃ in tria. ſ. deſideriũ qđ ẽ ſm vĩ ↄcupiſcibilẽ: ⁊ irã q̄ ẽ ſm vĩ iraſcibilẽ: q̄ duo appetit⁹ ptinẽt ad ptẽ ſenſitiuã: ſequũt̃ enim apphenſionẽ ſenſus. Tertiũ aũt ẽ volũtas qđ eſt appetit⁹ intellectiu⁹ ↄñs. ſ. apphenſionẽ itellis. Qđ aũt appetitiuũ inſit oĩb⁹ aĩalibus ꝓbat duplici rõne. Quarum pma ẽ: φ oĩa aĩalia hñt ad min⁹ vnũ ſenſu3. ſ. tactũ. qb⁹ aũt ineſt ſenſus: ineſt letitia ⁊ triſtitia. delectatio ⁊ dolor. Letitia enim ⁊ triſtitia magis vident̃ ſeqi apphenſionẽ interiorẽ. S3 delectatio ⁊ dolor ↄſequunt̃ apprehenſionẽ ſenſus: ⁊ pcipue ſenſus tact⁹. Et ſi ẽ letitia ⁊ triſtitia: neceſſe ẽ φ ſit aliqđ triſte ⁊ dulce. i. delectabile ⁊ doloroſum. oꝫ enĩ dẽ qđ ſentit̃ ſm tactũ eẽ vel ↄueniens: ⁊ ſic eſt delectabile: vel nociuũ. ⁊ ſic eſt doloroſu3. Quibuſcũq3 aũt ineſt aliqđ delectabile ⁊ triſte: his ineſt ⁊ cõcupiſcẽtia q̄ eſt appetit⁹ delectabilis. ergo de primo ad vltimũ oĩb⁹ animalib⁹ qb⁹ ineſt ſenſus tactus: ineſt appetit⁹. ¶ Scđaꝫ rõne ad idẽ oſtendẽdũ ponit ibi.

¶ Alimenti preterea ſenſum habent. Tactus enĩ ſenſus eſt alimenti: na3 ſiccis: ⁊ humidis: ⁊ calidis atq3 frigidis aluntur viuentia cuncta. Horum autem vt patet ſenſus eſt tactus: ceteris võ ſenſibilibus p accidens nutriuntur. Nihil enim conducit ad alimẽtũ ſonus: vel color: ⁊ odor: ſapor autem vnum quidem eſt eorum que tactu percipiuntur. At võ fames ſitiſq3 cupiditas eſt: ſicci quidem ⁊ calidi fames: frigidi võ ⁊ humidi ſitis. At ſapor horum quaſi quoddam eſt condimentum. Uerum hec declaranda poſteri⁹ ſunt. Nunc vſq3 ſit dictum: animantiũ inquã hiſce que tactum habent: ⁊ appetitum ineſſe. De imaginatione võ non patet: ſed de hoc poſtea conſideremus oportet. ¶ Nõnullis inſuper ⁊ loco motiuum etiam ineſt: ⁊ alijs ratiocinatiuum ac intellectus vt hoĩb⁹: ⁊ ſiqđ ſit aliud tale vel etiam preſtabilius.

¶ Adhuc autem alimenti ſenſu3 hñt: tactus .n. alimẽti ſenſus. Siccis .n. ⁊ humidis ⁊ calidis T.c.28.

T.c.10. lectio.3.

ꝛ frigidis aluntur oīa viuentia: hoꝝum autem ſenſus tactus: ſed alioꝝū ſenſibilium ſꝫm accñs. Nihil enim in alimentū confert ſonus: neq; colo: neq; odoꝛatus. Humoꝛ aūt vnum aliquod eſt tangibiliū: eſuries aūt ꝛ ſitis eſt concupiſcētia: ꝛ eſuries quidē calidi ꝛ ſicci: ſitis autem̄ frigidi ꝛ humidi: ſapoꝛ v̄o vt delectamētum hoꝝū

T.c.29. eſt. Certificandū aūt de his poſteri⁹ eſt. Nūc aūt intātū dictū ſit ꝙ animalibus habentibus tactum: ꝛ appetitus inſit. De phantaſia aūt immanifeſtum eſt: poſterius autem intendendum eſt. Quibuſdā autē adhuc ineſt ꝛ ſꝫm locū motiuum. Alteris aūt intellectiuum ꝛ intellectus: vt hominibus: ꝛ ſi aliquod alterum huiuſmodi eſt: aut ꝛ honoꝛabilius.

¶ Que talis ē. Oīa aīalia hñt ſenſum quo cognoſcūt ſuū alimētū. ſ. ſenſum tactus q̄ eſt ſenſus alimenti. Et q2 neceſſariū eſt oīb⁹ aīalibus vti alimēto. vt dictū eſt. iō neceſſariū eſt ꝙ habeāt ſenſum tact⁹ quo pcipiant ſibi alimentū ꝯueniēs. Q2 aūt tactus ſit ſenſus alimēti manifeſtū ē. ſicuti. n. coꝛpoꝛa viuētia ꝯſtāt ex calidis ꝛ humidis ꝛ frigidis ꝛ ſiccis: ita ex his nutriūt: tact⁹ aūt eſt ſenſus diſcretiu⁹ hoꝝū. (Sed alioꝝ ſenſibiliū). i. alijs ſenſibilibus nō nutriunt viuētia niſi ſꝫm accñs: inq̄tū videlꝫ cōiūgunt tāgibilib⁹. Son⁹. n. ꝛ odoꝛ ꝛ coloꝛ nihil ꝯferūt in alimētū inq̄tū h̓: ſꝫ ſolū inq̄tū ꝯtingit colorata ꝛ odoꝛata ꝛ ſonantia eē calida vel frigida: humida vel ſicca. humoꝛ aūt. i. ſapoꝛ ē quoddā de numero tāgibiliū qualitatū: ſicut ꝛ guſtus eſt qdā tactus. Sic igit̄ pꝫ ꝙ oīa aīalia hñt ſenſum alimēti: quibuſcūq; aūt ineſt ſenſus alimenti: his ineſt eſuries ꝛ ſitis: quoꝝū vtrūq; ē ꝯcupiſcētia alimēti: eſuries qdē eſt ꝯcupiſcētia calidi ꝛ ſicci: qđ hꝫ rōnē cibi: ſitis aūt frigidi ꝛ humidi: qđ hꝫ rationem potus. Sapoꝛ aūt eſt quoddā hoꝝ delectamentū. ſapoꝛ. n. delectabilis iudicat ꝯueniētē ꝓpoꝛtionē calidi ꝛ frigidi. humidi ꝛ ſicci ī alimēto. Vñ magis ptinet ad delectatiōnē alimēti q̄ȝ ad neceſſitatē. Sic igit̄ vbicunq; eſt ſenſus tactus: eſt appetit⁹. Quō aūt phātaſia ſe hꝫ ad appetitiuum ꝛ ſenſitiuū: poſterius dicet̄. Quibuſdā aūt aīalib⁹ ſupꝛa hec tria. ſ. vegetatiuū: ſenſitiuū: ꝛ appetitiuū ineſt etiam motiuū ſꝫm locū. Alijs v̄o ſupꝛa hec quatuoꝛ ineſt ēt intellectiuū: ꝛ intellectus ipſe. ſ. hoīb⁹: ꝛ ſi aliqđ aliud gen⁹ reꝝ eſt ſimile hoīb⁹: aut ēt honoꝛabilius hoīb⁹: inuenit̄ aūt aliqd honoꝛabili⁹ hoīb⁹ qb⁹ ineſt intellectus: eſt. n. ī ſubſtātijs ſeparatis: ꝛ in coꝛpoꝛibus celeſtibus: ſi tñ ſunt aīata lꝫ in viuētib⁹ moꝛtalib⁹ nō eſt aliqđ genus viuētiū habētiū intellectiuū niſi in ſpecie humana. Cū. n. intellectus nō habeat oꝛganū coꝛpoꝛale nō pñt diuerſificari habētia intellectū ſꝫm diuerſam cōplexionē oꝛganoꝝ: ſicut diuerſificant̄ ſpēs ſenſitiuoꝝ ſꝫm diuerſas cōplexiones: quibus diuerſimode ſe habent ad operationes ſenſus.

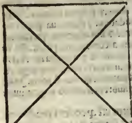
¶ Deinde cum dicit.

¶ Perſpicuum igitur eſt: vnam anime rationem eſſe perinde atq; figure. ¶ Neq; enim ibi figura vlla p̄ter triangulum eſt: ꝛ eas que deinceps ſunt collocate: neq; hic anima vlla preter eas quas diximus. At vt in figuris vna cōmunis ratio fieri poteſt: que cūctis quidem figuris accōmodabitur: nullius autem erit figure pꝛopꝛia ratio: ſic ꝛ in animalib⁹ dictis fieri poteſt. Quapꝛopter ridiculum eſt ꝛ in his ꝛ in ceteris rebus cōmunem querere rationem: que quidem nullius eoꝛum que ſunt erit pꝛopꝛia ratio: nec in ꝓpꝛia cuiquā accōmodabitur ꝛ indiuidua ſpecie: rationem eaꝫ omittentes diffinitionemue que cuilibet hoc pacto competere accōmodariq; poteſt. At v̄o quemadmodum in figuris: ſic ꝛ in anima fit. Naꝫ tā in figuris q̄ȝ in animantibus in eo qđ deinceps eſt collocatum: id ineſt potentia qđ illo eſt pꝛius. In q̄drato nanq; triangulus: ꝛ in ſenſitiuo vegetatiuum ineſt vt patet.

¶ Manifeſtum igitur eſt ꝙ eodem modo vna vtiq; erit ratio aīe ꝛ figure. Neq; . n. ibi figura T.c.30.
eſt p̄ter triangulū ꝛ figuras: ꝛ q̄ cōſequenter ſunt: neq; hic aīa p̄ter predictas eſt: fiet autē vtiq; ꝛ in figuris rō cōis: q̄ cōueniet qdeꝫ oīb⁹: pꝛopꝛia aūt nullius erit figure. Similiter autē ꝛ in dictis animabus. Vnde ridiculuꝫ eſt querere cōem rationē ꝛ in his ꝛ in alteris: que nullius erit eoꝛum que ſunt pꝛopꝛia ratio: neq; ſꝫm pꝛopꝛiam ꝛ indiuiduam ſpeciem dimittentib⁹ huiuſmodi. Similiter aūt ſe habent ei qđ de fi T.c.31.
guris eſt: ꝛ que ſꝫm animā ſunt. Semper enim in eo qđ eſt ꝯſequēter: eſt in potētia qđ pꝛius ē in figuris ꝛ in aīatis: vt in tetragono qdē trigonū eſt: in ſenſitiuo autem vegetatiuum.

¶ Oſtēdit q̄liter ſe hꝫ ꝑdicta diffinitio aīe ad ptes enumeratas. Et ad huius intellectū ſciēduꝫ eſt ꝙ Plato poſuit vniuerſalia eſſe ſeparata ſꝫm eſſe: tñ in illis q̄ ſe habēt ꝯſequēter nō poſuit vnā ideā cōem ſicut in nūeris ꝛ figuris. nō. n. poſuit vnā ideā numeri p̄ter oēs nūeros: ſicut poſuit vnā ideā hominis p̄ter oēs hoīes: eo ꝙ numeroꝝ ſpēs naturali oꝛdine ꝯſequenter ſe habēt. Et ſic pꝛima eaꝝ. ſ. dualitas eſt cā oium ꝯſequētiū. Vñ nō opꝫ ponere aliquā ideā cōem numeri ad cauſandū ſpēm numeroꝝ. Et ſilis rō eſt de figuris. Naꝫ eius ſpēs ꝯñter ſe hñt ſicut ꝛ ſpēs numeroꝝ: trigonū eni eſt añ tetragonū: ꝛ tetragonū añ pētagonū. Dicit ḡ manifeſtū eſſe ꝙ eodē mō vna eſt rō aīe ſicut vna eſt rō figure: ſicuti. n. inter figuras nō eſt aliqua figura q̄ ſit ꝑter triāgulū ꝛ alias ſpecies ꝯſequētes vtpote que ſit communis omnium figurarum: ita nec in pꝛopoſito eſt aliqua anima quaſi ſeparata exiſtens p̄ter omnes predictas partes. Sed quāuis non ſit vna figura ſeparata ineſſe p̄ter omnes figuras: etiam ſꝫm Platonicos qui ponunt ſpecies communes ſeparatas: tamen inuenitur vna ratio communis q̄ conuenit omnibus figuris: ꝛ non eſt pꝛopꝛia alicuius earum: ita eſt ꝛ in animalibus. Et ideo ridiculum eſt ꝙ homo querat vnam rationem communem tam in animalibus q̄ȝ in alijs rebus que non conueniat alicui animarū que ſunt in rerum natura particulariter. Neq; etiam eſt conueniens ꝙ homo querat diffinitionem aīe ſꝫm vnā quāq; ſpeciem anime: ꝛ dimittat diffinitionem communem omnibus animabus. Ergo neq; diffinitio communis anime pretermittenda fuit. neq; ſic eſt aſſignāda diffinitio communis anime ꝙ non conueniat ſingulis animabus. Et quia dixerat ꝙ eodem modo ſe habet ratio anime ſicut ratio figure oſtendit conuenientiam inter vtrunq;: ꝛ dicit ꝙ ſimiliter ſe habent figure ꝛ anime ad

inuicem: in vtriſq; enim illud quod eſt prius: eſt in potẽ
tia in eo qđ eſt ꝯſe
quẽter. Manifeſtũ
eſt eni in figuris ꝙ
trigonũ qđ eſt prius
eſt potẽtia in tetra
gono. Poteſt eni te
tragonum diuidi in
duos trigonos. Et ſi
militer in anima ſẽ
ſitiua vegetatiuũ
eſt quaſi quedã po
tentia eius: ⁊ quaſi
anima per ſe. Et ſi
militer eſt de alijs
figuris ⁊ alijs ꝑtib⁹
anime.

℄ Quapropter in ſingulis querendum eſt: quenã ſit
cuiuſq; anima: vt quenam ſit anima plante: que be
ſtie: que deniq; hominis.

℄ Quare ⁊ ſm vnũquodq; q̃rendum quid ſit
vniuſcuiuſq; ainma: aut que plante: ⁊ que bo
minis: aut beſtie. Lec. VI.

P Oſtq̃ ꝓhs enumerauit genera potẽtiarum
aie: ⁊ q̃uo ſe hꝫ diffinitio cõis aie ſupra poſi
ta ad ꝑtes ei⁹. Hic oñdit qđ aliud mõ deter
minãduꝫ ſit: ⁊ quo ordine. Et diuidit̃ in ꝑtes
duas. In ꝓma oñdit qđ determinãdũ reſtat
de anima. Scđo oñdit quo ordine determiare oporteat
ibi (Neceſſariũ aũt ẽ debẽt.) Circa ꝓmũ oñdit duo re
ſtare ad determinãdũ: quoꝝ vnũ ꝯcludit ex ꝓdictis. Di
Lect.5. ctũ ẽ ſupra: ꝙ ſicut nõ ẽ q̃renda talis diffinitio cõis aie q̃
nlli aie ꝓriũ ꝯueniat: ita nõ debem⁹ eẽ cõtẽti diffõne cõi:
ſꝫ opꝫ ꝓpriã diffõnẽ cuiuſlibet ꝑtis aie ingrere. ⁊ ex h
ꝯcludit ꝙ hoc ſm vnũquodq; aiatũ q̃rẽdũ eſt q̃ ſit vni
uſcuiuſq; aia. vt. ſ. ſciat̃ qđ eſt aia plante: ⁊ qđ aia hoĩs: ⁊
qđ aia beſtie: ⁊ hoc eſt ſcire de vnaquaq; parte anime
quid ſit. ℄ Secundo ibi.

℄ Quam autem ob cauſam deinceps ſic ſe habent:
conſiderare oportet. Senſitiuũ nanq; ſine vegetati
uo non eſt. At a ſenſitiuo vegetatiuũ in plantis ſciu̇
gitur. Rurſus ſine tactu nullus ceterorum ſenſuum
eſt. At ipſe tactus ſine ceteris eſt. Complura nanq;
ſunt animalium: que neq; viſum neq; auditũ neq;
ſenſum habent odoris. Et corũ rurſus que ſentiũt
quedam habent loco motiuum: quedam nõ habent.
Extrema autem atq; minima rationẽ habẽt ⁊ men
tem. Quibus enim mortalium ineſt ratio ijs inſunt
continuo ⁊ cetera cuncta. At quibus vnumquodq;
illorum ineſt: hiſce non omnibus ineſt ⁊ ratio. Sed
quedam imaginatione vacant: quedam hac ſola vi
uunt. De intellectu vo contemplatiuo alia ratio eſt.
Que cum ita ſint: patet horum cuiuſq; rationeꝫ ani
me maxime rationem propriam eſſe.

℄ Propter quã aũt cãꝫ cõſequẽter ſic ſe habẽt.
cõſiderãdum eſt. Sine. n. vegetatiuo ſenſitiuũ
non eſt. A ſenſitiuo aũt ſeparat̃ vegetatiuũ in
plãtis. Itẽꝝ aũt ſine quidẽ eo qđ põt tangere:
aliorum ſenſuum neq; vnus eſt. Tactus autẽ
T.c.32 ſine alijs eſt. Multa. n. aialiũ neq; viſum: neq;
auditũ habẽt. neq; odoratus ſenſum. Et ſenſi
tiuoꝝ aũt alia qdẽ habent ſm locum motiuũ:
alia vo nõ habẽt: vltimum autem ⁊ minimum
rõnẽ ⁊ intellectum: vt hõ: aut huiuſmodi aliđ.
Quibus. n. ineſt ratiocinatio corruptibilium.
his ⁊ reliqua oĩa. Quibus aũt illoꝝ vnũqđq;:
non oĩbus ratiocinatio: ſed quibuſdã quidem
neq; imaginatio. Alia autem hac ſola viuunt.
De ſpeculatiuo aũt intellectu alia ratio eſt. Oꝫ
quidem igitur de horum vnoquoq; ratio hec
ꝓprijſſima ⁊ de anima: manifeſtum eſt.

℄ Ponit aliud qđ reſtat ad determinãdũ. Dictũ eſt. n. ſu
pra ꝙ ꝑtes aie ꝯſequẽter ſe hñt ad inuicẽ ſicut ſpẽs figu
re. Sed ꝯſiderandũ eſt ꝓꝑ quã cãm ꝑtes aie hoc modo
ſe habeãt ꝯſequẽter. Huiuſmodi. n. cãm in fine libri aſſi
gnabit. Exponit aũt qualr ſe habeãt ꝯſequẽter: q2 ſenſi
tiuũ nõ põt eſſe ſine vegetatiuo: ſꝫ vegetatiuũ ſepat̃ a ſẽ
ſitiuo in plãtis. Nec eſt mirũ: q2 ſupra dictũ eſt ꝙ opa ve lectio.5
getatiui ordinat̃ ad adipiſcẽdũ ⁊ ꝯſeruãdũ eſſe nãle qđ
ſubiacet. q. fundamẽtũ. Itẽꝝ ẽt ꝯñtia q̃dã inuenit̃ i ipis
ſenſibus: q2 ſine ſenſu tact⁹ nullus alioꝝ ſenſuum eẽ põt:
tactus aũt inuenitur ſine alijs ſenſibus. Multa. n. aialiũ
neq; viſum hñt neq; auditũ: neq; ſenſuꝫ odoratus: ſꝫ ſo
lũ tactũ. Et hoc ẽt rõnabiliter accidit. Nã tactus eſt ſen
ſus ꝑceptiuus coꝝ q̃ ꝑtinẽt ad ꝯſiſtẽtiã aialis: ex qb⁹. ſ.
aial ꝯſtat ⁊ nutrit̃. Alia vo ſenſibilia nõ ꝯferũt hoc niſi
ꝑ accidẽs. Unñ alij ſenſus nõ ſunt de neceſſitate aialis: ⁊
ꝓꝑ hoc nõ inueniunt̃ in oĩb⁹ aialibus: ſed in ꝑfectis. Eſt
ẽt ꝯſiderãda ꝯña ſenſitiui ⁊ motiui. Nã motiuũ non eſt
ſine ſenſitiuo: ſenſitiuũ aũt põt eſſe ſine motiuo: aliq̃. n.
habẽtiũ ſenſum habẽt etiã motũ ſm locũ: ſed aliq̃ non
hñt. Sꝫ itelligẽdũ ẽ de motu ꝓgreſſiuo aialiũ: ſm ꝙ aia
lia mouent̃ de loco ad locum. Dic. n. motus non ineſt oĩ
bus animalibus. Sed que carent hoc motu habent ali
quem motũ localẽ. ſ. dilatatiõis ⁊ cõſtrictionis: ſicut ap
paret in oſtreis. Illud autem qđ eſt vltimũ inter omnes
partes anime ⁊ minimũ: q2 nõ diuidit̃ in diuerſa ſꝫ ſpẽs
eſt ꝙ hꝫ rõneꝫ ⁊ intellectũ: q2 qbuſcunq; de numero cor
ruptibiliũ ineſt ratio: his inſunt ⁊ omnia alia predicta.
Hoc ãt dič vt ꝓſeruet ſe a ſubſtãtijs ſepatis: ⁊ a corpibus
celeſtibus ſi ſunt aiata. q2 cum ſint ſine generatiõe ⁊ cor
ruptione: nõ indigẽt vegetatiuo. Iterum eorum intelle
ctus per ſe ſpeculatur ea que ſunt ſm ſe itelligibilia: vñ
nõ indigent ſenſibus ad cognitionẽ intellectiuã ꝯſequẽ
dam. Sed in mortalibus habentibus intellectum: neceſ
ſe eſt omnia alia preexiſtere ſicut quedam inſtrumẽta ⁊
ꝓparatoria ad intellectum: qui eſt vltima perfectio intẽ
ta in operatione nature. Nõ aũt oĩbus qbus ineſt aliqđ
ꝓdictorum ineſt ⁊ ratio. Et q2 imaginatio videt̃ habere
q̃dã affinitatẽ ad intellectũ: cum ſupra dictũ ſit ꝙ intel
lectus vel eſt phãtaſia q̃dã: vel nõ ſine phãtaſia: addit
de imaginatione: ⁊ dicit ꝙ quibuſdã aialib⁹ nõ ſolũ nõ
ineſt intellectus: ſed nec etiam imaginatio. ℄ Uidetur
tamẽ hoc eẽ ꝯtrariũ ei qđ ſupra dixerat: q2 ſi pars deciſa lect. 4
hꝫ ſenſum ⁊ appetitum: ꝙ hꝫ ẽt phãtaſiã. ſi tñ phãtaſia
eſt idem cum imaginatione vt vꝫ. ℄ Dicẽdũ eſt igit̃ ꝙ lectio.5
aialia imperfecta (vt in tertio dicetur) hñt qdeꝫ phanta
ſiã. ſed indeterminate. q2. ſ. motus phãtaſie nõ remanẽt
in eis poſt apprehenſionẽ ſenſus: in aialibus aũt ꝑfectis
remanet motus phantaſie ẽt abeuntibus ſenſibilibus.
Et ſm hoc dĩ hic ꝙ imaginatio non eſt eadẽ oĩbus aiali
bus. Sed q̃dã aialia ſunt q̃ hoc ſola viuunt carentia. ſ. in
tellectu

tellectu ⁊ directa in ſuis operationibus per imaginatio/nē. ſicut nos dirigimur per intellectū. Et lʒ nō omnibus aīalibus inſit imaginatio: ſicut nec intell's: tñ de intelle/ctu ſpeculatiuo eſt alia ratio: q̃ꝫ de imaginatione. Diffe/runt eni adinuicē: vt infra patebit. Manifeſtū eſt igitur
Lib° 3° t.c. 157. ꝙ de vnaquaq; parte aīe ꝓpꝛiiſſime dicaꝛ hec diffinitio que aſſignata eſt de anima. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe eſt autem eum qui de hiſce cōſiderationē facturus eſt: quidnā ſit vnūquodq; ipſoꝝ accipere: deniq; querere: perſcrutariq; de hiſce que ſequun/tur: ac comitantur.

T.c. 33. ¶ Neceſſariū autē eſt debentē de his perſcruta tionē facere; accipere vnūq̃dq; eoꝛuʒ quid eſt. Poſtea ſic de habitis aut ⁊ de alijs iueſtigare.

¶ Oſtendit quo oꝛdine determinādū ſit de partibus aīe. Et aſſignat oꝛdinē quātū ad duo. Pꝛimo quātū ad hoc: ꝙ ille q̇ debet de ꝑtibus aīe ꝑſcrutari. p̄mo debet accipe re vnūq̃dq; hoꝝ quid eſt: ⁊ poſtea debet conſiderare de habitis. i. cōſequētibus partibus ⁊ de alijs que ſunt con/ſideranda circa ꝑtes aīe ⁊ circa ipſa aīata: ſicut de oꝛga/nis ⁊ de alijs huiꝰ. Et iſte oꝛdo neceſſariꝰ eſt: q̄a ſi ſil' de oīb' determinareꝛ: eēt ꝯfuſa doctrina. ¶ Scd'ʒ tāgit ibi.

¶ Qd ſi dicere opoꝛteat quid vnūq̃dq; ipſoꝛū ſit: vt q̄d ſit intellectiuū: vel ſenſitiuū: vel nutritiuū: antea dicendū eſt quidnā ſit intelligere: quid ſentire. Nam operationes actioneſue potētijs viribuſq; pꝛioꝛes ſunt ratione. Qd ſi ita ſit: atq; pꝛius etiam obiecta q̃ꝫ iſta contemplari opoꝛteat: pꝛimum pꝛofecto de illis pꝛopter eandē cauſam: vt de alimento de ſenſi bili: de intelligibili determinare opoꝛtet.

¶ Si autē opʒ dicere quid vnūq̃dq; ipſoꝛum. vt quid intellectiuū: aut ſenſitiuū: aut vegetati uum: pꝛius adhuc dicendū quid ſit intelligere: ⁊ q̄d ſentire. Pꝛioꝛes eni potētijs actus ⁊ ope rationes ſm rōnem ſunt. Si aūt ſic: adhuc his pꝛioꝛa oppoſita opʒ cōſiderare: de illis pꝛimuʒ vtiq; opoꝛtebit determinare pꝛopter eādē cau/ſam: vt de alimento ⁊ ſenſibili ⁊ intelligibili.

¶ Dicens ꝙ ſi opʒ de aliqua ꝑte aīe dicere q̄d eſt. ſ. q̄d eſt itellectiuū: aut ſenſitiuū: aut vegetatiuū: p̄us opʒ dicere de actibus. ſ. q̄d ſit itelligere: ⁊ quid ſentire. Et hoc iō q̄a ſm rationē diffinitiuā: actus ⁊ opationes ſunt p̄oꝛes po/tentijs. Potētia eni ſm hoc ipſuʒ qđ eſt iṁpoꝛtat habitu/dinē quādā ad actū: eſt eni p̄ñᵐ quoddā agēdi vel patiē/di. vnde opʒ ꝙ actus ponanꝛ in diffinitionib' potētiarū. Et ſi ita ſe hʒ circa oꝛdinē actus ⁊ potentie: ⁊ actib' ad h̄ ſunt p̄oꝛa oppoſita. i. obiecta. Spēs eni actuū ⁊ opationū ſumunꝛ ſm oꝛdinē ad obiecta. Oīs eni aīe opatio vel eſt actus potētie actiue vel paſſiue. Obiecta q̄dē potētiarū paſſiuarū cōparanꝛ ad opationes eaꝝ vt actiua: q̄a redu cunt potētias in actū: ſic viſibile viſum: ⁊ omne ſenſibi/le ſenſuʒ. Obiecta v̇o potētiarū actiuarū comparanꝛ ad operationes ipſarū vt fines. Obiecta eni potentiaꝝ acti uarū ſunt operata ipſarū. Manifeſtū eſt aūt ꝙ in q̄bu/cūq; ꝑter operationes ſunt aliqua operata ꝙ operata ſūt
Lec. p° fines operationū: vt dī in p̄ ethi. ſicut domꝰ que edificaꝛ eſt finis edificationis. Manifeſtū eſt igiꝛ ꝙ omne obm̄ cōparaꝛ ad opationē aīe vel vt actiuuʒ: vel vt finis. Ex vtroq; aūt ſpecificaꝛ opatio. Manifeſtū eſt eni ꝙ diuer ſa actiua ſm ſpēm hn̄t opationes ſpecie differētes: ſicut calefactio eſt a caloꝛe: ⁊ infrigidatio a frigoꝛe. Silr etiā ex termino ⁊ fine ſpecificaꝛ opatio: ſic ſanatio ⁊ egrota tio differūt ſpecie ſm diāʒ ſanitatis ⁊ egritudinis. Sic igiꝛ obta ſunt p̄oꝛa opationib' aīe in via diffiniēdi. Vn̄ ⁊ p̄us opoꝛtebit determinare de obiectis q̃ꝫ de actib' ꝑꝑ eandē cām ꝑꝑ quā ⁊ de actib' p̄us determinaꝛ q̃ꝫ de po tētijs. Obiecta aūt ſunt ſic alimētū reſpectu vegetatiui: ⁊ ſenſibile reſpectu ſenſus: ⁊ itelligibile reſpectu itell's.

¶ Sed ſciēdū eſt ꝙ ex obiectis diuerſis nō diuerſificā tur actus ⁊ potētie aīe: niſi qñ fuerit diā obtoꝝ iquantū ſunt obta. i. ſm rōnē foꝛmalē obiecti: ſicut viſibile ab au dibili. Si aūt ſeruetꝛ eadē ratio obiecti: quecūq; alia di/uerſitas nō iducit diuerſitatē actuū ſm ſpēm et potētie. Eiuſdē eni potētie eſt videre hoīem coloꝛatū ⁊ lapideʒ coloꝛatū: q̄a hec diuerſitas ꝑ accñs ſe hʒ in obiecto iquā tū eſt obiectū. ¶ Sciendū eſt etiaʒ ꝙ itell's nr̄ poſſis eſt in potētia tm̄ i oꝛdine itelligibiliū: fit aūt actu ꝑ foꝛmā a phātaſmatib' abſtractā: nihil aūt cognoſciꝛ niſi ſm ꝙ eſt actu: vñ intell's poſſibilis noſter cognoſcit ſeipſum ꝑ ſpēm itelligibilē: vt in 3° habeꝛ: nō aūt intuēdo eſſentiā Lec. 8.
ſuā directe. Et iō opʒ ꝙ in cognitione aīe ꝓcedamus ab t.c. 8.
his q̄ ſūt magis extrinſeca: a q̄bus abſtrahunꝛ ſpēs itel/ligibiles: per q̄s intell's itelligit ſeipſuʒ: vt. ſ. per obiecta cognoſcamꝰ actus: ⁊ ꝑ actus potētias: ⁊ per potētias eſſen tiam aīe. Si aūt directe eſſentiā ſuā cognoſceret anima per ſeipſam: eſſet contrarius oꝛdo ſeruādus in aīe cogni tione: q̄a quāto aliquid eēt pꝛopinquius eſſentie anime: tanto per pꝛius cognoſceretur ab ea.

¶ Quare de alimento de generationeue pꝛimo dd'ʒ eſſe videꝛ. Nutritiua nāq; anima ⁊ ceteris ieſt: ⁊ pꝛi ma eſt: ⁊ maxime cōis anime vis ⁊ potentia: qua cū/cta viuentia viuūt: cuius ſunt operationes: officia/ue generare nutrimentoq; vti.

¶ Quare pꝛimū de alimento ⁊ generatione di/ T.c. 34
cendū eſt. Vegetatiua enim anima ⁊ alijs ineſt pꝛima: ⁊ maxime cōmunis potentia eſt anime: ſm quaʒ ineſt viuere omnibus: cuius ſunt ope ra generare ⁊ alimento vti. Lec. VII.

POſtq̃ ꝑhs diſtīxit potētias aīe abinuiceʒ ⁊ oſtēdit q̄d ⁊ quo oꝛdine de eis tractādū ſit. h̄ ſm ꝑ̄taxatū oꝛdinē de eis determinat. Et di/uidiꝛ in ꝑtes duas. In p̄ma determinat de ſin gulis ꝑtib' aīe q̄d ſit vnaq̃q;. In 2ª aſſignat cām q̄re talē ꝯñiā hn̄t adiuicē. ibi (Vegetabiles igitur hn̄t aīam ⁊c.) in penultio caplo libri. Pꝛima diuidiꝛ in ꝑtes q̄tuoꝛ. In p̄ma determinat de vegetatiuo. In ſcd'a de ſenſitiuo. ibi (Determinatis aūt his dicamꝰ cōiter de oī ſenſu ⁊c.) In 3ª de itellectiuo. ibi (De ꝑte āt aīe q̄ co/gnoſcit ⁊c.) In 4ª de motiuo ſm locū. ibi (De mouente aūt ꝙ foꝛte aīe ſit ⁊c.) De appetitiuo aūt nō facit ſpālem tractatū: q̄a appetitiuū nō ꝯſtituit aliquē ſpālē gradū vi uentiū: ⁊ q̄a ſil' cū motiuo de eo determinaꝛ. Pꝛia āt ꝑs diuidiꝛ in duas. In p̄ma p̄mittit q̄dā que ſunt necīa ad cognitionē ꝑtis vegetatiue. In 2ª determinat de ꝑte ve/getatiua. ibi (Qm̄ aūt eadē potētia aīe vegetatiue ⁊ gn̄a tiue ⁊c.) Pꝛia diuidiꝛ in duas. In p̄ma dicit de quo eſt intētio. In 2ª manifeſtat q̄dā q̄ ꝑexiguntꝛ ad cogn̄ē ꝑtis vegetatiue. ibi (Nālīſſimū eni opeꝝ ⁊c.) Cōcludit ergo p̄mo ex p̄dictis ꝙ cū dicēdū ſit p̄mo de obiectis ⁊ actibꝰ q̃ꝫ de potētijs. ⁊ p̄mo de p̄ª poª: q̃ꝫ de ꝯſequētibꝰ ſeq̄ꝛ ꝙ p̄ dicendum eſt de alimento quod eſt obiectum anime ve/getatiue: ⁊ de generatione que eſt actus eius. Ideo p̄mo dicenduʒ eſt de obiecto ⁊ actu huiuſmodi partis q̃ꝫ alia/

rū:quia iſta pars eſt p̄ma iter alias ptes anime in ſubiectis in q̄bus inuenit̄ cū alijs:eſt enim quaſi fundamētū aliarū:ſicut eſſe naturale ad qḋ pertinent oꝑationes ei⁹: eſt fundamentum eſſe ſenſibilis ⁊ intelligibilis. Et alia ratio eſt quare prius de ea dicendum eſt:q̄a ipſa eſt cōis oībus viuentibus. ipſa eni ſeparatur ab alijs:ſed alie nō ſeparantur ab ea:⁊ de cōibus prius eſt agēdū. Huiuſmodi autem partis opera ſunt generare ⁊ alimento vti. ⁊ iō de iſtis primo agendum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec enim operatio maxime omnium operationū viuentibus eſt naturalis: viuentibus inquam hiſce que ſunt perfecta nō membris capta: queq̄ nō ſine ſemine oriuntur: vnūq̄dq̄ꝫ inquā aliud ſibi ſimile procreare: animal quidē animal: planta autē plantā: vt ſint ſemper hoc pacto conditionēq̄ꝫ ſubeant quoad poſſunt diuinā. Id enim ipſum appetunt vniuerſa: gratiaq̄ꝫ ipſius omnia agunt: quecūq̄ꝫ ſm naturam agunt. Duplex eſt autē id cauſa cuius cetera fiunt: atq̄ꝫ vnum eſt quod: alterum quo. Cū igitur ſemper eſſe cōditionemq̄ꝫ diuinā ſubire. Continuatione nequeant animantia: q̄a fieri nequit vt caducorū atq̄ mortalium quicq̄ idem vnūq̄ numero ſemper permaneat: vt vnūquodq̄ poteſt: ſic eternitatis conditioniſq̄ꝫ diuine particeps eſt: aliud quidem magis: aliud aūt minus. Permanetq̄ꝫ non ipſuꝫ: ſed tale q̄le eſt ipm̄: numero q̄dē non vnum: ſpecie aūt vnū.

¶ Naturaliſſimū eni operū viuentibus quecūq̄ꝫ perfecta ⁊ non orbata: aut generationē ſpōtaneam habent: facere alterū quale ipſum: aīal quidē aīal. planta autē plantam: quatenus ipſo ſemꝑ ⁊ diuino eſſe ⁊ imortali participent ſm ꝙ poſſunt. Omnia enim illud appetunt: ⁊ illi⁹ cauſa agunt omnia quecūq̄ꝫ agunt ſm naturā.
T.c.35. Id autēꝫ qḋ cuius cauſa fit: dupliciter eſt: hoc quidem cuius: illud vō quo. Quoniam igitur cōmunicare non poſſunt ipſo ſemper ⁊ diuino continuatione: ꝑpter id qḋ nihil contingit corruptibilium idē ⁊ vnū numero permanere: ſm ꝙ poteſt ꝑticipare vnūquodq̄ꝫ ſic cōmunicat: hoc quidem magis: illud vō minus. Et permanet non idem: ſed vt idem: numero quidem nō vnum: ſpecie autem vnum.

¶ Determinat quedā que precxigunt̄ ad cognitionē partis vegetatiue. Et diuidit̄ in duas partes. In prima oſtēdit ꝙ generare pertinet ad partem vegetatiuā: qḋ ideo neceſſarium fuit: q̄a ſupra huic parti non attribuit generationē: ſed ſolum augmentum ⁊ decrementuꝫ. In ſcḋa oſtēdit ꝙ opera potentie vegetatiue ſint ab aīa: qḋ ideo neceſſarium fuit: q̄a cum his operibus deſeruiant qualitates actiue vel paſſiue poſſet alicui videri ꝙ eēnt a natura ⁊ non ab aīa: ⁊ precipue q̄a in plātis eſt vita occulta ⁊ latens: ⁊ hoc ibi (Eſt autēꝫ aīa viuentis corꝑis ⁊c̄.) Primū oſtendit tali ratione. Oīs operatio que naturalr̄ inuenitur in oībus viuentibus pertinet ad potentiaꝫ vegetatiuā ſm quā p̄mo viuere ineſt oībus: vt dictū eſt: ſꝫ generare naturalr̄ ineſt oībus viuentibus: ergo pertinet ad potentiā vegetatiuaꝫ. Dicit ergo ꝙ ideo generare eſt opus aīe vegetatiue: q̄a inter alia opera eſt magis nāle oībus viuentibus. Et dicit̄ naturaliſſimū: q̄a in hoc conuenit etiam cū alijs rebus inaīatis que gn̄ationē habent: ſꝫ alio modo: habēt eni inaīata gn̄ationē ab extriſeco generante: ſed viuētia a p̄ncipio intrinſeco iquātū generant̄ ex ſemine qḋ proficit in rem viuā. Sed ab iſta generalitate viuentiū excipiunt̄ tria q̄bus hoc opus nō cōpetit. Primo illa que ſunt imperfecta: ſicut pueri nō generāt. Qḋ eni poteſt alterū facere tale quale ipſum eſt in vnoquoq̄ꝫ genere perfectū eſt. Scḋo excipit illa que patiunt̄ 4° metheoro.
aliquē defectū alicuius principij nālis: ſicut ſunt ſpado- theoro.
nes ⁊ frigidi. Tertio aīalia ⁊ plante que generantur ſine t.c.19.
ſemine ex putrefactione. In his eni ꝑpter ſui iperfectionem ſufficit ad eorū ꝓductionem agens vniuſe. ſ. virtus corporis celeſtis ⁊ materia diſpoſita. In aīalibus autem perfectis plura requirunt̄ p̄ncipia: nō eni agens vniuſe ſufficit: ſed requirit̄ agens ꝓpriū vniuocū. Dicit ergo ꝙ viuentia poſſunt facere alterū quale ipſa ſunt (quecūq̄ꝫ ſunt perfecta) ad excludendū pueros (et nō orbata.) ad excludendū eunuchos: ⁊ habētes ſīles defectus. (aut q̄cunq̄ꝫ non hn̄t generationē ſpontaneā.) ad excludendū ea que generant̄ ex putrefactione: que dicunt̄ quaſi ſpōte naſci: q̄a ꝓducunt̄ ex terra ſine ſemine per illā ſilitudinē que dicit̄ aliquis ſponte facere illud ad qḋ ab extrinſeco nō iducit̄. Sic aūt intelligit̄ ꝙ res viua facit alteꝝ q̄le ipſum eſt: q̄a aīal facit aīal: ⁊ plāta plantā. Et vlteri⁹ ſm ſpēm tale aīal facit tale aīal. vt hō generet hoīem: et oliua oliuā. Ideo aūt eſt nāle viuētibus facere alterū tale q̄le ipſuꝫ eſt (vt ſemꝑ ꝑticipent ſm ꝙ pn̄t diuino ⁊ imortali.) i. vt aſſimilent̄ ei ſm poſſe. ¶ Cōſiderādū eſt eni ꝙ ſicut ſūt diuerſi gradus ꝑfectiōis in aliq̄ vno ⁊ eodē qḋ exit de potētia in actū: ita etiā ſunt diuerſi gradus ꝑfectionis in diuerſis entibus: vn̄ quāto aliq̄d fuerit magis perfectū: tāto ꝑfectiorib⁹ magis aſſimilat̄. Sic̄ igit̄ vnūq̄dq̄ꝫ qn̄ fuerit exiēs de potētia in actū: cū fuerit in potētia ordinat̄ ad actū ⁊ appetit ipſuꝫ nāliter: ⁊ cū fuerit in actu min⁹ ꝑfecto deſiderat actū ꝑfectiorē: ita vnūq̄dq̄ꝫ qḋ eſt in iferiori gradu reruꝫ deſiderat aſſimilari ſuꝑiorib⁹ quātū pōt. Et hoc eſt qḋ ſubiūgit ꝙ (oīa appetunt illḋ.) ſ. aſſimilari diuo ⁊ imortali. (et illius cā agūt q̄cūq̄ꝫ nālr agūt.) ¶ Sꝫ itelligēdū eſt ꝙ id cui⁹ cā agit̄ dicit̄ duplr. vno mō id cuius cauſa agit̄ directe: ſic̄ ſanitatis cauſa agit medicus. Alio mō ſicut quo. Qḋ pōt itelligi duplr. vno mō vt intelligamus ꝙ finis dicit̄ et ſubm habēs id cuius cauſa agit̄: vt ſi dicamus ꝙ finis medicine eſt nō tm̄ ſanitas: ſed corpus hn̄s ſanitatē. alio modo vt dicamus ꝙ finis eſt nō tm̄ p̄ncipale intentū: ſed etiaꝫ illud quo illud adipiſcimur: vt ſi dicam⁹. ꝙ finis medicine eſt calefacere corp⁹: q̄a a calore habet̄ eq̄litas cōplexionis: que eſt ſanitas. Sic igit̄ et hoc pōt dici ꝙ ipſum eſſe perpetuū eſt cuius cauſa agit̄: vl̄ res habēs perpetuitatē: cui nālia intēdunt aſſimilari per gn̄ationē: in quo. ſ. eſt perpetuitas: vel etiā ipſa gn̄atio qua ꝑpetuitatē adipiſcunt̄. Quia igit̄ nō poſſunt cōicare iferiora viuentia ipſi eſſe ſempiterno ⁊ diuino per modū cōtinuationis. i. vt maneant eadē numero ꝑpter hoc ꝙ nihil corruptibilium cōtingit vnū ⁊ idē numero permanere ſemꝑ: cū neceſſitas corruptionis ſit neceſſitas abſoluta: vtpote ꝓueniens ex ipſa materia: nō ex fine: ſequit̄ ꝙ vnūq̄dq̄ꝫ cōicet perpetuitate ſm ꝙ pōt: hoc quidē magis qḋ eſt diuturnus: illud vō minus qḋ eſt minus diuturnū: ⁊ tn̄ ꝑmanet ſemꝑ ꝑ gn̄ationē: nō idē ſimplr. (ſꝫ vt ideꝫ.) i. in ſilī ſm ſpēm. Unde exponēs qḋ dixerat: ſubdit ꝙ nō permanet vnū numero qḋ eſt eſſe vnum ſimplr: ſed permanet ideꝫ ſpecie: quia vnumq̄dq̄ꝫ generat ſibi ſimile ſm ſpeciem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt

¶ Eſt autẽ anima corporis cauſa: principiũq; viuẽtis. Atqui cũ multifariã hec dicantur: aĩa pari mõ tribus determinatis modis cauſa eſt. Nam eſt cã a qua pfluit motus: eſt etiã gr̃a cui⁹ cetera fiũt: eſt inſuper vt forma corpoꝝ aĩatoꝝ: ſubſtantiaue.

T.c.36. ¶ Eſt autem anima viuentis corporis cauſa ⁊ principium. Hec autez multipliciter dicuntur. Attamẽ aĩa ſm determinatos modos tres cauſa dicitur. Etenim vnde motus cauſa eſt: ⁊ cuius cauſa: ⁊ ſicut ſubſtantia animatoruz corporum anima cauſa.

¶ Oſtendit q̃ opera que attribuunt̃ potẽtie vegetatiue ſunt ab aĩa. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit veritatez. Scḋo excludit errorẽ. ibi (Empedocles aũt nõ bene dixit ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo pponit qḋ intẽdit: ⁊ dicit q̃ aĩa eſt pͥncipiũ ⁊ cauſa viuẽtis corporis. Et cũ pͥn^m ⁊ cauſa dicat̃ multiplr̃: aĩa dicit̃ tribus modis pͥncipiũ ⁊ cauſa viuẽtis corpis: vno modo ſicut vnde eſt pͥncipiũ motus. Alio mõ ſicut cui⁹ cauſa. i. finis. Tertio ſicut ſubſtantia. i. forma corpoꝝ animatoꝝ. ¶ Secũdo ibi.

¶ Atq; cauſam vt ſubſtantiã animantiũ eſſe non eſt obſcurum. Cãm nãq; cunctis vt ſint formam ipſam atq; ſubſtantiã eſſe patet. At viuere viuentiũ eſt eẽ: cuius ſane cauſa eſt vt cõſtat: atq; principiũ anima.

T.c.37. ¶ Q̄ḋ qdẽ igit̃ ſit ſicut ſuba: manifeſtũ eſt. Cã enim ipſius eẽ oĩbus ſuba eſt. Uiuere aũt viuẽtibus eſſe eſt. Cauſa aũt ⁊ principiũ horũ aĩa.

¶ Probat qḋ ſuppoſuerat. Et pͥmo q̃ aĩa ſit cauſa viuentis corpis vt forma: ⁊ hoc duplici rõne: quarũ pͥma talis eſt. Illud eſt cauſa alicuius vt ſuba. i. vt forma: qḋ eſt cã eſſendi. Nã per formã vnũqḋq; eſt actu. Sed aĩa viuentibus eſt cauſa eſſendi: per aĩam enĩ viuunt: ⁊ ipſuz viuere eſt eſſe coꝝ. ergo aĩa eſt cã viuentis corpis vt forma. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea actus ei⁹ qḋ eſt potẽtia: ratio eſt eiuſdẽ: vt anima viuentis eſt corporis actus.

¶ Amplius aũt eius qḋ potẽtia: rõ actus eſt.

¶ Que talis eſt. Id qḋ eſt actu: alicui⁹ eſt ratio et forma eius qḋ eſt in potentia. Sed aĩa eſt actus corporis viuen-

t.c.6. tis vt ex ſupioribus pz. ergo aĩa eſt rõ ⁊ forma viuentis corporis. ¶ Secundo ibi.

¶ Patet etiã aĩam eſſe cauſam: vt id gratia cuius cetera fiunt. Nam vt mens: ſic ⁊ natura alicuius gratia facit: qḋ quidẽ ipſius eſt finis: atq; tale eſt i ipſis viuentibus aĩa: ⁊ ſm nãm vniuerſam. Nãq; naturalia corpora tã aĩalium q̃ etiã plãtarũ ipſius anime ſunt inſtrumẽta. Quo fit vt ipſa ſint aĩe ſine controuerſia gratia. Duplex eſt aũt id vti dixim⁹: cauſa cuius cetera fiunt: atq; vnũ eſt quod. alterum quo.

¶ Manifeſtũ aũt eſt q̃ ⁊ cui⁹ gratia aĩa cauſa. Sicut eniz itellectus gratia huius facit: eodem mõ ⁊ nã: ⁊ hoc eſt ipſius finis. Hui⁹ aũt in aĩalibus aĩa ⁊ ſm nãm. Oĩa eni phyſica corpa aĩe inſtrã ſunt: ſicut aĩaliũ ſic ⁊ plantarũ: tanq̃ gratia aĩe exiſtentia. Dupliciter autez dicitur q̃ cuius gratia: ⁊ q̃ cuius: ⁊ q̃ quo.

¶ Oſtendit q̃ aĩa eſt cauſa vt finis: ⁊ q̃ ſit cauſa vt finis viuentiũ corporũ ſic oſtendit. Sicut enĩ intellectus operatur ppter finem: ita ⁊ natura: vt pbat̃ in ſcḋo phyſicorũ. Sed itellectus in his que fiunt per artẽ mãz ordinat ⁊ diſponit ppter formã: ergo ⁊ natura. Cũ igit̃ aĩa ſit forma viuẽtis corpis: ſequit̃ q̃ ſit finis ei⁹. Et vlterius nõ ſolũ aĩa eſt finis viuentiũ corpoꝝ: ſed etiã oĩum nãlium corporũ in iſtis iferiorib⁹. qḋ ſic pbat. Uidemus eniz q̃ oĩa nãlia corpora ſunt q̃ſi inſtrã aĩe: nõ ſolũ in aĩalibus: ſed etiã in plantis. Uidemus eniz q̃ hoĩes vtunt̃ ad ſuã vtilitatẽ aĩalibus ⁊ plãtis: ⁊ rebus inaĩatis: aĩalia vͦo plãtis ⁊ rebus inaĩatis: plante aũt rebus inaĩatis inquantũ: ſcilz alimentũ ⁊ iuuamẽtũ ab eis accipiunt. Scḋm autẽ q̃ agitur vnũqḋq; in reꝝ natura: ita natũ eſt agi. Unde videt̃ q̃ oĩa corpora inaĩata ſunt inſtrã animatoꝝ: ⁊ ſunt ppter ipſa. Et etiã aĩata minus pfecta ſunt ppter aĩata magis pfecta. Et cõſequẽter diſtiguit id cuius cauſa eſt ſicut ⁊ ſupra. ¶ Tertio ibi. t.c.79.

¶ At vͦo cõſtat aĩam id etiã eſſe vnde primũ motus ad locũ accõmodatus emergit: verũ hec vis nõ vniuerſis ineſt viuentibus. Fit etiã per aĩaz ⁊ alteratio ⁊ accretio: ſenſus eniz alteratio quedã eſſe videtur: ſentitq; nihil qḋ nõ habeat animã: eadẽ eſt ⁊ de accretione decretioneue ratio. Nihil enim incremẽta naturaliter decremẽtaue ſuſcipit: qḋ non nutritur: ⁊ nihil prorſus nutrit̃: qḋ nõ vite particeps ſit.

¶ At vͦo ⁊ vnde principiũ qui ſm locũ motus aĩa eſt: non oĩbus autẽ viuentibus ineſt potentia hec. Eſt autẽ ⁊ alteratio ⁊ augmentum ſm aĩam. Senſus eni quedã alteratio eſſe videtur. Nihil autẽ ſentit: quod non habet animã. Silr̃ autem ⁊ de augmento ⁊ decremẽto ſe hz: nihil enim decrementũ patitur: neq; augmẽtat̃ phyſice: niſi alatur: alit̃ aũt nihil: qḋ nõ cõicet vita. T.c.38.

¶ Oſtendit q̃ aĩa eſt pͥncipiũ mouẽtis corporis ſicut vñ motus: ⁊ vtitur quaſi tali ratione. Omnis forma corporis naturalis eſt pͥncipiũ motus pprij illius corporis: ſicut forma ignis eſt pͥncipiũ motus eius. Sed quidã motus ſunt pprij rebus viuentibus: ſcilz motus localis quo animalia mouent ſeipſa motu pceſſiuo ſm locuz: lz hoc nõ inſit omnibus viuentibus: ⁊ ſilr̃ ſentire eſt alteratio quedam: ⁊ hoc non ineſt niſi habentibus animã. Item mot⁹ augmenti ⁊ decrementi non ineſt niſi illis que aluntur: ⁊ nihil alitur niſi habens animaz. ergo oportet q̃ anima ſit principium omnium iſtorum motuum.

¶ Atq; in hac pte ſnĩa Empedoclis eſt poſt habẽda qui quidẽ hoc nõ recte dixit hoc addens: ideo incremẽta plantas ſuſcipe: tũ in radicibus infra: tũ in ramis etiã ſupra: quia terra deorſum ſuapte natura: ⁊ ignis ſurſum identidem pergit.

¶ Empedocles aũt nõ bñ dixit h̃ addẽs augmẽtum accidere plantis deorſuz qdẽ radicẽ mittẽtibus: ppter qḋ terra ſic fertur ſm naturã: ſurſum autẽ ppter ignẽ ſimilr̃. Lec. VIII.

SUperius oſtẽdit philoſophus q̃ opera que attribuũtur potentie vegetatiue ſunt ab anima. Tunc excludit quoſdam errores contra determinatã veritatem. Et diuidit̃ in partes duas ſm duos errores quos remouet. ſecũda pars icipit ibi (Uidet̃ aũt quibuſdã.) Circa primũ duo facit. Primo ponit errorẽ. Secũdo improbat ipſum. ibi

(Neq; eni ſurſum ⁊ deorſuz.) ¶ Sciēdū eſt igitur circa primum ꝙ ſicut Empedo. alias vtilitates que in rebus viuentibus proueniunt non dixit pcedere ex intentione nature: ſed ex neceſſitate materie: puta ꝙ pedes aialiuz ſic ſunt diſpoſiti: non vt ſint vtiles ad greſſum: ſed quia ſic cōtingit mām diſpoſitā fuiſſe circa pedes: ita etiaz ⁊ augmentū viuentiū non attribuit aie: ſed motui grauiū ⁊ leuium. Uidebat eniz ꝙ viuentia augent̄ in diuerſas partes: puta ſurſum ⁊ deorſum: qḋ apparet maniſeſte in plantis que radices in deorſuz mittunt: ⁊ rami in ſurſuz eleuant̄. Dicebat igitur ꝙ augmentū plātarū in deorſuz cauſat̄ ex motu terre que eſt in cōpoſitione plante: ⁊ naturaliter deorſum fert̄ ꝓpter ſui grauitatē. Augmentuz autē in ſurſuz cauſat̄ ex motu ignis qui ꝓpter ſui leuitatem naturalr̄ ſurſum fertur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primū nāq; nō recte accipit in plātis differētias dictas īfra inquā ac ſupra. Non eni eadē ſunt oium rerum: ⁊ vniuerſi ſupra ⁊ infra: ſed quā habet rōnez in aialibus caput eam ſubeunt in plantis radices: ſi īſtrumenta diuerſa: vel eadem operationibus officijſue dicere: aſſerere que oportet.

¶ Neq; enim ſurſum ⁊ deorſum bene accipit. Non eni idē oib⁹ ſurſum ⁊ deorſum ⁊ oi: ſed ſicut caput aialiū: ſic radices plātarū ſunt: ſi cōgruit īſtrumenta dicere altera ⁊ eadē opibus.

Dĩe ſur⁹ diſtĩguūt diuiſiōe de i diuerſis ¶ Reprobat ṗdictā opionē duplr̄. Et ṗmo qdē per h ꝙ nō bene accipit ſurſuz ⁊ deorſum. ¶ Ad cuius euidētiā ſciendū eſt ꝙ ſurſum ⁊ deorſum ⁊ alie poſitionū differētie. ſ. ante ⁊ retro: dextrū ⁊ ſiniſtrum: in quibuſdā quidē diſtiguunt̄ ſm nām: in quibuſdā vo ſolū poſitione quo ad nos. In quibus eni ſunt determinate partes que ſunt naturalr̄ ṗncipia aliquoꝝ motuū: in his diſtinguunt̄ predicte poſitionū differētie ſm nām: ſicut in vniuerſo ad cuius mediū nāliter ferunt̄ grauia: ad circūferētiā ferūtur naturalr̄ leuia. vñ in vniuerſo ſurſuz ⁊ deorſuz naturaliter diſtinguunt̄. Et ſurſuz dicit̄ locus ad quē ferunt̄ leuia: deorſum ſiue mediū ad quē ferunt̄ nāliter grauia. In viuētib⁹ etiā ⁊ mortalib⁹ ſm motū augmēti ⁊ decrementi determinant̄ ſurſum ⁊ deorſuz. Nam ſurſum dī illa pars vnde viuentia alimentū accipiunt: deorſuz aūt pars oppoſita: vnde ſuperfluitates emittunt̄. Ante vo et retro determinant̄ in quibuſdā aialibus vel viuentib⁹ ſm ſenſum: dextrū ⁊ ſiniſtrū ſm motuz localem. In his vo in quibus nō eſt aliqua determinata pars principium aut terminus alicuius motus: in eis non determinant̄ poſitionū dr̄ie ſm nām: ſed ſoluz poſitione quo ad nos. ſicut in rebus inanimatis. Unde eadē colūna dicit̄ ſiniſtra ⁊ dextra ſm ꝙ eſt homini dextra vl̄ ſiniſtra. In quibuſdā aūt viuentiū in quibus determinat̄ ſurſum ⁊ deorſuz ſm nām eodē modo determinant̄ ſicut in vniuerſo: vt in hoie cuius ſupior pars. i. caput eſt verſus ſurſuz vniuerſi: inferior aūt eſt verſus deorſum ipſius. In plantis autē eſt ecōuerſo: nā radices plantarū ſunt ꝓportionabiles capiti: ad eundē eni actū ordinant̄: naz ſicut aialia cibū accipiunt ore qḋ eſt in capite: ita plāte radicib⁹. Inſtrā aūt dicunt̄ eadē ⁊ altera: ſiue ſīlia ⁊ diſſimilia ex opibus que ſunt fines eaꝝ. vnde radices plantaꝝ ſunt ſimiles capitibus aialiū: ⁊ tñ ſunt verſus deorſuz. vñ mō cōtrario ſe hēt ſurſuz ⁊ deorſum in plātis ⁊ in vniuerſo. In brutis aūt aialibus nō eodē mō ſe hēt: qa eoꝝ capita nō ſe hñt v̄ſus ſurſuz vniuerſi neq; deorſuz ipſius. Hoc eſt ergo qḋ dicit ꝙ ſurſum ⁊ deorſum nō eſt idē oibus. ſ. viuētibus. ⁊ omni. i. vniuerſo. Sed Empe. ſic accipit ſurſum ⁊ deorſum: ac ſi eodē modo eſſet in oībus viuentib⁹ ⁊ in vniuerſo. Si eni motus augmenti ſm quē determinatur ſurſum ⁊ deorſum in viuētibus ſit ſm motū grauiū ⁊ leuiū ſm quē determinat̄ ſurſuz ⁊ deorſum in vniuerſo: ſequet̄ ꝙ eodē mō ſit ſurſum ⁊ deorſum in oībus viuentibus: ⁊ in vniuerſo. Et ideo etiam ipſe in plantis augmentū radicū dicit eſſe deorſum. ¶ Secundo ibi.

¶ Deinde qḋ eſt qḋ ꝯtinet terrā: ignemue: que quidē in cōtraria loca feruntur: diſtrahent enim profecto niſi aliquid ſit: qḋ ipſa ꝓhibeat atq; detineat. Qḋ ſi ſit aliquid: id eſt profecto anima ipſa. Quo fit vt ipſa ſit augendi cauſa: nutriendique: nō elemēta quemadmodum ille putabat.

¶ Adhuc autē quod eſt continens in contraria que feruntur ignem ⁊ terram? Diſtrahent̄ eni niſi aliquid ſit ꝓhibens. Si vo erit: hoc eſt anima: ⁊ cauſa augmenti ⁊ alimenti. T.c.39.

¶ Reprobat predictā poſitionē alio modo. Ad cuius euidentiā ſciendū eſt: ꝙ cuz elemēta nō ſint actu in mixto: ſed vtute: nō hz in eo qḋlibet elementū ſeorſuz propriū motū: ſed totū mixtū mouet̄ motu elemēti predominātis in ipſo. Si aūt qḋlibet elementū haberet ꝓpriū motū vt Empedo. ponere videbat̄: cū nālis motus elntorus ſit ad cōtraria loca: ſequeret̄ ꝙ totalr̄ abinuicē ſepararentur: niſi eſſet aliquid continens elemēta: qḋ nō ſineret totaliter abſcedere elementa abinuicē. Illud autez quod cōtinet elemēta ne totalr̄ abinuicē ſegregent̄: maxime videt̄ eſſe cauſa alimenti ⁊ augmenti. Sed augmentuz ſm diuerſas partes cōtingit ex diuerſis motibus elemētorū. Non eni poſſet imaginari qualr̄ eſſet augmentum elementis in ꝯria motis niſi per hoc ꝙ manent adinuicem coniuncta: quia ſi totalr̄ ſeparent̄ eſſet diuiſio: non augmentū. Illud igitur ṗncipalr̄ eſt cauſa augmenti qḋ continet elementa ne totalr̄ abinuicē ſeparent̄: hoc aūt eſt anima in rebus viuentibus: anima igit̄ eſt principiū augmenti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt aūt quibus ipſius ignis natura cauſa ſimpliciter nutritionis ⁊ accretionis eſſe videt̄: ipſe nāq; ſolus oium corporū: aut elementoꝝ nutriri ac augeri videtur: quapropter ⁊ in plantis: ⁊ in aialibus putabit quiſpiā ignē ipſum eſſe quod operatur.

¶ Uidet̄ aūt quibuſdā ignis natura ſimpliciter cauſa augmenti ⁊ alimenti eſſe. Et nāq; ipſum videt̄ ſolū corporū ⁊ elemētorū quod alitur ⁊ augmentat̄. Uñ ⁊ in plātis ⁊ in aialibus putabit vtiq; quis hoc eſſe quod operatur. T.c.40.

¶ Ponit aliaz poſitionem. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eam. Scḋo improbat. ibi (hoc autez cōcauſaz ⁊c̄.) Sciendūz eſt autem ꝙ hec opinio differt in hoc a ṗma: ꝙ prima attribuebat cauſam augmenti ⁊ alimēti diuerſis elementis. ſ. igni ⁊ terre: hec autē attribuit eorū cām igni tm̄. Et mouebant̄ ad hoc hac rōne. Quia illud videtur eſſe ṗncipiū alicuius paſſionis vel motus in aliquo: qḋ ſm ſe hz illā paſſionē vel motū: ſicut ignis qui ſm ſe calidus eſt: eſt cauſa caloris in rebus mixtis: ⁊ terra que ſm ſe eſt grauis: eſt cauſa grauitatis in eis. Inter autem elementa videt̄ ſolus ignis nutriri ⁊ augeri: ſi ſuperficialiter de nutrimento ⁊ augmento loquamur. Solus igit̄ ignis videtur eſſe faciens augmentū ⁊ alimentū in plantis ⁊ aialibus. Utrum vo ignis nutriatur ⁊ augeatur inferius erit manifeſtum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Uerū

¶ Uerum non ita eſt: ſed cum comitetur cãm: eſt ob idipſum quodãmodo non ſimplr cauſa: ſed talis eſt potius aĩa. Nam ignis quidẽ accretio in infinitũ ꝓgreditur: ⁊ eouſq; fit quouſq; ſit cõbuſtibile. At eorum oium que natura cõſtant eſt finis tã magnitudinis q̃ accretionis ⁊ ratio. Hec autem anime ſunt nõ ignis: ⁊ rationis potius q̃ materie.

T.c.41 ¶ Hoc aũt cõcauſa q̃de quodãmodo eſt: nõ tamẽ ſimpliciter cauſa: ſed magis anima. Ignis enim augmentum in infinitum eſt quouſq; fuerit combuſtibile. Natura autẽ cõſtantiũ oium terminus eſt ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmẽti. Hoc aũt eſt aie: ſ; nõ ignis ⁊ rõnis mag̃ q̃ mãe.

¶ Improbat predictã põnẽ. Sciendũ tñ eſt ꝙ ꝑdicta poſitio aliq̃d hẽt veritatis. neceſſe eſt eñi oẽ alimẽtũ decoqui. qḋ quidẽ fit ꝑ ignẽ: vñ ignis aliq̃ mõ operaẽ ad alimentũ: ⁊ ꝑ ↄñs ad augmẽtũ: nõ q̃dẽ ſicut agẽs ꝑncipale: hoc eñi eſt aie: ſed ſicut agẽs ſecũdariũ ⁊ iſtrũale. Et ideo dicit ꝙ ignis quodãmõ ↄcauſa eſt augmẽti ⁊ alimenti: ſicut inſtrm cõcauſa eſt ꝑncipalis agẽtis. Nõ tñ eſt ꝑncipalr cauſa: vt ꝑncipale agẽs: ſed hoc modo cã eſt aĩa: qḋ ſic ꝓbat. Illud eſt ꝑncipale in qualibet actiõe: a quo ĩponit terminꝰ ⁊ rõ ei qḋ fit: ſicut pʒ in artificialibꝰ: ꝙ terminus vel rõ arche vl̃ domus nõ ĩponiẽ ab inſtr̃is: ſ; ab ipſa arte. Nã inſtr̃a ſe hñt idifferenter: vt cooperenẽ ad hãc formã vel quãtitatẽ vel aliã. Serra eñi quantũ eſt de ſe apta eſt ad ſecãdũ lignũ ſm ꝙ competit et oſtio ⁊ ſcamno ⁊ domui: ⁊ in quacũq; quãtitate: ſed ꝙ ſic ſeceẽ lignũ ꝙ fit aptũ ad talẽ formã ⁊ ad talẽ quãtitatẽ: eſt ex v̄tute artis. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ in oibꝰ q̃ ſunt ſm nãm eſt certꝰ terminꝰ ⁊ determinata rõ magnitudis ⁊ augmẽti: ſicut eñi cuilibet ſpẽi debenẽ aliq̃ accñtia ꝓpria: ita ⁊ ꝓpria quãtitas: ſ; cũ aliq̃ latitudine ꝑꝑ diuerſitatẽ mãe ⁊ alias cãs idiuiduales: nõ eñi oẽs hoies ſunt vnius quãtitatis. Sed tñ ẽ aliq̃ quãtitas tã magna vltra quã ſpẽs humana nõ porrigiẽ: ⁊ alia quãtitas tã pũa vltra quam hõ nõ ĩueniẽ. Illḋ igiẽ qḋ eſt cã determinationis magnitudinis ⁊ augmẽti: eſt ꝑncipalis cauſa augmẽti. Hoc aũt nõ eſt ignis. Manifeſtũ eſt eñi ꝙ ignis augmẽtũ non eſt vſq; ad determinatã quãtitatẽ: ſed in ĩfinitũ extẽdiẽ: ſi in ĩfinitũ mã cõbuſtibilis ĩueniaẽ. Manifeſtũ eſt igiẽ ꝙ ignis nõ eſt ꝑncipale agens in augmẽto ⁊ alimẽto: ſed magis aĩa. Et hoc rõnabilr accidit: q̃a determinatio quãtitatis in rebꝰ nãlibus eſt ex forma: que eſt ꝑncipiũ ſpẽi: magis q̃ ex mã. Aĩa aũt cõparaẽ ad elñta que ſũt in corpore viuẽte ſicut forma ad mãm. Magis igiẽ terminꝰ ⁊ rõ magnitudinis ⁊ augmẽti eſt ab aĩa q̃ ab igne.

¶ Cũ autẽ eadẽ vis anime ſit: ⁊ nutriendi ⁊ generandi: primũ de alimento determinare neceſſe eſt. Hec eñi a ceteris potentijs hoc opere ſeiungitur.

T.c.42 ¶ Quoniam autẽ eſt eadem potentia anime vegetatiua ⁊ generatiua: de alimento neceſſarium eſt determinare primum. Separatur enim ab alijs potentijs opere hoc. Lec. IX.

POſtq̃ Ph̃s oſtẽdit ꝙ aĩa eſt ꝑnᵐ opationum que attribuunẽ potẽtie vegetatiue: hic ĩtendit de his determinare. Et circa hoc tria fac. Pṁo determinat de obꝫto ſm ſe. ſ. de alimento. Scḋo determinat de eo ſm ꝙ ↄgruit operationibus aĩe vegetatiue. ibi (Qm̃ aũt nõ aliẽ.) Tertio potẽtias diffinit que ſunt ꝑncipia harũ operationum. ibi (Quare huiꝰ aie ⁊c̃.) Circa ꝑmũ tria facit. Primo dicit. de quo eſt itẽtio. Scḋo ꝓponit id qḋ ꝑmo aſpectu apparet de alimento. ibi (Uideẽ aũt eſſe alimẽtũ ⁊c̃.) 3° mouet circa h̃ dubitationẽ. ibi (Dubitationẽ aũt hẽt.) Diẽ ergo ꝑmo: ꝙ cũ vegetatiua ⁊ gñatiua ab eadẽ cõi potentia aĩe ↄtineaẽ: ſ; vegetatiua. i. nutritiua ſit q̃dã ſpecialis potẽtia diſtincta a gñatiua: opʒ ꝑmũ determinare de alimẽto: qḋ eſt obiectũ gñatiue ſiue nutritiue. Hoc eniʒ opere. ſ. nutritione diſtinguiẽ hec pars aie ab alijs. ſ. itellectiuo ſenſitiuo ⁊c̃. Nã alie opationes huiꝰ partis. i. aie hanc preſupponunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur itaq; contrariũ eſſe contrario nutrimentũ. At nõ cuilibet quoduis: ſed id ei quorũ alterũ ex altero nõ ſolũ mutuo generaẽ: ſed incremẽta etiam ſuſcipit. Complura nãq; ↄtrarioꝝ ſiũt quidẽ ex ſeſe mutuo: ſed nõ a ſuis oia cõtrarijs incrementa ſuſcipiunt: vt ex egrotante fit ſanũ. At v̄o nec illa modo eodem ſibi mutuo nutrimentũ eſſe videnẽ: ſed aqua quidem alimentũ eſt igni: ignis aũt nõ nutrit aquã. At ſimplicibꝰ corporibus hoꝝ alterũ alimẽti: alterꝫ eius qḋ nutritur maxime ſubire rationẽ videtur.

¶ Uidetur autẽ eſſe alimentũ ↄtrariũ cõtrario: T.c.43
non omne aũt omni: ſed quecũq; cõtrariorum non ſolum generationẽ habent ex inuicem: ſed ⁊ augmentum. Fiunt enim multa ex inuicem: ſed non oia augenẽ: vt ſanũ ex laborante. Uidẽtur autẽ neq; illa eodẽ modo adinuicem eſſe alimentũ: ſed aqua quidẽ igni alimentũ eſt: ignis autẽ nõ alit aquã. In ſimplicibus quidem igitur corporibus hoc eſſe videtur maxime aliud q̃dẽ alimentum. aliud v̄o quod alitur.

¶ Proponit illud qḋ ꝑmo aſpectu de alimento appet: et ꝓponit tria: quoꝝ ꝑmũ eſt: ꝙ alimentũ videẽ eſſe cõtrariũ ei qḋ alitur: ⁊ hoc ideo: q̃a nutrimentũ cõuertiẽ in id qḋ nutriẽ: generationes aũt fiũt ex cõtrarijs. Scḋm aũt eſt ꝙ nõ vʒ qḋcũq; ↄtrariũ ſufficere ad rõnẽ alimenti: ſed opʒ ꝙ ſit de illis cõtrarijs que hñt gñationẽ ex inuicem. Nutrimentũ eñi cõuertiẽ in ſubaʒ nutriti: vnde q̃cũq; ↄ̃ria inſunt in ſuba ſm que ſiunt alterationes adinuicẽ: ⁊ nõ gñationes: nõ pertinẽt ad rõnem alimẽti. Nõ eñi dicimus ꝙ ĩfirmũ ſit nutrimẽtũ ſani: vel albũ nigri: aut aliq̃d huiꝰ. Quõ aũt in ſubſtãtijs ſit aliqua ↄ̃rietas. alia q̃ſtio eſt. Tertio opʒ ꝙ ſit de illis ↄ̃rijs que augmentum ſuſcipiunt ex inuicẽ: q̃a ad alimentum videẽ ſequi augmentũ. Uñ ſ; ex igne genereẽ aqua ſiẽ ecõuerſo: nõ tñ dẽ ꝙ ex igne nutriaẽ aq̃: ſ; ꝙ ex aq̃ nutriaẽ ignis inquãtũ liquores humidi cedunt in ignis nutrimẽtũ: q̃a. ſ. dũ ignis in aquã ↄuertiẽ nõ apparet noua aque gñatio. ſed ignis ꝑexiſtẽs ad ſui ↄſeruationẽ ⁊ augmẽtũ vʒ in ſe humorẽ ↄuertere. Et ideo in elemẽtis videẽ ſolus ignis nutriri: ⁊ ſola aq̃ eſſe eius nutrimẽtũ: ſm ꝙ ad aquã ꝑtinent oẽs humores ⁊ liquores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uerum eñi is locus dubitationẽ habere videtur. Sunt enim qui dicunt ſimile ſimili nutriri: quemadmodũ ⁊ accreſcere. Quibuſdam aũt vti diximus non hec ſententia: ſed ↄtraria placet: cenſentq; nõ ſimile ſimili: ſed ↄtrario ↄtrariũ ali. Eteni fieri nequit (vt inquiunt) vt a ſimili ſimile patiaẽ. Alimentũ aũt mutatur atq; digeriẽ: mutationẽ ue reꝝ oium in oppo-

ſitū:vel in mediū eſſe cōſtat. Preterea nutrimentuȝ quidē aliquid patitur ab eo qđ alitur. hoc aūt ab alimento nō patiť quicq̄:queadmoduȝ nec a materia faber: ſed materies (vt patet) a fabro: qui quidē ex ocio mutatur tm̄ ad operandum.

T.c.44 ¶ Dubitationem autem habet. Dicunt eniȝ hi quideȝ ſimile ſimili ali ſicut ⁊ augeri. Alijs aūt ſicut diximus econtrario videtur ali contrariū contrario tāq̄ impaſſibile ſit ſimile a ſimili: alimentum autē mutari ⁊ decoqui. Mutatio aūt

T.c.45 omnibus in contrariū aut medium. ¶ Adhuc autem patitur aliquid alimentum ab eo qđ alitur: ſed non hic ab alimēto: ſicut nec inſtructor a materia: ſed ab illo hec. Inſtructor auteȝ mutatur ſolum in actum ex ocio.

¶ Mouet quandā dubitationē circa p̄determinata. Et p̄ obijcit ad vtrāq3 partē. Scđo ſoluit eā. ibi (Utrum aūt ſit alimentū ⁊c̄.) Oriť aūt dubitatio circa hoc qđ ſupra dictū eſt: ꝙ alimentū opȝ eſſe ꝯtriū. q̄buſdā aūt videť ꝙ alimentū oporteat eſſe ſimile ei qđ alitur. Alimentū enī eſt cauſa augmēti. oportet aūt ꝙ ſimile ſil'i augeatur. Si enī aliqđ diuerſum apponereť alicui non eſſet eiuſdem augmentū: ſed nature extranee adiunctio. Uideť igitur ꝙ oporteat ſimile ſimili ali. Alijs aūt videť ꝙ alimentū opȝ eſſe cōtrariū ei qđ aliť ſm id qđ ſupra dictuȝ eſt. Et ad hoc īducunť duplici rōne: quarū p̄ma eſt: q̄a alimētū decoquiť ⁊ mutať in id qđ nutriť. Nihil aūt mutať niſi in ꝯtriū aut mediū: ſicut albū mutať ī nigrū aut pallidū. Mediū aūt eſt quodāmodo ꝯtriū. Pallidū eniȝ albo cōparatū eſt nigrū: nigro vō cōparatū eſt albū: eſt enī cōpoſitū ex vtroq3. ḡ nutrimētū eſt ꝯtriū ei qđ alitur et in qđ mutať. Scđa rō eſt: q̄a agēs eſt ꝯtrariū patiēti: nō enim ſil'e a ſimili patiť. Alimētū aūt patiť ab eo qđ aliť: alterať enī ab eo ⁊ digeriť. Id aūt qđ aliť nō patiť ab alimēto. Sicut neq3 artifex patiť a mā: ſed ecōuerſo: mā eniȝ mutať: nō aūt artifex: niſi forte per accn̄s ſm ꝙ exit de potētia in actū. Uideť igiť ꝙ alimentū ſit ꝯtriū ei quod alitur. Prima igiť haꝝ rōnū ſumiť ex ꝯrietate quā opȝ eſſe īter terminos mutationis. Scđa vō ex ꝯrietate quā opȝ eē īter agens ⁊ patiēs: id enī qđ aliť: ⁊ agit in alimentū: ⁊ eſt termin⁹ in quē alimētū mutať. ¶ Deīde cū diť.

¶ At eni intereſt plane: ſi nutrimentū ſit id qđ vltio tandē adiungiť: atq3 addiť: an nō hoc: ſed id qđ primū ingrediť. Qđ ſi vtrūq3 quidē eſt alimentū: alteꝝ tamē eſt digeſtū: alterū indigeſtuȝ: vtroq3 profecto modo ⁊ ꝯtrario ꝯtrariū: ⁊ ſimile ſil'i vere licet nutriri. Nā ſi vt īdigeſtū ſumať: ꝯtrariū cōtrario aliť. Si vt digeſtū: ſil'e ſil'i nimirū h̄ pacto nutriť. Quare pȝ illos vtroſq3 p̄ti recte: p̄ti nō recte dicē atq3 ſentire.

¶ Utrum autem ſit alimentuȝ quod vltimo aduenit: aut qđ primo: habet differentiaȝ. Si vō vtrūq3: ſed hoc quidē non coctum: illud auteȝ coctum: vtrobiq3 vtiq3 continget alimentū dicere. Inquātū enī nō coctum: contrarium contrario alitur. Inquantum autem coctum ſimile ſimili. Quare manifeſtum ꝙ dicunt quodāmodo vtriq3 ⁊ recte ⁊ nōn recte.

¶ Soluit p̄poſitā dubitationē dicēs: ꝙ differt quātū ad p̄poſitā q̄ōnē: vtrū alimentū dicať id qđ vltimo aduenit. ſ. poſt decoctionē ⁊ digeſtionē: an illud qđ p̄ aſſumiť: ſcilȝ anq̄ digerať ⁊ decoq̄ť. Et ſi dici poſſit vtrūq3 hoꝝ alimētū. vnū hoꝝ q̄ſi alimētū decoctū: aliđ vō q̄ſi nō decoctū: ſm vtrāq3 p̄tē q̄ōnis poterit iudicari de alimēto. Quia inquātū alimētū dī nō decoctū: ſic ꝯtriū ꝯtrio aliť: hoc enī eſt qđ patiť ⁊ mutať. Inquātū vō eſt coctum. ſic alitur ſil'e ſil'i. agens eniȝ aſſimilat ſibi patiēs: vñ in fine paſſiōis opȝ paſſuȝ eē ſil'e agēti: ⁊ p̄ hūc modū pōt augere id qđ aliť. Et ſic pȝ ꝙ vtriq3 p̄dcōꝝ opinātiū aliq̄ mō dicūt recte: ⁊ aliq̄ mō dicūt nō recte. ¶ Deide cū dicit.

¶ Cum aūt nihil nutriať quin habeat vitā: animatū id erit profecto corpus: qđ alitur: ea ſane rōne qua eſt animatū. Quare ⁊ nutrimentum ad animatū per ſe refertur: ⁊ non per accidens.

¶ Quoniam autem nihil alitur non participās vita: animatum vtiq3 erit corpus qđ alitur inquantū animatū: quare ⁊ alimentuȝ ad animatum eſt: ⁊ non ſm accidens. T.c.46

¶ Determinat de alimēto ſm ꝙ cōuenit operationib⁹ aīe vegetatiue. Et p̄ ſm ꝙ congruit nutritioni. Scđo ſm ꝙ ꝯgruit augmēto. ibi (Eſt āt alteꝝ alimento ⁊c̄.) 3⁹ ſm ꝙ cōgruit ḡnationi. ibi (Et ḡnationis aūt factiuū ⁊c̄.) Diť ergo p̄mo ꝙ nihil nutriť qđ nō p̄ticipet vitā: oē aūt p̄ticipās vitā eſt aīatū. ſeq̄tur ḡ ꝙ corpus qđ aliť ſit aīatuȝ. Alimentū aūt eſt in potētia ad id qđ alitur: cōuertiť enī in ipſum: relinquiť ergo ꝙ alimentū inquātū eſt nutritionis obiectū ſit aliqđ exiſtēs ī potētia ad aīatū per ſe: ⁊ nō ſm accn̄s. ¶ Cōſiderādū eſt aūt ꝙ nihil p̄prie nutriť niſi aīatū: ignis aūt videť q̄dē per quādā ſil'itudinē nutriri: nō autē p̄prie nutriť: qđ ſic pȝ. Id p̄prie nutriri dicimus qđ in ſeipſo aliqđ recipit ad ſuiipſius cōſeruationē. hoc aūt in igne videť q̄dē accidere: ſed tm̄ nō accidit. Cū enī igni accēſo aliq̄ mā cōbuſtibilis addiť: in illa mā cōbuſtibili nouus ignis ḡnať: non aūt ita ꝙ illud cōbuſtibile additū cedat in cōſeruationē ignis in alia mā prius accēſi. Puta ſi aliqđ lignū de nouo igniť: per hanc ignitionē nō ꝯſeruať ignitio alteri⁹ ligni prius igniti: totus enī ignis q̄ eſt ex cōgregatione multoꝝ ignitoꝝ non eſt vnus ſimplr̄: ſed videť vn⁹ aggregatione: ſicuti aceruus lapidū eſt vnus: ⁊ p̄p talē vnitatē. Eſt ibi quedā ſil'itudo nutritionis. Sed corp̄a aīata vere nutriunť: q̄a per alimentū ꝯſeruať vita in illa p̄te eadē que prius fuit. Et p̄pter h̄ etiā ſola aīata vere augenť: q̄a q̄libet pars eorū ⁊ nutriť ⁊ augeť: qđ nō ꝯuenit in reb⁹ inaīatis que videntur per additionē creſcere. Nō enī creſcit id qđ p̄us fuit ſed ex additione alterius cōſtituiť quoddaȝ aliud totuȝ maius. Ideo aūt ſil'itudo augmēti ⁊ nutrimēti precipue apparet in igne: quia ignis hēt plus de forma q̄ alia elementa: ⁊ eſt potētior in virtute actiua: vnde propter hoc ꝙ manifeſte alia conuertit in ſe. videť nutriri et augeri. ¶ Deinde cum dicit.

Ignis nō p̄prie nutritur.

¶ At qui diuerſa eſt alimēti ratio: vt nutrit ⁊ auget. Nam vt ipſum animatū quantū eſt quoddā: auget. Ut eſt hoc aliquid: ⁊ ſub̄a: nutrit. Cōſeruat enī ſubſtantiam: ⁊ eſt couſq3 profecto quouſq3 nutritur.

T.c.47 ¶ Eſt autem alterū alimēto ⁊ augmētatiuo eē. Secundū enim ꝙ quantū aliquod animatuȝ: eſt augmētatiuum: ſm autem ꝙ hoc aliquid ⁊ ſubſtantia: alimentum eſt: ſaluat enim ſubſtantiam: ⁊ vſq3 ad hoc eſt quouſq3 alatur.

¶ Oſtēdit

¶ Oſtēdit quō alimētum ꝯgruit augmēto. Et dicit ꝙ lȝ idē ſit ſubiecto qđ ē obiectū nutritiōis put dī alimētū: ⁊ qđ eſt obiectū augmēti put dicit̃ augmētatiuū: tñ differt rōne. Dictū eſt enī ꝙ alimētū eſt in potentia ad corpus aiatū: corpus aūt aiatū ⁊ eſt qđdā q̄ntuȝ: ⁊ eſt hoc aliqd ⁊ ſubſtātia. Scđm igit̃ ꝙ eſt quoddā q̄ntū. ſm hoc alimētū adueniēs ei: qđ etiā ⁊ ipſum q̄ntū eſt: facit augmentū: ⁊ dicitur augmentatiuum. Jnquātum aūt corpus aiatum hoc aliqd ⁊ ſubſtātia eſt ſic hȝ rōnem alimēti: Hoc enim eſt de ratione alimēti qđ ꝯſeruat ſubſtātiā eius qđ alitur. q̄ quidē ꝯſeruatio neceſſaria eſt ꝓpter ꝯtinuā cōſumptionē humidi a calido naturali: ⁊ iō tamdiu durat ſubſtātia ei⁹ qđ nutrit̃: q̄diu nutriat̃. ¶ Deide cū dicit.

¶ Efficit preterea generationem ac ortum: non eius qđ alitur: ſed talis quale eſt id qđ nutritur. Jam enī eſt ipſius ſubſtātia: ⁊ nihil ſeipſum gnāt: ſȝ ꝯſeruat.

¶ Et generatiōis aūt factiuū nō eius qđ alitur: ſed q̄le id qđ alitur. Jam.n. eſt ipſa ſuba. Generat aūt nihil ipſum ſeipſum: ſȝ ſaluat.

¶ Oſtēdit quō alimētū ꝯgruat generationi. Et dicit ꝙ ēt alimētū eſt factiuū generationis. Semē.n. qđ eſt generationis principiū eſt ſuperfluū alimēti. Nō tñ alimētum eſt ꝑncipiū generatiōis eius qđ alit̃: ſed alterius qđ ē tale ſm ſpeciē quale eſt qđ alit̃: qꝛ ſubſtātia que alit̃ iaȝ ē: ⁊ qđ eſt nō generatur: ⁊ nihil generat ſeipſum: qꝛ qđ generat iā eſt: qđ generatur nō dū eſt. Sed aliqd pōt agere ad ſui ꝯſeruationē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare tale quidem anime principiū vis eſt talis: vt id conſeruet: qđ ipſam habet: ea nimirum ratiōe qua ipſam habet. Alimentum autem ad operanduȝ preparare videtur: quapropter alimento priuatum eſſe non poteſt.

T.c.48 ¶ Quare huiuſmodi anime principium potentia eſt poſſibilis ſaluare ſuſcipiens ipſaȝ ſm ꝙ eſt huiuſmodi. Alimentū autē preparat operationem: vñ priuatū alimēto non poteſt eſſe.

¶ Ex premiſſis accipit diffinitionē potētiaꝝ aie vegetabilis. Et primo potētie nutritiue. Scđo toti⁹ aie vegetabilis: ibi (Qm̄ autē a fine ⁊c.) Circa ꝑmū ꝑmo ex ꝑmiſſis ꝯcludit diffinitionē potētie nutritiue: ⁊ dicit ꝙ cū dictū ſit ꝙ nutrimentū inq̄ntū hꝫ ſaluat nutritum: manifeſtum eſt ꝙ hoc ꝑncipiū aie qđ. ſ. eſt principiū nutritiōis: nihil eſt aliud q̄ȝ potētia potēs ſaluare ſuū ſuſceptiuum inquātū huiuſmodi. Alimētū vō eſt qđ ꝑparat operationem huiuſmodi potētie: inquātū talis potentia mediāte alimēto ſaluat ſuū ſuſceptiuū. Et ꝓpter hoc illud qđ priuatur alimēto non pōt ꝯſeruari. Et qꝛ dixerat ꝙ principium nutritionis eſt potētia anime: cuius principiū ē ēt alimētū. vt ex dictis pȝ. Jdeo ſcđo ibi.

¶ At vō cuȝ hoc in officio tria ſint hec: neceſſarioq̧ concurrant: id inquam qđ nutritur: ⁊ quo nutritur: ⁊ qđ nutrit: id quidem qđ nutrit eſt ipſa anima pria. Jd autem qđ nutritur corpus eſt: qđ ipſam animaȝ habet. At id qđ nutrit ipſam eſt alimētum.

¶ Quoniam autem ſunt tria: qđ alitur: ⁊ quo alitur: ⁊ alens: alens quidem eſt prima anima: qđ vō alitur eſt habens hanc corpus: quo vō alitur alimentum.

¶ Oſtēdit quō differēter potētia aie ⁊ alimētū ſunt ꝑncipia nutritionis. Dicit ḡ qꝛ in nutritiōe ſunt tria. qđ alit̃: quo alitur: ⁊ alēs ꝑͫ. Primū qdē alēs eſt ꝑ⁹ aia. ſ. aia vegetabilis. Jllud vō qđ alitur eſt corpus hñs hāc aiam: ſȝ illud quo alit̃ eſt alimētū. Sic igit̃ potētia aie eſt principium nutritionis vt agēs ꝑncipale: alimentum auteȝ vt inſtrumētum. ¶ Denide cum dicit.

¶ At qui cum ſit par vniuerſas a fine res appellare: finiſq̧ hui⁹ anime ſit generatio talis quale eſt id qđ ipſam habet: erit anima prima profecto principium generandi tale quale eſt id qđ hanc ipſam aiam hȝ.

¶ Quoniam autē a fine appellari omnia iuſtū eſt. Finis autem eſt generaīe quale ipſuȝ erit. vtiq̧ prima anima generatiuum q̄le ip̄m. T.c.49.

¶ Diffinit ipſam ꝑmā aiam que dī aia vegetabilis q̄ quidē in plātis eſt aia: in aialibus pars aie. Et circa hoc duo facit. Primo diffinit hꝫ aiaȝ. Ad cuius diffinitiōis intellectū ſciēdū eſt ꝙ inter tres oꝑationes aie vegetabilis ē quidā ordo. Nā ꝑma eius oꝑatio eſt nutritio per quā ſaluatur aliqđ vt eſt. Scđa aut oꝑatio ⁊ ꝑfectior ē augmētuȝ quo aliqđ ꝑficit in maiorē ꝑfectionē ⁊ ſm q̄ntitatē ⁊ ſm virtutē. Tertia aūt ꝑfectiſſima ⁊ finalis eſt generatio ꝑ quā aliqđ iā quaſi in ſeipſo ꝑfectū exiſtēs: alteri eſſe ⁊ ꝑfectione tradit. Tunc.n. vnūqđq̧ maxime ꝑfectū eſt: vt in.4. metheoroꝝ dī cū pōt facere alteꝝ tale q̄le ipſuȝ ē. Quia igit̃ iuſtū eſt ꝙ oīa diffiniant̃ ⁊ denominent̃ a fine: finis aūt opeꝝ aie vegetabilis eſt generare alterū tale quale ipſum eſt: ſequit̃ ꝙ ipſa ſit ꝯueniēs diffinitio ꝑͤ aie. ſ. vegetabilis: vt ſit generatiua alteri⁹ ſimilis ſm ſpeciem. ¶ Et qꝛ dixerat ꝙ alimētū eſt inſtrumētum hui⁹ aie. ne credat̃ ꝙ nō habeat aliđ iſtrumētū. Jō ſcđo ibi.

Tria opa aie vegetabilis.

T.c.19. Lect.4.

¶ Jd autem quo nutrit anima duplex eſt: quēadmodum ⁊ id quo gubernator gubernat: manus inquaȝ ⁊ clauus. Atq̧ aliud mouet atq̧ mouetur: aliud mouetur tm̄. Neceſſe eſt autem omne nutrimentum nature ſit talis: que digeri poſſit. At digeſtionē efficit calor. Quapropter omne animans habet calorem. Quid igitur ſit alimentum ipſum vniuerſaliter diximus: poſtea vō de ipſis exactius perſcrutabimur.

¶ Eſt autem quo alitur dupliciter: ſicut ⁊ quo gubernatur: ⁊ manus ⁊ temo: hoc quidem mouens ⁊ motum: illud autem mouens ſolū. Oē autem alimentū neceſſariuȝ eſt decoqui. Operatur autem decoctionē calidū. Unde omne aiatum habet calorem. Figuraliter quideȝ igitur alimentū qd ſit dictū eſt. Certificādum autem eſt poſterius de ipſo in ꝓpriis rōnibus. T.c.50.

¶ Oſtēdit ꝙ habeat aliud inſtrm̄ ⁊ dicit ꝙ duplex ē iſtrm̄ quo alit̃: ſicut duplex eſt iſtrm̄ gubernationis: gubernator enī gubernat manu ⁊ temone. man⁹.n. eſt inſtrm̄ ꝯiūctum: cui⁹ forma eſt aia. vñ temo eſt inſtrm̄ mouēs nauē ⁊ motū a manu: ſed man⁹ nō eſt iſtrm̄ motū aliquo exteriori: ſȝ ſolū a ꝑncipio intrinſeco: eſt.n. ꝑs hoīs mouētis ſeipſuȝ. Sic igit̃ ⁊ nutritiōis inſtrm̄ eſt duplex: ⁊ vt ſeparatum qdē ⁊ cui⁹ for͛ nondū eſt aia: eſt nutrimentū. Oportet aūt ꝙ aliud ſit inſtrm̄ nutritiōis ꝯiūctū. Neceſſe eſt enī ꝙ alimētū decoquat̃: qđ aūt oꝑat̃ decoctionē ē aliqd calidū. Sicut igit̃ gubernator mouet temoneȝ manu: nauē aūt temone: ita aia mouet calido alimētū: ⁊ alimento nutrit. Sic igit̃ calidū aliqđ: eſt inſtrm̄ ꝯiūctū huius aie in quo. ſ. radicalr̄ eſt calor nālis digerēs. ⁊ ꝓpter h̄ dȝ ꝙ

oẽ alatũ qꝺ nutrit̃ habeat calorẽ nãlẽ q̃ eſt digõnis pñ̃.
Si aũt hec aĩa nõ haberet inſtrm̃ ꝯiũctum nõ cẽt actus
alicuiꝰ ꝑtis corpis: qꝺ ſoli itellectui cõpetit. ¶ Ultimo
epilogãs qꝺ dixerat ꝯcludit ꝙ figuralr.i.vlr dcm̃ eſt q̃d
ſit alimẽtũ: ſed poſterius certius tractãdũ eſt de alimen
De nutrimento et nutribili. to: in ꝓprijs rõnibus. Fecit.n. vnũ ſpãlẽ librũ de alimen
to: ſicut de gñõne animalium: ⁊ de motu aĩalium.

¶ Determinatis autem his: primum de omni ſenſu
cõmuniter: deinde de vnoquoq̃ dicamus. Fit itaq̃
ſenſus cũ mouetur atq̃ patitur aliq̃d. vti diximus.
Nam ipſe ſenſus alteratio quedam eſſe videtur. In
quiunt autem quidam ⁊ a ſimili ſimile pati: qꝺ qui
dem quonã pacto fieri poteſt: aut non poteſt: i vni
uerſalibus de actiõe ſermonibus paſſiõe que diximꝰ.

T.c.51. ¶ Determinatis autem his dicamus cõiter de
omni ſenſu. Senſus autem in moueri aliq̃d ⁊
pati accidit: ſicut dcm̃ eſt: videt̃.n. quedã alte
ratio eſſe. Aiunt autem quidã ⁊ ſimile a ſimili
pati. Hoc autẽ quomodo poſſibile: aut impoſ
ſibile dictum ẽ in vniuerſalibus rationibus de
agere ⁊ pati. Lec. X.

Poſtq̃ determinauit ph̃s de ꝑte vegetatiua.
Hic incipit determinare de ꝑte ſenſitiua. Et
diuidit̃ in ꝑtes duas. In pᵒ determinat de eo
qꝺ apparet in hac ꝑte.ſ. de ſenſibus exteriori
bus. In ſcꝺa determinat de eo qꝺ latet in ꝑte
ſenſitiua. ibi (Qꝛ aũt nõ ſit ſenſus alter ⁊c̃.) Pria diuidit̃
in ꝑtes duas. In pᵃ oñdit quõ ſe hꝫ ſenſus ad ſenſibile.
In 2ᵃ determinat de ſenſibili ⁊ ſenſu. ibi (Dicẽ ẽ aũt ſꝫ
vnũ.) Circa pᵐ duo facit. Primo reſumit q̃dã q̃ ſunt p̃us
dcã. Scꝺo iueſtigat ꝓpoſitũ. ibi (Habet autẽ dubitatio
nẽ ⁊c̃.) Dicit ḡ pmo ꝙ determinatis his que ꝑtinent ad
Lec.14 et inde aĩam vegetatiuã dcm̃ eſt de his que pertinẽt ad ſenſum
in cõi. De his enim que ꝑtinẽt ad vnũquẽq̃ ſenſum ſpã
Le.7.t. liter: poſtmodũ dicet. Duo aũt reſumit dicta de ſenſu q̃
c.37. rum vnũ eſt ꝙ ſentire ꝯſiſtit in moueri ⁊ pati. Eſt.n. ſen
Le.9.t. ſus in actu q̃dã alteratio: qꝺ aũt alterat̃ patit̃ ⁊ mouet̃.
c.44. Aliud aũt qꝺ reſumit eſt ꝙ q̃dã dicũt ſimile a ſimili pa
ti. Et ꝑꝑ hoc ꝙ ſentire eſt pati: q̃dã ãtiq̃ ph̃i poſuerũt ꝙ
ſimile ſimili cognoſcit̃ ⁊ ſentit̃: ſicut Emp. poſuit ꝙ ter
ra: terra cognoſcit̃: ignis igne: ⁊ ſic de alijs. Sed hoc quõ
eſſe poſſit vel nõ: ꝙ ſimile ſimili patiat̃: dictũ eſt in vni
uerſalibus rõnibꝰ de agere ⁊ pati.i. in libro ꝺ gñõne: vbi
Li. pᵒ. determinauit de actione ⁊ paſſione in cõmuni. Dictum
T.c.51. eſt.n. ibi ꝙ id qꝺ patit̃: a pñᵒ dum patit̃ eſt ꝯriũ agenti:
ſed in fine q̃ñ iam eſt paſſum: eſt ſile. Agẽs.n. agẽdo aſſi
milat ſibi patiens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habet autem is locus dubitationem: ambigetq̃
non iniuria quiſpiam: cur ⁊ ſenſuũ ipſorum ſenſus
nõ fit: ⁊ cur ſine ijs que ſunt extra non efficiunt ſen
ſum: cum inſit ⁊ ignis ⁊ terra: ceteraq̃ elemẽta quo
rum eſt per ſe ſenſus: vel per ea que ipſis accidunt:
At enim patet ſenſitiuum non eſſe actu: ſed potẽtia
tm̃. Quapropter non ſentit. queãdmodum combu
ſtibile non vritur. ipſum per ſe ſine eo qꝺ ipſum vre
re poteſt. Ureret enim ſeipſum: ⁊ non indigeret eius
quo actu eſt ignis.

T.c.52. ¶ Habet autem dubitationẽ propter quid ſen
ſuum ipſorum non fit ſenſus: ⁊ quare ſine his
que ſunt extra non faciunt ſenſum in exiſte igne
⁊ terra ⁊ alijs elementis: quorum eſt ſenſus ꝑ
ſe: aut ſꝫm accidens his. Manifeſtum igitur ẽ:
ꝙ ſenſitiuum non eſt actu: ſed potentia tm̃: vñ
non ſentiunt: ſicut combuſtibile nõ comburit̃
ipſꝫ a ſeipſo ſine cõbuſtiuo. Cõbureret.n. ſeipſꝫ
⁊ nihil indigeret actu ignẽ eſſe.

¶ Determinat ṽitatẽ circa ꝓpoſitũ. Et circa hꝫ facit tria.
Primo oſtẽdit ꝙ ſenſus ſit in potẽtia. Scꝺo ꝙ q̃ñq̃ eſt in
actu ibi (Q̃m aũt ſenſus ⁊c̃.) Tertio oſtẽdit quõ ſenſus
reducat̃ de potẽtia in actũ. ibi (Dicẽ aũt ⁊c̃.) ¶ Circa
primũ ꝯſiderãdũ eſt ꝙ Emp. ⁊ q̃cũq̃ poſuerũt ſimile ſi
mili cognoſci: poſuerũt ſenſũ eẽ actu ipſa ſenſibilia: vt
enĩ cognoſceret oĩa ſenſibilia poſuerũt aĩam ſenſitiuã
eẽ cõpoſitã quodãmodo ex oĩbꝰ ſenſibilibꝰ inq̃tũ ꝯſta
bat ſꝫm eos ex elemẽtis ſenſibiliũ. Duo ḡ ad hãc poſitio
nem ꝯſequebant̃. quoꝝ vnũ eſt: ꝙ ſenſus eſt ipſa ſenſibi
lia in actu vtpote cõpoſitus ex eis ⁊ cũ ipſa ſenſibilia in
actu ſentiri poſſint ſequeret̃ ꝙ ipſi ſenſus ſentiri poſſũt.
Scꝺm eſt ꝙ cũ ſenſus ſentire poſſit p̃ñtibꝰ ſenſibilibꝰ:
ſi ſenſibilia actu ſunt in ſenſu: vtpote ex eis cõpoſito: ſeq̃
tur ꝙ ſenſus poſſit ſentire ſine exteriorib ſenſibilibus.
Utrũq̃ ãt hoꝝ ẽ fſꝫ. Et iõ hec duo icõueniẽtia q̃ ſequun
tur ad ãtiquoꝝ põnem ſub q̃õne ꝓpoſuit: tãq̃ q̃ ꝑ anti
quos ſolui nõ poſſint. Hoc eſt ḡ qꝺ dicit: ꝙ (Dubitatio
nẽ hꝫ ꝑꝑ q̃d nõ ſunt ſenſus ipſoꝝ ſenſuũ).i. q̃re ipſi ſen
ſus nõ ſentiant̃: hꝫ enim vꝫ ſeq̃ ſi ſenſus ſint ſimiles ſen
ſibilibꝰ. Itẽ hꝫ dubitationẽ (q̃re nõ faciũt ſenſum).i. q̃
re ſenſus nõ ſentiũt actu (ſine his q̃ ſũt extra).i. ſine ex
teriorib ſenſibilibus: cũ tñ interiꝰ exiſtãt in ipſis ſenſi
bus ſꝫm opinionẽ antiquoꝝ ignis ⁊ terra ⁊ alia elẽta que
ſunt ſenſibilia: aut ſꝫm ſe.i. ſꝫm ſuã ſubſtãtiã ſꝫm eos qui
nõ diſcernũt īter ſenſum ⁊ intellectũ: itellectus enim eſt
ꝓprie cognoſcitiuus ſubſtantie: aut ſꝫm accñtia ꝓpria.ſ.
calidũ ⁊ frigidũ ⁊ alia hꝫ que ſunt ꝑ ſenſibilia. Quia igi
tur he dubitationes ꝑ ſe ſolui nõ p̃ñt ſi ſenſus hꝫ ſenſibi
lia in actu vt antiq̃ poſuerũt: ꝯcludit tanq̃ manifeſtũ ꝙ
aĩa ſenſitiua nõ ẽ actu ſenſitiua: ſꝫ põ tm̃. Et ꝑꝑ hoc ſen
ſus nõ ſentiunt ſine exterioribus ſenſibilibꝰ: ſicut cõbu
ſtibile qꝺ eſt potẽtia tm̃ ignitum nõ cõburit̃ a ſeipſo ſine
exteriori cõbuſtiuo. Si enĩ eſſet actu ignitũ cõbureret
ſeipſum: ⁊ nõ indigeret exteriori igne ad hoc ꝙ combu
reretur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ṽo q̃m ſentire bifariam dicere cõſueuimus: nã
⁊ id qꝺ potentia videt ⁊ audit: videre audireq̃ di
cimus: ⁊ ſi forte dormiat: ⁊ id idẽtidem qꝺ iam ope
ratur: dupliciter ⁊ ipſe ſenſus profecto dicetur: qui
dam vt potentia: quidam vt actu: ſimiliter ⁊ ipſum
ſentire: ⁊ qꝺ eſt potẽtia: ⁊ qꝺ eſt actu.

¶ Quoniam autem ſentire dicimus dupliciter. T.c.53.
Potentia enim audiens ⁊ videns: audire ⁊ vi
dere dicimus ⁊ ſi forte dormiens: ⁊ qꝺ iã ope
rans: duplr̃ vtiq̃ dicet̃ ⁊ ſenſus: hic q̃dẽ ſicut
potẽtia. ille ṽo ſicut actu. Similiter aũt ⁊ ſenti
re qꝺq̃ potentia ens: ⁊ qꝺ actu.

¶ Oſtẽdit ꝙ ẽt ſenſus eſt q̃ñq̃ actu. Et circa hꝫ tria facit.
Primo oſtẽdit ſenſum q̃ñq̃ eẽ in actu per hoc ꝙ duplr̃ di
cimus aliquẽ ſentire: q̃ñq̃ enim dicimus aliquẽ videre
⁊ audire: q̃ audit ⁊ videt in potẽtia: puta cũ aliquis ẽ dor
miẽs: q̃ñq̃ aũt dicimꝰ aliquẽ videre ⁊ audire: eo ꝙ ẽ in
ipſa operatione audiẽdi ⁊ videndi. Ex quo pꝫ ꝙ ſenſus ⁊
ſentire dicunt̃ duplr̃.ſ. in actu ⁊ in potẽtia. ¶ Scꝺo ibi.

¶ Primuz igitur id ſcire oportet: nos inquã quaſi ſit
eadem pati: moueri: ac operari: ita nũc his vti ac di
cere. Motus enim eſt quidam actus: imperfectus ta
men: vt in alijs diximus.

T.c.54 ¶ Primum quidem igitur tanquã ſit idem pa
ti ⁊ moueri: ⁊ agere ⁊ mouere dicimus. Et
namq; motus eſt actus quidam: imperfectus
tamen ſicut in alijs dictum eſt.

¶ Manifeſtat quõ intelligẽdũ ſit qđ dictũ ẽ: videbatur
enim repugnare ꝙ ſentire dicit̃ in actu ei qđ dictũ eſt ꝙ
ſentire eſt qđdã pati ⁊ moueri. Eſſe eniz in actu videtur
magis ptinere ad agere. Et iõ ad hoc exponẽdũ dicit: ꝙ
ita dicimꝰ ſentire in actu ac ſi dicamus ꝙ pati ⁊ moueri
ſint qđdã agere: id eſt qđdã eẽ in actu. Nã motꝰ eſt qdaz
T.c.6. actꝰ: ſz imperfectꝰ: vt dictũ eſt in .3. phyſi. Eſt enim actus
exiſtis in potẽtia. ſ. mobilis. Sicut igit̃ motꝰ eſt actꝰ: ita
moueri ⁊ ſentire eſt qđdã agere vel eẽ ſm actuz. Per h
aũt ꝙ dicit primũ: ſignificat ꝙ quedam alia poſtmoduz
Lec. ii. ſubdet ad oſtendendum quomodo ſenſus fiat in actu.
¶ Tertio ibi.

¶ Ea võ cuncta que patiuntur: atq; mouentur ab
actiuo: ab eo qđ eſt actu patiuntur: atq; mouentur.
Idcirco fit vt tum a ſimili ſibi: tuz a diſſimili res oĩs
patiatur: vt diximus. Patitur enim ea que eſt diſſi
milis: at cum eſt paſſa: tum ſimilis eſt vt patet.

¶ Omnia autez patiunt̃ ⁊ mouent̃ ab actiuo ⁊
actu ente. Vñ eſt quidẽ tãq; a ſimili pati. eſt au
tẽ vt a diſſimili: ſicut diximus. Patit̃ qdẽ eniz
qđ diſſimile: paſſum aũt ſimile eſt.

¶ Oſtẽdit ſm pdicta quõ antiquoꝝ poſitio nõ poſſit eſſe
va. ſ. ꝙ ſile ſili ſentit̃. Dicit ğ ꝙ oĩa que ſunt in potẽtia
patiunt̃ ⁊ mouet̃ ab actiuo ⁊ exñte in actu: qđ. ſ. duz facit
eẽ in actu ea q̃ patiunt̃ aſſimilat ea ſibi: vnde quodãmõ
patit̃ aliqs aliqd a ſimili ⁊ quodammõ a diſſimili: vt di
ctũ eſt: qꝛ a principio dũ eſt in trãſmutari ⁊ pati eſt diſſi
mile: in fine aũt dũ eſt in trãſmutatũ eẽ ⁊ paſſum: eſt ſi
mile. Sic igit̃ ⁊ ſenſus poſtq; factus ẽ in actu a ſenſibili:
eſt ſimilis ei: ſed ante non eſt ſimilis. Quod antiqui non
diſtinguentes errauerunt.

¶ Deinde diſtinguendum eſt de potentia atq; actu:
nũc enim de his ipſis ſimpliciter dicimus.

T.c.55. ¶ Dicendum autem ⁊ de potentia ⁊ actu eſt.
Nunc enim ſimpliciter dicimus que habemus
de ipſis. Lec. XI.

Poſtq; phs oſtẽdit ſenſum eẽ in potẽtia ⁊ in
actu: nũc intẽdit oſtendere quomodo educat̃
de potẽtia i actũ. Et diuidit̃ in ptes duas. In
pma diſtinguit potẽtiã ⁊ actũ: ⁊ oſtẽdit quo
mõ diuerſimode aliquid educat̃ de potẽtia
in actũ. vtens exẽplo in intellectu. In ſcđa pte oſtẽdit p
poſitũ circa ſenſum. ibi (Senſitiui aũt.) Circa primum
tria facit. Primo dicit đ quo eſt intẽtio. Scđo diſtiguit
potẽtiã ⁊ actũ circa intellectũ. ibi (Eſt qdẽ eniz ſic ſciẽs
⁊c.) Tertio oſtẽdit quomõ educit̃ aliqd de vtraq; potẽ
tia in actũ. ibi (Ambo qdẽ igit̃ ⁊c.) Dicit ğ p̄ ꝙ dđm eſt
de potẽtia ⁊ actu. i. oñdẽdũ quot modis dicit̃ aliqd i po
tentia: ⁊ quot modis in actu: qđ neceſſariuz fuit: qꝛ in ſu
perioribꝰ ſimplr. i. abſq; diſtinctione vſus eſt potentia ⁊
actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nam eſt hoc pacto quippiam ſciens: vt ſi dicamꝰ
hominem eſſe ſcientem: quia homo eſt talis ſuapte
natura: vt ſit ſciens atq; ſcientiam habeat. Eſt etiã
hoc pacto quippiam ſciens: vt hominem cum iã di
cimus eſſe ſcientem: qui geometriam atq; grãmati
cam habet: atq; horum vterq; non eodem modo po
teſt: potentieq; ſubijcitur: ſed alter quidez ex eo qꝛ
genus ipſiuz eſt tale materieſue. Alter võ propterea
qđ cum voluerit contemplari: poteſt idipſum face
re: niſi quid externum forte prohibeat impedimen
toq; fiat. At preter ipſos ẽ iſte qui iam contempla
tur: ⁊ eſt actu proprieq; ſciens: hoc. A.

¶ Eſt quidem enim ſicut ſciens aliquid: ſicut ſi
dicamus hominem: quoniam homo ſcientiuz
⁊ habentium ſcientiam. Eſt autem ſicut iaz di
cimus ſcientem habentem grãmaticã. Vterq;
autem horum non eodem modo poſſibilis eſt.
¶ Sed hic quidem quoniam genus huiuſmo T.c.56.
di ⁊ materia eſt: ille autem qꝛ volens poſſibilis
eſt cõſiderare: niſi aliquid prohibeat exterius.
Iam autem conſiderans actu ens: per ſe ⁊ pro
prie ſciens hanc litteram A.

¶ Diſtinguit potẽtiã ⁊ actum circa intellectũ. Et dicit ꝙ
vno mõ dicit̃ aliqd. in potentia puta homo ſciẽs: qꝛ ha
bet nãlẽ potẽtiã ad ſciẽdũ: ſicut homo dicit̃ eẽ de nume
ro ſciẽtiũ ⁊ habẽtiũ ſciẽtiã: inq̃tũ hz naturã ad ſciẽdũ ⁊
ad habẽdũ habitũ ſciẽtie. Scđo mõ dicimꝰ aliquid qđ
aliq̃ ſciat: ſicut dicimus habentem habitũ alicuius ſciẽ
tie puta grãmatice eſſe iã ſcientẽ. Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ
vterq; hoꝝ dicit̃ ſciẽs ex eo ꝙ aliqd põt: ſed nõ eodem
modo vterq; eſt potẽs ad ſciendũ. Sed primus qdẽ di
cit̃ potẽs: qꝛ eſt genus hõ ⁊ mã. i. qꝛ hz nãlem potẽtiã ad
ſciẽdũ: p quã collocat̃ in tali genere: ⁊ qꝛ eſt in potentia:
puta ad ſciam: ſicut mã ad formã. Scđs aũt. ſ. q hz habi
tũ ſciẽtie dicit̃ potẽs: qꝛ cũ vult põt ꝯſiderare: niſi aliqd
extrinſecũ p accidẽs ipediat: puta vel occupatio exterioꝛ:
vel aliqua idiſpoſitio ex pte corporis. Tertius aũt q iaz
cõſiderat eſt in actu: ⁊ iſte eſt q pprie ⁊ pfecte ſcit ea que
ſunt alicuius artis. puta hanc lrãm. a. que ptinet ad grã
maticã: de qua ſupra fecit mentionẽ. Hoꝝ igit̃ triũ vlti
mus eſt in actu tñ: primꝰ in potẽtia tñ: ſcđs aũt in actu
reſpectu primi: ⁊ in potẽtia reſpectu ſcđi. Unde manife
ſtũ eſt ꝙ eſſe in potentia dicitur dupliciter. ſ. de primo ⁊
ſecundo: ⁊ eſſe in actu dicitur dupliciter: ſcilz de ſecundo
⁊ tertio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ambo igitur illi primi potentia quidez ſunt ſcien
tes vt diximus: verum vnus indiget alteratione p
diſciplinam. qua quidem nõnunq; etiam ex habitu
contrario diſpoſitioneq; mutatur. Alter habet qui
dem ſenſum: aut grãmatica: ſed indiget operatiõis:
vt ex ocio tandem operationiſq; vacuitate: agat ac
operetur: atq; hic modus potentie diuerſus eſt (vt
patet) ab antea dicto.

¶ Ambo quidem igitur primi ſm potẽtiã ſcien
tes ſunt. Sed hic quidẽ per doctrinã alteratus
eſt: ⁊ multotiens ex cõtrario mutatus habitu:
hic autem ex eo ꝙ habet ſenſum aut grãmaticã
nõ agit autem: in agere alio modo.

¶ Oſtēdit quomō de vtraqȝ potentia aliquid reducitur in actū. Et circa hoc duo facit. Pͥo oſtēdit quomodo de vtraqȝ potētia aliquid in actū reducitur. Scdo oſtendit vtrū talis reductio ſit ſm aliquā paſſionē. ibi (Nō ē aūt ſimplr neqȝ pati ꝛc̃.) Dicit ḡ p̄ ꝙ cū ambo p̄mi ſint ſciē tes ſm potētiā: ꝛ id qḋ eſt in potētia reducaꝛ in actum. alio mō reduciꝛ in actū aliqd de potētia p̄ᵒ: ꝛ aliter de ſecūda. Nā qḋ eſt in potētia p̄ᵒ mō reduciꝛ in actū quaſi alteratus ꝑ doctrinā: ꝛ mot⁹ ab aliquo alio exiſtēte i actu: ſicut a magiſtro: ꝛ multotiēs talis mutatio eſt ex ɔ̄rio habitu. Qḋ iō dicit: qꝛ cū aliqs reduciꝛ de potētia p̄ma in actū: ex ignorāte ſit sciēs. Ignorās aūt diciꝛ dupliciter. vno mō ſm ſimplicē negationē: qn̄ nec veritatē cognoſcit: nec ɔ̄rio errore detineꝛ: ꝛ ꝗ ſic ignorans eſt ſit actu ſciens: nō. q. mutatus de ɔ̄rio habitu. ſed ſolū ſicut acquirens ſciam. Alio mō diciꝛ aliqs ignorās ſꝫ prauā diſpōnem: vtpote qꝛ detineꝛ errore ɔ̄rio veritati: ꝛ hic in actū ſcientie reducitur q̄ſi de ɔ̄rio habitu mutatus. Qui vō ē in potētia ſcdo mō: vt. ſ. iam hn̄s habituꝫ: trāſit ex eo qḋ habet ſenſum aut ſciam ꝛ non agit ſm ea: in agere: qꝛ. ſ. ſit agēs ſm ſciam. Sꝫ alio modo iſte ſit actu: ꝛ alio modo primus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō neqȝ ipſum pati ſimplex eſſe videꝛ: ſed aliḋ eſt a contrario corruptio quedam: aliud eſt ſalus potius eſt qḋ ē potētia ab eo qḋ eſt actu: ſimileqȝ perinde atqȝ potentia ſeſe habet ad actum.

T.c.57 ¶ Non eſt autem ſimplr neqȝ agere neqȝ pati: ſꝫ aliud qdem corruptio quedā a ɔ̄trario: aliud aūt ſalus magis eius qḋ potētia ab eo qḋ ē actu ꝛ ſimili: ſicut potētia ſe hꝫ ad actum.

¶ Manifeſtat vꝫ ſm ꝙ aliqd educiꝛ de potētia i actū ſcie p̄ mō vel ſcdo poſſit dici pati. Et circa hoc duo facit. Pͥo oñdit quot modis dͬ pati. Scdo manifeſtat ꝓpoſitū. ibi (Speculans aūt ſit hn̄s ſciaꝫ.) Dicit ḡ p̄ ꝙ ſicut potētia ꝛ act⁹ nō dr̄ ſimplr: ſed multiplr: ita ꝛ pati non vno mō: ſꝫ multiplr. Dͬ eni pati vno mō ſm quādā corruptionē q̄ ſit a ɔ̄rio. Paſſio enim ꝓprie dicta videꝛ importare qdā decremētū patiētis inq̄tū vinciꝛ ab agēte: decremētū aūt patiēti accidit ſm ꝙ aliqd a patiēte abyciꝛ: q̄ qdē abiectio corruptio q̄dā eſt: vel ſimplr. ſicut qn̄ abyciꝛ forma ſubſtātialis: vel ſꝫ qd: ſicut qn̄ abyciꝛ forma accñtalis. Vꝫ aūt forᵉ abiectio ſit a ɔ̄rio agēte: abyciꝛ enim forᵃ a mā vel ſubō ꝑ itroductionē ɔ̄rie forme: ꝛ hoc ē a ɔ̄rio agēte. Pͥo igiꝛ mō ꝓprie dͬ paſſio ſm ꝙ q̄dā corruptio ſit a ɔ̄rio. Alio mō paſſio cōiter dͬ ꝛ minus ꝓprie: ſm. ſ. ꝙ iportat quādā receptionē. Et qꝛ qḋ eſt receptiuū alteri⁹ cōparaꝛ ad ipſum ſicut potētia ad actū: act⁹ aūt ē ꝑfectio potētie: iō h̄ mō dͬ paſſio nō ſm ꝙ ſit q̄dā corruptio patiētis: ſed magis ſm ꝙ ſit q̄dā ſalus: ꝛ ꝑfectio ei⁹ qḋ eſt in potētia ab eo qḋ eſt in actu: qḋ enim eſt in pō nō ꝑficiꝛ niſi ꝑ id qḋ eſt in actu. Qḋ aūt in actu eſt: nō eſt ɔ̄riū ei qḋ ē i pō inq̄tū hꝫ: ſꝫ magis ſile. nā potētia nihil aliḋ ē q̄ȝ qdā ordo ad actū: niſi aūt eēt aliq̄ ſilitudo īter pōm ꝛ actū: nō eēt neceīuꝫ ꝙ ꝓprius act⁹ fieret in ꝓpria pō. Pō igiꝛ ſic dicta nō eſt a ɔ̄rio: ſicut pō pͥo mō dicta: ſꝫ eſt a ſili: eo modo quo pō ſe hꝫ ſm ſimilitudinē ad actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit enim contemplans qḋ ſcientiam habet. Quod quidem aut non eſt alterari: in ipſum enim ſit incrementum ꝛ in actū perfectionemue: aut aliud alterationis eſt genus. Quocirca non recte ſe habet dicere ipſum ſciens cum ſcit alterari: ſicut nec edificatorem cum edificat. Quod igitur in actum ducit ex eo qḋ eſt intelligens potētia atqȝ ſciens: id non doctrinam appellare oportet: ſed aliud nomē ē equū hēe.

¶ Speculans enim ſit habens ſcientiam qḋ vere aut non eſt alterari: in ipſuꝫ enim additio eſt ꝛ in actum: aut alterum genus alterationis eſt. Unde non bene habet dicere ſapientem cuꝫ ſapiat: alterari: ſicut nec edificatorem cum edificat. In actū quidē igitur ducēs ex potētia ente ſm intelligere ꝛ ſapere nō doctrinā: ſed alteraꝫ habere denominationem iuſtum eſſe. T.c.58

¶ Manifeſtat vꝫ qḋ educiꝛ de potētia in actuꝫ ſcie patiaꝛ. Et p̄ manifeſtat hoc circa id qḋ educiꝛ de ſcda potētia in actū ꝓxꝫ. Scdo aūt māifeſtat hoc circa id qḋ educiꝛ de potētia p̄ᵃ in habitū. ibi (Ex potētia aūt ꝛc̃.) Dicit ḡ pͥo ꝙ hn̄s ſciam. i. habitualr ſciens ſit actu ſpeculās. Sꝫ h̄ aut nō ē vē ꝛ ꝓprie alterari ꝛ pati: qꝛ (vt dictū ē) nō eſt ꝓprie paſſio ꝛ alteratio: cum de potētia ꝓcedit in actū: ſꝫ cū aliqd de ɔ̄rio mutaꝛ in ɔ̄riuꝫ. Cū aūt habitualiter ſciēs ſit ſpeculās actu: nō mutaꝛ de ɔ̄rio in ɔ̄riuꝫ: ſꝫ ꝑficit in eo qḋ iam hꝫ. Et h̄ eſt qḋ dicit ꝙ (eſt additio ī ipm ꝛ in actū:) additꝛ enim ei ꝑfectio ſm ꝙ ꝑficit i actū. Aut ſi dicaꝛ alterari ꝛ pati: erit aliud genus alteratiōis ꝛ paſſionis nō ꝓprie dicte. Et hoc manifeſtat per exēplū dicēs: ꝙ nō bene ſe hꝫ dicere ſapiētē habitualr cū ſapiat actu alterari: ſicut neqȝ dicim⁹ edificatorē alterari cum edificat. Cōcludit aūt vlterius ꝙ cū ille ꝗ trāſit de habitu in actū nō accipiat de nouo ſciam: ſꝫ ꝑficiat ꝛ ꝑficiaꝛ in eo qḋ hꝫ: doceri aūt ſciam eſt acqrere: manifeſtū eſt ꝙ cū educiꝛ aliqs de potentia in actū: ſm h̄ ꝙ incipit facere eum intelligere actu ꝛ ſapere: non eſt iuſtum ꝙ talis exitus de potentia in actū habeat denominationem doctrine: ſed aliquā aliam poteſt habere: que quidem forte nō eſt poſita: ſed poteſt poni. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qḋ ex eo qḋ eſt potentia diſcit: accepitqȝ ſcientiam: ab eo qḋ eſt actu ſciens atqȝ ab ipſo docente. Id autem non eſt dicendū pati ac alterari: aut duos alterationis eſſe modos fateamur oportet. Eam inquam mutationem que ad priuatiuas eſt diſpōnes: ꝛ eā que eſt ad habitus atqȝ naturam.

¶ Ex potentia autem ente addiſcēs ꝛ accipiens ſcientiam ab actu ente ꝛ didaſcalo: aut neqȝ pati dicendum ſicut dictum eſt: aut duos eſſe modos alterationis: ꝛ eā que in priuatiuas diſpōnes mutationem: ꝛ eā q̄ in habitū ꝛ nām.

¶ Manifeſtat vꝫ cū aliqs exit de p̄ma potētia in actū ſcientie altereꝛ ꝛ patiaꝛ: ꝛ dicit ꝙ cū aliqs prius ſciens ī potētia tm̄ ſit addiſcēs: ꝛ accipiēs ſciam ab eo ꝗ ē actu ſciēs: ꝛ a magiſtro: vel non dꝫ dici pati ſimplr ꝛ alterari: aut dōm eſt eſſe duos modos alteratiōis. quoꝝ vnus alteratiōis eſt ſm (mutationē in priuationis diſpōnes). i. in diſpōnes ɔ̄rias ꝗb⁹ priuāꝛ ꝑꝑ diſpōnes prius exiſtentes: qꝛ vnū ɔ̄rioꝝ eſt priuatio alterius. Alter vō alterationis modus eſt ſm (mutationem in habitū ꝛ nām). i. ſꝫ ꝙ recipiunꝛ aliq habitus ꝛ forme: q̄ ſunt ꝑfectiōes nāe abſqȝ eo ꝙ aliqd abyciaꝛ. Ille igiꝛ ꝗ addiſcit ſciaꝫ: nō alteraꝛ neqȝ patiꝛ p̄ modo: ſed ſcdo. ¶ Videꝛ aūt hoc eſſe ɔ̄riū ei⁹ qḋ ſupe dixit: ꝙ multotiēs ꝗ addiſcit ſciaꝫ mutat⁹ eſt a ɔ̄rio habitu: ꝛ ita videꝛ ꝙ ſit alteratio ſm mutationē in priuatiuas diſpōnes. ¶ Sed dōm ꝙ cū aliqs

Ad vaz alteratione: quid:

ab errore reducitur ad ſciam veritatis: eſt ibi quedā ſimilitudo alteratiõis que eſt de 9rio ad 9rium: nõ tñ vere eſt ibi talis alteratio. Nã alteratiõi que eſt de 9rio in 9riũ vtrũqʒ per ſe ꝛ eſſentialiter competit. ſ. ꝙ fit a 9rio: ꝛ ꝙ fit in 9riũ. Sicut enim dealbatio nõ eſt niſi ad albuʒ: ita nõ eſt niſi a nigro vel medio qꝺ reſpectu albi eſt quodã mõ nigꝝ. Sed in acquiſitiõe ſciẽtie accidit ꝙ ille q acqrit ſciẽtiaʒ veritatis: pri⁹ fuerit in errore: abſqʒ h enim põt adduci ad ſciẽtiam veritatis: vñ nõ eſt vere alteratio de 9rio in 9riũ. ℂ Itẽ dubitaĩ de hoc qꝺ dicit: ꝙ ille q accipit ſciẽtiam fit actu ſciens a ſciente in actu ꝛ magiſtro. Hoc enim non ſemꝑ fit: ſciam enim aliqs acqrit: non ſolum addiſcẽdo a magiſtro: ſed ẽt per ſe iueniẽdo. ℂ Et ad hoc dõʒ eſt: ꝙ ſemꝑ cũ aliqs eſt in potẽtia ſciẽs: ſi fiat actu habẽs ſciẽtiaʒ: opꝫ ꝙ hoc ſit ab eo qꝺ ẽ actu. ℂ Cõſiderandũ tñ eſt ꝙ aliqd aliqñ reduciĩ de potẽtia in actũ ab extrinſeco ꝑncipio tñ: ſicut aer illuminaĩ ab eo qꝺ eſt actu lucidũ: qñqʒ aũt ꝛ a ꝑncipio intrinſeco ꝛ a ꝑncipio extrinſeco ſicut hõ ſanaĩ ꝛ a nã ꝛ medico: vtrobiqʒ aũt ſanaĩ a ſanitate in actu. Manifeſtũ eſt enim ꝙ in mẽte medici eſt rõ ſanitatis ſꝫm quã ſanat: oʒ ẽt in eo q ſanaĩ ſꝫm nãm eſſe aliquã partẽ ſanã. ſ. cor: cuius virtute alie ptes ſananĩ: ꝛ cũ medicus ſanat: h mõ ſanat ſicut nã ſanaret. ſ. caleſaciẽdo: aut infrigidãdo: aut aliter trãſmutando. vnde medicus nihil aliud facit q̃ʒ ꝙ auxiliaĩ nãe ad expellẽdũ morbũ: quo auxilio nã nõ egeret ſi eẽt fortis. Eodẽ aũt mõ ſe hʒ in ſciẽtie acqſitiõe. hõ eni acqrit ſciam: ꝛ a ꝑncipio itrinſeco: dũ iuenit: ꝛ a ꝑncipio extrinſeco dũ addiſcit. Utrobiqʒ ãt reduciĩ de potẽtia in actũ ab eo qꝺ eſt actu. Hõ enim per lumẽ intellect⁹ agẽtis ſtatim cognoſcit actu ꝑma ꝑncipia nãliter cognita: ꝛ dũ ex eis 9clões elicit: per hoc qꝺ actu ſcit: venit in actualem cognitionẽ eoꝝ que potẽtia ſciebat. Et eodẽ modo dicẽs exterius ei auxiliaĩ ad ſciẽdũ. ſ. ex ꝑncipijs addiſcẽti notis: deducẽs eũ per demõſtrationẽ in 9clões prius ignotas. Qꝺ qdẽ auxiliũ exterius homini neceſſariũ nõ eſſet ſi adeo eſſet ꝑſpicacis itellectus: ꝙ ꝑ ſeipſuʒ poſſet ex ꝑncipijs notis cõcluſiones elicere: que quidem perſpicacitas hominibus adeſt ſꝫm plus ꝛ minus.

ℂ Hec cũ ita ſint: prima quidem mutatio ſenſitiui ab eo qꝺ generat fit: cum auteʒ ortum ac generatũ eſt: habet iam ſenſum perinde atqʒ ſcientiam: ꝛ ſentire actu ſimile eſt cõtemplari.

T.c.59. ℂ Senſitiui autem prima quidem mutatio fit a generãte. Cum autem generatum eſt: habet iam ſicut ſcientiaʒ ꝛ ſentire. Qꝺ autẽ ſꝫm actũ: ſimiliter dicitur ipſi 9ſiderare. Lec. XII.

P Oſtq̃ʒ ꝑhs diſtinxit potẽtiã ꝛ actũ: ꝛ oſtẽdit quomõ aliqd de potentia in actũ exeat circa intellectuʒ: qꝺ dixerat de intellectu adaptat ad ſenſum. Et circa hoc tria facit. Pͦrio oſtendit qũo circa ſenſum aliqd educiĩ de potentia in actũ. Scꝺo oſtẽdit differẽtiã inter ſenſum ꝛ intellectũ. ibi (Differũt aũt qꝛ huius qdẽ accidẽtia ꝛc̃.) Tertio colligit epilogãdo q̃ dixerat de ſenſu. ibi (Nũc autẽ intãtũ.) Cõſiderãdũ eſt q̃ circa ꝑmum ꝙ ſicut in ſciẽtia eſt duplex potẽtia ꝛ duplex actus: ita eſt ꝛ circa ſenſum. Nã qꝺ nõdũ hʒ ſenſum ꝛ natũ eſt habere: eſt in potẽtia ad ſenſum. Et qꝺ iã hʒ ſenſum ꝛ nõdũ ſentit: eſt potẽtia ſentiens: ſicut circa ſciam dicebaĩ. Sicut aũt de potẽtia ꝑma aliqd mutaĩ in ꝑmũ actũ dũ acqrit ſciam ꝑ doctrinã: ita de ꝑma potẽtia ad ſenſum aliqd mutaĩ in actũ vt .ſ. habeat ſenſum: per generationeʒ. Senſus aũt nãliter ineſt aiali: vnde ſicut ꝑ generationẽ acqrit ꝓpriam nãm ꝛ ſpẽm: ita acquirit ſenſum. Senſus autẽ eſt de ſcĩa que nõ ineſt homini per nãm: ſed acqriĩ per iuẽtionẽ ꝛ diſciplinaʒ. Hoc eſt q̃ qꝺ dicit: ꝙ ꝑma mutatio ſenſitiui fit a generãte. Manifeſtat autẽ ꝑmã mutationem que eſt de pura potentia in actũ ꝑmũ ducẽs. Nec aũt mutatio fit a generãte. nã per virtutẽ que eſt in ſemine educiĩ aĩa ſenſitiua de potentia in actũ cũ oib⁹ ſuis potẽtijs. Cũ auteʒ aĩal iam generatũ eſt: tũc hoc mõ hʒ ſenſum ſicut aliqs hʒ ſciẽtiam qñ iã didicit. Sed qñ iã ſentit ſꝫm actũ: tunc ſe hʒ ſicut ille q iã actu 9ſiderat. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ Differentia tamen eſt: an ea que actu ſenſum efficiunt extra ſunt: ipſum inquã viſibile: ꝛ audibile: ꝛ ſenſibilium cetera. Cuius cauſa hec eſt. Actu nanqʒ ſenſus ſingularium eſt. Scientia vͦ vniuerſaliũ eſt: hec autem ipſa anima quodammodo ſunt. Quapropter intelligere quidem cum quiſpiã voluerit: in ipſo eſt ſitum. Sentire autem non collocatur in ipſo. Neceſſe eſt enim ſenſibile ipſum adeſſe: pari modo res ſeſe habet: ꝛ in ſcientis ſenſibiliuʒ: ꝛ ob eandẽ vtiqʒ cauſam: qꝛ ſenſibilia ſingularia ſunt: ſunt ꝛ extra ſicuti diximus. Sed vt de his exactius dilucidiuſue diſcamus: dabitur nobis rurſus occaſio.

ℂ Differt autem quia huiuſmodi actiua operationis extra ſunt viſibile ꝛ audibile. Similiter autem ꝛ reliqua ſenſibilium. Cauſa autẽ: quoniam ſingularium quidem ſꝫm actum ſenſus. Scientia autem vniuerſalium. Hec eniʒ in ipſa quodammodo ſunt anima: vnde intelligere in ipſa eſt cum velit. Sentire autẽ non eſt in ipſa. Neceſſarium eſt autem eſſe ſenſibile. Similiter autem ꝛ hoc ſe habet in ſcientijs ſenſibiliuʒ ꝛ propter eandem cauſaʒ: quia ſenſibilia ſingularium ſunt ꝛ exteriorum. Sed de his quidem certificare tempus fiet ꝛ in rurſum. T.c.60.

ℂ Quia poſuerat ſimilitudinẽ inter ſentire in actu ꝛ 9ſiderare: vult oſtẽdere differẽtiã inter ea: cuius qdẽ differẽtie cãm aſſignare incipit ex differẽtia obiectoꝝ. ſ. ſenſibiliũ ꝛ itelligibilium: que ſentiũtur ꝛ 9ſideranĩ in actu. Sẽſitiua enim q̃ ſunt actiua operationis ſenſitiue. ſ. viſibile ꝛ audibile: ꝛ alia h⁹ ſunt exĩ alaʒ. Cuius cã eſt: qꝛ ſenſus ſꝫm actũ ſunt ſingularium q̃ ſunt extra aiam: ſʒ ſcĩa eſt vniuerſaliũ que quodãmodo ſunt i ala. Ex quo pʒ ꝙ ille q iã hʒ ſciam nõ opʒ ꝙ querat extra ſua obiecta: ſed hʒ ea in ſe: vnde põt 9ſiderare ea cuʒ vult: niſi forte per accidẽs impediaĩ. Sed ſentire nõ põt aliqs cũ vult: qꝛ ſenſibilia nõ hʒ in ſe: ſed oʒ ꝙ aſſint ei extra. Et ſicut eſt de operatiõe ſenſuuʒ: ita eſt in ſciẽtijs ſenſibiliũ: qꝛ etiã ſenſibilia ſunt de numero ſingulariũ: ꝛ eoꝝ que ſunt exĩ aiam. Unde hõ nõ põt cõſiderare ſꝫm ſciam oia ſenſibilia que vult: ſed illa tñ: que ſenſu percepit. Sed ſꝫm certitudinẽ determinare de his iteꝝ erit tẽpus. ſ. in 3°. vbi ageĩ de intellectu: ꝛ de cõparatione intellect⁹ ad ſenſuʒ. T.c.i. ꝛ inde. ℂ Circa ea vͦ q̃ h dicunĩ 9ſiderãdũ eſt: quare ſenſus ſit ſingulariũ: ſcĩa vͦ vniuerſaliũ: ꝛ qũo vniuerſalia ſint in aĩa. ℂ Sciẽdũ eſt igiĩ circa ꝑm: ꝙ ſenſus eſt virtus in organo corporali: intellectus vͦ eſt virtus imãlis: que non eſt act⁹ alicui⁹ organi corporalis. Unũquodqʒ aũt recipiĩ tur in aliquo per modũ ſui: cognitio aũt oĩs fit per hoc ꝙ cognitũ eſt aliquo mõ in cognoſcẽte. ſ. ſꝫm ſimilitudi

Quare ſẽ ſus ẽ ſingulariũ ꝛ itellectus vniuerſaliũ.

nē.nā cognoſcens in actu eſt ipſum cognitū i actu:op; igitur ꝙ ſenſus corꝑaliter recipiat ſilitudinē rei que ſētit. Intellect⁹ aūt recipit ſimilitudinē eius qḋ intelligit incorporaliter ⁊ imālīter. Indiuiduatio aūt nāe cōis in rebus corporalibus ⁊ mālibus eſt ex mā corporali ſub determinatis dimēſionib⁹ ɔtēta: vl'e aūt eſt per abſtractionē ab h⁹ mā ⁊ mālibus cōditiōib⁹ idiuiduantib⁹. Manifeſtū eſt igiť ꝙ ſimilitudo rei recepta in ſenſu repn̄tat rē ſm ꝙ eſt ſingularis: recepta aūt in intellectu repn̄tat rē ſm rōnem vl'is nāe: ⁊ ide eſt ꝙ ſenſus cognoſcit ſingularia: itellect⁹ vō vl'ia. ⁊ hoꝝ ſunt ſciētie. ¶ Circa ſcḋ; vō ɔſiderandū eſt: ꝙ vl'e pōt accipi dupliciter. vno mō pōt dici vl'e ipſa nā cōis ꝓut ſubiacet intētioni vl'itatis: alio mō ſm ſe. Sicut ⁊ albū pōt accipi dupliciter: vel id cui accidit eſſe album: vel ipſummet ſm ꝙ ſubeſt albedini. Iſta aūt nā cui aduenit intentio vl'itatis: puta nā hoīs: h; duplex eſſe. vnū qdē; māle ſm ꝙ eſt in mā naturali: aliud aūt imateriale ſm ꝙ eſt in itellectu. Scḋ; igiť ꝙ h; eſſe in mā nāli: non pōt ei aduenire intentio vl'itatis: q2 per mām idiuiduať. Aduenit igiť ei vniuerſalitatis intentio ſm ꝙ abſtrahiť a mā idiuiduali. Nō eſt autē; poſſibile ꝙ abſtrahať a mā idiuiduali realiter: ſicͣ Platonici poſuerūt. Nō eni; eſt hō nālis. i. realis: niſi in his carnibus ⁊ in his oſſibus. ſicut ꝓbat Phs in. 7. metaph. Relinquitur igiť ꝙ nā humana non h; eē ꝑter ꝑncipia idiuiduātia: niſi tm̄ in itellectu. Nec tn̄ itellectus eſt falſus dum apprehēdit nām cōem preter ꝑncipia idiuiduātia: ſine qbus eſſe nō pōt in reꝝ nā: non eni; apprehēdit hoc intellect⁹. ſ. ꝙ nā cōis ſit ſine principijs indiuiduātibus: ſed apprehēdit nām cōem nō apprehēdēdo ꝑncipia idiuiduātia: ⁊ hoc nō eſt falſu;. Primū aūt eēt falſum. ſicut ſi ab hoīe albo ſepararē albedinē hoc mō ꝙ itelligerē eū nō eſſe albū: eēt enim tūc apprehēſio falſa: ſi autē; ſic ſepararē albedinē ab hoīe ꝙ apprehenderē homine; nihil apprehēdēdo de albedine eius: nō eſſet apprehēſio falſa. Nō enim exigiť ad veritatē apprehēſionis ꝙ q apprehēdit rem aliquā apprehēdit oia que iſunt ei. Sic igitur itellectus abſq; falſitate abſtrahit genus a ſpēb⁹: iquātū intelligit nā; generis nō intelligēdo differētias. Et ſil'r abſtrahit ſpēm ab indiuiduis: iquātum intelligit natura; ſpēi nō itelligēdo idiuidualia ꝑncipia. Sic igiť p; ꝙ nature cōi nō pōt attribui intētio vl'itatis niſi ſm eſſe qḋ h; in itellectu. ſic enim ſolum eſt vnū de multis ꝓut itelligitur ꝑter pn̄ quibus vnū in multa diuiditur. vnde relinquitur ꝙ vniuerſalia ſm ꝙ ſunt vl'ia nō ſunt niſi in aīa. Ipſe autem nature quibus accidit itentio vniuerſalitatis ſunt in rebus. Et propter hec nomina cōia ſignificantia naturas ipſas predicātur de indiuiduis: non aūt noīa ſignificantia itentiones. Socrates enim eſt hō: ſ; nō eſt ſpēs. quis hō ſit ſpēs. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Nunc id ſit a nobis determinatum. Cu; ſimplex in quam non ſit id qḋ dicitur eſſe potentia: ſed aliud quidem ſit vt puer: quē militare poſſe dicere licet. Aliḋ autē; vt hiſce qui ia; etate militariq; arte actus eius ſit: ad militandum: ſenſitiuum ſimiliter ſe habere. Atq; cum ipſorum differentia nomine careat: determinatum autem ſit ipſa eſſe diuerſa: ⁊ quo pacto diuerſa ſunt: neceſſe eſt ipſo pati ac alterari: tanq̄ proprijs nominibus vti. Ipſum autem ſenſitiuum potētia tale eſt: quale iam ipſum ſenſibile eſt actu: ſicuti diximus. Patitur igitur cum eſt nō ſimile. At paſſu; eua ſit ſimile: ⁊ eſt tale quale eſt illud.

T.c. 61. ¶ Nunc autem tm̄ ſit diffinitum quoniam cu; non ſimpliciter ſit qḋ potentia dicitur: ſed aliḋ quidem: ſicut ſi dicamus puerum poſſe militare: aliud autem ſicut in etate exiſtentem: ſic habet ſenſitiuū. ¶ Quoniam autem innominata eſt ipſorum differentia. Determinatum eſt autem de his: quoniam altera: ⁊ quomodo altera. Uti autem neceſſe eſt ipſo pati ⁊ alterari tanq̄ proprijs nominibus. Senſitiuum autē; potētia eſt q̄le iam actu ſenſibile: ſicut dictū eſt. Patiť quidem igiť non ſimile ens: paſſum aūt aſſimilatum eſt: ⁊ eſt quale illud. T.c. 62

¶ Recolligit qḋ dictum eſt de ſenſu. Et dicit ꝙ nunc tn̄ ſit diffinitū ꝙ nō ſimpl'r diciť id qḋ eſt in potētia: ſ; multipl'r. Uno enim mō dicimus pueru; poſſe militare ſm potētiā remotā. Alio mō poſſe dicim⁹ militare: qñ iam eſt in etate ꝑfecta: ⁊ hoc ſ; potētiā ꝓpinquā. Et ſil'r ſe h; in ſenſitiuo: dupl'r enim eſt aliqs in potētia in ſentiēdo aliqd: vt iam dictū eſt. Et l; nō ſint noia poſita: in qbus haꝝ differētia potētiaꝝ oſtēdať: tn̄ determinatu; eſt ꝙ iſte potētie ſunt altere abinnicē: ⁊ quō ſint altere. Et l; alterari ⁊ pati nō ꝓprie dicať aliqd ſm ꝙ exit de potētia ſecūda in actu; ꝓut hñs ſenſum ſit actu ſentiens: tn̄ neceſſe eſt vti hoc ipſo qḋ eſt pati ⁊ alterari ac ſi eēnt noia ꝓpria ⁊ ɔuenientia: q2 ſenſitiuū in potētia eſt quale ē in actu ſenſibile. Et ꝓpter hoc ſequiť ꝙ ſm ꝙ patiť a ꝑncipio nō eſt ſimile ſenſus ſentiēti: ſed ſm ꝙ iam eſt paſſu; eſt aſſimilatum ſenſibili: ⁊ eſt tale quale eſt illud. Nō q2 diſtinguere neſcierunt antiqui phi: poſuerunt ſenſum eē compoſitum ex ſenſibilibus.

¶ At enim de vnoquoq; ſenſu deinceps a ſenſibilibus cuiuſq; proficiſcentes dicamus oportet. Atq; prius ipſa ſenſibilia diſtinguēda eſſe videntur. Senſibile itaq; triſariam dicitur. Senſibilium enim quedā per ſe: q̄dā per accidens ſentiuntur. Et illoꝝ rurſus alia ſūt vniuſcuiuſq; ꝓpa ſēſus: alia cōia cūctis.

¶ Dicendum autem eſt ſm vnumquenq; ſenſum. de ſenſibilibus primo. Dicitur autem ſenſibile tripliciter: quorum duo quidem dicim⁹ per ſe ſentiri: vnum autem ſm accidēs. Duoꝝ aūt aliud qdē; ꝓpriū eſt vniuſcuiuſq; ſenſus: aliud autem cōmune omnium. T.c. 63. Lec. XIII.

POſtq̄ oſtendit Phus quomō ſe habet ſenſus ad ſenſibilia: incipit determinare de ſenſibili ⁊ ſenſu. Et diuiditur in partes duas. In prima parte determinat de ſenſibilibus. In ſcḋa de ſenſu. ibi (Et aūt vniuerſaliter de omni ſenſu ⁊c.) Prima diuidiť in duas partes. In pͦ diſtinguit ſenſibilia ꝓpria ab alijs modis ſenſibiliū. In 2ͦ determiat de ſenſibilibus ꝓprijs ſm vnumquēq; ſenſum. ibi (Cuius qdē eſt viſus ⁊c.) Circa ꝑmū duo facit. Primo ponit diuiſionē ſenſibilium. Scḋo exponit membra diuiſionis. ibi (Dico aūt ꝓprium qdē ⁊c.) Dicit ḡ ꝑmo ꝙ anq̄ determineť de ſenſu qd na; ſit: op; ꝑmo dicere de ſenſibilibus ſm vnūquēq; ſenſum: q2 obiecta ſunt ꝑuia potētijs. Senſibilia vō tribus modis dicuntur. Uno quidē modo per accidens: ⁊ duobus modis per ſe: quoꝝ vno dicuntur ſenſibilia illa q̄ ꝓpria ſunt ſingulis ſenſibus: alio mō dicuntur ſenſibilia illa que cōmuniter ſentiunť ab oībus q̄ ſentiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq;

Uniuerſa ſūt i aia: ⁊ quō i rebus.

lec. 7. t. c. 28.

¶ Atq; ꝓpriū id ſenſibile dico: qḋ alio ſenſu ſentiri nō pōt: ⁊ circa qḋ error fieri nequit. Ut color reſpectu viſus: ⁊ ſonus audit⁹: ⁊ ſapor guſtus. Tact⁹ aūt plures differētias habet qdē: iudicat tamen de illis vt ceterorꝫ ſenſuū quiſq; de ſuo ſenſibili: ⁊ nō decipitur. Uiſus enim non errat eſſe colorē: aut audit⁹ eſſe ſonū: ſed quid ſit id qḋ eſt infectū colore vł vbi aut quid ſonans. Huiuſcemodi igitur ſenſibilia dicuntur vniuſcuiuſq; propria ſenſus.

¶ Dico aūt propriū quidē: qḋ non contingit altero ſenſu ſentiri: ⁊ circa qḋ non contingit errare: vt viſus coloris: ⁊ audit⁹ ſoni: ⁊ guſtus humoris. Tactus autē plures habet differentias. Sed vnuſquiſq; iudicat de his: ⁊ non decipiť viſus: qm̄ color neq; auditus: qm̄ ſonus: ſ; qd eſt coloratum: aut vbi: aut quid ſonans. Hui⁹ quidem igitur dicuntur propria vniuſcuiuſq;.

¶ Exponit mēbra diuiſionis. Et primo exponit que ſunt ſenſibilia ꝓpria. Et dicit ꝙ ſenſibile ꝓprium eſt qḋ ita ſentiť vno ſenſu ꝙ non poteſt alio ſenſu ſentiri: et circa quod non poteſt errare ſenſus: ſicut viſus proprie eſt cognoſcitiuus coloris: ⁊ auditus ſoni: et guſtus humoris. i. ſaporis: ſed tact⁹ habet plures differētias appropriatas ſibi. cognoſcit eni calidū ⁊ humidum: frigidum ⁊ ſiccuꝫ: graue ⁊ leue: ⁊ huiꝰ multa. Unuſquiſq; aūt horū ſenſuū iudicat de ꝓprijs ſenſibilibus ⁊ non decipitur in eis: ſiť viſus nō decipitur ꝙ ſit talis color: neq; auditus decipitur de ſono. Sed circa ſenſibilia per accidens vel cōmunia decipiuntur ſenſus: ſicut decipitur viſus: ſi velit iudicare homo per ipſum quid eſt coloratum: aut vbi ſit. Et ſimilr decipitur quis. ſi velit iudicare per auditum qd eſt qḋ ſonat. Hec igitur ſunt propria ſenſibilia vniuſcuiuſq; ſenſus. ¶ Secundo ibi.

¶ Cōmunia v̓o ſunt hec: motus: quies: numerus: figura: ⁊ magnitudo. Talia nāq; nullius ſunt propria ſenſus: ſed omnibus cōmunia ſunt. Eteni tactu motus quidam ſenſibilis eſt atq; viſu.

T.c.64 ¶ Cōmunia autē motus: quies numerus: figura: magnitudo: huiuſmodi eniꝫ nullius vnius ſunt ꝓpria: ſed cōmunia omnibus. Tactui eni motus aliquis ſenſibilis: ⁊ viſui. Per ſe qdē igitur ſunt ſenſibilia hec.

¶ Exponit ſcḋm membrum diuiſionis dicens: ꝙ cōmunia ſenſibilia ſunt iſta quinque: motus: quies: numerus: figura ⁊ magnitudo. Hec enim nullius ſenſus vnius ſūt propria: ſed ſunt cōmunia omnibus. Quod non eſt ſic intelligendum quaſi omnia iſta ſint oībus cōmunia: ſed quedaꝫ horū. ſ. numerus: motus: ⁊ quies ſunt cōia oībus ſenſibus. Tactus v̓o ⁊ viſus percipiūt oīa quinque. Sic igiť manifeſtū eſt que ſint ſenſibilia ꝑ ſe. ¶ Tertio ibi.

¶ Per accidens aūt ſenſibile diciť vt ſi album diari filius ſit. Per accidens eniꝫ hoc ſentit: quia albo qḋ ſentit id accidit. Quapropter ⁊ nihil ipſe ſenſus ab huiuſcemodi ſenſibilibus patitur: vt talia ſunt. Eorū autē que per ſe ſentiunť: illa ſunt ꝓprie ſenſibilia que ꝓpria ſunt: ⁊ ꝗ ſuba vniuſcuiuſq; ſenſus ē apta.

T.c.65 ¶ Scḋm accn̄s aūt diciť ſenſibile: vt ſi albū ſit. Diari filius. Scḋm accn̄s eteni hoc ſentitur: qm̄ accidit albo hoc qḋ ſentiť: vnde nihil patiť ſm ꝙ huiuſmodi eſt a ſenſibili. Senſibilium autē ſm ſe proprie propria ſenſibilia ſunt: ⁊ ad que ſubſtātia apta nata ē vniuſcuiuſq; ſenſus.

¶ Exponit tertiū membrū diuiſionis: ⁊ diciť ꝙ ſm accidēs ſenſibile diciť: vt ſi dicamus ꝙ Diarius vel Socrates eſt ſenſibile per accn̄s: qa accidit ei eē albū. Hoc eni ſentiť per accn̄s: qḋ accidit ei qḋ ſentiť ꝑ ſe: accidit autē albo qḋ eſt ſenſibile per ſe ꝙ ſit Diarius. vnde Diarius eſt ſenſibile per accidēs. Unde nihil patitur ſenſus ab H inquantū huiꝰ. Quāuis aūt ſenſibilia cōia: ⁊ ſenſibilia ꝓpria ſint ꝑ ſe ſenſibilia: tamē ꝓpria ſenſibilia ſunt ꝓprie per ſe ſenſibilia: qa ſuba vniuſcuiuſq; ſenſus ⁊ ei⁹ diffinitio eſt in hoc qḋ eſt aptū natuꝫ pati a tali ſenſibili: ratio aūt vniuſcuiuſq; potētie cōſiſtit in habitudīe ad ꝓpriū obiectū. ¶ Dubitať aūt hic de diſtinctione ſenſibiliū cōmuniū a ſenſibilibus ꝑ accn̄s. Siť eni ſenſibilia ꝑ accn̄s nō apprehenduntur niſi īquātū ſenſibilia ꝓpria apprehenduntur: ita nec ſenſibilia cōia: nunq̄ eni viſus apprehēdit magnitudinē: aut figurā: niſi īquātū apprehēdit coloratū: videť ḡ ꝙ ſenſibilia cōia ſint etiā ſenſibilia ꝑ accn̄s. ¶ Dicūt igiť qdā ꝙ huiꝰ cōia ſenſibilia nō ſūt ſenſibilia ꝑ accn̄s ꝑꝑ duas rōnes. Primo qdē: qa huiꝰ ſenſibilia cōia ſunt ꝓpria ſenſui cōi: ſiť ſenſibilia ꝓpria ſunt ꝓpria ſingulis ſenſibus. Scḋo: qa ſenſibilia ꝓpria nō pn̄t eſſe ſine ſenſibilib⁹ cōib⁹: pn̄t aūt eē ſine ſenſibilib⁹ ꝑ accidēs. ¶ Utraq; aūt riſio incōpetēs eſt. Prima qdē: qa falſuꝫ eſt ꝙ iſta ſenſibilia cōia ſint ꝓpria obiecta ſenſus cōis. Senſus eni cōis eſt q̄dā potētia ad quā terminanť imutationes oīuꝫ ſenſuū: vt ifra patebit. Unī impoſe eſt ꝙ ſenſus cōis hēat aliqḋ ꝓpriū obm: qḋ nō ſit obiectuꝫ ſenſus ꝓpriꝫ. Sed circa imutationes ipſas ſenſuū ꝓpꝛꝫ a ſuis obtis hēt ſenſus cōis aliquas opatiōes ꝓprias q̄s ſenſus ꝓpriꝫ hēre nō pn̄t: ſiť ꝙ ꝑcipit ipſas imutatiōes ſenſuū: ⁊ diſcernit iter ſenſibilia diuerſorū ſenſuū. Senſu eni cōi ꝑcipim⁹ nos videre ⁊ diſcernim⁹ iter ſenſibilia diuerſorꝫ ſenſuū. ſ. albuꝫ ⁊ dulce. ¶ P. Dato ꝙ ſenſibilia cōia eēnt ꝓpria obta ſenſus cōis nō excluderet q̄n eēnt ꝑ accn̄s ſenſibilia reſpectu ſenſuū ꝓpriorū. Sic eni agiť de ſenſibilib⁹ ſ; ꝙ hn̄t habitudinē ad ſenſus ꝓpos. nā potētia ſenſus cōis nōdū eſt declata. Qḋ aūt eſt obm ꝓpriū alicui⁹ iterioris potētie: ɔtingit eē ꝑ accn̄s ſenſibile: vt poſtea diceť. Nec eſt mirū: qa hoc qḋ eſt per ſe ſenſibile vni ſenſuū exteriorū: eſt per accn̄s ſenſibile reſpectu alteri⁹: ſiť dulce eſt ꝑ accn̄s viſibile. Scḋa etiā ratio nō eſt cōpetēs. Nō eni refert ad id qḋ eſt eſſe ſenſibile ꝑ accn̄s. Utruꝫ id qḋ eſt ſubm ſenſibilis q̄litatis ſit per ſe ſubm eius: vel nō per ſe. Nullus eni diceret ignē q̄ eſt ꝓpriū ſubꝫ caloris eē ꝑ ſe ſenſibile tactu. ¶ Et ideo aliter dōm ꝙ ſentire cōſiſtit in quodā pati ⁊ alterari. vt ſupra dictū eſt. Quicqd igiť facit dr̄iaꝫ in ipſa paſſiōe vel alteratione ſenſus: hꝫ ꝑ ſe habitudinē ad ſenſuꝫ: ⁊ dr̄ ſenſibile per ſe. Qḋ aūt nullā facit dr̄iaꝫ circa imutationē ſenſus: dr̄ ſenſibile ꝑ accn̄s. Unī ⁊ in līa dicit Phs: ꝙ a ſenſibili per accn̄s nihil patiť ſenſus ſm ꝙ huiꝰ. Dr̄iaꝫ aūt circa imutationeꝫ ſenſus pōt aliqd facē dupłr. Uno modo quātū ad ipſaꝫ ſpēm agentē: ⁊ ſic faciūt dr̄iaꝫ circa imutationē ſenſus ſenſibilia per ſe: ſm ꝙ hoc eſt color: illud aūt eſt ſonus. hoc aūt eſt albū: illud v̓o nigrum. Ipſe eni ſpecies actiuorum in ſenſu actu ſunt ſenſibilia ꝓpria: ad que hēt nālem aptitudinē potētia ſenſitiua: ⁊ ꝓpter hoc ſm aliquā dr̄iaꝫ horꝫ ſenſibiliū diuerſificantur ſenſus. Quedā v̓o alia faciūt dr̄iam in trāſmutatione ſenſuꝫ: nō quātū ad ſpēm agentis: ſed quātū ad modū actionis:

Dubiū.

Riſio 2ª Cōmētatoris.

Jmprobatio p̓e riſionis Cōmen. Libro 3° t.c.134.

Libro 3° t.c.134. Jmprobatio ſcḋe riſionis Cōmē. ⁊ Alberti. t.c.37.

Qualitates enĩ ſenſibiles mouẽt ſenſuz corpalr̃ ⁊ ſitua liter. Unde aliter mouẽt ſm ꝙ ſunt in maiori vel mino ri corpore: ⁊ ſm ꝙ ſunt in diuerſo ſitu. ſ. vel ꝓpinquo vl̃ remoto: vel eodẽ vl̃ diuerſo. Et hoc mõ faciũt circa imu tationẽ ſenſuũ dĩaz ſenſibilia cõia. Maĩfeſtũ eſt enĩ ꝙ ſꝫ oĩa hec qnque diuerſificaꝛ̃ magnitudo vl̃ ſitus. Et qꝛ nõ hñt habitudinem ad ſenſuz vt ſpecies actiuorũ: ideo ſm ea non diuerſificanꝛ̃ potẽtie ſenſitiue: ſed remanẽt cõmunia pluribus ſenſibus. Uiſo igitur qũo dicanꝛ̃ per ſe ſenſibilia: ⁊ cõmunia: ⁊ ꝓpria: reſtat videndũ qua ra tione dicaꝛ̃ aliquid ſenſibile per accidens. ⸿ Sciendũ
Senſibi/le p accidẽs quid
eſt igitur ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit ſenſibile ꝑ accidẽs pri mo requiriꝛ̃ ꝙ accidat ei qđ per ſe eſt ſenſibile: ſicut ac cidit albo eſſe hoĩnẽ: ⁊ accidit ei eſſe dulce. Secũdo re quiriꝛ̃ ꝙ ſit apprehẽſuz a ſentiente. ſi enĩ accideret ſenſi bili ꝙ lateret ſentiẽtẽ: nõ diceret̃ per accñs ſentiri. Opꝫ igiꝛ̃ ꝙ ꝑ ſe cogñcaꝛ̃ ab aliq̃ alia po ͣ cognoſcitiua ſentien tis. Et hoc qdẽ vel eſt alius ſenſus: vel eſt itellectus: vel vis cogitatiua: aut vis eſtimatiua. Dico autẽ ꝙ eſt alius ſenſus: ſicut ſi dicamus: ꝙ dulce eſt viſibile per accidẽs: inquãtũ dulce accidit albo qđ apprehendiꝛ̃ viſu: ⁊ ipſuz dulce per ſe cognoſciꝛ̃ ab alio ſenſu: ſcilꝫ a guſtu. Sed vt proprie loquamur hoc nõ eſt vniuſlr̃ ſenſibile per accñs ſed per accidens viſibile: ſenſibile aũt per ſe. Qđ ergo ſen ſu ꝓprio non cognoſciꝛ̃: ſi ſit aliqd vlẽ: apprehendiꝛ̃ itel lectu: non tamẽ oẽ qđ intellectu apprehẽdi põt in re ſen ſibili põt dici ſenſibile per accidens: ſed ſtatim ꝙ ad oc curſum rei ſenſate apprehendiꝛ̃ intellectu. Sicut ſtatim cum video aliquẽ loquentẽ vel mouere ſeipſum appre hendo per intellectũ vitam eius. vnde poſſum dicere ꝙ video eum viuere. Si vͦ apprehẽdaꝛ̃ in ſingulari: vtpu ta cuz video coloratũ percipio hunc hoiem vel hoc aial: huiꝰ quidẽ apprehenſio in homine fit per vim cogitati uam: que dicitur etiam ratio particularis: eo ꝙ eſt colla tiua intentionũ idiuidualiũ: ſicut ratio vniuſlis eſt colla
Officiũ cogitati/ue i hoīe ⁊ eſtima tiue i brutis ⁊ dĩa earũdem potẽtiaꝝ.
tiua rationũ vniuerſaliũ. Nihilominꝰ tamẽ hec vis eſt in parte ſenſitiua: qa vis ſenſitiua in ſui ſupremo parti cipat aliquid de vi intellectiua in hoĩe in quo ſenſus itel lectui cõiungitur. Jn aĩali vͦ irrationali fit apprehẽſio intentionis indiuidualis per eſtimatiuã naturalẽ ſm ꝙ ouis per auditũ vel viſum cognoſcit filium: vel aliquid huiꝰ. Differenter tamẽ circa hoc ſe hẽt cogitatiua ⁊ eſti matiua. Nam cogitatiua apprehendit indiuiduũ vt exi ſtens ſub natura cõmuni: qđ cõtingit ei inquantuz vniꝛ̃ intellectiue in eodẽ ſubiecto: vnde cognoſcit hunc homi nem prout eſt hic homo: ⁊ hoc lignũ prout eſt hoc lignũ. Eſtimatiua autẽ non apprehendit aliqđ indiuiduuz ſm ꝙ eſt ſub natura cõmuni: ſed ſolum ſm ꝙ eſt terminus aut ꝑncipiũ alicuius actiõis vl̃ paſſionis: ſic ouis cogno ſcit hunc agnum: non inquantũ eſt hic agnus: ſed inquã tum eſt ab ea lactabilis: ⁊ hanc herbã inquantũ eſt eius cibus. Unde alia indiuidua ad que ſe non extendit eius actio vel paſſio nullo modo apprehendit ſua eſtimatiua naturali. Naturalis enim eſtimatiua datur animalibus. vt per eam ordinenꝛ̃ in actiones proprias vel paſſiones proſequendas vel fugiendas.

⸿ Cuius igiꝛ̃ viſus eſt ꝑceptiuus: id eſt viſibile. Ui ſibile vͦ eſt color: ⁊ id qđ oratione quidẽ explicare ac dicere licet: noĩe aũt caret: atqꝫ idipſum maxime patebit cũ vlterius procedemus.

T.c.66. ⸿ Cuius quidẽ eſt viſus hoc eſt viſibile. Uiſi bile autem eſt color quidez: ⁊ quod vere eſt di cere: inominatũ autem contingit eſſe. Manife ſtũ aũt erit igredientibꝰ maxime.

Lec. XIIII.

Poſtq̃ Philoſophus diſtinxit ꝓpria ſenſibi lia a cõmunibꝰ ſenſibilibus: ⁊ a ſenſibilibus ſm accidẽs: hic determinat de proprijs ſen ſibilibus ſm vnũquenqꝫ ſenſum. Et primo de proprio ſenſibili viſus. Scđo de proprio ſenſibili auditus. ibi (Nunc autem primuz de ſono ⁊c̃.) tertio de ꝓprio ſenſibili olfatus. ibi (De odore autẽ ⁊c̃.) quarto de proprio ſenſibili guſtus. ibi (Guſtabile autem eſt ⁊c̃.) quinto de proprio ſenſibili tactus. ibi (De tangi bili autem ⁊ tactu ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo de terminat de viſibili. ſecũdo dicit quomodo viſibile vi deatur. ibi (Nunc autem in tantũ ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo determinat quid eſt viſibile diſtinguẽs vi ſibile in duo. Secũdo determinat de vtroqꝫ viſibili. ibi (Uiſibile enim eſt color ⁊c̃.) Dicit ergo primo ꝙ cuz di ctum ſit ꝙ propria ſenſibilia ſunt que vnuſquiſqꝫ ſen ſus proprie percipit: illud ſenſibile cuius proprie perce ptiuus eſt viſus hoc eſt viſibile. Sub viſibili autẽ com prehenduntur duo. Nam viſibile ⁊ eſt color: ⁊ eſt quod dam aliud: quod ratione quidez deſignari poteſt: ſed nõ habet proprium nomen ſibi impoſitum: qđ quidẽ viſi bile cõpetit his que videntur de nocte: ſicut ſunt noctilu ce ⁊ putredines quercuum ⁊ huiuſmodi: de quibus erit manifeſtum in proceſſu huius tractatus: poſtq̃ ingreſſi fuerimus in cognitionez viſibilis ex cognitione coloris qđ eſt manifeſtius viſibile. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Uiſibile igiꝛ̃ eſt color: hic autez eſt id qđ eſt: in eo qđ per ſe viſibile eſt. Per ſe vͦ nõ rõne: ſed quia in ſe cauſam habet vt ſit viſibile. Color aũt oĩs motiuꝰ eſt eius qđ eſt perſpicuũ actu: ⁊ id eſt ipſius natura. Quapropter nõ eſt viſibile abſqꝫ luce: ſꝫ oĩs vniuſ cuiuſqꝫ color in lumine ſane videꝛ̃. Quãobrẽ qđ nã ſit ipſuz lumẽ: prius dicere declarareqꝫ oportet.

⸿ Uiſibile enĩ eſt color: hoc aũt eſt in eo qđ ſm T.c.67. ſe viſibile: ſm ſe aũt non rõne: ſed qm̃ in ſeipſo hẽt cãm eſſendi viſibile. Omnis enĩ color mo uens eſt eius qđ ſm actum diaphani: ⁊ hec eſt ipſius natura. Unde quidẽ non viſibile ſine lu mine: ſed omnis cuiuſlibet color in lumine viſi bile. Ex quo de lumine primo dicẽdũ qdẽ eſt.

⸿ Determinat de vtroqꝫ viſibili. Et pͥmo de colore. Se cundo de eo quod dixit eſſe inominatũ. ibi (Non autem omnia viſibilia ⁊c̃.) Circa primũ duo facit. Primo oſtẽ dit qũo color ſe habet ad hoc ꝙ ſit viſibilis. Scđo deter minat de his que requiranꝛ̃ ad hoc ꝙ color videatur. ibi (Eſt igitur aliquid diaphanũ ⁊c̃.) Dicit ergo pͥo ꝙ cũ color ſit quoddã viſibile: eſſe viſibile conuenit ei ſm ſe. nam color in eo quod eſt color: eſt viſibilis per ſe. Per ſe. autem dupliciter diciꝛ̃. Uno enim modo dicitur propo ſitio per ſe cuius ꝑdicatuz cadit in diffinitione ſubiecti: ſicut iſta. homo eſt animal. animal enĩ cadit in diffinitio ne hominis: ⁊ quia id quod eſt in diffinitiõe alicuius eſt: aliquo modo cauſa eius: in his que ſunt per ſe dicuntur predicta eſſe cauſa ſubiecti. Alio modo diciꝛ̃ propoſitio per ſe: cuius econtrario ſubiectum poniꝛ̃ in diffinitione predicati: ſicut ſi dicaꝛ̃: naſus eſt ſymmus vel nũerus eſt par: ſymmuz enĩ nihil aliud eſt q̃ naſus curuus: ⁊ par ni hil aliud eſt q̃ numerus medietatem habens: et in iſtis ſubiectum eſt cauſa predicati. Jntelligendũ eſt ergo ꝙ color eſt viſibilis per ſe hoc ſcđo modo: ⁊ nõ pͥo. Nã vi ſibilitas eſt q̃dã paſſio: ſicut ſymmũ eſt paſſio naſi. Et h̃ eſt

qđ dicit

Nō tñ re paſſio co lozis adeq̄ta ī ſ3 ſuppoſito ... lucidū. Diaphanum q̄dē qḋ dicit ꝙ colo𝔯 ſm ſe eſt viſibile(non ratione.)i.non ita ꝙ viſibile ponaṫ in eius diffinitione:ſed q̄a in ſeipſo habet cauſam vt ſit viſibile:ſicut ſubiectū in ſeipſo hēt cāz ꝓprie paſſionis. Qḋ ꝓbat per hoc ꝙ omnis color eſt motiuus diaphani ſm actuz. Diaphanū aūt eſt idem ꝙ trāſparens vt aer vel aqua:⁊ hoc hēt color de ſui natura ꝙ poſſit mouere diaphanū in actu. Ex hoc autem ꝙ mouet diaphanum in actu eſt viſibile:vnde ſequiṫ ꝙ color ſm ſuā nām eſt viſibile. Et q̄a diaphanū non fit in actu niſi per lumen:ſequiṫ ꝙ color non ſit viſibilis ſine lumine. Et ideo anteq̄ȝ oſtendatur qualiter color videatur dicendū eſt de lumine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt igitur aliquid perſpicuū. Perſpicuū aūt id dico:qḋ eſt quidē viſibile:nō eſt aūt vt ſimpl'r dicaȝ ꝑ ſe:ſed per alienū coloreȝ viſibile. Atq̄ȝ res talis eſt aer:⁊ aqua:⁊ ſolidoꝝ complura:vt vitrū:⁊ glacies:⁊ huiuſmodi corpora. Nō eni aqua vel aer:vt eſt aq̄ vel aer perſpicuuȝ eſt:ſed quia natura eadem ineſt his vtriſq̄ȝ:⁊ perpetuo ſupero corpore.

T.c.68. ¶ Eſt igitur aliquid diaphanū. Diaphanū aūt dico qḋ eſt quidem viſibile:non autē ſm ſe viſibile:ut ſi ſimpliciter eſt dicere:ſed ꝓpter extraneum colorē. Huiuſmodi auteȝ eſt aer ⁊ aqua ⁊ multa ſolidorum. Non eni ſm ꝙ aqua:neq̄ȝ ſm ꝙ aer:diaphanū eſt:ſed q̄ñ eſt natura eadē in his vtriſq̄ȝ ⁊ in perpetuo ſuperius corpore.

¶ Determinat de his ſine quib⁹ color videri nō pōt.ſ.diaphano ⁊ lumine. Et diuidiṫ in partes tres. Primo oſtendit quid ſit diaphanū. ſcḋo determinat de lumine qḋ eſt actus eius.ibi(Lumen aūt eſt huius actus ⁊c̄.)3° oſtendit quō diaphanū eſt ſuſceptiuū coloris.ibi(Eſt aūt coloris ⁊c̄.)Dicit ergo ṗ ꝙ cū color ſit motiuū ſm ſuā nāȝ diaphani:neceſſe eſt ꝙ diaphanū ſit aliquid. Eſt autem diaphanū qḋ non hēt propriū colorē:vt ſm ipſum videri poſſit:ſed eſt ſuſceptiuū extranei coloris ſm quē aliq̄ modo eſt viſibile. Huiꝰ aūt diaphanū eſt ſicut aer ⁊ aq̄:⁊ multa corpora ſolida:vt lapides quidā:⁊ vitrū. Lȝ aūt alia accidentia que cōueniunt elītis et elementatis conueniant eis ſm nām elītoꝝ:ſicut calidū:⁊ frigiduȝ:graue:⁊ leue ⁊ alia huiꝰ:tñ diaphanū nō conuenit predictis ex nā aeris aut aque ſm ꝙ huiꝰ:ſed cōſequiṫ quandam nām cōeȝ nō ſolū aeri ⁊ aque:que ſunt corpora corruptibilia:ſed cōuenit etiaȝ celeſti corpori qḋ eſt perpetuū et incorruptibile. Manifeſtū eſt enī aliqua celeſtia corpa eſſe diaphana. Nō enī poſſem⁹ videre ſtellas fixas que ſūt in octaua ſphera:niſi iferiores ſphere planetaꝝ eēnt tranſparentes:vel diaphane. Sic ergo manifeſtuȝ eſt ꝙ diaphanū non eſt ꝓprietas ꝯſ nām aeris aut aque:ſed aliquā cōmuniorē nām:ex cuius ꝓprietate opꝫ cām diaphanitatis aſſignare:vt poſtea apprebit. ¶ Deīde cū dīc.

¶ Lumen autē actus eſt huiuſce perſpicui ea nimiꝝ ratione:qua perſpicuuȝ eſt. At id eſt potētia:in quo nunc idipſum ineſt:nunc tenebre. Atq̄ȝ lumen quaſi perſpicui color eſt:cū eſt perſpicuū actu ab igne vel ab huiuſcemodi corpore:quale eſt ipſuȝ ſuperū corpus:nam huic ineſt aliquid vnum ⁊ idem.

T.c.69. ¶ Lumen autē eſt huiuſmodi actus diaphani: ſm ꝙ eſt diaphanū. Potētia autē:in quo hoc eſt ⁊ tenebra. Lumē aūt vt color eſt diaphani: ſm qḋ actu diaphanū ab igne:aut hōi:vt ꝙ ſurſum corpus. Etenī huic aliq̄d ineſt vnū ⁊ idē.

¶ Oſtendit quid ſit lumen:⁊ primo manifeſtat veritatē. ſecūdo excludit errorē.ibi(Qr quidē igiṫ ⁊c̄.)Dicit ġ ṗ ꝙ lumē ē act⁹ diaphani ſm ꝙ eſt diaphanū. Manifeſtū eſt eni ꝙ neq̄ȝ aer:neq̄ȝ aq̄:neq̄ȝ aliq̄d hōꝰ eſt actu trāſparens niſi fuerit illuminatū. Ipſum autē diaphanum ſm ſe eſt in potētia reſpectu luminis ⁊ reſpectu tenebre que eſt priuatio luminis:ſicut materia ṗma eſt vt potētia reſpectu forme ⁊ priuationis. Lumen aūt cōparaṫ ad diaphanū:ſicut color ad corp⁹ terminatū:q̄a vtrūq̄ȝ eſt act⁹ ⁊ forma ſui ſuſceptiui. Et ꝓpter hoc dicit ꝙ lumen eſt q̄ſi quidam color diaphani. ſm ꝙ diaphanū eſt actu factuȝ diaphanū ab aliquo corpore lucente:ſiue illud ſit ignis: aut aliquid aliud huiuſmodi:ſicut aliquod corpus celeſte. Eſſe enim lucens actu ⁊ illuminatiuum:cōmune eſt igni ⁊ corpori celeſti:ſicut eſſe diaphanū eſt cōmune aeri ⁊ aqua ⁊ corpori celeſti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid igitur eſt perſpicuū diximus:⁊ quid etiaȝ lumen. Nā neq̄ȝ ignis eſt:neq̄ȝ oīno corpus:neq̄ȝ corporis eſt vllius deflux⁹. Eſſet eni q̄dāȝ hoc quoq̄ȝ pacto profecto corpus:ſed eſt ignis vel huiuſcemodi cuiuſdā in perſpicuo preſentia corporis.

¶ Quid quidē igitur diaphanū:⁊ quid lumen dictuȝ eſt:q̄a neq̄ȝ ignis eſt:neq̄ȝ oīno corpus: neq̄ȝ defluxus corporis vllius. Eſſet eni vtiq̄ȝ aliquod corpus:⁊ ſic aut ignis:aut huiuſmodi alicuius preſentia in diaphano.

¶ Excludit falſam opinionē de lumine. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ lumen nō eſt corpus. Scḋo improbat quandā ſolutionē ad rationē quandā per quā poteſt probari lumen nō eſſe corpus.ibi(Et non recte Empe.) Circa primū tria facit. Primo ponit intentuȝ ⁊ dicit:ꝙ cum dictum ſit quid eſt diaphanum:⁊ quid lumē:manifeſtū eſt ꝙ lumen:neq̄ȝ eſt ignis:vt quidaȝ dicebant ponentes tres ſpecies ignis carbonē flammā ⁊ lumē:neq̄ȝ eſt aliqḋ corpus oīno:neq̄ȝ aliq̄d defluens ab aliquo corpore:ſicut poſuit Democritus lumen eſſe quaſdam deciſiones defluentes a corporibus lucidis.ſ.athomos quoſdam. Si eſſent aliqua defluentia a corpore:ſequereṫ ꝙ eſſent corpora vel aliqḋ corpus:⁊ ſic nihil aliud eſſet lumen q̄ȝ preſentia ignis:aut aliquid huiꝰ corporis in diaphano:nihil ergo differt dicere ꝙ lumen eſt corpus:aut ꝙ eſt defluxus corporis. ¶ Secundo ibi.

¶ Fieri nāq̄ȝ non pōt:vt in eodē ſint duo corpa ſiſ.

¶ Neq̄ȝ eni poſſe eſt duo corpora in eodē eſſe.

¶ Probat qḋ propoſuerat tali rōne. Impoſſibile eſt duo corpora eſſe ſimul.ſi ergo lumen eſt corpus:impoſſibile eſt ꝙ lumen ſit ſimul cum corpore diaphano:hoc auteȝ eſt falſum.ergo lumen non eſt corpus. ¶ Tertio ibi.

¶ Videtur aūt tenebris contrariū eſſe lumē. At tenebre priuatio ſunt talis habitus:atq̄ȝ ignis vl corporis talis abſentia a perſpicuo. Quare patet huiuſce preſentiam eſſe lumen.

¶ Videtur aūt lumen contrarium eſſe tenebre. T.c.70.

Eſt aūt tenebra priuatio huius habitus ex diaphano. Quare palā ꝙ ⁊ hui⁹ p̄ſentia lumē eſt.

¶ Probat ꝙ lumen ſit ſiſ cū diaphano. Cōtrarioꝝ enim eſt idē ſubꝫ:lumē āt ⁊ tenebra ſūt ꝯria:ſm modū q̊ ṗuatio ⁊ habitus eſt q̄dā ꝯrietas:vt dṫ in.10.metaphy. Lec.7ª Manifeſtū eſt aūt ꝙ tenebra eſt q̄dā ṗuatio hui⁹ habitus.ſ. t.c.15 luminis in diaphano:⁊ ſic ſubm̄ tenebre eſt diaphanū.ġ

⁊ preſentia dicti habitus.ſ.lucis eſt lumē.ergo lumē eſt ſimul cum diaphano.¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; non recte dixit Empedocles:⁊ ſi quis itidē cenſuit lumen ferri atq; extendi tandem inter terrā ⁊ continens:noſq; idipſum latere. Hoc eni ⁊ rationis metas egreditur:⁊ eſt preter ea nimirū que apparent. In paruo nāq; ſpatio:motus fortaſſe lateret:ſed ab ortu ſolis ad occaſum tanti corporis motum latere:magna nimirū ꝑfecto eſt poſtulatio.

¶ Et non recte Empedocles neq; ſi aliquis alius ſic dixit ꝙ feratur lumē ⁊ extendatur in medio terre ⁊ continentis:nos autem lateat. Hoc eniz eſt ⁊ extra eam que in ratione veritatez:⁊ extra ea que videntur. In paruo enim ſpatio lateret nos. Ab oriente autem in occidens latere:magna quidem multum queſtio eſt.

¶ Reprobat quādā reſpōſionē ad rōnem quādā que poteſt fieri ꝯtra ponētes lumē eſſe corpus. Pōt eni contra eos ſic argui. Si lumen eſt corpus:opz ꝙ illuminatio ſit motus localis luminis deueniēs in diaphanuz. Nullus autē motus localis cuiuſcūq; corpis pōt eē ſubitus ſiue in inſtāti.ergo illuminatio nō eſt ſubito:ſed ſucceſſiue. Cuius ꝯtriū videmus:q2 in eodē inſtanti in quo corpus lucidū preſentaꝛ illuminaꝛ diaphanū totū ſimul:⁊ non pars eius poſt partē. Nō aūt recte Empedo.neq; quicunq; alius dixit:ꝙ.ſ.lumen feraꝛ motu locali tanq̄ corpus:et extendaꝛ ſucceſſiue in ſpatio qḋ eſt mediū inter terram ⁊ continēs.ſ.celū:⁊ ꝙ iſta ſucceſſio nos lateat:ſʒ videaꝛ nobis ꝙ totū illumineꝛ ſimul ⁊ ſubito. Hoc eni dictum eſt cōtra veritatē que pōt rōne percipi:q2 ad illuminationē diaphani nihil reqriꝛ niſi directa oppoſitio abſq; obſtaculo medio corporis illuminātis ad illuminabile. Iterū aūt eſt ꝯ id qḋ appet. Poſſet eni dici ꝙ ſucceſſio mot⁹ localis in puo ſpatio lateat nos:ſʒ ꝙ lateat nos ſucceſſio in motu luminis ab oriente vſq; ad occidentē orizontis noſtri:hoc hēt magnā queſtionē:tāq; difficile aut oīno ipoſſibile. ¶ Quia vō hic agiꝛ de natura luminis:⁊ diaphani:⁊ neceſſitate luminis ad videndū:de his tribus cōſiderandū eſt. ¶ Circa nām igiꝛ luminis diuerſi diuerſimode opinati ſunt:quidā eni opinati ſunt lumen eſſe corpus:vt in lrā diciꝛ. Ad qḋ dōm moti ſunt ex quibuſdā locutionibus qbus vtimur loquētes de lumie:cōſueuim⁹ eni dicere ꝙ radius trāſit per aerē:ꝙ reuerberatur:ꝙ radij ſe iterſecant:que oīa videnꝛ eſſe corporis.

De nā luminis diaphani:⁊ hor vtriq; ad videndū neceſſitate diſgreſſio.

Opio ponentū lumē eē corpus.

¶ Que quidē opio ſtare nō pōt ꝑpter rōnes quas Ariſtoteles in lrā adducit:⁊ plures alias facile eſſet adducere. Nō eni facile eēt aſſignare:qūo huius corpus per totū hemiſperiū ſubito mltiplicareꝛ:aut generareꝛ:vł corrūpereꝛ:qūo etiā ſola oppoſitio corpis opaci eſſet cauſa corruptionis huius corporis in parte diaphani aliq̄. Qḋ aūt diciꝛ de motu luminis:aut reuerberatione ipſi⁹:metaphorice dictū eſt:ſicut etiā poſſemus dicere:ꝙ calor ꝓcedit dū aliquid de nouo calefit:vel reuerberaꝛ:cū hēt obſtaculū. ¶ Quidā vō alij dixerūt ꝙ lux eſt quedā nā ſpūalis:argumētū ſumētes ꝙ in rebus itellectualib⁹ nomine luminis vtimur:dicimus eni in ſubſtātijs itellectualibus eē quādā lumē itelligibile. ¶ Sed h̄ etiā eſt ipoſſe. Impoſſe eſt eni ꝙ aliqua nā ſpūalis ⁊ itelligibilis cadat in apprehenſione ſenſus:qui cū ſit virtus corporea non pōt eſſe cognoſcitiuus niſi rerū corporalium. ¶ Si quis aūt dicat ꝙ aliō eſt lumē ſpūale ab eo qḋ ſenſus ꝑcipit:nō erit cū eo ꝯtēdēdū:dūmō hic hēat ꝙ lumē qḋ viſus

Improb. opio.

Opio ponētū lumē eē naturā ſpūalem.

Improb. opio.

ꝑcipit nō eſt nā ſpūal. Nihil eni ꝓhibet vnū nomē iponi rebus quātūcūq; diuerſis. ¶ Qr autē lumine ⁊ his q̄ ad viſum pertinent vtamur in rebus intellectualibus:ꝯtingit ex nobilitate ſenſus viſus qui eſt ſpūalior ⁊ ſubtilior inter omnes ſenſus. Quod patet ex duobus. Primo quidē ex ſuo obiecto.nam aliqua cadunt ſub viſu ſm ꝓprietates in quibus cōmunicant iferiora corpora cū celeſtibus:tactus autē eſt perceptiuus proprietatū que ſunt proprie elntis:ſcilʒ calidi ⁊ frigidi:⁊ ſimiliū:guſtus autē ⁊ olfatus proprietatū que competunt corporibus mixtis ſm diuerſaʒ rationē cōmixtionis calidi ⁊ frigidi:humidi ⁊ ſicci. Sonus autē cauſaꝛ ex motu locali:qui etiā cōmunis eſt corporibus celeſtibus ⁊ iferioribus:lʒ ſpecies motus que cauſat ſonū nō cōpetat corporibus celeſtib⁹ ſm ſniam Ariſto. Unde ex ipſa natura obiecti apparet ꝙ viſus eſt altior inter ſenſus:⁊ audit⁹ ꝓpinquior ei:⁊ alij ſenſus magis remoti. Scḋo apparet ꝙ ſenſus viſus eſt ſpiritualior ex modo imutationis. Naʒ in quolibet alio ſenſu nō eſt imutatio ſpūalis ſine nāli. Dico aūt imutationem nālem prout qualitas recipiꝛ in patiente ſm eē nature:ſicut cū aliquid infrigidaꝛ vel calefit:aut moueꝛ ſm locū. Immutatio vō ſpūalis eſt ſm ꝙ ſpecies recipitur in organo ſenſus aut in medio per modū intentiōis ⁊ non per modū nālis forme. Nō eni ſic recipiꝛ ſpecies in ſenſu ſm illud eſſe qḋ hēt in re ſenſibili. Patet autez ꝙ in tactu ⁊ guſtu qui eſt tactus quidā:fit alteratio naturalis:calefit eni ⁊ infrigidaꝛ aliquid per cōtactuʒ calidi ⁊ frigidi:⁊ non fit imutatio ſpiritualis tm̄. Similr autē immutatio odoris fit cum quadam fumali euaporatione. Immutatio aūt ſoni cuʒ motu locali. Sed in imutatione viſus ē ſola imutatio ſpiritualis.vnde pʒ ꝙ viſus inter omnes ſenſus eſt ſpiritualior:⁊ poſt hunc auditus:⁊ ꝑpter hoc hi duo ſenſus ſūt maxime ſpūales:⁊ ſoli diſciplinabiles:⁊ his que ad eos pertinent vtimur in itellectualibus:⁊ precipue his que ꝑtinent ad viſuʒ. ¶ Quidam vō dixerūt ꝙ lumē nō eſt niſi euidētia coloris. Sʒ hoc aperte apparet eſſe falſuʒ in his que lucēt de nocte:⁊ tamē coꝝ color occultaꝛ. ¶ Alij vō dixerūt ꝙ lux eſt forma ſubſtātialis ſolis:⁊ lumen defluens a luce hēt eē intētionale:ſicut ſpecies coloꝝ in aere. ¶ Utrūq; autez horū eſt falſum. Primo quidē:q2 nulla forma ſubſtātialis eſt per ſe ſenſibilis:ſed ſolo itellectu cōprehēſibilis. Et ſi dicaꝛ ꝙ id qḋ videꝛ in ſole nō eſt lux ſed ſplendor:nō erit cōtendendū de noie:dūmodo hoc qḋ dicimus lucem.ſ.qḋ ex viſu apprehēdiꝛ nō ſit forma ſubſtātialis. ¶ Scḋm etiā falſum eſt:q2 que habēt ſolū eſſe intētionale non faciunt tranſmutationē nālem:radij autē corporū celeſtium tranſmutant totā nām inferiorē. ¶ Unī dicimus ꝙ ſicut corpora elemētaria habent qualitates actiuas per quas agunt:ita lux eſt qualitas actiua corporis celeſtis per quā agit:⁊ eſt in tertia ſpecie qualitatis:ſicut ⁊ calor. Sed in hoc differt a calore:q2 lux eſt q̄litas primi corporis alterantis:qḋ non hēt cōtrariū:vnde nec lux cōtrariū hēt:calori autē eſt aliquid cōtrariū. Et quia luci nihil eſt cōtrariū in ſuo ſuſceptibili non pōt habere cōtrariā diſpoſitionē:⁊ ꝑpter h̄ ſuū paſſiuū.ſ.diaphanū ſemꝑ eſt in vltima diſpoſitiōe ad formā:⁊ ꝑpter hoc ſtatim illuminaꝛ:nō aūt calefactibile ſtatim calefit. Ipſa igitur participatio vel effectus lucis in diaphano:vocaꝛ lumen. Et ſi fit ſm rectam lineā ad corpus lucidū vocatur radius. Si aūt cauſeꝛ ex reuerberatiōe radij ad corpus lucidū vocaꝛ ſplendor. Lumen aūt cōmune eſt ad oēʒ effectū lucis in diaphano. ¶ His igiꝛ viſis circa naturā luminis de facili apparet rō:q̄re q̄dā corpa ſūt lucida actu:q̄dā diaphana:quedaʒ opaca. Nam cum lux ſit

Uiſus viſus eſt ſpiritualior ⁊ ſubtilior ceteris.

Immutatio nālis quid?

Immutatio ſpūal ſeu intētionalis qd?

Opio ponentiū lumē nō eē niſi euidētiaʒ coloris. Et improbatio eius.

Opio ponentiū lucē eſſe formā ſubſtātiālē ſolis a qua lumē defluat vt forma intētional. Et iprob. vtriuſq; opio.

Lux qd.

Lumen quid?

Radius quid?

Splēdor quid?

qualitas

Cur q̈dã corpa lucida ãtr q̈daȝ diaphana: et q̈dã opaca.

qualitas primi alterantis qͦ eſt maxime perfectũ ⁊ formale in corpibus: illa corpora que ſunt maxime formalia ⁊ nobilia ſunt lucida actu: que aũt ſunt ꝓpinqua his ſunt receptiua luminis: ſut diaphana: q̈ autẽ ſunt maxĩe materialia: neqȝ habẽt lumen in ſui natura: neqȝ ſunt luminis receptiua ſũt opaca. Qͦ pȝ in ipſis elemẽtis. Naȝ ignis hẽt lucẽ in ſui natura: lȝ eiꝰ lux nõ appareat nobis niſi in natura aliena ꝓpter denſitatem. Aer autẽ ⁊ aqua que ſunt minus formalia ſunt diaphana: terra autẽ que eſt maxime materialis eſt opaca. ❡ Circa tertiũ ṽo ſciẽdũ eſt ꝙ quidã dixerunt ꝙ lumen neceſſarium eſt ad vidẽdũ ex parte ipſius coloris. Dicunt enĩ ꝙ color nõ hȝ virtutẽ vt moueat diaphanuȝ niſi per lumẽ. Et huius ſignuȝ dicunt: qa ille qui eſt in obſcuro videt ea que ſunt in lumine: ſed nõ ecõuerſo. Rõnẽ etiã ad hoc adducũt: qa opȝ ꝙ cũ viſus ſit vnus: ꝙ viſibile non ſit niſi ꝑ rõnẽ vnã: qͦ nõ eẽt ſi color eſſet per ſe viſibilis nõ per virtutem luminis: ⁊ item lumen eſſet per ſe viſibile. ❡ Sed hoc eſt manifeſte ꝯ id qͦ Ariſtoteles hic dicit (⁊ qͦ hẽt in ſe cãm eſſendi viſibile.) Unde ſm ſniaȝ Ariſto. dõm eſt ꝙ lumẽ neceſſariũ eſt ad vidẽdũ nõ ex parte coloris: eo ꝙ faciat colores eſſe actu: quos quidã tñ dicunt eſſe in potẽtia cũ ſũt in tenebris: ſed ex parte diaphani ĩquãtum facit ipſum eſſe in actu: vt in littera dicit̃. ❡ Et ad eius euidentiã cõſiderandũ eſt ꝙ oĩs forma inquantuȝ huiꝰ eſt ꝑncipiũ agẽdi ſibi ſimile. vnde cũ color ſit q̈daȝ forma: ex ſe hẽt ꝙ cauſet ſui ſilitudinem in medio. Sed tamẽ ſciendũ eſt ꝙ dĩa eſt inter virtutẽ perfectã ⁊ imperfectã. Nam forma que eſt perfecte virtutis in agẽdo nõ ſolũ põt inducere ſuaȝ ſilitudineȝ in ſuo ſuſceptibili: ſed põt etiã diſponere patiens vt ſit propriuȝ eius ſuſceptiuũ: qͦ quidẽ nõ põt facere cũ fuerit imperfecte virtutis. Dicẽdũ eſt igit̃ ꝙ virtus coloris in agẽdo eſt imperfecta reſpectu virtutis luminis. naȝ color nihil aliud eſt q̃ lux quedã quodãmodo obſcurata ex admixtione corporis opaci. Unde non hẽt virtutẽ vt faciat medium in illa diſpõne qua ſit ſuſceptiuũ coloris: qͦ tñ põt facere lux pura. Ex quo etiã patet ꝙ cũ lux ſit quodãmodo ſubſtantia coloris: ad eãdẽ nãm reducit̃ omne viſibile: nec opȝ ꝙ color per lumẽ extrinſecũ fiat actu viſibile. Qͦ ãt colores illuminati vident̃ ab eo qui eſt in obſcuro cõtingit ex eo ꝙ etiam medium illuminatur: inquãtum ſufficit ad immutationem ipſius.

Improb.

Determinatio veritatis.

Uñ cauſetur neceſſitas luminis ad videndum. Opinio.

❡ At qui coloris quidem id eſt ſuſceptiuũ quod colore vacat: ſoni autem id qͦ ſono. Uacat autem colore perſpicuũ ipſum ⁊ inuiſibile: vel id qͦ vix tãdẽ videtur: quale id eſſe videt̃ qͦ tenebris eſt affectũ: atqȝ tale eſt ipſum vt patet perſpicuũ. Attamen nõ cum eſt perſpicuũ actu: ſed cum potẽtia: eadem enĩ natura modo eſt tenebre: modo lumen.

Te. c. 71. ❡ Eſt autẽ coloris ſuſceptiuuȝ: qͦ ſine colore: ſoni autem abſonũ. Sine colore aũt diaphanũ ⁊ inuiſibile: aut qͦ vix videtur: vt qͦ tenebroſum eſt. Huiuſmodi aũt diaphanũ quideȝ eſt: non cum ſit actu diaphanuȝ: ſed cum potentia. Eadem enim natura quãdoqȝ quideȝ tenebra: quandoqȝ autem lumen eſt. Lectio. XV.

Poſtq̃ Phs oſtendit ſuperius quid eſt color: ⁊ quid diaphanum: ⁊ quid lumen. Hic auteȝ oſtẽdit quõ diaphanũ ſe habeat ad colores. Manifeſtũ eſt aũt ex ꝑmiſſis ꝙ diaphanuȝ eſt ſuſceptiuũ coloris: eſt enĩ color motiuus diaphani. vt ſupra dictuȝ eſt. Qͦ autem eſt ſuſceptiuum coloris oportet eſſe ſine colore: ſi cut qͦ eſt ſuſceptiuum ſoni: oportet eſſe ſine ſono: nihil enĩ recipit qͦ iam hẽt: ⁊ ſic patet ꝙ diaphanuȝ oportet eſſe ſine colore. Cum aũt corpora ſint viſibilia per ſuos colores: ſequit̃ ꝙ diaphanũ ſm ſeipſum ſit inuiſibile. Quia ṽo eadẽ eſt potentia cognoſcitiua oppoſitoꝝ: ſequit̃ ꝙ viſus qui cognoſcit lucem: cognoſcat ⁊ tenebram. Lȝ igit̃ diaphanuȝ ſm ſe careat colore ⁊ lumine: quoꝝ eſt ſuſceptiuũ: ⁊ ſic ſm ſe viſibile non ſit eo modo quo ſunt viſibilia lucida ⁊ colorata: tamẽ põt dici viſibile: ſicut videt̃ tenebroſum: quod vix videt̃. Diaphanũ igit̃ eſt huiꝰ. i. tenebroſum: cũ non eſt actu diaphanum: ſed in potentia tñ. Eadem eniȝ natura eſt ſubiecta: quandoqȝ quidem tenebrarũ: quãdoqȝ autem luminis. Et ſic diaphanum carens lumine: quod ei accidit dum eſt potentia diaphanum: oportet ꝙ ſit tenebroſum. ❡ Deinde cum dicit.

❡ At ṽo non vniuerſa viſibilia in lumine ſunt viſibilia: ſed ſolũ vniuſcuiuſqȝ proprius color. Nonnulla nãqȝ in lumine quidẽ nõ vident̃: in tenebris autem efficiunt ſenſum: vt ea que apparent ignea atqȝ ſplẽdent. Hec autẽ noĩe carent vno: vt fungus: cornu: piſciũ capita: ſquame: oculi: ſed nullius horum proprius color videt̃: atqȝ quã ob cauſam hec viſibilia ſunt: alia ratio eſt.

❡ Non omnia autẽ viſibilia ſunt in lumine: ſed ſolum vniuſcuiuſqȝ proprius color. Quedam enim in lumine quidem non vident̃: in tenebra autẽ faciunt ſenſum: vt que ignea vident̃ ⁊ lucentia. Nõ autẽ nominata ſunt hec vno nomine vt quercus putride: cornu: capita piſcium: ⁊ ſquame: ⁊ oculi. Sed nulli horum videtur proprius color. Propter quam igitur cauſam hec videntur: alia ratio. Te. c. 72.

❡ Quia iam determinatũ eſt de colore qͦ videt̃ in lumine: determinat de alio viſibili qͦ ſupra dixit eſſe inominatum. Et dicit ꝙ nõ oĩa ſunt viſibilia in lumine: ſed ſolum proprius color vniuſcuiuſqȝ corporis in lumine viſibilis eſt: quedã enim non vident̃ in lumine ſed in tenebris: ſicut animalia que in tenebris vident̃ ignita ⁊ lucẽtia: ⁊ hec ſunt multa: ſed non habent vnum nomen commune: ſicut putredines quercuuȝ: ⁊ aliqͦ cornu alicuius animalis: ⁊ capita quorundaȝ piſcium: ⁊ ſquame: ⁊ oculi quorũdã animaliũ. Sed lȝ iſta videant̃ in tenebris: nullius tamẽ horũ ꝓprius color in tenebris videt̃. Uident̃ ergo iſta in tenebris ⁊ in lumine: ſed in tenebris vt lucẽtia: in lumine aũt vt colorata. Sed ꝓpter quã cãm ſic videant̃ in tenebris lucentia: alia ratio eſt. Nõ eniȝ hic inducit̃ hoc niſi quaſi per accidens: ad oſtendendũ comparationem viſibilis ad lumen. ❡ Uidet̃ autẽ viſibilitatis coꝝ in tenebris hec eſſe ratio: qa huiꝰ ex ſua compoſitione habent aliquid lucis: inquãtũ lucidũ ignis ⁊ diaphanum aeris ⁊ aque nõ eſt totaliter in eis cõprehẽſum per opacum terre. Sed qa modicũ habent de luce: eoruȝ lux ad preſentiaȝ maioris luminis occultat̃. Unde in lumine non vident̃ vt lucẽtia: ſed vt colorata tñ. Lux aũt coꝝ ꝓpter ſui debilitatem nõ põt diaphanũ perfecte reducere in actum ſm ꝙ natum eſt moueri a colore. vnde ſub eorũ luce: nec coꝝ color: nec alioꝝ videt̃: ſed ſolum lux ipſoꝝ. Lux enim cũ ſit efficacior ad mouenduȝ diaphanũ q̃ color ⁊ magis viſibilis: cũ minori ĩmutatione

Quare q̈dã lucida ĩ tenebris videant̃ ⁊ nõ ĩ luie.

diaphani videri poteſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc tñ patet id inquã qḋ in lumine videtur eſſe colorẽ: quocirca ſine lumine non videt: hec eſt eniʒ ſane coloris ratio: eſſe inquã eius motiuuʒ quod eſt perſpicuum actu. Actus autẽ perſpicuis lumen eſt: vti diximꝰ. Id ita eſſe ex eo tanq̃ e manifeſto ſigno patere poteſt. Nam ſi quiſpiam id qḋ hʒ colorẽ ſup ipſum viſum poſuerit: non ſane videbit. Sed color quidem mouet perſpicuũ vt aerẽ: ab hoc aũt cuʒ ſit continuus: ſenſus inſtrumentũ mouetur.

T.c.73. ¶ Nunc autẽ intantũ manifeſtuʒ eſt: qm̃ quod quidẽ in lumine videt color eſt: vnde non videtur ſine lumine: hoc eni erat ipſi colori eſſe: motiuũ eſſe ſm actum diaphani: actus auteʒ diaphani lumen eſt. Signum autẽ huius manifeſtum. Siquis enim ponat habens coloreʒ ſup ipſum viſum: nõ videbitur. Sed color mouet diaphanũ: puta aerem. Ab hoc autem iam cõtinuo exiſtente mouet qḋ ſenſitiuum eſt.

¶ Oſtendit quõ color perueniat ad viſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit quid eſt neceſſarium ad hoc ꝙ viſus moueat a colore. Scḋo oſtendit aliquid ſimile qḋ eſt neceſſariũ in alijs ſenſibilibus. ibi (Eadẽ aũt ratio.) Circa primũ duo facit. Prio determinat veritatẽ. Scḋo excludit errorẽ. ibi (Non eniʒ bene hoc.) Dicit ergo primo ꝙ per ſupradicta intãtũ manifeſtũ ſit ꝙ illud qḋ videt in lumine eſt color: ⁊ ꝙ ſine lumine videri non põt: qa vt ſupra dictũ ẽ: hoc eſt de rõne coloris ꝙ ſit motiuũ diaphani: qḋ quidẽ fit per lumẽ qḋ eſt actus diaphani: ⁊ ideo ſine lumine color videri nõ põt. Cuius ſignũ eſt: qa ſi aliqs ponat corpus coloratũ ſuper organũ viſus: nõ videbit: qa nõ eſt ibi diaphanũ i actu qḋ moueat a colore. Nam ⁊ ſi pupilla ſit quoddã diaphanum: nõ tñ erit diaphanũ in actu. ſi ſuperponat ſibi corpus coloratũ. Oportet autẽ ꝙ color moueat diaphanũ in actu: puta aerẽ vl̃ aliquid huiꝰ: ⁊ ab hoc mouetur ſenſitiuũ. i. organũ viſus ſicut a corpore ſibi continuato. Corpora enim nõ ſe imutant niſi ſe tangant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non eniʒ hoc loco recte ſentire videtur Democritus: qui quidẽ putat ſi mediũ ſpatiũ vacuũ fiat: formicã etiã ſi ſit in celo exacte pfecteqʒ videri. Eteni ipſuʒ fieri non põt. Viſio nãqʒ ſit patiente aliquid ſenſitiuo: at vt patiat ab ipſo colore qui videt: fieri nequit. Reſtat igit vt a medio. Quare neceſſe eſt aliqḋ eſſe mediũ inter colorem ipſum ⁊ viſuʒ. Qḋ ſi id vacuũ fiat: non modo non exacte: ſed neqʒ quicq̃ oĩno videtur. Quam igitur ob cauſam neceſſe eſt in lumine colorem videri: diximus.

T.c.74 ¶ Non eni bene hoc dicit Democritus opinatus ſi eẽt vacuũ ꝙ mediuʒ proſpici vtiqʒ certe: ⁊ ſi formica in celo eſſet. Hoc enim impoſſibile eſt. Patiente enim aliqd ſenſitiuo fit ipſum videre. Ab ipõ igit qui videt colore impoſſibile eſt. Relinquit autẽ ꝙ a medio. Quare neceſſe eſt aliquod eſſe mediũ. Vacuo autẽ facto nõ aliquid certe: ſed omnino nihil videbit. Propter quam quidem igitur cauſam colorem neceſſe eſt in lumine videri dictum eſt.

¶ Excludit errorẽ dicẽs: ꝙ nõ bene dixit Democritus: q opinatus fuit ꝙ ſi mediũ qḋ eſt inter rem viſam ⁊ oculũ eſſet vacuũ: ꝙ poſſet aliquid quãtũcũqʒ paruũ videri p quãtãcũqʒ diſtãtiã: puta ſi formica eẽt in celo. Sed hoc eſt impoſſibile: opʒ eni ad hoc ꝙ aliqd videat ꝙ organũ viſus patiat a viſibili. Oñſuʒ eſt aũt ꝙ nõ patit ab ipſo viſibili imediate: qa viſibile ſuppoſitũ oclo nõ vĩ. Relinquit g̊ ꝙ oporteat organuʒ viſus pati a viſibili p aliqḋ mediũ: necẽ eſt g̊ eẽ aliqḋ mediũ iter viſibile ⁊ viſũ. Si aũt eſt vacuũ nihil ẽ mediũ qḋ poſſet imutare ⁊ imutari. Relinquit g̊ ꝙ ſi eſſet vacuũ oĩno nihil videretur. Incidit aũt in hãc opionẽ Democritus: qa putabat ꝙ cã quare diſtantia impedit viſionẽ alicuius rei ſit per mediũ qḋ reſiſtit imutationi viſibilis. hoc aũt ẽ falſuʒ. Nõ eni diaphanũ hẽt ꝯtrietatẽ ad lumẽ vel colorẽ: ſed eſt in vltima diſpõne ad eoꝝ receptionẽ: cuiꝰ ſignũ eſt ꝙ ſubito imutat a lumine vel colore. Cauſa aũt q̃re diſtantia ipediat viſum eſt: qa omne corpus videt ſub quodã angulo cuiuſdã triãguli: vl̃ magis pyramidis: cuius baſis eſt in re viſa: ⁊ angulus eſt i oculo vidẽtis. Neqʒ differt quantũ ad hoc vtrũ viſus fiat extramittẽdo: ita ꝙ linee ꝯcludẽtes triãgulũ vl̃ pyramidẽ ſint linee vel viſuales ꝓgrediẽtes a viſu ad rem viſam: vel ecõuerſo fiat: dummõ viſus ſit ſub ꝑdicta figura triãguli vel pyramidis. Qḋ iõ necẽ eſt: qa cũ res viſa ſit maior quãtitate q̃ pupilla: opʒ ꝙ ꝓportionalr diminuẽdo pueniat imutatio viſibilis vſqʒ ad viſuʒ. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ quãto latera triãguli vel pyramidis ſunt longiora: dũmõ ſit eadẽ baſis: tãto angulꝰ ẽ minor: ⁊ iõ quãto aremotiori vĩ: minus vĩ: ⁊ tãta ꝑt eẽ diſtãtia ꝙ oĩo nõ vĩ. ¶ Deĩde cũ dic. Quaꝛ diſtantia ipediat viſũ.

¶ At ignis in vtriſqʒ plane videt: in tenebris iquaʒ atqʒ in lumine. Id auteʒ neceſſario accidit. Ipſum enim perſpicuum ab hoc perſpicuum ſit.

¶ Ignis autem in vtriſqʒ videtur ⁊ in tenebris ⁊ in lumine: ⁊ hoc ex neceſſitate. Diaphanum enim ab hoc lucidum fit.

¶ Oſtẽdit quõ videat ignis ⁊ lucida corpa: ⁊ dicit ꝙ vident nõ ſolũ in lumie ſicut colorata: ſed etiã in tenebris ſicut illa de qbus ſupra dixit. Et hoc ex neceſſitate cõtingit: qa ignis hʒ tãtũ de lumie ꝙ põt diaphanũ oĩno facere in actu: ita vt ⁊ ipm ⁊ alia videant. Nec eſt tãtũ debile lumen eius ꝙ ad pñtiaʒ maioris lumis obũbret: ſicut accidit in his que ſunt dicta ſupra. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Eadem autẽ eſt ⁊ de ſono: ⁊ de odore etiaʒ ratio: nihil eni ipſoꝝ ſenſus inſtr̃m tãgens efficit ſenſum: ſed ab odore quidẽ: ⁊ ſono mouet mediũ: ab hoc aũt vtrũqʒ ſenſuum inſtr̃m. Qḋ ſi quiſpiaʒ ſuper ipſum inſtrumentuʒ ſenſus: vel id qḋ ſonat: vel id qḋ olet poſuerit: nullus profecto ſenſus efficiet. Simili mõ res ſe habet in tactu ⁊ etiaʒ guſtu: ſed non apparẽt: quã aũt ob cauſam: poſtea dicetur ac patebit.

¶ Eadem enim ratio eſt ⁊ de ſono ⁊ de odore. T.c.75.
Nihil enim ipſoꝝ tangẽs ſenſitiuũ facit ſenſũ. Sed ⁊ ab odore quidẽ ⁊ ſono media mouent: ab hoc aũt ſenſitiuoꝝ vtrũqʒ. Cũ aũt ſup ipſũ ſenſitiuuʒ aliqs apponit odorans: aut ſonans: neqʒ vnũ ſenſuʒ faciet. De tactu aũt ⁊ guſtu hʒ ſe ſimilr: nõ aũt videt: ꝓpter quã aũt cauſam: poſterius erit manifeſtum.

¶ Oſtẽdit

¶ Oſtēdit q̄ ſiliṙ ſe hȝ in aliis ſenſibus ſicut in viſu: ⁊ dicit q̄ eadē rō eſt de ſono ⁊ odore ſicut ⁊ de colore. Nullū eniȝ corꝑ ſentit ſi tāgit organū ſenſus: ſȝ ab odore ⁊ ſono mouent medium: a medio aūt vtrūq; organorꝑ: auditus .ſ. ⁊ olfatus. Sed cū aliq̄s ponit corpus odorans: aut ſonās ſuper organū ſenſus: nō ſentit. Et ſimiliter eſt in tactu ⁊
Li.3°.t. c.iii4. guſtu: lȝ non videatur propter cauſam que inferius dicetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; medium quidem in ſonis eſt aer: in odorib⁹ autem nomine vacat. Nam vt perſpicuum in colore cōmunis eſt quidam affectus in aere: atq; aqua: ſic alius quidam in odoribus eſt affectus: qui quidem ineſt in his vtriſq;: in aere inquaȝ: ⁊ aqua. Videtur enim ⁊ animalium ea que verſantur in aquis ſenſuȝ odoris habere. Veruȝ homo ceteraq; animantia q̄ degunt in terra: atq; reſpirant: nequeūt ſine reſpiratiōe olfacere. Et cā ēt huiuſce poſteri⁹ explicabit.

T.c.76 ¶ Medium autem ſono quidem aer eſt. Odori aūt inominatum eſt. Cōmunis enim quedā paſſio eſt ab aere ⁊ aqua: ſicut diaphanum colori: ſic eſt habenti odorem q̄ eſt in vtriſq; his. Videntur eni animaliuȝ aquatica habere odoris ſenſuȝ. Sed homo ⁊ pedibus ambulantiū quecunq; reſpirant impoſſibilia ſunt odorare niſi reſpirātia. Cā aūt de his poſteri⁹ dicetur.

¶ Oſtēdit q̄d ſit mediū in his ſenſib⁹: ⁊ dicit q̄ illud q̄ð mouet a ſono eſt aer: mediū aūt q̄ð mouet ab odore eſt aliq̄d cōe aeri ⁊ aque: ſicut ⁊ vtrūq; horꝑ eſt medium q̄ð mouet a colore: ſȝ a colore mouet vtrūq; horꝑ ſm q̄ diaphanū. Paſſio aūt cōis aeri ⁊ aque ſm quā mouetur ab odore eſt inominata: nō eniȝ mouet ab odore ſm q̄ ſūt diaphana. Et q̄ vtrunq; horꝑ moueat ab odore manifeſtat ꝑ hoc q̄ animalia aquatica hñt ſenſum odoris: ex q̄ manifeſtū eſt q̄ aque mouentur ab odore. Homo aūt ⁊ animalia greſſibilia ⁊ reſpirātia nō odorāt niſi reſpirando. Et ſic manifeſtū ē q̄ aer eſt mediū in odoratu. Horꝑ autem cauſa poſterius dicetur.

T.c.98. ¶ Nunc autez poſt hec de ſono ⁊ auditu: determinemus oportet. Eſt itaq; ſonus duplex. Quidam eniȝ eſt actu: quidam potentia ſonus. Nam corporum q̄dam non habere dicimus ſonum: vt ſpongiaȝ: lanā: ⁊ huiuſcemodi: quedā habere: vt es ⁊ quecunq; ſolida leniaq; ſunt: q: poſſunt ſonare: id eſt inter ſe ⁊ auditum: ſonum efficere.

T.c.77 ¶ Nunc autem primum de ſono ⁊ olfatu determinemus. Eſt autem duplex ſonus. Hic quidem enim actu: quidam alius autem potentia. Alia enim non dicimus habere ſonum: vt ſpōgiam: lanam: pilos. Quedam autez habent: vt es ⁊ quecunq; plana ⁊ lenia ſunt: quoniaȝ poſſunt ſonare. Hoc autem eſt ipſius medij ⁊ auditus facere ſonuȝ actu.

Lec. XVI.

Poſtq̄ Phs determinauit de viſibili: h̄ determinat de audibili .i. de ſono. Et diuiditur in duas ptes. In pma determinat de ſono in cōmuni. In 2ª determiat de q̄dā ſpe ſoni .ſ. voce. ibi (Vox aūt.) Prima in duas ptes diuidit. In pª determinat de ſono. In 2ª de differētijs ſonorū. ibi (Differentie aūt ſonorꝑ.) Prima diuidit in duas. In pª determinat de ſono. In 2ª mouet quādā dubitationē circa p̄determiata. ibi (Utrū āt ſonat.) Pria diuidit i duas. In pª determiat de gnōne ſoni. In 2ª de imutatione audit⁹ a ſono. ibi (Uacuū aūt.) Si aūt q̄rat q̄re determinat h̄ de gnōne ſoni: cū ſupra non determinauerit de gnōne coloris: ſȝ ſolū de imutatione ſenſus ⁊ medij a colore. Dōm eſt q̄ color ⁊ odor ⁊ ſapor ⁊ q̄litates tāgibiles hñt eſſe permanēs: ⁊ fixū in ſuo ſubīo. Uñ eſt alia ꝯſideratio ipſarꝑ q̄litatū ſm ſe: ⁊ ſm q̄ imutāt ſenſum: ⁊ pp̄ h̄ alterius eſt ꝯſideratiōis vtrūq;. Uñ Phs de gnōne coloris ⁊ ſaporis ⁊ odoris determinat in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. De q̄litatibus aūt tāgibilib⁹ in libro de gnātione: ⁊ quātū ad aliq̄ in libro methco. In hoc aūt lib⁹ nō intendit determinare de ſenſibilibus niſi inquātū ſunt imutatiua ſenſus. Sonus aūt cauſat ex motu: ⁊ non hȝ eē fixum ⁊ quieſcēs in ſubīo: ſȝ in q̄dā imutatiōe ꝯſiſtit. vñ ſimul determinat de eo ſm q̄ generat in ſua ſpe: ⁊ ſȝ q̄ imutat ſenſum. Prima autē pars diuidit in duas. In pª determinat de pª gnātione ſoni. In 2ª de ſcōa ſoni gnōne que fit ꝑ reflexionē. ibi (Echon aūt fit.) Circa pmū duo facit. Primo oſtēdit q̄ ſonus q̄nq; eſt in actu: q̄nq; i potētia. Scōo oſtēdit q̄uo fit ſonus in actu. ibi (Fit aūt ſȝ actū.) Dicit ḡ pͦ q̄ anq̄ determinet de tactu ⁊ de guſtu: dōȝ ē ð ſono ⁊ olfatu: ſȝ pͦ ð ſono: q: ſpūalior eſt: vt ſupra oſtēſum eſt. Sonus aūt duplr dr: dr enim ſonus in actu: Lec.14.
⁊ ſonus in potētia. Dicimus aūt aliquā rē habere ſonū: ⁊ q̄ñ actu ſonat: ⁊ quādo hȝ potētiā ſonādi. ſicut dicim⁹: hec cāpana hñ ſonat: quāuis nō ſonet in actu. Et ſm hūc modū dicimus q̄ quedā nō habēt ſonū: q: nō habēt potentiā ſonādi: ſicut ſpongia ⁊ hōj molli?. Quedā aūt dicūtur habere ſonū: q: poſſunt ſonare: ſicut es ⁊ alia huiuſmodi plana ⁊ lenia. Sic ḡ pȝ q̄ ſonus q̄nq; dicit ſm potētiā: q̄nq; ſm actum. Sed q̄ fiat ſonus in actu: hoc pertinet ⁊ ad mediū ⁊ ad auditū. Omne eni ſenſibile dupliciter dicit eſſe in actu. Uno mō q̄ñ actu ſentit: hoc ē duȝ ſpēs eius eſt in ſenſu: ⁊ ſic ſonus eſt actu ſm q̄ eſt in auditu. Alio mō ſm q̄ hȝ ꝓpriā ſpēm per quā ſentiri pōt: put eſt in ſuo ſubiecto: ⁊ ſic alia ſenſibilia fiunt in actu: put ſunt in corporibus ſenſibilibus: ſicut color put eſt i corpore colorato: ⁊ odor ⁊ ſapor put ſunt in corpore odorifero ⁊ ſaporoſo. Sic aūt nō eſt de ſono. Nā in corpore ſonāte nō ē ſonus niſi i potētia. In medio aūt q̄ð mouet ex percuſſione corporis ſonātis fit ſonus in actu. Et propter hoc dicit q̄ ſonus in actu eſt medij ⁊ auditus: nō āt ſubiecti ſonabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit autem actu ſonus alicuius ſemper ad aliquid ⁊ in aliquo. Ictus eſt enim qui ſonum efficit ipſum. Quapropter fieri non poteſt: vt ſi vnuȝ ſit corpus: ſonus efficiatur. Quippe cum aliud ſit id q̄ð verberat: aliō q̄ð v̄berat. Quare id q̄ð ſonat: ad aliq̄ð ſonat: ſine autem latione nunq̄ efficitur ictus.

¶ Fit autem qui ſm actum ſonus ſemper alicuius ad aliquid ⁊ in aliquo. Percuſſio enim eſt T.c.78
faciens. Unde impoſſibile eſt cum ſit vnum: fieri ſonum. Alterum enim eſt verberās: ⁊ q̄ð verberatur. Quare ſonans ad aliq̄d ſonat. Tāgit enim aliquid. Cum autez ictu tangit: ſonat. Ictus autem non fit ſine motu.

¶ Oſtendit q̄uo ſonus fiat in actu. Et circa hoc duo facit. Primo oñdit quot ꝯcurrunt ad hoc q̄ ſonus ꝯſtituatur

in actu. Scḋo oſtēdit q̄lia eē oporteat. ibi (Sicut aūt di ximus.) Dicit ḡ primo ꝙ ad h̄ ꝙ ſonus fiat in actu opor tet tria ꝯcurrē. Fit enim ſemꝑ alicuius: ⁊ ad aliqd: ⁊ i ali quo: ⁊ iō ſi ſit vnū tm̄: nō pōt ſonū facere. Et huius rō eſt ſiue ſignū: q2 percuſſio eſt cā ſoni. oꝫ igiẗ eſſe aliqd. i. ꝑcu tiēs ⁊ aliqd ꝑcuſſum. Et ꝑꝑ hoc dicit ꝙ (ſonus eſt alicu ius ad aliqd). i. ꝑcutiēs ad ꝑcuſſum. Oportet enim ꝙ il lud qḋ facit ſonū tāgat aliqd: ⁊ cū tetigerit ſuo ictu gene reẗ tunc ſonus. Ictus aūt ꝑcutiētis nō fit ſine motu loca li: motus aūt localis nō eſt ſine medio. Unde relinquiẗ ꝙ opꝫ eſſe mediū ad hoc ꝙ fiat ſonus i actu. Et h̄ eſt qḋ dictū eſt ꝙ oportet eſſe ſonū: non ſolum alicuius ⁊ ad ali quid: ſed etiam in aliquo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq3 vti diximus non quorumuis ictus corporum ſine vllo diſcrimine ſonus eſt. Nullum enim efficit ſonu3: ſi percuſſa fuerit lana: ſed es ⁊ quecunq3 ſunt lenia cōcauaq3. Es quidem q2 corpus eſt lene. Con caua v̊o q2 per reflexiones q̄ꝫplures poſt primum ef ficiunt ictus. quippe cum nō poſſit aer motus ac agi tatus exire.

¶ Sicut autem diximus: non contingentiū ict⁹ ſonus eſt: nullum enim faciunt ſonum pili: ⁊ ſi percutiantur: ſed es ⁊ quecūq3 lenia ⁊ cōcaua

Ea. l. ſoli da corpo ra, ſunt. Es quidem quoniam lene eſt. Concaua autem: ex repercuſſione faciunt multos ictus poſt primum in potenti exire qḋ motu3 eſt.

¶ Oſtēdit qualia oꝫ eſſe ea q̄ requiruntẗ ad ſoni genera tionē. Et primo oñdit q̄lia oꝫ eſſe ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſum. Se cūdo q̄le oꝫ eſſe mediū. ibi (Amplius aūt.) Dicit ergo ꝑ ꝙ ſicut ꝓdictū eſt ſonus nō fit ex ꝑcuſſione quorūcūq3 ꝯtingentiū corporum. Dictū eſt enim ſupra ꝙ pili ⁊ ſpō gia ⁊ h̓ mollia nō hn̄t potētiā ſonādi: vñ nullū ſonū fa ciūt ēt ſi ꝑcutiantẗ. Cuius ratio eſt: q2 mollia cedūt ꝑcu tienti: vñ ex ꝑcuſſione nō extrudiẗ aer: vt ſic in eo poſſit formari ſonus ex ictu ꝑcutiētis: ⁊ reſiſtētia ꝑcuſſi. Sed ſi h̓ mollia cōprimantẗ vt aliquā duritiē habeāt ⁊ reſi ſtāt ꝑcutiēti: ſequiẗ ſonus: lꝫ ſonus ſurdus. Sed es ⁊ cor pora lenia ⁊ ꝯcaua ſua ꝑcuſſione faciunt ſonum. Neceſſe eſt enim ꝙ illa ex quoꝝ ꝑcuſſione ſonus reddiẗ ſint du ra: vt aer extrudatẗ: que quidē extruſio eſt cā generatio nis ſoni. Requiriẗ ēt ꝙ ſint lenia vt ſit aer vnus: ſicut in fra diceẗ. Cōcaua aūt etiā ꝑcuſſa bene reddūt ſonū: q2 in eis intus aer ꝯcludiẗ. Et cū illḋ qḋ primo motū eſt non poſſit ſtatim exire ꝑcutit aliū aerē: ⁊ ſic ex ꝑcuſſiōe fiūt multi ictus: ⁊ multiplicaẗ ſonus. Et ꝑꝑ hoc etiā illa que in ſui cōpoſitione hn̄t aerē bene diſpoſitū: ſunt bene ſo nora. ſicut es ⁊ argētū. In quoꝝ aūt cōpoſitiōe aer nō be ne ſe hꝫ: nō ſunt bene ſonora: ſicut plūbum ⁊ alia h̓ q̄ ſūt magis feculenta ⁊ tereſtria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea auditur quidem ſonus ⁊ in aere: ⁊ in aq̄. At v̊o nec aer eſt auctor ſoni: nec aqua: ſed opus ē: vt inter ſeſe ſolidorum corporum: atq3 ad aerē ictus fiat. Qḋ quidem tum fit: cum aer percuſſus perma net: neq3 diffunditur. Quapropter ſi cito vehemen terq3 percutiatur: ſonat. Opus eſt enim vt percutiē tis motus diffuſione3 preueniat aeris: perinde atq3 ſi cumulum aut aceruum arene cu3 fertur velociter quiſpiam verberet.

T.c.79. ¶ Amplius auditus in aere ⁊ in aqua: ſed min⁹ in aqua. Non eſt autem ſoni proprius aer neq3 aqua. Sed oportet firmoru3 repercuſſione fie ri adinuicem ⁊ ad aera. Hoc autem fit: cū per maneat percuſſus aer: ⁊ non ſoluatur: vnde ſi velociter ⁊ fortiter percutiatur: ſonat. Opor tet enim preoccupare motum ferientis fractu ram aeris. ſicut ſi ꝯgregationem aut cumulum lapilloꝝ ꝑcutiat aliquis latum velociter.

¶ Oſtēdit q̄le ſit medium in quo gnāẗ ſonus: ⁊ dicit ꝙ mediū in quo ſonus audiẗ eſt aer ⁊ aqua: ſed minus au diẗ in aqua: q̄ꝫ in aere: vñ ꝓpriſſimū mediū tā in gene re ſoni q̄ꝫ in auditu eſt aer. Et q2 mediū in quolibet ſen ſu qualitatibus ſenſibilibus ſm illū ſenſum caret vt poſ ſit oēs recipere: manifeſtū eſt ꝙ neq3 aer neq3 aqua hn̄t ꝓpriū ſonū: ſed neceſſariū eſt ad ſoni generationē: l aere vel aqua: ꝙ aliq̄ corpa firma vel ſolida ⁊ dura ꝑcutiant ſe inuicē ⁊ ꝑcutiāt aerē. Qr aūt ſimul fiat ꝑcuſſio ſolido rū adinuicē: ⁊ ꝑ ꝯñs ſonus: ⁊ ad aera: ꝯtingit cū aer in ſua īegritate manet vt poſſit ꝑcuti: ⁊ nō diuidiẗ añ ꝑcuſſio nē. Et ꝑꝑ hoc videmus ꝙ ſi aliqd tardo motu tāgat alte rū: nō facit ſonū: q2 prius recedit aer ⁊ diſſoluiẗ: q̄ꝫ ꝯtact⁹ ſolidoꝝ corpoꝝ fiat. Sed ſi ꝑcuſſio ſit velox ⁊ fortis: tūc fit ſonus: q2 ad hoc ꝙ fiat ſonus oꝫ ꝙ mot⁹ ꝑcutientis ꝓueniat diuiſionē aeris: vt aer adhuc adunatus ſiue col lectus ꝑcuti poſſit: ⁊ in eo ſonus generari. Et eſt ſimile ſi cut cū aliqd velociter ferẗ: ꝑcutere pōt aceruū lapidū an teq̄ꝫ diſſoluatẗ: qḋ nō ꝯtigit ſi tarde moueatẗ. Et ꝑꝑ h̄ ēt qñ aliquid velociter ferẗ ipſo aere facit ſonū ex ſuo mo tu: q2 ipſe aer adhuc adunatus ſe hꝫ in ratione percuſſi: ⁊ nō ſolū medij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit autem echon ſonitus inqua3 is qui poſt ſonū reſultat: cum aer factus vnus ob vas vel locum qui terminauit ipſum atq3 diſſolui prohibuit: inde reſi lit veluti pila repulſus.

¶ Echon autem fit: cum ab aere vno facto pro pter vas determinans ⁊ prohibens diffundi: iterum aer repellitur ſicut ſpera. T.c.80

¶ Determinat de 2ª gnātione ſoni que fit ꝑ reuerberatio nē: q̄ qdem ſonus vocaẗ echon. Primo ḡ determinat q̄ mō genereẗ. Scḋo oñdit qūo diuerſificaẗ in ei⁹ gnātio ne. ibi (Videẗ aūt.) Cōſiderādū eſt aūt circa pᵐ ꝙ gnā tio ſoni in aere ꝯſequiẗ motū aeris: vt dictū eſt. Sic aūt ꝯtingit de imutatione aeris apud generationē ſoni: ſicut de imutatiōe aque cū aliqd in aqua ꝓijciẗ. Manifeſtū eſt enim ꝙ fiunt quedā regyrationes in circuitu aq̄ ꝑcuſ ſe. Que qdē circa locū ꝑcuſſionis ſunt ꝑue: ⁊ mot⁹ eſt for tis. In remotis aūt gyrationes ſunt magne: ⁊ motus de bilior. Tādē motus totaliter euaneſcit: ⁊ gyrationes ceſ ſant. Si aūt añq̄ꝫ mot⁹ ceſſet gyratiōes ille aliqḋ obſta culū īueniāt fit motus gyrationis in ꝯ̄riū: ⁊ tāto vehemē tius: q̄ꝫto ꝓpinquiūs fiūt prime ꝑcuſſioni. Sic igiẗ īelli gendū eſt ꝙ ad ꝑcuſſionē corpoꝝ ſonātiū aer l gyrū mo ueẗ: ⁊ ſonus vndiq3 diffundiẗ. Et in vicino qdeꝫ gyratio nes ſunt minores: ſꝫ motus fortior. vñ ⁊ ſonus forti⁹ ꝑci piẗ. In remotis aūt gyratiōes ſunt maiores: ⁊ motus de bilior: ⁊ ſonus obſcurior audiẗ. Tandē aūt deficit totū. Si aūt añq̄ꝫ h̓ gyrationes deficiāt fiat reuerberatio ae ris ſic moti: ⁊ ſonū deferētis ad aliquod corpus: gyratio nes reuertenẗ l ꝯ̄riū: ⁊ ſic audiẗ ſonus quaſi ex aduerſo. Et hec vocaẗ Echon. Qḋ ꝓcipue fit qñ illḋ obſtās ad qḋ repercutiẗ aer motus: eſt aliqḋ corpus ꝯcauum quaſi qḋ dā vas determinās ⁊ ꝯcludens aere3 in ſua vnitate: ⁊ iḋ

Echon gnātio

pꝛohibens ipſum diuidi. Tunc eniꝫ ille aer ſleuuitus ꝛ cō motus: qꝛ nō pōt vlterius motū ꝓtendere ꝓpter corpus obſtans: percutit iterū aerem a quo percutiebat: ꝛ fit motus in cōtrarium. Sicut accidit cum aliquis proijcit pilam que h̄ ſpera dicitur: ꝛ inueniens obſtaculū retro reſilit. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Videt̄ aūt talis ſonitus fieri ſemꝑ: ſꝫ nō ſemꝑ clar⁹ efficitur. Nā ꝛ in ſono perinde atqꝫ in lumine fit. Lumen enim ſemper refrangitur: alioquin nō fieret lumen vbiqꝫ: ſed eſſent extra locum eum tenebre: quo radij ſolis perueniant. Veruꝫ non ita ſemper refrāgitur: vt vmbram efficiat: qua terminare lumen ſolemus: qd̓ quidē tum ſit: cum ab aqua vel aere: ceteriſqꝫ leuibus (vt patet) reflectitur.

ℂ Videt̄ autē ſemper fieri Echon: ſed non certus: qꝛ accidit in ſono ſicut ꝛ in lumine. Eteniꝫ lumen ſemper repercutitur: neqꝫ eniꝫ fieret penitus lumen: ſed tenebra extra ſolem. Sed non ſic repercutitur: ſicut ab aqua aut aere aut ꝛ ab aliquo alio lenium: quare tenebraꝫ facit qua lumen determinamus.

ℂ Oſtēdit quō diuerſimode fit echon. Et dicit ꝙ videtur ſemper fieri echon: ſed nō ſemꝑ fit cert⁹. i. manifeſte perceptibilis. Et h̄ oſtēdit per ſimile. Dicit enim ꝙ accidit in ſono ſicut in lumine. Lumen enim ſemper repercutitur: ſed quandoqꝫ quidem eſt manifeſta repercuſſio luminis: quādoqꝫ autem non. Manifeſta quidem eſt repercuſſio luminis quando repercutit̄ ab aliquo corpore fulgido: ita ꝙ cum quadam claritate fit luminis repercuſſio ſimili modo prime luminis emiſſioni. Immanifeſta aūt eſt percuſſio luminis qn̄ repercutit̄ ab aliquo corpe opaco: qꝛ hꝰ ꝑcuſſio fit ſine claritate ꝛ radiorū emiſſione. Niſi enim a corporibus opacis fieret repercuſſio radiorū ſolis: nō fieret lumen penitus. i. in q̄libet ꝑte aeris ſuperioris hemiſperij: ſꝫ vbiqꝫ eſſet tenebra extra ſolē. i. extra loca ad q̄ directe ꝑueniūt radij ſolares. Nō tn̄ ſic repercutitur lumen a corporib⁹ opacis ſicut ab aqua vel aere: aut aliquo de numero lenium corporū ꝛ terſorū a qb⁹ fit repercuſſio cū claritate ꝛ radiorum emiſſione. Et ideo qꝛ repꝑcuſſio q̄ fit a corporibus opacis nō eſt ſimilis repercuſſioni q̄ fit a corporibus fulgidis: repercuſſio q̄ fit a corporibus opacis facit tenebrā. i. vmbrā ex illa ꝑte vbi determinat̄ lumē manifeſtū: qd̓ eſt ex directa emiſſione radiorū ſolariū. Similiter autē qn̄ repercuſſio ſoni fit ad corpus ꝯcauū in q̄ nat⁹ eſt multiplicari ſonus: fit echon certus. i. manifeſte compꝛehēſibilis. Quādo aūt ad alia corpora fit reuerberatio ſoni que nō ſunt nata multiplicare ſonū: nō fit echon manifeſtus.

ℂ Recte autem a Veteribus audiendi vacuo tribuit̄ auctoritas: nam aer vacuum eſſe videtur. Is autem eſt qui audire facit: cum continu⁹ vnuſqꝫ fuerit agitatus. Verum qꝛ fragilis eſt: nō perſonat: niſi id qd̓ eſt percuſſum ſit lene. Tum enim vnus ipſo ſimul ob planitiem ipſam euadit. Lenis nanqꝫ corporis planum eſt vnum. Id igitur ſonū efficit: qd̓ mouet vſqꝫ ad auditum cōtinuatione aerem vnū.

Te. 81. ℂ Vacuum autem recte dicitur propꝛium audiendi. Videtur enim eſſe vacuuꝫ aer. Hoc autem eſt faciens audire cum moueatur continu⁹ ꝛ vnus. Sed propter id ꝙ fragilis eſt non ſonat: niſi lene ſit qd̓ percutitur: tunc autem vn⁹ fit. Simul enim propter planū: vnum eniꝫ eſt lenis planum. ℂ Sonatiuū quidem igitur qd̓ Te. 82 motiuum vnius aeris continuitate vſqꝫ ad auditum.

Lec. XVII.

POſtq̄ ph̄s determinauit de gnātione ſoni: h̄ determinat de imutatiōe ſenſus a ſono. Et p̄ q̄tū ad imutationē medij. Scđo q̄tū ad imutationē inſtrumēti. ibi (Auditus aūt.) Dicit ḡ primo ꝙ qꝛ mediū in ſono eſt aer: recte dicit̄ a qbuſdā ꝙ vacuū eſt ꝓpꝛiū ſenſui auditus: qꝛ videt̄ eis ꝙ vacuū ſit aer. aer aūt facit audire ſonū: cū moueat̄ exiſtens vnus ꝛ ꝯtinuus: vt in eo poſſit formari ſon⁹. Et qꝛ ad hoc ꝙ formet̄ ſonus neceſſaria eſt vnitas ꝛ ꝯtinuitas aeris: ideo nō fit ſonus niſi ſonabile qd̓ percutit̄ ſit lene. Lene enim eſt cuius vna pars non ſupereminet alteri. Lene quid. Aſperum aūt cuius vna pars alicui ſupereminet. Unde Aſperū quid. manifeſtum eſt ꝙ ſupꝰficies lenis corporis eſt ſimpliciter vna. Et ꝑꝑ hoc aer ꝑꝑ vnitatē plani . i. ſuperficiei fit vnus ꝛ ſimul exiſtēs. Si aūt corpus nō ſit lene ſed aſperū: tūc ſuperficies nō eſt vna. Et qꝛ aer eſt frangibilis. i. facile diuiſibilis ſeqt̄ur ꝙ ēt aer nō ſit vnus ꝛ ꝯtinuus: vn̄ nō pōt in eo formari ſonus. Sic igit̄ pꝫ ꝙ illud ē ſonās tm̄. i. faciēs ſonū qd̓ mouet aerē vnū ꝯtinuū exiſtentē a ſe vſqꝫ ad auditū. Sic ergo pꝫ ꝙ illi qui dicunt ꝙ vacuum eſt propꝛium ſenſui auditus: dicunt aliquid recte: qꝛ eſſe propꝛium auditus cōpetit aeri quem vacuum eē dicunt. Nō autē dicunt recte quātū ad hoc ꝙ plenū aere dicunt eſſe vacuum ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ineſt autem auditui quidam inſitus aer: atqꝫ cum auditus in aere ſit: cum externus aer mouetur: ꝛ intern⁹ mouetur ac agitatur. Quapꝛopter animal nō omni audit ex parte: neqꝫ quouis aer pertranſit ꝛ penetrat: quippe cum animatū non habeat aerē vbiqꝫ quo poſſit quouis ſua parte moueri.

ℂ Auditus autē connaturalis eſt aeri: propter id autem qd̓ in aere eſt moto exteriori: qd̓ infra mouetur. Propter qd̓ quidem non vbiqꝫ audit animal: neqꝫ vbiqꝫ tranſit aer. Non enim vbiqꝫ habet aerem mouenda pars ꝛ animati: ſicut pupilla humidum.

ℂ Determinat de imutatiōe auditus a ſono q̄tū ad ip̄m organū ſenſus auditus. Et circa hoc tria facit. Pꝛio oſtēdit ꝙ aer appropꝛiat̄ organo auditus. Scđo oñdit q̄lis ſit aer q̄ cōpetit orgāo audit⁹. ibi (Per ſe qdē igit̄.) Tertio oñdit quō audit⁹ ipedit̄ vel nō ipedit̄ ex ipedimēto organi. ibi (Propter hoc aūt ꝛ aqua.) Dicit ḡ pmo ꝙ auditus cōnaturalis eſt aeri: ita ꝙ ſicut humidū aqueū cōuenit inſtrumēto viſus: ita aer ꝯuenit inſtr̄o auditus. Et hoc iđ. qꝛ ſi attribuat̄ aer inſtr̄o auditus: ſequit̄ ꝙ eadeꝫ paſſio ſoni erit in aere exteri⁹ moto: ꝛ in aere q̄ mouetur intus: ꝛ eſt inſtr̄m auditus. Et iđ aīal non audit in q̄libet ꝑte ſui corꝑis: neqꝫ aer ſonās generat ſonū ſine penetrat quācūqꝫ ꝑtē corꝑis aīati: qꝛ aīatuꝫ nō hꝫ i q̄libet ſui ꝑte aerē: vt q̄libet ꝑs eius poſſit eē mouēda a ſono: ſicut etiā aīatū hꝫ humidū aqueū: nō vbiqꝫ: ſꝫ in q̄dā parte determinata. ſ. in pupilla. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ipſe igitur aer vacat ex ſe ſono: qꝛ facile diſpergitur ac diſſoluitur. Verum cum pꝛohibetur diſſolui:

motio tum ipſius eſt ſonus. At is aer qui in auribus eſt collocatus: intus eſt cõditus: vt ſit imobilis: atq͡ʒ hoc vt exacte ſentiat differentias omnes.

T.c.83. ¶ Per ſe quidem igitur inſonabilis aer: ꝑpter id qđ facile ceſſabilis eſt. Cuꝫ xo prohibeatur deſinere: huiuſmodi motus ſonus eſt. Hic autem eſt in auribus edificatus: cum hoc ꝙ immobilis ſit: quatenus certe ſentias omnes differentias motus.

¶ Oſtendit ꝗlis ſit aer ꝗ approp̄iaꝰ inſtr̄o audit⁹. Et dicit ꝙ cū oē hñs ſonū ſit aptū natū reſiſtere ꝑcutiēti: manifeſtū eſt ꝙ aer ꝑ ſe nõ hꝫ ſonū: eo ꝙ de ſe nõ eſt natū reſiſtere ꝑcutienti: ſed facillime cedit. Prohibeꝰ enim ceſſio eius ſiue defluxus ab aliquo corpore ſolido. ⁊ iđ cum hoc accidit: motus aeris reddit ſonū. Dictū eſt enī ꝙ ad generationē ſoni opꝫ fieri ꝑcuſſionem duorū ſolidorum adinuicem ⁊ ad aerē. Sed aer ꝗ eſt ꝯnaturalis auditui (eſt edificatus). i. firmiter diſpoſitus in auribus cū hac proprietate ꝙ ſit imobilis ad hoc ꝙ animal poſſit ſentire per certitudinē oēs differētias mot⁹. Sicut enim humidū aqueū qđ eſt in pupilla caret omni colore: vt poſſit cognoſcere oēs coloꝝ differentias: ita opꝫ ꝙ aer ꝗ eſt intra tympanū auris: careat omni motu ad h ꝙ poſſit diſcernere oēs ſonoꝝ differentias. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et propter hoc in aqua etiam audimus: qꝛ non ingreditur in ipſum inſituꝫ aerem: nec in aurem ob obliquitatis ipſius aqua. Qđ ſi acciderit non audim⁹: nec iteꝫ ſi egrotauerit ipſa membrana. Quemadmodum etiam non videmus: cum ea pellis egrotat que pupillam complectitur.

¶ Propter hoc autem ⁊ in aqua audimus quoniam non ingrediꝰ ad ipſuꝫ cõnaturalem aerē: ſed neqꝫ in aurem propter reflexiones ipſius. Cū aūt hoc accidat. nõ audit. neqꝫ ſi miringa ſicut que in pupilla pellis laboret.

¶ Oñdit quõ ipediaꝰ auditus ex ipedimēto organi. Ponit aūt duo ipedimēta ſꝫ duo ꝗ dixit eē neceſſaria ad organū audit⁹. Quoꝝ p⁹ eſt ꝙ ſit ibi aer. Scđm eſt ꝙ ille aer ſit imobilis. Primū ꝗ impedimētū eſt ex hoc ꝙ ipſe aer corrūpiꝰ. Et iđ ex predictis manifeſtū eſt: ꝙ in aqua audit⁹ fit: ita dūtaxat ꝙ aꝗ nõ ingrediaꝰ ad ipm ꝯnālē aerē quem dixit edificatū eē in aurib⁹: ſꝫ neqꝫ ēt in aurē ingrediaꝰ: qđ poſſibile eſt ꝑpter reflexiones ꝗ ꝓhibent introitū aque in aurē. Sꝫ cū hoc accidit ꝙ aqua. ſ. igrediatur ad nālē aerē: nõ audit aīal ꝑpter corruptionē aeris ꝗ eſt neceſſarius ad audiendū. Sicut ēt ſi corrūpaꝰ humidū pupille ex imiſſiõe aliqui⁹ extranei: ipediꝰ viſio. Et nõ ſolū ex corruptione aeris ipediꝰ audit⁹: ſꝫ ēt (ſi miringa). i. pellis circūdās aerē: aut aliꝗ ps ꝯiūcta (laboret). i. īfirmeꝰ: ſicut ēt viſio impediꝰ ſi ipediaꝰ pellis pupille: ꝗ ꝯtinet humorē aqueū pupille. Quidaꝫ aūt libri hñt ꝙ in aqua nõ audim⁹. Qđ eſt ꝯtra illud qđ dictū ē ꝙ audimus in aere ⁊ in aqua: ⁊ ꝯtra illud qđ Phs dicit in lib⁹

lib⁹. 4. ca. 8. de hyſtorijs aīaliū: ꝙ aīalia audiūt in aqua. Lꝫ enim aꝗ nõ ingrediaꝰ ad interiorē aerem: tamen põt eum cõmouere: ⁊ ſic imprimere in ipſum ſpecieꝫ ſoni. ¶ Scđm autem impedimentum auditus ponit ibi.

¶ At enim ſignum id eſt audiendi vel non audiendi. Nam auris ſemper perſonat perinde ac cornu. Semper enim aer inſitus motu ſuo quodam in aurib⁹ agitatur. Uerum ipſe ſonus alienus eſt ⁊ non propri⁹. Et propterea veteres vacuo nos inquiūt audire ac perſonāte: qꝛ audimus eo qđ determinatū aerē hꝫ.

¶ Sed ſignū eſt audiendi aut non: ſonare ſemper aurem ſicut cornu. Semper enim quodaꝫ proprio motu aer moueꝰ in auribus: ſed ſonus extraneus ⁊ non proprius. Et propter hoc dehent audire vacuo ⁊ ſonanti: qꝛ audimus ī habente determinatum aerem. T.c.84

¶ Et hoc ipedimentū ꝓuenit ex hoc ꝙ aer ꝗ eſt in aurib⁹ nõ eſt imobilis. vñ dicit ꝙ ſignū ꝑ qđ põt diſcerni vtꝝ aliqs ſit boni auditus vel nõ: eſt ꝙ ſemꝑ audiat tinnitū in aurib⁹ ⁊ ſonū: ſicut audiꝰ cū apponiꝰ cornu ad aures ꝑꝑ motū aeris in cornu. Cū enim hoc accidit: hõ nõ ē boni auditus: qꝛ aer in auribus ſic audiētis tinnituꝫ: ſemꝑ moueꝰ quodā ꝑprio motu. Sed ab inſtr̄o audit⁹ ſonus dꝫ eſſe extraneus: ⁊ nõ ꝑprius: ſicut inſtrumētū viſus recipit extraneū colorē ⁊ nõ hꝫ ꝑpriū. Si aūt haberet proprium: impedireꝰ viſio. Et ſiliter ſi aer ꝗ eſt in aurib⁹ haberet propriū motū ⁊ ſonū: impediꝰ audit⁹. Quia igiꝰ auditus fit per aereꝫ: ꝑꝑ hoc aliꝗ credentes aerē eſſe vacuū dicūt nos audire vacuo ⁊ ſonāti: qꝛ. ſ. ps qua audim⁹ hꝫ aerem determinatum id eſt imobilem ⁊ diſtinctum ab aere exteriori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed vtrum horum duorum ſonet: verberās an id qđ verberatur. At conſtat vtrūqꝫ ſonare: modo autem diuerſo. Sonus enim motio eſt eius qđ eo motu moueri poteſt: quo mouentur ea ꝗ reſiliunt a corporibus lenibus cum quiſpiam percutit. Nec omne quoduis tam verberatum ꝗ verberans ſonum efficit: vti diximus. Nõ enim (vt patet) ſonus efficitur: ſi acus feriat acum: ſed opus eſt vt id qđ verberaꝰ ſit planū: quo ſimul aer idē reſiliat: totuſue ꝯcutiaꝰ.

¶ Utrum autem ſonet verberans: aut qđ verberatur. Aut vtrūqꝫ: modo autem altero. Eſt enim ſonus mot⁹ poſſibilis moueri hoc modo quo quidem ſaltantia a lenibus cum aliquis traxerit. Non igitur ſicut dictum eſt omne ſonat qđ verberatur ⁊ verberans: vt ſi obijciatur ac⁹ acui: ſed oportet qđ percutitur regulare eē: vt aer ſubito diſſiliat: ⁊ moueatur. T.c.85.

¶ Mouet q̄ōnem circa generationē ſoni: vtꝝ cā actiua ſoni ſit verberans aut qđ verberatur. Et determinat ꝙ vtrūqꝫ eſt cā: ſed alio ⁊ alio mõ: qꝛ enī ꝯſequiꝰ ſon⁹ motū: neceſſe eſt ꝙ ſicut aliqđ eſt cā actiua mot⁹: ita aliqđ ē cā actiua ſoni. Generaꝰ aūt ſon⁹ ex motu quo aliqđ ꝑcutiēs ꝑꝑ reſiſtētiā ꝑcuſſi reſilit: eo. ſ. mõ quo (ſaltātia). i. reſilientia mouenꝰ a lenib⁹ ⁊ duris: cū aliqđ (ea traxerit). i. fortiter ipulerit. Manifeſtū eſt igiꝰ ꝙ primū ꝑcutiēs mouet: ⁊ iteꝝ ꝑcuſſum: inqꝫtū facit reſilire ꝑcutiēs: et ſic vtrūqꝫ eſt cā actiua mot⁹. Et qꝛ in gñōne ſoni neceſſe eſt ꝙ quedā reſilitio fiat ex reſiſtētia ꝑcuſſi: nõ oē qđ verberat ⁊ verberaꝰ ſonat: ſicut dictū eſt prius: puta ſi obijciatur acus acui. nõ fit ſonus. Sed ad hoc ꝙ generet ſon⁹ opꝫ hoc qđ percutiꝰ eſſe regulare. i. eſſe ſic diſpoſitum vt aer ſubito diſſiliat ex eius reſiſtētia ⁊ moueatur: ⁊ ex tali motu generetur ſonus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̃ differentie ſonorum actu ſono manifeſte fieri ſolent. Nã vt abſq̃ lumine non videntur colores: ſic neq̃ acutũ graueq̃ ſine ſono diſcernitur.

T.c. 86 ¶ Differentie autem ſonantium in ſono ſm actũ oſtendũtur. Sicut enim non videnť colores ſine lumine: ſic neq̃ ſine ſono acutum ⁊ graue.

¶ Determinat de differentijs ſonorum. Et circa hoc duo facit. Primo oñdit quõ percipiant. Scdo quõ nominentur. ibi (Hec aũt dicunť.) Dicit ergo pͥo ꝙ diuerſe res ſonantes faciant diuerſos ſonos. Sed h⁹ differentie ſonantiũ: ſm ꝙ nate ſunt facere diuerſos ſonos: non manifeſtanť quãdo ſonus eſt in potentia: ſed ſolum quãdo ſonus eſt in actu. Sicut enim non videntur colores ſine lumine: ſic non percipiunť acutũ ⁊ graue in rebus ſonantis niſi fiat ſonus in actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec autem a tangibilibus tranſlatione dicuntur.

¶ Hec autem dicuntur ſm metaphoraꝫ ab illis que tanguntur.

¶ Oſtẽdit quõ differẽtie ſonoꝝ nominenť. Et circa hoc quatuor facit. Primo oñdit vñ ſumanť noĩa ſonoꝝ: ⁊ dicit ꝙ ſumunť ſꝫ metaphorã a q̃litatib⁹ tãgibilib⁹. Manifeſtũ eſt enĩ ꝙ acutũ ⁊ graue inter qualitates tangibiles computantur. ¶ Secundo ibi.

¶ Acutum nanq̃ multum in breui tempore ſenſum mouet: graue ṽo longo in tempore parum.

¶ Acutũ eniꝫ mouet ſenſum in pauco tempore multum. Graue aũt in multo paucum.

¶ Ponit rõnes nominũ. Et dicit ꝙ ille ſonus acutus eſt: q̃ multũ mouet ſenſum auditus in pauco tpe: grauis aũt ſonus eſt q̃ multo tpe mouet parum. ¶ Tertio ibi.

¶ Non igitur idem eſt acutũ ⁊ velox: neq̃ graue tardumq̃: ſed ſit alterius quidem motus propter velocitatem talis: alterius aũt talis ob tarditatem.

¶ Neqꝫ tamen velox eſt acutum: graue autem tardum. Sed ſit hoc quidem propter velocitatem huius motus: illud autẽ propter tarditatẽ.

¶ Quia ꝑdicte rõnes videnť ẽe velocis ⁊ tardi: velox enĩ ẽ qd̃ ĩ paruo tpe multũ mouet: tardũ aũt qd̃ in multo tẽpore paꝝ. Oſtẽdit qualiter ſe hꝫ acutũ ⁊ graue in ſonis ac velox ⁊ tardũ in motib⁹: ⁊ dicit ꝙ velox nõ eſt idẽ qd̃ acutũ: nec graue in ſonis eſt idẽ qd̃ tardũ: ſicut nec ſon⁹: cuius differẽtie ſunt graue ⁊ acutũ: eſt idẽ qd̃ mot⁹: cui⁹ differẽtie ſunt velox ⁊ tardũ. Sed ſicut motus eſt cã ſoni: ita velocitas motus eſt cã ſoni acuti: ⁊ tarditas mot⁹ ẽ cã ſoni grauis. Sed hoc intelligẽdũ eſt cũ ſonus cãtur ab vno motu: cũ aũt cauſať ex plurib⁹ motibus: frequentia motuũ eſt cã acuti ſoni: ⁊ tarditas eſt cã grauis: vt dicit Boetius ĩ muſica. Vñ ⁊ chorda magis tẽſa acuti⁹ ſonat: q꜠ ex vna ꝑcuſſiõe frequẽti⁹ moueť. ¶ Quarto ibi.

¶ Et ſimilia eſſe videntur acuto atq̃ obtuſo: q̃ ſunt in tactu. Nam acutum quidem quaſi pungit: obtuſuꝫ autem quaſi pellit: q꜠ illud in pauco: hoc in multo tẽpore mouet. Quare ſit vt illud ſit velox: hoc tardũ. Atq̃ de ſono quidẽ determinatũ ſit hactenus.

¶ Et videntur ſimilitudinẽ habere circa tactuꝫ cum acuto ⁊ hebeti. Acutum enim quaſi pungit: hebes quaſi pellit: propter id quod mouet hoc quidem in pauco: illud aũt in multo. Quare accidit hoc quidem velox: illud autem tardũ eſſe. De ſono igitur ſic determinatuꝫ ſit.

¶ Aſſimilat differẽtias ſonoꝝ qualitatib⁹ tãgibilibus a q̃bus nominanť: ⁊ dicit ꝙ ea q̃ ſunt circa tactũ hñt ſimilitudinẽ cũ acuto ⁊ hebeti in ſonis: q꜠ acut⁹ ſon⁹ q̃ſi pungit auditũ eo ꝙ in pauco tpe mouet ipſum. hebes aũt q̃ſi pellit q꜠ in multo tempore mouet. Unde vnũ eorũ accidit cum velocitate motus: aliud cum tarditate. Ultimo concludit ꝙ ſic de ſono determinatum ſit.

¶ Uox autem ſonus quidam eſt animantis. Nil eniꝫ inanimatorum voceꝫ habet: ſed ſimilitudine quadã dicuntur voceꝫ emittere: vt tibia: lyra: ceteraq̃ inanimata: quecunq̃ extenſionem: concentum: ⁊ locutionem hñt. Hoꝝ enim ſoni ſimiles eſſe voci videntur: quia vox ⁊ hec eadem habet.

¶ Uox autem ſonus quidã eſt animati. Inanimatorum enim nullum vocat: ſed ſm ſimilitudinem dicitur vocare. vt tibia ⁊ lyra: ⁊ q̃cũq̃ alia inanimatorum extenſionem habent ⁊ melos ⁊ locutionem. Aſſimulantur enim quia ⁊ vox hec habet. T.c.87

Lect. XVIII.

Poſtq̃ Phs determiauit de ſono: hic determinat de voce que eſt ſpẽs ſoni. Et diuidiť ĩ partes duas. In quaꝝ p͂ ꝑmittit quedã q̃ ſunt neceſſaria ad diffinitionem vocis. In 2⁰ diffinit vocẽ. ibi (Quare ꝑcuſſio.) Circa p͂ᵐ duo facit. Primo oñdit quoꝝ ſit habere vocẽ. Scdo quid ſit proprium organũ vocis. ibi (Uox aũt ſonus.) Circa p͂ᵐ duo facit. Primo oñdit ꝙ habere vocẽ eſt aĩatoꝝ. Scdo oñdit quoꝝ animatoꝝ. ibi (Multa aũt aĩaliũ.) Dicit ergo primo ꝙ vox eſt quedã ſpẽs ſoni: eſt enim ſonus aĩati: non aũt quorũlibet: ſed quorũdaꝫ: vt poſt patebit. Nullũ aũt inanimatũ hꝫ vocem. Et ſi aliquãdo aliqd̃ eoꝝ dicať habere vocem: hoc eſt ſm ſimilitudinẽ: ſicut tibia ⁊ lyra ⁊ h⁹ inſtrumenta dicunť habere vocem. Habent eniꝫ tria eoꝝ ſoni in quibus aſſimilanť voci. Quorũ ꝑmũ eſt: extẽſio. Manifeſtũ eſt enim ꝙ in corporibus inanimatis ex ſimplici percuſſione cauſatur ſonus. vnde cũ ꝑcuſſio ſtatim tranſeat: ſonus etiam cito tranſit ⁊ nõ ꝯtinuatur. Sed vox cauſať ex percuſſione aeris ad vocalẽ arteriã: vt poſt diceť: q̃ quidem percuſſio continuatur ſm appetitum aĩe: ⁊ ideo vox extendi põt ⁊ cõtinuari. Illa igitur inſtrumẽta de quibus dictũ eſt: ex hoc ipſo ꝙ habẽt quãdã ꝯtinuitatẽ in ſuo ſono: habẽt ſimilitudinẽ vocis. Secundũ aũt in quo aſſimilanť voci eſt melos. i. ꝯſonãtia. Sonus eniꝫ corporis inanimati cum ex ſimplici ꝑcuſſione ꝓueniat vniformis eſt non habẽs in ſe diuerſitatem grauis ⁊ acuti. vnde in eo nõ eſt ꝯſonãtia que ex eoꝝ proportiõe cauſatur. Sed vox diuerſificať ſm graue ⁊ acutum: eo ꝙ ꝑcuſſio que cauſat vocẽ: diuerſimode ſit ſꝫ appetitũ aĩalis vocẽ emittẽtis. Uñ cũ in ꝑdictis inſtrumẽtis diſtinctio ſit grauis ⁊ acuti in ſono: eoꝝ ſonus eſt cũ q̃dam melodia ad ſimilitudinẽ vocis. Tertiũ in quo ſonus hoꝝ inſtrumẽtoꝝ hꝫ ſimilitudinẽ vocis ẽ locutio. i. interpretatio ſonorum ad ſimilitudinẽ locutionis. Manifeſtuꝫ eſt enim ꝙ humana locutio nõ eſt ꝯtinua. vnde ⁊ in libro ꝑdicamẽtoꝝ: oratio que in voce ꝓferť ponitur ſpẽs q̃titatis diſcrete. Diſtinguiť enim oratio ꝑ dictiones: ⁊ dictio ꝑ ſyllabas: ⁊ hoc accidit ꝓꝑ diuerſas ꝑcuſſiones aeris ab anima. Et ſimiliter ſonus ꝑdictoꝝ iſtrumẽtoꝝ diſtinguiť ſm diuerſas percuſſiones: vtpote diuerſarum chordarum: vel diuerſorum flatuum: aut aliquorũ huiuſmodi. ¶ Deinde cum dicit.

i te x. ſe.

Quidem ſoni inanimatorũ aſſimilãť voci in trib⁹. T.c.90.

¶ At qui complura ſunt animalium que non eliciūt vocem: vt ea que ſanguinis expertia ſunt. Et eorū que ſanguinem habent piſces: atq3 id non abſq3 ratione: ſiquidem ſonus motio quedam aeris eſt. Sz qui voce3 dicūtur emittere vt acheloi fluuij piſces: ij brāchijs ſane ſonitant: vel aliqua ſimili parte.

¶ Multa autem animalium vocem non habēt: vt que ſunt ſine ſanguine: ⁊ ſanguinem habentium piſces. Et hoc rationabiliter: ſiquidē motus ſonus eſt. Sed qui dicuntur vocare: vt qui in achel eo: ſonant branchijs: aut quodam altero huiuſmodi.

¶ Oſtēdit quoꝝ aiatoꝝ ſit habere vocē: ⁊ dicit ꝙ ēt multa animalia ſunt q̄ nō hñt voce3: ſicut oia carētia ſanguine: quoꝝ q̄tuoꝛ ſunt genera: vt dr̄ in lib° d̄ aialib⁹. ſ. molli: q̄ habent mollē carnē exteri⁹: vt pulpi ⁊ ſepie: ⁊ aialia mollis teſte: vt cancri: ⁊ animalia dure teſte: vt oſtree: ⁊ animalia anuloſi corporis: vt apes ⁊ formice: ⁊ huiuſmodi. Nullū enim hoꝝ h3 ſanguinem neq3 vocē. Et ſimiliter ēt aliqua animalium hñtium ſanguinem nō habēt vocē. ſ. piſces. Et h̄ rōnabiliter accidit: q2 ſonus eſt quidam motus aeris vt ſupra dictū eſt. Huiuſmodi aūt animalia nō reſpirāt aerē: ⁊ iō nō habēt ꝓpriū ſonū qui ſit vox. Sed ꝙ aliqui piſces dicunt̄ habere voce3: ſicut qui ſunt in achel eo: qđ eſt ꝓpriū nomē fluuij: nō habēt ꝓpꝛie vocem: ſed faciunt quēdam ſonū cū brāchijs q̄bus expellunt aqu ā: ⁊ attrahunt aerem: aut aliquo alio inſtrumento motus. ¶ Deinde cum dicit.

li. 4. de hyſt. aialiū ca. 9.

T. c. 83.

¶ Uox autem ⁊ ſonus eſt animalis: ⁊ non quauis efficitur ſine diſcrimine parte: ſed cum aliquo pcutiente aliquid ⁊ in aliquo qđ quidem eſt aer ſonus effici ſoleat: iure profecto vocem animalium ea ſolum habebunt que ſuſcipiunt aerem.

T. c. 88. ¶ Uox autem ſonus animalis eſt: ⁊ non qualibet parte. Sed quoniam omne ſonat verberante aliquo ⁊ aliquid in aliquo. Hoc autē eſt: aer rationabiliter vtiq3 vocabūt hec ſola quecūq3 ſuſcipiunt aera.

¶ Oſtēdit qđ ſit organū vocis. Et circa hoc tria facit. Primo oñdit ꝙ idē eſt organū vocis ⁊ reſpiratiōis. Secūdo oſtēdit ad quid reſpiratio ſit vtilis. ibi (Jam enim reſpirato.) Tertio oñdit qđ ſit organū reſpirationis. ibi (Organum aūt.) ¶ Dicit ḡ p̊ ꝙ q̄uis vox ſit ſon⁹ aialis: nō tñ cuiuſcunq3 partis aialis ſonus eſt vox. Sed q2 ad generatione3 ſoni requirit̄ ꝙ ſit pcuſſio alicuius ad aliqđ ⁊ in aliquo qđ eſt aer: rationabile eſt ꝙ illa ſola animata vocem habeant que aerem reſpirando ſuſcipiunt: ⁊ ex eadē parte vnde reſpirant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jam enim ipſa natura vt ad guſtum ⁊ locutione3 vtitur lingua: quorum guſtus quidem neceſſariū ē: quapropter pluribus ineſt: interpretatio v̄o eſt gratia boni: ſic ⁊ aere qui reſpiratiōe trahitur: ad duas vtitur operationes: ad internum inquam diſponendum calorem: qđ quidem eſt neceſſarium: ⁊ cauſam in alijs explicabim⁹: ⁊ ad vocē ēt ꝯficiēdā ob bonū.

¶ Jam eni3 aere reſpirato vtitur natura in duo opera: ſicut lingua: ⁊ in guſtum ⁊ locutione3. Quorum quide3 guſtus neceſſarius eſt: vnde ⁊ pluribus ineſt. Interpretatio autem eſt propter bene eſſe. Sic ⁊ ſpiritu ⁊ ad calorem interiorem tāq̄3 neceſſarium: cauſa autē in alijs dicta eſt: ⁊ ad vocem: vt ſit qđ bene.

¶ Dicit ꝙ natura vtit̄ aere reſpirato ad duo opa: ſicut ⁊ vtit̄ lingua ad guſtū: ⁊ ad locutionē: quoꝝ duoꝝ guſtus eſt neceſſarius: eſt enim diſcretiuus alimēti ꝯuenientis q̄ ꝯſeruat̄ animal: ⁊ propter hoc plurib⁹ animalibus ieſt. Sed iterpretatio q̄ fit p locutionē eſt ad bene eſſe. Et ſimiliter aere reſpirato natura vtit̄ ad mitigationē caloris naturalis: qđ eſt neceſſariū: ⁊ huius cā dicta eſt in li° de reſpiratione ⁊ expiratione: ⁊ vtitur aere reſpirato ad formationē vocis: qđ eſt ad bene eē. ¶ Deide cū dicit.

¶ Inſtrumentum autem reſpirandi fauces ſunt: pulmoq3 id eſt gratia cuius eſt iſta pars. Nam ea q̄ gradiuntur hac in parte plus habent caloris: q̄3 cetera. Is preterea locus qui circa cor eſt: primus reſpiratione nimirum eget. Idcirco neceſſarium eſt aerem ingredi reſpiratione attractum.

¶ Organum autem reſpirationis: vocalis artaria eſt. Cuius autem cauſa hec pars eſt pulmo. Hac enim parte plus habent calore pedib⁹ gradientia alijs. Indiget autem reſpiratione ⁊ circa cor locus primus. Unde neceſſe eſt interius reſpirante ingredi aere3. T. c. 89.

¶ Oſtēdit qđ ſit organū reſpiratiōis: ⁊ dicit ꝙ organum reſpiratiōis eſt vocalis artaria: q̄ eſt ordinata ad pulmonē: vt ei deſeruiat per aeris attractionē. Aer eni3 neceſſe eſt vt recipiat̄ in pulmone: q2 aialia greſſiua hñt in hac pte plus de calore q̄3 in alijs partib⁹. Pulmo enim ꝯiungit̄ cordi: in quo eſt principiū caloris naturalis: ⁊ iō loc⁹ q eſt circa cor indiget reſpiratiōe ad refrigeriu3 caloris naturalis. Dicit aūt (locus prim⁹:) vel q2 eſt prim⁹ poſt cor pulmo: vtpote ei vicinior: vel q2 cor eſt prima ps aialis: ⁊ q̄tu3 ad generationē: ⁊ q̄tu3 ad cauſalitatē motus. ⁊ pp̄ hoc neceſſe eſt vt aer ingrediat̄ ad pulmonē ad refrigeriū caloris naturalis cordis. Uel hoc qđ dicit q2 (in hac parte aialia pedibus gradientia habent plus caloris alijs) intelligendū eſt alijs aialibus. Manifeſtū eſt eni3 ꝙ aialia habēria ſanguinem habent plus de calore nāli, carētib⁹ ſanguine. Et in genere hñtiū ſanguinem: hñt piſces minus de calore nāli. Et pp̄ h̄ aialia carētia ſanguine. ⁊ piſces: nō reſpirāt: vt ſupra dictū ē. ¶ Deide cū dic̄. T. c. 87

¶ Quare vox eſt ictus aeris reſpiratione attracti: qui de3 ab anima fit: ea que his in partibus collocatur ad eam partem que gurgulio appellatur.

¶ Quare pcuſſio reſpirati aeris ab anima q̄ eſt in his ptibus ad vocalem artariam vox eſt. T. c. 90.

¶ Ex premiſſis vocis diffinitionem ꝯcludit. Et circa hoc duo facit. Primo ponit diffinitionē vocis. Scđo manifeſtat eā. ibi (Nō eni oīs.) Dicit ergo primo ꝙ q2 vox eſt ſonus animati: ⁊ ex illa pte qua aerem reſpirat. omnis āt ſonus eſt ex aliqua pcuſſiōe aeris: ſequit̄ ꝙ vox ſit reſpirati pcuſſio aeris ad artariā vocalē: q̄ qdē pcuſſio fit ab anima que eſt in his ptibus. i. ꝑncipaliter in corde. Quāuis enim anima ſit in toto corpore vt eſt forma aialis: tñ vis eius motiua eſt principaliter in corde. Dat̄ autē hec diffinitio p cām. Non enim vox eſt ꝑcuſſio: ſed ſonus ex pcuſſione cauſatus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non

¶ Nō eni omnis quiuis animalis ſonus vox eſt: vti diximus: ſit enim vt ⁊ lingua ſonus efficiat: ⁊ etiam vt tuſſientes efficiunt vocem ſpirantē aut reſpirantem: ſed aerem detinentē: ſed oportet ⁊ animatū ſit id qđ verberat: ⁊ aliqua cū imaginatione. Vox eniꝫ ſonus quidē eſt ſignificatiuus: ⁊ nō aeris ei⁹ qui reſpiratione trahitur: vti tuſſis: ſed hoc ferit aereꝫ eū qui eſt in gurgulione ad ipſum.

¶ Non eniꝫ omnis aialis ſonus vox eſt. ſicut diximus. Eſt eniꝫ ⁊ lingua ſonare ⁊ ſicut tuſſientes. Sed opꝫ animatū verberans ⁊ cum imaginatione aliqua. Significatiuū enim qdā ſonus eſt vox ⁊ nō reſpirati aeris: ſicut tuſſis: ſed iſto verberat eum qui eſt in artaria ad ipſam.

¶ Manifeſtat predictam diffinitionem: Et primo quantum ad hoc quod dixerat: ꝙ percuſſio vocalis eſt ab anima. Secūdo quantū ad hoc quod dixit: ꝙ eſt aeris reſpirati. ibi (Signum autem.) Poſuerat enim tria in diffinitione vocis. Percutiens ſciꝫ animā. Percuſſum ſciꝫ aerem reſpiratum. Et ad quod ſit percuſſio: ſciꝫ vocalē artariam: quorum tertium ſupra manifeſtauerat: vnde reſtabat ꝙ duo prima manifeſtaret. Dicit ergo primo ꝙ ſicut ſupra dictuꝫ eſt: nō omnis ſonus animalis eſt vox. Contingit enim linguaꝫ facere aliquos ſonos: qui tamē non ſunt voces: ſicut ⁊ tuſſientes faciunt ſonum: qui tamen non eſt vox. Oportet enim ad hoc ꝙ ſit vox ꝙ verberans aerem ſit aliquid animatum: ⁊ cum imaginatione ad aliquid ſignificanduꝫ. Oportet enim ꝙ vox ſit ſonus quidam ſignificans: vel naturaľr vel ad placitum: ⁊ ꝓpter hoc dictuꝫ eſt ꝙ huiuſmodi percuſſio eſt ab anima. Operationes eniꝫ animales dicunt̃ que ex imaginatione procedunt. Et ſic patet ꝙ vox non eſt percuſſio reſpirati aeris: ſicut accidit in tuſſi. Sed id cui principaliter attribuit̃ cauſa generationis vocis eſt anima: que vtit̃ iſto aere ſcilicet reſpirato ad verberandum aerem qui eſt in artaria ad ipſam artariam. Aer ergo non eſt principale in vocis formatione: ſed anima que vtitur aere vt inſtrumento ad vocem formandaꝫ. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Signū autē eſt: non poſſe quenq̃ edere vocē ſpirantem aut reſpirantem: ſed aerem retinentē. Detinens enim aerem hoc ipſo nimirū mouet. Patet aūt ⁊ quā ob cauſam piſces voceꝫ non fundunt: fauces eni non habent: at hanc partem nō habēt: qa nō ſuſcipiunt aerem: neq̃ reſpirāt. Sed qui ita dicunt vehemēter aberrant. Quā autē ob cauſaꝫ ali⁹ ſmo eſt.

T.c.91. ¶ Signū autē eſt nō poſſe vocare reſpirantem neqꝫ expirantem: ſed detinentē. Mouet enim iſto retinēs. Manifeſtū aūt ⁊ qa piſces ſine voce. Nō eni hn̄t guttur. Hāc aūt partē nō habēt: qa nō recipiūt aerē neqꝫ reſpirāt. Sed q dicūt ſic: peccāt. Propter quā igit̃ cām: altera rō eſt.

¶ Oſtendit aliam parteꝫ diffinitionis: ſcilicet ꝙ vox ſit percuſſio aeris reſpirati: ⁊ dicit ꝙ ſignum huius eſt duplex. Unum quia animal non poteſt formare vocē neq̃ dum attrahit aerem reſpirando: neq̃ dum expellit expirando: ſed dum retinet aerem: quia dum retinet: iſto aere retento ⁊ percutiente aerem exiſtentem in vocali artaria cauſat motum ad formationeꝫ vocis. Aliud ſignū eſt ꝙ piſces non habent vocem: nō enim habent guttur: id eſt vocalem artariam: ⁊ hanc partem non habent: qa non recipiunt aerem neq̃ reſpirant. Sed qui dicūt hoc ꝙ piſces reſpirant: peccant. Quare autem piſces non reſpirant alia ratio eſt: pertinet enim ad ſcientiam in qua conſiderantur particularia accidentia animalium.

¶ De odore vo ⁊ odorabili nō eque bn̄ atqꝫ de hiſce que dicta ſunt: diſcernere determinareqꝫ poſſum⁹. Non eni ſic patet quale quid ſit odor: vt ſonus: vel lumen: vel color. Cuius cauſa eſt nos non hic hunc ſenſum exactū: ſed inferiorē cōplurīū animaliū ſenſu. Remiſſe nāq̃ homo olfacit: ⁊ nihil odorabilium percipit abſq̃ dolore: vľ voluptate: ꝓpterea ꝙ ſenſus inſtrumentū huiuſce non eſt exactum atqꝫ perfectum. Atqꝫ conſentaneum eſt rationi: tā animaliuꝫ ea que duros oculos habent: ſic ſentire colores: vt non eorum percipiant differentias: niſi terrore contrarioqꝫ ipſius: q̃ hominum genus odores.

¶ De odore aūt ⁊ olfatibili minus bene determinabile eſt dictis. Nō eni manifeſtū eſt quale qd ſit odor ſicut ſonus: aut viſibile: aut lumen. Cauſa aūt eſt: qa ſenſum hūc nō habemus certum: ſed peiorē multis aialib⁹. Praue eni odorat hō. Et nihil odorat odorabilium ſine letitia ⁊ triſtitia: ſicut non exiſtente certo eo quo ſentimus. T.c.92.

¶ Rationabile autem ſicut ⁊ fortes oculis colores ſentire: ⁊ non per manifeſtas ipſis eſſe dr̄ias coloꝝ niſi terrentiū: ⁊ non terrentiū: ſic aūt ⁊ odores hoīum genus. T.c.93. Lec. XIX.

POſtq̃ Philoſophus determinauit de viſibili ⁊ audibili: nunc tertio determinat de odorabili. Et diuiditur in partes duas. In p̄ma determinat de odorabili vt ſic. In ſecunda determinat de odorabili ſm ꝙ immutat ſenſum olfatus. ibi (Eſt autem olfatus.) Circa primuꝫ duo facit. Primo determinat de odorabili ſm ſe. In ſecūda de non odorabili ſm ꝙ odoratu percipitur. ibi (Adhuc autem.) Circa primum duo facit. Primo oſtendit difficultatem terminandi de odorabili. Secundo oſtendit quomodo accipiatur cognitio odorabilium. ibi (Uidet̃ enim ⁊ analogia.) Dicit ergo primo ꝙ nō ita bene determinari poteſt de odore ⁊ odorabili: ſicut de p̄dictis ſenſibilibus: ſcilicet audibili ⁊ viſibili: quia non manifeſtū eſt nobis quid ſit odor: ſicut quid eſt ſonus: aut quid eſt viſibile: aut lumē: vel aliquid huiuſmodi. Et huius cauſam aſſignat: quia ſenſum odoratus non habemus bonum qui perſpicaciter et per certitudinem cognoſcat ſuū obiectum: ſed habemus eum peiorem multis alijs animalibus. Cuius ratio eſt. quia cum inſtrumentū ſenſus debeat eſſe proportionatū ſuo ſenſibili: ſicut odor cauſatur ex calido ⁊ ſicco: ita ad bonitatē iſtrumēti odoratus exigitur victoria calidi ⁊ ſicci. Homo autem habet cerebrū in cuius vicino poſitum eſt inſtrumētū olfatus: maius omnibus alijs aialibus ſm ꝓportionem ſui corporis: vt Phs dicit in libro de aialibus. vnde cū cerebrum ſit humidū ⁊ frigidū in ſe cōſideratū: impedit̃ in hoīe bonitas olfatus: ⁊ ꝓpter hoc praue odorat homo: ⁊ nihil odorabilium ꝑcipit niſi qđ eſt ſm aliquā excellentiā īducēs delectationē aut 𝔠triꝫ: qđ cōtingit ꝑꝑ ſenſuꝫ q nō eſt ꝑſpicax ad certitudinaľr diſcernēdū de ſuo obto. Un̄ rōnabile eſt ꝙ hoiuꝫ genus ſic ſe hēt ad ꝑcipiēdos odores

Cur odoratū peiorē multis aialib⁹ habemus. h˚ p̃. ca. 16

ſicut ſe habēt aīalia habētia duros oculos:vt locuſte ⁊ q̄dam piſces ad ꝑcipiēdos colores:quos ꝓpter debilitatē viſus ex ineptitudine organi nō ꝑcipiūt niſi in quadam excellentia prout ex eis ingeritur eis aliquis terror vel eius contrarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similē aūt rōnes ſubire videnī odoratus ad guſtum:⁊ odoris ſpeciei ad ſpecies ipſas ſapoꝝ. Ueꝝ exactiorē guſtū habemus q̄ odoratuꝫ:ex eo q̄ guſtus tactus eſt quidā:queꝫ quidē ſenſuꝫ hō exactiſſimum hēt. In ceteris nāq̄ȝ ſenſibus vehemēter a ceteris aīalibus ſuperaī:at tactu longe ceteris oībus excellentius percipit. Quapropter ⁊ prudentiſſimuꝫ eſt aīaliuꝫ. Judiciū autē eſt in hoīuꝫ genere ob hoc inſtrumentū ſenſus ingenioſos eſſe hebeteſue:⁊ non ob aliud quicq̄. Qui nāq̄ȝ ſunt duri carne:ij ſunt inepti mente. Qui vō ſunt molles carne:ij ſunt ingenioſi menteq̄ȝ dextri.

¶ Uideī eni ⁊ analogiaꝫ habere ad guſtum:⁊ ſimiliter ſpecies humorū cū his que ſunt odoris. Sed certiorē habemus guſtū ꝓpter id qd̄ ipſe quidā tactus eſt:hunc autē hēt homo ſenſuū certiſſimū. In alijs eni deficit ab aīalibus

T.c.94 multis. ¶ Scdꝫ aūt tactū differēter certificat. vnde ⁊ prudentiſſimū aīalium eſt. Signū aūt in genere hoīm ſm ſenſum hūc igenioſos eſſe ⁊ non ingenioſos:ſm aliū aūt nullū. Duri eniꝫ carne:iepti mēte. Molles aūt carne bene apti.

¶ Oſtēdit q̄uo inoteſcant nobis dr̄ie odorū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ differētie odoꝝ nobis inoteſcunt per cōparationē ad dr̄ias ſapoꝝ. Scdo oſtendit q̄uo rn̄dent dr̄ie odoꝝ differentijs ſapoꝝ. ibi (Eſt autē ſicut humor.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ ſenſus olfatus in hoīe videī hr̄e quādā ꝯueniētiā ⁊ ꝓportionē ad guſtū:⁊ ſilr̄ ſpecies humoꝝ:id eſt ſaporū ad ſpēs odoris. Unūqdq̄ȝ aūt ignotū cognoſciī per id qd̄ eſt magis maniſeſtū. Uñ cū ſpēs ſapoꝝ ſint nobis maxime maniſeſte:ſpēs odoꝝ que ſūt nobis ignote ⁊ hñt affinitatē ad ſpēs ſapoꝝ:ſub eoꝝ ſilitudine a nobis cognoſcunī. Spēs aūt ſapoꝝ ſūt nobis maniſeſte:q̄a ſenſum guſtus hēt homo certiorem q̄ alia aīalia:q̄a guſtus eſt tactꝰ q̄dā:tactū aūt hꝫ certiſſimuꝫ alijs aīalibus:lꝫ in alijs ſenſibus deficiat a q̄buſdā aīalibus. Sunt eni quedā aīalia que melius vident:audiunt:⁊ olfaciunt q̄ homo:ſed homo ſm tactū multum differt in certitudine cognitionis ab alijs animalibus. Unde q̄a hō hēt optimū tactū:ſequiī ꝙ ſit prudentiſſimū oīum alioꝝ aīaliuꝫ. Et in genere hoīum ex ſenſu tactus accipimus ꝙ aliq̄ ingenioſi ſunt vel nō ingenioſi:et nō ſm aliquē aliū ſenſuꝫ. Qui eni habēt durā carneꝫ:⁊ ꝑ cōſequēs hñt malū tactū:ſunt inepti ſm menteꝫ:qui vō ſunt molles carne:⁊ per ꝯñs boni tactus:ſunt bene apti mente. Unde etiā alia aīalia hñt duriores carnes q̄ homo. ¶ Sed videī ꝙ aptitudo mentis magis reſpōdeat bonitati viſus q̄ bonitati tactꝰ:q̄a viſus eſt ſpiritualior ſenſus ⁊ plures dr̄ias rerū demonſtrat. ¶ Sed dōm eſt ꝙ duplici ex cauſa bonitatis mētis reſpōdet bonitati tactus. Prima rō eſt ꝙ tactus eſt fundamentū oīum aliorū ſenſuū. Maniſeſtū eſt ꝙ organū tactus diffundiī per totū corpus:⁊ qd̄libet inſtr̄m cuiuſcūq̄ȝ ſenſus eſt etiaꝫ inſtr̄m tactus:⁊ illud ex quo aliquid diciī eſſe ſenſitiuū eſt ſenſus tactus. Unde ex hoc ꝙ aliquid hēt meliorem tactū:ſequiī ꝙ ſimplr̄ hēt meliorē ſenſitiuā nām:⁊ per ꝯſequēs ꝙ ſit melioris itellectus. Nā bonitas ſenſus eſt diſpoſitio ad bonitatē itellectus. Ex hoc autē ꝙ aliquis habet meliorē auditū vel meliorē viſum:nō ſequitur ꝙ ſit melius ſenſitiuus vel melioris ſenſitiue ſimplr̄:ſꝫ ſolum ſm quid. Alia ratio eſt:q̄a bonitas tactus cōſequiī bonitatē cōplexionis ſiue tēperantie. Cū eni inſtrumentū tactus nō poſſit eē denudatū a gñe tāgibiliū q̄litatuꝫ:eo ꝙ eſt ex elr̄atis cōpoſitū:opꝫ ꝙ ſit in potētia ad extrema:ſaltē ꝑ hoc qd̄ eſt mediū iter ea. Ad bonaꝫ aūt cōplexionē corꝑis ſequiī nobilitas aīe:q̄a oīs forma eſt ꝓportionata ſue mãe. vñ ſequiī ꝙ q̄ ſunt boni tactus:ſūt nobilioris aīe ⁊ perſpicacioris mētis. ¶ Queriī aūt iteruꝫ cū tactus ſit certiſſimus ſenſuū:quare ſpecies odorū denominanī magis a ſpeciebꝰ ſaporū q̄ a q̄litatibꝰ tāgibibilibus. ¶ Et dōm ꝙ odor ⁊ ſapor cauſanī ex determinata cōmixtione q̄litatū elr̄ariū:⁊ ideo ſpecies odoris magis correſpōdet ſpeciebus ſaporis q̄ ſimplicibꝰ qualitatibus tangibilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut autē ſaporū alius dulcis:alius eſt amarus:ſic ⁊ odorum quoſdam dulces:quoſdā appellamꝰ amaros. Uerū quedā odorē habēt:ſaporēq̄ȝ ſimilis rationis:dulcem inquā ſaporē:dulcemq̄ȝ odorē:quedam ꝯtra. Similiter ⁊ acer eſt ⁊ acerbus odor:⁊ acutus ⁊ pinguis. Nam quia odores non ſunt vti diximus maniſeſti:⁊ perinde atq̄ȝ ſapores:iō noīa odorum deducta ſunt a ſaporibus per ſimilitudinē reꝝ. Alius enim eſt dulcis:vt croci melliſq̄:alius acer:vt thimi ac huiuſcemodi rerum. Idem ⁊ in ceteris modus ſeruatur.

¶ Eſt autem ſicut humor:hic quidē dulcis:ille vō amarus:ſic ⁊ odores ſunt. Sed alia q̄dem habent proportionalr̄ odorē ⁊ humorē. Dico aūt dulcem odorē ⁊ dulcē humorē:alia vō cōtrariū. Similr̄ aūt ⁊ acer ⁊ auſterus ⁊ acutus ⁊ pinguis eſt odor:ſed ſicut diximus ꝓpter id qd̄ non multū permaniſeſti ſunt odores ſicē humores:ab his acceperūt noīa ſm ſilitudinē rerū. Dulcis quidē eni a croco ⁊ melle:acer aūt a thimo ⁊ huiꝰ. Eodē autē modo ⁊ in alijs. T.c.95

¶ Oſtēdit q̄uo ſpēs odoris correſpōdēt ſpeciebus ſaporis:⁊ dicit ꝙ ſicut humor.i.ſapor q̄dā eſt dulcis:⁊ q̄daꝫ amarus:ſic etiā ⁊ odores diſtinguūī. Sed ſciendū eſt ꝙ quedā hñt ꝓportionalē odorē ⁊ ſaporē.ſ.dulceꝫ odorē ⁊ dulcē ſaporē:q̄dā vō per ꝯriū.ſ.ſuauē ſaporē ⁊ nō ſuaueꝫ odorē:vel ecōuerſo. Cuius rō eſt.q̄a ſapor cōſiſtit in humido aqueo aliqualr̄ digeſto:odor aūt conſiſtit in ſicco aereo aliqualr̄ ꝯtēperato. Cōtingit aūt q̄nq̄ȝ vtrāq̄ȝ ſubſtātiā.ſ.ſubtilē aereā ⁊ aqueā groſſiorē ſm debitā ꝓportionē cōmixtā eſſe:⁊ ſic eſt ſuauitas ſaporis ⁊ odoris. Si vō ſit debita ꝓportio in vno ⁊ non in altero:erit in vno ſuauitas ⁊ in alio nō. Et ſic dictū eſt de dulci ⁊ amaro q̄ ſunt extrema in ſaporibus que trāſferunī ad odores:ita etiā ⁊ acetoſum ⁊ auſterū.i.ſtipticū aut pōticū ⁊ acutuꝫ ⁊ pigue:odoribus attribuunī. Sed lꝫ nō ſemꝑ in oībus correſpondeāt odores ſaporibus:tñ ſicut dixi:ꝑꝑ hoc ꝙ odores nō ſunt mltū maniſeſti ſicut ſapores:acceperūt noīa odores a ſaporibus ſm ſilitudinē rerū:q̄a vt in pluribus odores reſpōdēt ſaporibus. Dulcis eni odor et ſapor cauſaī a croco ⁊ melle. Acer aūt a thimo ⁊ a ſilibus. Et ſilr̄ de alijs odoribus ⁊ ſaporibus. ¶ Deīde cū dicit.

Duplici ex cā bonitas mētis reſpōdet bonitati tactꝰ.

¶ Atqui ſicut auditus eſt audibilis atqȝ inaudibilis: ⁊ viſus viſibilis atqȝ inuiſibilis: ⁊ quiſqȝ ſimiliter ſenſuum: ſic ⁊ odoratus eſt odorabilis atqȝ inodorabilis. Inodorabile aũt multipliciter dicit̃: naȝ ⁊ id qḋ oino caret odore: neqȝ vnq̄ȝ odoreȝ hr̃e põt: ⁊ id qḋ exiguũ habet: ⁊ id etiã qḋ malum tetrumqȝ hẽt odorem: hoc appellari nomine ſolet: ſimiliter ⁊ ipſum ingustabile dicitur.

Te.96. ¶ Adhuc autẽ ſicut auditus ⁊ vnuſquiſqȝ ſenſum: hic quidem audibilis ⁊ non audibilis: ille ꝟo viſibilis ⁊ nõ viſibilis: ⁊ olfatus odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile aũt aliḋ qdẽ ſm id qḋ oino impoſſe eſt habere odoreȝ: aliud ꝟo paruum habens ⁊ prauum: ſimiliter autẽ ⁊ non guſtabile dicitur.

¶ Oſtẽdit etiã quõ nõ odorabilia odoratu percipiunt̃: ⁊ dicit ꝙ ſicut audit⁹ eſt audibilis ⁊ nõ audibilis: ⁊ viſus eſt viſibilis ⁊ nõ viſibilis: cũ ſit eadẽ potẽtia cognoſcitiua oppoſitoꝝ: ⁊ ꝓuatio nõ cognoſcat̃ niſi per habitũ: ſilr olfatus eſt odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Sed nõ odorabile dicit̃ dupl'r. Aut qḋ oino nõ põt hẽre odoreȝ ſicut corpa ſimplicia. Aut qḋ hẽt parũ de odore aut malũ odorẽ. Et ſimil'r intelligendũ eſt de guſtabili ⁊ non guſtabili.

¶ Fit aũt olfatus etiã per mediũ: aut aerẽ aut aquã. Eteni aialiũ ea q̄ in aq̄s degunt: vident̃ odorẽ ſentire: tã habẽtia q̄ȝ nõ hñtia ſãguinẽ. Sicut ⁊ ea que verſant̃ in aere. Hoꝝ nãq̄ȝ nõnulla odorẽ alimenti percipiunt eminus: perguntq̄ȝ ad ipſum.

Te.c. ¶ Eſt autẽ omnis olfatus per mediũ vt aerem aut aquã. Etnãqȝ aquatica vident̃ odorẽ ſentire. Simil'r aũt ⁊ q̄cũqȝ cũ ſanguine ⁊ ſine ſanguine: ſicut ⁊ que in aere. Eteni horũ quedam a longe occurrunt ad alimentum: que ab odore mouentur. Lectio. XX.

Poſtq̄ȝ ph's determinauit ḋ odorabili: hic determinat de imutatione odoratus ab ipſo. Et ꝑmo quãtũ ad mediũ. Scḋo quãtum ad organũ ſenſus. ibi (Eſt ãt odor ſicci.) Circa ꝑmuȝ duo facit. Primo oſtẽdit qḋ ſit mediũ iſtrumenti odoratus. Scḋo mouet quandã q̄õnẽ circa determinata. ibi (Unde dubiũ.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ ſenſus olfatus imutat̃ ab odorabili per mediũ. ſ. aereȝ: aut aquã. Et ꝙ aer ſit mediũ in olfatu manifeſte apparet: q̄a nos ꝑ aerẽ odoramus. Unde oportuit manifeſtare aquaȝ eſſe mediũ in olfatu. Qḋ quidẽ oſtẽdit ꝑ hoc ꝙ aialia aq̄tica odorẽ ſentiũt: nõ ſolũ illa que hñt ſanguinẽ: ſed etiã illa que ſanguine carẽt: ſicut ⁊ aialia que viuunt in aere. Qḋ apparet ex hoc ꝙ quedã eoꝝ de lõginquo veniũt ad alimentũ: qḋ nõ poſſet eſſe: niſi i quãtũ ꝓuocant̃ ab odore: ſicut pȝ de vulturibus q̄ ex multis diebus dñr ad cadauera ꝯuenire. ¶ Quõ aũt odor ad tã remota ſpatia diffundit̃: dubitatio eſt. ¶ Sciẽdũ itaq̄ȝ eſt quoſdam poſuiſſe oẽs ſenſus quodã perfici tactu. Dicebãt eni oportere ꝙ ſenſus ⁊ ſenſibile ſe cõtingat ad hoc ꝙ ſentiat̃. Aliter tñ eſtimabãt hoc accidere i viſu: ⁊ in aliis ſenſib⁹. Dicebãt eni ꝙ ex viſu egrediebant̃ linee viſuales progredientes vſq̄ȝ ad rẽ viſaȝ: ⁊ ex earũ contactu viſibile videbat̃. In aliis aũt ſenſib⁹ dicebãt ꝙ ecõuerſo ſenſibile ꝑueniebat ad ſenſuȝ. Et ꝙ in tactu ⁊ guſtu hoc manifeſte videt̃ accidere. Nã tãgibile ⁊ guſtabile quodã ꝯtactu ſentiunt̃: in auditu etiã idẽ videt̃ eẽ. Nã aer motus vſq̄ȝ ad auditũ pertingit. Circa olfatũ etiã idẽ eſſe dicebãt. Ponebãt eni ꝙ a corpe odorabili reſoluat̃ quedã fumalis euaporatio: que eſt ſubm odoris: ⁊ ꝑueniebat vſq̄ȝ ad ſenſuȝ olfatus. Cã eni hui⁹ diuerſitatis hec eſſe videt̃: q̄a antiqui nõ ponebãt nec percipiebãt aliq̄d de imutatione ſpũali medii: ſȝ ſolũ de imutatiõe nãli. In aliis aũt ſenſib⁹ apparet q̄dã imutatio nãlis in medio: ſȝ nõ in viſu. Manifeſtũ eſt eni ꝙ ſoni ⁊ odores deferunt̃ ꝑ ventos vel impediunt̃: colores aũt nullo mõ. Manifeſtũ eſt etiã ꝙ ꝯrioꝝ coloꝝ ſpẽs ꝑ eãdẽ partẽ aeris deferunt̃ ad viſuȝ: ſic cuȝ vn⁹ videt albũ: alius nigrũ ſil' exiſtẽtes i eodẽ aere ⁊ eodẽ aere vtẽtes pro medio. Qḋ qdẽ in olfatu nõ accidit. Nã ꝯrii odores ẽt in medio ſe ipedire inueniunt̃. Et ideo non ꝑcipiẽtes imutationẽ qua mediuȝ imutat̃ a viſibili: poſuerũt ꝙ viſus defert̃ vſqȝ ad rẽ viſam. Sed q̄a ꝑcipiebãt imutationẽ qua mediũ imutat̃ ab aliis ſenſib⁹: credebãt ꝙ alia ſenſibilia deferent̃ ad ſenſuȝ. ¶ Sed manifeſtũ eſt ꝙ hoc in olfatu nõ põt accidere. Cũ eni odor cadaueris vſqȝ ad quingẽta miliaria vel amplius a vulturibus ſentiat̃: impoſſe eẽt ꝙ aliqua corꝑalis euaporatio cadaueris vſqȝ ad tantũ ſpatiũ diffunderet̃. ꝑcipue cuȝ ſenſibile imutet mediũ vndiqȝ ſȝ eãdẽ diſtãtiã: niſi impediat̃. Nõ aũt ſufficeret ad occupandũ tantũ ſpatiũ: etiaȝ ſi totũ cadauer reſolueret̃ in fumalẽ euaporationẽ: cũ ſit certus terminus rarefactionis ad quẽ corp⁹ nãle ꝑuenire põt: qui eſt raritas ignis: ⁊ ꝑcipue cũ ꝑ huiꝰ odorẽ cadauer nõ appareat ſenſibil'r imutatũ. ¶ Et ideo dõm ẽ ꝙ ab odorabili reſolui quidẽ põt fumalis euaporatio: q̄ tñ nõ ꝑtingit vſqȝ ad terminũ vbi odor ꝑcipit̃: ſed imutat̃ medium ſpiritual'r vltra q̄ȝ dicta euaporatio pertingere poſſit. Qȝ autẽ ſpũalis imutatio ſit a viſibili magis q̄ȝ ab aliis ſenſibilibus. rõ eſt: q̄ȝ viſibiles q̄litates inſunt corruptibilibus corꝑib⁹ ſm ꝙ cõicant cũ corꝑib⁹ icorruptibilib⁹. vñ hñt eẽ formali⁹ ⁊ nobili⁹ q̄ȝ reliq̄ ſenſibilia que ſũt ꝓpa corruptibiliũ corporũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quocirca dubitationẽ hic locus hr̃e videt̃: ſi cuncta quidẽ ſimil'r olfaciunt: homo ꝟo reſpirãs: non reſpirãs aũt: ſed ſpirãs: aut detinẽs ſpũȝ non olfacit: neqȝ eminus neqȝ cominus: neqȝ ſi in ipſis naribus intus rem olentẽ poſuerim⁹. Atqȝ ſenſum qdeȝ nõ fieri: ſi in inſtrumẽto ſenſus res ipſa ſenſu ꝑcipiẽda ponat̃: cõe oibus eſt. Sed nõ ſentire ſine reſpiratione propriũ hoium eſſe videt̃: qḋ qdẽ experientia late patet. Quare ea que ſanguinis expertia ſũt: cũ nõ reſpirent: ſenſum quendã preter eos ſenſus qui dicantur aliũ habent.

¶ Unde ⁊ dubiũ videt̃: ſi oia qdẽ que ſub odore fiunt ſimil'r odorẽt. Homo aũt reſpirãs odorat: nõ reſpirãs aũt ſed expirãs aut retinẽs ſpũȝ nõ odorat neqȝ a lõge neqȝ a ꝓpe: neqȝ ſi in naſum intus apponat̃. Et hoc quidẽ in ipſo poſitũ quo ſentit̃: inſenſibile eſſe oibus cõmune eſt: ſed ſine reſpiratiõe nõ ſentire: ꝓpriũ eſt hoiuȝ. Manifeſtũ aũt eſt tentantibus. Quare ſanguinẽ non habẽtia quoniã nõ reſpirant: alteꝝ vtiqȝ quendã ſenſum hñt preter eos qui dicti ſunt.

¶ Mouet dubitationẽ circa predicta. Et ꝑmo obiicit ad vnã ptẽ. Scḋo ad aliã. ibi (Sed impoſſe eſt.) Tertio ſoluit. ibi (Videt̃ aũt.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ cũ etiã aquatica odorẽt ꝑ aquã: dubiũ videt̃ ſi oia ſimil'r odorẽt q̄ſi habẽ

tia eūdē ſenſuȝ. Et videt̄ q̄ nō: q̄a hō odorat dū attrahit aerē reſpirādo: q̄ñ aūt nō reſpirat attrahēdo aerem: ſed emittēdo ipſuȝ exſpirat aut retinet ſpūm: nō odorat neq̄ȝ de lōge neq̄ȝ de ꝓpe: etiā ſi poneret̄ odorabile intus in naſo. Sed hoc q̄ ſenſibile poſitū ſupra ſenſuȝ nō ſentiatur cōe eſt oībus alijs ſenſibus vl̄ aīalibus. Sed q̄ odor nō ſentiat̄ ſine reſpiratione hoc eſt propriū hoīb⁹. Et h̄ manifeſtū eſt ſi q̄s tētare voluerit. Un̄ cū aīalia nō hn̄tia ſāguinē nō reſpirēt: videt̄ q̄ hēant aliū ſenſum p̄ter olfatū ⁊ alios ſenſus q̄ dicti ſunt in hoīe. ¶ Deīde cuȝ dicit.

¶ At id eſſe non pōt: quippe cū odorē percipiāt: ſenſus eni rei tā̄ male q̄ȝ bene olentis olfatus ſine controuerſia eſt. Preterea a vehementibus ⁊ ipſa corrū̄pi vident̄ odoribus: a quibus ⁊ hō corrūpit̄: vt bituminis: ſulfuris: ⁊ ſimiliuȝ. Neceſſe eſt igitur ipſa olfacere: non reſpirantia tamen.

T.c.99. ¶ Sed impoſſibile eſt. ſiquidē odorē ſentiunt. Odorabilis eni ſenſus ⁊ mali odoramēti ⁊ boni odoramenti olfatus eſt. Amplius aūt ⁊ corrumpi vident̄ a fortibus odoribus ex quib⁹ hō corrumpit̄: vt aſphalto ſulfure ⁊ hui⁹. Olfatū quidē igit̄ hr̄e neceſſe etiā nō reſpirantia.

¶ Obijcit in ↄ̄triū duab⁹ rōnib⁹. Pria rō eſt. q̄a ſenſus diſtinguunt̄ ſm̄ ſenſibilia. vn̄ cuȝ ſenſus olfatus ſit ſenſus odorabilis. ſ. boni ⁊ mali odoramēti: ⁊ hoc cōiter ſentiatur tā ab hoīe q̄ȝ ab aīalibus alijs nō reſpirātib⁹: ſeq̄t̄ q̄ idē ſenſus olfatus ſit in hoīe ⁊ in alijs aīalibus. Alia rō eſt: q̄a eiuſdē ſenſus eadē ſūt corruptiua: nō eni viſus patit̄ aliq̄d a ſonis neq̄ȝ auditus a colorib⁹. Sed ſenſus aīalium non reſpirantiū vident̄ corrūpi a grauib⁹ odorib⁹ ⁊ excellētib⁹ ex q̄b⁹ ſenſus hoīs corrūpit̄. ſ. ab aſphalto q̄d eſt quedam confectio ex ſuccis herbarū: ⁊ a ſulfure: ⁊ ab huiuſmodi. ergo alia habent ſenſum olphatus ſicut hōīes: l ȝ non reſpirent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̄ȝ huius inſtrumentū ſenſus in hoīe peridē videt̄ ab inſtr̄o differre taliū aīantiū: atq̄ȝ oculi differunt ab eoꝝ oculis animaliū: que duros oculos habent. Nam aīaliū ea que molles oculos habent palpebras ipſas vti ſepem ⁊ tegmen habent: quas niſi mouerint: ac aperuerint: non vident: vt late patet. At ea que duroꝝ ſunt oculoꝝ: nihil habēt profecto tale. Sed ilico res eas vident: que in perſpicuo ſūt. Sic igit̄ ⁊ inſtrumentum olfatus in hiſce qui dicit̄ que non reſpirant velamine caret: perinde atq̄ȝ oculus durus: vt diximus. In his autē que ſuſcipiunt aerē hēt velamen: q̄d cuȝ reſpirant aperitur: venis meatibuſue diſtentis. Et idcirco que reſpirant non olfaciunt in aqua: neceſſe eſt enim olfaciant reſpirando: at id in aqua facere nequeunt.

T.c.100 ¶ Videt̄ aūt hoībus differre hoc ſenſitiuȝ ad ea que alioꝝ aīaliū: ſicut oculi ad ea que duroꝝ oculoꝝ ſunt. Hec q̄dē eni hn̄t phragma ⁊ ſicut velamē palpebras quas aliq̄s nō mouens neq̄ȝ retrahēs nō videt. Fortia aūt oculis nihil huiꝰ hn̄t: ſed moꝝ vidēt que fiunt in lucido. Sic igit̄ ⁊ odoratū: alijs quidē ſine operculo ē: ſicē oculis: alijs v̄o aerē recipientibus hēre coopertum: q̄d reſpirantibus diſcooperit̄ ampliatis venis ⁊ poris. Et ꝓpter hoc reſpirātia nō odorāt in aqua. Neceſſariū eni eſt odorē pati reſpirantia: hoc autem facere in humido impoſſīe.

¶ Soluit queſtionē: q̄a iſta diuerſitas in modo reſpirādi nō eſt ex diuerſitate ſenſus: ſed ex diuerſa diſpōne organi. Organū eni olphatus in hoīe differt ab organis alioꝝ aīaliū: ſicē oculi hoīuȝ differūt ab oculis duris quorūdaȝ aīaliū. Oculi eni hoīuȝ hn̄t q̄ddā phragma. i. pānū ad cooperiendū. ſ. palpebras: vn̄ hō nō pōt videre niſi quodā motu palpebre retrahant̄: q̄d nō accidit in aīalib⁹ hn̄tibus duros oculos: ſed ſtatī vident ea quoꝝ ſpēs fiunt in diaphano. Ita etiā ⁊ in aīalibus nō reſpirātibus: organū odoratus eſt ſine operculo: ſed in aīalibus reſpirantibus hn̄t quoddā coopertoriū: q̄d opꝫ aperiri ampliat̄ poris p̄ reſpirationē. Et iō aīalia reſpirātia nō odorāt ī aqua: q̄a opꝫ q̄ patiant̄ ab odore reſpirando: quod non poteſt fieri in aqua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autē odor ſicci: ſicut humidi ſapor. Ipſum v̄o inſtrumentum olfatus eſt potentia tale.

¶ Eſt aūt odor ſicci ſicut humor humidi. Odoratiuū autem ſenſitiuum potētia hui⁹ eſt.

¶ Determinat de inſtr̄o olfatus: ⁊ dicit q̄ odor fundatur in ſicco ſicut ſapor in humido. Organū aūt odorat⁹ opꝫ eſſe in potentia ad odorem ⁊ ad ſiccum: ſicut organū viſus eſt in potentia ad colores ⁊ ad lucem.

¶ Guſtabile aūt eſt quoddā tangibile. Atq̄ȝ hec eſt cauſa vt ipſum non ſit ſenſibile per mediū in corpus extraneū. Neq̄ȝ eni tactus tali medio percipit. Eni v̄o corpus etiam id in quo tanq̄ȝ in materia: eſt ipſe ſapor qui guſtu percipitur: humidum eſt: quod eſt tangibile quoddam.

¶ Guſtabile autē eſt quiddaȝ tāgibile: ⁊ hec eſt cauſa quare non ſit ſenſibile per medium extraneū corpus. Neq̄ȝ eni tactus. Et corp⁹ in quo eſt humor q̄d eſt guſtabile eſt in humido ſicē in mā. Hoc autē quiddā tāgibile. T.c.101. Lec. XXI.

Poſtq̄ȝ Ph̄s determinauit de viſibili ⁊ audibili et olfatibili: hic quarto determinat de guſtabili. Et diuidit̄ in p̄tes duas. In prima determinat de guſtabili ī cōi. In ſc̄da de ſpeciebus guſtabilis. i. ſaporis. ibi (Spēs aūt.) Circa p̄mū tria facit. Prio inq̄rit an guſtabile p̄cipiat̄ p̄ mediū. Sc̄do oſ̄dit q̄d p̄cipiat̄ per guſtū: q̄a guſtabile ⁊ nō guſtabile. ibi (Sicē aūt.) Tertio q̄le oporteat eē organū ſenſus guſtus. ibi (Qm̄ āt humidū.) Hec eni tria circa alios ſenſus tractauit. ſ. mediū ī quo ſentit̄: id q̄d ſenſu p̄cipit̄: ⁊ organū ſenſus: q̄ in guſtu. vt videbit̄ opꝫ eſſe. Circa p̄mū tria facit. Prio oſ̄dit q̄ guſtabile nō p̄cipit̄ p̄ mediū extraneū. Sc̄do excludit quādā obiectionē. ibi (Un̄ ⁊ ſi ī aqua.) Tertio oſ̄dit q̄d req̄rat̄ ad h̄ q̄ guſtabile p̄cipiat̄. ibi (Nō aūt facit.) Dicit ergo p̄io q̄ guſtabile eſt q̄ddā tāgibile. i. q̄d tactu diſcernit̄. Et hec eſt cā q̄re nō ſentit̄ p̄ mediū q̄d ſit corpus extraneū. Et dī extraneū q̄d nō eſt ps aīalis. Sentiunt̄ eni ſenſibilia de q̄bus ſ̄us dictū eſt p̄ aerē aut aquā q̄ nō ſunt p̄tes aīalis. Sed tact⁹ nō ſentit ſuū obiectū per mediū extraneū: ſȝ p̄ mediū ↄ̄iunctū. Nā caro eſt mediū in ſenſu tact⁹. vt īfra patebit. t.c.116 Et iō cū guſtus ſit q̄dā tact⁹: ⁊ guſtabile ſit q̄ddā tāgibile nō p̄cipit̄ guſtabile p̄ mediū extraneū. Q̄ aūt guſtabile ſit q̄ddā tāgibile oſ̄dit p̄ h̄ q̄ humor. i. ſapor qui eſt guſtabile radicat̄ in hūido ſicē in mā ꝓpa. Hūidū aūt

eſt q̄ddā

eſt q̃dã tãgibile. Un̄ mãifeſtũ eſt ꝙ guſtabile eſt q̃dã
Dubiũ. tãgibile. ¶ Sed ſi guſtus eſt q̃dã tactus videt̃ ꝙ nõ de-
beat diſtigui ꝯ tactu cũ ſpẽs nõ diuidat̃ ex oppoſito con-
tra genus: ⁊ ſic ſequit̃ ꝙ nõ ſũt q̃nque ſenſus: ſed tñ qua-
Solo. tuor. ¶ Sed dicit̃ ꝙ guſtus ⁊ tactus pñt cõſiderari du-
Quo cõueniũt et nõ cõueniunt guſt⁹ ⁊ tactus. pliciter. Uno mõ quantũ ad modũ ſentiẽdi: ⁊ ſic guſtus
eſt q̃dã tactus. Nã in tãgẽdo ſuũ obꝫ ꝑcipit. Alio modo
quãtũ ad obm: ⁊ ita opꝫ dicere ꝙ ſicut ſe hẽt obꝫ guſtus
ad obm tact⁹: ſic ſe hẽt ſenſus guſt⁹ ad ſenſuz tact⁹. Ma-
nifeſtũ eſt aũt ꝙ ſapor q̃ eſt obm guſtus non eſt aliq̃ q̃li-
tas de q̃litatib⁹ ſimpliciũ corpoꝝ ex q̃bus aĩal ꝯſtituit̃:
que ſũt ꝓpria obiecta ſenſus tactus: ſed cauſat̃ ab eis et
fundat̃ in aliquo coꝝ ſic in mã. ſ. in humido. Un̄ mani-
feſtũ eſt ꝙ guſtus nõ eſt idẽ ꝙ ſenſus tactus: ſed quodã-
modo radicat̃ in eo. Unde ⁊ cõ ſuccedit de guſtu diſtigui,
ꝙ põt accipi guſtus ꝓut eſt diſcretiuus ſapoꝝ: ⁊ põt ac-
cipi vt eſt tactus quidã ꝓut diſcernit qualitates tãgibi-
les. ſ. alimenti: cuius ſenſus eſt tactus vt ſupra dictũ eſt.
Lec.20 Unde ꝑhs dicit in 3° ethicoꝝ ꝙ circa delectationes gu-
t.c.28. ſtus prout accipit̃ ꝑmo modo: non eſt tẽperãtia: ſed ſolũ
ca.12. prout eſt tactus quidam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapropter ſi etiã eſſem⁹ in aqua: dulce ſane ſen-
tiremus in ipſa poſitum: ⁊ non ſenſus illius nobis ꝑ
aquam: tanq̃ per medium eſſet: ſed quia permixtuꝫ
illud eſſet cuꝫ humido: q̃ẽadmodũ in potione fieri
ſolet. Color autem non hoc videt̃ modo ꝙ miſceat̃:
neq̃ꝫ de fluxibus. Non igit̃ vt eſt ibi: ſic eſſe de me-
dio dicere poſſumus: nullum eñ extremũ eſt mediũ:
vt dixim⁹: vt āt viſibile ẽ color: ſic ẽ guſtabile ſapor.

¶ Unde ⁊ ſi in aqua eſſemus: ſentiremus vtiq̃ꝫ
appoſitũ dulce. Non aũt eẽt tũc nobis ſenſus
per mediũ: ſed in eo qð miſcet̃ humido ſicut in
potu. Color aũt nõ ſic videt̃ in eo qð miſcetur:
neq̃ꝫ de fluxionib⁹. Ut q̃dẽ igit̃ mediũ: nihil ẽ.
Ut aũt color viſibile. Sic guſtabile humor eſt.

¶ Excludit quandã obiectionẽ. Manifeſtuꝫ eſt eñi ꝙ ſi
al' qð corpus ſaporoſuꝫ diſſolubile per aquã in aqua po-
nat̃: vtpote mel vel aliq̃d huiꝰ: et nos eſſemus in aqua
q̃uis diſtãtes ab illo corpe ſaporoſo: ſaporẽ tñ eius ſenti-
rem⁹ ĩ aqua: ⁊ ſic videt̃ ꝙ guſtus ſuſcipiat ſuũ obiectũ ꝑ
aquã qð eſt mediũ extraneũ. Et ideo ad excludẽdũ hãc
obiectionẽ ꝯcludit ex dictis: ꝙ cũ guſtabile nõ ꝑcipiat̃ ꝑ
mediũ extraneuꝫ: ſequit̃ ꝙ ſi eſſemus in aq̃ ſentiremus
vtiq̃ꝫ corpus dulce appoſitũ in aqua diſtans a nobis: nõ
tñ eẽt nobis ſenſus per mediũ: ſed ex eo ꝙ ſapor ille per-
miſcet̃ aqueo humido: vt accidit ĩ potu: ꝓut a cũ ꝑmiſcet̃
aque vel vino mel vel aliq̃d huiꝰ. ipſa eñi aqua ĩmutat̃
nãli ĩmutatione a corpe ſaporoſo. Unde guſtus nõ perci-
pit ſaporẽ corpis diſtãtis vt eſt talis corpis ſapor: niſi ſꝫ
ꝙ aqua eſt ĩmutata a tali corpe. Cuius ſignũ eſt ꝙ guſt⁹
nõ ĩmutat̃ ab aq̃ ſic intẽſe: ſic natus eſt ĩmutari a ſapore
corpis diſtãtis: eo ꝙ ſapor ille debilitat̃ per admixtionẽ
aque. Sed color nõ ſic videt̃ per mediũ: ꝙ. ſ. corpus co-
loratũ admiſceat̃ medio: aut aliq̃d eiꝰ defluat ad viſuꝫ:
vt Democritus ponebãt: ſed per ſpũalẽ ĩmutationẽ me-
dij. Unde viſus non percipit colorẽ vt aeris vl' vt aque:
ſed vt corpis colorati diſtantis: ⁊ ſm eãdẽ mẽſurã. Si g̃
velimus cõparare guſtum ad viſum nihil eſt qð ſit me-
diũ in guſtu. ſicut illud qð eſt mediuꝫ in viſu. Sed ſicut
color eſt viſibile. i. obiectũ viſus: ſic humor. ſ. ſapor ẽ gu-
ſtabile: id eſt obiectũ guſtus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqui nihil abſq̃ꝫ humiditate ſaporis efficit ſenſuꝫ:
ſed omne quod ipſius efficit: humiditatem aut actu
aut potentia nimirũ hẽt vt ſalſum. Nam ⁊ ipſum liq̃-
ſcere poteſt facile: ⁊ ſe linguam vt patet cum lique-
ſcit humidiorem efficere poteſt.

¶ Nõ aũt facit humoris ſenſum ſine hũiditate: T.c.102
ſꝫ hẽt actu aut potẽtia hũiditatẽ vt ſalſuꝫ. Un̄
eñ liquidũ ipſum eſt ⁊ liquefactiuum lingue.

¶ Oſtendit q̃d req̃rat̃ ad guſtũ ex quo mediũ nõ req̃rit̃:
⁊ dicit ꝙ nullũ ſaporoſuꝫ facit ſenſuꝫ ſui humoris. i. ſapo-
ris ſine hũiditate. Nã ſic color fit actu viſibilis ꝑ lumẽ:
ita ſapor fit actu guſtabilis ꝑ hũidũ. Et ꝑꝑ h̃ opꝫ ꝙ gu-
ſtabile vel actu hẽat humiditatẽ aqueã ſicut vinũ vl' ali-
quod huiꝰ: aut ſit potẽtia humectabile: ſic qð ſumit̃ per
modũ cibi. Et ideo opꝫ vt ſit ſaliua in ore que eſt bene li-
quida ⁊ liquefactiua lingue ꝑ quã ea q̃ ſumunt̃ humectã-
tur: vt eoꝝ ſapor percipi poſſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero ſicuti viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis: ⁊ tene-
bre nãq̃ꝫ ſunt inuiſibiles: quas etiam viſus diſcer-
nit: ⁊ eius qð valde ſplendidum eſt: ⁊ hoc enim inuiſi-
bile dicitur q̃q̃ nõ eodẽ ſed alio modo q̃ tenebre.
Sicut igitur viſus viſibilis ⁊ inuiſibilis eſt; ⁊ audi-
tus ſimiliter ſoni ſilentijq̃ꝫ: quoꝝ alterũ audibile: al-
teruꝫ inaudibile eſt: ⁊ etiã ſoni magni: perinde atq̃ꝫ
ſplendidi viſus. Nam vt paruus ſonus modo quod-
dam inaudibilis: ſic etiam ⁊ magnus ac violentus.
Inuiſibile vero multifariã dici ſolet: quoddam perin-
de dicit̃ tale atq̃ꝫ in ceteris etiã id quod impoſſibile
eſt quoddã: hoc pacto vt aptũ quidẽ ſit id hẽre quo
videre poſſit: illo auteꝫ careat: aut hẽat remiſſe vel
praue: vt informe dicit̃ aut indoctũ. Sicut igitur vi-
ſus inq̃uã viſibilis ⁊ inuiſibilis eſt: ⁊ auditus ſil'r: ſic ⁊
guſtus guſtabilis ⁊ inguſtabilis eſt: qð q̃dẽ aut exi-
guum habet: aut paruum: aut vaſtantẽ guſtuꝫ ſapo-
rem. Uidetur autem potabile ⁊ impotabile eſſe prin-
cipium. Utrũq̃ꝫ enim guſtu percipit̃. Uerum alterũ
eſt prauũ: guſtũq̃ꝫ deuaſtãt: alterũ eſt amicũ nature:
eſt autẽ potabile guſtui cum tactu cõmune.

¶ Sicut aũt viſus viſibilis eſt ⁊ inuiſibilis: tene- T.c.103
bra aũt inuiſibilis eſt: iudicat aũt ⁊ ipſam viſus.
Adhuc aũt ⁊ valde ſplendidi eſt: ⁊ eñi hoc inui-
ſibile eſt alio aũt mõ a tenebra. Similr auteꝫ ⁊
auditus ſoniq̃ꝫ ⁊ ſilentij: quoꝝ aliud audibile:
aliud nõ audibile ⁊ magni ſoni: ſicut viſus eſt
ſplendidi. Sicut eñi paruus ſonus inaudibilis
quodã modo: ſic ⁊ magnus ⁊ violentus. Inui-
ſibile aũt aliud quidẽ oĩno dicit̃: ſicut ⁊ in alijs
impoſſe: aliud autẽ q̃uis aptum natum nõ hẽt:
aut prãue: ſicut qð ſine pedibus eſt: ⁊ ſine gra-
du dicit̃. Sic autem guſtus guſtabiliſq̃ꝫ ⁊ non
guſtabilis. Hoc aũt eſt paruũ aut prauũ habẽs
humorẽ: aut corruptiuũ guſtus. Uidet̃ autem
principiũ eſſe potabile ⁊ non potabile. Guſtus
eñi q̃dã ambo. Sed hoc q̃dẽ vt prauũ ⁊ cor-
ruptiuũ guſtus. illud autẽ ſm nãm. Eſt autem
cõmune tactus ⁊ guſtus potabile.

¶ Oſtēdit qd percipiat per guſtū: ⁊ dicit ꝙ ſic eſt de viſu ⁊ auditu: ſic eſt de guſtu. Viſus enī cognoſcit viſibile ⁊ T.c.71. inuiſibile vt ſupra dictū eſt. Inuiſibile eni eſt tenebra de qua viſus iudicat. Et ſilr illud qd eſt valde ſplēdidū vt ſol dr̄ inuiſibile: ſed alio modo ꝙ̄ tenebra. Nā tenebra dicitur inuiſibile ꝑpter defectū lumīs: ſplēdidū aūt ꝑpter abūdantiā corrūpentis ſenſuz. Et ſilr audit⁹ eſt audibilis.ſ.ſoni ⁊ nō audibilis vt ſilētij qd eſt ꝑuatio ſoni: ⁊ etiā nō audibilis.i.ſoni male audibilis: qui vl̄ ꝑꝑ ſui excellētiā corrūpit ſenſuz: vel ꝑꝑ ſui ꝑuitatē non ſufficienter ſenſuz imutat. Sic etiā eſt in oīb⁹ q̄ ſm potētiā ⁊ īpotentiā dr̄. Nā īpoſſe dr̄ in oīb⁹ aut qd nō hȝ qd natū eſt hr̄e: aut qd ꝑuū hēt. Sicut nō greſſibile dr̄ aīal: ⁊ qd penit⁹ caret pedib⁹: ⁊ qd eſt claudū aut debile pedib⁹. Similr aūt ⁊ guſtus ⁊ guſtabilis ⁊ nō guſtabilis. Non guſtabile aūt dicit dupl̄r: qd aut parū hȝ de ſapore: aut malū ſaporē: aut nimis violentū ad corrūpēdū ſenſuz. Et q2 guſtabile eſt humidū aqueū qd eſt potabile: ⁊ hoc eſt pncipiū saporis. ſ. humidū aqueū videt ꝙ potabile ⁊ nō potabile ſit pncipiū eoꝝ q̄ guſtu ꝑcipiunt. Guſtus em̄ percipit ambo: ſed vnū vt ꝑuū ⁊ corruptiuū ſenſus.ſ. nō potabile: aliud aūt vt ꝯueniēs ſm nām.ſ. potabile. Sicut autē guſtabile percipit guſtu ꝑut guſtus eſt quidā ſenſus diſcretus a tactu: ita potabile ⁊ nō potabile percipit a guſtu ꝑut guſtus eſt qdā tact⁹. Nā potabile eſt cōe ⁊ tact⁹ ⁊ guſtus. Tactus quidē īquantū eſt humidū: guſtus aūt īquātū eſt humidū ſaporabile. Manifeſtū eſt ḡ ꝙ delectationes que ſunt in cibis ⁊ potibus inquātū ſunt ſenſibilia ⁊ potabilia: ꝑtinēt ad guſtū inquātū eſt tactus qdā capi.iz. vt dicit in 3° ethicoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo cum guſtabile ſit humidum: neceſſe eſt ⁊ inſtrumētū ſenſus ipſius neqȝ humidū eſſe actu: neqȝ etiam tale: vt humectari nō poſſit humidūqȝ euadere. Patitur enīȝ aliquid guſtus ab ipſo guſtabili: ea nimirū ratione qua guſtabile eſt. Neceſſe eſt igit inſtrumentū guſtus potentia quidem humiduȝ eſſe: humectari autem actu. Ita autē humectari: vt eius conſeruetur cum humectatur ⁊ ratio.

T.c.104 ¶ Quoniā aūt humidū quidē eſt guſtabile: neceſſe ſenſitiuū ipſius neqȝ humidum eſſe actu: neqȝ impoſſe fieri humidū. Patitur enīȝ aliqd guſtus a guſtabili ſm ꝙ guſtabile eſt. Neceſſariuȝ eſt ergo humectatū fore qd poſſe humectari ſaluatū: nō humidū aūt guſtatiuū ſenſitiuū.

¶ Oſtendit quale debeat eſſe inſtrumētū guſtus. Et pmo ponit vitatē. Scdo manifeſtat eā per ſignū. ibi ¶ Signū autē. Dicit ergo pmo ꝙ q2 illud qd eſt guſtabile ops eſt humiduȝ ⁊ ſaporoſum: neceſſe eſt organum guſtus: neqȝ eſſe humidū actu neqȝ ſaporoſum ſm ſeipſuȝ: neqȝ eſſe tale ꝙ nō poſſit fieri humidū: ſicut inſtrumētū viſus eſt quod nō habet colorē: ſed eſt ſuſceptiuū coloris. Et hoc ideo eſt: q2 guſtus patitur aliqd a guſtabili ſm ꝙ eſt guſtabile: ſicut quilibet ſenſus a ſenſibili. Unde cuȝ guſtabile īquantū guſtabile ſit humidū: neceſſe eſt ꝙ organū guſtus inquantum eſt ſam paſſum ſit humectatum: ⁊ tamen ſaluatur in ſua natura vt ſit guſtatiuū: id eſt potēs guſtare: cum poſſibile eſt humectari: non tamē eſt humidum actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signum autez eſt linguam neqȝ cum eſt valde ſiccā neqȝ cū eſt nimirū humida ſentire. Is eni tactus ſit humidi primi perinde atqȝ ſi cum pregustauerit quiſpiam vehementē acrem⁹ſ ſaporez: deinde aliū guſter: ⁊ vt in egrotantibus ſit: quibus cuncta videntur amara: q2 ligua ſentiāt tali humiditate referta.

¶ Signū aūt neqȝ ſiccā exiſtentē linguā ſentire: neqȝ multū humidā. Hic enīȝ tactus ſit primi humidi: ſicut cū aliquis qui ante guſtauit fortē humorem: guſtet alterum: ⁊ vt laborantibus amara omnia videntur: ꝑpter id quod ligua plena huiuſmodi humiditate ſentit.

¶ Oſtendit qd dixerat per ſignum dicens: ꝙ ſignum predictorum eſt: ꝙ neqȝ lingua exiſtēs ſicca poteſt ſentire: neqȝ exiſtens multū humida: q2 cuȝ exiſtit valde humida ꝑcedēti: dominate humiditate ſit in ea tactus ⁊ ſenſus precedētis humidi ⁊ nō ſupuenientis: ſicut cū aliquis ante guſtauerit aliquē fortē ſaporē: poſtea ſi guſtet alteꝝ: nō percipiet ipſuȝ: quia adhuc in mēt ſenſus pmi hūoris in lingua. Et ſimiliter laborātibus.i. febricitantibus: omnia videntur eſſe amara: ꝑpter hoc ꝙ ſentiunt per linguaȝ plenā humiditate huiuſmodi: ſ. ſcȝ cholera que eſt amara. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Species autem ſapoꝝ ita ſeſe habēt: quēadmodū colorū. Dulce naqȝ ⁊ amarū cōtraria ſimplicia ſunt. Heret autē dulci quidē pingue: amaro autē ſalſuȝ. At inter hec collocant: acre: acerbuȝ: acidum: atqȝ acutū. He naqȝ fere differentie videnť eſſe ſaporū. Quare guſtus quidē inſtrumentū id eſt qd eſt potētia tale: guſtabile autem id qd ipſuȝ actu facere pōt.

¶ Species aūt humorum ſicut ⁊ in coloribus: ſimplices quidē cōtrarie ſūt: ſicut dulce ⁊ amarum. Habite aūt ſunt cum hoc quidē pingue: cuȝ illo vo ſalſum: media aūt hoꝝ acre ⁊ auſterū ⁊ ponticum ⁊ acutū. Fere enim hec videntur eſſe humorū differentie. Quare guſtatiuū eſt potentia huiuſmodi. Guſtabile autez eſt factiuum actu huius. T.c.105

¶ Determinat de ſpeciebus ſapoꝝ: ⁊ dicit ꝙ ſicut in coloribus ſimplices colores ſunt ꝯtrarij: vt albū nigrūqȝ: ſic in ſaporibus ſimplices ſunt ꝯtrarij: vt dulce ⁊ amarū. Species aūt ſapoꝝ hitēs.i. imediate ꝯſequētes ſimplices ſpēs ſunt pingue qd ſequit dulce: ⁊ ſalſum qd ſequit amarū. Media aūt hoꝝ ſūt acetoſum ⁊ auſterū ⁊ ponticū ⁊ acutū: que duo in idē reducunť. Ad has aūt ſeptē ſpēs ſapoꝝ fere videnť reduci oēs alie. Cōſiderādū eſt aūt circa has ſpecies ꝙ q2uis ſapores cauſenť a calido ⁊ frigido ⁊ humido ⁊ ſicco: ⁊ cōtrariis ſunt: que maxime diſtant: nō tñ ſm maximā diſtantiaȝ calidi ⁊ frigidi ⁊ humidi ⁊ ſicci attendit ꝯrietas in ſpēbus ſaporuȝ: ſed ſm ordinem ad guſtū ꝑut natus eſt imutari a ſapore: vel cū horrore vel cuȝ ſuauitate. Unde non eſt neceſſariū ꝙ dulce vel amarū ſit maxime vel calidū vel frigidū vel humidū vel ſiccum: ſed maxime ſe habeat in tali diſpōne per quā comparať ad ſenſuȝ guſtus. De gñatione aūt ſaporū in libro de ſenſu ⁊ ſenſato determinať. Ultimo aūt concludit ꝙ guſtatiuum.i. ſenſus guſtus vel organum eius eſt in potentia ad ſaporem ⁊ ſpecies eius: guſtabile autez eſt qd poteſt reducere ipſum de potentia in actum.

¶ De tāgibili autem ⁊ tactu eadem ratio eſt. Nam ſi tactus nō vnus ſit ſenſus: ſed plures: neceſſe eſt ⁊ ea que tactu percipiuntur plura ſenſibilia eſſe. Dubitationem

tionem autem iſte locus habere videtur. Dubitabit autē non iniuria quiſpiam. vtrum plures ſint tactus an vnus tm̄. Et de inſtrumento tactus quid tandẽ ſit: vtrum ipſa caro: ⁊ id qđ in ceteris ſimile eſt carni: an ita non ſit: ſed id quidem ipſum ſit ſenſus. huiuſce medium: inſtrumentum autem ipſius primum: aliud quoddam ſit intus.

T.c.106 ¶ De tangibili autem ⁊ tactu eadem ratio. Si enim tactus non eſt vnus ſenſus ſed plures. neceſſarium ⁊ tangibilia ſenſibilia plura eſſe. Habet autem dubitationem vtrum plures ſint aut

T.c.107 vnus. Et quid eſt ſenſitiuum tangibilis. vtrum caro. ⁊ in alijs proportionale: aut non: ſed hoc quidem eſt medium: primum autem ſenſitiuū aliud quiddam eſt intus. Lec. XXII.

Poſtq̄ determinauit. Phs de ſenſibilibus ſꝫ alios ſenſus: hic determinat vltimo de ſenſibili ſm̄ tactū: q2 tactus inter alios ſenſus videt̄ eſſe minus ſpūalis: lꝫ ſit oīum aliorū ſenſuum fundamentū. Diuidit̄ aūt hec ps in duas partes. In pᵃ determinat q̄ſdā dubitatiōes circa ſenſum tactus. In ſcđa oſtdit vitatē circa hūc ſenſuꝫ. ibi (Ois aūt videt̄.) Circa pmū duo facit. Primo mouet q̄ōnes. Secūdo determinat eas. ibi (Ois eteni ſenſus.) Dicit ergo pmo ꝙ ꝗrū ad ea de q̄bꝫ ingrendū ē eadē rō eſt: ſiue loq̄mur de tāgibili ſiue de tactu. Qđ enim dr̄ de vno opꝫ dici de altero: q2 ſi tactus nō eſt vnus ſenſus ſꝫ plꝫs. neceſſe eſt ꝙ tangibilia nō ſint vnū genus ſenſibiliū: ſed plꝫa. Ideo autē hic dicit: q2 intentio ſua eſt primo determinare de ſenſibilibꝫ: poſtmodū determinabit de ſenſu. Quia vō in his que circa tāgibile ⁊ tactū dicēda ſunt: circa ſenſum tactus q̄ōnes mouebit propter hoc ꝙ cōmodiꝫ poſſunt ptractari q̄ōnes iſte circa tactū q̄ ſi mouerent̄ circa tangibile: idcirco hanc excuſationē premittit oſtendens ꝙ nō refert vtꝝ de tactu vel tangibili loq̄mur. Mouet ergo duas q̄ōnes circa tactū ⁊ tangibile. Quarū prima talis eſt. Utrū ſint plures ſenſus tactus an vnus tm̄. Secunda dubitatio eſt q̄d eſt ſenſitiuum. i. organū ſentiendi in tactu. vtrum. ſ. caro ſit organū ſenſus tactus in aīalibus hn̄tibus carnē q̄ ſunt aīalia hn̄tia ſanguinem: ⁊ in alijs q̄ carēt ſanguine aliq̄d ꝓportionabiliter rn̄dēs carni. Aut non eſt ita: ſed caro q̄dē ⁊ illud qđ ꝓportionabiliter ei rn̄det eſt mediū in ſenſu tactus. Sed primū organum ſenſus tactus eſt aliq̄d intrīſecum circa cor vt dicitur in libᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnis enim ſenſus vnius cōtrarietatis eſſe videtur: vt viſus: albi: nigriq;: ⁊ auditus: acuti: grauiſq;: ⁊ guſtus: dulcis: atq; amari. At in tangibili plures inſunt contrarietates vt patet. eſt enim calidum: frigidum: humidum: ſiccum: molle: durum: ⁊ iſtiuſmodi alia.

¶ Omnis etenim ſenſus vnius contrarietatis eſſe videtur: vt viſus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti: guſtus amari ⁊ dulcis. In tangibili autem multe inſunt contrarietates: calidum: frigidum: humidum: ſiccum: durum: molle: ⁊ aliorum quecunq; ſunt huiuſmodi.

¶ Determinat premiſſas dubitationes. Et pmo pᵃᵐ. Secūdo ſcđaꝫ. ibi (Utꝝ aūt circa primā tria facit. Primo oſtēdit ꝙ nō eſt vnus ſenſus tactus ſed plures. Scđo ſoluit poſitaꝫ rōnē. ibi (Habet aūt ſolutionē.) Tertio īprobat ſolutionē. ibi (Sed ꝙ ſit.) Rō aūt quā primo ponit talis eſt. Ois enim vnus ſenſus vr̄ eſſe vnius ꝯtrietatis: ſicut viſus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti: guſtus amari ⁊ dulcis. Sed in tangibili qđ eſt obiectum tactus ſunt multe ꝯtrietates. ſ. cali. ⁊ frigi. humi. ⁊ ſic. duruꝫ ⁊ molle: ⁊ quedam alia huiuſmodi: vt graue: ⁊ leue: ⁊ acutum ⁊ hebes: ⁊ ſimilia: ergo tactus nō eſt vnus ſenſus: ſed plures. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed eſſe videtur ad hanc dubitationem quedam ſolutio. Nam in ceteris etiam ſenſibus plures ſunt contrarietates. In voce nanq; non ſoluꝫ eſt acumē ⁊ grauitas: ſed etiam magnitudo ⁊ paruitas: ⁊ lenitas ⁊ aſperitas vocis: ⁊ alia huiuſcemodi. Sūt ⁊ circa colorē differētie alie tales.

¶ Habet autem ſolutionem quandam ad hanc dubitationem: ⁊ ꝙ in alijs ſenſibus ſunt cōtrarietates plures: vt in voce non ſoluꝫ acumen ⁊ grauitas: ſed ⁊ magnitudo: ⁊ paruitas: ⁊ lenitas: ⁊ aſperitas vocis: ⁊ ſimilia alia. Sunt aūt ⁊ circa colorē differētie huiuſmodi altere. T.c.108

¶ Ponit quādā apparentē ſolutionē ad predictā dubitatiōnē: ⁊ dicit ꝙ aliquis poteſt habere ſolutionē ad predictam dubitationē per hoc ꝙ in alijs ſenſibus videntur eſſe plures cōtrarietates: ſicut in auditu. Nā circa voceꝫ audibilē nō ſolū pōt attēdi cōtrarietas acuti ⁊ grauis: ſꝫ ēt magnitudo ⁊ paruitas vocis: ⁊ lenitas ⁊ aſperitas etiā ⁊ aliq̄ alia ſimilia. Et ſimiliter circa colorē pñt inueniri aliq̄ alie differētie preter cōtrarietatem albi ⁊ nigri: ſicut ꝙ aliquis color eſt intenſus ⁊ alius remiſſus: aliq̄s pulcher ⁊ aliquis turpis: ⁊ tamē per hoc non tollit̄ quin auditus ſit vnus ſenſus ⁊ ſimiliter viſus. Unde multiplex cōtrarietas tangibilium nō videtur impedire quominus tactus ſit vnus ſenſus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uerum quidnam ſit vnum obiectum tactui: ſicut vnum eſt auditui ſonus: non eſſe manifeſtum videt̄.

¶ Sed ꝙ ſit vnuꝫ ſubiectū ſicut auditui ſonus ſic tactui: non eſt manifeſtuꝫ.

¶ Excludit poſitā ſolutionē: ⁊ dicit ꝙ oīum ꝯtrietatū q̄ ſunt circa audibilia eſt vnū ſubm̄. ſ. ſonus: ⁊ ſimiliter color circa viſibilia. Sꝫ nō poteſt inueniri aliq̄d vnū qđ ſit cōe ſubm̄ oīum ꝯtrietatuꝫ q̄ ſunt circa tangibilia: ⁊ pp̄ hoc nō vr̄ eſſe vnū genus tangibiliū. vnde nec; vnus ſenſus tactꝫ. ¶ Ad euidētiā aūt eoꝝ q̄ hic dicunt̄ ꝯſiderare oꝫ: ꝙ diſtictio potētiaꝝ ⁊ obiectoꝝ ꝓportionabilis eſt. Unde cū vnus ſenſus ſit vna potētia: opꝫ ꝙ ei ſenſibile corrn̄dens ſit vnū genus. Oñſum eſt aūt in. io. meta. ꝙ in vno genere eſt vna prima ꝯtrietas. Unde opꝫ ꝙ circa obiectū vnius ſenſus: attēdat̄ tm̄ vna pma ꝯtrarietas. Et iō hic dicit Phs ꝙ vnus ſenſus eſt vnius ꝯtrietatis. Pñt tamē in vno genere eſſe plures ꝯtrietates poſt primā: vel ꝑ modū ſubdiuiſionis: ſicut in genere corpoꝝ pma ꝯtrietas eſt animati ⁊ inaīati. Et q2 aīatū corpus diuidit̄ ꝑ ſenſibile ⁊ inſenſibile: ⁊ vlterius ſenſibile ꝑ rationale ⁊ irrationale: multiplicant̄ ꝯtrietates in genere corpis. Uel ſunt plures ꝯtrietates vnius generis ꝑ accidēs: ſicut in genere corporis eſt ꝯtrietas albi ⁊ nigri: ⁊ ſm̄ oia q̄ corpori accidere pñt. Et per hunc modū intelligēdum eſt: ꝙ circa ſonum ⁊ vocē preter pmā ꝯtrietatē grauis ⁊ acuti q̄ eſt per ſe: ſūt alie ꝯtrietates q̄ ſūt per accidens. In genere aūt tangibilium

ſunt plures p̄ꝰ cōtrarietates per ſe: que tñ oēs quodāmodo reducunt ad vnū ſubm: ⁊ quodā modo nō. Poteſt enī vno modo accipi ſubm ɔ̄rietatis ipſuʒ genus qḋ cōparatur ad differentias ɔ̄trarias: ſicut potētia ad actum. Alio modo poteſt accipi ſubiectum ɔ̄rietatū ſuba que ē ſubʒ generis cuius ſunt cōtrarietates: ſicut ſi dicamus ꝙ corpus coloratum eſt ſubiectum albi ⁊ nigri. Si igitur loq̄mur de ſubiecto qḋ eſt genus: manifeſtū eſt ꝙ nō eſt idē ſubiectum oīum qualitatū tangibiliū. Si autem loquamur de ſubiecto que eſt ſuba: vnū ſubiectum eſt oiuʒ eorum .ſ. corpus pertinens ad ɔ̄ſiſtentiam aīalis. Unde infra dicit Philoſophus: ꝙ tangibiles qualitates ſunt corporis ſm ꝙ eſt corpus quibus .ſ. elemēta corporis diſtinguunt abinuicem. Horum enim eſt ſenſus tactus diſcretiuus que ad cōſiſtentiam corporis animalis pertinent. Unde formaliter loquendo ⁊ ſm rationem ſenſus: tactꝰ non eſt vnus ſenſus: ſed plures. Subiecto autē eſt vnus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Huius autem vtrum inſtrumentū tactus intus ſit: poſt carnem an non ſit: ſed ſtatim ſit ipſa caro: id nō eſſe ſignum videtur: ſenſum inquā illico fieri: cū res tactu percipiende tanguntur. Etenim ſi quis nunc circa carnem ſubtilem pellem extenderit: deinde reʒ tactu percipiendaʒ tetigerit: ſenſus ſtatī ſimiliter fiet: ⁊ tamen in illa pelle tactus inſtrumentū non eſt. Q̄ ſi copulata fuerit: velociꝰ vt pʒ: ſenſus ꝑceptio fiet.

T.c.109 ℭ Utrum autem eſt ſenſitiuum intus aut non: ſʒ mox caro: nullum videtur eſſe ſignum fieri ſenſum ſimul cum tactu. Etenim nunc ſi aliquid circa carnem extenderit vt pellem faciens ſimiliter ſenſum mox tactum inſinuat: ⁊ tamen cōſtat ꝙ non eſt in hoc ſenſitiuum. Si autē ⁊ cōnaturale fuerit: citius vtiq3 periget ſenſus.

ℭ Pertractat ſcḋam q̄ōnem. Et circa hoc duo facit. Primo docet veritatē. Scḋo ɔ̄cludit quoddā qḋ pertinet ad manifeſtationē p̄me q̄ōnis. ibi (Propter qḋ talis pa.) Circa primū ſciēdū eſt ꝙ poſſet alicui videri ꝙ caro eēt organū ſentiēdi ſm tactum hac rōne: q2 ſtatim ad tactū carnis ſentimus tangibilia. Dicit ergo ad excludendum hāc rōnem ꝙ ad iudicandū vtrū organū tactus ſit intus: vel nō ſed ſtatim caro ſit organum tactus: nō videt̄ eſſe ſufficiēs ſignū hoc ꝙ ſimul cum caro tangitur ſit ſenſus tāgibilis .i. ſentitur: q2 ⁊ nunc ſi aliquis ſupra carnem extēderet aliquā pelliculā aut telā ſubtilē: ſtatī ad tactum ipſius qḋ ſuperextēderet̄ carni ſentiret̄ tangibile. Scḋm tñ conſtat ꝙ organū ſenſus tactus non eſſet in illa pelle ſuperextēſa. Et itez manifeſtū eſt: ꝙ ſi illa pellis ſuperextēſa fieret ɔ̄naturalis hoī: citiꝰ per eā ſentiret̄. Unde licʒ ad tactū carnis q̄ eſt hoī connālis ſtatim tangibile ſentiat̄: nō tñ ſeq̄tur ꝙ caro ſit organū tactus: ſed eſt quoddam mediū connaturale. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quapropter talis pars corporis peride ſeſe habere videtur: atq3 ſi circunfuſus aer coniunctꝰ eſſet nobis: ac copulatꝰ. Tunc enim vno quodam inſtrumēto profecto ſonum: ⁊ colorem: ⁊ odoreʒ: videremur ſentire: ⁊ vnus quidem videretur eſſe nimirum ſenſus: viſus: auditꝰ: atq3 olfatus. Nunc autem q2 ſeiūctum ē id per qḋ fiunt motus: patet inſtrumenta iaʒ dicta ſenſuum eſſe diuerſa. In tactu autem idipſum nunc latet. Fieri enim nequit vt ex aere vel aq̄ corpus animatum huiuſmodi ɔ̄ſtet: quippe cum ſolidum quoddam eſſe oporteat. Reſtat igitur vt ex his atq3 terra ſit mixtum: quale ē ipſa caro: ⁊ id qḋ vicē ipſiꝰ ſubit. Quare neceſſe ē ipſum corpus copulatum medium eſſe inter inſtrumentum ipſiꝰ tactꝰ: ⁊ res ipſas tangibiles: per qḋ fiunt ipſi ſenſus: q̄ q̄dē ſunt plēs.

ℭ Propter qḋ talis pars corporis videtur ſic ſe habere ſicut ſi circulariter nobis adunatꝰ eſſet aer. Videremur enim vno quodam ſentire ⁊ ſonum ⁊ odorem ⁊ colorem: ⁊ vnus quideʒ ſenſus eſſe auditus ⁊ viſus ⁊ olfatus. Nūc autem quoniam determinatum eſt per qḋ fiūt motus: manifeſta ſunt p̄dicta ſenſitiua altera eē. T.c.110

ℭ In tactu autem hoc quideʒ nunc inimanifeſtum eſt. Ex aere quidem eniʒ aut aqua impoſſibile eſt conſtare animatum corpus. Oportet enim firmum eſſe. Reliquitur autem mixtum ex terra: ⁊ ex his eē vt vult caro ⁊ proportionale. Quare neceſſarium eſt ⁊ corpus eſſe qḋ medium tactui adunatum per quod fiant ſenſus cum ſint plures. T.c.111

ℭ Cōcludit quoddā qḋ valet ad manifeſtationeʒ p̄me q̄ōnis: ⁊ dicit ꝙ q2 caro eſt ſicut medium ɔ̄naturale i ſenſu tactus: videt̄ ꝙ hec pars corporis ſic ſe habeat ad ſenſum tactus: ſicut ſi aer qui eſt circa nos eſſet ɔ̄naturalis nobis. Uideretur enim tūc ꝙ aer ille eſſet organū in viſu: auditu: ⁊ olfactu: q̄ruʒ eis ſit mediū: ⁊ ita videremur vno organo ſentire ſonū: ⁊ odorē ⁊ colorem: ⁊ ꝑ ɔ̄ſequēs videretur eſſe vnus ſenſus auditus: viſus: ⁊ olfatus. Sed nūc q2 mediū per qḋ fiunt motus dictoꝝ ſenſibiliū ē (determinatū) .i. diſtinctum a nobis: manifeſtum eſt ꝙ nō eſt organū. Et itē manifeſtū eſt ꝙ diuerſa ſunt organa triuʒ ſenſuum dictorum: ⁊ per ɔ̄ſequens ꝙ ſūt diuerſi ſenſus. Sed in tactu hoc nō eſt manifeſtū: q2 mediuʒ eſt ɔ̄naturale nobis. Et huius diuerſitatis rationem aſſignat. Aer enim ⁊ aqua que ſunt media alioꝝ ſenſuum: nō pñt eſſe ɔ̄naturalia nobis: q2 impoſſibile eſt ꝙ ex aere puro ⁊ ex aqua pura conſiſtat aīatū corpus. Cuʒ enim ſint corpora humida ⁊ fluxibilia nō ſunt firma neq3 bene terminabilia in ſeipſis: ſed ſolū termino alieno. Corpus autem aīatum oportet eſſe firmū ⁊ in ſe terminatum: vnde oportet ꝙ ſit mixtum ex terra ⁊ aere ⁊ aqua: ſicut vult ſe habere id eſt ſicut exigit caro in aīalibus habentibus carnem: ⁊ illud qḋ ꝓportionabile eſt in aīalibus non habentibꝰ carnem. Et ſic illud corpus qḋ eſt mediū in tactu .ſ. caro: poteſt eē adunatū id eſt naturaliter vnitū tactui: ita ꝙ per ipſum ſicut per medium cōnaturale: fiant plures ſenſus tactus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Indicat autem plures eſſe: tactꝰ iſte qui in lingua cōſiſtit. Nam eadeʒ in parte ⁊ omnes res tangibiles: ⁊ ſaporem etiam ſentit. Si igitur ⁊ cetere partes carnis ſentirent ſaporem: vnus idemq3 tunc ſenſus videretur: eſſe profecto guſtus ⁊ tactus. Nunc autem q2 nō ſit ɔ̄uerſio: duo diuerſi ſenſus eē cēſentur.

ℭ Demonſtrat autem ꝙ plures ſint qui in lingua tactus. Omnia enim tangibilia ſentit ſm eandem partem ⁊ humorem. Siquidem igitur ⁊ T.c.112

alia caro ſentiret humorē: videret̃ vn⁹ ⁊ idē eē ſenſus: guſtus ⁊ tactus. Nunc autē ſunt duo: propter id qđ non conuertitur.

¶ Ponit quoddā aliud ad idē maīfeſtādū: ⁊ dicit ꝙ hoc idē demonſtrat̃ per hoc ꝙ in lingua ſunt plures tactus. Sentimus enim per linguā oīa tangibilia: que ſentim⁹ per alias partes corporis. ⁊ vlterius per ipſam ſentimus (humorē) .i. ſaporem quē nō ſentimus per aliquā aliā partem corporis. Si aūt alia caro ſentiret ſaporem: non diſcerneremus inter guſtū ⁊ tactum; ſicut nūc non diſcernimus inter tactum qui eſt diſcretiuus calidi ⁊ frigidi ⁊ tactum qui eſt diſcretiuus humidi ⁊ ſicci. Sed nunc apparet ꝙ guſtus ⁊ tactus ſunt duo ſenſus: q2 nō ↄuertunt̃ inuicem. non enim per q̄cūq₃ partē fit ſenſus tactus fit ⁊ guſtus. Ratio aūt quare non per quācunq₃ partem fit guſtus per quā fit tactus eſt: q2 ſapores non ſunt qualitates elemētoꝝ. ex quib⁹ corpus aīalis cōſtat. vnde nec ptinent ad ↄſiſtentiā aīalis: ſicut qualitates tangibiles.

¶ At vo dubitabit hoc loco nō iniuria quiſpiā. Nā ſi corpus qdem omne profunditatē habet: atq₃ hec eſt tertia magnitudo: fieri vo negt: vt ea corpora ſeſe mutuo tangāt: inter que corpus aliqđ medium intercedit: humidumq₃ nō eſt ſine corpore nec humectatum: ſed neceſſe eſt vel aquā eſſe vel aquā habere: qui fieri poteſt: vt corpus tangat corpus in aquā. Etenim neceſſe eſt cum extrema nō ſint ſicca: in medio aquam eſſe: qua repleta ſunt ipſa extrema. Qđ ſi hoc eſt veꝝ: fieri profecto nō poteſt: vt corporū tactus fiat in aqua. Eodē etiam modo de ijs dici poteſt: que in aere collocātur. Simili nāq₃ modo ſeſe habet aer ad ea que ſunt in ipſo: ⁊ aqua ad ea q̄ ſunt in ipſa. Latet aūt nos magis in hiſce: que ī aere collocant̃: q̄ in animalibus: que ſunt in aqua: ſi humectatum: humectatum tangit.

T.c.iij. ¶ Dubitabit autē aliquis: ſi omne corpus profundum habet. ¶ Hoc autem eſt tertia. Quorum autem corporum mediū eſt aliquod corpus: non contingit ipſa adinuicem ſe tangere. Humidum autē non eſt ſine corpore neq₃ humectatum: ſed neceſſe eſt aquam eſſe aut habere aquam. Que vo tanguntur adinuicem in aq̄ niſi ſicca extrema ſint: neceſſe eſt aquam habere medium: quo repleta ſint vltima. Si autē hoc verum: impoſſibile eſt tangere aliquid aliud in aqua. Eodem autē modo eſt ⁊ in aere. Similiter enim ſe habet aer ad ea que ſunt in ipſo: ⁊ aqua ad ea que ſunt in aqua. Latet autē magis nos: ſicut ⁊ que ſunt in aqua aīalia: ſi humectatum tangit humectatum. Lec. XXIII.

Oſtenſo ꝙ in ſenſu tactus requiritur mediū ↄnāle: h̄ ingrit ph̄s vtꝝ requirat̃ in eo mediū extraneū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit ꝙ tact⁹ nō fit ſine medio extraneo. Scđo oſidit in quo differāt tactus ⁊ guſtus ab alijs ſenſibus q per mediū extraneū ſentiunt. ibi (Utrū igitur.) Dicit ergo pmo ꝙ circa tactum pōt aliqs dubitare vtꝝ .ſ. habeat medium extraneū: cū oſtēſū ſit ꝙ habeat mediū ↄnāle. Et iſta dubitatio pcedit ſi oē corp⁹ h₃ pfūdū qđ eſt tertia dimēſio. Manifeſtū eſt enim oē corpus tres dimēſiones habere .ſ. lōgitudinē: latitudinē: ⁊ pfunditatē. Ex quo ſequit̃ ꝙ inter q̄cūq₃ corpora eſt aliquod corpus mediū. ipſa nō tāgūt ſe inuicē imediate. Diſtant enim abinuicē ex quo aliq̄ dimēſio ē iter ea: manifeſtū ē etiā ꝙ vbicūq₃ ē mediū humidū vel humectatū: opꝫ eē aliqđ corpus. Humiditas enim cū ſit qualitas q̄dā: non eſt niſi in ſbiecto corpe. Aut igit̃ ineſt alteri corpori ſm ſe ipſum: ⁊ tunc eſt humidū ſicut aq̄: aut h₃ humiditatē ſʒ aliqđ corpus ſibi aduenientē: ⁊ ſic dr̄ humectatū ex hoc ꝙ h₃ aquā in ſuperficie tm̄: vel in ſupficie ⁊ pfundo. Et h̄ eſt qđ dicit ꝙ neceſſe eſt oē corpus humidū vl humectatū eē aquā: aut habere aquā. Manifeſtū eſt aūt ꝙ corpora q̄ tangunt̃ in aqua adinuicē neceſſe eſt ꝙ habeant inter ſe aquā mediū: qua repleta ſunt vltima coꝝ: niſi forte dicat̃ ꝙ ſint ſicca in aqua exiſtentia: qđ eſt impoſſibile. Neceſſe eſt enim ꝙ ea que in aqua ſunt. ſint humectata: ita ꝙ habeant aquam in ſupficie: ⁊ ſic relinquit̃ ꝙ inter duo tangentia ſe in aqua ſit aqua mediū. Et ſi hoc verum eſt. ſequit̃ ꝙ īpoſſibile ſit ꝙ aliqđ corp⁹ tāgat aliud in aqua īmediate. Et ſilr eodē mō ſe h₃ đ aere q ē humidus nālr: ſicut ⁊ aqua. Silr enī ſe h₃ aer ad humectanda ea que ſunt in aere: ſicut ſe h₃ aqua ad humectanda ea q̄ ſunt in aqua. Sed magis latet nos de aere ꝙ ſit mediū q̄ de aqua: pp̄ h̄ ꝙ cōtinue ſumus in aere: ⁊ ſic impceptibilr īheret nobis. Et ſimiliter aīalia q̄ ſunt in aqua latet ſi duo corpora humectata per aquā ſe tāgāt. q2 enim cōtinue ſunt in aqua nō pcipiunt aquā q̄ eſt iter ipſa ⁊ corpora tāgētia. Eſt aūt ⁊ alia rō: q̄re magis latet nos de aere q̄ de aq̄: q2 aer eſt ſubtilior: ⁊ minus ſenſu perceptibilis. Relinqt̃ ergo ꝙ ſemꝑ q̄n tāgimus aliqđ eſt mediū iter nos ⁊ res cōtactas aer vel aqua. ¶ Sed dubitatio h̄ accidit. Opꝫ enim illud qđ eſt mediū in aliquo ſenſu eſſe denudatū a q̄litatib⁹ ſenſibilibus ſm illū ſenſum: ſicut diaphanū nullū h₃ colorē. manifeſtū eſt autē ꝙ aer ⁊ aq̄ hn̄t tāgibiles q̄litates: nō igit̃ mediātib⁹ eis pt fieri ſenſus tactus. Rn̄det aūt ad hoc Auerrois: ꝙ nos non patimur a puro aere vel aqua. Nihil enim patit̃ niſi a ſuo ↄ̄rio ſm pncipiū paſſiōis. aer aūt ⁊ aqua nō ↄ̄riant̃ nobis: ſed ſunt nobis ſilia. cōpant̃ enī ad nos ſicut locus ad locatum: vnde tact⁹ noſter nō patit̃ a qualitatibus aeris vl aque: ſʒ ab extraneis q̄litatib⁹. Qđ enim ſentit̃ de qualitatib⁹ tangibilib⁹ in aere ⁊ in aq̄ eſt de ammixtione extraneoꝝ corpoꝝ. vt ipſe dicit: q2 ſicut ignis nunq̄ amittit calorē ſuū: ita nec aq̄ amittit ſuā q̄litatē. Sʒ ꝙ aliq̄n ſentimus calidā. h̄ eſt ex pmixtione extranei. ¶ In hac aūt reſpōſione eſt multiplex error. Primo qdē ī hoc qđ dicit ꝙ corpora noſtra nō patiunt̃ ab aere vel aq̄: q2 ſūt ſimilia nobis. ſicut locus locato. Manifeſtū eſt enim ꝙ corpora noſtra ſortiunt̃ locū nālē ſicut ⁊ motū naturalē ex natura elemēti predominātis. Nō ergo aliter cōparātur ad locū ⁊ ad corpora ↄtinētia corpa noſtra: q̄ ipſa elemēta locata ad elemēta locātia. Elemēta aūt in ſuis extremitatib⁹ ſe alterāt: vt pꝫ per Ph̄m in pmo methео. corpus ergo noſtrū ab elemētis natū eſt alterari. Itē Oē qđ eſt in potentia: natū eſt pati ab eo qđ eſt in actu. Corpora aūt noſtra cū ſint in quadā medietate ↄſtituta īter extremitates tāgibilium q̄litatū que ſunt in elementis: hn̄t ſe ad qualitates elementares: vt potentia ad actum. Mediū enim eſt in potētia ad extrema: vt infra dicetur. Manifeſtū eſt igitur ꝙ corpora noſtra nata ſunt immutari a q̄litatib⁹ eloꝝ ⁊ ſentire eas. Prouenit g̊ h̄ error ex eo ꝙ neſciuit diſtinguere inter elementa ſm ꝙ ſunt ſibi inuicem ↄtraria: ⁊ ſm ꝙ ſunt ſe ↄtinētia ⁊ ſibi ſimilia vt

Dubitatio

Rñſio Auerro.

Impu. Rñſio Auerro.

Lec. 2ª

T.c.iiij.

locus locato. ❡ Dicēdū ē igiꝛ ꝙ elemēta poſſunt dupli-citer ↄſiderari. Uno modo ſꝫ q̄litates actiuas ⁊ paſſiuas: ⁊ ſic contrariantur adinuicem: ⁊ ſe inuicem immutāt in ſuis extremis. Alio modo ſm formas ſubſtātiales q̄s cō-ſequūꝛ ex ipreſſione corporis celeſtis. Un̄ q̄to corp⁹ ele-mentale eſt ꝓpingus corpori celeſti: tāto plus hꝫ de for-ma. Et q2 ad formā ptinet ↄtinere: ⁊ ꝙ ſe habeat in rōne toti⁹: inde eſt ꝙ corpus ſuperius ↄtinet inferi⁹: ⁊ cōparaꝛ ad ipſum ſicut totū ad partem diuiſaꝫ: que eſt compara-tio loci ad locatū. Unde ⁊ vis locātis ⁊ cōtinētis deriua-tur ad elementa ex primo cōtinenti. ſ. corpore celeſti. Et propter hoc locus ⁊ motus localis non attribuūꝛ elemē-tis ſm qualitates actiuas ⁊ paſſiuas: ſed cōſequūtur for-mas ſubſtantiales elementoꝝ. ❡ Alius error eſt in hoc qō dicit ꝙ aqua ⁊ aer non alterātur niſi per āmixtiones extranei. Manifeſtū eſt enim ꝙ aer ⁊ aqua ſm partem ſunt corruptibilia. Corruptio aūt ⁊ generatio in elemen-tis pōt fieri ſine mixtione: ⁊ ſeqtur alterationē: vt patet in li° de generatione. Unde manifeſtū eſt ꝙ adhuc duran-te ſpecie aq̄ pōt imutari aq̄ a ſua nāli q̄litate abſq3 am-mixtione extranei. Ignis aūt cū ſit formalior eſt magis actiuus inter elementa. q̄ omnia cōparātur ad ipſum ſi-cut mālia. vt dicitur in. 4. metheo. Unde non eſt ſimile de ipſo ⁊ de alijs. ❡ Dōm eſt igiꝛ ꝙ q2 aer ⁊ aqua ſunt facile mutabilia ab extraneis qualitatib⁹: ⁊ ꝓcipue quā-do ſunt modice quātitatis: ſicut accidit in aq̄ vel aere q̄ ſunt inter alia duo corpora ſe tāgentia. Propter hoc nō i-pediꝛ ſenſus tact⁹ quin ꝑ mediū aerē ⁊ aquā fieri poſſit. Et minus etiā impedit aer q̄ꝫ aqua: q2 aer hꝫ q̄litates tā-gibiles parum ſenſibiles. Unde ſi intendantur q̄litates tangibiles aeris vel aq̄. magis impeditur tactus: vtpote cū aer vel aqua intenſam frigiditatem vel caliditatem habuerint. ❡ Deinde cum dicit.

Ali⁹ er-ror auer rois.

li. 2. t. c. 24. ⁊ iū

L. e. z. t. c. 5.

❡ Utrum igitur omnium ſimili mō ſit ſenſus: an ſen-ſuum quidam: vt nunc videtur eodem: quidam di-uerſo modo obiecta ſua percipiant. Guſtus quidem ⁊ tactus tāgendo: ceteri autem eminus. At id profe-cto non ita eſt: ſed durum etiam ⁊ molle per alia pla-ne ſentimus. Quemadmodum ⁊ id qō ſonat ⁊ viſibi-le ac odorabile. Uerum hec quidem eminus: illa vero cominus ſentiuntur. Quapropter latet ſi per mediū illa percipiantur. Nam ſenſibilia cūcta per medium ſentiunꝛ: ſed in illis idipſum latet vt diximus. Eteni vero ſi per ſubtilem pellem: vt prius etiam eſt dictuꝫ: poſitam circa carnem ſentiremus omnia tangibilia idipſum nō animaduertētes: ſic nos tum vtiq3 ſenti-remus vt nunc in aere ſentimus ⁊ aqua. Nunc enim videmur res ipſas tāgibiles tāgē: ⁊ nullū mediū eē.

T. c. 114 ❡ Utrum igitur omniuꝫ ſimiliter ſit ſenſus: an aliorum aliter: ſicut nunc videtur guſtus quidē ⁊ tactus in tangendo: alij autem a longe. Hoc autem non eſt: ſed duruꝫ ⁊ molle per altera ſen-timus: ſicut ⁊ ſonabile ⁊ viſibile ⁊ odorabile. Sed alia quidem a lōge: alia vero a prope. Pro-pter qō latet: quoniam omnia quidem ſentim⁹ per medium: ſed in his latet. Et quideꝫ ſicut di-ximus prius: ⁊ ſi per pellem ſentiremus oīa tā-gibilia ignorato qm̄ ꝓhibet: ſimiliter vtiq3 ha-beremus ſicut ⁊ nunc ⁊ in aq̄ ⁊ in aere. Puta-mus. n. nūc ipſa tāgere: ⁊ nihil eē ꝑ medium.

❡ Oſtēdit diſiaꝫ iter tactū ⁊ guſtū: ⁊ alios ſenſus. Et primo excludit quādā diſiam extimatā. Scdo ponit diſiaꝫ verā ibi (Sed differet.) Dicit ergo p̄ ꝙ ex quo tactus habet me^m extraneum ↄſiderandū eſt. vtꝝ oluꝫ ſenſibiliū ſint ſilr ſenſus: aut diuerſoꝝ diuerſimode ſicut in ꝓptu vi-detur eſſe diſia ꝙ guſtus ⁊ tactus ſentiāt ex eo ꝙ imediate tāgant. alij aūt ſenſus ſentiāt de lōge ſua ſenſibilia non tāgēdo ipſa. Sed h̄ nō eſt veꝝ ꝙ ſic differant: ſed duꝝ ⁊ molle ⁊ alias q̄litates tangibiles ſentimus (ꝑ altera) .i. ꝑ media extranea. ſicut ⁊ obiecta alioꝝ ſenſuuꝫ: ſicut ſo-nabile viſibile ⁊ odorabile. Sed iſta ſenſibilia ſunt a lō-ge q̄ꝫ a ſenſu. guſtabilia aūt ⁊ tāgibilia ſunt de prope. intantū ꝙ mediū eſt q̄ſi impceptibile ꝑꝑ paruitatē: ⁊ iō mediū latet. Oīa enim ſenſibilia ſentimus per medium ex̄neū: ſꝫ i guſtabilib⁹ ⁊ tāgibilib⁹ latet: q2 ſicut ꝑus dixi-mus ſi ꝑ aliquā pellē nobis circūpoſitā omnia tangibilia ſentiremus ignorato ꝙ aliquid eſſet prohibens: ſimili-ter nos haberemus ad ſentiendum per medium: ſicut ⁊ nunc nos habemus ſentiētes in aqua ⁊ in aere. Putam⁹ enim nunc ꝙ tangamus ſenſibilia ipſa ⁊ nihil ſit mediū. ❡ Deinde cum dicit

❡ Intereſt autem inter tangibile: ⁊ ea que ſonant: ⁊ viſibilia. Nā hec quideꝫ ſentimus: medio in nos ali-quid agente. At tangibilia ſentimus nō a medio: ſꝫ vna cum ipſo medio moti: vti fit cum quiſpiam per clipeum eſt percuſſus. Non enim percuſſus clipe⁹ percuſſit: ſed fit vt ambo ſint ſimul percuſſi: clipe⁹ atq3 miles.

❡ Sed differt tāgibile a viſibilib⁹ ⁊ ſonatiuis: quoniam illa quidem ſentimus ex eo ꝙ mediū mouet aliquid nos: tangibilia vero nō a medio: ſed ſimul cum medio: ſicut per clipeū percuſ-ſus. Non eniꝫ clipe⁹ ꝑcuſſus pri⁹ ꝑcuſſit: ſed ſi-mul accidit vtraq3 percuti. T. c. 115

❡ Excluſa falſa diſia ponit verā. ⁊ dicit ꝙ tāgibilia diffe-rūt a viſibilibus ⁊ ſonatiuis ex eo ꝙ illa ſenſibilia ſenti-mus per h̄ ꝙ mouēt mediū: ⁊ iteꝝ mediū mouet nos: ſꝫ tāgibilia ſentimus per mediū extraneū non quaſi moti a medio extraneo; ſed ſimul cū me° mouemur a ſenſibi-li. Sicut pꝫ de eo q̄ percutiꝛ per clipeū. Nō eniꝫ accidit ſic ꝙ clipe⁹ percuſſus ꝑcutiat: ſꝫ q2 ſimul accidit vtrūq3 percuti. ❡ Qz aūt h̄ dī (ſimul) non eſt intelligendaꝫ ſm ordinē tꝑis tm̄: q2 ēt in viſu ſimul moueꝛ mediū ab obie-cto: ⁊ ſenſus a me°. ſit enim viſio ſine ſucceſſione. Perce-ptio aūt ſoni ⁊ odoris cum ſucceſſione aliqua vt in li° de ſenſu ⁊ ſenſato diciꝛ. Sed hoc referēdū eſt ad ordinem cāe. In alijs enim ſenſibus imutatio medij eſt cā ꝙ imu-tetur ſenſus: nō aūt in tactu. Nā in alijs ſenſibus me^m eſt ex neceſſitate: in tactu aūt q̄ſi ꝑ accńs in q̄tū accidit cor-pora ſe tāgētia eē humectata. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Omnino autem vt aer ⁊ aqua ſeſe habent ad viſuꝫ ⁊ auditum: atq3 olfatū: ſic caro ac lingua ſeſe ad hu-ius inſtrumentum ſenſus habere videntur. Atq3 nec ibi profecto: nec hic perceptio ſenſus fiet: cuꝫ inſtru-mēto ſenſus a re ſenſibili tangitur: vt ſi quiſpiam ſu-per extremum oculi corpus poſuerit album. Ex quo etiā plane patet inſtr̄m ſenſus ipſius quo res perci-piuntur tangibiles intus eſſe collocatū vt diximus. Sic enim ⁊ hoc ſenſus fiet: id porro qō i ceteris ſen

ſibus fieri ſolet. Senſibiliū eīm ſi in ipſis īſtrumētis ponantur ſenſuū: nō fit (vt patet) ꝑceptio. At ſi ſup carne ponaꝰ tāgibile: fit: vt docet experientia ſenſus. Quare ſine dubio ipſa caro medium eſt in tactu.

T.c.116. ❡ Omnino autem videtur caro ꝛ lingua: ſicut aqua ꝛ aer ad viſum ꝛ auditum ꝛ olfatū ſe habent ſic ſe habere ad ſenſitiuuꝫ ſicut illorū vnū quodqꝫ. Ipſo aūt ſenſitiuo tacto neqꝫ ibi neqꝫ hic fiet vtiqꝫ ſenſus: vt ſi quis ponat corpus album in oculum vltimuꝫ. Quare ꝛ manifeſtū ꝙ intus ſit tangibilis ſenſitiuum: ſic enim vtiqꝫ accidit ꝙ quidem in alijs. Appoſita enim ſup ſenſitiuum non ſentiunt: Super autem carneꝫ poſita ſentiunt quare medium tactui caro.

❡ Determinat de ſenſu tactus ſm veritatē. Et primo q̄ntum ad me͞m. Scḋo q̄ntū ad q̄litatē organi. ibi (Tāgibiles q̄dē.) Tertio q̄ntū ad obiectū qḋ ꝑcipiꝰ ſenſu. ibi (Amp. aūt.) Dicit ergo p̄ ꝙ ita videtur ſe habere caro ꝛ lingua ad organū ſenſus tactus: ſicut ſe hn̄t aer ꝛ aq̄ ad organū viſus auditus ꝛ olfatus. In nullo enim iſtorꝫ ſenſuum pōt fieri ſenſus ſi tangaꝰ organū. vt ſi quis ponat aliqḋ corpꝰ albū ī ſupficie oculi nō vꝫ. Vn̄ mānifeſtū ē ꝙ organū ſenſitiuū in ſenſu tactus ſit intus. Sic enim accidit in hoc ſenſu ſicut ꝛ in alijs. Nō enim ſentiūt aīalia ſenſibilia appoſita ſuper organū ſenſus. Sentiūt aūt ſenſibilia poſita ſuper carnē: q̄re manifeſtū eſt ꝙ caro non eſt organum ſenſus: ſed medium. ❡ Deinde cum dicit.

❡ At qui ea tactu ꝑcipiūꝰ q̄ corporis ſunt: vt corpus eſt differētie. Dico aūt differētias eas q̄ rerū elemēta diſtinguūt: calidū: frigidū: ſiccū: ac humidū: de q̄bus antea diximꝰ ījs in locis: in q̄bus de elementis ipſis tractauimus. Inſtrumētū aūt id quo dicte q̄litates ſentiūꝰ: ꝛ ī quo primo ſenſus is collocaꝰ: queꝫ appellare ꝯſueuimus tactū: ꝑs ea ſane eſt q̄ eſt potētia talis. Sentire nāqꝫ pati quoddam ē: vt diximus. Quare id qḋ agit: tale illud facit: cū ſit potētia: quale ē ipſuꝫ actu. Quocirca ſimile calidū atqꝫ frigidū: ꝛ durū ac molle nō ſentimus. Sed exuꝑatiōes: quia ſenſus eſt quaſi mediocritas quedā ꝯtrarietatis: eius que ī ipſis ſenſibilibꝰ ineſt. Et ꝑꝑ hoc ſenſibilia ipſa diſcernit. Nam mediū ipſuꝫ extremoꝝ ē iudex: fit. n. ad vtrūqꝫ ipſoꝝ alteꝝ extremoꝝ. Atqꝫ vt id qḋ albū, nigrūqꝫ ꝑcepturū ē ſenſu neutruꝫ ipſoꝝ actu: ſed potētia ſit vtrūqꝫ oportet: ꝛ in ceteris eodē mō: ſic ꝛ in tactu neqꝫ calidū: neqꝫ frigidū id actu ſit oportet: ſed vtrūqꝫ potētia: qḋ vtrūqꝫ eſt ꝑceptuꝝ.

T.c.117 ❡ Tangibiles quidē igitur ſunt differentie corporis ſm ꝙ corpus. Dico autē differētias quibus elementa determināt calidū frigidū: humidum: ſiccum: de quibus prius dictum eſt ibis que de elemētis. Senſitiuum autem ipſarum qḋ tactiuum: ꝛ in quo ſenſus vocatus tactus ē

T.c.118 primo: ꝙ potētia huiuſmodi pars eſt. ❡ Sentire enim pati quoddam eſt. Quare faciens q̄le ipſum actu huiuſmodi illud facit cum ſit potentia. Unde ſimiliter calidū ꝛ frigidū aut durum ꝛ molle non ſentimus: ſed excellentias tanquā ſenſu velut medietate quadā exiſtēte eius que in ſenſibilibus contrarietatis. Et propter hoc diſcernūt ſenſitiua ſenſibilia: mediū enim diſcretiuū eſt. Fit enim ad vtrūqꝫ ipſorū alteꝝ

vltimorū. ❡ Et oportet ſicut debēs ſentire album ꝛ nigrū neutrū ipſoꝝ debere eſſe actu: potētia ꝟo vtrūqꝫ: ſic autem ꝛ in alijs: ꝛ in tactu neqꝫ calidum neqꝫ frigidum. T.c.119.

❡ Oñdit q̄le ſit organū tactꝰ: ꝛ dicit ꝙ tāgibiles qualitates ſunt dr̄ie corꝑis ſm ꝙ eſt corpus. i. dr̄ie q̄bus elemēta diſtinguūꝰ abinuicē. ſ. cali. frigi. humi. ꝛ ſic. de quibus dictū eſt in his que ſunt de elemētis: id eſt in liᵒ de generatione ꝛ corruptione. Manifeſtū eſt aūt ꝙ organuꝫ tactus ꝛ in quo primo fundatur ſenſus qui diciꝰ tactus: eſt quedam pars que eſt in potētia ad huiuſmodi q̄litates. Organū eīm ſenſus patiꝰ a ſenſibili: q2 ſentire eſt pati qḋdā: vnde ſenſibile qḋ eſt agens: facit ipſuꝫ eſſe tale ī actu quale eſt ſenſibile: cū ſit in potētia ad hoc. Et propter h̄ organū tactus nō ſentit illā qualitatē ſꝫ quā eſt in actu. Nō enim ſentimus id qḋ eſt calidū aut frigidū: durum: aut molle: ſm illuꝫ modū quo hec inſunt organo tactus: ſed ſentimus excellētias tāgibiliū: q̄ſi organo tactus cōſtituto in aliqua medietate inter cōtrarias tangibiles q̄litates. Et propter hoc organū tactus diſcernit extrema tangibiliū. mediū enim eſt diſcretiuū extremoꝝ. poteſt enim pati ab vtroqꝫ extremorū eo ꝙ dū comparatur ad vnū: ſe hꝫ in rōne alterius: ſicut tepidū in cōparatiōe ad calidū eſt frigidū. In cōparatiōe ad frigidū eſt calidū. vnde mediū patitur ab vtroqꝫ extremoꝝ: cuꝫ ſit quodāmō vtriqꝫ cōtrariū. Et oportet ꝙ ſicut organū qḋ debet ſentire album ꝛ nigrū: neutrum ipſorum habet actu. ſed vtrūqꝫ in potētia: ꝛ eodē modo in alijs ſenſibus: ſic etiaꝫ ſe habeat in ſenſu tactꝰ: vt. ſ. organū neqꝫ ſit calidū neqꝫ frigidum actu: ſed potentia vtrūqꝫ. Aliter tamen accidit hoc circa tactum: ꝛ circa alios ſenſus. Nā in viſu organū viſus eſt in potentia ad albū ꝛ nigrū denudatū a toto genere albi ꝛ nigri. eſt enim penitus carens colore. Sed organū ꝛ medium tactus nō poteſt denudari a toto genere calidi ꝛ frigidi humidi ꝛ ſicci: componiꝰ enim ex elemētis quoꝝ he ſunt ꝓprie q̄litates. Sed ſic fit in potentia organū tactus ad ſua obiecta inq̄ntū eſt me͞m inter ꝯ͞ria. Me͞m enim eſt in potētia ad extrema. Et propter hoc quāto aīal habet complexionē magis reductam ad mediū: tāto habet meliorē tactū. Vn̄ homo inter oīa aīalia eſt melioris tactꝰ: vt ſupra dictū eſt. ❡ Deinde cū dicit. T.c.94. ꝛ in li. ḋ ſenſu ꝛ ſenſato.

❡ Preterea vt viſus viſibilis ac inuiſibilis quodāmō ē: vti diximꝰ: ceteriqꝫ ſenſus oppoſitoꝝ ſil͞r: ſic ēt eſt tāgibilis ac ītāgibilis tactꝰ. Intāgibile āt ē ēt id qḋ exiguā admodū differētiā tāgibiliū hꝫ quale paſſus eſt aer: ꝛ exuperationes etiam tangibiliū: qualia ſūt ea que corrumpere poſſunt. De ſenſuuꝫ igitur vnoquoqꝫ dictū ſit hoc modo quaſi figura. Lec. 8.

❡ Amplius autem ſicut viſibilis ꝛ inuiſibilis erat quodāmodo viſus: ſimiliter autem ꝛ reliqui oppoſitorum: ſic ꝛ tactus ꝛ tangibilis ꝛ intangibilis. Intangibile autem paruaꝫ omnino habens differentiam tangibiliuꝫ: vt paſſus eſt aer. Et tangibiliū excellentie ſicut corruptiua. T.c.120

T.c.121 ¶ Scd̃m quidem igitur vnumquenqȝ ſenſuȝ dictum eſt figuraliter.

¶ Determinat de eo qd̓ percipiť per tactū. ⁊ dicit ꝙ ſicut eſt viſus quodāmodo viſibilis ⁊ inuiſibilis ⁊ ſicut alij ſenſus ſunt oppoſitoꝝ vt auditus ſoni ⁊ ſilētij: ſic ⁊ tact⁹ eſt tāgibilis ⁊ itāgibilis. Intāgibile aūt dr̄ dupliciter: aut illud qd̓ hȝ excellētiā: ita ꝙ corrūpit ſenſuȝ ſicut ignis: aut illud qd̓ hȝ paꝝ de q̄litate tāgibili ſicut aer. Utrūqȝ enim dicitur intangibile quaſi male perceptibile ſenſu tactus. ¶ Ultimo aūt q̄ſi epilogādo ↄcludit ꝙ (figuraliter) id eſt in quadam ſūma dictum eſt de ſenſibilibus ſcḋm vnumquēqȝ ſenſum. De eis enim ſpecialiter in lib° de ſenſu ⁊ ſenſato determinatur.

¶ Hoc aūt vniuerſalr̄ accipere de oī ſenſu opȝ: ſenſum inquā id eſſe qd̓ ſenſibiles ſine mā̃ formas ſuſcipere pōt: ⁊ perinde atqȝ anuli ſignuȝ ſine ferro vel auro ſuſcipit cerā: ſuſcipit aūt eneū vel aureū ſignū: ſȝ nō es aut aurū: neqȝ ſignū vt eſt aureū eneumue. Simili patiť ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqȝ ſenſibilis mō ab eo qd̓ habet colorē: aut ſonū: aut ſaporē. Sed nō vt vnumquodqȝ illorum dicitur: ſed vt eſt tale ⁊ rōne.

¶ Oportet aūt vniuerſalr̄ de oī ſenſu accipere: qm̄ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierū ſine mā̃: vt cera anuli ſine ferro ⁊ auro recipit ſignuȝ. Accipit aūt aureū aut eneū ſignū: ſȝ nō iquātū aurū aut es. Similr̄ aūt ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqȝ ab habēte colorē aut humorē aut ſonū patiť: ſȝ nō inquantū vnūquodqȝ illorū dicitur: ſed inquātū hui⁹ eſt: ⁊ ſcḋm rōnē. Lec. XXIIII.

POſtq̃ p̄hs i pte p̄cedēti determinauit d̓ ſenſibilib⁹ ſcḋm vnūquēqȝ ſenſum. Hic determinat de ſenſu. Et circa h̓ tria facit. Pr̄o oñdit qd ſit ſenſus. Scd̓o ↄcludit ſolutionē q̄rūdā q̄ōnum ex diffinitiōe ſenſus poſita. ibi (Manifeſtū aūt ex his ⁊c̄.) 3° mouet q̄ſdā dubitatiōes circa paſſionē a ſēſibilib⁹. ibi (Dubitabiť aūt.) Circa p̄m̄ duo facit. Pr̄o oñdit qd ſit ſenſus. Scd̓o oñdit qd ſit organū ſenſus. ibi (Senſitiuū aūt.) Dicit ḡ p̄ ꝙ h̓ opȝ accipere vlr̄ ⁊ cōiter oī ſenſui ineſſe ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ ſpecieꝝ ſine mā̃: ſicut cera recipit ſignum anuli ſine ferro ⁊

Dbtio auro. ¶ Sed h̓ vr̄ eē cōe oī patiēti. Oē enim patiēs recipit aliquid ab agēte ſcḋm ꝙ eſt agēs. agēs aūt agit ꝑ ſuaȝ formā ⁊ nō ꝑ ſuā mām̄: oē igiť patiēs recipit formā ſine mā̃. Et hoc ēt ad ſenſum apparet. Non enī aer recipit ab igne agēte mām̄ ei⁹ ſed formā. Nō igiť videť h̓ ꝓprium

Solo eē ſenſus ꝙ ſit receptiuus ſpēꝝ ſine mā̃. ¶ Dōm igitur ꝙ lȝ h̓ ſit cōe oī patiēti ꝙ recipiat formā ab agēte: differētia tn̄ eſt i modo recipiēdi. Nam forma que in patiente recipiť ab agēte: qn̄qȝ qdē hȝ eūdē modū eſſendi i patiēte quē hȝ in agēte: ⁊ h̓ qdē ↄtigit qn̄ patiēs hȝ eādem diſpōnē ad formā quā hȝ agēs. qd̓cūqȝ enim recipiť i altero: ſcḋm modū recipiētis recipiť. Un̄ ſi eodē mō diſponať patiēs: ſicut agēs: eodē modo recipiť forma in patiēte ſic erat in agēte: ⁊ tūc nō recipiť forma ſine mā̃. Lȝ.n. illa ⁊ eadē mā̃ numero q̄ eſt agētis nō fiat patiētis: fit tn̄ quodāmō eadē inquātū ſimilē diſpōnē mālē ad formā acq̄rit ei que erat in agēte. Et hoc mō aer patiť ab igne: ⁊ q̄cq̄d patiť paſſione nālī. Qn̄qȝ v̓o forma recipiť i patiēte ſcḋm aliū modū eſſendi q̄ȝ ſit in agente: q2 diſpoſitio mālis patientis ad recipiēdū nō eſt ſimilis diſpōnī mālī que eſt in agēte. Et ideo forma recipiť in patiente ſine mā̃: inquātū patiēs aſſimilať agēti ſcḋm formaȝ: ⁊ nō ſcḋm mām̄. Et per hūc modū ſenſus recipit formā ſine mā̃: q2 alterius modi eē hȝ forma in ſenſu: ⁊ in re ſenſibili. Naȝ in re ſenſibili hȝ eē nāle: in ſenſu aūt hȝ eſſe intētionale ⁊ ſpirituale. Et poniť ↄueniēs exemplū de ſigillo ⁊ cera. Nō enim eadē diſpoſitio eſt cere ad imagineȝ: que erat in ferro ⁊ auro. Et ideo ſubiūgit ꝙ cera accipit ſignuȝ. i. imaginē ſiue figurā aureā aut eneam: ſed nō inquātū eſt aurū aut es. Aſſimilať eniȝ cera aureo ſigillo quātum ad imaginē: ſed nō quātū ad diſpoſitionē auri. Et ſimiliter ſenſus patiť a ſenſibili habēte colorē aut humorē. i. ſaporē: aut ſonū: ſed nō inquātū vnūquodqȝ illoꝝ diciť. i. nō patiť a lapide colorato inquātū lapis: neqȝ a melle dulci inquātū mel: q2 in ſenſu non fit ſimilis diſpoſitio ad formā q̄ eſt in ſubiectis illis: ſed patiť ab eis inq̄ȝtū hȝ vel inq̄ȝtū coloratū vel ſaporoſuȝ: vel ſcḋm rōnē. i. ſcḋm formā. Aſſimilať enī ſenſus ſenſibili ſcḋm formā: ſed non ſcḋm diſpoſitionem materie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inſtrumētū aūt id ſenſus eſt p̄mū: in quo eſt talis vis atqȝ potētia collocata: atqȝ ſunt ideȝ. Ratio v̓o nō eſt eadē: ſed diuerſa. Nā id qd̓ ſentit aliq̄ eſt magnitudo: nō tamē rō ſenſitiui: neqȝ ſenſus eſt magnitudo: ſed eſt quedā ratio potentiaqȝ illius.

¶ Senſitiuuȝ aūt p̄mū eſt in quo huiuſmodi potētia. Eſt qdē igiť idē: ſȝ eſſe alterū eſt. Magnitudo qdeȝ enī quedā erit: qd̓ ſenſum patiť. Non tamē ſenſitiuo eſſe neqȝ ſenſus magnitudo eſt: ſed ratio quedam ⁊ potentia illius. t.c.122

¶ Determinat de organis ſenſus. Quia enī dixerat ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ ſpecierū ſine mā̃: qd̓ ēt itellectui cōuenit. poſſet aliqs credē ꝙ ſenſus nō eēt potētia in corpe: ſicut nec itellect⁹. Et iō ad h̓ excludenduȝ aſſignat ei organū: ⁊ dicit ꝙ p̄m̄ ſenſitiuū. i. p̄muȝ organū ſenſus eſt in quo eſt potētia hui⁹: que. ſ. eſt ſuſceptiua ſpecierum ſine mā̃. Organū enim ſenſus cū potētia ipſa vtputa oculus eſt idē ſubiecto: ſed eſſe aliud eſt: q2 rōne differt potentia a corpore. Potētia enī eſt q̄ſi forma organi: vt ſupra traditū eſt. Et iō ſubdit ꝙ (magnitudo) . i. organū corporeuȝ eſt (qd̓ ſenſum patiť) . i. qd̓ eſt ſuſceptiuum ſenſus ſicut mā̃ forme. Nō tamē eſt eadē rō magnitudinis ⁊ ſenſitiui ſiue ſenſus: ſed ſenſus (eſt quedaȝ rō) . i. ꝓportio ⁊ forma ⁊ potētia illi⁹. ſ. magnitudinis. ¶ Deinde cum dicit. Lec.2.

¶ Patet aūt ex his ⁊ cur ſenſibiliū ex rōne ſenſum inſtrumenta corrūpūt. Nā ſi mot⁹ ſit vehemētior iſtrumētiqȝ ſenſus ſuperet vires diſſolviť ratio. Id autē erat ſenſus. Diſſoluiturqȝ perinde atqȝ ↄcent⁹ intētioqȝ cuȝ vehemēter fides pulſanť. Patet p̄terea ⁊ quā ob cām nō ſentiūt plāte tametſi partē aliqȝ hn̄t aīe: atqȝ ab ipſis tāgibilibus patiunť. Frigeſcūt. n. ⁊ calefiūt. vt pȝ. Nā hui⁹ cā eſt mediocritatē nō hēre: neqȝ principiū tale: vt ſenſibiliū ſine materia ſuſcipiant formas: ſed cū materia patianť.

¶ Manifeſtū aūt ex his ⁊ ꝓpter qd ſenſibiliuȝ excellētie corrumpūt ſenſitiua. Si nāqȝ ſit fortior ſenſitiuo motus. ſolviť ratio. Hoc aūt erat ſenſus: ſicut ⁊ ſymphonia ⁊ tonus ꝑcuſſis fortiter chordis. Et ꝓpter quid plante nō ſentiunt habētes quādā partē aīalē: ⁊ patiētes a tāgibilibus. Et nāqȝ frigeſcūt ⁊ caleſcūt. Cauſa enī t.c.123

nō habere

non habere medietatem neqꝫ huiuſmodi principium poſſibile recipere ſpecies ſenſibilium: ſed pati cum materia.

Cur excellēs ſenſibile corrūpat ſenſum.

Cur plante nō ſentiant.

¶ Ex premiſſis concludit ſolutionem quandam duorū que poſſent queri: ⁊ dicit ꝙ manifeſtuꝫ eſt ex predictis: propter quid excellentia ſenſibilium corrumpat organa ſenſuum. Oportet enim in organis ſentiendi ad hoc ꝙ ſentiatur eſſe (quandam rationem) .i. proportionem vt dictum eſt. Si ergo motus ſenſibilis fuerit fortior ꝙ̄ organum natum ſit pati: ſoluitur proportio ⁊ corrumpitur ſenſus qui conſiſtit in quadam porportione organi vt dictum eſt. Et eſt ſimile ſicut cum aliquis fortiter percutit chordas ſoluitur ſymphonia ⁊ tonus inſtrumēti qui in quadam proportione conſiſtit. Manifeſta eſt etiā ex pdictis ratio alterius qōnis (ppter qd) .ſ. plante nō ſentiūt. cū tñ hēant quādā ptē aīe: ⁊ patiant̄ a quibuſdā ſenſibilib⁹ .ſ. a tāgibilib⁹. Manifeſtū eſt enī ꝙ caleſcunt ⁊ infrigidantur. Cauſa igitur quare nō ſentiunt eſt: qꝛ nō eſt in eis illa pportio que requirit̄ ad ſentiendum. Nō enī habent medietatē ſm cōplexionem inter tangibilia: que requiritur ad organum tactus: ſine quo nullus ſenſus eſſe pōt: ⁊ ideo nō habēt in ſe huiuſmodi pncipium qd pōt recipere ſpecies ſine (materia) .ſ. ſenſum. Sed accidit ei pati cum materia .ſ. ſm materialeꝫ tranſmutationem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dubitabit autem quiſpiaꝫ: ſi poſſit id ab odore pati quod olfacere nequit: aut id a colore quod haud quāq̄ videre poteſt: ⁊ in ceteris ſimili modo.

Tex.c. 125. ¶ Dubitabit aūt aliqs: ſi patiat̄ aliqd ab odore: ꝙ ipoſſibile eſt olfatū hēre: aut a colore nō poſſibile videre. Similiter aūt ⁊ in alijs.

¶ Mouet quādam dubitationē circa paſſionē a ſenſibilibus: qꝛ enim dixerat ꝙ plante patiunt̄ a qbuſdā ſenſibilib⁹. pmo mouet dubitationē: vtrū ab alijs ſenſibilib⁹ aliqd poſſet pati qd nō habet ſenſum: puta ab odore: qd nō habet olfatuꝫ: a colore qd nō habet viſum: a ſono qd non habet auditum. ¶ Secundo ibi.

¶ Quod ſi odorabile ſit odor: ſi quid in odoratum agit: odor profecto agit. Quare fieri nequit vt ab odore quicq̄ patiatur eoruꝫ que olfacere nequeūt. Eadem eſt ⁊ in ceteris ratio. Nec etiaꝫ fieri poteſt: vt a ſenſibilibus quicq̄ patiatur eorum que ſentiri poſſunt: niſi vt quodqꝫ eſt ſenſitiuum.

¶ Si autē olfatibile odor: ſi aliquid facit olfatuꝫ: odor facit. Quare ipoſſibilium olfatū habere: nihil poſſibile pati ab odore. Eadem aūt ratio ⁊ in alijs: neqꝫ poſſibilium: ſed inquantum vnumquodqꝫ ſenſitiuum.

¶ Inducit duas rōnes ad oſtēdēdū ꝙ nō: q̄rū pma talis eſt. Quia pprium olfatibilis eſt facere olfatū. odor aūt facit olfatibile. ergo ſi aliqd facit olfatū: facit hoc per odorem. Uel ſm aliā lrām odor facit olfatuꝫ. Propria igit̄ actio odoris īquātū odor: eſt qd facit olfatū: ſiue facere. Ex quo ſequit̄ ꝙ ſuſcipiens actionē odoris inquātum odor: hēt ſenſum olfatus. Qd ergo nō hēt ſenſum olfat⁹ nō pōt pati ab odore: ⁊ eadem ratio videtur de alijs: ꝙ nō ſit quorūcūq; poſſe pati a ſenſibilibus: ſed ſolum habentium ſenſum. ¶ Secūdam rationem ponit. ibi.

¶ Id ita eſſe patere poteſt ⁊ hoc etiam pacto. Nam neq̄ lumen ⁊ tenebre neq̄ ſonus neq̄ odor in corpore quicq̄ agit. Sed ea nimiruꝫ in quib⁹ ſunt ipſa. Aer enim qui eſt cum tonitruo ſcindit lignum.

¶ Simul autem manifeſtū eſt ⁊ ſic. Neqꝫ eniꝫ lumen ⁊ tenebra neqꝫ ſonus neqꝫ odor quicq̄ facit in corpora: ſed in quibus eſt: vt aer qui cū tonitruo ſcindit lignum. T.c.126

¶ Et dicit ꝙ hoc qd pma ratio cōcludit: manifeſtum eſt per experimentum: qꝛ lumen ⁊ tenebra ⁊ odor ⁊ ſonus nullū effectū faciūt in corpora inſenſibilia: niſi forte per accidens inquātum corpora habentia huiuſmodi qualitates aliquid agunt: ſicut aer qui quādo eſt tonitruum ſcindit lignum. Lignum enim patitur: nō a ſono per ſe loquendo: ſed ab aere moto. ¶ Tertio ibi.

¶ At enim tangibilia ſaporeſqꝫ agunt. Si enim non agerent: a quonā inaiata paterent̄ atqꝫ alterarent̄.

¶ Sed tangibilia ⁊ humores faciunt. Si eniꝫ non: a quo vtiqꝫ patient̄ inaiata ⁊ alterabunt̄.

¶ Oſtendit aliter eſſe de qualitatibus tangibilibus ⁊ dicit ꝙ (tangibilia ⁊ humores) .i. ſapores faciunt quendam effectum in ſenſibilibus. Sed hoc itelligendum eſt de ſaporibus: non inquantum ſapores ſunt: ſed inquantum guſtabile eſt quoddam tangibile: ⁊ guſtus eſt qdaꝫ tactus. Si enim corpora inſenſibilia non paterentur a qualitatibus ſenſibilibus: non eſſet ponere a quo paterent̄ ⁊ alterarent̄ corpora inanimata. Nā tāgibilia ſunt q̄litates actiue ⁊ paſſiue elementorum ſm quas accidit vniuſr alteratio in corporibus. ¶ Quarto ibi.

¶ Quid igitur agunt ne ⁊ ſenſibilia illa? At vt videtur: non omne corpus ab odore pati ſonoq̄ poteſt: ⁊ ea que patiuntur terminis vacant: ⁊ nō manet: vt aer. Olet enim ipſe tanq̄ aliquid paſſus.

¶ Ergone ⁊ illa faciūt. Aut non omne corpus paſſiuum ab odore ⁊ ſono: ⁊ patientia indeterminata non manent. vt aer. Fetet eniꝫ ſicut patiens aliquid. Tex.c. 127.

¶ Oſtendit etiam ꝙ alia ſenſibilia agunt in quaſdam res inanimatas: ſꝫ non in omnes: dicens (ergone ⁊ illa) .ſ. ſenſibilia alia: faciunt aliquem effectum ⁊ olfatum in res inanimatas: quaſi dicat ſic. Sed tamen non omne corpus paſſiuum eſt ab odore ⁊ ſono: ſicut omne corpus paſſiuuꝫ eſt a calore ⁊ frigore. Sed ab iſtis ſenſibilibus pati poſſunt ſola corpora indeterminata: ⁊ que non manent: vt aer ⁊ aqua que ſunt humida ⁊ nō bene determinabilia termino pprio. Et ꝙ aer poſſit pati ab odore manifeſtum eſt: qꝛ aer fetet: ſicut aliquid patiens ab odore. Alia littera hēt (feret) qꝛ .ſ. mediantibus alijs ſenſibilibus deferunt ſpecies ad ſenſum. Ratio aūt hui⁹ diuerſitatis eſt: qꝛ qualitates tangibiles ſunt cauſe aliorū ſenſibiliū: ⁊ ideo habēt plus de virtute actiua: ⁊ poſſunt agere in quecūqꝫ corpora. Sed alia ſenſibilia que hñt minus de virtute actiua: non poſſunt agere niſi in corpora valde paſſibilia. Et ſimilis etiā rō eſt de luce corpoꝝ celeſtium que alterant inferiora corpora. ¶ Quinto ibi.

¶ Quid aliud eſt olfacere quidem preter idipſum: aliquid inquam pati. At enim olfacere quidem ſentire eſt. Aer autem paſſus cito ſenſibilis fit.

¶ Quid igitur eſt odorare preter pati aliquid? Aut odorē ſentire eſt. Aer autem patiens hocꝫ moꝝ ſenſibilis fit.

℄ Soluit rationē ſupra poſitā dicens: q̄ſi aliquid patiř ab odore qđ nō odorat: qd eſt odorare niſi pati aliquid ab odore. Et reſpondet q̄ odorare eſt ſic aliquid pati ab odore q̄ ſentiat odorē. Aer aūt nō ſic patitur vt ſentiat: q̄ nō hēt potētiā ſenſitiuā: ſed ſic patiř vt ſit ſenſibilis: inquantū. ſ. eſt medium in ſenſu.

℄ Ariſtotelis ſtragyrite de aīa text' libri tertij.

Senſum autē nullum aliū eſſe preter hos quinque. i. viſum inquā auditū odoratū ꝫ guſtū ꝛ tactū: ex hiſce profecto que nunc deinceps dicemus credere quiſpiā pōt.

Tex.c. 128. Quod autem non ſit ſenſus alius preter quinque. Dico autem hos viſum: auditum: olfatum: guſtū: tactum: ex his crederet aliquis.

℄ Diui Thome Aquinatis in tertiuꝫ librum de anima Ariſtotelis preclariſſima commentaria. Lectio. I.

Hic incipit Liber terti' apud grecos. Et ſatis rōnabilr: ex hinc enī Ariſto. ad inquirendū de itellectū accedit. Fuerūt. n. aliq qui poſuerūt ſenſuꝫ ꝛ intellectū eſſe idē. Manifeſtū eſt aūt q̄ itellectus nō eſt aliqd de ſenſib' exteriorib' de qbus iam dictum eſt: ex eo q̄ nō coartař ad vnū genus ſenſibiliū cognoſcendū: vnde reſtat inqſitio vtruꝫ in parte ſenſitiua ſit aliq̄ alia potētia cognoſcitiua: vt ex hoc poſſit accipi. vtrū itellectus ſit aliquo mō ſenſus. Diuidiř ḡ pars iſta in partes tres. In pª inquirit an ſit aliquis alius ſenſus p̄ter qnque ſenſus exteriores de quib' iam dcm̄ eſt. In 2ª oſtendit q̄ intellectus ꝛ ſenſus nullo mō ſunt idē. ibi (Qm̄ aūt duabus.) In 3ª oſtēſo q̄ itellect' nō ſit ſenſus determinat de parte aīe itellectiua. ibi (De parte autēꝫ aīe.) Prima diuidiř in duas partes. In pª oſtēdit q̄ nō eſt alius ſenſus ꝓprius p̄ter quinque iam dictos. In 2ª oſtendit p̄ter ſenſus ꝓprios eſſe ſenſum cōem. ibi (Qm̄ aūt ſentimus.) Circa pᵐ duo facit. Primo oſtēdit q̄ nō ſit alius ſenſus p̄ter quinque. Scdo oſtēdit q̄re ſunt plures ꝛ nō vnus tm̄. ibi (Inquirit aūt.) Circa pᵐ duo facit. Primo oſtēdit q̄ nō ſit alius ſenſus p̄ter quīque qui ſit cognoſcitiuus ſenſibiliū ꝓprioꝝ. Scdo oſtēdit q̄ nō eſt alius ſenſus p̄ter qnque: cui' obiectū ſunt ſenſibilia cōmunia. ibi (At vō neqꝫ.) Circa pᵐ vtiř tali rōne. Quicūqꝫ hēt aliqđ organū ſenſus per qđ nata ſunt cognoſci aliqua ſenſibilia: cognoſcit oīa illa ſenſibilia per organum illud: ſed aīalia p̄fecta habēt oīa organa ſenſus. ergo cognoſcunt oīa ſenſibilia. Cū igiř nō habēt niſi qnque ſenſus: nō erit alius reſpectu ꝓprioꝝ ſenſibiliū p̄ter quinque ſenſus. Circa hanc rōnē hoc mō ꝓcedit. Primo proponit qđ intendit dicens: q̄ ex his que ſequunř pōt aliquis ſufficienter ad credendum moueri q̄ nō ſit ſenſus preter quinque iam dictos. ℄ Secundo ibi.

℄ Nam ſi nūc ſenſum oīs ei' habemus cuius ſenſus eſt tactus: oēs nāqꝫ rei tangibilis vt eſt tangibilis affectus nobis ſunt ſenſibiles tactu: nullus vtiqꝫ tactus vel guſtus vel olfatus vel audit' vel viſus deeſſe nobis videř. Preterea ſi ſenſus nobis deficiat aliquis: ꝛ inſtrumētū neceſſe eſt illius nobis deeſſe. Preterea omnis ſenſus per mediū ſentit vt patuit. Mediū aūt aut cōiunctū: aut ſeiunctuꝫ externumqꝫ eſſe neceſſe eſt. At nos habemus vtrūqꝫ: ꝛ id inquā qđ eſt cōiunctū: quo quidē tangētes ſentiamus ſenſibilia tactu: ꝛ ēt per qđ eminus nō tangentes ſentimus. Id vō duplex eſt ſpatiū ſimplex aer inquam ꝛ aqua. Res aūt ita ſeſe habere videř: vt ſi ſenſibilia plura diuerſa genere per vnū mediū ſentianř: neceſſarium ſit eū qui ſenſus inſtrumētū habeat tale ſenſitiuū illorū eſſe: vt ſi ex aere ſenſus ſit inſtrumentū: ꝛ aer ſit medium in colore ſentiendo ac ſono. Qđ ſi vnū idēqꝫ per plura media ſentianř: vt color per aerē atqꝫ aquā: hec enī vtraqꝫ perſpicua ſunt: is qui alterū tm̄ habet ipſorum: ſentit nimirum id qđ per vtrunqꝫ ſentiri poteſt.

℄ Si enim omnis cuius eſt ſenſus tact': ꝛ hūc ſenſum habemus. Omnes enim tangibiles in quantū tangibiles paſſiones tactu nobis ſenſibiles ſunt. Neceſſe eſt ſiquideꝫ deficit aliquis ſenſus: ꝛ organuꝫ aliquod nobis deficere. Et quecūqꝫ quidē ipſi tangentes ſentimus: tactu ſenſibilia ſunt que exiſtimus habētes. Quicūqꝫ vō per media: ꝛ nō ipſa tangentes ſimplicibus: dico aūt vt aere ꝛ aqua: habent autem ſic vt ſiquidē per vnū plura ſenſibilia exiſtentia altera abinuicem genere: neceſſe habēteꝫ huiuſmodi ſenſitiuū vtrorūqꝫ ſenſitiuū eſſe: vt ſi ex aere eſt ſenſitiuū: ꝛ eſt aer mediū ſoni ꝛ coloris. Si vō plura eiuſdem ſint vt coloris ꝛ aer ꝛ aqua: vtraqꝫ enim diaphana: ꝛ qđ alterum ipſorū eſt habens ſolum ſentiet id qđ per vtraqꝫ: aut qđ ab ambobus. Tex.c. 129.

℄ Oſtēdit p̄mā ꝓpoſitionē rōnis inducte. ſ. hāc q̄ aīal habens aliqđ organuꝫ ſenſus cognoſcit oīa ſenſibilia que poſſunt ſentiri per illud organū. Et h̄ qdē manifeſtat ex ſenſu tact' eo q̄ manifeſtū eſt quot ſunt q̄litates tāgibiles. Dictū. n. eſt ſupra q̄ q̄litates tāgibiles ſūt dr̄ie corporis elemētati inquātū hō: que quidē manifeſte ſunt ex his que determinata ſunt ex elemētis. vnde manifeſtū nobis pōt eſſe q̄ nos ſentim' oēs q̄litates tāgibiles. Et ex hoc ↄcludit per ſimile in alijs: q̄ ſi habem' aliqđ organū: q̄ habem' ſenſum illoꝝ ſenſibiliū que nata ſūt cognoſci per illđ organū. Hoc eſt ergo qđ dicit q̄ ſi nos habem' ſenſuꝫ oīs ſenſibilis cui' tact' eſt ꝑceptiu' apparet q̄ oēs paſſiones tāgibiles īquātū hō a nobis ſentiuntur: neceſſe eſt vniulr̄ dicere q̄ ſi deficit nobis aliqs ſenſus aliquoꝝ ſenſibiliū: q̄ deficiat nobis aliqđ organuꝫ quo nata ſunt cognoſci illa ſenſibilia: q̄ſi habem' organum cognoſcimus ſenſibilia. Et hoc qđ vniulr̄ dcm̄ eſt manifeſtat exēplificādo per ſingula. Et p̄mo q̄tū ad ea que cognoſcunř abſqꝫ medio extraneo. Et h̄ eſt qđ dicit q̄ quecūqꝫ nos ſentim' (tāgētes) i. abſqꝫ medio extraneo p̄nt ſentiri per organū tact': ſub quo itelligiř guſt' queꝫ hēmus. Sꝫ circa illa ſenſibilia que ſentimus per media extranea que ſūt ſimplicia corpora. ſ. aer ꝛ aq̄: ꝛ nō ſentim' ea tāgēdo: illa ſic ſe hn̄t vt dicā: videlicet q̄ ſi per vnuꝫ organū plura ſenſibilia diuerſa gn̄e adinuicē ſentiri p̄nt: neceſſe eſt q̄ q hꝫ hō organū ſentiat vtrūqꝫ gen'. Puta q̄ ſi aliqđ organū eſt ex aere: ꝛ aer pōt imutari a colore ꝛ ſono: ſequiř q̄ qui hēt hō organū pōt ꝛ ſonū ꝛ coloreꝫ percipere. Si vō econuerſo plura organa ſunt ſuſceptiua eiuſdem Sup.c. 127.

us eiuſdem ſenſibilis:ſicut aer ⁊ aqua quorũ vtrũqȝ eſt diaphanum ſunt perceptiua coloris:ſequit ꝙ animal habens aliqđ horũ poteſt percipere qđ eſt perceptibile per vtrũqȝ:ſicut per media (aut ab ambobus) ſicut ab iſtrumentis. Qđ ideo dicit:qa in ſenſibus qui ſentiunt ꝑ medium extraneũ organa ſunt cõformia medijs. Has autẽ cõditiones ideo poſuit:qa idem ſenſibile ſentitur ab aliquo aiali per aquã:⁊ ab aliquo per aerem. ſicut patet de odore. ¶ Tertio ibi.

¶ Nam ex hiſce duobus ſimplicibus tãtũ inſtrumẽta ſunt ſenſus ex aere atqȝ aqua. Etenim pupilla ex aqua:auditus ex aere:odoratus ex horum altero cõſtat. Ignis aut nullius eſt inſtrumenti:aut cõmunis oium eſt:quippe cum ſine caliditate nihil ſit ſenſitiuum. Terra etiã aut nullius eſt inſtrumẽti:aut in tactu maxime cõmixta. Quo circa reſtat nullũ ſenſus inſtrumentũ eſſe preter aerem atqȝ aquã. Hęc autẽ nõnulla nunc animaliũ habẽt. Ab ijs igitur animalium que ſunt perfecta:non imperfecta:nec mẽbris capta:omnes ſenſus habentur. Eteni ⁊ talpa ſub cetu oculos habere videt. Atqȝ ſi nullũ aliud corpus eſt preter ea que ꝑcipimus eſſe:nec vllus alius affectus preter eos qui corporibus hiſce competũt:que ſunt hic:nullus profecto deficit ſenſus.

T.c.130 ¶ Simplicium autẽ ex duobus his ſenſitiua ſolũ ſunt ex aere ⁊ aqua. Pupilla qdẽ eniȝ aque: auditus vero aeris:olfatus autẽ horũ alteri⁹ eſt. Ignis autẽ aut nullius eſt:aut cõmunis oibus. Nihil eni ſine calore ſenſitiuum eſt. Terra vero aut nullius eſt:aut in tactu maxime miſcetur. Unde relinquitur nullũ eſſe ſenſitiuũ extra ae-

T.c.131. rem ⁊ aquã. ¶ Hec autẽ ⁊ nunc quedã habent animalia. Omnes igitur ſenſus habentur a nõ imperfectis neqȝ orbatis. videtur enim ⁊ talpa

T.c.132 ſub pelle habens oculos. ¶ Quare ſi non alterũ aliquod eſt corpus ⁊ paſſio que nullius eſt eorũ que ſunt hic corporum:neqȝ vnus vtiqȝ deficiet ſenſus.

¶ Ponit ſcđam propoſitionẽ cum ſua manifeſtatione. ſ. ꝙ oia organa ſentiẽdi habent ab aialibus perfectis. Dicit ergo ꝙ organa ſentiendi nata ſunt conſtare ex ſolis duobus ſimpliciũ corpoꝝ. ſ. ex aere ⁊ aqua:qa iſta ſũt magis paſſibilia:⁊ hoc requirit cõditio organi ſenſus:vt facile imutet a ſenſibili. In pupilla eni eſt aqua:qȝ per humorẽ aqueũ in pupilla exñtẽ recipit oculus ſpẽm viſibilis.

2°.1.c.82. In organo autẽ auditus eſt aer:vt ſupra dictũ eſt. Olfa-

2°.1.c.96. tus autẽ in quibuſdã attribuit aeri:in quibuſdaȝ aque: vt ſupra dictũ eſt. Ignis autẽ ſm ſe nullius ſenſus organũ eſt:qa ignis eſt maxie actiu⁹ ⁊ minime paſſiuus. Sȝ ſm ꝑticipationeȝ ſue qualitatis eſt cõis oibus ſenſibus. nihil enim eſt ſenſitiuũ ſine calore:ſicut nec viuens:cum nihil ſentiat niſi viuẽs. Terra vero pura nullius ſenſus eſt organũ inquantũ ipſum organũ eſt ſenſitiuũ:ſed per cõmixtionẽ appropriat tactui:qa organũ tactus oportet eẽ

2°.1.c.118. medie cõplexionatum:vt ſupra dictũ eſt:⁊ per cõſequẽs opȝ ꝙ ſit quaſi cõpoſitũ ex oibus elemẽtis. Unde relinquit ꝙ nullũ organũ ſenſus eſt preter aerẽ ⁊ aquaȝ. Hec aũt organa aeris ⁊ aque hñt qđã aialia. ſ. aialia perfecta. vnde concludit ꝙ oia organa ſenſus habent ab aialibus non imperfectis ſm ſuã naturã ſicut ſũt imperfecta aialia imobilia que habẽt ſolũ tactũ. Et aialibus (non orbatis.) id eſt non carẽtibus aliquo ſenſu ex aliqua cauſa innaturali:ſicut hoies ceci vel ſurdi. Unde ⁊ talpa que eſt de genere perfectoꝝ animaliũ videt habere oculos ſub pelle vt aſſimiletur ſuo generi. Sed ꝓpter hoc ꝙ conuerſatur ſub terra:nõ fuit ei neceſſarius viſus:⁊ terra ſi haberet oculos diſcoopertos:eius oculos offenderet. Procedit autẽ hec ratio vt manifeſte apparet ex determinato numero elemẽtoꝝ:ex quo probauit ꝙ organa ſenſuũ qui ſunt per media exteriora ſiunt per aerẽ ⁊ aquã ſolũ. Et iterũ ex determinatione paſſionũ elementoꝝ:q̃ ſunt qualitates tãgibiles. vnde per eas ſit notuȝ ꝙ oẽs qualitates tangibiles cognoſcimus. Et ideo ꝯcludit ꝙ nullus ſenſus deficit nobis:niſi aliquis dicere velit ꝙ ſit aliqđ corpus elemẽtale preter quatuor elemẽta:⁊ ꝙ ſunt alie paſſiones que poſſunt tactu diſcerni:que nõ ſunt aliquorũ corporũ hic exiſtentiũ ⁊ nobis notoꝝ. Et hoc videtur incõueniens. Unde relinquit ꝙ ſint quinque ſenſus tñ qui a nobis habentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero neqȝ ſenſus inſtrumentuȝ quicq̃ proprium ſenſibiliũ cõmuniũ eſſe põt. Motus inquã:quietis: figure magnitudinis:numeri:vnius:que vnoquoqȝ ſenſu ſentimus non per accidens.

¶ At vero neqȝ cõmunium poteſt eſſe ſenſitiuuȝ aliquod propriũ que vnoquoqȝ ſenſu ſentim⁹ non ſm accidens vt motus:ſtatus:figure:magnitudinis:numeri:vnius. T.c.133.

¶ Quia poſſet aliquis dicere:ꝙ eſt aliqs alius ſenſus cognoſcitiuus ſenſibiliũ cõium. Excludit hoc tali ratione. Quicquid cognoſcit ab vno ſenſu vt proprium ſenſibile eius nõ cognoſcitur ab alijs ſenſibus niſi per accidẽs: ſȝ ſenſibilia cõmunia nõ ſentiunt per accñs ab aliquo ſenſuum:ſed per ſe a pluribus:ſenſibilia igitur cõia nõ ſunt ꝓpria obiecta alicuius ſenſus. Circa rationẽ hãc hoc mõ procedit. Primo ponit cõcluſionẽ dicẽs:ꝙ nõ põt eẽ aliquod ꝓpriũ organũ ſenſus:cognoſcitiuũ cõium ſenſibilium que ſentimus vnoquoqȝ ſenſu per ſe:⁊ nõ per accidens:que ſunt motus ⁊ ſtatus ⁊c. ¶ Secũdo ibi.

¶ Omnia eni hec ſane motu ſentimus:eteni magnitudo motu ſentitur. Quare ⁊ figura quidem:cuȝ figura quedam magnitudo ſit:⁊ id quod quieſcit: ex eo quia non mouetur:et numerus continui negatione:⁊ ſenſibilibus proprijs. Unuſquiſqȝ nãqȝ ſenſus vnum ſentit. Quare patet fieri non poſſe: vt cõium cuiuſqȝ ſit propriuȝ ſenſus.

¶ Hec enim oia motu ſentimus:vt magnitudines motu:quare ⁊ figurã. Magnitudo eni quedam ⁊ figura eſt. Quieſcẽs aũt in eo ꝙ nõ mouet. Numerus vero negatione ꝯtinui ⁊ ꝓprijs. Unuſqſqȝ eniȝ vnum ſentit ſenſus. ¶ Quare Tex.c. manifeſtuȝ eſt qm̃ ipoſſibile eſt cuiuſlibet pro- 134. prium ſenſum eſſe horum vt motus.

¶ Probat ꝙ iſta ſenſibilia cõia ſentiant per ſe ⁊ nõ ſm accidẽs. Quecũqȝ enim ſentiunt per hoc ꝙ imutant ſenſum ſentiunt per ſe ⁊ nõ ſm accidens. Nam hoc eſt per ſe ſentire:pati aliquid a ſenſibili. Sed oia hec ſenſibilia per imutationẽ quãdã:ſentiuntur. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ hec omnia ſentimus (motu) id eſt quadaȝ imutatione. Manifeſtum eſt enim ꝙ magnitudo imutat ſenſum:cũ

ſit ſubiectū q̄litatis ſenſibilis:puta caloris aut ſaporis:ꝛ qualitates nō agunt ſine ſuis ſubiectis. Ex quo apparet ꝙ figurā etiā cognoſcimus cū quadā īmutatione:q2 figura eſt aliquid magnitudinis:q2 cōſiſtit in cōterminatione magnitudinis. Eſt eni figura que termino vel terminis cōtinet:vt dicit in p̄mo Euclidis. Manifeſtum eſt etiā ꝙ quies cōprehendit ex motu ſicut tenebra per lucē. Eſt enim quies priuatio motus. Numerus etiā cognoſcit per negationem cōtinui qḋ eſt magnitudo. Numerus enim rerum ſenſibiliū ex diuiſione continui cauſatur:vnde ꝛ ꝓprietates numeri per ꝓprietates ꝯtinui cognoſcitur. Quia eni cōtinuū diuiſibile eſt in infinitū:
tex.c.68, 69. ꝛ numerus in infinitū creſcere pōt:vt pȝ ex.3° phy. Manifeſtū etiā ꝙ vnuſquiſq3 ſenſus per ſe cognoſcit vnu3: vt imutatus ab vno obiecto. Unde manifeſtū eſt ꝙ iſta ſenſibilia cōmunia ſentiunt per ſe ꝛ non per accidens. Unde ex hoc concludit ꝙ impoſſibile eſt eſſe proprium ſenſum alicuius horum. ¶ Tertio ibi.

¶ Si eni eſſet.perinde tunc fieret atq3 nūc viſu dulce ſentimus:qḋ quidē ꝓpterea fit:qḋ vtroruq3 ſenſum habemus:quo cū cōcurrunt agnoſcimus. Qḋ ſi ita nō eſſet:nullo alio mō ꝓfecto niſi per accidēs ſentiremus:quo pacto filiū ſentimus Cleonis. Non eni Cleonis filiū:ſed albū ſentimus:huic autē accidit vt filius ſit Cleonis. At cōmuniū habemus iam ſenſu3 cōem nō per accidens ſane. Nullus igit ipſorum ſenſus eſt ꝓprius:nullo eni ſentiremus modo: niſi eo quo diximus filiu3 videre Cleonis. Propria aūt ſenſibilia ſenſus ipſi per accidens alter alterius ſentiunt:non hoc ſane quo ipſi ſunt. Sed quo vnus ceu ſimul in eodē ſenſus efficit:ceu bilem amaram eſſe ac flaua3. Non eni ad alteru ptinet:vnū ambo hec eſſe dicere:q̄propter ꝛ errat ꝛ ſi ſit ꝗppiā flauū.

¶ Sic enim erit ſicut nūc viſu dulce ſentimus. Hoc aūt eſt q̄n̄ amboꝝ habentes extitum⁹ ſenſum.quo cū cōciderit:cognoſcim⁹. Si v̄o nō: nequaq̄3 vtiq3:ſed aut ſm accidens ſentiebamus:vt Cleonis filium:nō q2 Cleonis filius eſt:ſed quoniā albet. Huic autē accidit filius Cleonis eſſe. Cōmuniu3 aūt habem⁹ iam ſenſum cōmune3 nō ſm accidens. Non igitur eſt proprius. Nequaq̄3 eni3 vtiq3 ſentiremus:ſed aut ſic:ſicut dictū eſt Cleonis filiū nos videre. Adinuicē eni propria ſm accidens ſentiunt ſenſus:nō ſm ꝙ ipſi ſunt:ſed ſm ꝙ vnus enim ſimul fiat ſenſus in eodem:vt cholera quidem amara ꝛ rubicūda. Non enim alterius dicere ꝙ ambo vnum. Propter qḋ ꝛ decipit ꝙ ſi ſit rubicūdū:cholerā opinat eſſe.

¶ Oſtendit ꝙ ſi ſentirent ꝓprie ab aliquo ſenſu:ꝙ eēnt ſenſibilia per accidens. Et hoc eſt qḋ dicit:ꝙ ſic eſſet de ſenſibilibus cōibus ſi eſſent ꝓpria obiecta alicuius ſenſus:ſicut nūc eſt ꝙ viſu ſentimus dulce. Hoc eni3 eſt:q2 nos habemus ſenſum vtriuſq3.ſ.albi ꝛ dulcis. Et iō q̄n̄ coincidunt in vnū:illud qḋ eſt vni⁹ ſenſus:per ſe cognoſcit ab illo ſenſu:per accidēs aūt ab alio. Ideo vidēdo: albū per ſe videm⁹:dulce per accidēs. Si aūt nō ſit ſenſibile ꝓprie ab aliquo ſenſu:nunq̄3 hoc erit ꝙ ſentiatur per accidēs ab aliquo alio ſenſu ex coincidentia duoru3 ſenſuū vel ſenſibiliū in idē:ſed oīno ſm accidens ſenſibile eſt:vt ſupra dictu3 eſt:ſicut filium cleonis ſm accidens ſentim⁹:nō q2 filius cleonis eſt:ſed q2 albus cui accidit eſſe filiū Cleonis:hoc aūt.ſ.eſſe filiū cleonis nō ita eſt ſenſibile viſu per accidēs ꝙ ſit aliquo alio ſenſu ſenſibile per ſe:ſicut erat de dulci. (Cōmuniū āt ſenſibiliū habemus ſenſum cōem nō ſm accidēs).i.cōmunia ſenſibilia cōmuniter ſentiunt aduerſis ſenſib⁹ per ſe ꝛ nō ſm accidens. Unde ſequit ꝙ nō ſit aliq̄s ꝓprius ſenſus eoꝝ:q2 tūc nō ſentiremus ea per ſe alijs ſenſib⁹:ſed ſentiremus ea per accidēs:ſicut ſentim⁹ filiū cleonis. Sentiunt eni ſenſus ꝓpria ſenſibilia adinuicē ſm accidens: vtputa viſus ſenſibile auditus:ꝛ ecōuerſo. Non eni viſus cognoſcit ſenſibile auditus:neq3 audit⁹ ſenſibile viſus ſm ꝙ ipſa ſunt:q2 viſus nihil patit ab audibili:nec audit⁹ ab viſibili (ſed ſm ꝙ fit vnus ſenſus).i.vna ſenſatio ſm actū vt ita loquar in eodē ſenſibili. Et dico eūdem ſenſu3 actu:ex eo ꝙ ſimul fit actio vtriuſq3 ſenſus reſpectu eiuſdē ſenſibilis:ſicut cholera ſimul percipitur per guſtū ꝙ ſit amara:ꝛ per viſum ꝙ ſit rubicunda:ꝛ iō ſtatim ad aſpectū rubicūdi iudicamus aliquid eē amarum. Non eſt autē aliquis alius ſenſus:cuius ꝓpriu3 ſit cognoſcere ꝙ album ꝛ amarū ſunt vnū. Hec eni vnitas nō eſt niſi per accidens:ꝛ qḋ eſt per accidens tm̄:nō pōt eſſe obiectū alicuius potentie. Et ideo q2 viſus nō percipit illud qḋ eſt guſtus niſi per accidens:frequēter in talibus decipitur ſenſus:ꝛ iudicamus ꝙ ſi aliquid ſit rubeum:ꝙ ſit cholera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quereret aūt aliquis cui⁹ nā gratia plures ſenſus: ſed non vnū tm̄ habemus. At vt minus ipſa que ſequunt atq3 cōmunia lateant:vt motus:ꝛ magnitudo:ꝛ numerus. Nā ſi eſſet ſolus viſus:qui q̄dē eſt ꝛ coloris:magis laterēt:ac idē eſſe oīa viderent:ꝓpterea ꝙ color ꝛ magnitudo ſimul ſe ſequunt ꝛ comitant. Nunc aūt cu3 in alio quoq3 ſenſibili ipſa cōmunia ſint:fit inde perſpicuum vnūquodq3 illoru3 aliquid aliud eſſe atq3 diuerſum.

¶ Inquireret autem aliquis:cuius cauſa plures T.c.135.
habemus ſenſus:ſed non ſolū vnū. Aut quatenus minus lateant conſequentia ꝛ cōmunia: vt motus ꝛ magnitudo ꝛ numerus. Si enim eſſet viſus ſolus:ꝛ ipſe albi:laterēt vtiq3 magis:ꝛ viderent eſſe ide3 omnia:propter id qḋ conſequunt ſe adinuicem ſimul color ꝛ magnitudo. Nunc aūt quoniā in aliquo ſenſibili cōmunia ſunt:manifeſtum facit ꝙ aliud quidam vnūqḋq3 ipſorū eſt.

¶ Inquirit cām pluralitatis ſenſuum. Et hoc eſt qḋda3 ꝯtīs ſpēm totā:ꝛ in talib⁹ aſſignāda eſt cauſa finalis:vt
ph̄us docet in vltimo de gnātione aīaliū. Sec⁹ aūt de In fa.
accidentibus indiuidui:quoꝝ aſſignāda eſt rō ex parte materie vel agentis:vnde ꝛ hic aſſignat cām finalē. Dicit ḡ ꝙ aliq̄s pōt querere cui⁹ cā hēm⁹ pl'es ſenſus ꝛ nō vnū tm̄. Et ē rñſio ad h̄ vt nos nō lateāt ea que ꝯſequuntur ad ſenſibilia ꝓpria:ꝛ ſunt coīa diuerſis ſenſib⁹:ſicut mot⁹ ꝛ magnitudo ꝛ nūer⁹. Si.n.eſſet ſolus ſenſus viſus cū ipſe coloris tm̄ ſit:ꝛ color ꝛ magnitudo ſe cōſequant: q2 ſimul cū colore īmutat ſenſus a magnitudine:iter colorem nō poſſemus diſcernere ꝛ magnitudinem:ſed viderentur eſſe idem. Sed nunc q2 magnitudo ſentit alio

ſenſu

ſenſu ꝙ̄ viſu:color autem non:hoc ipſum manifeſtat nobis qꝛ aliud eſt color ⁊ magnitudo. Et ſimile eſt de alijs ſenſibilibꝰ coībus. Pōt aūt ⁊ hec rō aſſignari diſtinctionis ſenſuū. Manifeſtū eſt enim ꝙ cum potētia dicatur ad obiectum:opꝫ ꝙ ſm differētiā obiectoꝝ diuerſificentur potentie ſenſitiue. Obiectū aūt ſenſibile eſt ꝑut eſt immutatiuū ſenſus. vnde ſm diuerſa genera imutationū ſenſus a ſenſibili:opꝫ eē diuerſos ſenſus. Immutaꝛ aūt ſenſus a ſenſibili. vno mō per cōtactū:⁊ ſic eſt ſenſus tactus qui eſt diſcretꝰ coꝝ ex qͥbus cōſtat aīal:⁊ ſenſus guſtus qui eſt perceptiuus qualitatū que deſignāt ꝯueniētiā nutrimēti quo ꝯſeruaꝛ corpꝰ aīalis. Alio mō imutatur ſenſus per mediū. Et hec quidē imutatio aut eſt cū alteratiōe ſenſibilis:⁊ ſic odor imutat ſenſum cū aliq̄ reſolutiōe odorabilis. Aut cū aliquo motu locali:⁊ ſic immutat ſonus. Aut abſqꝫ imutatiōe ſenſibili:ſed per ſolā imuatationē ſpiritualē medij ⁊ organi:⁊ ſic imutat color.

⁋ Cum aūt ſentiamus nos videre ac audire:neceſſe eſt aut viſu ſentiamus videre:aut alio ſenſu.

T.c.136. ⁋ Quoniam autem ſentimus ꝙ videmꝰ ⁊ audimus;neceſſe eſt aut viſu ſentire qꝛ videt;aut altero.

Lec. II.

Poſtq̄ Phus oſtendit ꝙ nō ſit alius ſenſus ꝓprius ꝑter quinque:ꝓcedit ad inquirendū vtrum ſit aliqua potētia ſenſitiua cōmunis his qnque ſenſibus. Et hoc qdē inueſtigat ex qͥbuſdā actionibꝰ que nō videnꝛ alicuiꝰ ſenſus ꝓprie eſſe:ſed videnꝛ exigere aliā potētiā ſenſitiuaꝫ cōem. Huiꝰ aūt actiones ſunt due. Una eſt ſm ꝙ nos ꝑcipimꝰ actiōes ꝓprioꝝ ſenſuū:puta ꝙ ſentimꝰ nos videre ⁊ audire. Alia eſt ſm ꝙ diſcernimꝰ iter ſenſibilia propria diuerſoꝝ ſenſuuꝫ:puta ꝙ aliud ſit dulce ⁊ aliud albū. Primo ergo inquirit cui ſit attribuenda pͥma harū actionū. Secūdo cui ſit attribuēda ſecūda. ibi (Unuſqͥſqꝫ quidē igiꝛ.) Circa pͥmū tria facit. Primo mouet qōnem dicens. Qm̄ ſentimus ꝙ videmus:⁊ ſimilr̄ ſentimꝰ ꝙ audimus:⁊ ſic de vnoquoqꝫ ſenſibiliū:neceſſariū eſt per viſuꝫ ſentire:qꝛ ipſe viſus videt:aut per aliā vͥtutē:⁊ ſic de alijs ſenſibꝰ. ⁋ Scdo obijcit ad vtrāqꝫ partē. ibi.

⁋ At ſi alio ſenſu:tū idē ſenſus erit ⁊ ipſius viſus ⁊ ēt coloris ſubiecti. Quare vel duo ſenſus eiuſdem erunt ſubiecti:vel ſeipſum ſentiet ipſe.

⁋ Si autem altero:aut ipſo erit qꝛ videt:aut altero. Sed idem erit viſus ⁊ ſubiecti coloris:q̄re aut duo eiuſdē erūt:aut idē eiuſdē.

⁋ Et pͥmo iducit ad oſtendendū ꝙ viſus videat ſe videre duas rationes. Quarū pͥma talis eſt. Si homo ſentit ſe videre altero ſenſu ꝙ̄ viſu:aut ħ erit:qꝛ illo alio ſenſu homo videt colorē:aut omnino alio ſenſu videt colorem:⁊ ſentit viſionē coloris. Si aūt eodē ſenſu quo ſentit colorē:ſentit viſioneꝫ coloris:ſequiꝛ ꝙ vnus ⁊ idem erit ſenſus ſm actum appͥhenſiuus ipſius viſionis ⁊ ſubiecti coloris. Quare ſequiꝛ alterū duoꝝ:qꝛ ſi iſte ſenſus qui ſentit viſionē ⁊ colorē ſit alius ſenſus a viſu oportebit ꝙ duo ſenſus ſint vnius ſubiecti. ſ. coloris. Aut ſi iſte ſenſus quo ſentimus viſionē ⁊ colorē eſt idē cum ſenſu viſus:ſeqꝛ ꝙ ſit idē eiuſdē. i. ꝙ viſus ſit ſenſus ſuiipſiꝰ qđ a pͥncipio negabaꝛ. Dicere vͦo ꝙ ille alter ſenſus quo quis ſentit ſe videre nō ſentiat colorē eſt oīno irrationabile:qꝛ ſi nō cognoſceret colorē nō poſſet cognoſcere qđ eſſet videre:cum videre nihil aliud ſit ꝙ̄ ſentire colorē.

⁋ Secundam rationem ponit ibi.

⁋ Preterea ſi alius ſit ſenſus:qui ꝑcipit ipͫm viſum:aut in infinitū ſiet abitio:aut erit aliqͥs ſenſus:qui ſeipſum percipit ſentientē. Quare idipſuꝫ in primo ſenſu continuo eſt faciendum.

⁋ Amplius auteꝫ ſi ⁊ alter ſit viſus ſenſus:aut in infinitum ꝓcedet:aut aliquis ipſe ſuiipſius erit iudex:quare in primo hoc faciendum eſt.

⁋ Que talis eſt. Si ſenſus viſus. i. viſionis quo. ſ. ſentimus nos videre ſit alter a viſu:iterum querendū eſt de illo ſenſu. vtꝝ. ſ. ille ſenſus ſentiat ſe ſentire:⁊ ſi nō:oportebit querere tertiū ſenſum qui ſentiat illū ſentire. Aut igiꝛ hoc ꝓcedit in infinitū:qđ eſt īpoſſibile cū īpoſſibile ſit cōpleri actionē que depēdet ab actionibus infinitis:neqꝫ etiā vnius rei poſſint eſſe potētie infinite:aut oportebit ꝙ deueniaꝛ ad aliquē ſenſuꝫ:qui ſit iudex ſuiipſiꝰ i. percipiat ſe ſentire. Eadē ergo rōne poterat fieri in primo ſenſu:vt. ſ. viſus ſentiret ſe videre. Nō eſt ergo aliꝰ ſenſus qui percipiat colorē:⁊ qui percipit viſioneꝫ coloris. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ At hinc oriꝛ dubitatio:nā ſi viſu qdeꝫ ſentire nil aliud eſt ꝙ̄ videre. Uidetur aūt color vel id qđ hēt colorē. Si quippiam videri id qđ videt colorem:id habebit profecto qđ videt primū.

⁋ Habet aūt dubitationē. Si eniꝫ viſu ſentire: videre eſt:videtur aūt color aut habens hunc: ſi videbit aliquis qđ eſt videns:⁊ colorem habebit primum videns. T.c.137.

⁋ Obijcit ad partem contrariā. Et qꝛ prime rationes aliqualiter concludunt verum:hec ratio per modum dubitationis proponiꝛ:vnde ⁊ eam ſoluit. Eſt auteꝫ ratio talis. Si viſu ſentimus nos videre:ſentire autem viſu nihil eſt aliud ꝙ̄ videre:ergo videmꝰ nos videre. Sed nihil videtur niſi color tm̄:aut habens colorem. Si igiꝛ aliquis videt ſe ꝙ ſit vidēs:ſequiꝛ ꝙ primū videre qđ ſecūdo fuit viſum ſit habens colorem:qđ videtur incōueniens. Nam dictū eſt ſupra ꝙ viſus cū ſit ſuſceptiuus coloris eſt abſqꝫ colore. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Patet igiꝛ nō vnū idipſuꝫ eſſe:ſentire inquā viſu. Nam cum nō videmus:tenebras ⁊ lumē viſu diſcernimus:ſed nō eodem vt patet modo.

⁋ Manifeſtū igiꝛ qm̄ nō eſt vnū oīno viſu ſentire. Et nanqꝫ cū nō videmus viſu diſcernimꝰ ⁊ tenebras ⁊ lumen:ſed non ſimiliter. T.c.138.

⁋ Soluit tertio ꝓpoſitā dubitationem duobus modis. Primo cōcludens ex pͥdictis ꝙ ſentire viſu multipliciter diciꝛ. Oſtenſum eſt eniꝫ ſupra ꝙ viſu ſentimus nos videre. Itē oſtenſum eſt ꝙ viſu nō ſentimꝰ niſi colorē. Sentire ergo viſu dupliciter diciꝛ. Uno mō ſm ꝙ viſu ſentimus nos videre. Alio mō cum viſu videmus colorem. Et ꝙ viſu ſentire dicaꝛ multipliciter:apparet ex ħ ꝙ aliquādo dicimur ſentire viſu:cum viſus preſentialiter imutaꝛ a viſibili. ſ. colore. Aliquādo aūt diſcernimꝰ viſu ⁊ tenebras:⁊ lumen etiā:cū nō videmus per imutationē. ſ. ab exteriori ſenſibili. Sed non ſimiliter dicitur vtroqꝫ mō viſu ſentire. Redit ḡ ſolutio ad hoc ꝙ actio viſus pōt cōſiderari:vel ſm ꝙ cōſiſtit in imutatione organi a ſenſibili exteriori:⁊ ſic nō ſentiꝛ niſi color. Unde iſta actione viſus non videt ſe videre. Alia eſt actio viſus ſm quā poſt immutationem organi iudicat de ipſa perceptione organi a ſenſibili:etiā abeūte ſenſibili:⁊ ſic viſus nō videt ſolum colorē vel ſentit:ſed ſentit etiā viſionem coloris. ⁋ Deinde cum dicit.

ℭ Preterea idipſuz etiã qḋ videt: colore quodãmō delibitū eſt. Inſtrumentū eni vniuſcuiuſqȝ ſenſus ipſum ſenſibile ſine mã ſuſcipit vti diximus. Quocirca ſenſibilibus ipſis ſemotis: inſunt in ſenſuū inſtrumentis ſenſus imaginationes. Atqui operatio rei ſenſibilis atqȝ ſenſus vna quidē ⁊ eadeȝ eſt. At earū ratio nō eadē eſt. Dico aūt ſonū actu: ⁊ auditū ⁊ actu: fit eni vt is qui auditū hēt: nō audiat: ⁊ id qḋ hēt ſonū: nō ſemper ſonet. Sed cū operat̄ id qḋ audire pōt: ⁊ ſonat id qḋ ſonuȝ efficere pōtituȝ ſimul fit ⁊ audit⁹ actu: ⁊ ſonus ēt actu: quorū alterū ꝗſpiā auditionē: alterū ſonationē eē nō icōgrue dicē pōt.

ℭ Amplius aūt ⁊ videns tanꝙ̄ coloratum eſt. Senſitiuū enim ſuſceptiuuȝ eſt ſenſibilis ſine materia vnūquodqȝ. Unde ⁊ abeuntib⁹ ſenſibilib⁹ īſunt ſenſus ⁊ phantaſie quib⁹ ſentiūt. Senſibilis autē actus ⁊ ſenſus idē eſt ⁊ vn⁹: eſſe autē ipſorū nō idē. Dico aūt vt ſonus ſm actū: ⁊ auditus ſm actum. Eſt enim auditum habētia nō audire: ⁊ habens ſonū nō ſemp ſonat. Cum aūt operet̄ poſſibile audire: ⁊ ſonet poſſibile ſonare: tunc ſm actum auditus ſimul fit: ⁊ ſm actū ſonus. Quoȝ dicet vtiqȝ aliquis hoc qdē auditionem eſſe: hoc ṽo ſonationem.

ℭ Ponit aliā ſolutionē que quidē neceſſaria eſt eo ꝙ color hēt duplex eē: vnū nāle in re ſenſibili: aliud ſpirituale in ſenſu. Secūdū ḡ pmū eſſe coloris: pceſſit pma ſolutio. Hec aūt ſecūda pcedit quātū ad ſecūdū eſſe coloris. Circa hāc ſolutionē tria facit. Primo ponit ſolutioneȝ. Secūdo pbat qḋdā qḋ in ſolutiōe ſuppoſuerat. ibi (Si igit̄ eſt motus.) Tertio ex hac ſolutione oſtēdit ēt quarūdā aliarū queſtionū ſolutionē. ibi (Quoniā aūt vn⁹.) Dicit ḡ pmo ꝙ cū ſoluta ſit pma dubitatio: ſuſtinēdo ꝙ vidēs nō ſit coloratū. amplius pōt ſolui dicēdo ꝙ vidēs eſt tanquā coloratū: qꝛ in vidēte eſt ſimilitudo coloris: vnde videns eſt ſimile colorato. Unde illa potētia que videt aliquē eſſe vidente: nō eſt extra genus potētie viſiue. Et ꝙ vidēs ſit quodãmō coloratū pbat per ea que ſupra dicta ſunt: qꝛ vnūquodqȝ organū ſenſus eſt ſuſceptiuū ſpeciei ſenſibilis ſine mã: vt dictuȝ eſt. Et iſta eſt ratio quare abeuntib⁹ ſenſibilib⁹ ſiūt in nobis ſenſationes ⁊ phantaſie. i. apparitiones ſm quas aliquo mō ſentiunt alalia. Et ſic pȝ ꝙ vidēs eſt tanꝙ̄ coloratū: iquātū hēt ſimilitudinē coloris. Et nō ſolū vidēs eſt tanꝙ̄ coloratū: ⁊ ſimile colorato: ſed ēt actus cuiuſlibet ſenſus eſt vnus ⁊ idē ſubto cū actu ſenſibilis: ſed rōne nō eſt vn⁹. Et dico actū ſenſus ſicut auditū ſm actū: ⁊ actū ſenſibilis ſicut ſonū ſm actum. Nō eni ſemp ſunt in actu: qꝛ cōtingit habētia auditū nō audire: ⁊ habēs ſonuȝ nō ſemp ſonare. Sed cū potens audire hēt ſuā opationē: ⁊ potēs ſonare hēt ſonare: tunc ſimul fit ſonus ſm actū qui vocat̄ ſonatio: ⁊ auditus ſm actū qui vocat̄ auditio. Cum igit̄ viſus percipiat ſenſibile ⁊ actū ei⁹: ⁊ vidēs ſit ſimile ſenſibili: ⁊ actus videntis ſit idem cum actu ſenſibilis ſubiecto: lȝ nō ratiōe: relinquit̄ ꝙ eiuſdē virtutis eſt videre colorē ⁊ īmutationē que eſt a colore: ⁊ viſum in actu ⁊ viſionē eius. Potētia ergo illa qua videmus nos videre nō eſt extranea a potētia viſiua: ſed differt rōne ab ipſa. ℭ Deinde cum dicit.

3° a.c.121.

ℭ Qḋ ſi motus ⁊ actio atqȝ paſſio in eo eſt qḋ patit̄ atqȝ mouet̄: neceſſe eſt ⁊ ſonū ⁊ auditū actu in auditu qui eſt potētia eſſe. Agentis nãqȝ mouētiſqȝ operatio in ipſo patiente ſuſcipit̄ atqȝ ineſt. Quocirca neceſſe eſt id qḋ motū ciet: moueri. Actus igit̄ ſonatiui: ſonus eſt vel ſonatio. Auditiui ṽo auditus: vel auditio. Duplex eni eſt audit⁹: ⁊ duplex etiā ſonus. Eadē eſt ⁊ in ceteris ſenſibus ac ſenſibilibus ratio. Atqȝ vt actio paſſioqȝ nō in agēte eſt: ſed in eo qḋ patit̄. Sic ⁊ ipſius ſenſibilis actio in ipſo eſt ſenſitiuo. Sed in quibuſdā noīa quoqȝ ſunt poſita: vt ſonatio: ac auditio: in quibuſdā caret alterū nomine. Operatio eniȝ viſus viſio dicit̄: at coloris nomine vacat. Operatio preterea guſtus guſtatio dicitur: at ſaporis nomen non habet.

ℭ Si igitur eſt mot⁹: ⁊ actio ⁊ paſſio in eo qḋ agit̄: neceſſe eſt ⁊ ſonū ⁊ auditū qui ſm actuȝ in eo qḋ eſt ſm potentiam eſſe. Actiui enim ⁊ motiui actus in patiente fit. vnde nō neceſſe eſt mouens moueri. Sonatiui quidē igit̄ act⁹ aut ſonus ſonatio eſt. Auditiui aūt aut auditus auditio eſt. t.c.139. ℭ Dupliciter eni auditus ⁊ dupliciter ſonus. t.c.140. Eadē aūt ratio eſt ⁊ in alijs ſenſibus ⁊ ſenſibilib⁹. Sicut enim actio ⁊ paſſio in patiente: ſed nō in agente: ſic ⁊ ſenſibilis actus ⁊ ſenſitiui in ſenſitiuo eſt. Sed in quibuſdā quidem ⁊ nominatū eſt vt ſonatio ⁊ auditio. In quibuſdā autē nō nominatū eſt: ſed alterū. Uiſio enim dicitur viſus actus: que ṽo eſt coloris nō nominatū eſt. Et guſtatiui guſtus eſt: humoris autē nō nominatū eſt.

ℭ Probat qḋ ſuppoſuerat. ſ. ꝙ vnus ⁊ idē ſit act⁹ ſenſibilis ⁊ ſentiētis ſed rōne differāt ex his que ſunt oſtēſa in 3° phyſicoꝝ. Ibi eni oſtēſum eſt: ꝙ taȝ mot⁹ ꝙ̄ actio vel paſſio ſunt in eo qḋ agit̄. i. in mobili ⁊ patiēte. Manifeſtū eſt aūt ꝙ auditus patit̄ a ſono: vnde neceſſe eſt ꝙ tā ſonus ſm actū qui dicit̄ ſonatio: ꝙ̄ audit⁹ ſm actuȝ qui dicit̄ auditio ſit in eo qḋ eſt ſm potētiā. ſ. in organo auditus. Et hoc iō qꝛ actus actiui ⁊ motiui ſit in patiēte ⁊ nō in agente ⁊ mouēte. Et iſta eſt ratio quare nō eſt neceſſariū ꝙ oē mouens moueat̄. In quocūqȝ eni eſt mot⁹ illud mouet̄. Unde ſi mot⁹ ⁊ actio que eſt qdā mot⁹ eēt in mouēte ſequeret̄ ꝙ mouēs moueret̄. Et ſicut dictuȝ eſt in 3° phyſi. ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt vnus actus ſubto: ſed differūt rōne ꝓut actio ſignat̄ vt ab agēte. paſſio aūt vt in patiēte: ita ſupra dixit ꝙ idē eſt actus ſenſibilis ⁊ ſentientis ſubto: ſed nō rōne. Act⁹ igit̄ ſonatiui vel ſoni eſt ſonatio: auditiui aūt actus eſt auditio. Dupliciter eni dī audit⁹ ⁊ ſonus. ſ. ſm actū ⁊ ſm potētiā. Et qḋ de auditu ⁊ ſono dictū eſt: eadē rōne ſe hēt in alijs ſenſib⁹ ⁊ ſenſibilib⁹. Sicut eni actio ⁊ paſſio eſt in patiēte: ⁊ nō in agēte vt in ſubto: ſed ſolū vt in pn° a quo: ita taȝ actus ſenſibilis ꝙ̄ actus ſenſitiui eſt in ſenſitiuo vt in ſubiecto. Sed in quibuſdam ſenſibilibus ⁊ ſenſitiuis nominatus eſt vterqȝ act⁹: ⁊ ſenſibilis vt ſonatio: ⁊ ſenſitiui vt auditio. In quibuſdam aūt vnū tm̄ nominatū eſt. ſ. actus ſenſitiui. Uiſio eni dicit̄ act⁹ viſus: ſed actus coloris nō eſt nominat⁹. Et guſt⁹. i. guſtatio eſt act⁹ guſtatiui: ſed act⁹ ſaporis nō eſt noīatus apud grecos. ℭ Deinde cum dicit.

3.t.c.18. vſqȝ ad .t.c.23. — tex.c.19. — tex.40.

ℭ Hec

¶ Hoc cũ ita ſint: atq; vnus actus rei ſenſibilis ſenſitiuiq; ſit: quãuis diuerſas habeat rõnes: ſicuti diximus: neceſſe eſt ſimul corrũpanť: ſimulq; ſint ſalua: auditus ac ſonus qui hoc modo dicunť: ꝛ ſapor ſtidez ꝛ guſtus: ceteraq; ſimiliter. At ea que dicunť potẽtia nõ hãc ipſaz ꝓfecto neceſſario ſubeũt legẽ.

t.c.141. ¶ Quoniã aũt vnus qdem eſt actus ſenſibilis ꝛ ſenſitiui: eſſe aũt alterũ eſt: neceſſe ſimul corrumpi ꝛ ſaluari ſicut dictũ auditũ: ꝛ ſonũ: ꝛ humorẽ igiť ꝛ guſtum ꝛ alia ſimiliter. Dicta autem ſm potentiam non neceſſe eſt.

¶ Ex p̃miſſa ſolutione ꝓcedit ad demõſtrãdũ veritatẽ duarũ queſtionũ: quarũ p̃ma eſt vtꝝ ſenſus ꝛ ſenſibilia ſimul corrũpanť ꝛ ſaluenť. Ad huiꝰ ergo ſolutionẽ dicit ꝙ q2 actus ſenſibilis ꝛ ſenſitiui eſt vnus ſubto: ſed differunt rõne vt dictũ eſt. neceſſe eſt ꝙ auditꝰ dictꝰ ſm actũ: ꝛ ſonus dictus ſm actũ: ſimul ſaluenť ꝛ corrumpanť: ꝛ ſimiliter eſt de ſapore ꝛ guſtu ꝛ alijs ſenſibilibus ꝛ ſenſibus. Sed ſi dicanť ſm potentiã: nõ neceſſe eſt ꝙ ſimul corrumpantur, ꝛ ſaluenť. ¶ Ex hac aũt ratiõe excludit opinionem antiquorum naturalium. ibi.

¶ Non recte igiť priores naturales phĩ ſentiebant: qui quidẽ ſine viſu neq; albũ vllum: neq; nigrũ eſſe dicebãt: neq; itẽ nullũ ſine guſtu ſaporẽ. Nã partim recte: partim nõ recte cẽſebãt. Eteni cũ dupliciter ſenſus ſenſibileq; dicať potẽtia atq; actu: in his quidem ſecũdis fit idipſm ſane: qđ dictũ eſt: in illis aũt primꝰ nõ fit: vt luce clariꝰ extat. At illi de hiſce ſimpliciter loquebanť: que ſimpliciter nõ dicunť.

t.c.142. ¶ Sed priores philoſophi hoc non bene dicebant nihil opinantes neq; albũ neq; nigrũ eſſe ſine viſu: neq; humorẽ ſine guſtu. Sic quidez eni dicebãt recte: ſic aũt non recte. Dupl'r. n. dicto ſenſu ꝛ ſenſibili: his qdẽ ſm potẽtiam: illis ꝟo ſm actum. De his quidẽ accidit qđ dictuz eſt: ſ; in alteris nõ accidit. Sed illi ſimpliciter dicebant de dictis nõ ſimpliciter

¶ Dicẽs ꝙ p̃ores naturales nõ bene dicebant: in hoc q2 opinabanť nihil eſſe albũ aut nigruz: niſi quãdo videť: neq; saporẽ eẽ niſi quãdo guſtať: ꝛ ſimiliter de alijs ſenſibilibus ꝛ ſenſibus. Et q2 nõ credebãt eſſe alia entia niſi ſenſibilia: neq; aliã virtutẽ cognoſcitiuã niſi ſenſum: credebãt ꝙ totũ eſſe ꝛ veritas rerũ eſſet in apparere. Et ex hoc deducebanť ad credendũ ɔtradictoria ſimul eſſe vera: ꝑpter hoc ꝙ diuerſi cõtradictoria opinanť. Dicebant aũt quodãmõ recte: ꝛ quodãmõ nõ. Cum enim dupliciter dicať ſenſus ꝛ ſenſibile. ſ. ſm potẽtiã ꝛ ſm actũ de ſenſu ꝛ ſenſibili ſm actuz accidit ꝙ ipſi dicebant: ꝙ nõ eſt ſenſibile ſine ſenſu. Non autez hoc verum eſt de ſenſu ꝛ ſenſibili ſm potentiaz. Sed ipſi loquebanť ſimpliciter. i. ſine diſtinctione de his que dicuntur multipliciter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qđ ſi vox quedã cõcentus eſt: vox autẽ ꝛ auditus tũ vnũ: tum nõ vnũ: aut nõ idẽ ſunt: ꝛ ſi ɔcentus eſt ratio: neceſſe eſt ꝛ auditũ quãdã eſſe rõnez: atq; ob idipſum exuperans qđq; taz acutũ q̃ȝ graue corrũpit auditũ: atq; deuaſtat: ꝛ in ſaporibus guſtũ: ꝛ in coloribꝰ viſum id qđ nimirũ eſt ſplẽdidũ ꝛ tenebroſum: ꝛ in odoribus vehemẽs odor: ſiue dulcis: ſiue amarus: quia ſenſus ipſe quedã eſt rõ rata. Quocirca ſenſibiliũ ea que ſincere tal a queq; ſimplicia ſũt vt acutũ: vel dulce: vel ſalſuz cũ reducunť ad rõnẽ: ſenſui ſunt iocunda. Tunc eni ipſuz delectare videtur. Omnino aũt ipſum mixtuz magis cõcentus eſt: q̃ȝ acutũ vel graue. Tactui quoq; nõ calidum ſane ſimplex ac frigidũ. Sed id qđ eſt ad rõnẽ redactuz: amicũ eſt atq; iocunduz. Enimero ſenſus ipſe ratio quedã eſt vti diximus. Senſibiliũ aũt ea que exuperant: aut dolorẽ afferũt ipſi: aut tãdẽ ipm̃ corrũpũt.

¶ Si aũt ſymphonia vox quedã eſt: vox aũt ꝛ auditus eſt ſicut vnũ: ꝛ eſt ſicut nõ vnũ aut idẽ ꝓportio aũt eſt ſymphonia: neceſſe eſt ꝛ auditum rationẽ quãdaz eſſe. Et ꝓpter id corrũpit vnũqđq; excellẽs acutũ ꝛ graue audituz. ꝛ in humoribꝰ guſtũ: ꝛ in coloribus viſum fortiter fulgidũ: ꝛ opacũ: ꝛ in olfatu fortis odor ꝛ dulcis ꝛ amarus tanquã ratio quedam ſit ſenſus. Unde ꝛ delectabilia quidez ſunt dum dicunť ſincera ꝛ mixta entia ad rationẽ: vt acutuz aut dulce aut ſalituz. Delectabilia eni tunc. Omino autem magis qđ mixtuz eſt ſymphonia q̃ȝ acutum ꝛ graue. Tactus autem calefactibile ꝛ frigorabile: ſed ſenſus ratio eſt. Excellentia autẽ contriſtant aut corrumpunt. t.c.143.

¶ Demõſtrat ex p̃miſſis ſolutionẽ alterius q̃õnis: quare ſ. quedã ſenſibilia corrũpãt ſenſuz ꝛ quedã delectãt: ꝛ dicit ꝙ cũ ſymphonia. i. vox ɔſonãs ꝛ ꝓportionata ſit vox quedã: ꝛ vox quodãmõ ſit idẽ qđ auditus: ꝛ ſymphonia ſit quedã ꝓportio: neceſſe eſt ꝙ auditus ſit quedã ꝓportio. Et q2 quelibet ꝓportio corrumpiť per ſuperabundantiam. iõ excellens ſenſibile corrũpit ſenſum: ſicut qđ eſt excellenter graue ꝛ acutũ corrumpit auditũ. Et excellẽs ſaporoſuz corrumpit guſtũ. Et fortiter fulgidum vel obſcurũ corrumpit viſum. Et fortis odor corrumpit olfatum: quaſi ſenſus ſit quedã ꝓportio. Sed ſi plura ſenſibilia deducunť ad ꝓportionatã mixtionẽ efficiunť delectabilia: ſicut in ſaporibus: quãdo aliqđ ſm debitã ꝓportionẽ eſt: aut acutuz: aut dulce: aut ſalſum: tunc enim ſunt oĩno delectabilia. Et omne qđ eſt mixtũ eſt magis delectabile: q̃ȝ qđ eſt ſimplex: ſicut ſymphonia q̃ȝ vox acuta tm̃: vel grauis tm̃. Et in tactu qđ eſt cõpoſituz ex calefactibili ꝛ frigidabili. Senſus enim delectať in ꝓportionatis: ſicut in ſibi ſimilibus: eo ꝙ ſenſus eſt ꝓportio quedam. Sed excellentia corrumpit ſenſum vel ſaltem contriſtat ipſum.

¶ Unuſquiſq; igiť ſenſus (vt ſepe diximus) ſenſibilis eſt obiecti. Eſtq; in inſtrumẽto ſuo ea rõne qua illud ſenſus eſt inſtrumentũ: ꝛ differentias ſenſibiles obiecti ſui diſcernit: vt albũ qdẽ ꝛ nigrũ viſus: dulce aũt ꝛ amarũ guſtus: ꝛ ceteri ſimil'r ſenſus.

¶ Unuſquiſq; quidẽ igiť ſenſus ſubiecti ſenſibilis eſt qui eſt in ſenſitiuo inquãtũ ſenſitiuuz: ꝛ diſcernit ſubiecti ſenſibilis differentias: aut albũ quidẽ ꝛ nigruz viſus: dulce ꝟo ꝛ amarũ guſtus. Sil'r aũt ſe hȝ h ꝛ in alijs. Lec. III. t.c.144.

PRoceſſit Phs ſupius ad inueſtigãdũ ſenſus cõẽs ex hac opone ꝙ̃ ſentim⁹ nos videre ⁊ audire. Ex hac aũt opõne ad h̃ deuẽtum eſt: ꝙ potentia viſiua ſentit viſionẽ: alio tñ mõ ꝙ̃ ſentiat ſenſibile exteri⁹: ſed nõdũ habet̃ ꝙ potẽtia iudicatiua de actib⁹ ſenſuũ ſit vna ⁊ cõis. Et iõ pcedit vlterius ad inueſtigandã huiꝰ veritatẽ per aliã operationẽ que oſtẽdit vnã potentiã eſſe cõmunẽ habẽtem ſe quodã mõ ad omnes. v. ſenſus. ⁊ hec operatio eſt diſcernere ſenſibilia abinuicem. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit quãtũ ſe poſſit extendere diſcretio ſenſus pprij. In ſecũda inquirit de illa diſcretione ſenſibiliũ que excedit virtutẽ ſenſus pprij. ibi (Quoniã aũt albũ.) Dicit ergo pmo ꝙ ex dictis manifeſtũ eſt ꝙ vnuſquiſqꝫ ſenſus eſt cognoſcitiuus ſenſibilis ſibi obiecti: cuius ſpecies fit in ſuo organo: inquãtũ eſt tale organũ. Immutat̃ eni organũ vniuſcuiuſqꝫ ſenſus a pprio obiecto ſenſus per ſe: nõ per accidens. Et vnuſquiſqꝫ ſenſus diſcernit differentias pprij ſenſibilis: ſicut viſus diſcernit album ⁊ nigrum: guſtus dulce ⁊ amarũ: ⁊ ſimiliter ſe hẽt in alijs ſenſibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At enim cũ albũ ⁊ dulce ⁊ ſingula ſenſibiliũ ad ſingula nimirũ aliqua cõparemus: ac diſcernamus: ⁊ ſentiamus differre: neceſſe eſt idipſum pfecto fieri ſenſu quippe cũ illa ſenſibilia ſint. Quo patet carnẽ vltimum inſtrumentũ ſenſu non eſſe. Nam neceſſe eſt id qȯ diſcernit tangendo diſcernere.

Tex.c. 145. ¶ Quoniã aũt ⁊ album ⁊ dulce ⁊ vnũquodqꝫ
ſenſibiliũ ad vnũqdqꝫ cõparãdo diſcernimus
⁊ ſentimus qꝛ differũt: neceſſe igit̃ ſenſu. Sen
Tex.c. 146. ſibilia eni ſunt. ¶ Quare ⁊ manifeſtũ quoniã
caro nõ eſt vltimũ ſenſitiuũ. Neceſſe eni eſſet
tangens ipſum diſcernens diſcernere.

¶ Oſtẽdit cui ſit attribuẽda iſta diſcretio que excedit pprium ſenſum. ſ. diſcernere ſenſibile vnius ſenſus a ſenſibili alteri⁹. Et circa hoc duo facit. Primo determiat veritatẽ. Secũdo obijcit cõtra veritatẽ ⁊ ſoluit. ibi (At vo ipoſſibile.) Circa pmũ tria facit. Primo oſtẽdit ꝙ aliqs ſenſus eſt qui diſcernit iter albũ ⁊ nigrũ ⁊ dulce. Scdo ꝙ nõ ſunt due potẽtie ſenſus: ſꝫ vna. ibi (Neqꝫ vtiqꝫ.) Tertio ꝙ ſimul illa potẽtia pcipit vtrũqꝫ ſenſibile iter que diſcernit. ibi (Qꝛ aũt neqꝫ.) Dicit ergo pmo ꝙ qꝛ diſcernimus aliqua virtute nõ ſolũ albũ a nigro: vel dulce ab amaro: ſed etiã albũ a dulci: ⁊ vnũqdqꝫ ſenſibile diſcernimus ab vnoquoqꝫ ⁊ ſentimus qꝛ differunt: opꝫ ꝙ hoc fit per ſenſum. qꝛ cognoſcere ſenſibilia inquãtũ ſũt ſenſibilia eſt ſenſus. Cognoſcimus aũt differentias albi ⁊ dulcis nõ ſolũ quãtũ ad qȯ qd eſt vtriuſqꝫ: qȯ ptinet ad itellectũ: ſed etiã quãtũ ad diuerſam immutationẽ ſenſus. Et hoc nõ põt fieri niſi per ſenſum. Et ſi per aliquẽ ſenſum fit hoc: maxime videt̃ ꝙ fiat per tactũ qui eſt pmus ſenſuũ: ⁊ quodãmõ radix ⁊ fundamẽtũ oĩum ſenſuum: ⁊ ab hoc aial hẽt ꝙ dicat̃ ſenſitiuũ. Unde manifeſtũ eſt ꝙ caro nõ eſt vltimũ organũ ſenſus tactus: qꝛ cũ per ſenſum tact⁹ fiat diſcretio: neceſſe eſſet ꝙ ipſo cõtactu carnis a tãgibili fieret diſcretio tangibilis ab alijs ſenſibilib⁹. Attribuit̃ aũt iſta diſcretio tactui nõ ſm ꝙ tactus eſt ſenſus proprius: ſed ſm ꝙ eſt fundamentum oĩum ſenſuũ: ⁊ ppinquius ſe habẽs ad ſontalẽ radicẽ oĩuꝫ ſenſuum qui eſt ſenſus cõmunis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fieri igit̃ nõ põt: vt ſeparatis diſcernat̃ dulce diuerſum eſſe ab albo: ſed vni cuipiã ambo nota eſſe opꝫ. Illo nãqꝫ mõ ſane pateret inter ſeſe illa differre: etiã ſi alterũ ego: alterũ tu ſentires. Unũ igit̃ dicat opꝫ. Diuerſa eni dulce ac albũ. Dicit igit̃ idem. Quare vt dicit: ſic ⁊ itelligit atqꝫ ſentit. Patet ergo fieri nõ poſſe: vt ſeparatis ſeparata diiudicent̃.

¶ Neqꝫ vtiqꝫ ſeparatis contingit diſcernere ꝙ alterum ſit dulce ab albo: ſed opꝫ aliquo vno vtraqꝫ manifeſta eſſe. Sicut eni ⁊ hoc quidẽ ego: illud aũt tu ſentis: manifeſtum vtiqꝫ erit: qm̃ altera adinuicẽ ſunt. Opꝫ aũt vnuꝫ dicere quoniam alterum. Alterum. n. dulce ab albo. Dicit ergo idẽ. Quare ſicut dicit: ſic ⁊ intelligit ⁊ ſentit. Qꝛ quidem igit̃ non poſſibile ſeparatis iudicare ſeparata palam.

¶ Oſtẽdit ꝙ eiuſdẽ ſenſus ſit qui diſcernit albũ a dulci. Poſſet eni aliquis credere ꝙ diſcernamus albũ a dulci nõ quadã vna potẽtia: ſed diuerſis vt. ſ. inquantũ guſtu cognoſcimus dulce: ⁊ viſu albũ. Hoc aũt excludit dicẽs: ꝙ nõ ꝯtingit diſcernere ꝙ dulce ſit alterũ ab albo ſeparatis potẽtijs. i. diuerſis: ſed opꝫ ad diſcernẽdũ iter ea: ꝙ ſm aliquã vnã potentiã manifeſtũ ſit nobis. Ita eni eẽt ſi diuerſis potẽtijs ſentirem⁹ dulce ⁊ albũ: ſicut ſi diuerſi hoies ſentirent: vnus dulce: ⁊ alius album: puta ſi ego ſentio hoc: ⁊ ille illud. Hoc aũt poſito manifeſtum eſt ꝙ altera ſunt abinuicẽ dulce ⁊ albuꝫ: qꝛ aliter patior ego a dulci ꝙ̃ tu ab albo. Sed tamẽ diuerſitas iſta nõ erit nobis per ſenſum manifeſta: ſed opꝫ ꝙ vnus ſit qui dicat ꝙ alterũ eſt dulce ab albo. Hoc eni eſt aliqd vnũ vez. ſ. ꝙ alteꝝ ſit dulce ab albo. ergo opꝫ ꝙ illud vnũ ab eodẽ dicat̃: ſed dictio eſt interpretatio interioris apphẽſionis. ergo ſicut eſt vnus qui dicit: ita opꝫ ꝙ vn⁹ ſit qui intelligat ⁊ ſentiat alterũ eſſe dulce ab albo. Dicit aũt (intelligat ⁊ ſentiat.) qꝛ nondũ oſtenſum eſt ꝙ aliud ſit intellectus a ſenſu: vel qꝛ iſta diuerſitas ⁊ ſenſu ⁊ intellectu cognoſcit̃. Sicut igit̃ opꝫ ꝙ vnus homo qui dicit alterũ eſſe albũ a dulci ſit qui cognoſcit vtrũqꝫ: ita opꝫ ꝙ vna potẽtia ſit qua agnoſcit̃ vtrũqꝫ. Nã hõ nõ cognoſcit niſi per aliquã potentiã. Et hoc eſt qȯ cõcludit vlterius palã eſſe qȯ nõ eſt poſſibile iudicare (ſeparata). i. ꝙ aliqua ſint diuerſa (ſeparatis). i. diuerſis: ſed opꝫ ꝙ ſit eadẽ potẽtia que vtrũqꝫ cognoſcat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At hinc patet neqꝫ fieri poſſe vt ſeparatio in tẽpore diſcernant̃. Nã vt idẽ aliud eſſe bonũ ac malum dicit. Sic quãdo alterũ dicit aliud eſſe: tũc ⁊ alterũ etiã dicit. Atqꝫ dico quãdo nõ per accidens: veluti nũc dico quippiã aliud eſſe: nõ tamẽ dico illud nũc aliud eſſe: ſed hoc pacto nunc dici: vt dicat: ⁊ nunc illud eſſe. Simul igit̃ dicit. Quo fit vt inſeparabile ⁊ in inſeparabili tẽpore ſeparata diſcernat.

¶ Qꝛ aũt neqꝫ in ſeparato tẽpore: hinc habituꝫ eſt. Sicut eni idẽ dicit ꝙ alterũ bonũ ⁊ malũ: ſic ⁊ quãdo alterũ dicit: qm̃ alterũ tũc ⁊ alteꝝ: nõ ſm accidẽs ipſm quãdo. Dico aũt puta nũc dico quoniã alterũ: nõ tamẽ qm̃ nunc alterum. Sed ſic dicit ⁊ nunc ⁊ qm̃ nunc. Simul ergo. Quare inſeparabile ⁊ in inſeparabili tẽpore.

¶ Oſtendit ꝙ opꝫ ſimul vtrunqꝫ cognoſci. Dicit ḡ ꝙ ex his que dicent̃ manifeſtũ eſt (ꝙ neqꝫ in ſepato tẽpore) .i. in diuerſo tẽpore cognoſcit vtrũqꝫ. Sicut eni ille qui

indicat aliqua eſſe diuerſa dicit aliqd vnū ꝛ idē.ſ.ꝙ alterū ſit bonū ꝛ malū:ſic ēt dicit quādo alterū ſit. Dicit eni ꝙ ſit alterū nūc quādo iudicat:ꝛ hoc ipſū quādo ſit alterū nō dicit ſm accidēs:ita ꝙ ly quādo referat ad dicentē:vt puta:q2 nunc dicit ꝙ eſt alterū:ſi nō diceret ꝙ nūc eſt alterū. Hoc eni eſſet per accidens reſpectu eius qđ dicit:ſed ſicut nūc dicit ꝙ eſt alterū:ita dicit ꝙ nūc ſit alterū. Hoc aūt nō poſſet eſſe niſi ſimul ea apprehenderet.i.in illo iſtāti pro quo iudicat ea eē altera. Manifeſtū eſt ģ ꝙ ſimul cognoſcit vtrūq3. Ergo ſicut eſt iſeparabilis potentia.i.vna ꝛ eadē que cognoſcit vtrūq3 eorū inter que inducat differētia:ita opꝫ ꝙ in inſeparabili tēpore apprehendat vtrūq3. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo fieri nō pōt:vt ſimul idē ea rōne qua indiuiſibile eſt:ꝛ in indiuiſibili tēpore motibus cōtrarijs moueat. At dulce quidē ſi ſit:mouet ſenſum ac itellectū. Amarū aūt ɔtrario mō:ꝛ albū itidē diuerſo.

Tex.c. 147. ¶ At vo impoſſibile eſt ſimul ſm ɔtrarios motus moueri idē:aut indiuiſibile ꝛ in indiuiſibili tēpore. Si.n.dulce ſit:mouet ſenſuꝫ aut intellectum:amarū aūt ɔtrarie:ꝛ albū aliter.

¶ Obycit in ɔ̄riū. Et circa hoc quatuoꝛ facit. Primo ponit obiectionē talē. Impoſſibile eſt idē ꝛ indiuiſibile ſimul moueri ſm ɔ̄rios motus ſimul ꝛ in indiuiſibili tēpore:ſed intellectus ꝛ ſenſus mouent a ſenſibili inquantū ſentit ꝛ intelligibili inquātū itelligit. Diuerſa aūt ſenſibilia ꝛ ɔtraria:diuerſis ꝛ ɔtrarijs motibꝰ mouēt.ģ impoſſibile eſt ꝙ eadē vis ſenſitiua:aut intellectiua ſimul cognoſcat contraria diuerſa. ¶ Secundo ibi.

¶ Eſt ne igit qđ diſcernit idiuiſibile quidē numero. Separatū aūt rōne. Partiꝫ igit vt diuiſibile res ſentit diuiſas:partim vt indiuiſibile. Nam rōne quideꝫ diuiſibile:loco aūt atq3 numero indiuiſibile eſt.

Tex.c. 148. ¶ Ergo ſimul qdē ꝛ numero indiuiſibile ꝛ iſeparabile qđ iudicat. Secundū eſſe aūt ſeparatuꝫ. Eſt igit quodāmō ꝙ diuiſibile diuiſa ſentit:eſt aūt ꝙ indiuiſibile. Secūdū eē qdē.n.diuiſibile:loco aūt ꝛ numero indiuiſibile.

¶ Ponit vnā ſolutionē:ꝛ dicit ꝙ illud qđ iudicat d'iam inter ɔtraria eſt ſimul ꝛ numero idiuiſibile ꝛ iſeparabile.i.vnū ſubiecto:ſꝫ ſm eſſe ſeparatū.i.rōne eſt diuerſuꝫ. Sic igit quodā mō indiuiſibile ſentit diuiſa.i.diuerſa:alio aūt mō diuiſibile ſentit diuerſa:q2 ſm eē eſt diuiſibile.i.rōne eſt diuerſuꝫ:ſed loco ꝛ numero eſt (idiuiſibile).i.ſubiecto eſt vnū. Et dicit loco:q2 diuerſe potētie iungunt i diuerſis ptibꝰ corpis organa hīe. ¶ Tertio ibi.

¶ An id minime fieri pōt. Idē eni potentia quideꝫ eſt ipſa cōtraria:ꝛ diuiſibile ꝛ indiuiſibile:actu aūt eſſe nō pōt. Sed patiendo diuiſibile eſt. At fieri nequit:vt ſimul ſit albuꝫ ꝛ nigrū. Quare neq3 formas ipſorū ſimul ſenſus ac intellectus ſi talia ſint vt patiantur ſuſcipient.

¶ Aut nō poſſibile. Potētia qdē.n.idē ꝛ idiuiſibile contraria:ſm eē aūt nō:ſed in operari diuiſibile. Et impoſſibile eſt ꝛ albū ꝛ nigrū eſſe ſimul. Quare neq3 ſpecies pati ipſorū ſi huiuſmodi eſt ſenſus ꝛ intelligentia.

¶ Improbat hanc ſolutionē dicens:ꝙ nō eſt (poſſibile) illā p̄dictā ſolutionē ſtare. Qđ eni eſt ideꝫ ꝛ indiuiſibile ſubiecto:ſꝫ nō ſm eſſe.i.ſm rōnē:pōt qdē habere ɔtraria ſm potētiā:ſꝫ qđ hꝫ ɔ̄ria (in opari).i.ſm actū:opꝫ ꝙ ſit diuiſibile. Et ipoſſibile eſt idē ꝛ idiuiſibile ſiml ꝛ ſemel eē albū ꝛ nigrū. Quare neq3 poſſe eſt aliqđ vnū ꝛ idē idiuiſibile ſimul pati ſpēs eoꝝ:ꝛ ita neq3 itelligere ꝛ ſentire ſi itelligere ꝛ ſentire ē hꝰ.i.pati qđdā. ¶ Quarto ibi.

¶ At eni hoc pinde ſeſe habet:atq3 id qđ quidā pūctum appellāt. Qđ quidē tum vnū eſt:tuꝫ duo:quo pacto ꝛ diuiſibile eſt. Quo igit indiuiſibile eſt:hoc vnū eſt:id qđ diſcernit ac ſimul. Quo vo eſt diuiſibile:hͦ nō vnū eſt:bis.n.eiuſdeꝫ ſigni ſimul ſit vſus. Quo ergo finis vſus ſi vt duoꝝ:hoc duo diſcernit:atq3 eſt ſeparata vt ſeparatū. Quo vo eſt vnū:hoc vnius ſit vſus ꝛ ſimul. Sed de principio quidē quo dicimus aīal ſenſitiuū eſſe ſit hoc mō determinatū.

¶ Sed ſicut qđ vocāt quidā punctū:aut vnū: aut duo:ſic ꝛ indiuiſibile. Secundū qđ quidē igit idiuiſibile:vnū diſcernēs eſt ꝛ ſimul. Secūdū vo ꝙ diuiſibile:bis vtitur eodē ſigno ſimul. Inquantū quidē igit pro duobus vtitur tertio:duo iudicat:ꝛ ſeparata ſunt vt in ſeparato. Inquantū vo vnū:vno ꝛ ſimul. De principio quidē igit ſm ꝙ dicimus poſſe ſentire animal:determinatum ſit hoc modo. Tex.c. 149.

¶ Ponit verā ſolutionē:ꝛ ſolutio iſta ſumit ex ſimilitudine pūcti. Punctū.n.qđ eſt inter duas partes linee pōt accipi (vt vnū ꝛ vt duo.) Et vnū qdē ſm ꝙ ɔtinuat partes linee:vt cōmunis terminus. (Ut duo autem ſm ꝙ bis vtimur pūcto).ſ.vt principio vnius linee ꝛ vt fine alterius. Sic ēt itelligēdū eſt:q2 vis ſentiendi diffundit in organa.ſ.ſenſuū ab aliq̄ vna radice cōmuni:a qua p̄cedit vis ſentiēdi in oīa organa:ad quā etiaꝫ terminant oēs imutatiōes ſinguloꝝ organoꝝ. Pōt ģ ɔſiderari dupliciter. Uno mō put eſt p̄nm vnū ꝛ terminꝰ vnus oīuꝫ ſenſibiliū imutationū. Alio mō put eſt p̄nm ꝛ terminus huius ꝛ illius ſenſus. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ ſicut punctū eſt vnū:aut duo:ſic diuiſibile eſt p̄nm ſenſitiuū cōmune. Sic eni diuiſibile eſt:inquātū (ſimul bis vtit eodeꝫ ſigno).i.p̄cipio ſenſitiuo.ſ.vt p̄cipio ꝛ termino viſus ꝛ auditus. Inquantū igit aliqs vtit p̄nº ſenſitiuo q̄ſi vno termino pro duobꝰ:itātū duo iudicat:ꝛ ſeparata ſūt que accipiunt:ſicut (in ſeparato).i.diuiſibili p̄cipio cognoſcunt. (Inquātū vo) eſt vnuꝫ in ſe:ſicut in vno p̄cipio cognoſcit differentiaꝫ vtriuſq3 ꝛ ſimul. Habet igit hoc p̄nm ſenſitiuū cōmune ꝙ ſimul cognoſcat plura inquantū accipit bis vt terminus duaꝝ imutationū ſenſibiliū: inquantū vo eſt vnū:iudicare pōt differētiā vnius ad alterū. Opꝫ aūt illud p̄cipiū ſenſitiuum cōmune habere aliud organū:q2 pars ſenſitiua nō hēt aliq̄ operationē ſine organo. Cū eni organū tactꝰ diffundat per totū corpus:neceſſariū videt vt ibi ſit organū huius p̄cipij ſenſitiui cōmunis vbi eſt p̄ma radix organi tactus. Et propter hoc ſuperius dixit ꝙ ſi caro eſſet vltimū organū tactus ꝙ tāgēdo ſm carnē diſcernerēmꝰ vnū ſenſibile ab alio. ¶ Cōſiderādū eſt ēt:ꝙ lꝫ hoc p̄nm cōmune imutet a ſenſu p̄prio:q2 ad ſenſum cōem pueniūt imutationes oīum ſenſuū p̄prioꝝ:ſicut ad cōem terminū:nō tn̄ ſenſus p̄prius eſt nobilioꝛ q̄ ſenſus cōmunis:lꝫ mouēs ſit nobilius moto ꝛ agēs patiēte:ſicut nec ſenſibile exteriꝰ eſt nobilius q̄ ſenſus p̄prius:lꝫ moueat ipm. Eſt enim ſm quid nobiliꝰ.ſ.inquātū eſt actu albū vel dulce ad qđ

eſt ſenſus ꝓprius in potētia. Sed ſenſus ꝓpriꝰ ſimplr eſt nobilius ꝑ ṽtutē ſenſitiuā. vnde ⁊ nobiliori mō recipit ſcilꝫ ſine mā: omne eñi recipiens aliqd recipit illud ſm ſuū modum. Et ſic ſenſus cōis nobiliori modo recipit q̃ ſenſus ꝓprius: ꝓpter hoc ꝙ virtus ſenſitiua ꝯſideraꝛ in ſenſu cōi vt in radice ⁊ minus diuiſa. Neqꝫ opꝫ ꝙ ꝑ aliā actionem ſenſus cōis ſpēs recepta in organo fiat in ipſo: q̄a oēs potentie partis ſenſitiue ſunt paſſiue: nec eſt poſſe ꝙ vna potētia ſit actiua ⁊ paſſiua. ¶ Cōſiderādū eſt ēt ꝙ ſenſus ꝓprius hꝫ diſcernere īter ꝯ̃ria ſenſibilia: īquātū ꝑticipat aliqd de ṽtute ſenſus cōis: q̄a ⁊ ipſe ſenſus ꝓprius eſt vnus terminus diuerſarū īmutationū que fiūt ꝑ mediū a ꝯ̃rijs ſenſibilibꝰ. Sed vltimū iudiciū ⁊ vltima diſcretio ꝑtinet ad ſenſuꝫ cōem. Ultimo aūt epilogando concludit qđ dictū eſt de ꝑncipio ſm ꝙ dicit aīal eſſe ſenſitiuum vel potens ſentire.

¶ Cum autē duabus priſci differētijs maximeqꝫ diffiniant animā. Motione inquā loco accōmodata: ⁊ intelligendo: ⁊ diſcernēdo: ac ſentiēdo: cōſiderādū eſt ſi quid interſit inter intelligere ac ſentire. Videꝛ nāqꝫ tam intelligere q̃ etiā ſapere: veluti qđdā eſſe ſentire: eteñi his vtriſqꝫ reꝝ aliquas anima diſcernit atqꝫ cognoſcit.

Tex. ¶ Quoniā autē duabus differentijs diffiniunt maxime animā: motu qui ſm locū: ⁊ in eo quod eſt intelligere ⁊ diſcernere ⁊ ſentire. Videtur autē ⁊ intelligere ⁊ ſapere tanq̃ quoddā ſentire eſſe. In vtriſqꝫ eniꝫ his anima iudicat aliqd ⁊ cognoſcit eorum que ſunt. Lectio. IIII.

Poſtq̃ Phs oſtēdit ꝙ due oꝑationes de qbꝰ dubiū videbaꝛ: ꝑcipere. ſ. actus ſenſuū ꝓpriorū: ⁊ diſcernere īter ſenſibilia diuerſorū ſenſuū: nō excedūt facultatē principij ſenſitiui: nūc vult īquirere vtrū ſaꝑe ⁊ itelligere excedāt facultatē eiuſdē principij. Et circa hoc duo fač. Prio oſtēdit ꝙ ſapere ⁊ intelligere nō ꝑtinēt ad ſenſuꝫ: qđ eſt oſtēdere ſenſuꝫ ⁊ intellm nō eſſe idē ſubto. Scđo ꝙ phātaſia q̄ ꝑtinet ad ſenſuꝫ nō eſt idē cū opiōne q̄ ꝑtinet ad ītellectū. ibi [Phantaſia aūt ⁊c.] Circa ꝑmum duo facit. Primo ponit opiōnē ponētiū ſenſuꝫ ⁊ ītellm eſſe idem. Scđo improbat eā. ibi [Et tñ oportuit.] Circa ꝑmū duo facit. Prio ponit opiōnē. Scđo aſſignat cām opionis. ibi [Oēs eñi hi.] Circa ꝑmū duo facit. Prio ponit opiōnē in cōi. 2ꝰ īducit q̄dā ṽba q̄rūdā phoꝝ que ad illud ꝑtinere videnꝛ. ibi [Et antiq̄s ſapere.] Dicit ḡ prio ꝙ q̄a antiqui phi diffiniebāt aīaꝫ ſm duo. ſ. ſm motū ſm locū: ⁊ cognitionē que īcludit ītellectiuā diſcretionē ⁊ ſenſum. videꝛ ex hoc ꝙ ſm eoꝝ opiōnē ītelligere ⁊ ſapere ſit quoddaꝫ ſentire: q̄a tam ſentiendo q̃ intelligendo anima iudicat ⁊ cognoſcit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et veteres idem eſſe ſapere ſentireqꝫ cēſent. Quēadmodum ⁊ Empedocles dixit.

Ad preſens hominum creſcit ſapientia ſemper.

⁊ alio rurſus in loco.

Hinc varia his ſemper prudentia ſomnia monſtrat.

Idē ⁊ Homerus his carminibus ſenſiſſe videtur.

Tales nāqꝫ inſunt mentes mortalibus ipſis.

Quales quotidie ſummi fert rector olympi.

¶ Et antiqui ſapere ⁊ ſentire idem eſſe aiunt: ſicut Empedocles dixit. Ad p̄ſens voluntas augetur: ⁊ in hominibus ⁊ in alijs: vnde eis ſempꝛ ſapere altera preſtat. Idem autēꝫ his vult ⁊ id quod eſt Homeri. Talis eniꝫ intellectus eſt in terrenis hominibus qualem ducit in diem pater virorumqꝫ deorumqꝫ.

¶ Oſtēdit ꝙ nō ſolū hoc ſeq̄niꝛ ex hoc qđ in cōi dicebāt: ſed expreſſe antiq̄ dixerūt ꝙ idē ſit ſapere per intellm ⁊ ſentire. ¶ Ut autē intelligāꝛ verba phoꝝ q̄ inducūꝛ q̄ūo ad ꝓpoſitū faciūt: ꝯſiderādū eſt ꝙ nullū corpus pōt directe agere in id qđ nullo mō eſt corporeuꝫ: q̄a igiꝛ potentie ſenſitiue aliq̄ mō ſunt corporee: q̄a ſunt virtutes in corporeis organis: īmutari poſſunt ex actione corpoꝝ celeſtiū: ꝑ accidēs tñ: q̄a neqꝫ aīa: neqꝫ aīe virtus moueꝛ niſi per accñs moto corpe. Et ꝓpter hoc contingit ꝙ ex impreſſione corpis celeſtis variaꝛ ⁊ phātaſia et appetitꝰ ſenſitiuus. Unde ⁊ aīalia irrationabilia que ſolo appetitu ſenſitiuo aguꝛ in ſuis motibus: vtplurimū inſequūꝛ impreſſiones corpoꝝ celeſtiū. Ponere igiꝛ ꝙ corpora celeſtia hēant impreſſionē directe in partē itellectiuā quātū ad intellectū ⁊ voluntatē: eſt ponere ꝙ voluntas ⁊ intellectus ſunt ṽtutes corporee. Et hoc ſonāt verba quorūdā phoꝝ antiquoꝝ. Dicit eñi Empeđ. ꝙ tā in hoibus q̃ in alijs aīalibus (volūtas augeꝛ). i. incitaꝛ ad agēduꝫ (ad p̄ſens). ſ. ſm p̄ſentis hore diſpōnē: que q̄ndē diſpoſitio depēdet ex diſpōne corporū celeſtiū. Uñ p̄ſens tp̄s vel hora (eis). i. hoibus ⁊ alijs aīalibus (preſtat ſemꝑ ſapere altera.) Diuerſis eñi horis ⁊ tēporibꝰ diuerſa diuerſimode homo ⁊ alia aīalia īueniūꝛ iudicare de rebꝰ. Et ad idē ꝑtinet illđ ṽbū Homeri: (Talis aūt eſt itellectus in terrenis hoibus: qualē pater virorūqꝫ deorūqꝫ). i. ſol (ducit in diē.) Diciꝛ aūt ſol pater viroꝝ: q̄a eſt aliq̄ cauſa humane gñationis. Homo eñi generat hoiem ⁊ ſol. Diciꝛ aūt pater deoꝝ: vel ꝓpter corpa celeſtia que antiqui deos appellabāt: que ſm aſtrologos quodāmodo a ſole regulanꝛ: vel ꝓpter hoies quos deificari credebant quī virtute ſolis generanꝛ. Uirtus autē ſolis eſt in die: q̄a in die nobis apparet dum moueꝛ in ſuperiori hemiſperio. vnde ⁊ ab aſtrologis diciꝛ planeta diurnus. Uoluit ergo Homerus dicere ꝙ hoies terreni intellectū ſortiunꝛ ex actione ſolis: ⁊ ꝙ ſm diuerſitatē motus ⁊ ſitus ⁊ aſpectꝰ ſolaris diuerſimode ſe hñt in intelligēdo. ¶ Sciendum eſt aūt ꝙ hūc verſum Homeri Ariſtoteles nō totum poſuit: ſed ſolū ꝑncipiuꝫ. Unde nec in greco: nec in arabico plus habeꝛ q̃ hic. Talis eñi itellectus eſt: vt ſic intelligatur hoc dictū: ſicut ꝯſueuimus inducētes aliquē verſuꝫ alicuius auctoris tm̄ ponere ꝑncipiū: ſi verſus ſit notus. Sed q̄ꝛ hic verſus Homeri nō erat notus apud latinos Boetiꝰ totū poſuit. Patet ḡ ex hoc qđ hic dr̄ ꝙ ſi corpora celeſtia habēt directe impreſſionē in itellectū ⁊ voluntatē: idē eſt ac ſi ponaꝛ ꝙ itellectus eſt idē cū ſenſu. Indirecte ṽo impꝛſſio corpoꝝ celeſtiū pōt pertingere ad itellectū vel voluntatem: prout intellectus ⁊ voluntas coniungunꝛ in ſua operatione ṽtutibus ſenſitiuis. Leſo eñi organo phantaſie impediꝛ itellectus in ſua operatione: ⁊ ex appetitu ſenſitiuo inclinaꝛ voluntas ad volendū vł nolendū aliquid. Quia tñ voluntas nō ex neceſſitate trahitur ab appetitu ſenſitiuo: ſed ſemꝑ ei liberū manet ſequi inclinationem appetitus ſenſitiui vel nō ſequi. ideo corpora celeſtia nullam neceſſitatē humanis actibus inducant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenim oēs hi putāt ipſuꝫ itelligere corporis eē: perinde atqꝫ ipſum ſentire: ⁊ ſentire ſimili ſimile arbitratur: ⁊ ſapere vt in ſuperioribus diximus locis.

¶ Omnes eñi hi itelligere corporeū: ſicut ſenti- Tex.

reopinantur. Et ſentire ⁊ ſapere ſile ſimili: ſic ſm principiũ in rõnibus determinauimus.

❡ Oſtẽdit cãm poſitionis. Manifeſtũ eſt enim ꝙ remota differẽtia qua aliqua adinuicẽ differũt remanẽt idẽ: ſicut ſi rõnale auferatꝛ ab homine remanebit de numero irratiõabiliũ aialiũ. Hec aũt eſt differẽtia qua differt cognitio itellectiua a ſenſitiua ꝙ ſentire eſt aliquid corporeũ. Nõ eni operatio ſenſus eſt ſine organo corporali. Intelligere aũt nõ eſt aliquid corporeũ: qꝛ operatio itellectus non eſt per organum corporeum vt ĩfra oſtẽdetꝛ. 5ᵃ.2.c.4. ⁊ inde. Ideo ergo antiqui ponebãt ſenſum ⁊ intellectuꝫ idẽ: qꝛ opinabantꝛ ꝙ itelligere eſſet aliqd corporeũ: ſicut ⁊ ſentire. Quõ aũt vtrũqꝫ ponerẽt aliqd corporeũ: ↄñter oſtẽdit per hoc ꝙ ponebãt tã ſapere ſm itellectũ q̃ꝫ ſentire: ↄtingere per virtutẽ ſimilitudinis: ſicut in pmo libro dictũ eſt. Lec.10. Et itelligebãt ſimilitudinẽ ſm eſſe corporeũ: puta ꝙ per terrã cognoſcitꝛ terra: ⁊ per aquã aqua: ⁊ ſic de alijs. Unde ſequebatꝛ ꝙ ſentire ⁊ itelligere ↄſequerentꝛ naturã corpoream: ⁊ eodẽ mõ. Et ſic ſentire ⁊ intelligere ſequitꝛ eſſe idem. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Oportebat tamẽ ipſos de errore quoqꝫ deceptioneue diſſerere. Sunt eni hec magis propria animalium pluſq̃ꝫ id tẽporis eſt quo in his anima verſatꝛ vt patet: idcirco neceſſe eſt aut vniuerſa que videntꝛ vt quidẽ inquiũt eſſe vera: aut diſſimilis rei tactum errorem eſſe deceptionemue. Quippe cũ id ſit contrarium illi: ſimili inquã cognoſcere ſimile.

❡ Et tamen oportuit ſimul ipſos de deceptione dicere. Magis proprium enim eſt animalibus ⁊ plurimũ tempus in hoc perficit anima: vnde neceſſe aut (vt quidã dicunt) omnia que videntur eſſe vera: aut diſſimilis tactum: deceptionem eſſe. Hoc enim contrarium ei ꝙ ſimile ſimili cognoſcere.

❡ Improbat pdictã poſitionẽ. Et pmo quãtum ad cãm. Scđo quãtũ ad ipſam poſitionẽ. ibi (Qꝛ quidẽ igitꝛ.) Dicit ergo pmo ꝙ phi aſſignãtes cãm cognitiõis eſſe ſimilitudinẽ cognoſcẽtis ad cognitũ debuerũt aſſignare aliquã cãm etiã deceptionis: qꝛ deceptio videtꝛ eſſe magis ppria animalibus q̃ꝫ cognitio ſm cõditionẽ ſue nature. Uidemus eni ꝙ homines ex ſeipſis decipi pñt ⁊ errare. Ad hoc aũt ꝙ veritatẽ cognoſcãt opꝫ ꝙ ab alijs doceantur. Et iterũ pluri tẽpore aia eſt in deceptiõe q̃ꝫ in cognitione veritatis: qꝛ ad cognitionẽ veritatis vix peruenitꝛ poſt ſtudiũ lõgi tẽporis. Et hec qdẽ rõ efficax eſt cõtra antiquos phos: qui ponebãt cognitionẽ ineſſe aie ex ſui nã quaſi anima ex hoc ꝙ ↄſtituta eſt ex pncipijs habeat ꝙ non ſolũ ſit in potẽtia ad cognoſcibilia: ſed ꝙ ſit actu cognoſcẽs. Põt aũt ad h̃ dupliciter reſpõderi. Uno mõ vt dicatꝛ ꝙ antiqui phi nõ credebãt aliquã deceptioneꝫ eſſe. Lec.2. Ponebant eni ꝙ oĩa que videntꝛ ſunt vera. vt ſupra dictum eſt. Et iõ nõ oportebat ꝙ aſſignarent cãm deceptionis. Alio mõ põt reſpõderi ꝙ ex h̃ ipſo qđ dicebãt cãm cognitionis eſſe ex hoc ꝙ aia tãgit id qđ eſt ſibi ſimile datꝛ itelligi ꝙ cauſa deceptiõis ſit hec ꝙ aia tãgit ſibi diſſimile. Hoc eſt ergo qđ ↄcludit ꝙ qꝛ antiqui phi nõ aſſignauerunt cãm deceptionis aĩe neceſſe eſt ꝙ aut oĩa que videntꝛ vera ſint: vt quidaꝫ dixerũt: aut ꝙ tact⁹ quo aia tãgit rem diſſimilẽ ſit deceptionis cã. Tangere enim diſſimile videtꝛ eſſe cõtrariũ ad cognoſcere ſibi ſimile. Lec.12. Primũ aũt reprobatũ eſt in 4° metaphyſice. Uñ procẽdit ad inquirendum 2ᵐ cum dicit.

❡ Uidetur autem ⁊ deceptio ⁊ ſcientia contrariorũ eſſe eadem.

❡ Uidetur autem ⁊ deceptio ⁊ ſcientia cõtrariorum eadem eſſe.

❡ Manifeſtũ eſt eni ꝙ diſſimile ⁊ ſimile ſunt cõtraria: ſed circa ↄtraria eodẽ mõ ſe hꝫ homo ad cognitionẽ ⁊ deceptionẽ: qꝛ qui cognoſcit vnũ cõtrariorũ: cognoſcit ⁊ aliud. ⁊ qui errat in vno errat in alio. Et hoc eſt qđ dicit ꝙ ſcientia ⁊ deceptio videtꝛ eadẽ eſſe contrariorũ. Non ergo eſt poſſibile ꝙ tactus rei ſimilis ſit cauſa vere cognitionis: ⁊ tactus rei diſſimilis ſit cauſa deceptiõis: qꝛ tunc eſſet ſcientia de vno contrarioꝝ: ⁊ deceptio de alio. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Non ideꝫ igitur eſſe ſentire ac ſapere patet. Illud enim omnibus animalibus hoc valde paucis ineſt.

❡ Qꝛ quidẽ igitur non ideꝫ ſit ſapere ⁊ ſentire: manifeſtum eſt. Hoc quidẽ eni in oĩbus eſt: illud autem in paucis animalium eſt. T.c.152.

❡ Improbat poſitionẽ oſtẽdẽs ꝙ neqꝫ ſapere: neqꝫ itelligere eſt idẽ ꝙ ſentire. hec eni duo itellectiue cognitioni attribuũtur. Intellectus eni habet iudicare. ⁊ hoc dicitꝛ ſapere: ⁊ apprehendere: ⁊ hoc dicitꝛ intelligere. Primo ḡ oſtendit ꝙ ſentire nõ ſit idẽ ꝙ ſapere tali rõne. Sentire ineſt omnibus aialib⁹: ſapere aũt nõ ineſt oĩbus: ſed paucis. ergo (ſapere) nõ eſt idem qđ ſentire. Dicit aũt ꝙ ſapere ineſt paucis aialium: ⁊ nõ ꝙ inſit ſolis hominib⁹ qꝛ etiã quedã animalia participant aliquid prudentie ⁊ aliquid ſapientie. ſ. ꝙ recte iudicant de agendis per eſtimationem naturalem. ❡ Scđo ibi.

❡ At neqꝫ intelligere idem eſt ac ſentire: intelligere inquã quo recte atqꝫ nõ recte res percipi ſolẽt. Qđ nanqꝫ recte percipit: id eſt prudentia ⁊ ſcientia atqꝫ opinio vera. At qđ nõ recte: id eſt nimirũ his dictis cõtrarium. Etenim ppriorum ſenſus ſemp eſt verus ⁊ vniuerſis animalibus ineſt. At ſit vt falſo quoqꝫ quis ratiocinetꝛ: neqꝫ cuiq̃ꝫ cõpetit cui nõ ineſt ⁊ rõ.

❡ Sed neqꝫ intelligere in quo eſt ⁊ recte ⁊ non recte. Recte quidẽ prudẽtia ⁊ ſciẽtia: aut opinio vera. Non recte aũt contraria horũ. Neqꝫ hoc eſt idẽ cum ipſo ſentire. Senſus qdẽ eniꝫ propriorum ſemper verus eſt: ⁊ in omnib⁹ ineſt animalibus. Intelligere autem contingit ⁊ falſo; ⁊ nulli ineſt cui non ⁊ ratio.

❡ Probat ꝙ itelligere nõ ſit idẽ qđ ſentire per duo media. Quoꝝ pmũ tale eſt. Intelligere cõtingit recte ⁊ non recte. Recte quidẽ cõtingit itelligere ſm ſciam que eſt ſpeculabiliũ ⁊ neceſſarioꝝ: vel ſm prudentiã que eſt recta ratio ↄtingẽtiũ agibiliũ: vel ſm opinionẽ verã que ſe habet ad vtrũqꝫ: ⁊ nõ determinate ad alterũ oppoſitoꝝ: ſicut ſciẽtia ⁊ prudẽtia: ſed ad vnũ cũ formidine alterius. (Nõ recte autẽ.) cõtingit intelligere: ſm coꝝ cõtraria. i. ſm falſaꝫ ſciam ⁊ ſm iprudẽtiã ⁊ ſm opinionẽ falſam. Sentire aũt nõ ↄtingit niſi recte: qꝛ ſenſus circa ppria ſenſibilia ſemp verus eſt. ergo ſentire ⁊ intelligere nõ ſunt idẽ. Et qꝛ poſſet aliquis dicere ꝙ recte intelligere ſit idem qđ ſentire iõ adiũgit aliud mediũ ad hoc excludendũ: ꝙ tale ſentire (ineſt oĩbus aialibus) intelligere aũt nõ: ſed ſolis illis quib⁹ ineſt ratio. ſ. hominibus qui per inquiſitionẽ rõnis apprehenſioneꝫ veritatis intelligibilis cõſequuntꝛ: quãuis ſubſtantie ſeparate que

ſunt altioris intellectus ſtatim abſqȝ inquiſitione veritatem intelligant. ergo ⁊ recte intelligere non idem eſt qđ ſentire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Imaginatio nanqȝ diuerſa eſt a ſenſu menteqȝ. Atqȝ neqȝ hec ſit ſine ſenſu: neqȝ exiſtimatio ſine hac eſſe poteſt.

T.c.153. ¶ Phantaſia enim alterū eſt ⁊ a ſenſu ⁊ ab intellectu. Et hec nō fit ſine ſenſu: ⁊ ſine hac nō eſt opinio.

¶ Oſtendit ꝙ opinio que ſequit̃ intellectum ſit aliud a phantaſia que ſequitur ſenſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ phantaſia nō eſt opinio. Secūdo inquirit quid ſit phantaſia. ibi (De eo aūt qđ eſt intelligere.) Circa pͥmū tria facit. Primo ꝓponit qđ intendit ⁊ dicit ꝙ ex hoc etiā apparet ꝙ ſenſus ⁊ intellectus differunt: qꝛ phantaſia aliud eſt a ſenſu ⁊ ab intellectu: ⁊ tn̄
t.c.160. phantaſia nō fit ſine ſenſu: qꝛ ꝯſequit̃ ſenſum: vt poſtea dicet̃: ⁊ ſine phantaſia nō fit opinio. Ita enim videt̃ ſe habere phantaſia ad ſenſum: ſicut opinio ad intellectū. In rebus aūt ſenſibilibus cum aliquid ſentimus aſſerimus ſic eſſe. Cum aūt ſm̄ phantaſiam aliquid videt̃ nō aſſerimus ſic eē: ſed ſic videri vel apparere nobis. A vi
Lec.6. ſione enī vel apparitiōe ſumit̃ nomē phantaſie. vt īfra dicet̃. Et ſimiliter circa intelligibilia cum aliquid intelligimus aſſerimus ſic eſſe. Cum aūt opinamur dicimus ſic videri vel apparere nobis. Sicut enī intelligere requirit ſenſum: ita ⁊ opinari reqͥrit phantaſiā. ¶ Scđo ibi.

¶ Non idem aūt eſſe imaginationē exiſtimationēue patet. Hic enī affectus in poteſtate ſine controuerſia collocat̃. Licet nanqȝ cū libet fingere quicquid volumus: atqȝ ante oculos ponere perinde atqȝ ij faciūt: qui inartificioſe memorie cōparatis atqȝ diſpoſitis locis imagines fingentes: atqȝ ſimulachra collocant. At opinari in nobis eſt ſitum. Neceſſe eſt enī opinātē aut verā: aut falſam exiſtimationē hīe.

¶ Qꝛ aūt nō eſt eadē phantaſia ⁊ opinio manifeſtum. Hec quidē. n. paſſio in nobis eſt cū volumus. Pre oculis enim eſt facere ſicut in recordatiuis poſiti ⁊ idolū ſunt facientes. Opinari autem non in nobis eſt. Neceſſe enim falſum aut verum dicere.

¶ Probat ꝙ nō ſit idē opinio ⁊ phantaſia duabus rōnibus: quarū pͥma talis eſt. Paſſio phantaſie eſt in nobis cū volumus: qꝛ in poteſtate noſtra eſt formare aliquid quaſi apparens ante oculos noſtros: vt montes aureos vel quicquid volumus: ſicut patet de illis qui recordantur ⁊ formant ſibi idola eorum que ſibi videntur ad votū. Sed opinari nō eſt in poteſtate noſtra: qꝛ neceſſe eſt ꝙ opinans habeat rationē per quā opinetur vel veruȝ vel falſuȝ. ergo opinio nō eſt idem qđ phantaſia. ¶ Secundam rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea cū opinamur aliquid malū eſſe atqȝ terribile: cōtinuo perturbamur. Similiter ⁊ cuȝ opinamur quippiam eſſe tale vt in illo ſit confidendū. At cum imaginamur talia: perinde afficimur atqȝ ſi in pictura eadem ſpectaremus.

Tex.c.154. ¶ Amplius autem cum opinamur difficile aliquid aut terribile: ſtatim compatimur. Similiter aūt eſt ⁊ ſi cōfidendū. Scđm phantaſiaȝ aūt ſimilr̄ nos hēmus ſicut ſi eſſemus cōſiderantes in pictura difficilia ⁊ confidentia.

¶ Que talis eſt. Opinionē ſtatim ſequit̃ paſſio in appetitu: qꝛ cū opinamur aliquid eſſe graue vel terribile ſtatī cōpatimur triſtando vel timendo. Et ſimiliter ſi ſit aliquid cōfidendū. i. de quo aliquis debeat cōfidere ⁊ ſperare: ſtatim ſequit̃ ſpes vel gaudiū. Sed ad phantaſiaȝ nō ſequit̃ paſſio in appetitu: qꝛ duȝ aliquid apparet nobis ſm̄ phantaſiā: ſimiliter nos habemus ac ſi conſideremus in pictura aliqua terribilia vel ſperabilia. ḡ opinio nō eſt idē ꝙ phantaſia. Huius aūt differentie ratio eſt: qꝛ appetitus nō patit̃: neqȝ mouet̃ ad ſimplicem apprehenſionem rei qualē ꝓponit phantaſia. Sed opȝ ꝙ apprehendat̃ ſub rōne boni vel mali ꝯuenientis vel nociui. Et hoc facit opinio in hominibꝰ cōponendo vel diuidendo dum opinat̃ hoc eſſe terribile vel maluȝ: illud aūt eē ſperabile vel bonū. Phantaſia aūt nō cōponit neqȝ diuidit: patit̃ tn̄ appetitꝰ alaliuȝ ab eſtimatione nālique h̄ opat̃ in eis qđ opinio in hoibus. ¶ Tertio ibi.

¶ Sunt autē ⁊ exiſtimationis ipſius he differentie: ſcientia: ⁊ opinio: ⁊ prudētia: ⁊ ea que ſunt hiſce cōtraria. De differentia quoruȝ alius ſit ſermo magis ad idipſum accōmodatus.

¶ Sunt aūt ⁊ ipſius acceptiōis differētie ſcientia ⁊ opinio ⁊ prudentia ⁊ contraria horū: de quorum differentia altera ſit ratio.

¶ Dicit ꝙ cum ad intellectualem acceptionē multa pertineant. ſ. ſcientia: prudentia: opinio: ⁊ ꝯtraria horum: de hoꝝ differētia nō eſt hic agēdū: ſȝ alibi. ſ. in 6° ethicoꝝ. cap.4°.

¶ At vͦo cū diuerſuȝ ſit ſentire ac intelligere: ⁊ huiꝰ aliud imaginatio aliud exiſtimatio eſſe videtur. De imaginationeue pͥmo: deinde de altero dicamꝰ opȝ.

¶ De eo aūt qđ eſt itelligere: quoniā alterū eſt ab eo qđ eſt ſentire. Huius aūt aliud phātaſia eſſe videtur: aliud opinio. De phantaſia determinantes: ſic ⁊ de altero dicendū eſt. Lec.V. T.c.155.

Poſtq̈ phus oſtendit ꝙ phantaſia non eſt opinio. hic incipit iquirere quid ſit. Et pͥmo dicit de quo eſt intētio. Secūdo proſequit̃ ibi (Si igit̃ phantaſia.) Dicit ergo pͥmo ꝙ cum oſtenſum ſit ꝙ intelligere eſt aliud q̈ ſentire: ⁊ ad vnū horū pertineat opinio. ſ. ad intellectuȝ: ad aliud aūt phantaſia. ſ. ad ſenſum. Poſtq̈ determinatum eſt de ſenſu: dicendum eſt de phantaſia: vt ſic poſtmoduȝ determinetur de altero: ſciliȝ de intellectu ⁊ opinione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igitur imaginatio id eſt phantaſia ſit in quo viſuȝ phantaſma q̈ aliqđ in nobis dicimus fieri: ⁊ nō aliud quicq̈: qđ per tranſlationē hoc eodē nomine nuncupat̃: ipſa profecto vna quedam eſt potētiarū earū aut habituum: quibus diſcernimus: ⁊ aut vere percipimus aut falſo. Tales autem ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: intellectus.

¶ Si igit̃ phantaſia eſt ſm̄ quā phantaſma aliquod nobis fieri dicimus: ⁊ ſi non aliquid ſm̄ metaphoram dicimus: vna quedam potentia eſt harū aut habitus ſm̄ quā diſcernimus aut verum aut falſum dicimus. Huiuſmodi autē ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: ⁊ intellectus.

¶ Proſequit̃

¶ Proſequit̃ intentũ. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit φ phantaſia nõ eſt aliqua potentiarum vel habituũ manifeſtorum qui diſcernunt vel iudicant verum ⁊ falſum. Secundo oſtendit quid ſit. ibi (Sed quoniaꝫ accidit motus.) Circa p̃mũ tria facit. Primo diſtinguit potentias ⁊ habitus quibus aliquid diſcernitur. Secũdo oſtendit φ phantaſia nõ eſt aliquid eoꝝ. ibi (Quare quidẽ igit̃ nõ ſit ſenſus.) Tertio oſtendit φ nõ eſt aliquid cõpoſitũ ex eis. ibi (Manifeſtũ igit̃ qm̃.) Dicit ergo p̃mo φ cũ phantaſia ſit ſm̃ quã dicit̃ nobis fieri aliqđ phantaſma. i. aliquid apparibile: niſi forte accipiamus phantaſmata metaphoꝛice: neceſſe videt̃ φ ſit aliquid de numero habituũ vel potentiarũ cognoſcitiuarũ quib⁹ diſcernit̃ vnum ab alio: aut quibus circa aliquid dicimus verum vel falſum: hoc eſt erramus vel non erram⁹. Nã apparere eſt aliquid diſcernere: ⁊ dicere verũ vel falſuꝫ. Potentie autem vel habitus quibus diſcernimus ⁊ dicimus verum ⁊ falſum videntur eſſe hec quatuoꝛ: ſenſus: intellectus: opinio: ⁊ ſcientia. Unde videt̃ φ phantaſia ſit aliquid hoꝝ quatuoꝛ. Ponit autẽ hec quatuoꝛ quaſi tam nota. Alia aũt que ad cognitionẽ videntur pertinere nondũ erant ſuo tẽpoꝛe per certitudinẽ ſcita. Ipſe autem iam ſuperius diſtinxit intellectuꝫ a ſenſu. Unde preter ſenſum cõnumerat tria alia. ſ. intellectum: opinionem: ⁊ ſcientiam. Et videt̃ φ intellectus nõ accipiatur hic pro potentia: ſic enim cõtra intellectum nõ diuiderent̃ ſciẽtia ⁊ opinio que ad potentiam intellectiuam pertinent. Sed intellectus accipitur pro certa apprehenſione eoꝝ que abſqꝫ inquiſitione nobis innoteſcunt: ſicut ſunt prima principia. Scientia v̉o pro cognitione eoꝝ de q̃bus certificamur per certitudinẽ vel inueſtigationeꝫ rõnis. Opinio autem pro cognitione eorum de quibus certum iudiciũ nõ habemus. Unde etiaꝫ dicit φ phantaſia eſt habitus vel potentia de numero eoꝝ: ad oſtendendum φ ĩter hec aliquid eſt vt potentia: ⁊ aliquid vt habitus. Cognoſcere aũt poſſumus φ hec tm̃ apprehenſionis principia apud antiquos nota erant: ex poſitione Platonis
Lec. 8. ſuperi⁹ in p̃ libro poſita: qui ſolũ hec q̃tuoꝛ ad numeros reduxit attribuẽs itellectũ vni: ſciam dualitati: opinionẽ trinario: ſenſum q̃ternario. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ipſam non eſſe ſenſum ex hiſce patere poteſt. Senſus eniꝫ vel eſt potentia vel operatio: vt viſus vel viſio. At φ nõnunq̃ neutrũ eſt iſtoꝛum: ⁊ tamẽ apparent aliqua: videmurq̃ videre: vt ea que in ſomnis apparent.

Tex. c. 156. ¶ Quare quidẽ igitur non ſit ſenſus: manifeſtuꝫ ex his eſt. Senſus quidẽ enim: aut potentia: aut actus eſt: vt viſus ⁊ viſio. Phantaſiat̃ aũt aliquid ⁊ nullo hoꝝ exiſtẽte: vt qui in ſomnis.

¶ Oſtendit φ phantaſia nõ eſt aliquid dictoꝝ. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit φ nõ ſit ſenſus. 2° φ non ſit intellectus ſiue ſcientia. ibi (At v̉o neq̃ ſemper.) 3° φ non ſit opinio. ibi (Relinquit̃ igit̃.) Circa p̃mũ tria facit. Primo oſtendit φ phantaſia non ſit ſenſus: neqꝫ ſm̃ potentiam: neqꝫ ſm̃ actuꝫ: ⁊ ratio eſt talis. Doꝛmiẽs aliquid phantaſiatur: hoc autem non ſit ſm̃ ſenſum in potentia: q2 ſenſui in potentia exiſtenti nihil appareret: nec ſm̃ ſenſuꝫ in actu: q2 in ſomno nõ eſt ſenſus in actu. ergo phantaſia nõ eſt ſenſus in potentia: neqꝫ ſenſus in actu. ¶ Secundo ibi.

¶ Deinde ſenſus quidem ſemper adeſt: imaginatio autem non ſemper.

¶ Poſtea ſm̃ potentiã ſenſus qdẽ ſemp̱ adeſt viuẽtibus ⁊ nõ oꝛbatis: phantaſia aũt nõ.

¶ Oſtẽdit φ phantaſia nõ ſit ſenſus in potentia: ⁊ eſt rõ talis. Senſus in potẽtia ſemp̱ adeſt aĩali: phantaſia aũt nõ ſemp̱: cũ nõ ſemp̱ aĩali aliquid appareat. ergo phantaſia nõ eſt ſenſus in potentia. ¶ Tertio ibi.

¶ Quod ſi idẽ eſſet imaginatio ac odoꝛatio. Beſtijs imaginatio profecto cũctis ineſſet. At nõ eſſe videt̃ vt api aut foꝛmice: aut vermi.

¶ Si v̉o ei qđ actu idẽ: omnibus vtiqꝫ contingeret beſtijs phantaſiam ineſſe. Videt̃ aũt nõ: vt foꝛmice: aut api: aut vermi.

¶ Oſtendit φ phantaſia non ſit ſenſus ſm̃ actum quatuoꝛ rationibus. Quarum prima talis eſt. Senſus ſm̃ actum conuenit omnibus beſtijs. i. animalibus irrationalibus. ſi igitur phantaſia eſſet idem qđ ſenſus in actu ſequeretur φ ineſſet omnibus animalibus irrationalibus. Hoc autem non eſt verum. Non enim ineſt foꝛmice: aut api: aut vermi. ergo phantaſia non eſt ſenſus ſm̃ actum. ¶ Conſiderandum eſt autem φ omnia animalia habent quodammodo phantaſiam: ſed animalia imperfecta habent phantaſiam indeterminatã: ſicut ĩfra dicet Ph̃us. ¶ Sed hoc non videt̃ verum de foꝛmica ⁊ tex. c. 54.
ape: in quarum operatione plurimũ prudentie apparet. ¶ Sed ſciendum eſt φ opera prudẽtie foꝛmica ⁊ apis operant̃ naturali iclinatione: nõ ex hoc φ habeãt phantaſiam determinatam ⁊ diſtinctã a ſenſu. Nõ eni phantaſiant̃ aliqđ niſi dũ mouent̃ a ſenſibili. Qđ aũt opant̃ ꝓpter finẽ q̃ſi ꝓuidẽtes in futurũ nõ ꝯtingit ex h̃ φ habeãt aliq̃ imaginationẽ ipſi⁹ futuri: ſꝫ imaginant̃ act⁹ priũs qui oꝛdinant̃ ad finẽ ex nãli iclinatione magis q̃ ex app̱henſione. Illa aũt aĩalia dicit Ph̃us phãtaſiã habere: quibus aliquid ſm̃ phantaſiã apparet: etiam dum nõ actu ſentitur. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea ille quidem vere ſunt ſemper: imaginationes v̉o plures ſiunt (vt patet) falſe.

¶ Poſtea hi quidem veri ſemper: phantaſie autem plures falſe.

¶ Que talis eſt. Sẽſus ſm̃ actũ ſemp̱ ſunt veri: nõ eni ſꝫ ſenſus decipit̃ circa ꝓpriũ ſenſibile: ſed phãtaſie vtplurimũ ſunt falſe. Nõ. n. rñdit res imaginationi vtplm. g̃ phãtaſia nõ ẽ ſenſus ſm̃ actũ. ¶ Tertiã rõnẽ ponit ibi.

¶ Preterea cum exacte circa ſenſibile operamur: nõ dicimus hoc nobis hoiem videri ac apparere. Sed potius cum non clare ſentimus: quando etiã ſit vt ſit verus ſenſus ⁊ falſus.

¶ Amplı⁹ aũt nõ dicim⁹ cũ opemur certe circa ſenſibile qm̃ videt̃ hoc nobis hõ: ſed magis cũ nõ manifeſte ſentim⁹: tũc ⁊ aut ver⁹ aut falſus.

¶ Que talis eſt. Cum operamur cũ certitudine circa ſenſibile actu. ſ. ip̃m ſentiendo nõ dicimus φ hoc videt̃ nobis homo: ſed magis h̃ dicim⁹ cũ nõ manifeſte ſentim⁹: ſicut cũ a remotis aliqđ videmus: vel cũ videm⁹ aliqđ in tenebris. Et tunc ſenſus ſm̃ actũ: aut eſt verus: aut eſt falſus. Circa ſenſibile eni per accidens cuiuſmodi ſenſibile eſt homo: nõ ſemper ſenſus eſt verus: ſed quãdoqꝫ decipit̃. Addit aũt h̃ vt oſtẽdat ꝯueniẽtiã ĩter ſenſuꝫ nõ mãifeſtũ ⁊ phãtaſiã: que ẽt q̃nqꝫ eſt vera: q̃nqꝫ falſa eſt. Cũ aũt manifeſte aliqđ phãtaſiamur: dicim⁹ φ h̃ vĩ nobis homo: ⁊ nõ φ per certitudinẽ ſit homo. g̃ phantaſia nõ eſt idẽ φ ſenſus in actu. ¶ Quartã rõnẽ ponit ibi.

¶ Atq; nobis qđ quidem paulo antea dicebamus, clauſis etiam oculis viſa videntur: atq; apparēt.

¶ Et quod quidem diximus apparent ⁊ dormientibus viſiones.

¶ Que talis eſt. Phantaſtice viſiones apparent ī dormiētibus. In eis aūt nō eſt ſenſus ſm actū. g̃ phantaſtica viſio nō eſt ſenſus ſm actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; nec vllus habituum eorū erit: qui veri ſunt ſemper: vt ſcientia vel intellectus. Eſt enim ⁊ falſa imaginatio non ſolum vera.

Tex.c. 157. ¶ At vō neq; ſemper vera dicentiū: neq; vna erit. vt ſcientia: aut intellectus. Eſt enim phantaſia ⁊ vera ⁊ falſa.

¶ Oſtendit ꝙ phantaſia nō ſit intellectus: neq; ſcientia. Intellectus eni primorū pncipiorū ⁊ ſcientiarū de cōcluſionibus per demonſtrationez acquiſita: ſemper ſunt verorum. Phantaſia aūt quādoq; eſt falſa. ergo phantaſia non eſt intellectus: neq; ſcientia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Reſtat igitur vt perſcrutemur ſi ſit opinio. Atq; ſit opinio ⁊ vera ⁊ falſa. Uerum opinionem quidē ſequitur fides. Quippe cum fieri nequeat: vt huic quiſq; non credat quorum habet opinionez: beſtiarum autem fides quidem nulli: imaginatio vō compluribus ineſt.

¶ Relinquiť igiť videre ſi opinio ſit. Fit eni; ⁊ opinio ⁊ vera ⁊ falſa. Sed opinioni quidem inheret fides. Nō eni contingit opinantem de quibus videť nō credere. Beſtiarum aūt nulli ineſt fides. Phantaſia aūt multis.

¶ Oſtendit ꝙ phantaſia nō ſit opinio qđ magis videbatur: qꝛ opinio etiā quādoq; eſt falſa: ſicut phātaſia. Oſtēdit aūt hoc duabus rationibus. Prima quarū talis eſt. Opinionē ſequiť fides: nō eni; videť eſſe cōueniens: ꝙ aliquis nō credat id qđ opinať: ⁊ ſic cū nulla beſtia habeat fidem: nulli beſtiarum ineriť opinio. Sed phantaſia ineſt multis beſtiarū. vt dcm̄ eſt. ergo phantaſia non eſt opinio. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea fides omnem opinionem ſequitur: perſuaſio fidem: ratio perſuaſionē. At imaginatio quidem quibuſdam beluis ineſt: ratio autem nullis.

¶ Amplius ſi oēm opinionē cōſequať fides: fidem aūt ſuaſum eſſe: ſuaſionē aūt rō. Beſtiarum aūt quibuſdā phantaſia ineſt: rō vō nō.

¶ Que talis eſt. Ad oēm opinionē cōſequiť fides: qꝛ vnuſquiſq; credit illud qđ opinať. vt dcm̄ eſt. Sed ad fidez ſequiť ꝙ aliqs ſit perſuaſus: ea eni credim⁹ que nobis pſuaſa ſunt. Ad pſuaſionē aūt ſequiť rō ſm ordinē illationis: qꝛ per aliquā rōnē aliqđ alicui ſuadeť. g̃ de pmo ad vltimū qcūq; hēt opionē: hēt rōnē. Nulla aūt beſtia hēt rōnē: cū tñ aliq̄ hēat phātaſiā. g̃ phātaſia nō eſt opinio. Et manifeſtū eſt ꝙ hec ſecūda ratio induciť ad cōfirmādū pmā quātū ad hoc qđ pma ſupponebat: ꝙ nulla beſtia habet fidem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō patet nec opinionē eſſe cum ſenſu: nec opinionem per ſenſum: nec opinionis ſenſuſue coniunctionem: per ea que dicta ſunt.

Tex.c. 158. ¶ Manifeſtū igiť quoniam: neq; opinio cum ſenſu: neq; per ſenſu;: neq; complexio opinionis ⁊ ſenſus erit phantaſia propter hec.

¶ Oſtēdit ꝙ phātaſia nō eſt aliqđ cōpoſitū ex pmiſſis: ⁊ pcipue ex ſenſu ⁊ opinione: ex qbus magis poſſet videri eſſe cōpoſita. Et circa hoc tria facit. Primo ponit qđ intendit quaſi ex premiſſis cōcludens: ꝙ qꝛ phantaſia: neq; eſt ſenſus: neq; opinio: manifeſtū ppter hoc eē pōt ꝙ phantaſia: nec opinio eſt cū ſenſu: ita ꝙ eſſentialiter ſit opinio: ⁊ hēat ſenſum cōcomitantē: neq; opio eſt per ſenſu;: ita ꝙ eēntialiter ſit opinio: ſed ⁊ hēat ſenſu; cauſantē: neq; eſt cōplexio opinionis ⁊ ſenſus: ita ꝙ eēntialiter cōponať ex vtroq;. Nō aūt addit ꝙ nō ſit phantaſia ſenſus cum opinione: qꝛ phantaſia magis videť cōmunicare cum opinione que poteſt eſſe falſa: q̄ cum ſenſu qui eſt ſemper verus. ¶ Secundo ibi.

¶ Patet enim ſi imaginatio ſit opinionis ſenſuſq; coniunctio: opinionē non cuiuſuis rei: ſed eius eſſe cuius eſt etiam ſenſus. Dico autem imaginationem ſi ſit coniunctio ſenſus opinioniſue: cōiunctionē eē opinionis albi ⁊ ſenſus eiuſdem albi: non enim erit ex opinione quidem boni: ſenſu autem albi. Apparere igitur eſt opinari rem eam quā ſentit: ⁊ nō per accidens.

¶ Et manifeſtum ꝙ non alia quedam eſt opinio: ſed illa que qdē eſt cuius eſt ⁊ ſenſus. Dico autem ex albi opinione ⁊ ſenſu complexio phantaſia eſt. Nō enim ex opinione quide; eſt albi: ex ſenſu aūt boni. Apparere igiť eſt opinari qđ quidem ſentiť nō ſm accidens.

¶ Oſtēdit qualiter oporteat accipi opinionē ſi phātaſia complectiť opinionē ⁊ ſenſu;: qꝛ eni phantaſia eſt vni⁹ ⁊ eiuſdē: manifeſtū eſt ꝙ opinio adiuncta ſenſui qui eſt phantaſia: nō eſt alia quedā opinio: ſed illa que eſt de eodē de quo eſt ſenſus: ſicut ſi dicam⁹ ꝙ phātaſia eſt quedā cōplexio ex opinione albi ⁊ ſenſu eiuſdē. Nō eni pōt eſſe cōpoſita ex opinione albi ⁊ ſenſu boni: qꝛ ſic phantaſia nō eſſet de vno ⁊ eode;. Oportet igiť ſi phantaſia eſt ex cōplexione opinionis ⁊ ſenſus: ꝙ apparere aliqđ ſm phantaſiam: nihil aliud ſit q̄ opinari aliquid idem qđ ſentiť per ſe ⁊ non ſm accidens. ¶ Tertio ibi.

¶ At apparent nōnunquā etiam falſa: de quibus ſimul veram opinionem habet. Sol eni pedalis quidem apparet: at perſuaſum eſt terra ipſum eſſe longe maiorem. Fit igitur vt aut ſuam is opinionem: quam habet veram abijciat re modo eodem ſeſe habente: non oblitus: nec diſſuaſus: aut ſi adhuc illam habeat: eadem ſit ſimul neceſſario falſa ſimul ⁊ vera. At conſtat opinionem tū; euadere falſam: cū res mutata latet. Neq; igitur vnum eſt iſtorum imaginatio: neq; ex his eſt coniunctum.

¶ Apparēt autem ⁊ falſa: de quibus ſimul acceptionem veram habent: ⁊ videtur ſol vnius pedis: ſed creditus eſt maior eſſe habitatione. Accidit igitur: aut abijcere ſuīpſius verā opinionez quā habebat ſaluatā: ſalua re: non oblitum: neq; decredentē: aut ſi adhuc habet: eandem neceſſe verā ⁊ falſam. Sed falſa facta eſt cum lateat tranſcendens res. Nō ergo vnū aliquod horū eſt: neq; ex his phantaſia. Tex.c. 159.

¶ Deſtruit

¶ Deſtruit ꝓdictã poſitionẽ tali rõne. Cõtingit aliqñ ꝙ aliqua falſa apparẽt ſm phantaſiã que eſt a ſenſu: ⁊ de illis ⁊ de eiſdẽ rebus homo hẽt verã opinionem. Sicut ſm ſenſum apparet ꝙ ſol nõ excedit quãtitatẽ vni⁹ pedis: qḋ falſum eſt. Sed ſm verã opinionem crediť eſſe maior (habitatione). i. tota terra in qua habitamus. Si enĩ apparitio ipſa falſa: ſit idẽ ꝙ opinio cũ ſenſu: opȝ alterũ duoꝝ dicere: quoꝝ vnũ eſt ꝙ in iſta cõpoſitiõe opinionis ad ſenſum aliqs abyciat verã opinionẽ quã ṗus habebat: re opinata (ſaluata). i. eodẽ mõ manẽte: ⁊ ille qui abycit opinionẽ nõ ſit oblitus: neqȝ ꝙ decredat. Qḋ eſt ĩpoſſibile. Iſtis enĩ tribus modis aliquis abycit veram opinionẽ. Primo quãdo res mutať: ſicut cũ aliquis vere opinať ꝙ Socrates ſedet: eo ſedẽte: ſed poſtq̃ Socrates ſedere deſtiterit: ſi retineat opinionẽ eandẽ: vera opinio mutať in falſã. Secundo quãdo deſinit opinari qḋ ṗus opinabať: ꝓpter hoc qḋ eſt ꝓſtine opinionis oblitus. Tertio quãdo deſinit opinari qḋ prius opinabať: qꝛ decredit qḋ ṗus credebat immutatus ꝓpter aliã rõnem. Qꝛ aũt aliqs amittat opinionẽ nullo iſtoꝝ ꝯtingẽte: eſt ĩpoſſibile. Qḋ tamẽ ꝯtingeret in ꝓpoſito. Aliud aũt qḋ opȝ dicere ſi ṗᵐ nõ dicať eſt ꝙ aliqs retineat cum falſa opinione veraȝ opinionẽ. Et ſic ſi ipſa apparitio eſt ipſa opinio: qḋ neceſſe eſt ponere ſi phãtaſia eſt opinio: ſeqť ꝙ eadeȝ apparitio ſit vera ⁊ falſa. Sed opȝ ſi vera: falſa facta eſt: ⁊ nõ ſit vera: ꝙ res (tranſcendens). i. tranſmutata ab eo qḋ ṗus erat: lateat opinãtẽ: qꝛ ſi nõ lateret eũ: ſimul cũ mutatione rei mutareť opinio: ⁊ non eſſet eius opinio falſa. Hoc aũt adiũxit ad exponẽdũ qḋ ṗus dixerat de ſaluatiõe rei. Cõcludit ergo ꝙ phantaſia: neqȝ eſt quid ꝓdictoꝝ quatuor: neqȝ eſt cõpoſitio ex his.

¶ Verũ quoniã fieri põt vt aliud moueať ab eo ĩpo qḋ motũ eſt. Imagĩatio v̇o motio quedã eẽ videť ⁊ nõ fieri ſine ſenſu: ſed ſentientibus: ⁊ eoꝝ etiã eſſe quoꝝ eſt ſenſus: fit aũt vt motus oriať a ſenſu iam actu: quẽ quidẽ neceſſe eſt ipſi ſenſui ſimilẽ eẽ: imaginatio motio hec eſt ꝓfecto: que neqȝ ſine ſenſu nimirũ eſſe: neqȝ cõpetere nõ ſentiẽtib⁹ põt: atqȝ multa per ipſam id agere patiue põt qḋ ipſum habet: ⁊ inſuper ⁊ veram ⁊ falſam eſſe.

Tex.c. 160. ¶ Sed quoniã accidit moto hoc: moueri alterum ab hoc: phantaſia aũt motus videť eſſe: ⁊ nõ ſine ſenſu fieri: ſed in his que ſentiũt: ⁊ quorum ſenſus eſt. Eſt autẽ motũ fieri ab actu ſenſus.

Tex.c. 161. ¶ Et hũc ſimileȝ neceſſe eſt eẽ ſenſui: erit vtiqȝ phantaſia ipſa motus non ſine ſenſu contingens. Neqȝ non ſentientibus ineſſe: ⁊ multa eſt ſm ipſam facere ⁊ pati habens: ⁊ eſſe veram ⁊ falſam.

Lectio. VI.

Poſtq̃ Phus oſtẽdit ꝙ phantaſia nõ eſt aliquid illoꝝ q̃tuor: que ab antiquis ad cognitioneȝ pertinere ponebanť: hic inqrit qd ſit phantaſia. Et diuidiť in partes duas. In ṗᵃ oſtẽdit qd ſit phantaſia. In 2ᵃ aſſignat rõnẽ eorũ que ad phantaſiam pertinent. ibi (Hoc auteȝ accidit.) Ad inueſtigandũ quid ſit phantaſia: hoc mõ procedit. Primo enĩ ꝓponit ꝙ ſi aliquid eſt motũ: cõtingit ꝙ ab eodẽ aliquid aliud moueať. Oſtenſum eſt enĩ in 8ᵒ phyſi. ꝙ eſt duplex mouens. ſ. mouens imobile: ⁊ mouens motũ: qḋ. ſ. mouet in eo qḋ moueť. Deinde ponit ꝙ phantaſia eſt quidaȝ motus. Sicuti enĩ ſentiens mo- [margin: Lib. 8. c. 44.]

uetur a ſenſibilibus: ita in phantaſiando mouetur a quibuſdam apparentibus: que dicunť phantaſmata. Vlterius ponit affinitatẽ quã habet phantaſia ad ſenſum: qꝛ phantaſia nõ põt fieri ſine ſenſu: ſed eſt tñ in habentibus ſenſum. ſ. in aĩalibus: ⁊ eſt illoꝝ tñ quorũ eſt ſenſus. ſ. illorũ que ſentiunť. Ea enĩ que ſunt intelligibilia tñ: non cadunt in phantaſiã. Deinde ꝓponit ꝙ ab actu ſenſus cõtingit quẽdam motũ fieri. Qḋ quidẽ ſit manifeſtũ ex eo ꝙ ṗmo ꝓponebať: ſcilȝ ꝙ ab eo qḋ eſt motũ ꝯtingit moueri alterũ. Senſus aũt ſm actũ ſit ex eo ꝙ moueť a ſenſibilib⁹: vnde relinquiť ꝙ a ſenſu ſm actuȝ cauſeť aliquis motus. Ex quo ẽt manifeſtũ eſt qꝛ mot⁹ cauſať ab actu ſenſus: neceſſe eſt ꝙ ſit ſimilis ſenſui: qꝛ omne agens agit ſimile ſibi. Vnde ⁊ illud qḋ mouet inquãtum moueť cauſat motũ ſimilem motuĩ quo ipſuȝ moueť. Ex omnibus autẽ his cõcludit ꝙ phantaſia ſit quidã motus cauſatus a ſenſu ſm actũ: qui quidem motus nõ eſt ſine ſenſu: neqȝ põt ineſſe his que nõ ſentiũt. Quia ſi aliquis motus ſit a ſenſu ſm actum: ſimilis eſt motuĩ ſenſus: ⁊ nihil aliud niſi phãtaſia inueniť eſſe tale. Relinquiť ergo ꝙ phantaſia erit huiuſmodi motus. Et ex hoc ꝙ eſt motus cauſatus a ſenſu ſimilis ei: ſequitur ꝙ cõtinget habentẽ phantaſiam multa agere ⁊ pati ſm eam. Et contingit eam eſſe veram ⁊ falſam. vt ſtatiȝ oſtendetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqȝ id ꝓpterea ſit: ꝙ ſenſus quidẽ ꝓpꝛioꝝ eſt verus: aut raro ad modũ ſuſcipit falſitatem. At eſt ſenſus eius ẽt rei cui ꝓpꝛia ſenſibilia accidunt: vbi iam ſit vt ipſe ſit falſus. Nã nõ eſt falſus: ſi albũ dixerit eſſe. Sed ſi albũ hoc aut aliud eſſe. Eſt p̄terea cõmuniũ ſenſus: que quidem perinde atqȝ ꝓpꝛia ijs accidunt que ſunt per accidens ſenſibilia. Dico aũt motũ ⁊ magnitudinẽ: que vt patet accidunt ſenſibilib⁹ circa que maxime error deceptioqȝ fieri ſenſu põt. Motus igiť hiſce qui ſit a triplici tali ſenſu: differentiã ob idipm nimirũ habebit: atqȝ primus quidem cuȝ operatio ſenſus adeſt eſt verus. Ceteri v̇o falſi etiã eſſe poſſunt ⁊ preſente atqȝ abſente: preſertim cum a ſenſu longe ſenſibile diſtat. Si igiť nihil aliud preter imaginationem hẽat ea que dicta ſunt. Sitqȝ idipſum qḋ diximus: ipſa imaginatio motus is eſt profecto qui ſit a ſenſu iam operante.

¶ Hoc autẽ accidit propter hoc ꝙ ſenſus propꝛiorũ quidem eſt verus: aut q̃ pauciſſimum habens falſuȝ. Secundo aũt de accidere hoc: ⁊ hoc iam contingit mentiri. Qḋ quidẽ enim album nõ mentiť. Si auteȝ hoc aliud ⁊ aliud: mentiť. Tertio aũt cõmuniũ ⁊ cõſequentiuȝ: accidentia quibus inſunt propꝛia. Dico aũt vt motus ⁊ magnitudo accidũt ſenſibilib⁹: circa que eſt maxime iam decipi ſm ſenſum. Motus aũt ab actu factus differt a ſenſu qui ab his tribus ſenſib⁹. Et pꝛimus quidẽ preſentis ſenſus verus: alij autẽ preſentis ⁊ abſentis erunt vtiqȝ falſi: ⁊ maxime cum procul ſit ſenſibile. Siquidẽ igiť nihil aliud hẽt que dicta ſunt niſi phantaſia: hoc aũt eſt qḋ dictũ eſt phantaſia vtiqȝ erit motus a ſenſu ſm actũ factus.

¶ Aſſignat rōnē eoꝝ que ↄueniunt phantaſie per ea que dicta ſunt. Et circa hoc tria facit. Primo aſſignat cauſaꝫ eius qḋ dixerat: ꝙ phantaſia qñqꝫ ſit vera: ⁊ qñqꝫ falſa. Secūdo aſſignat cām huius nominis. ibi (Quoniā aūt viſus.) Tertio aſſignat cām ei⁹ qḋ dixerat ꝙ aīalia multa agunt ſm phantaſiā. ibi (Et qm̄ imanent.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ hoc. ſ. phantaſiā eſſe qñqꝫ verā ⁊ qñqꝫ falſaꝫ: accidit ꝓpter hoc qḋ dicek: qꝛ. ſ. ſenſus a cuius actu cauſak phantaſia diuerſimode ſe hēt ad veritatē ⁊ falſitatē ſm ꝙ cōparak ad diuerſa. Nam p̄mo qdē circa ꝓpria ſenſibilia ſemꝑ verus eſt: aut modicū hēt de falſitate. Sicut eni potētie naturales nō deficiūt in ꝓprijs operationibus: niſi in minori parte ꝓpter aliquā corruptioneꝫ: ſic ēt ſenſus nō deficiūt a vero iudicio ꝓpriū ſenſibiliū niſi in minori parte ꝓpter aliquā corruptionē organi: vt apparet in febricitantib⁹ qb⁹ ꝓpter indiſpoſitionē lingue dulcia amara eſſe videnk. Secundo aūt ſenſus eſt circa ſenſibilia per accidēs: ⁊ hic iam decipik ſenſus. Qḋ eni albū ſit qḋ videk nō mentik ſenſus: ſed ſi albuꝫ ſit hoc aut illud: puta vel nix vel farina vel aliqd huiꝰ: hic iaꝫ ↄtingit mentiri ſenſuꝫ ⁊ maxime a remotis. Tertio ſenſus eſt ſenſibiliū communiū que ↄſequunk ſba in qbus ſunt accidētia que ſunt ſenſibilia ꝓpria: ſicut magnitudo ⁊ motus que ſunt ſenſibilia coīa accidunt ſenſibilib⁹ corporib⁹. Et circa huiꝰ maxime eſt deceptio: qꝛ iudiciū de his variak ſm diuerſitatē diſtātie. Nā qḋ a remotiori videk: minus videk. Mot⁹ aūt phantaſie qui eſt fact⁹ ab actu ſenſus differt ab iſtis trib⁹ ſenſib⁹. i. actibus ſenſus. ſicut effect⁹ differt a cā. Et ꝓpter hoc ēt: qꝛ effect⁹ eſt debilior cauſa: ⁊ quāto magis aliqd elōgak a p̄mo agēte tāto minus recipit de virtute ⁊ ſimilitudine eius: iō in phantaſia facilius adhuc q̃ȝ in ſenſu pōt incidere falſitas que conſiſtit in diſſimilitudine ſenſus ad ſenſibile. Tunc eni eſt falſus ſenſus quando aliter recipik forma ſenſibilis in ſenſu q̃ȝ ſit in ſenſibili. Et dico alr ſm ſpēꝫ nō ſm materiam: puta ſi ſapor dulcis recipiak in lingua ſm amaritudinē: ſm vo materiā ſemꝑ aliter recipit ſenſus q̃ȝ hēat ſenſibile. Omnis igik mot⁹ phantaſie qui ſit a motu ꝓprioꝝ ſenſibiliū eſt verus: vt in plurib⁹. Et h̄ dico quātū ad p̄ſentiā ſenſibilis: quādo mot⁹ phantaſie eſt ſimul cū motu ſenſus. Sed qñ mot⁹ phantaſie eſt in abſentia ſenſus: tūc ēt circa ꝓpria ſenſibilia ↄtingit decipi. Imaginak eniꝫ qñqꝫ abſentia vt alba: lꝫ ſint nigra. Sed alij motus phantaſie qui cānk a ſenſu ſenſibilium per accidēs: ⁊ a ſenſu ſenſibiliū coīum p̄nt eſſe falſi ſiue ſit p̄ſens ſenſibile: ſiue nō. Sed maxime ſunt falſi in abſentia ſenſibilis qñ eſt ꝓcul. Tamē magis ſūt falſi in abſentia ſenſibilis. q̃ȝ qñ ſūt ꝓcul. Ex hac aūt rōne aſſignata ↄcludit vlterius p̄ncipale ꝓpoſitū dicens: ꝙ ſi ea que dicta ſunt nō ↄueniūt niſi phantaſie: ⁊ phantaſia hēt qḋ dictū eſt: relinquik ꝙ phantaſia ſit mot⁹ a ſenſu fact⁹ in actu. Vlteri⁹ aūt ꝙ iſte mot⁹ aliā potētiā regrat q̃ȝ ſenſitiuā Ariſtoteles h̄ nō determinat. Sed videk ꝙ cū ſm diuerſitatē actuū diſtinguank potētie: ⁊ diuerſitas mot⁹ regrat diuerſa mobilia: qꝛ qḋ mouek nō mouet ſeipſum ſed alterū: neceſſariū videk ꝙ ſit alia potētia phantaſtica ſiue imaginatiua a ſenſu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aūt viſus maxime ſit ſenſus: hinc eſt qḋ nomen imaginatio ab ipſo lumine ſūpſit: phantaſia qꝫ dicik: qꝛ ſine lumine viſio fieri nequit.

Tex.c. 162. ¶ Quoniaꝫ autem viſus maxime ſenſus eſt: ⁊ nomen a lumine accepit: quoniam ſine lumine non eſt videre.

¶ Aſſignat cāꝫ hui⁹ nominis. Circa qḋ ſciēdū eſt ꝙ phos in greco idē eſt qḋ lux: ⁊ īde venit phanos qḋ eſt apparitio vel illuminatio ⁊ phantaſia. Dicit ḡ ꝙ viſus eſt p̄ncipuus iter alios ſenſus: eo ꝙ eſt ſpiritualior: vt ſupra oſtē- Lec.6 ſum eſt: ⁊ pluriū cognoſcitiu⁹: iō phantaſia que cātur a Sup.l.c. ſenſu ſm actuꝫ. accepit nomen a lumine. ſine quo nō eſt 70. videre. vt ſupra dictum eſt. ¶ Deinde cum dicit. 2°.l.c.73.

¶ At qꝛ imaginationes imanent: ſenſibuſqꝫ ſimiles ſunt: ideo per ipſas aīalia: beſtie inquā atqꝫ hoīes: multa agunt. Ille: qꝛ mentis ſunt (vt patet) expertes. Homines: qꝛ mens perturbatiōe nōnunq̃ȝ vel morbo vel ſomno ſubmergik. Sed de imaginatiōe quidē determinatū ſit hacten⁹. Satis eni qdnā ipſa ſit ⁊ cur ſit: hiſce que iā dicta ſunt explicauimus.

¶ Et quoniā imanēt: ⁊ ſimile ſunt ſenſib⁹: multa ſm ipſos operank aīalia. Alia quidē qꝛ non habēt intellectū vt beſtie. Alia vo ex velamento intellect⁹: aliqñ paſſione aut egritudine aut ſomno: vt homines. De phantaſia quidē igik quid eſt ⁊ ꝓpter quid eſt: dictum ſit intātū.

¶ Oſtēdit cām quare aīalia agunt ⁊ patiunk ſm phantaſiam: ⁊ dicit ꝙ phantaſie (imanēt). i. ꝑſeuerant: ēt abeūtibus ſenſibilib⁹: ⁊ ſunt ſimiles ſenſib⁹ ſm actū. Unde ſicut ſenſus ſm actū mouet appetitū ad p̄ſentiā ſenſibilis: ita ⁊ phantaſie in abſentia ſenſibilis. Et propter hoc dicit ꝙ aīalia multa operank ſm phantaſias. Sed hoc ↄtingit ꝓpter defectū intellect⁹: qꝛ cuꝫ intellectus adeſt qꝛ eſt ſuperior: eius iudiciū p̄ualet ad agēduꝫ. Unde qñ īntellectus nō dominak: agunt aīalia ſm phantaſiā. Alia qdē qꝛ oīno nō habēt intellectuꝫ ſicut beſtie. Alia vo qꝛ habēt ītellectū velatū ſicut homines. Qḋ ↄtingit tripliciter. Qñqꝫ qdē ex aliq̄ paſſione ire aut ↄcupiſcētie vel timoris: aut aliqd huiꝰ. Qñqꝫ aūt accidit ex aliq̄ īfirmitate: ſicut pꝫ in freneticis vel furioſis. Qñqꝫ auteꝫ in ſomno: ſicut accidit in dormiētibus. Ex iſtis eni cauſis ↄtingit ꝙ intellectus nō p̄ualet phantaſie: vñ homo ſequik apphenſionē phātaſticā quaſi verā. ¶ Ultimo ↄcludit de phantaſia: ꝙ dictū eſt quid ſit: ⁊ que ſit eius cauſa.

¶ De anime autē ea parte qua cognoſcit atqꝫ ſapit: ſiue ſit ſeparabilis ſiue nō ſeparabilis: magnitudine ſed ratione: conſiderandū deinceps eſt quā differētiam habet: quoqꝫ pacto tandem ſit intelligere.

¶ De parte aūt anime qua cognoſcit aīa ⁊ ſapit: ſiue ſeparabili exiſtente: ſiue nō ſeparabili ſm magnitudinē: ſed ſm rōnē: cōſiderandum quā habet differentiam: ⁊ quomodo quidem ſit ipſum intelligere. T.c.1. Lec. VII.

POſtq̃ ꝑhus determinauit de parte aīe ſenſitiue: ⁊ oſtēdit ēt ꝙ ſentire ⁊ intelligere nō ſunt idē: hic īcipit determinare de parte aīe intellectiua. Et diuidik in partes duas. In p̄° determinat de parte aīe intellectiua. In 2° ex his que determinata ſunt de ſenſu ⁊ intellectu: oſtendit quid ſit de anima ſentiēduꝫ. ibi (Nunc aūt de aīa.) Prima diuidik in partes duas. In p̄ma determinat de ītellectu. In ſecūda cōparat ipm ad ſenſum. ibi (Videk aūt ſenſibile.) Prima diuidik in duas. In prima determinat de intellectu. In ſecunda de operatione eius. ibi (Indiuiſibilium.) Prima diuidik in tres. In prima determinat de intellectu poſſibili. In ſecunda de intellectu agente.

agente.ibi(Quoniã aũt ſicut in omni.)In tertia de intellectu in actu.ibi(Idē aũt eſt ſm actũ.)Circa p^m tria facit.In pma determinat de intellectu poſſibili.In ſecũda de obiecto ei^9.ibi(Quoniã aũt aliud.)In tertia mouet dubitationē circa pdeterminata.ibi(Dubitabit aũt aliquis.)Circa pmũ duo facit.Primo oſtendit naturã itellect^9 poſſibilis.Secũdo oſtēdit quõ reducat in actũ.ibi(Cũ aũt ſic ſingula.)Circa pmum duo facit.Primo oſtēdit de quo eſt intētio.Secũdo oſtendit ppoſitũ.ibi(Si igit eſt itelligere.)Dicit g pmo φ poſtq̃ determinatũ eſt de parte aie ſenſitiua:ꝛ oſtenſum eſt φ ſapere ꝛ intelligere nõ eſt idē qδ ſentire:ↄſiderandũ eſt nunc de parte anime:(qua cognoſcit aia).i.intelligit:(ꝛ ſapit.)Supra aũt dictũ eſt:φ differētia eſt inter ſapere ꝛ intelligere.Nã ſapere pertinet ad iudiciũ intellectus:intelligere aũt ad eius apprehenſionē.Circa hanc aũt partem aligd eſt qδ pretermittit de quo erat apud antiquos dubiũ.Utrũ.ſ.hec pars anime ſit ſeparabilis ab alijs partibus anime ſubiecto:ſiue nõ ſit ſeparabilis ſubiecto:ſ3 rõne tñ.Intelligit aũt eſſe ſeparabile ſubiecto per hoc φ dicit eſſe ſeparabile ſm magnitudinē:pper Platonem qui ponens partes aie ſubiecto adinuicem ſeparatas attribuit eis organa in diuerſis partibus corporis.Hoc eſt ergo qδ ptermittit.Sed duo ſunt que inquirere intēdit.Quoꝝ pmũ eſt.Si ſit ſeparabilis ſm rõnē hec pars aie ab alijs:quã differentiã hēt ad alias.Et qꝛ pprietas potētie ex qualitate actus cognoſcit:2^m φ inquirere intendit eſt:(quõ ſit ipſu3 intelligere).i.quomõ operatio intellectualis compleat.¶Deinde cum dicit.

¶Si igit ipſum intelligere ſit vt ſentire:aut pati qδdam erit ab ipſo intelligibili:aut aliquid aliud tale.Uacare igit ipſa paſſione:ſed forme ſuſceptiuũ eē op3:ꝛ potētia talē:ſed nõ illã eſſe:ꝛ ſimilitudinē ſubire cũ ſenſu:vt quēadmodũ ſeſe habet ad ſenſibilia ſenſus:ſic ſeſe habet ad intelligibilia intellectus

T.cō.2. ¶Si igitur eſt intelligere ſicut ſentire aut pati aliquid:vtiq3 erit ab intelligibili:aut aliquid

T.cō.3. huiuſmodi alterum.¶Impaſſibilem ergo oportet eſſe:ſuſceptiuum autem ſpeciei ꝛ potentia huiuſmodi:ſed nõ hoc.ꝛ ſimiliter ſe habere ſicut ſenſitiuum ad ſenſibilia:ſic intellectiuum ad intelligibilia.

¶Oſtendit ppoſitũ.Et circa hoc tria facit.Primo ppoſnit ſimilitudinē intellect^9 ad ſenſu3.Secũdo ex hui^9 ſimilitudine ↄcludit naturã intellect^9 poſſibilis.ibi(Neceſſe eſt itaq3.)Tertio oſtendit ex his que de intellectu pbauerat differentiã inter intellectũ ꝛ ſenſu3.ibi(Quoniã aũt nõ ſimilis.)Primo igit ex huiuſmodi ſuppoſitione pcedit ad ppoſitũ oſtēdēdũ:φ itelligere eſt ſimile ei qδ eſt ſentire.Que gdē ſimilitudo ex hoc manifeſta eſt:φ ſicut ſentire eſt qδdã cognoſcere.ꝛ ſentim^9 qñq3 gdē in potētia:qñq3 aũt in actu:ſic ꝛ itelligere cognoſcere qδdã eſt:ꝛ qñq3 gdē intelligimus in potētia ꝛ qñq3 in actu.Ex hoc aũt ſequit φ cũ ſentire ſit qδda3 pati a ſenſibili:aut aliquid ſimile paſſioni:φ intelligere ſit vel pati aligd ab intelligibili:vel aliquid alterũ hui^9 ſimile.ſ.paſſioni.Horũ aũt duoꝝ 2^m verius eſt.Nam ſen-

Lec.io. m.cō.51. tire vt ſupra in ſecũdo dictũ eſt nõ proprie pati eſt.Patitur enĩ proprie aliquid a cõtrario.Sed aliquid habet ſimile paſſioni inquãtũ ſenſus eſt in potētia ad ſenſibile:ꝛ eſt ſuſceptiuus ſenſibiliũ:g ſi intelligere eſt ſimile ei qδ eſt ſentire:ꝛ partē intellectiuã op3 eſſe ipaſſibile3

paſſione pprie accepta:ſ3 op3 φ hēat aligd ſimile paſſibilitati:qꝛ op3 hui^9 ptē eē ſuſceptiuã ſpēi itelligibilis:ꝛ φ ſit in potētia ad hui^9 ſpecie3:ſed nõ ſit hoc in actu.Et ſic op3 φ ſicut ſe hēt ſenſitiuũ ad ſenſibilia:ſimiliter ſe hēt itellectiuũ ad intelligibilia:qꝛ vtrũq3 eſt in potētia ad ſuũ obiectũ ꝛ ſuſceptiuũ ei^9.¶Deinde cu3 dicit.

¶Quare neceſſe eſt ipſum cũ vniuerſa intelligat nõ mixtũ eſſe:ſicut Anaxagoras dixit:vt ſuperet atq3 vincat:id eſt vt cognoſcat atq3 precipiat.Alienum naq3 cũ apparet iuxta prohibet atq3 ſeiungit.Quo ſit vt neq3 vlla ſit ipſi^9 natura:niſi ea ſolũ qua poſſibilis eſt.Is igit qui intellectus aie nũcupat.dico aũt nũc eũ quo rõcinat anima ꝛ exiſtimat:nihil eſt actu prorſus coꝝ que ſunt antea q̃ intelligat ipſe.

¶Neceſſe eſt itaq3 quoniã omnia intelligit immixtum eſſe:ſicut dicit Anaxagoras vt imperet.Hoc aũt eſt vt cognoſcat.Intus apparens enĩ phibebit extraneu3:ꝛ obſtruet.¶Quare neq3 ipſi^9 eſt eſſe naturã:neq3 vnã:ſed aut hoc φ poſſibilis ſit vocatus itaq3 aie itellectus.Dico aũt intellectũ quo opinat ꝛ intelligit aia:nihil eſt actu eoꝝ que ſunt ante intelligere. T.c.4. T.c.5.

¶Ex premiſſis oſtendit naturã intellectus poſſibilis.Et circa hoc duo facit.Primo oſtēdit φ intellectus poſſibilis nõ eſt aliquid corporeũ vel cõmixtũ ex reb^9 corporalibus.Secũdo oſtēdit φ nõ hēt organum corporale.ibi(Unde neq3 miſceri.)Cõſiderandũ eſt ergo circa pmũ φ antiqui de intellectu dupliciter opinati ſunt.Quida3 eni3 poſuerunt φ intellectus erat cõpoſitus ex pncipijs oĩum:ad hoc φ cognoſceret oĩa:ꝛ hãc ſupra dixit eē opinionē Empe.Anaxagoras võ dixit itellectũ eē ſimplicē ꝛ imixtũ:ꝛ nulli reru3 corporaliũ hēre aliquid cõmune.Ex eo ergo qδ dictũ eſt:φ intellectus nõ eſt actu intelligens:ſed potentia tñ:cõcludit φ neceſſe eſt intellectu3 Lib.1. pter hoc φ intelligit omnia in potētia:nõ eſſe mixtu3 Lec.4. ex rebus corporalibus ſicut Empe.poſuit.ſed eſſe imixtum ſicut dixit Anaxa.Et quidē Anaxago.hoc dixit hac rõne motus:qꝛ poſuit intellectũ eſſe pncipiũ totius motus a quo omnia mouent ſm eius imperiũ.Si aũt eſſet mixtus ex naturis corporalib^9 vel haberet aliquã eoꝝ determinate:nõ poſſet omnia mouere ſuo iperio:qꝛ determinaret ad vnũ.Et hoc eſt qδ dicit φ Anaxa.poſuit intellectũ eſſe imixtu:(vt iperet).i.vt ſuo iperio omnia moueat.Sed qꝛ nos nũc nõ loquimur de intellectu qui oĩa mouet:ſed de itellectu quo aia itelligit:illud mediũ nõ eſt opportunũ ad oſtendendũ intellectũ eſſe imixtũ:ſed op3 aliud mediũ accipere ad illud oſtendendum.ex hoc ſcil3 φ intellect^9 omnia cognoſcit.Et hoc eſt qδ addit:(hoc aũt eſt vt cognoſcat)quaſi dicat ſicut Anaxag.poſuit intellectũ eſſe imixtũ ad hoc vt imperet:ita op3 nos ponere intellectum eſſe imixtum ad hoc vt cognoſcat.Quod quidem tali ratione apparet.Omne eni3 qδ eſt in potentia ad aliquid ꝛ receptiuum eius caret eo ad qδ eſt in potētia:ꝛ cuius eſt receptiuũ:ſicut pupilla que eſt in potentia ad colores:ꝛ eſt receptiua ipſorum:eſt carens omni colore:ſed intellectus noſter ſic intelligit intelligibilia φ eſt in potentia ad ea ꝛ ſuſceptiuus eoꝝ:ſicut ſenſus ſenſibilium.ergo caret omnibus illis rebus quas natus eſt intelligere.Cum igit intellectus noſter natus ſit intelligere oēs res ſenſibiles ꝛ corporeas:op3 φ careat oi natura corporali:ſicut ſenſus viſus caret oĩ

colore: ꝓpter hoc qḋ eſt cognoſcitiuus coloris. Si enim haberet aliquē colorē: ille color ꝓhiberet videre alios colores. Sicut lingua febricitātis que hēt aliquē humorem amarū nō pōt percipere dulcē ſaporē. Sic etiā itellectus ſi haberet aliquā naturā determinatā: illa natura cōnaturalis ſibi ꝓhiberet eū a cognitione aliarū naturarū. Et hoc eſt qḋ dicit (Intus apparens enī ꝓhibebit cognoſcere extraneū: ⁊ obſtruet) .i. īpediet intellectū: ⁊ quodāmō velabit ⁊ cōcludet ab inſpectione alioꝝ. Et appellat intus apparens aliqḋ intrinſecū cōnaturale intellectui: qḋ dū ei appareret ſemꝑ impediret̄ itellectus ab intelligendo alia: ſicut ſi diceremus ꝙ humor amar⁹ eſſet intus apparēs lingue febricitātis. Cōcludit aūt ex hoc ꝙ nō ꝯtingit naturā intellectus eſſe (neqꝫ vnā) .i. nullā determinatā: ſed hanc ſolā naturā hēt ꝙ eſt poſſibilis reſpectu oīum. Et hoc quidē ꝯtingit intellectui: qꝛ nō eſt cognoſcitiuus tm̄ vnius generis ſenſibiliū: ſicut viſus vel auditus. vel oīum qualitatū ⁊ accidentiū ſenſibiliū cōmuniū vel ꝓprioꝝ: ſed vniuerſaliter totius nature ſenſibilis. Unde ſicut viſus caret quodam genere ſenſibiliū: ita opꝫ ꝙ itellect⁹ careat tota natura ſenſibili. Ex hoc aūt vlterius ꝯcludit: ꝙ ille qui vocat̄ intellectus aīe nihil eſt in actu eoꝝ que ſunt ante itelligere: qḋ eſt ꝯtrariū ei qḋ antiq ponebāt. Dicebāt enī eū ad hoc qḋ cognoſceret oīa eſſe cōpoſitū ex oībus. Si autē eſſet cognoſcitiu⁹ oīum: qꝛ haberet in ſe oīa: eſſet ſemꝑ intellectus in actu: ⁊ nunꝗ̄ in potētia: ſicut ſupra dixit de ſenſu: ꝙ ſi eſſet cōpoſitus ex ſenſibilib⁹ nō indigeret ſenſibilibus exteriorib⁹ ad ſentiendū. Et ne quis crederet ꝙ eēt hoc veꝝ de quolibet itellectu ꝙ ſit in potētia ad ſua itelligibilia anteꝗ̄ itelligat: interponit ꝙ nūc loquit̄ de itellectu quo aīa opinat̄ ⁊ intelligit. Et hoc dicit vt ꝑ ſeruet ſe ab intellectu diuino: qui nō eſt in potentia: ſed eſt quodammō intellectus oīum. De quo intellectu Anaxa. dixit ꝙ eſt immixtus vt imperet. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quocirca neqꝫ cū corpore mixtū ipſum eſſe cōſentaneū eſt rationi. Qualis enī quidem fieret calidus aut frigidus: ⁊ inſtrumentū aliqḋ ipſius eſſet profecto: ſicut eſt ſenſus. Nunc aūt ipſius nullū prorſus eſt inſtrumentum.

T.c.6. ℂ Unde neqꝫ miſceri eſt rationabile ipſum corpori. Qualis enī aliqs vtiqꝫ fiet: aut calefact⁹ aut frigidus: ſi organū aliquod erit ſicut ſenſitiuo: nunc autem nullum eſt.

ℂ Oſtendit ꝙ intellectus nō habet organū corporale. Et ṗmo oſtendit ꝓpoſitū. Scḋo adaptat ad hoc qḋ dā dcm̄ antiquoꝝ, ibi (Et bene iā.) Dicit ergo ṗmo cōcludēs ex predictis: ꝙ ſi intellectus noſter ad hoc ꝙ cognoſcat oīa opꝫ ꝙ nō habeat naturā aliquā determinatā ex naturis reꝝ corporaliū quas cognoſcit: eodē mō rationabile eſt ꝙ nō (miſceat̄ corpori) .i. ꝙ nō hēat aliqḋ organum corporale: ſicut hēt pars anime ſenſitiua: qꝛ ſi erit aliqḋ organū corporale intellectui: ſicut eſt parti ſenſitiue ſequetur ꝙ hēt aliquā naturā determinatā ex naturis rerum ſenſibiliū. Et h̄ eſt qḋ dicit (qualis enī aliqs vtiqꝫ fiet) aliquā qualitatem ſenſibilē habēs. vt .ſ. ſit actu calidus aut frigidus. Manifeſtum eſt enī ꝙ potētia anime que eſt actus alicuius organi: ꝯformat̄ illi organo: ſicut act⁹ ſuſceptibili. Neqꝫ refert quātū ad actū potētie: vtrū ipſa potentia habeat aliquā qualitatē ſenſibilē determinatā aut organū: cū actus nō potentie ſit ſolū: ſed cōpoſiti ex potentia ⁊ organo corporeo. Similiter enī impediretur viſio oculoꝝ ſi potentia viſiua haberet colorē determinatā ſine pupilla. Et iḋ dicit ꝙ eiuſdē rōnis eſt ponere ꝙ itellect⁹ nō hēat organū corꝑale: ⁊ ꝙ nō hēat aliquā nām corporeā determinatā. Et iḋ ſubdit ꝙ nullū eſt organū itellectiue ꝑtis: ſicut eſt ſenſitiue. ℂ Deide cū dic̄.

ℂ At qꝫ bene recteqꝫ cenſent qui formarū locū aīā inquiūt eſſe. Attamē neqꝫ tota eſt locus: ſed intellectiua neqꝫ eſt actu: ſed potentia forme.

ℂ Et bene iam dicentes ſunt animam eſſe locū ſpecieꝝ: niſi ꝙ nō tota ſꝫ itellectiua: neqꝫ actu: ſed potentia ſpecies.

ℂ Adaptat qḋ dictū eſt opinioni antiquoꝝ: ⁊ dicit ꝙ ex quo pars intellectiua nō hēt organū ſicut ꝑs ſenſitiua: iam pōt verificari dictū illoꝝ qui dixerūt ꝙ aīa eſt loc⁹ ſpecierū: qḋ per ſimilitudinē dicit̄: eo ꝙ eſt ſpecierū receptiua. Qḋ quidē nō verū eſſet ſi quelibet pars aīe haberet organū: qꝛ iam ſpecies non reciperent̄ in aīa ſola: ſed in cōiuncto. Nō enī viſus ſolū eſt ſuſceptiuus ſpecierū: ſed oculus: ⁊ ideo nō dicēdū eſt ꝙ tota aīa ſit loc⁹ ſpecierū: ſed ſolū pars intellectiua que organū nō hēt. Nec ita eſt locus ſpecierū: ꝙ habeat actu ſpecies: ſed potentia tm̄. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ At qui paſſionis vacuitatē nō ſimilē eſſe ſenſitiui atqꝫ intellectiui: patet in ſenſuū inſtrumentis atqꝫ in ipſo ſenſu. Senſus enī ex vehemente ſenſibili ſentire nō pōt. Auditus nanqꝫ nō audit ſonū poſt magnos ſonos: ⁊ viſus nō videt: neqꝫ odorat⁹ olfacit poſt vehemētes colores atqꝫ odores. At intellect⁹ aliquo valde intelligibili itellecto: nō minus ſane: ſed magis percipit intelligitqꝫ inferiora. Senſitiuū enim non eſt ſine corpore: at intellectus ab eodem eſt ſeparabilis.

ℂ Quoniam autē non ſimilis ſit impaſſibilitas ſenſitiui ⁊ intellectiui manifeſtū eſt ex organis ⁊ ſenſu. Senſus enim nō poteſt ſentire ex valde ſenſibili: vt ſonum ex magnis ſonis: neqꝫ ex fortibus odorib⁹ ⁊ colorib⁹ neqꝫ videre neqꝫ odorare. Sed intellectus cum intelligat aliqḋ valde intelligibile: non minus itelligit infima: ſed ⁊ magis. Senſitiuum quidē enim nō ſine corpore eſt. hic autem ſeparatus. T.c.7.

ℂ Oſtendit differentiā inter intellectū ⁊ ſenſū quātum ad ipaſſibilitatē. Dictum eſt enī ſupra ꝙ ſicut ſentire nō eſt pati paſſione ꝓprie accepta: ita nec intelligere. Et ex hoc ſupra ꝯcluſit ꝙ intellectus erat ipaſſibilis. Ne ergo aliqs crederet ꝙ ī eodē gradu ipaſſibilitatis eēt ſenſus ⁊ itellect⁹: ſubiūgit hoc ꝙ nō eſt ſimilis ipaſſibilitas ſenſitiui ⁊ itellectiui. Sēſus enī lꝫ nō patiat̄ a ſenſibili paſſione ꝓprie accepta: patit̄ tamē per accidēs. inquātū organi ꝓportio corrūpit̄ ab excellēti ſenſibili. Sed de intellectu hoc accidere nō pōt: cū organo careat. vnde nec per ſe nec per accidens paſſibilis eſt. Et h̄ eſt qḋ dicit: ꝙ diſſimilitudo ipaſſibilitatis ſenſitiui ⁊ intellectiui manifeſta eſt ex organo ⁊ ſenſu: qꝛ ſenſus efficit̄ ipotens ad ſentiēdū ex valde ſenſibili: ſicut auditus nō pōt audire ſonū ꝓpter hoc ꝙ mot⁹ eſt ex magnis ſonis: neqꝫ viſus pōt videre: neqꝫ olfatus odorare: ex eo ꝙ hi ſenſus moti ſunt ṗus ex fortib⁹ odorib⁹ ⁊ colorib⁹ corrūpentibus organū. Sed intellectus qꝛ nō hēt organū corporeū qḋ corrumpi poſſit ab excellētia ꝓprij obiecti: cū intelligit aliquid valde intelligibile nō minus poſtea itelligit infima: ſed Lib.2. Lec.10. tex.co.54.

ma:ſed magis:⁊ idē accideret de ſenſu ſi nō haberet organū corporale. Debilitať tamē itellectus ex leſione alicuius organi corporalis indirecte. inquātū ad eius operationē requiriť operatio ſenſus habētis organū. Cauſa igiť diuerſitatis huius eſt:qꝛ ſenſitiuū nō eſt ſine corpore:ſed intellectus eſt ſeparat°. ¶ Ex his aūt que hic dicunť apparet falſitas opinionis illorum qui dixerunt ꝙ intellectus eſt vis imaginatiua. vel aliqua ꝑparatio in natura humana ꝯſequēs corporis cōplexionez. ¶ Sed hoꝝ occaſione verboꝝ quidā intātū decepti ſunt vt ponerent itellectū poſſibilē eſſe a corpore ſeparatum:ſicut vna de ſubſtātiꝭ ſeparatis. Qđ qdez oīno īpoſſibile eſt. Manifeſtū eſt.n.ꝙ hic homo intelligit. Si eni hoc negeť:tunc dicēs hāc opinionē nō itelligit aliqđ:⁊ iō non eſt audiendus. Si aūt itelligit:opꝫ ꝙ aliquo formaliter intelligat. Hic aūt eſt intellectus poſſibilis:de quo Philoſophus dicit (Dico aūt intellectū quo intelligit ⁊ opinať anima.) Intellectus ergo poſſibilis eſt quo hic hō formaliter loquēdo itelligit. Illud aūt quo aliquid operať ſicut actiuo ꝑn° pōt ſm eſſe ſeparari ab eo qđ operatur:vt ſi dicamus ꝙ baliuus operať per regē:qꝛ rex mouet eū ad operādū. Sed īpoſſibile eſt illud quo aliquid operať formaliter ſeparari ab eo ſm eē. Qđ iō eſt:qꝛ nihil agit niſi ſm ꝙ eſt actu:ſic igiť aliqđ formaliter operať per aliqđ:ſicut eo fit actu. Nō aūt fit aliquid aliquo ens actu ſi ſit ſeparatū ab eo ſm eſſe. Unde impoſſibile eſt ꝙ illud quo aliqđ agit formaliter ſit ſeparatum ab eo ſm eſſe. ¶ Ideo hoc ꝯſiderātes adinuentores huius opinionis:conati ſunt adinuenire aliquē modū quo illa ſubſtātia ſeparata quē intellectū poſſibilē dicūt:ꝯtinueťur ⁊ vniať nobiſcū:vt ſic eius intelligere ſit noſtrū intelligere. Dicūt eni ꝙ ſpecies intelligibilis eſt forma intellectus poſſibilis. Per eā eni fit in actu. Huiuſmodi aūt ſpeciei ſubiectū eſt qđdam phantaſma qđ eſt in nobis. Sic igiť dicūt itellectū poſſibilē copulari nobiſcum per formā ſuā. ¶ Sed hoc qđ dictū eſt nullā oīno cōtinuationē intellect° ad nos demōſtrat. Qđ ſic pꝫ. Intellect° eni poſſibilis nō eſt vnū cū intelligibili:niſi ſm ꝙ itellectus eſt in actu:ſicut neqꝫ ſenſus eſt idem cū ſenſibili in potentia:vt ſupra habitū eſt. Species igitur intelligibilis nō eſt forma intellectus poſſibilis niſi ſm ꝙ eſt intelligibilis actu:non eſt autem intelligibilis actu niſi ſm ꝙ eſt a phantaſmatibus abſtracta ⁊ remota:manifeſtum eſt igiť ꝙ ſm ꝙ vniť itellectui eſt remota a phantaſmatibus. Nō igiť intellectus per hoc vniť nobiſcuꝫ. Sed manifeſtuꝫ eſt ꝙ actor huius poſitionis deceptus fuit per fallaciā accidentis:quaſi ſic arguens. Phantaſmata ſunt quodāmō vnū cū ſpecie itelligibili:ſpecies aūt intelligibilis eſt vnū cū intellectu poſſibili.ergo intellectus poſſibilis vniť phantaſmatibus. Manifeſtuꝫ eſt aūt ꝙ hic incidit fallacia accidentis:qꝛ ſpecies itelligibilis ſm ꝙ eſt vnū cū intellectu poſſibili eſt abſtracta a phantaſmatibus. vt dictū eſt. Dato tñ ꝙ per hunc modū ſit aliqua vnio itellectus poſſibilis ad nos:nō tñ hec vnio faceret nos itelligentes:ſed magis intellectos. Id eni cuius ſimilitudo eſt ſpecies in virtute aliqua cognoſcitiua exiſtēs nō ex hoc fit cognoſcēs:ſed cognitū. Nō eni per hoc ꝙ ſpecies que eſt in pupilla eſt ſimilitudo coloris qui eſt in pariete:color eſt videns:ſed magis eſt viſus. Per hoc igiť ꝙ ſpecies itelligibilis que eſt in intellectu poſſibili eſt ſimilitudo quedā phantaſmatū:

t°.3.cap. 4°.1 ide ta.73. nō ſequiť ꝙ nos ſimus itelligētes:ſed ꝙ nos vel potius phantaſmata noſtra ſint intellecta ab illa ſubſtātia ſeparata. ¶ Sunt aūt plura alia que ꝯtra hāc poſitionez dici poſſunt que alibi diligentius pertractauimus. Sed hic hoc vnū ſufficiat:ꝙ ad poſitionē hanc ſequiť ꝙ hic homo nō intelligit. Manifeſtū ēt eſt ꝙ hec poſitio cōtra intentionē Philoſophi eſt. Et p̄mo quidē:qꝛ Philoſophus hic inquirit de parte anime. Sic eni hunc tractatū incipit. Unde manifeſtū eſt ꝙ intellect° poſſibilis pars aīe eſt:⁊ nō ſubſtātia ſeparata. ¶ Itē ex hoc qđ ipſe ꝓcedit ad inquirendū de itellectu ſiue ſit ſubiecto ſeparabilis ab aliꝭ partib° anime ſiue nō. Unde patet ꝙ ſuus ꝓceſſus ſtat etiā ſi intellectus ſubiecto nō ſit ſeparabilis ab aliꝭ partib° anime. ¶ Itē per hoc qđ dicit ꝙ intellect° eſt quo anima intelligit. Hec eni oīa oſtendunt ꝙ Ariſtoteles nō dicit intellectū eſſe ſeparatuꝫ:ſicut ſunt ſubſtantie ſeparate. Mirū eſt aūt quō tam leuiter errauerunt.ex hoc qđ dicit ꝙ intellectus eſt ſeparatus:cuꝫ ex littera ſua huius rei habeať intellectus. Diciť eni ſeparatus itellectus:qꝛ nō habet organū ſicut ſenſus. Et hoc cōtingit ꝓpter hoc:qꝛ anima humana ꝓpter ſuā nobilitatē ſupergrediť facultatē materie corporalis:⁊ nō pōt totaliter icludi ab ea. Unde remanet ei aliqua actio in qua materia corporalis non cōmunicat. Et ꝓpter h̄ potentia eius ad hanc actionem non habet organuꝫ corporale:⁊ ſic eſt intellectus ſeparatus.

¶ Factus aūt vnūquodqꝫ perinde atqꝫ is qui diciť actu ſciens:qđ quidē tñ accidit cuꝫ ipſe per ſeipſuꝫ operari pōt. Eſt quidē ⁊ tunc quodāmodo potētia:ſed non perinde vt erat antea ꝗꝫ didiciſſet vel inueniſſet:atqꝫ tunc ſeipſuꝫ etiam intelligere poteſt.

¶ Cum autē ſic ſingula fiat vt ſciens:diciť qui ſm actum. Hoc autem confeſtim accidit.cum poſſit operari per ſeipſum. Eſt quidem igiť ⁊ tunc potentia quodāmodo:nō tamen ſimiliter ⁊ ante addiſcere aut iuenire:⁊ ipſe aūt ſeipſuꝫ tunc poteſt intelligere. T.c.8.

Lectio. VIII.

POſtqꝫ Philoſophus determinauit de itellectu poſſibili qui eſt in potētia ad intelligibilia.hic oſtendit quō in actū reducať. Et p̄mo oſtendit ꝙ intellectus aliquādo fit in actu. Secūdo oſtendit qđ ſit ꝓpriū obiectū eius:reſpectu cui° fit in actu.ibi (Quoniaꝫ aūt aliud eſt magnitudo.) Oſtendit igiť quō intellect° in actū reducať dicēs. Dictū eſt ꝙ anima intellectiua nō eſt actu ipſe ſpecies ſed in potentia tm̄. (Cum aūt ſic fiat ſingula). i. ſic reducať in actu ſpecierū intelligibiliū:quēadmodū ſciēs. i. habens ſciētie habitū:hēt ſpecies in actu.⁊ tunc diciť intellectus qui eſt ſm actū. Hoc aūt accidit ſtatim cū aliquis pōt per ſeipm operari operationē itellectus:qđ eſt ſm intelligere:ſicut ⁊ quālibet formā tunc aliqs in actu hēt quādo pōt operationē illius forme explere. Sed iꝫ tunc intellectus quodāmodo fit in actu quādo hēt ſpēs intelligibiles:ſicut ſciens hēt habitū:eſt tamē ⁊ tūc quodāmodo in potētia:nō tamen eodē mō ſicut ꝑus erat in potentia anteqꝫ ſcientiā acqreret addiſcēdo vel inueniēdo. Nam anteqꝫ haberet habitū ſcientie qui eſt primus actus nō poterat operari cuꝫ vellet:ſed oportebat ꝙ ab altero reducereť in actū:ſed quādo iam hēt habitū ſciētie qui eſt actus p̄mus:pōt cū voluerit ꝓcedere in actū 2m qui eſt operatio. ¶ Manifeſtū eſt aūt ex hoc qđ hic diciť:falſam eſſe opinionē Auicēne quā hēt de ſpeciebꝰ intelligibilibus:⁊ cōtra opinionē Ariſtotelis. Ponit eni Auicēna ꝙ ſpecies nō cōſeruanť in intellectu poſſibili: nec ſunt in eo niſi qñ actu intelligit. Sed opꝫ ſm ipſum ꝙ quādocūqꝫ intelligit actu ꝙ ꝯuertat ſe ad intelligen-

Opinio Auicēne de ſpēb° intelligibilib° ⁊ eaꝰ īpugna.

tiã ſeparatã agentẽ a qua effluunt in intellectũ poſſibi-lẽ intelligibiles ſpẽs. ¶ Cõtra qd̓ manifeſte hic ꝓhus dicit ꝙ intellectus reducit̃ in actũ ſpecierũ per modum quo ſciens actu adhuc eſt in potentia intelligens. Cum enĩ intellect⁹ actu itelligit: ſpecies intelligibiles ſunt in eo ſm actũ perfectũ: cũ aũt hẽt habitũ ſcientie: ſũt ſpẽs in ipſo intellectu medio mõ iter potẽtiã purã ⁊ actum purũ. Et qꝛ dixerat ꝙ qñ intellectus ſit quodãmodo in actu ſm ſingula coꝝ ad que erat in potẽtia: tunc põt intelligere: reſpectu aũt ſui nullo mõ erat in potẽtia. Poſſet aliqs credere ꝙ factus in actu ſeipſum nõ intelligeret: ⁊ ideo ad hoc excludendũ ſubiungit: ꝙ intellect⁹ factus in actu nõ ſolũ põt intelligere alia: ſed etiam tunc poteſt intelligere ſeipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cũ aũt aliud ſit magnitudo: aliud magnitudinis eſſe: ⁊ aliud aqua: aliud aque eſſe: ⁊ in alijs itidem multis: ⁊ nõ eniꝫ vniuerſis hic modus accõmodat̃. Sed ſunt in quibus hec ipſa ſunt eadeꝫ nõ diuerſa: aut alia ſane: aut parte qdẽ eadẽ: ſed aliter ſeſe habente: carnẽ ⁊ eſſe carnis diſcernit. Caro nãqꝫ non eſt ſine materia. Sed peride atqꝫ ſymmũ: hoc eſt in hoc. Senſitiua igitur parte calidũ diſcernit ⁊ frigidum: quorũ quedã eſt ratio caro: alia vͦo eſſe carnis diſcernit aut ſeparabili: aut ſeſe habente ad ſeipſaꝫ perinde atqꝫ ſeſe hẽt cum extenſa fuerit linea flexa.

T.c.9. ¶ Quoniam aũt aliud eſt magnitudo ⁊ magni-
tudini eſſe: ⁊ aqua ⁊ aque eſſe: ⁊ ſic in multis
alijs: non aũt in omnibus. In quibuſdam eniꝫ
idem eſt eſſe carni ⁊ carnẽ eſſe. Aut alio ergo:
aut aliter habente diſcernit. Caro enĩ non ſine
T.c.10. materia: ſꝫ ſicut ſymmũ hoc in hoc. ¶ Sẽſiti-
uo quidem igit̃ calidũ ⁊ frigidum iudicat: ⁊
quorum ratio quedam caro eſſe. Alio aũt aut
ſeparato: aut ſicut circũflexa ſe hẽt ad ſeipſam
cum extenſa ſit: carni eſſe diſcernit.

Lec.3. tex.co.11. ¶ Oſtendit ꝓhus qd ſit obiectũ intellectus. Ad cui⁹ euidentiã ſciendũ eſt ꝙ ꝓhus in .7⁰ meta. inquirit vtruꝫ qd̓ quid eſt. i. qditas vel eẽntia rei quã diffinitio ſignificat ſit idẽ qd̓ res. Et qꝛ Plato ponebat quiditates rerũ eſſe ſeparatas a ſingularib⁹ quas dicebat ideas vel ſpecies: iõ oſtẽdit ꝙ quiditates reꝝ nõ ſunt aliud a reb⁹: niſi per accidens: vt puta nõ eſt idẽ qditas hominis albi. ⁊ homo albus: qꝛ quiditas hominis albi nõ continet in ſe niſi qd̓ pertinet ad ſpẽm hominis: ſed hoc qd̓ dico homo albus hẽt aliqd in ſe ꝑter illud qd̓ eſt de ſpecie humana. Hoc aũt ꝯtingit in omnibus habẽtibus formã in materia ꝙ in eis eſt aliqd ꝑter ꝑncipia ſpeciei. Nam natura ſpeciei indiuiduat̃ per materiã. vnde ꝑncipia indiuiduantia ⁊ accidẽtia indiuidui ſunt ꝑter eſſentiã ſpeciei. Et iõ ꝯtingit ſub vna ſpecie inueniri plura indiuidua: que lꝫ nõ differant in natura ſpeciei: differunt tñ ſm ꝑncipia indiuiduantia. Et ꝓpter hoc in oibus habẽtib⁹ formã in mã: nõ eſt oino idẽ ⁊ res ⁊ qd̓ qd eſt ei⁹. Socrates. n. nõ eſt ſua humanitas. In his vͦo que nõ habẽt formã in materia ſicut ſunt forme ſimplices: nihil põt eſſe preter eſſentiam ſpeciei: qꝛ ipſa forma eſt tota eẽntia. Et iõ in talib⁹ nõ poſſunt eſſe plura indiuidua vnius ſpeciei: nec põt in eis differre res ⁊ qd̓ qd eſt eius. ¶ Conſiderandũ eſt ẽt ꝙ nõ ſolũ naturalia habẽt ſpẽm in materia: ſed etiã mathematica. Eſt enĩ duplex materia. ſ. ſenſibilis a qua abſtrahunt mathematica. ⁊ ꝯcernunt eaꝫ naturalia: ⁊ itelligibilis quã mathematica ꝯcernũt. Qd̓ quidẽ ſic intelligendũ eſt. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ quãtitas imediate iheret ſubſtantie: qualitates aũt ſenſibiles in quãtitate fundãtur: vt albũ ⁊ nigrũ: calidũ ⁊ frigidũ. Remoto aũt poſteriori remanet ꝑus. vnde remotis q̃litatib⁹ ſenſibilibus ſm intellectũ adhuc remanet quãtitas ꝯtinua in itellectu. Quedã ergo ſunt forme que materiã reqrũt ſub determinata diſpoſitione ſenſibiliũ q̃litatum: ⁊ hui⁹ ſunt oẽs forme nãles: ⁊ idcirco nãlia cõcernunt materiã ſenſibilẽ. Quedã vͦo ſunt forme que nõ exigunt materiam ſub determinata diſpoſitiõe ſenſibiliũ q̃litatũ: tñ requirũt materiã ſub quãtitate exiſtẽtẽ ſicut triãgulus ⁊ quadratuꝫ: ⁊ hui⁹. ⁊ hec dicunt̃ mathematica. ⁊ abſtrahunt a mã ſenſibili: ſed nõ a mã itelligibili: inquãtũ in intellectu remanet ꝯtinua quãtitas abſtracta a ſenſibili qualitate. Sic ḡ pꝫ ꝙ ſicut nãlia hñt formã i mã: ita ⁊ mathematica: ⁊ ꝓpter hoc tã in naturalib⁹ q̃ꝫ in mathematicis differt res ⁊ qd̓ quid eſt: vnde in vtriſqꝫ inueniunt̃ plura indiuidua ſub vna ſpecie: ſicut enĩ ſunt plures homines vnius ſpẽi: ita ⁊ plures trianguli ſub vna ſpecie. ¶ His igit̃ habitis planũ eſt accipere ex lr̃a Philoſophi intellectũ. Dicit enim ꝙ aliud eſt (magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe) i. aliud eſt magnitudo. ⁊ qd̓ quid eſt eius. Eſſe enĩ qd̓ eſt magnitudini: appellat quiditatẽ eius. Et ſimiliter aliud eſt (aqua ⁊ aque eſſe:) ⁊ ſic eſt in multis alijs i. in oibus mathematicis: ⁊ nãlibus. Unde ſignãter duo exempla poſuit. Nam magnitudo eſt quid mathematicũ: aqua aũt quid nãle. Non aũt hoc contingit in oibus. Nam in his que oino ſunt ſeparata a mã idem eſt res ⁊ qd̓ quid eſt eius. Et qꝛ ſubſtãtie ſeparate ignote ſunt nobis nõ potuit eas nominare ꝓprijs nominibus: ſicut mathematica ⁊ nãlia: ſed nominat ea ſub exemplo rerum naturaliũ. Et hoc eſt qd̓ ſubdit: ꝙ in qbuſdã idẽ eſt carni eſſe ⁊ carnẽ: ex quo nõ itelligit ꝙ ſit idẽ caro ⁊ qd̓ qd eſt eius. Non enĩ diceret in qbuſdã ſic eſſe: ſed ſimpliciter diceret ꝙ idẽ eſt caro ⁊ carni eſſe. Sed itelligit ꝙ ſꝫ qd̓ ſic dicit̃ aliquid ⁊ alicui: vt caro ⁊ carni eſſe: ideꝫ eſt (in quibuſdã). ſ. in his que ſũt a mã ſeparata. Et qꝛ ad diuerſa cognoſcẽda diuerſe potẽtie cognoſcitiue requirunt̃. ꝯcludit ꝙ aĩa aut cognoſcit alio rem: ⁊ alio eius quiditatẽ: aut vno ⁊ eodẽ: ſed alio mõ ſe habente. Manifeſtum eſt aũt ꝙ caro nõ eſt ſine mã: ſed forma carnis eſt forma determinata: ⁊ in mã determinata ſenſibili ſicut ẽt ſymmũ hẽt ſubiectũ ſenſibile determinatũ. ſ. naſum. Hanc igit̃ naturã ſenſitiuã cognoſcit aĩa per ſenſuꝫ. Et hoc eſt qd̓ ſubdit: ꝙ aĩa iudicat potẽtia ſenſitiua calidũ ⁊ frigidũ ⁊ alia hui⁹: (quoꝝ ratio) i. ꝓportio (quedam caro eſt.) Forma enĩ carnis requirit determinatã ꝓportionem calidi ⁊ frigidi ⁊ alioꝝ huiuſmodi. Sed opꝫ ꝙ alia potentia (diſcernat eſſe carni). i. qd̓ quid eſt carnis. Sed hoc cõtingit dupliciter: vno mõ ſic ꝙ ipſa caro vel quiditas carnis cognoſcant̃ oino potẽtijs adinuicem diuerſis: puta ꝙ potentia intellectiua cognoſcit̃ quiditas carnis: potẽtia ſenſitiua cognoſcit̃ caro: ⁊ hoc contingit quãdo anima per ſe cognoſcit ſingulare: ⁊ per ſe cognoſcit nãm ſpeciei. Alio mõ ꝯtingit ꝙ cognoſcit̃ caro ⁊ qd̓ quid eſt carnis: nõ ꝙ ſit alia ⁊ alia potentia: ſed qꝛ vna ⁊ eadẽ potẽtia alio ⁊ alio mõ cognoſcit carnem ⁊ qd̓ quid eſt eius: ⁊ illud opꝫ eẽ cũ aĩa cõparat vniuerſale ad ſingulare. Sicut enĩ ſupra dictũ eſt ꝙ nõ poſſemus ſentire differentiã dulcis ⁊ albi: niſi eſſet vna potentia ſenſitiua cõmunis que cognoſceret vtrũqꝫ: ita etiã nõ poſſem⁹ cognoſcere cõparationem vniu̾ſis ad particulare: niſi eſſet vna potẽtia que cognoſceret vtrũqꝫ. Intellectus igitur

vtrūq; cognoſcit:ſed alio ⁊ alio mō. Cognoſcit enī nām ſpeciei ſiue qōgdeſt directe extēdēdo ſeipſum: ipm aūt ſingulare per quādā reflexionē: inquātū redit ſup phantaſmata: a gbus ſpecies itelligibiles abſtrahunt. Et hoc eſt qō dicit ꝙ cū ſenſitiuo cognoſcit carnē (alio). i. alia potentia (diſcernit eſſe carni). i. qō quid eſt carnis: (aut ſeparata:) puta cū caro cognoſcit ſenſu: ⁊ eſſe carnis itellectu: aut eodem aliter ſe habente. ſ. (ſicut circūflexa ſe habet ad ſeipſam) anima intellectiua cognoſcit carnē (que cum extenſa ſit diſcernit eſſe carni). i. directe apphendit quiditatem carnis: per reflexionem autē ipſam carnem. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Rurſus ⁊ in hijs que in abſtractione cōſiſtunt: eadem eſſe videnṫ. Rectū eniꝫ ſe habet vt ſymmū: eſt enim ipſum cum cōtinuo ſemper. Qō ſi quiditas ſit diuerſa: aliud profecto eſſe recti: aliud eſt ipſum rectum. Sit enim dualitas. Quare fit: vt hec etiā alia vel alio mō ſeſe habente parte diſcernat. Omnino igiṫ vt res ſeparabilis ſunt a materia: ſic ſeſe habēt ⁊ ea que ſunt circa intellectum ipſum.

T.c.ii. ℂ Iteruꝫ aūt in his que in abſtractione ſunt rectū ſicut ſymmū. Cū cōtinuo enī eſt. Qō aūt quid erat eſſe: ſi eſt ⁊ alterū: recto eſſe ⁊ rectuꝫ alio. Sit enim dualitas. Altero itaq; aut aliter habēre ſe iudicat. Omnino ergo ſicut ſeparabiles res a mā: ſic ⁊ que circa intellectū ſunt.

ℂ Quod ſupra dixerat in nālibus: exponit in mathematicis dicēs: ꝙ iterū in his que ſunt (per abſtractionē). i. in mathematicis quoꝝ ratio abſtrahit a mā ſenſibili: rectum ſe hēt ſicut ſymmū. Hec enī mathematica habēt mām: ſicut ⁊ nālia. Rectū. n. mathematicū eſt: ſymmū aūt nāle. Ratio. n. recti eſt cū ꝯtinuo: ſicut ratio ſymmi cū naſo. Cōtinuū aūt eſt mā intelligibilis: ſicut ſymmū mā ſenſibilis. Unde manifeſtū eſt ꝙ aliud eſt in mathematicis res: ⁊ qō gd erat eſſe: vt rectū ⁊ recto eſſe: vnde opꝫ ꝙ alio cognoſcat qō gd erat eſſe horū: ⁊ alio ipſa. Et ſupponamus ad preſens exempli cā cū Platone ꝙ dualitas ſit qō quid erat eſſe linee recte. Plato enī ponebat ꝙ numeri erant ſpecies ⁊ quiditates mathematicoꝝ: puta vnitas linee: dualitas linee recte: ⁊ ſic de alijs. Opꝫ igiṫ ꝙ aīa alio cognoſcat ipſa mathematica: ⁊ gditates eoꝝ: aut eodē aliter ſe habēte. Unde ſicut per naturalia oſtēdiṫ ꝙ intellectus qui cognoſcit quiditates nāliū ſit ali⁹ a ſenſu qui cognoſcit ipſa nālia ſingularia: ita ex mathematicis oſtēdiṫ ꝙ intellectus qui cognoſcit qōquid eſt ipſoꝝ ſit aliud ab imaginatiua virtute que apprehēdit ipſa mathematica. Et qꝛ poſſet aliquis dicere ꝙ eodem mō intelligerenṫ mathematica ⁊ nālia: ſubiungit ꝙ ſicut res ſunt ſeparabiles a mā: ita ſe habēt ad intellectum. Unde illa que ſunt ſm eſſe ſeparata a materia ſenſibili ſolo intellectu percipi poſſunt: que aūt nō ſunt ſeparata a mā ſenſibili ſm eſſe: ſed ſm rōnē: intelligun tur abſq; mā ſenſibili: nō aūt abſq; materia intelligibili. Naturalia vō intelliguntṫ per abſtractionē a materia indiuidualí: nō aūt per abſtractionē a materia ſenſibili totaliter. Intelligiṫ enī homo vt cōpoſitus ex carnibus ⁊ oſſibus: per abſtractionē tamen ab his carnibus ⁊ his oſſibus. Et inde eſt ꝙ itellectus nō cognoſcit directe ſingularia: ſed ſenſus vel imaginatio. ℂ Apparet autē ex hoc qō Phus hic dicit ꝙ ꝓpriū obiectū intellectus eſt quiditas rei que nō eſt ſeparata a reb⁹: vt Platonici poſuerunt. Unde illud qō eſt obiectū intellectus noſtri nō eſt aliquid extra res ſenſibiles exiſtēs: vt Platonici poſuerunt: ſed aliquid in rebus ſenſibilibus exiſtens: lꝫ intellectus apprehendat alio modo quiditates rerum ꝗ̄ ſint in rebus ſenſibilibus. Non enī apprehendit eas cuꝫ cōditionibus indiuiduantib⁹ que eis in rebus ſenſibilibus adiunguntṫ. Et hoc ſine falſitate intellectus: ꝯtingere pōt. Nihil enī ꝓhibet duoꝝ adinuicē ꝯiunctoꝝ vnū intelligi abſq; hoc ꝙ intelligaṫ aliud. Sicut viſus apphendit colorē abſq; hoc ꝙ apprehēdat odorē: nō tamē abſq; hoc ꝙ apprehēdat magnitudinē: que eſt ꝓprium ſubiectū coloris. Unde ⁊ intellectus pōt intelligere aliquā formā abſq; indiuiduantib⁹ ꝑncipijs: nō tū abſq; mā a qua dependet rō illius forme: ſicut nō pōt intelligere ſymmū ſine naſo: ſed pōt curuū ſine naſo intelligere. Et qꝛ hoc nō diſtinxerunt Platonici: poſuerūt ꝙ mathematica ⁊ quiditates rerum ſunt ſeparate ineſſe ſicut ſunt ſeparate in intellectu. ℂ Manifeſtū eſt ēt ꝙ ſpēs intelligibiles gbus intellectus poſſibilis fit in actu non ſunt obiectū intellectus. Non enī ſe habēt ad itellectuꝫ ſicut qō intelligiṫ: ſed ſicut quo intelligit. Sicut enī ſpecies que eſt in viſu nō eſt qō videṫ: ſꝫ quo viſus videt: qō aūt videṫ eſt color qui eſt in corpore: ſimiliter ꝙ intellectus intelligit eſt quiditas que eſt in rebus: nō autē ſpecies intelligibilis niſi inquātū intellectus in ſeipſuꝫ reflectiṫ. Manifeſtū eſt eniꝫ ꝙ ſcientie ſunt de his que intellectus intelligit: ſunt aūt ſcientie de rebus: nō autē de ſpeciebus vel intentionibus intelligibilibus: niſi ſola ſcientia rōnalis. Unde manifeſtū eſt ꝙ ſpecies itelligibilis nō eſt obiectū intellectus: ſed quiditas rei intellecte. ℂ Ex quo patet nullā eſſe rōnē quorūdā volentiuꝫ oſtendere ꝙ intellectus poſſibilis ſit vnus in oīb⁹: ex hꝯ ꝙ idē eſt intellectū ab oībus: cū oporteat eſſe plures numero ſpecies intelligibiles ſi ſunt plures intellect⁹. Nō enī eſt ſpecies intelligibilis ipſum intellectū: ſed ſimilitudo eius in anima: ⁊ ideo ſi ſint plures intellectus habentes ſimilitudinē vnius ⁊ eiuſdē rei: erit eadē res intellecta apud oēs. Et ꝑter hoc manifeſtū eſt ꝙ etiā ſubſtantie ſeparate intelligunt quiditates rerum naturaliū quas nos intelligimus: ⁊ tamē intellectus diuerſi ſunt. Unde ſi eorū ratio eſſet efficax nō euitareṫ incōueniēs qō cōcludunt per hoc ꝙ ponunt vnū intellectū in omnibus hominibus. Non enim poſſunt ponere vnū intellectum in omnibus intelligentibus.

ℂ Dubitabit aūt non iniuria quiſpiaꝫ: quonā modo intelliget intellectus: ſi ipſe gdē ſimplex ſit ac paſſionis expers: nihilq; hēat cū vlla re prorſus cōe: ſicut Anaxagoras aſſerit: intelligere autē pati quoddaꝫ ſit vt diximus. Quo nāq; qppiā eſt vtriſq; cōmune hoc nimirū alterū agere: alterum pati videṫ.

ℂ Dubitabit autem vtiq; aliquis: ſi intellectus ſimplex eſt ⁊ ipaſſibilis: ⁊ nulli nihil habet cōmune: ſicut dicit Anaxagoras: quomodo intelliget: ſi intelligere pati aliquid eſt. Inquātū enī aliqō cōmune vtriſq; eſt: hoc gdeꝫ agere: illud vō pati videtur. T.c.iz.

Lectio. IX.

POſtq̄ oſtendit Phus nām intellectus poſſibilis ⁊ obiectū eius: hic mouet quaſdā dubitatiōes circa ꝑdeterminata. Et diuidiṫ in partes duas. Et ꝑmo ponit dubitatiōes. Secundo ſoluit eas. ibi (Aut pati.) Mouet aūt ꝑmo duas dubitationes: quarū ꝑma talis eſt. Si intellectus eſt ſimplex ⁊ impaſſibilis ⁊ nulli hꝫ aliqd cōmune

vt Anaxago. dixit quo mõ itellectus põt intelligere: cũ
intelligere ſit pati quoddã: ⁊ de rõne patientis hoc eſſe
Lec.9. videat̃ ꝙ habeat aliqd cõmune cũ agẽte: qꝛ inquãtũ eſt
aliquid cõmune vtriſqȝ. ſ. agenti ⁊ patiẽti videt̃ ꝙ hoc
agat ⁊ illud patiat̃. Opȝ eni ea que agũt ⁊ patiunt̃ adin-
uicem cõmunicare in materia: vt dicit̃ in pmo de gene-
tex.c.12. ratione. ¶ Secundam dubitationem ponit ibi.

¶ Preterea ambiget quiſpiã: ſi ip̃e etiaȝ intelligibi-
lis ſit. Nam aut ceteris rebus inerit intellectus: niſi
alia ratione ſit intelligibilis ipſe. Intelligibile autẽ
vnũ quoddam eſt ſpecie: aut aliquid ipſe mixtũ habe-
bit: qd ipſum intelligibile perinde atqȝ cetera facit.

T.c.13. ¶ Amplius autẽ ſi intelligibilis ⁊ ipſe: aut eniȝ
alijs inerit intellectus: ſi non ſm aliud ipſe itel-
ligibilis eſt: vnum autem aliquid intelligibile.
Si autem ſit mixtum: aliquid habebit qd facit
intelligibile ipſum ſicut alia.

¶ Et ſurgit hic dubitatio ex eo qd ſupra dixit ꝙ intelle-
ctus factus in actu: etiã ſeipm intelligit. Et eſt iſta dubi-
tatio ꝙ ſi intellectus eſt intelligibilis: hoc põt ↄtingere
duobus modis. Uno mõ ꝙ ſit intelligibilis ſm ſe: ⁊ nõ
ſm aliud. Alio mõ ꝙ habeat aliquid ſibi adiunctuȝ qd
faciat ipſum intelligibilẽ. Si aũt ſm ſeipſum eſt intelli-
gibilis ⁊ nõ ſm aliud: intelligibile aũt inquãtũ huiꝰ eſt
vnũ in ſpecie: ſequet̃ ſi hoc nõ ſoluȝ eſt intelligibile ſed
intellectus: ꝙ etiã alia itelligibilia ſint intellectus: ⁊ ita
omnia intelligibilia intelligunt. Si aũt eſt intelligibi-
lis per hoc ꝙ habet aliquid aliud ſibi adiunctũ: ſequere-
tur ꝙ habeat aliquid qd faciat ipſuȝ intelligibilẽ: ſicut
⁊ alia que itelligunt̃: ⁊ ita videt̃ ſeq id qd pus. ſ. ꝙ ſemꝑ
id qd intelligit̃ intelligat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At enim ipſum pati diuiſum eſt prius vna quadã
rõne cõmuni. Atqȝ intellectus potentia quidem eſt
quodã modo itelligibilia ipſa: actu vo nihil eſt eoꝝ
antea qȝ intelligat ipſe. Oportet autẽ in ipſo nihil
eſſe perinde atqȝ in tabula nihil eſt actu ſcripta an-
teaqȝ in ipſa ſcribatur. Hoc eniȝ in ipſo ſit atqȝ ac-
cidit intellectu.

T.c.14 ¶ Aut pati ſm commune aliquid: diuiſum eſt
prius: quoniã potentia quodãmodo eſt intelli-
gibilia intellectus. Sed actu nihil anteqȝ itelli-
gat. Oportet aũt ſic ſicut in tabula nihil eſt ſcri-
ptum actu: qd quidẽ accidit in intellectu.

¶ Soluit pmiſſas dubitationes. Et pmo ſoluit pmã di-
cens: ꝙ ſicut pus diſtinctũ eſt de paſſione: cũ ageret de
ſenſu: pati dicit̃ ſm aliquid cõmune. i. hoc qd eſt pati cõ-
mune eſt ad paſſionẽ que eſt in cõtrarias diſpoſitiones:
ſicut eſt paſſio mutua in rebus naturalibus que cõmu-
nicant in mã: ⁊ eſt aliqd pati qd dicit̃ ſm receptionem
tm̃. Intellectus igit̃ dicit̃ pati inquãtũ eſt quodãmõ in
potentia ad intelligibilia: ⁊ nihil eſt actu eoꝝ anteqȝ in-
telligat. Opȝ aũt hoc ſic eſſe ſicut contingit in tabula in
qua nihil eſt actu ſcriptũ: ſed plura poſſunt in ea ſcribi.
Et hoc etiã accidit intellectui poſſibili: qꝛ nihil intelligi-
biliuȝ eſt in eo actu: ſed potẽtia tm̃. Et per hoc excludit̃
tam opinio antiquoꝝ nãliũ qui ponebãt animã cõpoſi-
taȝ ex oibus vt intelligeret oia: qȝ etiã opinio Platonis
qui poſuit nãliter animã humanã habere omnẽ ſciam:
ſed eſſe eã quodãmõ oblitã pp vnionẽ ad corpꝰ dicẽs. ꝙ
addiſcere nihil aliud eſt qȝ reminiſci. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Eſt etiã intelligibilis ⁊ ipſe vt itelligibilia cuncta.
Nam in hiſce quidẽ: que ſine materia ſunt: itelligẽs
⁊ id qd intelligitur idem eſt. Etenĩ idẽ eſt cõtempla-
tiua ſcientia: ⁊ id qd ita ſub ſcientiam cadit.

¶ Et ipſe autem intelligibilis eſt: ſicut intelligi- T.c.15
bilia. In his enim que ſunt ſine materia idẽ eſt
intellectus ⁊ qd intelligit̃. Scientia nanqȝ ſpe-
culatiua: ⁊ ſic ſcibile: idem eſt.

¶ Soluit ſecundã dubitationẽ. Et pmo ſoluit qõnẽ. Se-
cũdo reſpõdet ad obiectionẽ in cõtrariũ factã. ibi (Nõ
aũt ſemper.) Dicit ergo pmo ꝙ intellectus poſſibilis eſt
intelligibilis nõ per ſuã eſſentiã: ſed per aliquã ſpẽm in-
telligibilẽ ſicut ⁊ alia intelligibilia. Qd probat ex hoc ꝙ
intellectũ in actu ⁊ intelligens in actu ſunt vnũ: ſicut ⁊
ſupra dixit ꝙ ſenſibile in actu: ⁊ ſenſus in actu ſũt vnũ. t.c.138.⁊
Eſt aũt aliqd intelligibile in actu per hoc ꝙ eſt in actu a 141.
materia abſtractũ: ſic. n. ſupra dixit: ꝙ ſicut res ſũt ſepa-
rabiles a mã: ſic ſunt ⁊ que ſunt circa intellectũ. Et ideo
hic dicit ꝙ (in his que ſunt ſine mã). i. ſi accipiamus in-
telligibilia actu: idẽ eſt intellectus ⁊ qd intelligit̃: ſicut
idem eſt ſentiens in actu ⁊ qd ſentit̃ in actu. Ipſa enim
ſciẽtia ſpeculatiua (⁊ ſic ſcibile). i. ſcibile i actu eſt idẽ.
Species igit̃ rei itellecte in actu eſt ſpẽs ipſius intelle-
ctus: ⁊ ſic per eam ſeipſum itelligere põt. Unde ⁊ ſupra tex.c.2.
Phũs per ipm intelligere: ⁊ per illud qd intelligit̃: ſcru-
tatus eſt naturã intellectus poſſibilis. Nõ eni cognoſci-
mus intellectũ noſtrũ niſi per hoc ꝙ intelligimus nos
intelligere. Accidit aũt hoc in intellectu poſſibili ꝙ non
intelligat̃ per eſſentiã ſuã: ſed per ſpeciẽ intelligibilem
ex hoc ꝙ eſt potentia tm̃ in ordine intelligibiliũ. Oſten-
dit eni Phus in 9° meta. ꝙ nihil itelligit̃ niſi ſm ꝙ eſt Lec.3
in actu. Et põt accipi ſimile in rebus ſenſibilibus. Nam
id qd eſt i potẽtia tm̃ in eis: ſcilȝ mã pma: nõ hȝ aliquã
actionẽ per eſſentiã ſuã: ſed ſolũ per formã ei adiunctã.
Subſtantie aũt ſenſibiles que ſunt ſm aliquid in actu:
⁊ ſm aliquid in potẽtia: ſm ſeipſas habẽt aliquã actio-
nem. Similiter intellectus poſſibilis qui eſt tm̃ in potẽ-
tia in ordine intelligibiliũ nõ intelligit neqȝ intelligit̃:
niſi per ſpeciẽ in eo ſuſceptã. Deus aũt qui eſt purꝰ actꝰ
in ordine intelligibiliũ: ⁊ alie ſubſtãtie ſeparate que ſũt
medie inter potentiã ⁊ actum. per ſuam eẽntiam ⁊ intel-
ligunt. ⁊ intelliguntur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed cur nõ ſemper intelligit conſideranda eſt cã.
In is aut que materiã habent vnũquodqȝ intelligi-
bilium potentia eſt. Quare illis quidẽ nõ inerit intel-
lectus. Nam intellectus taliũ potentia ſine materia
eſt: ipſe aũt intelligibilis rationem ſubibit.

¶ Non autem ſemper intelligendi: cauſa conſi- T.c.16
deranda. In habentibus aũt materiã: potentia
vnũquodqȝ intelligibiliũ. Quare quidem illis
nõ inerit intellectus. Sine materia eni potẽtia
eſt intellectus taliũ. Illud aũt intelligibile erit.

¶ Reſpondet ad obiectionẽ que erat in cõtrariũ dicẽs.
ꝙ ex quo intellectus poſſibilis hẽt aliquid qd facit ipm
intelligibilẽ ſicut ⁊ alia: reſtat vt conſideret̃ (cauſa non
ſemꝑ intelligendi). i. quare nõ ſemꝑ intelligibile intel-
ligit. Qd id eſt: qꝛ in rebus habentibus materiã ſpecies
nõ eſt intelligibilis ſm actũ: ſed ſm potentiã tm̃. Intel-
ligibile aũt in potẽtia nõ eſt idẽ cũ intellectu: ſed ſoluȝ
intelligibile in actu: vnde in illis que habẽt ſpeciem in
materia nõ inerit intellectus: vt. ſ. intelligere poſſint: qꝛ

intellectus talium.i.intelligibilium eſt quedã potentia ſine materia. Illud aũt qd̕ eſt in materia eſt intelligibile:ſed in potentia tm̃:qd̕ võ eſt in itellectu eſt ſpecies intelligibilis ſm actũ.

¶ Cum aũt in omni natura ſint quedã:quoꝝ alterũ quidẽ vniuicuiqꝫ generi materies eſt:qd̕ id eſſe patet qd̕ eſt potentia illa cuncta:alterũ võ cauſa eſt ⁊ efficiens:omnia nimirũ efficiendo atqꝫ agendo talem ſubiens rationem qualem ars conditionẽ ad materiam ſubit. Neceſſe eſt ⁊ in anima differentias has eaſdẽ ineſſe. Atqꝫ quidã eſt intellectus talis vt oĩa fiat:quidã talis vt omnia agat atqꝫ efficiat:qui quidem vt habitus eſt quidã ⁊ perinde ac lumen. Nam ⁊ lumen colores qui ſunt potẽtia:actu colores quodammodo facit.

T.c.17. ¶ Quoniã aũt ſicut in omni natura eſt aliquid: hoc quidẽ materia vniuicuiqꝫ generi:hoc aũt eſt potentia omnia illa:alterum autem cauſa ⁊ factiuum:qd̕ in faciendo omnia vt ars ad materiaꝫ ſuſtinuit:neceſſe ⁊ in anima has eſſe differentias.

T.c.18. ¶ Et eſt intellectus hic quidẽ talis in omnia fieri:ille võ in omnia facere ſicut habitus quidam ⁊ ſicut lumen. Quodaꝫ enim mõ ⁊ lumen facit potentia exiſtentes colores actu colores.

Lectio. X.

Poſtq̃ Phus determinauit de intellectu poſſibili:nunc determinat de intellectu agente. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit eſſe intellectũ agentẽ pter poſſibilẽ ⁊ ratione ⁊ exẽplo. Secũdo oſtẽdit huius intellectus nãm, ibi(Et hic intellectus.) Ponit ergo circa pᵐ talẽ rõneꝫ. In omni natura que eſt qñqꝫ in potẽtia ⁊ qñqꝫ in actu: opꝫ ponere aliquid qd̕ eſt ſicut mã in vnoquoqꝫ genere: qd̕ ſcilꝫ eſt in potẽtia ad omnia que ſunt illius generis. Et aliud qd̕ eſt ſicut cã agens ⁊ factiuũ:qd̕ ita ſe hẽt in faciendo oĩa ſicut ars ad mãm. Sed aĩa ſm partẽ intellectiuã quãdoqꝫ eſt in potẽtia ⁊ quãdoqꝫ in actu. Neceſſe eſt igit̃ in aĩa intellectiua eſſe has differẽtias vt ſcilꝫ vnus ſit intellectus in quo poſſint oĩa itelligibilia fieri: ⁊ hic eſt intellectus poſſibilis:de quo ſupra dictũ eſt. Et alius intellectus ſit ad hoc ꝙ poſſit omnia intelligibilia facere in actu:qui vocat̃ intellectus agẽs:⁊ eſt ſicut habitus quidã. ¶ Huiꝰ aũt verbi occaſione quidã poſuerunt intellectũ agentẽ idẽ eſſe cũ intellectu qui eſt habitus pncipioꝝ. Qd̕ eſſe nõ põt:qꝛ intellectus qui eſt habitus pncipioꝝ pſupponit aliqua iam intellecta in actu.ſ. terminos pncipioꝝ per quoꝝ intelligentiã cognoſcimꝰ pncipia:⁊ ſic ſequeret̃ ꝙ intellectꝰ agens nõ faceret oĩa itelligibilia in actu.vt hic Phus dicit. ¶ Dicẽduꝫ eſt ĝ ꝙ habitus hic accipit̃ ſm ꝙ phus frequẽter ↄſueuit nominare oẽm formã ⁊ nãm habitũ:put habitꝰ diſtinguitur ↄtra pũationẽ ⁊ potentiã:vt ſic per hoc ꝙ nominat eũ habitũ diſtinguat eũ ab itellectu poſſibili qui eſt potentia. Unde dicit ꝙ eſt habitus vt lumẽ:qd̕ quodãmõ facit colores exiſtentes in potentia:eſſe actu colores. Et dicit(quodãmodo:)qꝛ ſupra oſtenſum eſt ꝙ color ſm ſeipſum eſt viſibilis. Hoc aũt ſolũmõ facit lumen ipm eſſe actu colorẽ:inquantũ facit diaphanũ eſſe in actu vt moueri poſſit a colore:⁊ ſic color videat̃. Intellectꝰ aũt agens facit ipſa intelligibilia eſſe in actu que pus erant in potentia.per hoc ꝙ abſtrahit ea a mã:ſic enĩ ſunt intelligibilia in actu.vt dcm̃ eſt. ¶ Inducit̃ aũt Ariſtoteles ad ponẽdũ intellectũ agentẽ ad excludendũ opinionem Platonis qui poſuit quiditates rerũ ſenſibiliũ eſſe a mã ſeparatas:⁊ intelligibiles actu:vnde nõ erat ei neceſſarium ponere intellectum agentem. Sed qꝛ Ariſto. ponit ꝙ quiditates rerum ſenſibilium ſunt in materia: ⁊ nõ intelligibiles actu:oportuit ꝙ poneret aliquẽ intellectum qui abſtraheret a materia:⁊ ſic faceret eas intelligibiles actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et is intellectus ſeparabilis eſt:⁊ nõ mixtus:paſſioneqꝫ vacat:cuꝫ ſit ſubſtantia actus. Semper enĩ id qd̕ efficit atqꝫ agit preſtabilius eſt eo qd̕ patit̃:⁊ ipſum principium omnino materia.

¶ Et hic intellectus ſeparabilis ⁊ impaſſibilis ⁊ inmixtus ſubſtantia actu ens. Semper enĩ honorabilius eſt agẽs patiente:⁊ principiũ mã. T.c.19.

¶ Ponit q̃tuor ↄditiones intellectus agentis:quarũ pᵃ eſt ꝙ ſit ſeparabilis:2ᵃ ꝙ ſit ipaſſibilis:3ᵃ ꝙ ſit imixtus i.nõ cõpoſitus ex naturis corporalibus:neqꝫ adiunctus organo corporali. Sed in his tribus ↄuenit cũ itellectu poſſibili. Quarta aũt cõditio eſt ꝙ ſit in actu ſm ſuam ſubſtantiã:in quo differt ab intellectu poſſibili qui eſt in potẽtia ſm ſuã ſubſtantiã:ſed eſt in actu ſolũ ſm ſpeciem ſuſceptã. Et ad has quatuor cõditiones pbandas inducit vnã rõnẽ que talis eſt. Agens eſt honorabilius patiente.⁊ pnᵐ actiuũ mã:ſed intellectus agens cõparatur ad poſſibilẽ ſicut agens ad mãm:ſicut iam dcm̃ eſt. ergo intellectus agens eſt nobilior poſſibili. Sed intellectus poſſibilis eſt ſeparatus:impaſſibilis:⁊ imixtus:vt ſupra oſtenſum eſt:ergo multo magis intellectus agens. Et hoc etiã pꝫ ꝙ ſit ſm ſubſtantiã ſuã in actu:qꝛ agens eſt nobilius patiẽte nõ niſi ſm ꝙ eſt in actu. ¶ Occaſione aũt hoꝝ que hic dicunt̃ quidã poſuerũt intellectum agentẽ ſubſtantiã ſeparatã:⁊ ꝙ differt ſm ſubſtantiam ab intellectu poſſibili. ¶ Illud aũt nõ videt̃ eſſe veruꝫ. Non enĩ homo eſſet a natura ſufficiẽter inſtitutus:ſi nõ haberet in ſeipſo pncipia qbus poſſet operationẽ cõplere que eſt intelligere:que quidẽ cõpleri nõ põt niſi per intellectũ poſſibilẽ ⁊ per intellectũ agentẽ. Unde perfectio humane nature requirit ꝙ vtrũqꝫ coꝝ ſit aliquid in homine. Videmus etiã ꝙ ſicut operatio intellectus poſſibilis que eſt recipere intelligibilia attribuit̃ homini.ita ⁊ operatio itellectus agẽtis que eſt abſtrahere intelligibilia. Hoc aũt nõ poſſet niſi pncipiũ formale huius actionis eſſet ei ſm eſſe cõiunctũ. Nec ſufficit ad hꝰ: ꝙ hec actio attribuat̃ homini per hoc ꝙ ſpecies intelligibiles facte per intellectũ agentẽ habẽt quodãmõ pro ſubiecto phantaſmata que ſunt in nobis:qꝛ vt ſupra diximus:cũ de intellectu poſſibili ageret̃:ſpẽs nõ ſunt intelligibiles in actu:niſi qꝛ ſunt abſtracte a phantaſmatibus:⁊ ſic eis mediantibꝰ actio intellectus agẽtis nõ poſſet nobis attribui. Sup.l.c.7. ¶ Et preterea intellectus agens cõparat̃ ad ſpecies intellectas in actu:ſicut ars ad ſpecies artificiatoꝝ.per quas manifeſtũ eſt ꝙ artificiata nõ hñt actionẽ artis.vnde etiã dato ꝙ ſpecies facte intelligibiles actu eſſent in nobis nõ ſequeret̃ ꝙ nos poſſemꝰ habere actionẽ itellectus agẽtis. ¶ Eſt etiã pdicta poſitio ↄtra Ariſto.intẽtionẽ qui expreſſe dixit has differẽtias duas.ſ.intellectũ agentẽ ⁊ intellectũ poſſibilẽ eſſe in aĩa: ex quo expreſſe dat intelligere ꝙ ſint partes aĩe vel potentie:⁊ nõ alique ſubſtãtie ſeparate. ¶ Sed cõtra hoc videt̃ eſſe precipue ꝙ intellectus poſſibilis cõparat̃ ad

intelligibilia vt in potentia exiſtens ad illa:intellectus
aũt agens cõparaẽ ad ea vt ens in actu:nõ eni videẽ poſ
ſibile idẽ reſpectu eiuſdẽ poſſe eſſe in potẽtia ⁊ in actu.
vnde nõ videẽ poſſibile ꝙ intellect⁹ agens ⁊ poſſibilis
cõueniat in vna ſubſtantia aie.❡ Sed hoc de facili ſol
uiẽ ſi quis recte ↄſideret quõ itellectus poſſibilis ſit in
potẽtia ad intelligibilia:⁊ quõ intelligibilia ſunt in po-
tentia reſpectu intellectus agentis.Eſt eni intellect⁹ poſ
ſibilis in potentia ad intelligibilia ſicut indeterminatũ
ad determinatũ.Nam intellectus poſſibilis nõ hẽt de-
terminare naturã alicuius rerũ ſenſibiliũ.Unũquodqꝫ
aũt intelligibile:eſt aliqua determinata natura alicuius
Lec.9. ſpeciei.Unde ſupra dixit ꝙ intellectus poſſibilis cõpa-
tex.c.14. raẽ ad itelligibilia:ſicut tabula ad determinatas pictu-
ras.Quãtũ aũt ad hoc intellectus agẽs nõ eſt in actu.Si
eni intellectus agẽs haberet in ſe determinationẽ oium
intelligibiliũ:nõ indigeret intellectus poſſibilis phan-
taſmatibus:ſed per ſolũ intellectũ agentẽ reduceret in
actũ oium intelligibiliũ:⁊ ſic nõ cõpararet ad intelligi-
bilia vt faciẽs ad factũ:vt Phus hic dicit:ſꝫ vt exiſtẽs
ipſa intelligibilia.Comparaẽ igiẽ vt actus reſpectu itel
ligibiliũ inquãtũ eſt quedã virt⁹ imaterialis actiua po-
tens alia ſilia ſibi facere.ſ.intãlia.Et per hunc modũ ea
que ſunt intelligibilia in potentia facit intelligibilia in
actu.Sic eni ⁊ lumen facit colores in actu:nõ ꝙ ipſum
habeat in ſe determinationẽ oium colorꝫ.Huiꝰ aũt vir
tus actiua eſt quedã participatio luminis intellectualis
a ſubſtãtijs ſeparatis.Et ideo Phus dicit ꝙ eſt ſicut ha
bitus vt lumen:qð nõ cõpeteret dici de eo ſi eſſet ſubſtã
tia ſeparata.❡ Deinde cum dicit.

❡ Scientia aũt ea que eſt actu:eſt idẽ qð res.Ea vᵒ
que eſt potentia in vno prior eſt tempore:abſolute
autẽ neqꝫ tempore:ſed non nunc quidem intelligit:
nunc autem non intelligit.

T.c.20. ❡ Idem autẽ eſt ſm actum ſcientia rei:que vᵒ
ſm potentiam tempore prior in vno eſt.Omino
autem neqꝫ tempore.Sed nõ aliquãdo qdem
intelligit:aliquando autem non intelligit.

❡ Determinat de intellectu ſm actum.Et circa hoc duo
facit.Primo ponit cõditiones intellectus in actu.Secũ
do oſtẽdit cõditiones totius partis intellectiue ſm ꝙ
differt ab alijs partibus aie.ibi(Separatus aũt.)Circa
pᵐ tres ponit ↄditiones intellectus in actu:quarũ pma
eſt ꝙ ſcientia in actu eſt idẽ rei ſcire.Qð nõ eſt verũ de
intellectu in potẽtia.Scda cõditio ei⁹ eſt:ꝙ ſcientia in
potẽtia in vno ⁊ eodẽ:tẽpore eſt por ꝙ̃ ſciẽtia in actu:ſꝫ
vniuerſaliter nõ eſt por:nõ ſolũ nã:ſꝫ neqꝫ etiã tẽpore.
Lec.8. Et hoc eſt qð Phus dicit in 9ᵒ meta.ꝙ actus eſt por po-
tex.c.13. tentia natura:tẽpore vᵒ in vno ⁊ eodem potẽtia por eſt
actu:qꝛ vnũ ⁊ idem pus eſt in potẽtia:⁊ poſtea fit actu.
Sed vniuerſaliter loquendo etiã tẽpore actus eſt por.
Nam qð in potẽtia eſt nõ reducitẽ in actũ niſi per aliqd
qð eſt actu.Et ſic etiã de potẽtia ſciẽte nõ fit aliqs ſciẽs
actu neqꝫ inueniẽdo neqꝫ diſcẽdo niſi per aliã ſciam pre
exiſtentẽ in actu:qꝛ ois doctrina ⁊ diſciplina intellecti-
Lec.1. ua fit ex pexiſtenti cognitione:vt dicitẽ in pmo poſterio
rum.Tertia conditio intellectus in actu per quã differt
ab intellectu poſſibili ⁊ intellectu in habitu eſt:qꝛ vter-
qꝫ quãdoqꝫ intelligit.⁊ quãdoqꝫ nõ intelligit.Sed hoc
nõ põt dici de intellectu in actu qui conſiſtit in ipſo itel
ligere.❡ Deinde cum dicit.

❡ Separatus vᵒ id eſt ſolum qð eſt:atqꝫ id ſolũ eſt
immortale perpetuumqꝫ.

❡ Separatus autem eſt ſolũ hoc qð vere eſt.
Et hoc ſolum imortale ⁊ perpetuum.

❡ Ponit cõditiones totius intellectiue partis.Et prim⁹
ponit veritatẽ.2ᵒ excludit obiectionẽ.ibi(Non remini-
ſcimur.)Dicit ergo pmo ꝙ ſolus intellectus ſeparatus
eſt hoc qð vere eſt.Qð quidẽ nõ põt intelligi neqꝫ de in
tellectu agente:neqꝫ de intellectu poſſibili tm̃:ſed vtro-
qꝫ:qꝛ de vtroqꝫ ſupra dixit ꝙ eſt ſeparatus.Et ſic patet tex.c.7.
ꝙ hic loquiẽ de tota parte intellectiua:que quidẽ diciẽ ⁊.19.
ſeparata ex hoc ꝙ hẽt operationẽ ſuã ſine organo corpo
rali.Et qꝛ in pncipio huius libri dixit ꝙ ſi aliq̃ operatio
anime ſit ꝑpria:contingit animã ſeparari.Concludit ꝙ
hec ſola pars anime.ſ.itellectiua eſt icorruptibilis ⁊ per
petua.Et hoc eſt qð ſupra poſuit in 2ᵒ:ꝙ hoc genus aie tex.c.2.
ſeparaẽ ab alijs ſicut perpetuũ a corruptibili.Diciẽ aũt
ꝑpetua nõ ꝙ ſemꝑ fuerit:ſed ꝙ ſemꝑ erit.Unde Phus
dicit in.12.meta.ꝙ forma nunquã eſt ante materiã:ſed tex.c.17.
poſterius remanet anima:non omnis:ſed intellectus.
❡ Deinde cum dicit.

❡ Non aũt recordamur:qꝛ hoc quidẽ expers eſt paſ
ſionis.Intellectus vᵒ paſſiuus extinguitur:⁊ ſine
hoc nihil intelligit.

❡ Non reminiſcimur autem:qꝛ hoc quidẽ im-
paſſibile:paſſiuus vᵒ itellectus corruptibilis:
⁊ ſine hoc nihil intelligit anima.

❡ Excludit quandã obiectionẽ.Poſſet enim aliquis cre
dere ꝙ qꝛ pars intellectiua aie eſt incorruptibilis remã
net poſt mortẽ in aia intellectiua ſciẽtia rerꝫ eodẽ mõ
quo nunc eam hẽt:cuius cõtrariũ ſupra dixit in pmo ꝙ tex.c.66.
intelligere corrumpiẽ quodã interius corrupto:⁊ ꝙ cor-
rupto corpore nõ reminiſciẽ aia neqꝫ amat.Et iõ hic di
cit ꝙ nõ reminiſcimur ſcilꝫ poſt mortẽ eorꝫ que in vita
ſciuimus:qꝛ(hoc quidẽ ipaſſibile eſt).i.iſta pars aie in
tellectiue ipaſſibilis eſt:vnde ipſa nõ eſt ſubiectũ paſſio-
nũ aie:ſicut ſunt amor:⁊ odiũ:reminiſcẽtia:⁊ huiꝰ:que
ex aliqua paſſione corporali cõtingunt.Paſſiuus vᵒ itel
lectus corruptibilis eſt.i.pars aie que nõ eſt ſine pdictis
paſſionibus:eſt corruptibilis:pertinent enim ad partẽ
ſenſitiuã.Tamẽ hec pars anime diciẽ intellectus:ſicut
⁊ diciẽ rõnalis inquãtũ aliq̃liter participat rõnẽ obediẽ
do rõni ⁊ ſequẽdo motũ ei⁹:vt diciẽ in pmo ethi.Sine Le.20.
hac aũt parte aie corporali itellectus nihil itelligit.Nõ
eni intelligit aliqd ſine phantaſmate vt ifra diceẽ.Et iõ cap.19.
deſtructo corpore nõ remanet in aia ſeparata ſcia rerꝫ
ſm eundẽ modũ quo mõ intelligit.Sed quomodo tũc
intelligat:nõ eſt preſentis intentionis diſcutere.

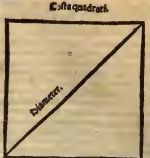
❡ Indiuiſibiliũ igiẽ intellectio in hiſce cõſiſtit circa
que falſitas nõ eſt.At in quibus ⁊ falſitas iam ⁊ ve-
ritas ieſt:i hiſce cõpoſito quedã iã eſt ↄceptiuũ itel-
lect⁹:q̃ſi ipſi ſint vnũ.Atqꝫ vt Empedocles dixit.
Multorum certe capita:admirabile dictu.
Ceruicibus ſine ſunt exorta in luminis aura.
Illa tamen dulcis poſt hoc concordia iungit.
Sic ⁊ hec ſeparata componi ſolent:vt in incõmẽſu
rabile ⁊ diameter.Quod ſi eorũ etiã que fuerit vel
erunt ſit cõpoſitio:⁊ tẽpus inſuper itelligiẽ:atqꝫ ad
diẽ.Falſitas eni in cõpoſitione ſemper cõſiſtit.Nã
ſi albũ nõ albũ eſſe dicat:ipſum tum nõ albũ cõpo-
nit.Licet aũt per diuiſionẽ etiã omnia dicere.Attñ
falſitas aut veritas nõ ſolũ cõſiſtit in hoc Cleon eſt
albus.

albus. Sed in his etiā Cleon erat vel erit albus. Id vō quod ſingulos dictos conceptus cōponit vnū q̄z facit: ipſe eſt intellectus.

T.c.21. ¶ Indiuiſibiliū quidez igit̄ intelligentia in his eſt circa que nō eſt falſum. In quibus aūt ⁊ falſum iam ⁊ verū eſt. cōpoſitio quedā iam intellectiuū eſt: ſicut eorū que vnum fiunt. Sicut Empe. dixit vere: multorū quidez capita ſine ceruice germinauerūt: poſtea cōpoſita ſunt cōcordia: ſic ⁊ hec ſeparata cōpoſita ſunt: vt aſymetron ⁊ diametros ⁊ vt ſymetron ⁊ diametros. Si aūt factorū eſt futuroꝝ: tēpus cointelligens eſt ⁊ componens. Falſum enim in compoſitione ſemper eſt. Et nanq̄z ſi album nō albo: aut ſi non album albo componit. Contingit aūt ⁊ diuidentē dicere omnia. Sic ergo eſt nō ſolū falſum aut verū q̄ albus cleon eſt: ſed

T.c.22. ⁊ qð erat aut erit. Unū aūt faciens hoc intellectus eſt vnumquodq̄z. Lectio. XI.

Poſtq̄ pħus determinauit de intellectu: hic determinat de operatione intellectus. Et diuidit̄ in duas ptes. In pma diſtinguit duas operationes intellectus. In ſecūda determinat de vtraq̄z earū. ibi (Indiuiſibile autē.) Dicit ergo primo q̄ vna operationū intellectus eſt ſm̄ q̄ intelligit indiuiſibilia: puta cum intelligit hominem aut bouem: aut aliquid huiuſmodi incōplexorū. Et hec intelligentia eſt in his circa que nō eſt falſum: tū q: incomplexa nō ſunt vera neq̄z falſa: tum q: intellectus nō decipit̄ in eo qð quid eſt: vt infra dicet̄: ſed in illis intelligibilibus in quibus eſt verum ⁊ falſū eſt iam quedā cōpoſitio intellectuū id eſt rerum intellectarum: ſicut quādo ex multis fit aliquid vnum. Et ponit exemplum ſm̄ opinionem Empe. qui opinabat̄ q̄ omnia generata ſunt a caſu: nō ꝓpter aliquē finez: ſed ſm̄ q̄ cōtingit: ex diuiſione rerum per litem: ⁊ coniunctione per amicitiā. Unde dixit q̄ a principio germinauerunt multa capita ſine ceruice: ⁊ ſimiliter multe alie partes ab animalium ſeparate alijs partibus. Et dicit (germinauerunt) quaſi ex elementis producta ſine ſemine animalia: ſicut terra germinat herbam virentē. Sed poſtmoduz huiuſmodi partes ſic diuiſe cōpoſite ſunt per cōcordiam: ⁊ ex eis factum eſt vnū animal habens diuerſas partes. vtputa caput manus pedes ⁊ huiuſmodi. Et vbi eſt cōſtitutū aīal habens omnes partes neceſſarias ad ſui cōſeruationez: idē aīal ſaluatum eſt ⁊ generauit ſibi ſimile. Si aūt defuit aliqua aliarū partiū nō potuit ſaluari nec remāſit in ſibi ſimili per generationē. Sicut ergo Empe. poſuit q̄ amicitia cōpoſuit multas partes ⁊ ꝯſtituit ex eis vnū aīal: ita ⁊ intellectus multa incōplexa prius ſeparata cōponit: ⁊ facit ex eis vnū intellectū. in qua compoſitione q̄ñq̄z eſt veritas q̄ñq̄z falſitas. Ueritas quidē quādo cōponit ea que in re ſunt vnum ⁊ compoſita: ſicut cum cōponit aſymetruz hoc eſt incommenſurabilem ⁊ diametrum: nam diameter quadrati eſt incōmenſurabilis lateri. Falſa autez compoſitio eſt quando cōponit ea que non ſunt compoſita in rebus: ſicut cum componit ſymetruz diametro dicens q̄ diameter quadrati eſt ſymeter id eſt commenſurabilis lateri.

Symetruz ⁊ diametrū aliq̄ñ ſeparatiz ⁊ ſeorſum itellect⁹ itelligit: ⁊ tūc ſūt duo intelligibilia. Qñ aūt cōponit fit vnū intelligibile: ⁊ ſimul itelligitur ab intellectu. Sed q: itellect⁹ nō ſp̄ componit ea que ſunt in pñſenti: ſed que fuerūt vel erūt: iō ſubiūgit q̄ ſi itellect⁹ faciat cōpoſitionem factoꝝ. i. p̄teritoꝝ ⁊ futuroꝝ opꝫ q̄ cointelligat ſue cōpoſitioni tēpus p̄teritū ⁊ futurum. Et ſic cōponit formans cōpoſitionē de p̄terito vel de futuro. Et q̄ hoc ſit verū ꝓbat: q: ꝯtingit cōpoſitionē de p̄terito vel de futuro eſſe falſam: falſum aūt ſemꝑ in cōpoſitione eſt. Et nāq̄z falſum eſt ſi nō albū cōponat̄ ei qð eſt albū. vt ſi dicas. cignus nō eſt albus. Aut ſi albū cōponat̄ ei qð nō eſt albū: vt ſi dicat̄ q̄ coruus eſt albus. Et q: quecūq̄z cōtingit affirmare: ꝯtingit ēt negare: ſubiūgit q̄ oīa predicta poſſunt per diuiſionē fieri. Pōt eni intellect⁹ oīa diuidere ⁊ ſm̄ p̄ſens tēpus ⁊ ſm̄ p̄teritū ⁊ ſm̄ futuruz: ⁊ vere ⁊ falſe. Sic igit̄ pꝫ q̄ cū cōpoſitio nō ſolū ſit ſm̄ p̄ſens tēpus: ſed ſm̄ p̄teritū ⁊ futurū: verū aūt ⁊ falſum ꝯſiſtit in cōpoſitione ⁊ diuiſione: opꝫ q̄ verū ⁊ falſuz nō ſolū ſint de ꝓpoſitionib⁹ de p̄ſenti: puta q̄ cleon eſt albus: ſed ēt in illis de p̄terito ⁊ futuro: puta q̄ cleon erit vel fuit albus. ¶ Conſiderandū eſt aūt q̄ cōpoſitio ꝓpoſitionis nō eſt opus nature: ſed eſt opus rōnis ⁊ itellectus. Et iō ſubiūgit q̄ illud qð facit vnūq̄dq̄z itelligibiliū cōponēdo ex intelligibilibus ꝓpoſitiones: hoc eſt intellectus. Et q: verum ⁊ falſum cōſiſtit in compoſitione: ideo dicitur in 6⁰ metaphyſice: q̄ verum ⁊ falſum non eſt in rebus: ſed in mente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aūt dupliciter indiuiſibile dicat̄: aut potentia: aut actu: nihil prohibet intellectū cum longitudinem intelligit indiuiſibile intelligere: ⁊ in indiuiſibile tempore. Eſt enim indiuiſibilis actu: ⁊ tempus perinde atq̄z longitudo diuiſibile ac indiuiſibile eſt. Non igit̄ dici pōt: quid in vtroq̄z temporis dimidio intelligebat: nō eſt eni (ſi nō diuiſio fiat) niſi potentia. At cū vtrūq̄z ſeorſum intelligit: diuidit ſimul ⁊ tempus: atq̄z tunc vt longitudines illa intelligit. Q: ſi longitudinem vt ex vtriſq̄z ꝯſtantem intelligat in eo quoq̄z tēpore nimirū ipſam intelligit: qð ex vtriſq̄z pari modo tēporibus conſtat atq̄z componit̄.

¶ Indiuiſibile autem quoniā dupliciter potentia aut actu eſt: nihil prohibet intelligere indiuiſibile cum longitudinem intelligat. Indiuiſibilis enim actu aliter eſt: ⁊ in tempore indiuiſibili. Similiter enim tēpus diuiſibile ⁊ indiuiſibile longitudini eſt. Non enim eſt dicere aliq̄d in medio intelligere vtrūq̄z. Non enim eſt niſi diuidat̄. Sed aut poētia ſeorſum: aut vtrūq̄z T.c.23.

intelligens dimidiorum: diuidit ⁊ tempus ſimul tunc vt in longitudine. Si ỽo eſt ſicut ex vtriſqꝫ: ⁊ in tempore eſt qꝺ in vtriſqꝫ.

¶ Determinat de vtraqꝫ predictarum operationum. Et primo de ea que eſt intelligentia indiuiſibilium. Secūdo de ea que eſt compoſitio ⁊ diuiſio. ibi (Eſt autem dictio quidem.) Tertio ponit quoddam qꝺ eſt commune vtriſqꝫ. ibi (Idem autem eſt ſm actum.) Prima pars diuiditur in tres ſm ꝙ indiuiſibile dicit̃ tripliciter quot videlicet modis dicit̃ ⁊ vnum: cuius ratio ex indiuiſione eſt. ¶ Dicit̃ enim vno mō aliquid vnū cum continuitate. Unde ⁊ illud qꝺ eſt continuū: indiuiſibile dicit̃: inquantum non eſt diuiſum actu: lꝫ ſit diuiſibile in potentia. Hoc eſt ergo qꝺ dicit ꝙ cū diuiſibile dicat̃ dupliciter: ſcilicet actu ⁊ potētia: nihil prohibet intellectū intelligere indiuiſibile cū intelligit aliquid cōtinuū. ſ. longitudinis que eſt indiuiſibilis actu: lꝫ ſit diuiſibilis potentia. Et ꝑpter hoc intelligit eam cum indiuiſibili tempore: qꝛ intelligit eam vt indiuiſibile. Et hoc eſt cōtra opinionem Platonis in ꝑmo poſitam qui poſuit intelligētiam fieri quaſi per motū quēdam cōtinuū magnitudinis. Poteſt ergo intellectus intelligere magnitudinē dupliciter. Uno mō ſm ꝙ eſt diuiſibilis in potētia: ⁊ ſic intelligit lineā numerando partem poſt partē: ⁊ ſic intelligit eam in tempore. Alio modo ſm ꝙ eſt indiuiſibilis in actu: ⁊ ſic intelligit eam vt vnū quid cōſtans ex multis partibus. ⁊ ſic intelligit eam ſimul. Et ideo ſubiūgit ꝙ ſimiliter tēpus ⁊ longitudo diuidit̃ vel nō diuidit̃ intelligendo. Unde nō eſt dicere ꝙ intelligat̃ ſm mediuꝫ vtriuſqꝫ: id eſt ꝙ media pars intelligat̃ in medio tēporis. Hoc enī nō eſſet niſi linea diuideret̃ in actu: ſed eſt diuiſibilis tm̄ in potentia. Si aūt vtrūqꝫ dimidiū linee ſeorſuꝫ intelligat: tūc diuidit lineā in actu ſm itellectū. Unde ⁊ tunc tempus ſimul diuidit̃ ſicut ⁊ lōgitudo. Si aūt intelligat lineā: ſicut vnū quid cōſtitutū ex duabus partibus: etiā intelliget in tēpore nō diuiſo: ſed ſm aliquid qꝺ eſt in vtriſqꝫ partibus tēporis. ſ. in inſtanti. Et ſi cōtinuet̃ cōſideratio per aliqꝺ aliud tēpus. nō diuidetur tēpus: vt aliud itelligat in vna parte tēporis ⁊ aliud in alia: ſed idem in vtraqꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qꝺ ỽo nō quātitate: ſed forma eſt indiuiſibile: id, indiuiſibili tēpore ⁊ anime indiuiſibili percipit atqꝫ intelligit. Per accidens autem ⁊ non hoc ſane quo illa diuiſibilia ſunt: id qꝺ intelligit ⁊ tempus in quo intelligit. Sed hoc quo indiuiſibilia ſunt. Ineſt enī ⁊ in his indiuiſibile qꝺdā: at fortaſſe nō ſeparabile: qꝺ quidem vnū tam tempus ipſum ꝙ̃ ipſam longitudinem facit. At que id omni ſane cōtinuo ⁊ tempus ⁊ longitudine ſimiliter ineſt.

Tex.c. 34. ¶ Quod autē nō ſm quātitatē indiuiſibile eſt ſed ſpecie: intelligit ⁊ indiuiſibili tēpore: ⁊ indiuiſibili anime. Secūdum accidens autem ⁊ nō inquantum illa diuiſibilia: qꝺ intelligit ⁊ in quo tempore: ſed inquātū indiuiſibilia. Ineſt autem vtriqꝫ his aliquid indiuiſibile: ſed forte non ſeparabile: qꝺ facit tēpus vnum: ⁊ longitudinem. Et hoc ſimiliter in omni eſt ⁊ continuo: ⁊ tempore: ⁊ longitudine.

¶ Ponit alium modum indiuiſibilis. Nam dicitur alio modo vnū quādo habet ſpeciem vnam: etſi ſit cōpoſitū ex partibus nō cōtinuis: ſicut homo aut domus aut etiā exercitus: ⁊ huic reſpondet indiuiſibile ſm ſpeciem. Et de hoc dicit hic ꝙ illud qꝺ eſt indiuiſibile non ſm quātitatem: ſed ſm ſpeciem: intelligit anima tempore indiuiſibili ⁊ per indiuiſibilem anime partem: nō ꝙ intellectus intelligens ſit aliqua magnitudo: vt Plato poſuit. Et lꝫ illud quod eſt indiuiſibile ſpecie habeat aliquā diuiſionem in partibus: tamen illa diuiſa intelligit per accidens: nō inquātū ſunt diuiſibilia: ⁊ ex parte eius qꝺ intelligit̃: ⁊ ex parte tēporis: ſed inquātū ſunt idiuiſibilia: qꝛ in partibus diuiſis etiā in actu eſt aliquid indiuiſibile. ſ. ipſa ſpecies quā itellectus indiuiſibiliter intelligit. Sed ſi intelligeret partes vt diuiſas: puta carnē per ſe: ⁊ os per ſe: ⁊ ſic de alijs. tūc nō itelligeret in tempore indiuiſibili. Unde aūt Phus ↄſequēter oſtēdere ſimilitudinē huius modi ad ꝑmū modū. Sicut enim in hoc mō eſt aliquid idiuiſibile. ſ. ſpecies que facit omnes partes totius eſſe vnū: ſic forte in cōtinuis eſt aliquid inſeparabile. ſ. indiuiſibile qꝺ facit tēpus eſſe vnū ⁊ longitudinē vnā: ſiue hoc dicat̃ eſſe punctū in longitudine: ⁊ inſtans in tempore: ſiue ipſa ſpecies longitudinis aut temporis. Sed in hoc differt ꝙ iſtud indiuiſibile eſt ſimiliter in omni continuo ⁊ tempore ⁊ longitudine: ſed indiuiſibile qꝺ eſt ſpēs: nō eſt ſimiliter in oīb⁹ habētib⁹ ſpēm: qꝛ quedā cōponunt̃ ex ptib⁹ homogeneis: quedā ex ptib⁹ etherogeneis: ⁊ ex his diſſimiliter. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Punctum aūt omniſqꝫ diuiſio ⁊ id qꝺ eſt ſic indiuiſibile perinde atqꝫ priuatio cognoſcit̃ manifeſtū qꝫ euadit. Similis eſſe videtur: ⁊ in alijs ratio. Hoc enim modo malū cognoſcit: atqꝫ etiā nigrum. Contrario nanqꝫ quodā modo cognoſcit. Id aūt qꝺ cognoſcit: potentia nimirum eſſe: ⁊ in ipſo potentiam ineſſe oportet. Qꝺ ſi cauſarum alicui nullum ſit oīno contrariuꝫ: illa ſeipſam profecto cognoſcit: ⁊ eſt actus ⁊ etiam ſeparabilis.

¶ Punctū aūt ⁊ oīs diuiſio: ⁊ ſic indiuiſibile mōſtratur ſicut priuatio. Et ſimilis rō in alijs eſt: vt quō malū cognoſcit aut nigrū. Cōtrario enī aliquo mō cognoſcit. Oꝫ aūt potētia eſſe cognoſcēs: ⁊ eē in ipſo. Si ỽo alicui nō ineſt ↄ̃riū: ipm̄ cogſcit ſeipm̄: ⁊ actu eſt: ⁊ ſepabile. Tex.c.35.

¶ Proſequit̃ de indiuiſibili tertio mō dicto. Uidet̃ eniꝫ vnū eſſe qꝺ eſt penit⁹ idiuiſibile vt punct⁹ ⁊ vnitas. ⁊ de h̄ oſtēdit nūc quō itelligit̃ dicēs: ꝙ punctū qꝺ eſt qꝺdā ſignū diuiſionis inter partes linee: ⁊ oē qꝺ eſt diuiſio inter partes ↄtinui: ſicut īſtans iter partes tēporis: ⁊ ſic de alijs: ⁊ oē qꝺ eſt ſic indiuiſibile in potētia ⁊ actu vt punctus: (monſtrat̃). i. manifeſtat̃ itellectui (ſicut ꝑuatio) i. per ꝑuationē ↄtinui ⁊ diuiſibilis. Cuius rō eſt: qꝛ intellectus noſter accipit a ſenſu. ⁊ iō ea cadūt ꝑus in apphēſione intellect⁹ noſtri que ſunt ſenſibilia: ⁊ huiꝯ ſūt magnitudinē habētia. vñ punct⁹ ⁊ vnitas nō diffiniunt̃ niſi negatiue. Et ide eſt ēt ꝙ oīa que trāſcendūt hec ſenſibilia nota nobis: non cognoſcunt̃ a nobis niſi per negationem: ſicuti de ſubſtātijs ſeparatis cognoſcimus ꝙ ſunt imāles ⁊ incorporee ⁊ alia huiꝯ. Et ſimilis rō eſt in alijs que cognoſcunt̃ per oppoſitū: vt qñ cognoſcit itellect⁹ malū aut nigrū que ſe hñt ad ſua oppoſita vt ꝑuatiōes: ſemꝑ. n. alterū ↄ̃riox eſt vt iperfectū ⁊ vt ꝑuatio reſpectu alteri⁹. Et ſubiūgit q̃ſi rñdēs ꝙ intellect⁹ cognoſcit vtrūqꝫ iſtox aliquo mō ſuo ↄ̃rio: ſcilꝫ malū per bonū: ⁊ nigrū per albū. Oꝫ aūt ꝙ itellect⁹ noſter q̃ ſic cognoſcit

vnū ꝯ̃rioꝝ per alterū ſit in potētia cognoſcēs: ⁊ ꝙ in ipſo ſit ſpēs vni⁹ oppoſiti per quā aliud cognoſcat: ita ꝙ qñ qȝ ſit in ipſo ſpēs albi ⁊ qñqȝ ſpēs nigri: vt ꝑ vnū poſſit cognoſcere alterū. Si aūt eſt aliqs itellect⁹ cui nō ineſt vnū ꝯ̃rioꝝ ad cognitionē alteri⁹: tūc opȝ ꝙ talis intellectus cognoſcat ſeipm̄ p̄ᵒ: ⁊ per ſeipm̄ cognoſcat alia: ⁊ ꝙ ſit ſemꝑ in actu: ⁊ ſit penitus ſeparabilis a mā etiaȝ ſm̄ eſſe: vt oſtenſuȝ eſt de intellectu dei in .xi. metaphyſice. ℂ Deinde cum dicit.

te.c.44. t.51. ℂ Eſt aūt dictio qdē qppiā de quopiā: quēadmodū affirmatio. Atqȝ oīs eſt vera vel falſa. At itellect⁹ nō oīs: ſed qui eſt ipſi⁹ qd eſt ad formā accōmodati eſt ver⁹: ⁊ nō qppiā de quopiam dicit. Sed vt viſio ꝓpꝛij ipſius eſt vera. Si vō albū hoiem eē dicat: nō ſemꝑ eſt vera. Sic ſeſe habēt ea que ſine mā ſunt.

Te.c.26. ℂ Eſt aūt dictio quideȝ aliquid de aliquo ſicut affirmatio vera aut falſa omnis. Intellect⁹ aūt nō omnis: ſed qui eſt ipſius quid eſt ſm̄ hoc ꝙ aliquid erat eſſe: verus eſt: ⁊ non aliquid de aliquo: ſed ſicut videre propꝛij veruȝ eſt. Si aūt homo albū aut nō. nō verum ſemper. Sic aūt ſe habent quecunqȝ ſine materia ſunt.

ℂ Determinat de 2ª opōne itellectus que eſt cōpoſitio ⁊ diuiſio. ⁊ dicit ꝙ dictio q̄ dicit itellect⁹ aliqd de aliq̄: ſicͭ ꝯtingit in affirmatione ſemꝑ eſt aut vera vel falſa. Sed itellect⁹ nō ſemꝑ eſt ver⁹: aut falſus: qꝛ eſt itellect⁹ incōplexoꝝ: g neqȝ ver⁹ aut falſus eſt quātū ad id qō itelligitur. Ueritas .n. ⁊ falſitas ꝯſiſtit in q̄dā adeq̄tiōe vel cōparatiōe vni⁹ ad alterū: que qdē eſt in cōpōne vel diuiſione itellect⁹. Nō aūt in itelligibili icomplexo. Sed lȝ ipm̄ itelligibile icōplexū nō ſit neqȝ verū neqȝ falſum: tn̄ itellect⁹ itelligēdo ipm̄ ver⁹ eſt: iquātū adeq̄tur rei intellecte. Et iō ſubdit ꝙ itellect⁹ qui eſt ipſi⁹ qd eſt ſm̄ h̄ qō aliqd erat eē. i. ſm̄ ꝙ itelligit qd eſt res: ver⁹ eſt ſemꝑ ⁊ nō ſm̄ ꝙ itelligit aliqd de aliq̄. Et hui⁹ rōnē aſſignat: qꝛ qō qd ē: eſt p̄ᵐ obm̄ itellect⁹. vn̄ ſicut viſus nunq̄ decipit̃ in ꝓprio obiecto: ita neqȝ itellect⁹ in cognoſcēdo qō qd eſt. Nā itellect⁹ nunq̄ decipit̃ in cognoſcēdo qd eſt hō. Sed ſicut viſus nō ſemꝑ ver⁹ eſt in iudicādo de his que ſūt adiuncta ꝓprio obiecto: puta ſi albū eſt hō vel nō: ſic itellect⁹ nō ſemꝑ eſt verus in cōponēdo aliqd alicui. Sic .n. ſe hñt in itelligēdo ſubſtātie ſeparate ſi penitus ſūt ſine mā: ſicut cū nos itelligim⁹ qō qd eſt: ⁊ iō in earū intellectu nō ꝯtingit eſſe falſum. ℂ Sciēdū tn̄ eſt ꝙ in cognoſcēdo qō qd eſt ꝯtigit eē deceptionē per accn̄s dupliciter rōne cōpōnis iteruenientis. Uno mō ꝓut diffinitio vni⁹ rei eſt falſa ad aliā rē: ſicut diffinitio circuli eſt falſa ad triāgulū. Alio mō ꝓut ptes diffinitionis nō coherent ſibi inuicē: ⁊ tūc diffinitio eſt falſa ſimplr: vt ſi aliqs ponat in diffōne alicui⁹ aīalis īſenſibile: vn̄ in illis in quoꝝ diffinitiōe nulla eſt cōpoſitio nō ꝯtingit eſſe deceptionē: ſed opȝ ea vel intelligere vere vel nullo mō: vt

Lec.12. dicitur in 9º metaphyſice. ℂ Deinde cum dicit.

te.c.11. ℂ Sciētia aūt ea que eſt actu: eſt idem qō res: ea vō que eſt potētia: in vno ꝑor eſt tp̄e. Simplr aūt neqȝ tp̄e. Sūt eni vniuerſa que fiūt: ex eo qō actu eſt.

T.c.27. ℂ Idē aūt eſt ſm̄ actū ſcia rei: que vō ſm̄ potētiam tēpoꝛe pꝛioꝛ eſt in vno: oīno aūt neqȝ tempoꝛe: fiunt enim ex actu ente omnia que fiunt.

ℂ Reſumit qōdā qō ſupra dictū eſt de itellectu ſm̄ actū eo ꝙ nūc etiam de actu intellectus locutus eſt. ⁊ dicit ꝙ ſcientia ſm̄ actum eſt idem rei ſcite ſm̄ actū. ⁊ ꝙ ſcientia que eſt ſm̄ potētiā eſt in vno ⁊ eodem pꝛioꝛ tēpoꝛe: ſed vniuerſaliter neqȝ eſt tēpoꝛe pꝛioꝛ: qꝛ oīa que ſunt in actu fiunt ex ente in actu: ⁊ hoc ſupra expoſitum eſt. te.c.20.

ℂ Senſibile aūt ad actū ex potētia ſenſitiuū ipm̄ deducere actuqȝ videt̃ efficere. Nō eni patit̃ ac alteratur. Quapꝛopter alia quedā eſt hec ſpēs mot⁹. Naȝ mot⁹ act⁹ eſt iꝑfecti. At actus ſimpliciter qui qdē eſt rei perfecti: alius eſt oīno diuerſuſqȝ ab illo.

ℂ Uidetur autem ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu agens. Non enim patit̃: neqȝ alteratur. Unde alia hec ſpecies motus. Motus enim imperfecti actus. Simpliciter auteȝ actus alter eſt qui perfecti. T.c.28.

Lec. XII.

Poſtq̄ ph̄us determinauit de itellectu ſm̄ ſe: hic determinat de itellectu per cōparationē ad ſenſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit qualis ſit mot⁹ ſenſus. Scdo aſſimilat motū itellect⁹ motui ſenſus. ibi (Sentire qdē igit̃.) Dicit g̃ ꝑmo ꝙ ſenſibile videt̃ faciēs in actu partē ſenſitiuā ex eo ꝙ erat in potētia. Nō enim ſic agit ſenſibile in ſenſum: ſicut ꝯ̃riū in ſuū ꝯ̃riū vt aliqd ab eo abijciat trāſmutādo ⁊ alterādo ipm̄: ſed ſolū reducit eū de potētia in actū. Et hoc eſt qō ſubdit ꝙ ſenſitiuū neqȝ patit̃ neqȝ alterat̃ a ſenſibili paſſiōe ⁊ alteratiōe ꝓpꝛie accepta: ſm̄ .ſ. ꝙ eſt a ꝯ̃rio in ꝯ̃riū. Et qꝛ motus qui eſt in reb⁹ coꝛpoꝛalib⁹ de qua determinatū eſt in libꝛo phyſicoꝝ eſt de ꝯ̃rio in ꝯ̃riū: manifeſtuȝ eſt ꝙ ſentire ſi dicat̃ mot⁹ eſt alia ſpēs mot⁹ ab ea de qua determinatū eſt in lib. phyſicoꝝ. Ille .n. mot⁹ eſt actus exiſtētis in potētia: qꝛ videlȝ recedēs ab vno ꝯ̃rio: q̄diu mouet̃: nō attingit alterū ꝯ̃riū qō eſt termin⁹ mot⁹: ſȝ eſt in potētia ad ipm̄. Et qꝛ oē qō eſt in potētia inquātū hui⁹ eſt iꝑfectuȝ: iō ille motus eſt actus imperfecti. Sed iſte mot⁹ eſt actus perfecti: eſt eni opatio ſenſus iam facti in actu per ſuam ſpēm. Nō eni ſentire ꝯuenit ſenſui niſi in actu exiſtēti: ⁊ iō iſte motus ſimplr eſt alter a motu phyſico. Et hui⁹ mot⁹ dr̄ ꝓpꝛie opatio. vt ſentire ⁊ intelligere ⁊ velle. Et ſm̄ hunc motū aīa mouet ſeipſam ſm̄ Platonē inquantum cognoſcit ⁊ amat ſeipſam. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sētire igit̃ ipſi dicere ſolū ac itelligere ſiᷓle eſt. Cū aūt ſenſus iocūdū aut moleſtū diſcernit: q̄ſi affirmauerit aut negauerit: tū ꝓſequit̃ aut fugit. Atqȝ delectari aut dolere: eſt opari ipſa medietate ſenſus ad bonū aut malū vt talia ſūt: ⁊ fuga ⁊ appetitus: q eſt actu hoc ſunt. Et nō aliud eſt appetitiuum: aliud fugitiuū: nec alia ſunt iſta a ſenſitiuo q̄q̄ ipſoꝛuȝ rō non eſt eadem ſed diuerſa.

ℂ Sentire quidē igitur ſimile eſt ipſi dicere ſolum ⁊ intelligere. Cum autem delectabile: aut triſte: vt affirmās: aut negās: proſeqnit̃: aut fugit. Et eſt delectari ⁊ triſtari agere ſēſitiua medietate ad bonū aut malū inquātū talia: ⁊ fuga aut ⁊ appetitus hec que ſm̄ actum. Et non alterum appetitiuum ⁊ fugitiuū: neqȝ abinicē: neqȝ a ſenſitiuo: ſed eſſe alterum eſt. T.c.29.

ℂ Aſſimilat motū intellectus motui ſenſus. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit qualiter procedit motus in ſenſu. Scdo oſtēdit ꝙ ſimiliter ꝓcedit in intellectu. ibi

(Intellectiue aūt.)Dicit ḡ p̄mo ꝙ cū ſenſibile reducat
in actū ſenſitiuū ſine paſſione ⁊ alteratione:ſicut de itel
t.c.2.&.3. lectu ſupra dictū eſt:manifeſtū eſt ex dictis ꝙ ipm ſen
tire eſt ſimile ei qđ eſt itelligere:ita tñ ꝙ qñ eſt ſolū ſen
tire.i.app̄hendere ⁊ iudicare ſm ſenſum:hoc eſt ſimile
ei qđ eſt ſolū dicere ⁊ itelligere:qñ.ſ.intellectus iudicat
aliqđ ⁊ app̄hendit:qđ eſt dicere:qꝛ ſimplex app̄henſio.
⁊ iudiciū ſenſus aſſimilat̄ ſpeculationi intellectus.Sed
qñ ſenſus ſentit aliqđ delectabile aut triſte.quaſi affir
mans ⁊ negans id qđ ſenſu percipit̄ eſſe delectabile aut
triſte:tūc ꝓſequit̄ per appetitū.i.deſiderat aut fugit.Et
dicit ſignāter(aut affirmās aut negās:)qꝛ facere affir
tex.c.26. mationē ⁊ negationē eſt ꝓpriū intellect⁹:vt ſupra dictū
eſt.Sed ſenſus facit aliqđ ſimile huic:qñ app̄hendit ali
quid vt delectabile ⁊ triſte.Et vt ſciat̄ qđ ſit delectari
⁊ triſtari:ſubiūgit ꝙ delectari ⁊ triſtari eſt agere ſenſiti
ua medietate.i.actio quedā ſenſitiue virtutis:que dicit̄
medietas iquātū ſenſus cōmunis cōparat̄ ad ſenſus ꝓ
prios vt qđdā mediū:ſicut centrū cōparat̄ ad lineas ter
minatas ad ipm.Nō aūt oīs actio ſenſitiue partis eſt de
lectari ⁊ triſtari:ſed que eſt reſpectu boni vel mali iquā
tum huiꝰ.Nā bonū ſenſus ſcilꝫ qđ eſt ei ꝯueniēs:cauſat
delectationē:malū aūt qđ eſt repugnās ⁊ nociuū cauſat
triſtitiaꝫ.Et ex hoc qđ eſt triſtari vel delectari ſequunt̄
fuga ⁊ appetitus.i.deſideriū:que ſunt ſm actum.Patet
igit̄ ꝙ motus ſenſibilis in ſenſuꝫ ꝓcedit q̄ſi triplici gra
du.Nam p̄mo app̄hendit ipm ſenſibile vt ꝯueniēs vel
nociuū.Secūdo ex h̄ ſequit̄ delectatio ⁊ triſtitia.Ter
tio aūt ſequit̄ deſiderium vel fuga.Et quāuis appetere
vel fugere vel ſentire ſint diuerſi actus:tamē principiū
eoꝝ eſt idē ſubiecto:ſed ratione differt.Et hoc eſt quod
iungit ꝙ appetitiuū ⁊ fugitiuū.i.pars aīe que fugit ⁊ de
ſiderat nō ſūt altere ſubiecto neqꝫ adinuicē neqꝫ a parte
ſenſitiua:ſed eſſe aliud eſt.i.differūt rōne.Et h̄ dicit cō
tra Platonē qui ponebat in alia parte corporis organū
appetitiui:⁊ in alia organū ſenſitiui.¶ Deide cū dicit.

¶ Anime aūt que principiū eſt rōcinādi ipſa phanta
ſmata ꝑinde atqꝫ ſenſibilia ſenſui ipſi ſubijcit̄:atqꝫ
cū bonū aut malū eſſe dicit affirmādo aut negādo:
tum fugit aut perſequitur.Quapropter ipſa anima
ſine phantaſmate nunq̄ꝫ intelligit.

T.c.30. ¶ Intellectiue aūt anime phantaſmata vt ſenſi
bilia ſunt.Cum aūt bonum aut malum:affir
mat aut negat:⁊ fugit aut proſequit̄.Propter
qđ nequaq̄ꝫ ſine phantaſmate itelligit aīa.

¶ Aſſimilat ꝓceſſum motus in intellectu ad id qđ dictū
eſt circa ſenſum.Et circa hoc duo facit.Primo oſtendit
qūo hēt ſe circa ſenſibilia.Secūdo qūo ſe hēt ad ea que
ſunt a ſenſibilibus ſeparata.ibi(Abſtractione aūt.)Cir
ca p̄m duo facit.Primo oſtēdit qūo intellectus ſe hēt cir
ca ſenſibilia in agēdo.Secūdo cōparat itellectū actiuū
ad ſpeculatiuū.ibi(Et oīno in actione.)Circa p̄m duo fa
cit.Primo aſſimilat ꝓceſſum intellectus proceſſui ſen
ſus.Secūdo manifeſtat ſimilitudineꝫ.ibi(Sicut enim
aer.)Dicit ergo p̄mo ꝙ phantaſmata ſe habēt ad intel
lectiuā partē aīe:ſicͅ ſenſibilia ad ſenſuꝫ.Unde ſicut ſen
ſus mouet̄ a ſenſibilib⁹:ita itellectus a phantaſmatib⁹.
Et ſicut cū ſenſus app̄hendit aliqđ ſicut delectabile vel
triſte ꝓſequit̄ illud aut fugit:ita etiā cū itellectus app̄
hendit aliqđ affirmans vel negans eſſe bonū vel maluꝫ
fugit aut ꝓſequit̄.Ex ipſo aūt modo loquēdi Ariſto.du
plex eſt attendenda differētia iter intellectū ⁊ ſenſum:
qꝛ in ſenſu erāt tria.Naꝫ ex app̄hēſione boni vel mali:
nō ſtatim ſequebat̄ deſideriū vel fuga:ſicut hic circa in
tellectū:ſed ſequebat̄ delectatio ⁊ triſtitia:⁊ ex hoc vlte
rius deſideriū ⁊ fuga.Cuius ratio eſt:qꝛ ſicut ſenſus nō
app̄hendit bonum vniuſe:ita appetitus ſenſitiue partis
nō mouet̄ a bono vel malo vniulī:ſed a quodā determi
nato bono qđ eſt delectabile ſm ſenſum:⁊ quodā deter
minato malo qđ eſt ꝯtriſtans ſm ſenſum.In parte autē
intellectiua eſt app̄hēſio boni ⁊ mali vniulis:vnde ⁊ ap
petitus itellectiue partis mouet̄ ſtatim ex bono vel ma
lo app̄henſo.Secūda differentia eſt ꝙ de intellectu di
cit ſimpliciter ꝙ affirmat vel negat:ſꝫ de ſenſu qđ quaſi
affirmat vel negat.Cui⁹ ratio ex dictis patet.Ex hoc aūt
qđ dixerat.ꝯcludit vlterius ꝙ ſi phantaſmata ſe habēt
ad animā intellectiuā ſicut ſenſibile ad ſenſuꝫ:ſicut ſen
ſus nō pōt ſentire ſine ſenſibili:ita anima nō pōt intelli
gere ſine phantaſmate.¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit aūt ⁊ hic perinde vt ibi.Nā aer qdē pupillā ta
lē efficit:ipſa aūt aliud:⁊ auditus ſimili mō.Ipſum
v̄o vltimū vnū qdē eſt:⁊ medietas:vna:⁊ ipſi⁹ plu
res ſunt rōnes:quo v̄o diiudicat atqꝫ diſcernit cali
dū a dulci differre:dictū ⁊ prius eſt:⁊ nūc ēt eſt dicē
dum.Eſt eni vnū qđ ipſum:⁊ ita vnū vt termin⁹.At
qꝫ hec ipſa vnuꝫ ſunt aut ſimilitudine rōnis:aut nu
mero quē habēt ad vtrūqꝫ:vt illa inter ſeſe habēt.
Quid eni intereſt:ſi quonaꝫ pacto diſcernit aut ea
que ſub eodē genere collocant̄:aut ꝯtraria dubite
mus vt albū ac nigrū.Si igit̄ vt eſt.a.qđ eſt albuꝫ:
ad.b.qđ eſt nigrum:ſit.c.ad.d.quare mutuo ordine
cōparationē etiā eorſdem vere facere licet.Si igit̄
c.d.ſint vnuꝫ:ipſa profecto ſeſe habebunt perinde
atqꝫ.a.b.vt ſint idem ⁊ vnum.Non eandē aūt habe
bant rōnem ⁊ illa ſimili modo.Eadem erit oīno rō:
⁊ ſi.a.quidem ſit dulce.b.v̄o album.

¶ Sicut enim aer pupillā huiꝰ facit:ipſa aūt al T.c.31.
terū:⁊ auditus ſimilr.Sed vltimū vnū ⁊ vna
medietas:eſſe aūt ipſi plura.Quo aūt diſcer
nit quo differt dulce ⁊ calidū:dictū eſt qdeꝫ ⁊
prius.dicēdū aūt ⁊ nūc.Eſt eni aliqđ vnū:ſic
aūt vt terminus.¶ Et hoc in ꝓportionali:aut T.c.32.
numero ens vnuꝫ hēt ſe ad vtrūqꝫ ſicut illa ad
inuicē.Quo eni differt nō homogenea iudica
re aut ꝯtraria vt albū ⁊ nigrū.Sit igit̄ ſicut.a.
albū ad.b.nigrū.g.ad.d.ſicut illa adinuicem:
q̄re ⁊ ꝑmutatim.Sicut igit̄.g.d.vni ſint exiſtē
tia:ſic habebūt ſicut ⁊.a.b.idē qdē:eſſe aūt nō
idē:⁊ illud ſimiliter.Eadē aūt ratio eſt:⁊ ſi.a.
quidem dulce ſit.b.v̄o album.

¶ Manifeſtat ſimilitudinē poſitaꝫ.Et p̄mo quātum ad
hoc qđ dixit:ꝙ intellectiue aīe phantaſmata ſūt vt ſen
ſibilia.Scđo quātū ad h̄ qđ dixit:ꝙ cū bonū aut malū
affirmat aut negat:fugit aut ꝓſequit̄.ibi(Species qdē
igit̄.)Dicit ergo p̄mo ꝙ aer imutatus a colore facit pu
pillam huiuſmodi:ideſt facit eam aliqualeꝫ:imprimēs
in eam ſpeciem coloris.⁊ ipſa ſcilicet pupilla ſic immu
tata imutat alterū ſcilꝫ ſenſum cōmunē:⁊ ſimilr audit⁹
imutatus ab aere imutat ſenſum cōmunē.Et lꝫ ſenſus
exteriores ſint plures:tñ vltimū ad qđ terminant̄ imu
tationes horum ſenſuum eſt vnuꝫ:qꝛ eſt q̄ſi quedā me
dietas

dictas vna inter oēs ſenſus:ſicut centrū ad qḋ terminā tur oēs lineē:q̄ſi ad vnū mediū. Et quāuis ſit vnū ſub iecto illud mediū oium ſenſuū:tñ eē ipſi⁹ eſt plura.i.rō ipſius diuerſificaṫ ſm q̄ ad diuerſos ſenſus comparaṫ. Et hoc eſt quo diſcernit aīa in quo differat dulce ⁊ calí
Lec.i. dū:de quo dictū eſt p̄us:cū de ipſo ſm ſe agebaṫ.⁊ nunc
t.c.34 ēt dōm eſt de ipſo per cōparationez ad intellectū:q₂ eſt aliqḋ vnū reſpectu oium ſenſibiliū:ſicut itellect⁹ eſt terminus oium phantaſmatū. Et ſicut ex parte illa erāt plura que diiudicabanṫ ab vno:ita ⁊ hic ex p̄te itellectus ſe habēt in quodā mō ꝓportionali.i.q̄ ꝓportionabiľr vi‑ det vni diiudicanti circa ſenſibilia:aut ēt eſt ſimilitudo quātū ad numerū diiudicatoꝝ. Iſte enī inquātū terminus qui eſt intellect⁹ ens vnū ſe hēt ab vtraq₃ inter que diſcernit:ſicut illa ſe hēbant adinuicē.i.ſicut ſe habebat vnus ſenſus cōmunis ad diuerſa ſenſibilia iter que diſcernebat. Et nō differt ſi accipiam⁹ eā exēpli:vel nō homogenea.i.diuerſa ſenſibilia nō vnius generis:ſicut album qḋ eſt in gñe coloris:⁊ dulce qḋ eſt in gñe ſaporis: iter que ſenſus cōmunis diſcernit:aut ſi accipiam⁹ Jria: vt albū ⁊ nigrū que ſunt vnius generis:q₂ inter vtraq₃ ſenſus cōmunis diſcernit. Accipiamus ḡ.a.loco albi:⁊.b. loco nigri.vt ſic ſe habeat.a.albū ad.b.nigrū:ſicut.g.ad d.ideſt ſicut phātaſia albi ad phantaſiā nigri:q̄re ⁊ ſm ꝑmutationē ꝓportionū.a.ſe hēt ad.g.ſicut.b.ad.d.ideſt albū ad phantaſmata albi:ſicut nigrū ad phātaſmata nigri:⁊ ſic ſe hēt itellectus ad.g.⁊ ad.d.ſ.ad phantaſmata albi ⁊ nigri:ſicut ſe hēt ſenſus ad.a.⁊.b.ideſt ad albuz ⁊ nigrū. Si igiṫ.g.⁊.d.i.phantaſmata albi ⁊ nigri ſunt exiſtentia vni.i.iudicantur ab vno itellectu:ſic ſe habebūt ſicut.a.⁊.b.i.album ⁊ nigruz que iudicantur ab vno ſenſu. Jta q̄ ſicut ſenſus diiudicans hec duo:erat vnuz ſub iecto differens ratione:ita erit de intellectu. Et eadē rō eſt ſi accipiamus non homogenea:vt ſcilȝ.a.ſit dulce.⁊ b.ſit album. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Jntellectiuū igiṫ ipſas formas in phantaſmatib⁹ ipſis intelligiṫ. Et vt in illis ipſi definitum eſt id qḋ fugiendū eſt vel ſequēdū:ſic ⁊ ſine ſenſu cū in phantaſmatib⁹ eſt mouetˢ. Sentiens.n.ſignū face datum ignē eſſe:vidēſq₃ ip̄m coi ſenſu agitari motu cognoſcit hoſtem accedere. At nōnunq̄ hiſce que ſunt in aīa phantaſmatibus aut mētis conceptib⁹:quaſi videns ad ea que ſunt preſentia ratiocinaṫ atq₃ deliberat de futuris. Et cū hic vt ibi rez eē que voluptatem aut dolorem affert:tum fugit aut perſequiṫ.

Tc.33. ℭ Species quidem igitur intellectiuū in phantaſmatib⁹ intelligit. Et ſicut in illis determinatum eſt ipſi imitabile ⁊ fugiendum:⁊ extra ſenſum cum in phantaſmatibus fuerit:mouetur. Ut ſentiens qḋ fugibile eſt q₂ ignis:communi cognoſcit videns qḋ mouetur:quoniā impugnans eſt. Aliquando aūt que ſunt in aīa phantaſmatib⁹ aut intellectib⁹:⁊ tanquā vidēs rōci‑
Tc.34 naṫ:⁊ deliberat futura aut p̄ſentia. ℭ Et cū dixerit vt ibi letū aut triſte:hic fugit aut imitaṫ.

ℭ Manifeſtat qḋ dixerat ſupra q̄ cū intellect⁹ affirmat vel negat bonū aut malū:fugit aut ꝑſequiṫ:ↄcludēs ex p̄dictis:q̄ pars aīe itellectiua intelligit ſpecies a phātaſmatibus abſtractas. Et ſicut intellectui determinaṫ aliquod imitabile ⁊ fugiendū in illis:ſcilȝ in ſenſibilib⁹ cū p̄ſentia fuerint:ita ⁊ mō ad imitandū vel fugiendū cū fiunt in phantaſmatibus extra ſenſum.i.cū rep̄ſentanṫ phantaſmata in abſentia ſenſibiliū. Et ponit exēplū de vtroq₃. Et p̄° q̄n mouetˢ ad p̄ſentiā ſenſibiliuȝ:ſicut hō ſentiēs aliqḋ qḋ fugiendū eſt.i.aliqḋ terribile:puta fremitū aliquē:ſicut cū videt q̄ ignis eſt accenſus in ciuitate:videns ignē moueri:cognoſcit (cōmuni).i.aliqua potētia cōmuni diiudicatiua.vel (cōmuni).i.ab eo qḋ cōmuniter accidere ſolet:cognoſcit inq̄ q̄n ſunt p̄lia:vel q̄n eſt aliqḋ pugnās.⁊ ſic mouetˢ aliq̄n intellect⁹ ad fugiendū vel imitanduȝ ex ſenſibili p̄ſente. Aliq̄n aūt ex phātaſmatib⁹ aut itelligibilib⁹ que ſūt in aīa:rōcinaṫ ⁊ deliberat futura aut p̄ſentia tanq̄ ſi actu videret. Et cū iudicat aliqḋ eē letū vel triſte fugit h̄ aut imitaṫ:vt ibi quādo mouebaṫ a p̄ſenti ſenſibili. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Et oīno aliqḋ agit:ip̄m ēt verū ac falſuȝ:que ſine actione ſunt in eodē genere ſunt:in quo ſunt bonuȝ ac malū. Sed abſoluti differūt atq₃ cuiuſpiā rōne.

ℭ Et omnino in actione ⁊ qḋ ſine actiōe eſt verū ⁊ falſuȝ in eodē genere eſt cū bono ⁊ malo. Sed in eo qḋ ſimpliciter differt ⁊ quodā.

ℭ Cōparat cognitionē intellect⁹ practici ⁊ ſpeculatiui dicens (q̄ verū ⁊ falſum).i.vera ⁊ falſa cognitio itellect⁹ (in actione).i.ſm q̄ ꝑtinet ad itellectū practicū (⁊ ſine actione).i.ſm q̄ ꝑtinet ad intellectū ſpeculatiuū eſt in eodē gñe:ſiue illud genus ſit bonū ſiue malū. Qḋ pōt dupliciter itelligi. Uno mō ſic:q̄ res itellecta vel practice vel ſpeclatiue q̄nq₃ eſt bona:q̄nq₃ eſt mala. Neq₃ diuerſificaṫ ꝓpter h̄ genus rei q̄ ↄſideraṫ ſpeculatiue vl practice. Alio mō pōt itelligi q̄ ipſa cognitio vera eſt qḋdā bonū intellect⁹ ſiue ſpeculatiui ſiue practici. Et ipſa cognitio falſa eſt qḋdā malū itellect⁹:ſiue ſpeculatiui ſiue practici. Nō ḡ itēdit cōparare verū ⁊ falſuȝ bono ⁊ malo ſm ↄueniētiā gnis:ſed verū ⁊ falſum qḋ eſt in actiōe vero ⁊ falſo qḋ ē ſine actiōe. Et h̄ p₃ ex dīa quā ſubdit dicēs q̄ differt.ſ.qḋ eſt i actiōe:⁊ qḋ eſt ſine actiōe in eo qḋ eſt ſimpľr ⁊ quodā. Nā itellect⁹ ſpeculatiu⁹ ↄſiderat aliqḋ verū eſſe vel falſuȝ in vniuſli:qḋ eſt ↄſiderare ſimpliciter:itellect⁹ aūt practic⁹ applicādo ad ꝑticulare operabile:q₂ opatio in particularib⁹ eſt. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ At vō res ea que vocitanṫ ob abſtractionē abſtracte:hoc pacto itelligit. Nā vt ſi q̄ſpiā ſymmitatē nō vt eſt ſymmitas:quo q̄dē pacto percipi ſeparata nō pōt. Sed vt cōcauitas eſt itelligeret actu ſine ea cū ipſam intelligeret carne in qua ↄcauitas eſt. Sic cū res intelligit mathematicas:tuȝ ſeparatas ipſas vt ſeparatas intelligit. Omnino aūt is intellectus qui actu intelligit:res ipſe vti diximus.

ℭ Abſtractione autē dicta intelligit:ſicut ſymmum nō ſeparate. Jnquantū autē curuū ſi aliqḋ intellexit actu:ſine carne itellexit in qua curuum:ſicut mathematica:nō ſeparata tanq̄ ſi Tc.35.
ſeparata ſint intelligit cum intelligat illud. Omi‑ Tc.36.
no aūt intellectus ſm actū res eſt intelligens.

ℭ Quia dixerat Phus q̄ nequaq̄ ſine phantaſmate intelligit anima:phantaſmata aūt a ſenſu accipiunṫ:vult oſtendere quomō itellectus noſter itelligit ea que ſūt a ſenſib⁹ ſeparata. Et circa h̄ duo facit. Primo oñdit quō intelligit mathematica que a mā ſenſibili abſtrahunṫ. Scdo iquirit vtrū itelligat ea que ſūt ſm eē a mā ſeparata.ibi (Utrū aūt cōtingat.) Circa p̄mū cōſiderādū eſt q̄ eoꝝ que ſunt in rebus coniuncta:cōtingit vnū ſine

altero intelligi ꝛ vere:dūmō vnū eoꝝ nō ſit in rōne alte rī⁹.Si.n.Socrates ſit muſic⁹ ꝛ alb⁹.poſſuꝫ itelligere albedinē:nihil de muſica itelligēdo. Nō aūt poſſuꝫ itelligere hoīem nihil intelligēdo de aīali:q2 aīal eſt in rōne hoīs.Sic ḡ ſeparādo ſm itellectū que ſūt ſm rē ꝯiūcta mō ꝑdicto:nō ꝯtigit falſitas.Si aūt itellect⁹ itelligat ea que ſūt ꝯiūcta:eē ſeꝑata.eēt itellus falſus.vtpute ſi in ꝑdicto exēplo diceret muſicū nō eē albū.ea vō que ſūt in ſenſibilib⁹ abſtrahit itellus:nō qdē itelligēs ea eē ſeparata:ſed ſeparatim vel ſeorſuꝫ ea itelligēs.Et h̄ eſt qd̄ dicit ꝙ itellect⁹ itelligit ea que ſūt dicta per abſtractioneꝫ ſ.mathematica.h̄ mō ſicut dū itelligit ſymmū ſm qd̄ ē ſymmum non intelligit ſepate.i.ſeorſum ſymmū a mā ſenſibili:q2 mā ſenſibilis.ſ.naſus cadit ī diffōne ſymmi. Si aūt itellect⁹ itelligit aliqd in actu:iquātū eſt curuuꝫ ſine carne itelligit iquātū eſt curuū. Nō qdē:ita ꝙ itelligat curuū eē ſine carne:ſꝫ q2 itelligit curuū nō itelligēdo carnē.Et hoc iō q2 caro nō ponit̄ in diffōne curui.Et ſic itellect⁹ itelligit oīa mathematica ſepate:tanꝙ̄ ſi eēnt ſepata:ꝙ̄uis nō ſint ſeparata ſm rē. Nō aūt ſic itelligit nālia:q2 in diffōne nāliū ponit̄ mā ſenſibilis:nō aūt in diffōne mathematicoꝝ. Abſtrahit tn̄ circa nālia intellectus vniūle a ꝑticulari ſimili mō:iquātū itelligit nām ſpēi ſine ꝑncipijs īdiuiduantib⁹ que nō cadūt in diffōne ſpēi.Et oīno itellect⁹ in actu eſt res itellecta:q2 ſicut res in ſui rōne habēt mām vel nō habēt:ſic ab itellectu ꝑcipiunt̄.Et q2 hūc modū abſtractiōis Plato nō ꝯſiderauit:coact⁹ fuit ponere mathematica ꝛ ſpēs ſeparatas:loco cuius ad predictā abſtractionē faciendam Ariſto.poſuit intellectum agentem.℄ Deinde cum dicit.

℄ Si vō fieri poſſit vt aliquam ipſe non ſeparatus a magnitudine ſeparatarum rerum intelligat necne: conſiderandum eſt poſtea.

℄ Utrum aūt ꝯtingit aliqd̄ ſeparatoꝝ intelligere ipſum exiſtentē nō ſeparatū a magnitudine: aut nō:conſiderandum poſterius.

℄ Mouet qōnē de his que ſunt ſeparata a mā ſm eē dicens:ꝙ poſterius ꝯſiderādū erit vtrū ꝯtingat itellectuꝫ noſtrū nō ſeparatū a magnitudine.i.a corpore itelligere aliqd ſeparatoꝝ.i.aliquā ſubam ſeparatā. Hec enim qd̄ hic determinari nō potuit:q2 nōdū erat manifeſtū eſſe aliquas ſubſtātias ſeparatas:nec que vel q̄les ſint.Ūn̄ hec qd̄ ꝑtinet ad metaphyſicū:nō tn̄ īuenit ab Ariſtotele ſoluta:q2 cōplemētū illi⁹ ſcie nōdū ad nos ꝑuenit:vel q2 nōdū eſt tot⁹ liber trāſlatus:vel q2 forte ꝑoccupatus morte nō cōpleuit,Cōſiderandū tn̄ eſt ꝙ intellectu hic dicit nō ſeparatū a corpore:inquātū eſt potētia quedaꝫ aīe que eſt act⁹ corporis.Supra tamē dixit eū a corpore ſeparatū:q2 nō hꝫ aliqd̄ organū deputatū ſue opationi.

℄ Nūc aūt ea:que de aīa dicta ſunt:quaſi ad quedā capita redigētes:rurſus dicam⁹ aīam ipſam ea vniuerſa quodāmō eſſe que ſunt. Nā ea que ſūt:aut intelligibilia ſunt:aut ſenſibilia ſunt. Atq3 ſcia qdem eſt res he quodāmō:que ſub ipſam ſciam cadūt:ſenſus aūt ipſe ſenſibiles. Uerū quo pacto id ita ē querat̄ opꝫ.Scindit̄ igit̄ in ipſas res ſcia atq3 ſenſus. Is qdē qui eſt potētia in res potētia tales:is vō q eſt actu in actu ſimil̄r tales:ꝛ ſcia pari mō.Sēſitiuū aūt aīe:ꝛ id qd̄ ſciētijs affici pōt:hec potētia ſunt:h̄ quidē id qd̄ ſub ſciam cadit:illud vō ſenſibile.

T.c.37. ℄ Nunc aūt de anima dicta recapitulātes dicamus iterū:ꝙ oīa ea que ſunt quodāmō eſt aīa: aut eni ſenſibilia que ſunt:aut itelligibilia. Eſt aūt ſcia qdē ſcibilia quodāmō.ſenſus aūt ſenſibilia. ℄ Qualiter auteꝫ hec ſint opꝫ inquirere. T.c.38. Secat̄ eni ſcientia ꝛ ſenſus in res:que quideꝫ potentia eſt in ea que ſunt potētia:que vō actu in ea que ſunt actu. Animę aūt ſenſitiuuꝫ ꝛ qd̄ ſcire poteſt:potentia hec ſunt:hoc quidem ſcibile:illud vō ſenſibile.

Lectio. XIII.

Poſtꝙ̄ ꝓhus determinauit de ſenſu ꝛ itellectu. Nūc per ea que de vtraq3 dicta ſūt oſtēdit quid de nā aīe ſit ſentiēdū.Et diuidit̄ in partes duas. In p̄⁹ oſtēdit ꝙ nā aīe eſt quodāmō ſicut antiq credebāt:ꝛ quodāmō alr. In 2⁹ oſtēdit dependentiā itellect⁹ a ſenſu.ibi(Qm̄ aūt neq3 res.)Circa p̄ᵐ duo facit. Primo oſtēdit ꝙ aīa quodammō eſt oīa ſicut antiq dixerūt.Scđo dicit ꝙ aliter eſt oīa ꝙ̄ illi dixerūt.ibi(Neceſſe eſt aūt.)℄ Dicit ḡ p̄⁹ ꝙ nūc recapitulātes que dicta ſunt de aīa.vt ex his ꝑpoſitū oſtēdamus:dicam⁹ ꝙ oīa quodāmō eſt aīa.Oīa eni que ſunt aut ſunt ſenſibilia aut intelligibilia.aīa aūt eſt quodāmō oīa ſenſibilia ꝛ intelligibilia:q2 in aīa eſt ſenſus ꝛ itellect⁹ ſiue ſcia:ſenſus aūt eſt quodāmō ipſa ſenſibilia:ꝛ itellectus intelligibilia ſiue ſcia ſcibilia.Et qualiter hoc ſit opꝫ inquirere.Senſus eniꝫ ꝛ ſcia diuidunt̄ in res.i.diuidunt̄ in actū ꝛ potētiā queadmodū ꝛ res:ita tamē ꝙ ſcia ꝛ ſenſus que ſunt in potētia ad ſenſibilia ꝛ ſcibilia:ſe habēt ad ſcibilia ꝛ ſenſibilia que ſunt in potētia.ſciētia vō ꝛ ſenſus que ſunt in actu ordinant̄ in ſenſibilia ꝛ ſcibilia que ſunt in actu:ſed tamen diuerſimode. Nā ſenſus in actu:ꝛ ſcia vel intellectus in actu ſunt ſcibilia ꝛ ſenſibilia in actu.Sꝫ potētia aīe ſenſitiue:ꝛ id qd̄ ſcire pōt.i.potētia itellectiua:nō eſt ipſum ſenſibile vel ſcibile:ſed eſt in potētia ad ipſa.Senſitiuū qdē ad ſenſibile:qd̄ aūt ſcire pōt ad ſcibile.Relinquit̄ igitur ꝙ aīa quodāmodo ſit oīa.℄ Deinde cum dicit.

℄ At qui neceſſe eſt aut res ipſas aut formas in aīa eſſe.At nō ſunt in ea res ipſe ꝓfecto. Nō.n.ipſe lapis in aīa:ſed forma lapidis ineſt.Quare aīa eſt vt manus:manus eni iſtrumētoꝝ eſt iſtrumētū:ꝛ itellect⁹ formaꝝ eſt forma:ꝛ ſenſus itidē ſenſibiliū forma.

℄ Neceſſe eſt aūt aut ipſa:aut ſpēs eē. Ipſa quidem igit̄ nō ſūt:nō eni lapis in aīa eſt:ſed ſpēs. Quare aīa ſicut manus eſt. Manus eniꝫ organum organorum:ꝛ intellectus ſpecies ſpecierum:ꝛ ſenſus ſpecies ſenſibilium.

℄ Oſtendit ꝙ alio mō eſt oīa ꝙ̄ antiq ponerēt:ꝛ dicit ꝙ ſi aīa eſt oīa:neceſſe eſt ꝙ ſit vel ipſe res ſcibiles ꝛ ſenſibiles:ſicut Empedo.poſuit ꝙ terra terrā cognoſcimus:ꝛ aq̄ aquā:ꝛ ſic de alijs:aut ſit ſpēs ipſoꝝ. Nō aūt aīa eſt ipſe res ſicut illi poſuerūt:q2 lapis nō eſt in aīa:ſed ſpēs lapidis.Et per hunc modū dicit̄ itellect⁹ in actu eē ipm itellectū in actu:inquātū ſpecies itellecti eſt ſpēs itellectus in actu.Ex quo pꝫ ꝙ aīa aſſimilat̄ manui.Manus eni eſt organuꝫ organoꝝ:q2 manus date ſunt homini loco oīum organoꝝ que data ſunt alijs aīalibus ad defenſionē vel impugnationē vel cooperimentū.Omnia eni hec homo ſibi manu ꝑparat.Et ſimiliter aīa data eſt homini loco oīuꝫ formaꝝ:vt ſit hō q̊dāmō totū ens:iquantū ſm aīaꝫ eſt q̊dāmō oīa:ꝑut ei⁹ aīa eſt receptiua oīum formarū. Nā itellect⁹ eſt quedā potētia receptiua oīum formarū intelligibiliuꝫ:ꝛ ſenſus eſt quedā potētia receptiua

prius olum foematarū ſenſibiliū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cū aūt nulla res ſit ꝑter magnitudines ſeparata: vt videt̃: res ipſe ſenſibiles: in ipſis ꝑfecto ſenſibilib⁹ formis ipſe ſunt itelligibiles forme: tū earū rerū que abſtracte vocant̃: tū coꝝ etiaʒ ſenſibiliū que ſūt habit⁹ atq; affect⁹. Jccirco ꝛ qui nō ſentit: nihil diſcere vel intelligere pōt: ꝛ qui ꝯtēplat̃: neceſſe eſt vna cū phantaſmate contēplet̃. Jpſa nāq; phantaſmata veluti ſenſibilia ſunt: attamē ſine materia.

T.c.39. ¶ Qoniam aūt neqʒ res nulla eſt preter magnitudines: ſicut videtur: ſenſibilia ſeparata in ſpeciebus ſenſibilibus itelligibilia ſunt: ꝛ que abſtractione dicunt̃: ꝛ quecūqʒ ſenſibiliū habit⁹ ꝛ paſſiōes. Et ob hoc neqʒ nō ſentiēs nihil: nihil vtiqʒ addiſcet neqʒ intelliget. Sed cuʒ ſpeculetur: neceſſe ſimul phantaſma aliqđ ſpeculari. Phantaſmata aūt ſicut ſenſibilia ſunt preter qđ ſunt ſine materia.

¶ Quia dixerat ꝙ itellect⁹ eſt quodāmō itelligibilis ſicut ſenſus ſenſibilis: poſſet aliqs credere ꝙ intellect⁹ nō dependeret a ſenſu. Et hoc qdē verū eſſet ſi itelligibilia nr̄i itellect⁹ eēnt a ſenſibilib⁹ ſeparata ſm eſſe: vt Platonici poſuerunt. Et iō hic oſtēdit ꝙ itellect⁹ indiget ſenſu. Et poſtmodū ꝙ intellectus differt a phantaſia que ēt a ſenſu depēdet. ibi (Eſt aūt phantaſma.) Dicit ḡ pmo ꝙ qꝛ nulla res itellecta a nobis eſt ꝑter magnitudines ſenſibiles q̄ſi ab eis ſeparata ſm eſſe: ſicut ſenſibilia videntur abinuicē ſeparata: neceſſe eſt: ꝙ itelligibilia itellect⁹ nr̄i ſint in ſpēb⁹ ſenſibilib⁹ ſm eſſe: tam illa que dicunt̃ per abſtractionē. ſ. mathematica: q̄ʒ nālia que ſunt habitus ꝛ paſſiōes ſenſibiliū. Et ꝓpter hoc ſine ſenſu nō pōt aliquis homo addiſcere q̄ſi de nouo acq̄rens ſciaʒ: neq; intelligere quaſi vtens ſciētia habita. Sed opʒ cū aliqs ſpeculat̃ in actu ꝙ ſimul formet ſibi aliqđ phantaſma. Phantaſmata enī ſunt ſimilitudines ſenſibilium. Sed in hoc differūt ab eis: qꝛ ſunt ꝑter māꝫ. Naʒ ſenſus eſt

T°.c.21 ſuſceptiuus ſpecierū ſine mā: vt ſupra dictū eſt. Phantaſia aūt eſt motus fact⁹ a ſenſu ſm actū. Patet aūt ex hoc falſum eſſe qđ Auicēna ponit ꝙ itellect⁹ nō indiget ſenſu poſtq̄ acquiſiuit ſciam. Manifeſtuʒ eſt enī ꝙ poſtq̄ aliquis acqſiuit habitū ſcie: neceſſe eſt ad hꝫ ꝙ ſpeculet̃ ꝙ vtat̃ phantaſmate: ꝛ ꝓpter hoc per leſionē organi impedit̃ viſus ſcientie iaʒ acquiſite. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aūt aliđ phātaſia ab affirmatiōe negatiōe͂ue. Verū enī vel falſum cōplexio eſt ꝯceptuū itellect⁹.

¶ Eſt aūt phātaſia alterū a dictione ꝛ negatione. Cōplexio. n. itellectū eſt verū aut falſum.

¶ Oſtēdit dr̄iam iter phātaſiaꝫ ꝛ itellectū. Et p° q̄ſtū ad operationē cōem itellect⁹ que eſt cōpoſitio ꝛ diuiſio: dicens ꝙ phantaſia eſt alterum ab affirmatione vel negatione intellectus: qꝛ in cōplexione itelligibiliū iā eſt verum ꝛ falſum: qđ nō eſt in phantaſia. Nam cognoſcere verum ꝛ falſum eſt ſolius intellectus. ¶ Secūdo ibi.

¶ At mentis primi conceptus quo queſo different: vt non phantaſmata ſint. An neq; ceteri ſunt phantaſmata: non tamen ſine phantaſmatibus ſunt.

¶ Primi aūt intellectus quidē differēt vt nō phantaſmata ſint. Aut neqʒ hi phantaſmata: ſed non ſine phantaſmatibus.

¶ Jnqrit in quo differāt pmi itellect⁹. i. itelligētie idiuiſibiliū cuʒ nō ſint phantaſmata. Et rn̄det ꝙ nō ſunt ſine phātaſmatib⁹: ſed tñ nō ſunt phātaſmata: qꝛ phātaſmata ſunt ſilitudines ꝑticulariū: itellecta aūt ſunt vl̄ia ab indiuiduantibus cōditionib⁹ abſtracta. vnde phātaſmata ſunt indiuiſibilia in potentia ꝛ nō in actu.

¶ Cū aūt aīaliū aīa hiſce duob⁹ ſit diffinita: diſcernendi inq̄ʒ potentia: qđ qdē eſt opus officiūq; mētis atq; ēt ſenſus: ꝛ inſuꝑ ēt mouēdi motu ad locuʒ accōmodato potētia: de ſenſu quidē ꝛ itellectu hec ſint determinata ac ꝑtractata. Deinceps aūt de eo qđ mouet: quidnā ſit ipſius anime cōſiderem⁹ opʒ: vtrū vna quedā ipſius ſit pars ſeparabilis magnitudine vel rōne: an ipſa aīa tota. Et ſi pars ſit aliqua: vtrū ſit alia quedā ꝓpria ꝑter eas que dici ſolent: ꝛ eas quas diximus: an iſtarū aliqua vna.

¶ Quoniā aūt aīa ſm duas diffinita eſt potentias que aīaliuʒ eſt: ꝛ diſcretio qđ intelligentie opus eſt ꝛ ſenſus: ꝛ adhuc in mouēdo ſm locū motū: de ſenſu quidē ꝛ intellectu determinata ſint tanta. De mouente autē quid forte ſit anime: ſpeculandū eſt: vtrum vna quedā pars ipſius ſit ſeparabilis aut magnitudine aut rōne aut omnis anima. Et ſi pars aliqua: vtrū propria quedam ſit preter conſuetas dici ꝛ dictas: aut harum vna aliqua ſit. T.c.40

Lec. XIIII.

Poſtq̄ Phus determinauit de ꝑtib⁹ aīe vegetatiua ſenſitiua ꝛ itellectiua. Nūc q̄rto determinat de parte aīe motiua. Et diuidit̃ in ꝑtes duas. Jn p° dicit de quo eſt intētio. Jn 2° ꝓſequit̃. ibi (Hēt aūt dubitationē.) Dicit ḡ p° ꝙ qꝛ aīa que eſt aīaliū: diffinita eſt ēt ab antiqs phis ſm duas potētias. i. ſm ꝙ hēt potētiā ad duo: quoꝝ vnū eſt diſcretio que fit per cognitionē: que quidē diſcretio opus eſt intellectiue ꝛ ſenſitiue partis. aliud aūt eſt mouere ſm locū: de ſenſu ꝛ intellectu ſunt tāta determinata quāta in ꝑorib⁹ habita ſunt. Sed nūc ſpeculandū eſt de alia ꝑte. ſ. pn° mouēte: qd aīe ſit. Utrū. ſ. ſit aliq̄ pars aīe ſeparabilis ab alijs vel magnitudine. i. ſubto: ita ꝙ hēat diſtinctū locū in corpore ab alijs potētijs ſicut platonici poſuerūt: vel ſit ſeparabilis ab alijs aīe partibus rōne tñ. Aut nō ſit pars aīe: ſꝫ ſit tota aīa. Et dato ꝙ ſit aliq̄ pars aīe: remanet ꝯſiderādū vtꝝ ſit quedā alia ꝑs aīe ꝑter illas que ꝯſueuerūt dici: ꝛ ꝑter eas que a nobis dicte ſunt: aut eſt vna earū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At hic exiſtit continuo dubitatio: dubitabit q; nō iniuria quiſpiā: quonam partes aīe ꝛ quot oporteat dicere. Nam infinite quodāmō ꝛ nō ee ſolū eſſe vident̃ quas diuidendo quidaʒ dixerunt: rationis inquam participes ꝛ iraſcendi ac cupiendi principiū: velut alij rationis particeps ꝛ rōnis expers.

¶ Habet aūt dubitationē mox: q̄uo opʒ partes aīe dicere ꝛ quot. Modo. n. quodā infinite vident̃: ꝛ nō ſolū quas dicūt quidā determinantes rationatiuā ꝛ iraſcibilē ꝛ appetitiuā: hi aūt rationem habentē ꝛ irrationabilem. T.c.41

¶ Proſequit̃ ſuā intētionē. Et pmo per moduꝫ diſputationis. Secūdo per modū determinatiōis. ibi (Vident̃

autem hec duo.)Circa p^m duo facit.Primo diſputat cō
tra diſtinctionē potētiarū aie.Scdo ſpecialr circa p̄n^m
mot^9 que pars aie ſit.ibi(Sed de motu ſm locū.)Circa
p̄^m duo facit.Primo recitat diuiſionē potētiarū aie quā
gdā ponebāt.Scdo diſputat ɔtra eas.ibi(Scdm.n.dif
ferētias.)Dicit ḡ p̄mo ꝙ mox in p̄n° hui^9 inqſitiōis hēt
dubitationē quō oporteat diſtinguere partes aie ꝛ quot
ſunt:qꝛ ſm aliquē modū videnꝭ ifinite eſſe.i.nō poſſe
cōprehēdi ſub aliquo certo numero.Et hoc verū eſſet ſi
ſingulis operib^9 aie ꝛ motib^9 que ſunt ab aia neceſſe eēt
attribuere diuerſas partes aie:ꝛ ſic videꝭ ꝙ nō ſint ſolū
ille ptes quas gdā determināt.ſ.rōnalē:iraſcibilē:appe
titiuā.i.ɔcupiſcibilē.Hec gdem diuiſio nō cōprehēdit
oēs aie ptes:ſed ſolū vires motiuas in hoie.Alij aūt di
ſtinguūt aie vires per rōnē habētē ꝛ irrationabilē.Sed
hec gdē diuiſio lꝫ ſm aliquē modū cōprehēdat aie par
tes oēs:nō tñ eſt ꝓpria diuiſio partiū aie ſm ꝙ ſunt aie
partes:ſed forte ſolū ſm ꝙ ſunt in aia rōnē habēte:ꝛ ſic
Te.c.20. vtiꝭ ea Ariſto.in p̄mo ethicoꝝ.❡Deinde cum dicit.

❡Per differētias enī gbus haſce diuidūt ꝛ ſeparāt
partes ꝛ alie partes eē videnꝭ:que maiorē iter ſeſe
q̄ȝ dicte diſtātiā habent.Uegetatiua inq̄ȝ:que qui
dem ꝛ plātis ꝛ vniuerſis aialib^9 ieſt:ꝛ ſenſitiua quā
nec vt rationis expertē:nec vt eiuſdem participeꝫ
quiſq̄ȝ facile ponet.

❡Secundum enim differentias per quas has
ſeparant:ꝛ alie videntur partes maiorem his
differentiaꝫ habentes:de quibus ꝛ nunc dictū
eſt.Uegetatiua auteꝫ que cum plantis ineſt ꝛ
omnibus viuentib^9:ꝛ ſenſitiua quā neqꝫ ſicut
irrationabilem neqꝫ ſicut rationem habentem
ponet quis vtiqꝫ facile.

❡Obijcit ɔtra p̄dictas diuiſiones multipliciter.Prima
obiectio eſt ꝙ ſi iſte differētie ſm quas diuerſificāt ali
qui ptes aie ſufficiūt ad diuerſitatē in ptib^9 aie ɔſtituē
dā:iueniunꝭ alie partes maiorē dr̄iam habētes adinui
cē q̄ȝ ille que dicte ſunt:de gb^9 ēt in hoc libro dictū eſt.
Pars enī vegetatiua eſt in plātis ꝛ in oībus aialib^9:ſiue
in oīb^9 viuentib^9:ꝛ ſenſitiua ēt eſt in oīb^9 aialib^9.ꝛ manꝭ
feſtū eſt ꝙ vegetatiua ꝛ ſenſitiua plus differūt abinuicē
ꝛa rōnali ꝛ cōcupiſcibili ꝛ iraſcibili q̄ȝ iraſcibilis diffe
rat a ɔcupiſcibili:ꝛ tñ iſte due potētie nō cōprehēdunꝭ
ſub illis diuiſionib^9.Et ꝙ nō cōprehēdaꝭ ſub p̄^a diuiſio
ne manifeſtū eſt.Patet enī ꝙ neqꝫ vegetatiua neqꝫ ſen
ſitiua pōt dici eē rōnabilis vel cōcupiſcibilis vel iraſci
bilis.Unde hoc p̄termiſſo ꝓbat ꝙ hec nō cōprehēdan
tur ſub 2ª diuiſione:dicens ꝙ nō de facili pōt aligs vel
vegetatiuā vel ſenſitiuam ponere vel irrationalem vel
rōnē habētē.Et gdē ꝙ neutra harū habeat rōnē manife
ſtum eſt.Sed ꝙ neqꝫ etiā aliqua earū ſit irrationabilis:
ex hoc manifeſtū eſſe pōt:qꝛ irrationabile eſt:vel qđ eſt
ɔtrariū rōni:vel qđ eſt natū habere rōnē ꝛ nō hēt:quo
rū neutrū ɔtingit dictis ptib^9.Si enī diceret tñ nega
tionē rōnis:nō poſſet poni genus potētiarū aie.Unꝭ ma
nifeſtū videꝭ ꝙ p̄miſſe diuiſiones potētiarū aie ſint in
cōuenietes.❡Secūdam rōnem ad idem ponit ibi.

❡Preterea imaginatiua:que rōne quideꝫ ab oībus
eſt diuerſa.Cui vō ſit iungenda vt ſit idē qđ illa:aut
à qua eſt ſciungenda vt ſit alia ab illa.magnā dubi
tationē habet profecto:ſi quis ſciunctas anime par
tes ſeparataſq̄ȝ ponat.

❡Adhuc aūt ꝛ phantaſtica que per eſſe quidē
ab omnibus altera eſt.Cui aūt harū eadeꝫ vel
altera ſit habet multā dubitationem.ſi aliquis
ponat ſeparatas partes anime.

❡Dicens ꝙ ps aie phātaſtica que ſm rōnē ab oīb^9 alijs
differt hꝫ multā dubitationē cū q̄ p̄dictaꝝ potētiaꝝ de
beat eē eadē vl altera:ꝛ p̄cipue ſi aligs ponat ptes aie ſe
paratas ſubiecto:ſicē alig ponebāt.❡Tertiā rōnē pōit ibi.

❡Inſuper appetitiua:que ꝛ rōne ꝛ vi alia diuerſa
q̄ȝ ſine dubio ab vniuerſis eſſe videꝭ.Abſurdū aūt
eſt hāc a ceteris diuellere partib^9.Fit.n.ꝛ in partici
pe rōnis voluntas:ꝛ in rōne vacāte cupiditas atq̄ȝ
ira.Qđ ſi tres in partes diuidiꝭ anima:in vnaqua
q̄ȝ profecto partium inerit appetitus.

❡Adhuc autem ꝛ appetitiua que ꝛ ratione ꝛ T.c.42
potentia altera videtur vtiqꝫ eſſe ab omnibus
ꝛ inconueniens vtiqꝫ hanc ſequeſtrare.In ra
tiocinatiua enim volūtas fit:ꝛ in irrationabili
concupiſcentia ꝛ ira.Si autem tria in anima:
in vnoquoqꝫ erit appetitus.

❡Dicens ꝙ vis ēt appetitiua videꝭ eſſe altera rōne ꝛ po
tentia ab oīb^9 partib^9 aie.Et ſi ſm p̄dictā diuiſionē par
tes aie ſubiecto diſtinguanꝭ in rōnalē ꝛ irrōnalē(incōue
niens videbiꝭ ſequeſtrare).i.diuidere appetitiuam in
duas partes ſubiecto differētes:ꝛ tñ hoc oportebit ſi quis
dicat rōnale ꝛ irrōnale ptes aie ſubiecto diſtictas:qꝛ que
dam appetitiua eſt in parte rōnali.i.voluntas:quedā in
parte irrōnabili:ſcilꝫ iraſcibilis ꝛ concupiſcibilis.Et ſi
quis diſtinguat partes aie in tres ſubiecto diſtinctas.ſ.rō
nalē irrōnalē ꝛ iraſcibilē:ſequeꝭ ꝙ in vnaquaq̄ȝ earum
erit appetit^9.In rōnabili enī eſt volūtas:vt dcm̄ eſt.Ira
ſcibili ineſt appetitus:ꝛ ſilr cōcupiſcibili.Erūt igiꝭ tres
appetit^9 in aia ſubiecto differētes ſm p̄dictā diuiſionem.
❡Sed queriꝭ q̄re in appetitu ſenſitiuo ſunt due potē
tie appetitiue.ſ.iraſcibilis ꝛ cōcupiſcibilis.In appetitu
aūt rōnali eſt vnus appetit^9 tm̄.ſ.volūtas.❡Et dicēdū
eſt ꝙ potētie diſtinguunꝭ ſm rōnes obiectoꝝ:obiectū aūt
appetitiue eſt bonū app̄henſum.Alio aūt mō app̄hēdit
bonū intellectus ꝛ ſenſus.Nā intellect^9 app̄hēdit bonū
ſm vniuſem rōnē boni:ſenſus aūt app̄hendit ſub deter
minatā rōnē boni.Et iō appetit^9 qui ſequiꝭ app̄henſio
nē intellectus eſt vnus tm̄.Appetit^9 aūt qui ſequunꝭ ap
prehenſionē ſenſus diſtinguunꝭ ſm diuerſam rōnē bo
ni app̄henſi.Nā aligd app̄henſum per ſenſum hēt rōnē
boni appetibilis inquātū eſt delectabile ſm ſenſuꝫ:ꝛ ad
hoc bonū ordinaꝭ cōcupiſcibilis.Aligd aūt hēt rōnē bo
ni ꝛ appetibilis inquātū p̄ficiꝭ delectabilib^9 q̄ſi habēs
facultatē ad libitū vtendi eis:ꝛ ad hoc ordinaꝭ iraſcibi
lis:que eſt q̄ſi ꝓpugnatrix cōcupiſcibilis.Et inde eſt ꝙ
aialia nō iraſcunꝭ neqꝫ pugnant niſi ꝓpter delectabilia
i.ꝓpter cibos ꝛ venerea:vt dī in 6° de hyſtorijs aialiū. cap.11.
Et ꝓpter hoc oēs paſſiones iraſcibilis incipiūt a paſſio
nib^9 cōcupiſcibilib^9 ꝛ terminanꝭ in eis.Ira enī a triſti
tia cōmoueꝭ:ꝛ in delectationem finiꝭ.Irati.n.puniēdo
delectanꝭ.Et ꝓpter hoc gdā dicūt ꝙ obiectū iraſcibilis
eſt arduū.❡Qđ aūt a gbuſdā dī ꝙ iraſcibilis ordinaꝭ
ad fugā mali:nullā oīno hēt rōnē.Eadē enim eſt poten
tia ɔtrarioꝝ:ſicut viſus albi ꝛ nigri:vnde bonū ꝛ malū
nō p̄nt diuerſificare potētiā appetitiuā.Et ꝓpter hoc ſi
cut amor boni ptinet ad cōcupiſcibilē:ita odiū mali vt
dicit p̄hs in 9° ethi.ꝛ ſpes de bono:ꝛ timor de malo ptī

nent ad iraſcibilem. ℭ Quartam rõnem ponit ibi.

ℭ Sed vt redeam⁹ vnde digreſſi ſum⁹: qd eſt id qđ mouet ipſum aīal loco: quo nunc diſputatio noſtra eſt inſtituta. Motu nāq; eo quo incrementa decrementaq; ſuſcipiunt: qui quidē oībus animantibus ineſt: id mouere ſane videt̃ qđ vniuerſis ineſt eidē principium inq; generādi ac nutriēdi. De reſpiratione aūt expiratiōe ue ꝛ ſomno atq; vigilia poſterius conſiderare oportet. Nam ꝛ hec ipſa magnam dubitationem difficultatemq; habent.

Te.c.43. ℭ Et etiam de quo nunc ſermo inſtat: quid forte mouens ſm locum animal eſt. Secundum quidem igitur augmentum ꝛ decrementū motum qui omnibus ineſt videbit̃ vtiq; mouere generatiuū ꝛ vegetatiuū. ℭ De reſpiratione aūt ꝛ expiratione ꝛ ſomno ꝛ vigilia poſterius perſpiciēdū. Habēt enim dubitationē multā.

ℭ Dicens ꝙ etiā illud de quo nūc querimus: ſcilꝫ qd ſit mouēs aīal ſꝫ locū facit dubitationē circa ꝑdictas diuiſiones: q2 nō videt̃ ſub eis ꝯtineri. De motu aūt augmēti ꝛ decremēti qui eſt cōmunis oībus viuētib⁹ manifeſtū eſt ꝙ hēt pn̄ᵐ cōmune oīb⁹ viuētib⁹ ſm generatiuā ꝛ vegetatiuā. Quedā aūt alie mutatiōes animaliū ſunt ſicut reſpiratio ꝛ expiratio: ſomnus ꝛ vigilia: de quibus poſterius determinandum eſt quid cauſet ea. Habēt enī multam dubitationem: ꝛ propter hoc ſpecialeꝫ exigunt tractatum. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Nunc eſt de motu ad locū accōmodato ꝯſiderandum quid nā id tandeꝫ ſit: qđ ipſm aīal motu mouet ꝓgrediēdi. Patet itaq; nō eſſe ipſam potētiā nutriēdi. Nā alicuius gratia ſemꝑ hic mot⁹ efficit̃: eſtq; cū imaginatione vel appetitu: nihil enim nō appetens aut fugiens hoc motu cietur: niſi forſitā vi.

Te.c. 44. ℭ Sed de motu ſm locū quid ſit mouens aīal ſm ꝓceſſiuū motum cōſiderandū. Qđ quidē igitur nō vegetatiua potētia manifeſtū. Semper enim propter aliquid mot⁹ hic aut cū phātaſia aut appetitu eſt. Nihil enī nō appetēs aut fugiens mouet̃: ſed aut violentia.

ℭ Procedit diſputatiue ad inquirendū qd ſit pn̄ᵐ mot⁹ ſm locū in aīalib⁹. Et pͦ oſtēdit ꝙ nō ſit vegetatiua potētia. Scđo ꝙ nec ſenſitiua. ibi (Similr̃ aūt neq; ſenſitiua.) 3ͦ ꝙ nec itellectiua. ibi (At vͦo neq; rōci.) 4ͦ ꝙ nec appetitiua. ibi (At vͦo neq; appetit⁹.) Dicit ğ pͦ ꝙ ꝯſiderandū nūc eſt qd ſit mouēs aīal ſm locū motu ꝓceſſiuo. Et ꝙ nō ſit potētia vegetatiua oſtēdit duab⁹ rōnib⁹: quarū pma talis eſt. Semꝑ mot⁹ ꝓceſſiu⁹ ſm locū eſt ꝓpter aliqd imaginatū ꝛ deſideratū. Nō enī animal mouetur niſi appetens aut fugiens aliqd niſi forte per violentiā. Sed phantaſia ꝛ appetitus nō competit parti vegetatiue. ergo pars vegetatiua nō eſt principium motus localis proceſſiui. ℭ Secundam rōnem ponit ibi.

ℭ Preterea plante quoq; tali cierent̃ ꝑfecto motu: partēq; aliquā ad hūc motū vt īſtrumētuꝫ haberēt.

Te.c.45. ℭ Amplius ꝛ plāte vtiq; mote eēnt ꝛ vtiq; haberēt aliquā partē organicā ad motū hunc.

ℭ Que talis eſt. Pars vegetatiua eſt ēt in plātis. Si igit̃ pars vegetatiua eſſet ꝑncipiū motus localis ꝓceſſiui: ſequeret̃ ꝙ plante eēnt motiue ſuiipſarū ſm hūc motū: ꝛ haberēt partes organicas ꝯuenientes huic motui: qđ pꝫ eſſe falſum. Non ergo pars vegetatiua eſt ꝑncipiū mot⁹ localis ꝓceſſiui in aīalibus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Pari mō nec ipſm ſentiēdi vim motus huiuſce principiū eſſe cōſtat. Sunt enī aīaliū multa: que ſenſum quidē habēt manent tñ ꝛ ſemꝑ imobilia ſunt. Qđ ſi natura nihil facit fruſtra: neq; neceſſario: ū quicq; omittit niſi in aīalibus mēbris captis ac iperfectis. atq; aīaliū hec ꝛ ꝑfecta ſunt ꝛ nō mēbris capta: cuius id iudiciū eſt: ꝛ generāt.n. ꝛ ſtatū decrementaq; ſuſcipiunt: haberent ꝛ eas ipſa profecto partes que progrediendi ſunt inſtrumenta.

ℭ Similiter aūt neq; ſenſitiuū. Multa enī ſūt aīaliū que ſenſum quidē habēt: manentia autē ꝛ imobilia ſunt per finē. Si igitur natura facit fruſtra nihil: neq; deficit in neceſſarijs niſi in orbatis ꝛ iperfectis: huiꝰ aūt aīalium ꝑfecta ꝛ nō orbata ſunt: ſignū aūt eſt q2 generatiua ſunt ꝛ augmentum habēt ꝛ decrementuꝫ: quare ꝛ haberēt vtiq; partes organicas proceſſionis.

ℭ Oſtēdit ꝙ neq; ēt ſenſus eſt pn̄ᵐ talis mot⁹ tali rōne. Senſus enī eſt oībus aīalib⁹: ſi ğ ſenſus eſſet pn̄ᵐ ꝑdicti mot⁹: ſequeret̃ ꝙ oē aīal hoc mō moueret̃. Qđ pꝫ eē falſum: q2 multa ſunt habētia ſenſum: que tñ manēt ſemꝑ in eodē loco: ꝛ ſūt imobilia per finē. i. q̄diu viuūt. Et q2 poſſet aliqs credere ꝙ h̄ nō eſt ꝓpter hoc ꝙ deficiat eis pn̄ᵐ motiuū: ſed q2 deficiūt eis inſtrumēta apta ad motū. iō ad remouēdū h̄ ſubiūgit: ꝙ nā nihil facit fruſtra: neq; deficit in neceſſarijs niſi in aīalib⁹ orbatis ꝛ iperfectis: ſicut ſunt aīalia mōſtruoſa: que qdē mōſtra aīalib⁹ accidūt ꝑter intētionē nāe ex corruptione alicuiꝰ ꝑncipij in ſemine. Sed aīalia imobilia ſūt ꝑfecta in ſua ſpecie: ꝛ nō ſūt orbata q̄ſi mōſtra: cui⁹ ſignū eſt: q2 generāt ſibi ſimile: ꝛ habēt debitū augmētū ꝛ decremētū: qđ nō eſt in aīalib⁹ orbatis. ğ ꝛ in huiꝰ aīalib⁹ nā nihil facit fruſtra neq; deficit in neceſſarijs. Unñ ſequit̃ ꝙ ſi haberēt pn̄ᵐ mot⁹ ꝙ haberēt partes organicas diſpoſitas ad motū ꝓceſſiuū. Alias pn̄ᵐ motiuū eſſet in eis ſupfluū: ꝛ neceſſaria ad executionē potētie motiue eis deficerent. Ex hoc aūt accipere poſſumus ꝙ cuicūq; ineſt aliqđ pn̄ᵐ vite: inſunt ei organa ꝯueniētia illi ꝑncipio: ꝛ ꝙ partes corporis ſunt ꝓpter partes anime. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At vͦo neq; rōcinandi vis ꝛ id qđ ēt intellect⁹ appellat̃ principiū eſt mouendi. Intellect⁹ enī cōtēplatiuus nihil coꝝ que ſub actionē cadūt contemplat̃: neq; dicit quicq; oīno ſi ſit fugiendū an ꝑſequēdū. At mot⁹ ſemꝑ aut fugiētis aut ꝑſequētis quippiaꝫ eſt. Actiuus ēt cū reꝫ aliquā huiuſcemodi cōtēplat̃: inde iam fugere aut perſequi iubet. Attamen ſi res illa terribilis ſit: cor ipſum mouet̃: ſin afficiens voluptate: pars aliqua alia corporis agitat̃.

ℭ At vͦo neq; rōcinatiua ꝛ vocatus itellect⁹ eſt mouēs. Speculatiuus qdē igit̃ nihil ſpeculat̃ agibile: neq; dicit de fugibili ꝛ ꝑſequibili. Sēper aūt mot⁹ aut fugiētis aut ꝑſequētis aliqd eſt. Sed neq; cuꝫ ſpeculatus fuerit aliquid huiuſmodi: iam precipit aut perſequi aut fugere: puta cum multotiēs intelligit terribile aliquid Te.c.46

aut delectabile:nõ iubet aũt timere:ſed coꝛ mo uetur. Si aũt delectabile altera aliqua pars.

¶ Oſtẽdit q᷑ ẽt intellectus nõ eſt pn̄ᵐ motiuuꝫ. ⁊ dicit q᷑ neq̃ꝫ pars rõnatiua que vocat̃ intellectus videt̃ eẽ mouens. Unde accipere poſſumꝰ q᷑ rõ ⁊ intellectus nõ ſunt diuerſe partes aĩe:ſed ipſe intellectꝰ dicit̃ rõ ĩquãtũ per inq̃ſitionẽ quãdã ꝑuenit ad cognoſcẽdũ itelligibilẽ veritatẽ. Et q᷑ intellectus nõ ſit pn̄ᵐ motꝰ: ꝓbat ꝑmo quãtũ ad ſpeculatiuũ intellectũ:q꞉ cũ intellectꝰ ſpeculatiuꝰ ſpeculatiue ↄſideret ea que ſũt tm̃ ſpeculabilia:⁊ nullo mõ agibilia:ſicut cũ ↄſiderat q᷑ triãgulus hẽt tres angulos eq̃les duobꝰ rectis:⁊ alia huiꝰ:manifeſtũ eſt q᷑ ſpeculatiuus itellectꝰ nõ ſpeculat̃ aliq̃d agibile:neq̃ꝫ dicit aliq̃d de fugibili ⁊ ꝓſequibili:⁊ ſic nõ põt mouere:q꞉ ſemper motꝰ eſt fugiẽtis aliq̃d ſm̃ appetitũ aut ꝓſequẽtis. Aliq̃n aũt itellectꝰ ↄſiderat aliq̃d agibile:nõ tñ practice:ſꝫ ſpeculatiue:q꞉ ↄſiderat ipm̃ in vniuſl:⁊ nõ ſm̃ q᷑ eſt pn̄cipiũ ꝑticularis operis. Et de h̃ ↄͥter dicit:q᷑ neq̃ꝫ itellectus(cũ fuerit ſpeculatiuꝰ).i. ſpeculatiue cõſiderauerit (aliq̃d huiꝰ).i. aliq̃d agibile nõdũ ꝓcipit ꝓſequi vel fugere:ſicut cũ multotiẽs itelligimꝰ terribile aliqͦd vel delectabile. Sed itellectus nõ iubet timere vel deſiderare ſed aliq̃n mouet̃ coꝛ ad timẽdũ abſq̃ꝫ iperio itellectꝰ. Et ſi iterũ delectabile moueat appetitũ:erit aliq̃ alia ꝑs q̃ꝫ coꝛ que mouet̃. Et h̃ dicit ꝑꝑ opiõnẽ Platonis:q̃ poſuit ꝑtes aĩe eẽ ſubto diſtictas:ita q᷑ iraſcibilis:cuiꝰ eſt timere ſit in coꝛde:⁊ cõcupiſcibilis ſit in aliq̃ alia ꝑte coꝛporis:puta in epate. Sic igit̃ manifeſtuꝫ eſt q᷑ intellectus ſpeculatiue conſiderando aliquid agibile non mouet:ex quo patet q᷑ itellectus ſpeculatiuus nullo modo mouet aliquid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea itellectꝰ nõnunq̃ꝫ iubet:rõq̃ꝫ fugere aliq̃d aut ꝓſeq̃ dicit. At nõ obtẽperat hõ neq̃ꝫ mouet̃: ſed agit cupiditate: vt in ipſo fieri ſolet incõtinẽte. Dino aũt ꝓſepe fieri videmꝰ: vt nõ medeat̃ hiſce q̃ medicinã hẽt:nec hiſce ↄficiat ſtatuã:qui ſtatuariã hẽt artẽ. Propterea q᷑ nõ ars ipſa neq̃ꝫ ſcia:ſed aliquid aliud hanc habet vim ⁊ potentiã vt per ipſam artem aliquid ſcientiamq̃ꝫ agatur.

Tex.c. 47. ¶ Amplius ⁊ precipiẽte itellectu ⁊ dicẽte itelligentia fugere aliquid aut proſequi nõ mouetur:ſed ſm̃ cõcupiſcentiã agit: vt incontinens. Et totaliter videmus quoniã habẽs medicatiuam nõ ſanatur:tanq̃ꝫ alterius propꝛiũ ſit agere ſm̃ ſcientiam:ſed non ſcientie.

¶ Probat q᷑ nec ẽt itellectꝰ practicꝰ mouet dicẽs:q᷑ nec ẽt itellectu practico percipiente:qđ ↄtingit cũ intelligẽtis dicit aliquid fugiẽdũ aut ꝓſequẽdũ. nõ ꝓpter h̃ hõ mouet̃:ſꝫ agit ſm̃ ↄcupiſcẽtiã:ſicut pꝫ de incõtinẽtibꝰ: qui habẽt rõnẽ rectã:ſed nõ ĩherẽt rõni recte. vñ videt̃ q᷑ itellectꝰ nõ moueat. Probat aũt idẽ ex medicis q̃ habẽtes ſciam medicatiuã ⁊ nõ ſanant̃:q꞉ nõ faciunt ea in ſeipſis que ꝓcipit ars eis. Ex quo vꝫ q᷑ agere ſm̃ ſciam nõ ſit ſcie practice:ſꝫ alicuiꝰ alteriꝰ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ At vͦo nec appetitus auctoꝛ atq̃ꝫ ꝑnceps huiꝰ eſt motionis. Cõtinẽtes eni q̃ꝫ q̃ꝫ appetunt atq̃ꝫ cupiũt: non tamen agunt ea que cupiunt:ſed intellectũ ipm̃ ſequuntur:rationiq̃ꝫ obtemperant.

T.c.48 ¶ At vͦo neq̃ꝫ appetitus huiuſmodi motus dominus eſt. Abſtinentes enim appetentes ⁊ cõcupiſcentes non operantur quoꝛum appetitũ habent:ſed conſequuntur intellectum.

¶ Oſtendit q᷑ pars appetitiua nõ ſit dominatiua ſuper huc motũ:q꞉ videmus q᷑ cõtinentes appetunt ⁊ cõcupiſcunt:ſed nõ operant̃ ea quoꝝ habẽt appetitum. E conuerſo eſt in incõtinentibꝰ. vt manifeſtius apparet in 7ͦ ethi. Uidetur igit̃ q᷑ neq̃ꝫ appetitus moueat. cap.1ͦ.

¶ Uident̃ igit̃ duo hec eẽ mouẽtia vel appetitꝰ vel intellectꝰ:ſi quis imaginationẽ vt quãdã intellectionẽ eſſe ponat. Nam ⁊ hoĩes magis imaginationẽ q̃ꝫ ſciam pleruq̃ꝫ ſequunt̃:⁊ in ceteris aĩalibꝰ nõ itellectio neq̃ꝫ rõ:ſed imaginatio ĩeſt. Hec igit̃ ambo intellectꝰ ⁊ appetitꝰ mouẽdi motu dicto pꝛĩcipia ſũt.

¶ Uident̃ aũt duo hec mouẽtia:aut appetitus: aut intellectus:ſi aliq̃s phãtaſiã poſuerit ſicut intellectũ quẽdã. Multa eni ꝓter ſciam ſequũtur phantaſiã. Et in alijs aĩalibꝰ nõ intellectiuũ neq̃ꝫ rõ eſt:ſꝫ phantaſia. Utraq̃ꝫ hec ergo motiua ſm̃ locũ itellectꝰ ⁊ appetitꝰ. Lec. XV.

POſtq̃ Ph̃us ꝓceſſit diſputatiue ad ingrẽdũ q̃d ſit pn̄ᵐ motꝰ localis ĩ aĩalibꝰ:hic determinat v̄itatẽ. Et pͦ oſtendit in vniuſl q̃d ſit pn̄ᵐ motꝰ. 2ͦ q̃uo h̃ pn̄ᵐ diuerſimode in diuerſis reperit̃. ibi(Dino q̃dẽ igit̃.) Circa pͫ duo facit. Primo oſtẽdit q̃d ſit pn̄ᵐ motꝰ in aĩalibꝰ. Scđo docet oꝛdinẽ q̃uo motꝰ iſte cõplet̃ quãtũ ad motoꝛes ⁊ mobilia. ibi(Specie q̃dẽ igit̃.) Circa pͫ tria facit. Pꝛimo ponit eẽ duo pn̄ᵃ motꝰ. Scđo reducit ea in vnũ. ibi(Intellectꝰ aũt.) Tertio ſoluit obiectionẽ ſuperius poſitã. ibi (Atñ aũt appe.) Dicit ḡ pͦ q᷑ ↄſideratis his que ꝓdicta ſũt:cũ manifeſtũ ſit q᷑ vegetatiua ꝑs nõ ſit mouẽs:⁊ ſilr neq̃ꝫ ſenſus:cũ nõ oĩa in q̃bꝰ hec ſũt moueri iueniant̃: vt pꝫ ex dictis: vident̃ duo hec eẽ mouẽtia. ſ. appetitꝰ ⁊ itellectꝰ:ita tñ q᷑ ſub itellectu phãtaſia cõpꝛehẽdat̃ que hꝫ aliq̃d ſile itellectui:ĩquãtũ mouet ad abſentiã ſenſibiliũ ſicut itellectꝰ:q꞉ hec ẽt eſt pn̄ᵐ motꝰ. Multi.n. hoĩes pretermiſſa ſcia itellectꝰ ſequunt̃ in ſuis motibꝰ phantaſiã: ſicut illi qui nõ ſm̃ rõnẽ agũt:ſꝫ ipetu mouent̃ ad aliq̃d agẽdũ. Et in alijs aĩalibꝰ manifeſtũ eſt q᷑ nunq̃ꝫ itellectꝰ eſt neq̃ꝫ rõ que mouere poſſit:ſed ſolũ phantaſia. In hominibꝰ vͦo eſt phantaſia ⁊ itellectꝰ. Sic ergo manifeſtuꝫ eſt q᷑ vtraq̃ꝫ hec mouẽt. ſ. intellectus cõpꝛehẽdens ſub ſe phantaſiam:⁊ appetitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellectꝰ is inquã qui alicuiꝰ grã rõcinat̃:quiq̃ꝫ ꝑncipiũ eſt agẽdi. Atq̃ꝫ hic fine ab itellectu ↄtẽplatiuo differt. Appetitꝰ ẽt oĩs alicuiꝰ eſt grã:cuiꝰ eni eſt appetitio. i. pꝛincipiũ itellectꝰ actiui. At ipm̃ vltimũ ꝑncipiũ eſt actionis. Quare nõ ſine rõne pꝛincipia mouẽdi vident̃ hec eẽ duo:appetitꝰ inq̃ꝫ ⁊ mẽs ea que ꝑncipiũ eſt agẽdi. Ipſum eni appetibile mouet:⁊ ꝓpterea mẽs mouet:qꝛ appetibile ipſiꝰ pꝛincipiũ eſt. Imaginatio quoq̃ꝫ cũ mouet nõ abſq̃ꝫ appetitiõe mouet. Unuꝫ igit̃ eſt id qđ mouet ipſum inq̃ꝫ appetitũ. Nã ſi duo itellectꝰ atq̃ꝫ appetitꝰ mouerẽt: ꝑ aliquã cõem vtiq̃ꝫ formã mouerẽt. Tũc aũt itellectus q̃dẽ nõ videt̃ abſq̃ꝫ appetitu moueri. Uolũtas enim appetitus eſt quidã:atq̃ꝫ cũ ſit motus:per rõnem ⁊ etiã per voluntatẽ ſit. Appetitus autẽ abſq̃ꝫ rõne mouet. Cupiditas eni ⁊ ipſa q̃dã eſt appetitus.

Tex.c. 49. ¶ Intellectus aũt ꝓpter aliquid rõcinaẽ: ⁊ qui
practic⁹ eſt. Differt aũt a ſpeculatiuo ſm finẽ.
Et appetitus ꝓpter aliquid omnis eſt. Cuius
eni appetitus: hoc pricipiũ practici itellectus.
Ultimũ aũt principiũ actionis. Quare rõna/
biliter hec duo videnẽ mouentia appetitus ⁊
intelligentia practica. Appetibile eni mouet. ⁊
ꝓpter hoc intelligẽtia mouet: qꝛ principiũ hoc
eſt qδ appetibile. Et phantaſia aũt cũ moueat
nõ mouet ſine appetitu. Unũ igiẽ mouens qδ
T.c.50. appetimus. Si enim duo intellectus ⁊ appeti
tus mouebant: ſm cõmunẽ vtiq3 aliquã ſpẽm
mouebant. Tunc aũt intellectus nõ videẽ mo
uens ſine appetitu. Uolũtas eni3 appetit⁹ eſt.
Cum aũt ſm rõnẽ moueẽ: ⁊ ſm voluntatẽ mo
uetur. Appetitus aũt mouet ꝑter rationẽ. Cõ
cupiſcentia enim appetitus quidã eſt.

¶ Reducit ꝑdicta mouẽtia in vnu3. Et circa h tria facit
Pꝛio oſtẽdit ꝓpoſitũ. Scdo ex eo qδ eſt oſtẽſu3 aſſignat
cãm cuiuſdã accidẽtis circa motũ aialiũ. ibi (Intellect⁹
qdẽ igiẽ.) 3° ĩprobat diuiſionẽ potẽtiaꝝ quã antiq pone
bãt. ibi (Diuidẽtib⁹ aũt.) Dicit ḡ ꝑ° ꝙ itellect⁹ q mouet:
eſt itellect⁹ qui rõcinaẽ ꝓpter aliqd: nõ ꝓpter rõcinari
tm: ⁊ hic eſt itellect⁹ practic⁹ qui differt a ſpeclatiuo ſm
finẽ. Nã ſpeculatiu⁹ ſpeculaẽ veritate3: nõ ꝓpter aliqd
aliud: ſed ꝓpter ſeipm tm: practic⁹ aũt ſpeculaẽ verita/
tẽ ꝓpter opationẽ. Et manifeſtũ eſt ꝙ ois appetitus eſt
ꝓpter aliqd. Stultũ eni eſt dicẽ ꝙ aliqs appetat ꝓpter
appetere. Nã appetẽ eſt qdã mot⁹ in aliud tendẽs. Sed
illud cui⁹ eſt appetit⁹. ſ. appetibile eſt ꝑn^m itellect⁹ practi
ci. Nã illud qδ eſt ꝑ° appetibile eſt finis a quo ĩcipit ꝯſi
deratio itellect⁹ practici. Cũ. n. volum⁹ aliqd deliberare
de agẽdis ꝑ° ſupponim⁹ finẽ. deĩde ꝓcedim⁹ per ordinẽ
ad ingrẽdũ illa que ſunt ꝓpter finẽ: ſic ꝓcedẽtes ſemꝑ
a poſteriori ad ꝑus. vſq3 ad illud qδ nobis ĩminet ꝑmo
agẽdũ. Et h eſt qδ ſubdit: ꝙ vltimũ de actiõe itellectus
practici eſt ꝑn^m actionis. i. illud vñ debem⁹ actionẽ inci
pere. Unñ rõnabilr dictũ eſt ꝙ hec duo ſũt mouẽtia. ſ. ap
petit⁹ ⁊ itellect⁹ practic⁹: qꝛ. n. ipm appetibile qδ eſt ꝑ^m
ꝯſideratũ ab itellectu practico mouet. ꝓpter h dẽ itelle
ct⁹ practic⁹ moueẽ: qꝛ. ſ. ei⁹ ꝑn^m qδ eſt appetibile mouet.
Et qδ dẽ de itellectu: itelligẽdũ eſt ẽt de phantaſia: qꝛ cũ
phãtaſia mouet: nõ mouet ſine appetitu. Non. n. mouet
niſi iquãtũ repñtat appetibile: ſicut nec intellectus. Sic
igiẽ appet ꝙ vnũ eſt mouẽs. ſ. appetibile. h. n. appetitũ
mouet: ⁊ eſt ꝑn^m itellect⁹: que duo ponebanẽ mouentia.
Et hoc rationabile eſt ꝙ hec duo mouẽtia reducanẽ in
vnũ qδ eſt appetibile: qꝛ ſi ponebanẽ hec duo itellect⁹ ⁊
appetit⁹ eẽ mouẽtia reſpectu eiuſdẽ mot⁹: cũ vnius effe
ctus ſit vna cã ꝓpꝛia: neceſſe eſt ꝙ moueãt hec duo ſm
aliquã cõe3 ſpẽm. Nõ eſt aũt dicẽdũ ꝙ appetit⁹ moueat
ſub ſpe itellectus: ſed magis ecõuerſo: qꝛ itellect⁹ nõ iue
niẽ mouẽs ſine appetitu: qꝛ volũtas ſm quã mouet itel
tex.c.10. lect⁹ eſt qdã appetit⁹. Et rõ hui⁹ aſſignaẽ in 9° meta. qꝛ
cũ rõ ſcie practice ſe hẽat ad oppoſita: nõ mouet niſi de/
termineẽ ad vnũ per appetitu. Sed appetit⁹ mouet ſine
rõne: ſicut p3 ex his que ex ꝯcupiſcẽtia mouenẽ. Cõcupi
ſcẽtia. n. eſt appetit⁹ qdã. Exẽplificat aũt magis de ꝯcu/
caꝑ.6°. piſcẽtia q̃3 de ira: qꝛ ira h3 aliqd rõnis: nõ aũt ꝯcupiſcen
tia: vt ꝓbat Phus in 7° ethi. Et ſic p3 ꝙ mouentia redu/
canẽ ad vnũ qδ eſt appetibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellect⁹ igiẽ rect⁹ eſt ois: at appetit⁹ atq3 imagi
natio ⁊ recta eſt ⁊ nõ recta. Quocirca ſemꝑ qdẽ ipm
appetibile mouet. Hoc aũt eſt aut vere bonum: aut
apparẽs bonũ. Attñ nõ oẽ bonu3 mouet: ſed id qδ
ſub actionẽ cadit. Sub actionẽ aũt cadit: qδ aliter
ſeſe habere ẽt põt. Patet igiẽ talẽ aie vim atq3 po/
tentiam pꝛincipium eſſe mouendi: que quidem eſt ea
quã appetitum conſueuimus appellare.

¶ Intellectus quidem igitur omnis rectus eſt. T.c.51.
Appetitus autem ⁊ phantaſia recta ⁊ non re/
cta. Unde ſemper quidem mouet appetibile.
Sed hoc eſt bonu3: aut apparens bonũ. Non
omne aũt: ſed agibile bonum. Agibile autẽ eſt
contingens ⁊ aliter ſe habere. Qδ quide3 igiẽ
huiuſmodi potentia mouet anime que vocaẽ
appetitus manifeſtum eſt.

¶ Aſſignat ex ꝑdictis rõnẽ cuiuſdã accidẽtis circa motũ
vel actionẽ: oſtẽdẽs. ſ. q̃re in actionib⁹ ⁊ motib⁹ nr̃is erra
mus. Et dicit ꝙ (ois itellect⁹ eſt rect⁹) qδ itelligẽdũ eſt
de itellectu ꝑncipioꝝ. Nõ eni erram⁹ circa ꝑ° ꝑn^a in ope
rabilib⁹: cuiuſmodi ſunt: nulli nocẽdũ eẽ: nõ eẽ aliqd in/
iuſte agẽdũ. ⁊ ſilia: ſicut nec erram⁹ circa ꝑ° ꝑn^a in ſpecu
latiuis. In his aũt que ſunt poſt ꝑn^a: ſiqdẽ recte ꝯſidera
mus: ꝓcedit ex rectitudine que eſt circa ꝑ° ꝑn^a. Si aũt a
rectitudine deuiam⁹: ꝓcedit ex errore qui accidit in rõ/
cinãdo. Sed appetit⁹ ⁊ phãtaſia: qui ẽt moueẽ: ſunt ⁊ cũ
rectitudine ⁊ ſine rectitudine. Et iõ in actionib⁹ nr̃is cõ
tingit deficere a rectitudine ſm ꝙ deficim⁹ ab itellectu
⁊ rõne. Unde p3 ex ꝑdictis ꝙ appetibile ſemꝑ mouet.
Hoc aũt appetibile eſt aut vere bonũ qñ ꝯſiſtiẽ in iudi
cio itellect⁹ recti: aut apparens bonũ qñ declinat a iudi
cio itellect⁹ recti ꝓpter appetitũ vel phantaſiã. Nõ aũt
omne bonũ eſt appetibile ⁊ mouens: ſed bonu3 agibile:
qδ eſt bonũ applicatũ ad operationẽ: ⁊ hoc cõtingit ali/
ter ſe habere: ſicut omnia que noſtre actioni ſubdantur.
Unde bonũ vltimũ ⁊ neceſſariam in ſua vniuerſalitate
ꝯſiſtẽs nõ mouet. Manifeſtũ eſt igiẽ ꝙ potẽtia aie que
diciẽ appetitus ſit mouens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cõſtat eos oportere qui partes aie diuidũt: ſi mδ
potẽtias ipſas diuidãt atq3 ſeparẽt: cõplures ipſas
eẽ ꝯcedere: nutriẽdi principiũ ſentiẽdi intelligendi
deliberandi ⁊ appetendi. Hec enim plus inter ſeſe
differunt: q̃3 potentia cupiendi ac iraſcendi.

¶ Diuidentibus aũt aie partes: ſi ſm potẽtias T.c.52.
diuidant ⁊ ſeparãt: valde multe fiunt: vegeta/
bile: ſenſitiuũ: intellectiuũ: conſiliatiuũ: adhuc
appetitiuum. Hec enim plus differunt abinui
cem q̃3 concupiſcibile ⁊ iraſcibile.

¶ Excludit illud quod antiqui dixerunt de diſtinctione
partiũ motiuarũ dicẽs: ꝙ diuidẽtib⁹ partes aie in rõna/
lem iraſcibilẽ ⁊ ꝯcupiſcibilẽ: ſi ipſi itẽdũt diſtiguere po/
tẽtias aie abiuicẽ ſepatas multo plures fient q̃3 ipſi po/
nãt. ſ. vegetabile ſenſibile itellectiuũ ꝯſiliatiuũ ⁊ appeti
tiuũ. Diſtiguit aũt ꝯſiliatiuũ ab appetitiuo: ſicut ⁊ in 6° caꝑ.2°.
ethi. diſtinguiẽ rõcinatiuũ qδ eſt ꝯtingẽtiũ: a ſciẽtifico:
qδ eſt neceſſarioꝝ: ⁊ ea rõne que ibi tãgiẽ. Hec aũt ptes
aie plus differũt abinuicem: q̃3 cõcupiſcibile ⁊ iraſcibile
que cõprehenduntẽ ſub appetitu ſenſitiuo: vnde plures

ſunt partes q̄ ipſi ponant. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Cum aūt appetitiões iter ſeſe ꝯtrarie fiāt: qđ qdē tū fit: cū rō cupiditaſq; ꝯtrarie ſunt: idq; fieri ſolet in hiſce que ſentiūt atq; ꝑcipiūt tēpus: mens eni ob futurū retrahere iubet. Cupiditas v̓o ꝑſens ipm ꝓſequit̄. Nā qđ iam afficit voluptate id ꝛ ſimpliciter afficere voluptate: ꝛ abſolute bonum eſſe videt̄: ex eo ſane q̓ futurum nō perſpicit̄.

Te.c.53. ℂ Quoniā aūt appetitus fiūt ꝯtrarij adinuicē: hoc aūt accidit cū ratio ꝛ concupiſcētia cōtrarie fuerint. Fit aūt in ipſis tēporis ſenſuȝ habētib⁹. Intellect⁹ qdē igit̄ ꝓpter futurū: retrahere iubet. Cōcupiſcētia aūt ꝓpter ipm iam. Videt̄.n. ꝙ iā delectabile: ꝛ ſimplr̄ delectabile: ꝛ bonū ſimplr̄: ꝓpterea qđ nō videt̄ qđ futurū.

ℂ Excludit quādā obiectionē ſupra poſitā ad oſtēdēduȝ ꝙ appetit⁹ nō mouet per hoc ꝙ ꝯtinētes: appetitū nō ſequunt̄. Sed hec rō ſoluit̄: q̓ in hoīe ſunt ꝯ̄rij appetitus: quoꝝ vnū ꝯtinētes ſequunt̄: ꝛ alij repugnāt. Dicit ḡ ꝙ q̓ pōt fieri appetit⁹ ꝯ̄rij adiuiceȝ: h̓ ꝯtingit cū rō ꝯcupiſcētie ꝯ̄riat̄: ꝛ fit ꝛ accidit h̓ in habētib⁹ ſēſuȝ tēporis.i. qui nō ſolū cognoſcūt qđ in ꝑſenti eſt: ſed ꝯſiderāt ꝓteritū ꝛ futurū: q̓ itellect⁹ qn̄q; ab aliquo ꝯcupiſcibili retrahere iubet ꝓpter futurā ꝯſiderationē. Sicut cū febricitāti ex iudicio itellect⁹ videt̄ a vino abſtinēdū eſſe ne febris incaleſcat. Sed ꝯcupiſcētia incitat ad accipiēduȝ ꝓpter ipm iam.i. ꝓpter illud qđ in ꝑſenti eſt. Videt̄.n. qđ in pn̄ti eſt delectabile: eē ſimplr̄ delectabile ꝛ bonū: ex eo ꝙ nō ꝯſideraī vt futurū. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Specie qdē vnū id eſt ꝑfecto qđ mouet appetitiuum inq̄ vt appetitiuū eſt: atq; appetibile oīum eſt mouētiuȝ primum. Hoc enim mouet. ꝛ nō mouetur mente aut imaginatione perceptuȝ: numero v̓o plura ſūt ea que mouent.

Tex.c. 54. ℂ Specie quidē igitur vnū erit mouens: appetibile aut appetitiuū. Primū autem omnium appetibile. Hoc enim mouet cum non mouetur: eo ꝙ ſit intellectiuum aut imaginatiuum. Numero autem plura mouentia.

ℂ Oſtēdit ordinē mot⁹. Et circa h̓ tria facit. Primo oſtēdit q̄ñ mouētia ſunt vnū ꝛ q̄ñ plura. Scđo q̄ñ ordinant̄ adinuicē. ibi (Qm̄ aūt tria ſunt.) 3° ſūmarie determinat de vnoquoq; coꝝ quedā que ad motuȝ reqrunt̄. ibi (Nūc aūt.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ ſi mouētia ꝯſideranī formaliter ꝛ ſm ſpēm: vnū erit mouēs.ſ. appetibile vel appetitiuū: q̓ iter oīa p̄mū mouēs eſt appetibile. h̓ eni eſt mouēs nō motū: inquātū eſt imaginatū vel intellectū. Manifeſtū eſt eni ꝙ 2ª mouētia nō mouent̄ niſi iquātū participant p̄ᵐ. Unde oīa ꝯueniūt in ſpecie p̄mi mouentis. Quis aūt oīa ꝯueniant in ſpecie p̄mi mouentis. tamen numero ſunt plura. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ At v̓o cū tria ſint in aīaliū motu: vnum id qđ mouet: ſcđꝫ id quo mouet: ꝛ tertiū id qđ mouet̄: atq; id qđ mouet ſit duplex: nā aliud eſt imobile: aliud mouet atq; mouet̄: imobilē qdeȝ id bonum eſt: qđ ſub actionē cadit: id v̓o qđ mouet atq; mouet̄ eſt ipſuȝ principiū appetēdi. Mouet̄ eni id qđ appetit ea rōne qua appetit: ꝛ appetitio eſt mot⁹ qdā vel opatio. Id aūt qđ mouet̄ eſt aīal ipm. At quo mouet appetitus vt inſtrumento. Id iam corpori tribuēdū eſt. Quocirca de ipo tūc eſt ꝯtēplādū: cū de cōmunib⁹ aīe corporiſue operib⁹ atq; officijs ꝯtemplabimur.

ℂ Quoniā aūt tria ſūt. vnū qdē mouēs: ſcđm aūt quo mouet: ꝛ tertium qđ mouet̄. Mouēs autem duplex: aliud quidem imobile: aliud qđ mouetur. Eſt autem imobile actuale bonum: mouēs aūt ꝛ qđ mouetur appetitiuū. Mouetur enim qđ appetit ſm ꝙ appetit: ꝛ appetitus actus aut motus qdam eſt. Qđ aūt mouet̄ animal eſt. Quo v̓o mouet organo appetit⁹: iam hoc corporeū. Unde in cōmunib⁹ anime ꝛ corporis operibus conſiderandum eſt de ipſis.

ℂ Aſſignat ordinē mot⁹ ꝛ dicit ꝙ tria ſunt que iueniunt̄ in motu. Unū qđ eſt mouēs: ꝛ aliud eſt organū quo mouens mouet: ꝛ tertiū eſt qđ mouet̄. Mouens aūt eſt duplex. vnū qdē imobile: ꝛ aliud qđ eſt mouēs motum. In motu igit̄ aīalis: mouēs qđ nō mouet̄ eſt bonū actuale qđ mouet appetitū: put eſt itellectū vel imaginatū. Sȝ mouēs motū eſt ipſe appetit⁹: q̓ oē qđ appetit iquātuȝ appetit mouet̄: ꝛ ipm appetere eſt qdā actus vel mot⁹: put mot⁹ eſt actus perfecti: put dictū eſt de operatione ſenſus ꝛ intellect⁹. Qđ aūt mouet̄ eſt aīal. Organū autē quo appetitus mouet eſt aliquid corporeuȝ.ſ. qđ eſt p̄mū organum motus: ꝛ ideo de huiuſmodi organis conſiderandum eſt in operationib⁹ cōmunib⁹ anime ꝛ corporis. Determinat enim de hoc: in libro de cauſa motus animalium. In hoc enim libro intēdit determinare de anima ſm ſe. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Nūc vt in ſumma dicam⁹ id qđ mouet vt iſtrumētum: ibi eſt collocādū vbi idē principij rōnē finiſue ſubit: vt in cardine fit. Hic eni cōuexuȝ ꝛ ꝯcauū eſt: quoꝝ alterū finis: alterū principiū eſt. Quapropter alterū q̇eſcit alterū mouet̄. Sunt rōne qdē diuerſa: magnitudine v̓o nō ſeparant̄. Uniuerſa namq; pulſu tractuq; mouent̄. Iccirco opꝫ peride atq; in circulo aliquid manere: ꝛ hinc incipere motum.

ℂ Nunc autē vt in ſumma dicatur mouens organice vbi principium ꝛ finis idē: velut in circulatione. hoc eſt gibboſum ꝛ concauuȝ. Hoc quidem finis: illud v̓o principiū. Unde aliud quidem quieſcit: aliud v̓o mouetur. Ratione quidem altera entia: magnitudine v̓o inſeparabilia. Omnia enim pulſu ꝛ tractu mouentur. Propter quod opꝫ ſicut in circulo manere aliquid: ꝛ hinc incipere motum. Te.c.55.

ℂ Sūmarie determinat de organo motus localis ꝛ dicit in ſūma: ꝙ p̄mū mouēs organice opꝫ tale eē vt in eodē ſit ꝛ p̄ncipiū ꝛ finis motus: ſicut in quadā circulatiōe in qua eſt gibboſum ꝛ cōcauū: quorū vnū eſt quaſi finis: ꝛ aliud quaſi p̄ncipiū. Nā cōcauū eſt ſicut finis: gibboſitȝ aūt videt̄ eſſe ſicut p̄ncipiū motus. Scđm cōcauitatem eni cōtrahit̄ in ſeipſo: ſm gibboſitatē v̓o attendit̄ eius dilatatio: put ab ipſo ſit p̄ncipiū motus ꝛ pulſus. Et q̓ in ipſo eſt p̄ncipiū motus ꝛ finis: p̄ncipiū aūt mot⁹ opꝫ eſſe imobile in vnoquoq; motu: ſicut cū mouet̄ manus q̇eſcit bracchiū: ꝛ cū mouet̄ bracchiū quieſcit humerus: ꝛ ſic oīs motus ab aliquo imobili ꝓcedit: opꝫ ꝙ in ipſo

organo mot⁹ qḋ eſt cor:ſit aliq̄d q̄eſcēs inquātū eſt p̄n^m motus:ꝛ aliud qḋ mouet̃ inquātuꝫ motus terminat̃ ad ip̄m. Et hec duo in ipſo.ſ.quieſcens ꝛ motū ſunt diuerſa rōne:lꝫ ſubiecto ꝛ magnitudine ſint abinuicē inſeparabilia. Et ꝙ oporteat ibi eſſe p̄n^m motus ꝛ finis ꝛ per ꝯñs q̄eſcens ꝛ mobile:manifeſtū eſt ex h̄ ꝙ oīs mot⁹ aīalis cōponit̃ ex pulſu ꝛ tractu. In pulſu aūt id qḋ eſt mouēs eſt tm̄ p̄n^m motus:q꞉ pellens elongat a ſe id qḋ pellitur. Sed in tractu id qḋ mouet eſt terminus motus:q꞉ trahēs:ad ſe mouet id qḋ trahit̃. Et ꝓpter hoc opꝫ ꝙ p̄mū organū motus localis in aīali ſit ꝛ vt p̄cipium motus:ꝛ vt terminus. Et ideo opꝫ ꝙ in eo ſit aliquid manēs:ꝛ tñ ꝙ hinc incipiat motus:ſicut apparet in motu circulari. Nā corpus qḋ circulariter mouet̃ ꝓpter imobilitatē cētri ꝛ poloꝝ nō mutat totaliter locū:niſi forte rōne:ſed ſm totū manet in eodē loco ſm ſubm̄:partes aūt variāt locū ſubiecto ꝛ nō rōne tm̄:ſic ēt eſt in omni motu cordis. Nā cor in eadē p̄te corporis confixū manet:ſed mouet̃ ſm dilatationē ꝛ ꝯſtrictionem vt cauſet motū pulſus ꝛ tract⁹:ꝛ ſic quodāmō eſt mobile:ꝛ quodāmō q̄eſcēs.

℄ Omnino igit̃ vti diximꝰ:hoc ſuipſi⁹ motiuum eſt aīal:quo eſt appetitiuū. At appetitiuū ſine imaginatione nō eſt. Oīs aūt imaginatio aut rōnis eſt particeps:aut eſt ſenſitiua. Atq꞉ hui⁹ ꝛ belue p̄ticeps ſūt.

T.c.56. ℄ Omnino quidem igitur ſicut predictum eſt inquantum appetitiuum animal:ſic ipſius motiuum eſt. Appetitiuum autem nō ſine phantaſia. Phantaſia aūt omnis rationalis aut ſenſibilis eſt. Hac quidem igit̃ ꝛ alia animalia participant.

Lectio. XVI.

Poſtq̄ Ph̄s determinauit de p̄n° motiuo ſm localē motū in cōmuni ꝛ ſm ſe nunc determinat de ipſo per cōparationē ad diuerſa genera aīaliū. Et circa h̄ tria facit. Primo oſtēdit quid ſit cōmune oībus aīalibus participantibus motum. Secūdo quomō p̄ncipiū motiuū inuenitur in aīalibus imperfectis. ibi (Cōſiderandū aūt de imperfectis.) 3° oſtēdit quomō hoc p̄ncipiū motus ſit in animali perfectiſſimo qḋ eſt homo:differenter ab alijs aīalibus. ibi (Senſibilis quidē.) Dicit ergo p̄mo:ꝙ omne aīal inquantū eſt appetitiuū:ſic eſt ſuiipſius motiuum. Nam appetitus eſt cauſa ꝓpria motus. Sed appetitiuū nō eſt ſine phantaſia:que eſt vel rōnalis vel ſenſibilis. Senſibili aūt phantaſia:alia aīalia ab homine participant:nō aūt rōnali phantaſia. Conſiderandū aūt eſt ꝙ

tx.c.48. ſicut ſupra dictum eſt:ſicut ſub intellectu phantaſiā cōprehendit:ita etiam phantaſiam vſq꞉ ad intellectū extendit:ſequens nominis rationem. Nam phantaſia apparitio quedam eſt:apparet aūt aliquid ꝛ ſm ſenſum ꝛ ſm rōnē. Phantaſia etiam habet ſuam opinionē in abſentia ſenſibiliū vt rō ꝛ intellect⁹. ℄ Deinde cum dicit.

℄ At enī ꝯſiderādū eſt ēt:q̄d nā ſit id qḋ imperfecta aīalia motu ciet:q̄b⁹ ſenſus īeſt tātūmō tact⁹. Atq꞉ inueſtigādū eſt:ſi his ēt īſit imaginatio cupiditaſue:nec ne. Etenī dolor atq꞉ voluptas his īeſſe videt̃. Qḋ ſi hec inſunt:ꝛ cupiditatē neceſſe eſt eiſdē īneē. At quonā pacto his imaginatio ineſt. An aſſerēdū eſt vt videt̃ hec ꝛ in his ineſſe imaginationem inq̄ atq꞉ cupiditatem. Uerum vt indeterminate mouentur:ſic ꝛ hec ipſis inſunt indefinite.

℄ Cōſiderandū aūt ꝛ de imperfectis quid mouens eſt:q̄bus tact⁹ ſolū ineſt ſenſus:vtrū contingat phantaſiā ineſſe his:aut nō. Aut ꝛ cōcupiſcentiā. Uidet̃ enī letitia ꝛ triſtitia ineſſe. Si aūt hec:ꝛ ꝯcupiſcētiā neceſſe. Phantaſia aūt q̄uo vtiq꞉ inerit. Aut ſicut mouent̃ indeterminate:ꝛ hec inſunt q̄dē:indeterminate aūt inſunt.

℄ Oſtendit quid ſit principium motus in animalib⁹ imperfectis. Et dicunt̃ animalia imperfecta:quib⁹ ineſt ſolum ſenſus tactus. Et dicit ꝙ ꝯſiderandum eſt quid moueat ea:vtrum.ſ.in eis ſit phantaſia ꝛ cōcupiſcentia vel nō. Uidet̃ aūt ꝙ in eis ſit ꝯcupiſcētia:q꞉ in eis videtur eſſe letitia ꝛ triſtitia. Retrahūt enī ſe cum ab aliquo nociuo tangunt̃:ꝛ aperiunt ſe:ꝛ extendunt in illud qḋ eſt eis cōueniens:qḋ nō fieret niſi in eis eſſet dolor ꝛ delectatio. Si hec aūt ſunt in eis:neceſſarium eſt ꝙ in eis ſit cōcupiſcentia. Sed cū ꝯcupiſcētia ex ſenſu fiat delectationis:ſequit̃ ꝙ ꝯcupiſcētia nō ſit ſine phātaſia. Reſtat ergo querendū q̄uo in eis ſit phātaſia. Et videt ꝙ ſicut mouent̃:ita ineſt huiꝰ aīalib⁹ ꝛ phantaſia ꝛ ꝯcupiſcētia. Mouent̃ aūt nō determinate quaſi intēdentes aliquem determinatū locū in ſuo motu:ſicut accidit in aīalibus que mouent̃ motu ꝓceſſiuo que imaginant̃ aliquid diſtans. ꝛ illud concupiſcūt:ꝛ ad illud mouent̃. Sed huiꝰ aīalia iperfecta nō imaginant̃ aliqḋ diſtās:q꞉ nihil imaginant̃ niſi ad p̄ſentiam ſenſibilis. Sed cū ledant̃:imaginant̃ illud vt nociuū ꝛ retrahunt ſe:ꝛ cum delectant̃:extendant ſe ſuper illud ꝛ applicant ſe illi. Et ſic in eis eſt phantaſia vel ꝯcupiſcētia indeterminata:inquātum imaginant̃ ꝛ ꝯcupiſcunt aliquid vt conueniens:nō aūt vt hoc aut illud:aut hic aut ibi:ſed habēt cōfuſam imaginationem ꝛ cōcupiſcentiam. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Imagiatio ig:t̃ ſenſitiua rōne ēt in ceteris⁹ vti diximus aīalib⁹ ineſt. At deliberatiua his ineſt tm̄ in q̄b⁹ rō ineſt. Nā vtrū hoc agat an hoc:rōnis iā op⁹ atq꞉ officiū eſt. Atq꞉ neceſſe eſt vno quodā metire:maius enī ꝓſequit̃. Quare pōt vnū ex plurib⁹ phantaſmatib⁹ facere. Et hec eſt cā ſane cur nō oīs imaginatio videt̃ opinionem habere:q꞉ eam que eſt ex rōcinatione nō habet. At hec illā nimirū hēt. Quapropter deliberatiuū appetitus nō hēt.

℄ Senſibilis quidē igitur phantaſia ſicut dcm̄ eſt:ꝛ in alijs animalib⁹ ineſt. deliberatiua autē rationalibus ineſt. Utrum enim aget hoc aut hoc:iam rationis eſt opus. Et neceſſe vno mēſurare. Maius enim imitatur. Quare poteſt vnum ex pluribus phantaſmatibus facere. Et cauſa hec eius ꝙ opinionem non putari habere. Quoniam eam que ex ſyllogiſmo non hēt. Hec autem illam. Propter qḋ deliberatiuum non habet appetitus. T.c.57.

℄ Oſtēdit q̄uo p̄ncipiū motiuū ſit in hominib⁹. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit q̄uo p̄ncipiuꝫ mouens eſt in hominibus ratio deliberans. Scḋo q̄uo aliq̄n deliberatio rōnis per appetitū vincit̃. ibi (Uincit aūt.) 3° oſtēdit que ratio ſit mouens. ibi (Scientificū aūt.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ phātaſia ſenſibilis:vt ex dictis pꝫ eſt ēt in alijs animalibus:ſed illa que eſt per deliberationeꝫ eſt tm̄ in rationalibus:q꞉ cōſiderare vtrum hoc ſit agendum:aut hoc:qḋ eſt deliberare:opus eſt rōnis. Et in tali ꝯſidera

tione neceſſe eſt accipere aliquā vnā regulā vł finē vel aliquid huiꝰ ad qḋ menſuret̃ quid ſit magis agendum. Manifeſtum eſt.n.ꝙ hō (imitat̃).i.deſiderat id qḋ eſt magis in bonitate:ꝛ id qḋ eſt meliꝰ:melius aũt ſemꝑ diiudicamꝰ aliq̃ mēſura:ꝛ iō opꝫ accipe aliq̄ menſurā in deliberādo qd magis ſit agēdū.Et h̾ eſt mediū ex quo rō practica ſyllogiȥat qd ſit eligēdū. Unde māifeſtū eſt ꝙ rō deliberās pōt ex pluribꝰ phātaſmatibꝰ vnū facē.ſ. ex tribꝰ:quoꝝ vnū ꝑeligit̃ alteri:ꝛ 3ᵐ eſt q̈ſi mēſura que ꝑelegit.Et hec eſt cā q̈re aialia nō hñt opīonē:ſꝫ hēant phātaſiā:q̄ nō pñt vti ſyllō:per quē vnū ꝑeligāt alteri. Sed deliberatio rōnis hꝫ illā.ſ.opionem:alꝰ nō faceret ex pluribꝰ phātaſmatibꝰ vnū.Et ide eſt ꝙ appetitꝰ inferior qui ſequit̃ phantaſiā:nō hēt deliberationē:ſꝫ abſq̄ deliberatione mouet̃ ad ꝯcupiſcēdū:vel iraſcēdū:q̄.ſ. ſequit̃ phantaſiā ſenſibilē.¶ Deinde cum dicit.

¶ Uincit aũt interdū appetitus mouetq̄ volūtatē: interdū hec illū:appetitus inq̄ appetitum vt ſpera ſperā:cū in ꝯtinētia fit.Atq̄ ſemꝑ ſuꝑior magis eſt ꝑnceps mouetq̄ nā:q̄ ſit vt tres iaꝫ motꝰ efficiant̃.

¶ Uincit aũt ꝛ mouet aliq̄ñ deliberationē. Aliquādo aũt mouet ſeipm̄:ſicut ſpera appetitus appetitū:cū in ꝯtinētia fuerit. Natura aũt ſemper que ſurſuꝫ principalior eſt:ꝛ mouet:vt tribus lationibus iam moueatur.

¶ Oſtēdit qūo deliberatio rōnis vincat̃ ab appetitu iferiori:ꝛ dicit ꝙ appetitꝰ iferior qui eſt ſine deliberatione: vincit deliberationē:ꝛ remouet hoīem ab eo qḋ deliberauit.Aliq̄ñ ecōuerſo appetitus mouet appetituꝫ.ſ.ſuperior q̄ eſt rōnis deliberātis:eū q̄ eſt phantaſie ſenſibilis: ſicut in corporibus celeſtibꝰ ſpera ſuperior mouet inferiorē:qḋ accidit cū aliq̄s ꝯtinēs fuerit.Cōtinētis.n.eſt per deliberationē rōnis vincē paſſiōes.Et iſte eſt nālis ordo:vt ſuperior appetitꝰ moueat iferiorē:q̄ ēt in corporibꝰ celeſtibꝰ nāliter ſpera ſuperior ꝑncipalior eſt:ꝛ mouet iferiorē:ita ꝙ iferior mouet̃ tribꝰ motibꝰ localibus. Sicut ſpera Saturni mouet̃ ꝛ motu diurno qui eſt ſuꝑ polos mundi:ꝛ motu 3ᵒrio q̄ eſt ſuꝑ polos ȥodiaci:ꝛ ꝑter h̾ motu ꝓprio.Et ſimilr̄ appetitꝰ iſerior etſi aliquid de motu ꝓprio retineat:mouet̃ tñ nāli ordine motu appetitꝰ ſuperioris:ꝛ motu rōnis deliberātis.Si aũt ecōuerſo accidit ꝙ appetitꝰ ſuꝑior trāſmoueat̃ ab iferiori:hoc eſt ꝑter ordinē nālē.Unde ꝛ h̾ facit peccatū in moribꝰ: ſicut peccata ſunt mōſtra in nā.¶ Deinde cum dicit.

¶ Ea v̈o rō cui ſcie tribuunt̃:nō mouet:ſed manet. Cuꝫ aũt extimationū ac rōnūq̄ alia ſit vniuſ̄is alia ſingularis. Alia nāq̄ dicit oē bonū honoribus eſſe afficiēdū:hec v̈o dicit ꝛ me bonū eſſe hec iā opinio mouet:nō illa vniuſ̄is.Quin potius ambe mouēt. At illa quieſcens magis:hec autem non quieſcēs.

T.c.58. ¶ Scientificuꝫ aũt nō mouet:ſed manet.Quīn aũt hec quidē vniuerſalis extiſtimatio ꝛ ratio: alia v̈o particularis.Hec quidem eniꝫ dicit ꝙ oportet talem tale agere:hec aũt ꝙ hoc quideꝫ eſt tale. ꝛ ego talis. Jam hec mouet opinio:nō que vniuerſalis. Aut vtraq̄:ſꝫ hec q̄dem quieſcens magis.hec autem non.

¶ Oſtēdit que rō ſit mouēs.Et ꝑ° ſciēdū eſt ꝙ rō ſpeculatiua quā appellat ſciētificā nō mouet:ſꝫ in q̄ete eſt:q̄ tex.c.46. nihil de imitādo vel fugiēdo dicit:vt ſupra dcm̄ eſt. Ratio aũt practica quedā eſt vniuſ̄is ꝛ quedā particularis. Uniuſ̄is q̄dē:ſicut que dicit ꝙ opꝫ talē tale agē.ſicut filiū honorare parētes. Ratio aũt ꝑticularis dicit ꝙ hoc q̄dē eſt tale:ꝛ ego talis:puta ꝙ ego filꝰ:hunc honorē debeo nūc exhibē parēti. Hec aũt iā opinio mouet:nō aũt illa que eſt vniuſ̄is. Aut ſi vtraq̄ mouet:ſed illa que eſt vniuſ̄is mouet vt cā ꝑ° ꝛ q̄eſcēs:ꝑticularis v̈o vt cā ꝓxima ꝛ quodāmō motui applicata. Nā opationes ꝛ motꝰ in particularibꝰ ſunt.vñ opꝫ ad h̾ ꝙ motꝰ ſequat̃:ꝙ opinio vniuſ̄is ad particularia applicet̃.Et ꝓpter hoc etiaꝫ peccatū in actionibꝰ accidit q̄ñ opinio in particulari operabili corrūpit̃ ꝓpter aliquā delectationē:vel ꝓpter aliquā aliā paſſionē:que tñ vniuſ̄em opinionē nō corrūpit.

¶ Neceſſe eſt igit̃ oē qḋ viuit aiamq̄ hēt nutriendi vim hēre ab ortu generationeue vſq̄ ad iteritū corruptionēue ſuā. Neceſſe eſt.n.oē qḋ eſt ortuꝫ accretionē ꝛ ſtatū ꝛ decretionē hēe:que q̄dē vt pꝫ ſine nutritiōe fieri nequeunt. Neceſſe eſt igit̃ vniuerſis his que accreſcūt atq̄ decreſcūt ieſſe potētiā nutriēdi.

¶ Uegetabilē q̄dē igit̃ aiam neceſſe hēre omne qḋcūq̄ viuit:ꝛ hēt aiam a generatiōe vſq̄ ad corruptionē. Neceſſe eſt.n.qḋ generat̃ augmētum habere ꝛ ſtatum ꝛ decrementū:hoc auteꝫ ſine alimento eſſe impoſſibile. Neceſſe igit̃ ineſſe vegetabilem potentiam in omnibus generabilibꝰ corruptibilibus. T.c.59.

Lec. XVII.

Poſtq̃ phus determinauit de ſingulis ꝑtibus aie:hic oſtēdit qūo adinuiceꝫ ordinant̃.Et ꝑ° oſtēdit ꝙ neċe eſt aie partē vegetabilē in oībꝰ viuētibꝰ iueniri.Scḋo oſtēdit ꝙ ſenſitiua nō eſt in oībus:ſed in aliquibꝰ.ibi (Senſum aũt nō neceſſe.) Dicit ḡ ꝑ° ex his que ſupra de partibus aie determinata ſunt ꝯcludēs ꝙ oē qḋ viuit ꝛ per ꝯñs quācūq̄ partē aie hñs:neceſſe eſt ꝙ hēat aiam vegetabilē a ꝑncipio ſue gñationis vſq̄ ad ſuā corruptioneꝫ.Ex quo īnuit h̾ oē in aialibꝰ que gñant̃ ꝛ corrūpunt̃ intelligēdū. Hoc aũt ꝓbat ſic:q̄ neċe eſt ꝙ oē viuēs qḋ generat̃ habeat augmētū ꝛ ſtatū ꝛ decremētū:ſꝫ hec nō pñt accidere ſine alimēto:q̄ tēpore augmēti opꝫ ꝙ plus de alimēto ꝯuertat̃ q̄ ſufficiat ad ꝯſeruationē pexñtis magnitudinis:tēpore aũt ſtatꝰ eq̄liter:ſꝫ tēpore diminutiōis minus.Cū igit̃ vti alimēto ꝑtineat ad ꝑtē vegetabilē:neċe eſt ꝙ hec ꝑs aie ſit in oībꝰ viuētibꝰ que generant̃ ꝛ corrūpunt̃.Et ſic pꝫ ordo iſtiꝰ partis aie ad alias ꝑtes aie: q̄ oēs alie ꝑſupponunt iſtam.¶ Deinde cum dicit.

¶ At nō in oībꝰ viuentibꝰ neceſſe eſt ſenſum eſſe. Et eni neq̄ ea pñt tactuꝫ hēre:quoꝝ corpꝰ eſt ſimplex que nō ſine materia formarū ſunt ſuſceptiua. Neq̄ fieri pōt vt ſine h̾ ſēſu aialiū quicq̄ in rerū ſit rōne.

¶ Senſuꝫ aũt nō neceſſe in oībꝰ viuētibus. Neq̄ꝫ.n.quoꝝ ſimplex corpus cōtingit habere tactū. Neq̄ꝫ ſine hoc poſſe eſſe nulluꝫ aial. Neq̄ꝫ quecūq̄ꝫ nō ſuſceptiua ſpecierū ſine materia. T.c.60.

¶ Oſtēdit qūo ſe hēat ꝑs ſenſitiua ad viuētia.Et ꝑ° oſtēdit ꝙ nō eſt in oībꝰ viuētibꝰ.Scḋo oſtēdit in q̄bꝰ viuētibus ſit ibi (Animal aũt neceſſe.) Dicit ḡ ꝑ° ꝙ nō eſt neceſſariū ꝙ oīa viuētia hēant ſenſum:q̄ ſenſus tactꝰ ſine quo nullus aliꝰ pōt eē:ꝛ per ꝯñs neq̄ꝫ aliqḋ aial:cuiꝰ rō perficit̃ ex h̾ ꝙ hꝫ ſenſum:eſſe nō pōt in aliquo corpore ſimplici:q̄ organū ſenſus tactus neceſſe eſt eē in quadā

medietate

t°.c.t.60. medietatē īter ꝫria.vt ſupra oſtēſum eſt:qͦ nulli corꝑi ſimplici ꝯuenit:cū in corꝑib⁹ ſimplicib⁹ ſint excellētie q̄litatū ſenſibiliū:puta in igne excellētia calidi:in aqua excellētia frigidi.Silr ēt queciiqꝫ nō ſūt ſuſceptiua ſpecieꝝ ſine mā:nō habēt ſenſuꝫ.Nā ſenſus eſt ſuſceptiu⁹

t°.t.c.61. ſpecierū ſine materia:vt ſupra dictum eſt.Sunt autem quedā viuētia.ſ.plante:que ſunt propinqua corporibus ſimplicibus ꝓpter earū terreſtreitatē:ꝛ nō recipiūt ſpecies ſenſibiliū:niſi per mālem īmutationē:nō ergo oia viuentia habent ſenſum.❡ Deinde cum dicit.

❡ Animal aūt neceſſe eſt ſenſuꝫ habere:ſi nihil facit fruſtra nā.Nā vniuerſa que nā ꝯficiunt grā ſūt alicuius:aut ſunt caſus eoꝝ que alicui⁹ cā fiūt.Si igiꝫ corp⁹ qͦ hēt vim gradiēdi nō hēret ſenſum:corrūperet ſane:ꝛ nō ad ſuū ꝑficiſceret ꝑueniretqꝫ finē quē gdē op⁹ eſſe nāe ꝯſtat.Quo nāqꝫ pacto nutrietur.Immobilib⁹.n.adeſt nutrimentū eo in loco vbi ſunt orta:quo nutriri poſſunt ſuapte natura.

❡ Animal aūt neceſſe ſenſum hēre:ſi nihil fruſtra facit natura.Propter aliquid eni oia que ſunt natura ſubſiſtunt:aut concidētia ſunt eorum que ſunt propter aliquid.Si igitur omne ꝓceſſiuū corpus nō habet ſenſum:corrumpeꝫ vtiqꝫ:ꝛ ad finem non vtiqꝫ veniet qui eſt nature opus.Quomō eni aletur.Manentib⁹ gdeꝫ enim exiſtit vnde nutriri nata ſunt.

❡ Oſtēdit ꝙ oia aīalia habēt ſenſum.Et circa h̄ duo facit.Primo oſtēdit hoc de aīalib⁹ que mouenꝫ motu ꝓceſſiuo.Secūdo ſimpliciter de oīb⁹ aīalib⁹.ibi(At vō.) Circa p^m duo facit.Primo oſtēdit ꝓpoſitū.Secūdo excludit qͦdā per qͦ poſſet ſue rōni obuiari.ibi(Nō pōt aūt corp⁹.)Dicit ḡ p̄mo ꝙ neceſſe eſt ꝙ aīal ſenſum habeat.Ad qͦ ꝓbandū ꝓponit p̄mo ꝙ nā nihil facit fruſtra:qꝛ oia que ſunt in nā ſunt ꝓpter aliud.i.ꝓueniunt ex neceſſitate ex his que ꝓpter aliquid ſunt:ſicut natura facit mēbra ꝓpter aliquas operatiōes.Sed ex hoc ꝙ mēbra ſunt talis diſpoſitionis ſequiꝫ ꝙ habeāt aliq̄ accidētia:ſicut ꝙ habeāt piloſitates quaſdam vel colores vel corruptiōes que nō ſunt ꝓpter finē:ſed magis ꝓueniunt ex neceſſitate materie.Sic igiꝫ cū natura opereꝫ ꝓpter aliqd:ſi res naturales nō poſſent ꝓuenire ad finē quē natura intēdit:eſſent fruſtra.Sed nā fecit corp⁹ ꝓceſſiuū.i.aīalis qͦ pōt moueri motu ꝓceſſiuo:ſic organizatū ꝛ diſpoſitū ꝓpter motū:ꝛ vt per motū vlteri⁹ ꝓſequereꝫ alimētū per qͦ ꝯſeruareꝫ in eē.Hoc aūt nō poſſet eſſe ſi nō hēret ſenſum:qꝛ nō diſcerneret corruptibilia que poſſent ei obuiare:ꝛ ſic corrumpereꝫ:ꝛ nō ꝓueniret ad finē quē nā itēdit:vt.ſ.ꝯſeruēꝫ alimēto:qͦ ex motu acqriꝫ.Qūo enim alerenꝫ niſi quererent alimentum per motuꝫ.Nec eſt inſtantia de aīalibus īmobilibus:qꝛ aīalibus manētibus.i.īmobilibus exiſtit adiunctum illud vnde nata ſūt nutriri.vnde nō opꝫ ꝙ a remotis querant.Manifeſtū eſt igiꝫ ꝙ ſi corpora ꝓceſſiua nō haberent ſenſum:nō poſſent ꝯſeq̄ finē ad quē nā ordinauit:ꝛ ita eēnt fruſtra:qͦ eſt incōueniēs.❡ Deinde cum dicit.

❡ Fieri aūt nequit vt corpoꝝ quicqꝫ mobile atqꝫ ortum:aīam gdē hēat diſcernentē qꝫ mentē:ſenſu aūt vacet.Cur eni nō habebit?Aut eniꝫ aīe aut corpori idipm melius erit.At neutri videꝫ meli⁹ eē.Illa nāqꝫ ob hoc nō intelliget magis.Illud aūt non ob id ipſum magis perſiſtet.At vō neqꝫ corp⁹ quicquā ingenitū aīatū ſenſum hēe neceē eſt.Nullū igiꝫ vti diximus nō imobile corpus hēt aīam abſqꝫ ſenſu.

❡ Non poteſt autem corpus habere quidē animam ꝛ intellectum diſcretiuum:ſenſum autē non habere:non manſiuum exiſtens:generabile autem.At vō neqꝫ ingenerabile.Quare enim non habebit.Aut eni anime melius:aut corpori.Nunc autem neutrum eſt.Hoc quidem non magis intelligit.Hoc autem nihil erit magis propter illud.Nullum ergo habet animal corpus non manens ſine ſenſu. T.c.61. tex.c.62.

❡ Excludit qͦdā per qͦ poſſet obuiari p̄dicte rōni.Poſſet eni aliquis dicere ꝙ corpus ꝓceſſiuū pōt peruenire ad finē intentum a natura diſcernēdo corruptibilia per intellectū:etiam ſi nō haberet ſenſum.Sed excludit h̄ dicēs ꝙ corpus nō exiſtēs manſiuū ſed ꝓceſſiuū nō pōt habere aīam ꝛ intellectū diſcernentē nociua:ita ꝙ non habeat ſenſum:neqꝫ ſi ſit generabile:neqꝫ ſi ſit īgenerabile.Et de generabili gdē oſtēſuꝫ eſt.Nā viuētia gñabilia habētia intellectū ſunt tm̄ hoīes.Intellectus aūt humanus indiget ſenſu:vt ſupra oſtēſuꝫ eſt.❡ Sed qͦ dicit:(ꝙ neqꝫ illud qͦ eſt ingenerabile hēt itellectū ſine ſenſu:)videꝫ eſſe falſum ꝺm opinionē Ari.Nā corpora celeſtia que ponit eſſe aīata:habēt de partib⁹ aīe intellectū.Nō habēt aūt ſenſuꝫ cū ſint corpora vniformia nō habentia diſtinctionē in organis que requirunꝫ ad ſenſum.❡ Unde gdā ſic exponūt vt ibi termineꝫ ſnia:vbi dicit(generabile aūt.)vt ſit ſenſus ꝙ nullū corpus non manēs nō pōt habere intellectū ſine ſenſu:dūmō ſit generabile.❡ Sed qͦ ſubdit(At vō neqꝫ igenerabile.) eſt p̄ncipiū alterius ſentētie:ac ſi dicat ꝙ hoc qͦ dictuꝫ eſt de corpore generabili nō ſic ſe hēt circa corp⁹ igenerabile:vt.ſ.non poſſit habere intellectum ſine ſenſu.Et hoc eſt qͦ ſubdit(Quare eni nō habebit.)Intelligendum eſt magis relatiue qꝫ interrogatiue:vt ſit ſenſus ꝙ cauſa quare corpus ingenerabile.ſ.corpus celeſte nō hēt ſenſum:lꝫ habeat intellectū eſt iſta:qꝛ ſi haberet ſenſuꝫ:aut hoc eſſet vt exinde eſſet aliquid melius aīe corporis aut vt exinde eſſet melius corpori celeſti.Sed neutrum bonū eſt:qꝛ aīa corporis celeſtis nō magis itelligeret per ſenſum qꝫ ſine ſenſu:itelligit eni per modū ſubārū ſeparatarū ea que ſunt ꝺm ſe itelligibilia.Neqꝫ ēt corp⁹ celeſte magis poſſet cōſeruari in eſſe ꝓpter ſenſuꝫ:qꝛ nō eſt poſſibile ipm corrumpi.vnde nō indiget ſenſu ad vitādum corrumpētia.❡ Sed ad hunc ſenſum nō adaptaꝫ ꝯcluſio ꝯñs.ſ.ꝙ nullū corpus nō manens.i.nō imobile:hēt aīam ſine ſenſu.Niſi forte dicaꝫ ꝙ hec ꝯcluſio nō ſequiꝫ ex eo qͦ imediate dictū eſt:ſed ex eo qͦ p̄mo fuit dcm̄.Quia igiꝫ hec expoſitio extorta videꝫ dicēdum eſt ꝙ per corpus ingenerabile nō intelligit corpus celeſte:ſed corpora quorūdam animaliū aereoꝝ que ponebant platonici:nominantes ea demones:quos quidē Apulei⁹ platonicus ſic diffinit.Demones ſunt animalia corpore aerea:mente rationalia:animo paſſiua:tempore eterna.Et de huiꝰ animaliū corporibus vult Phus oſtendere ꝙ nō eſt poſſibile ꝙ habeant intellectū ſine ſenſu:ſicut platonici poſuerūt:vt interrogatiue legatur qͦ dicitur:(Quare.n.nō hēbit).ſ.huiꝰ corp⁹ ſenſum:q̄ſi dicat.Nō eſt huius rōnē aſſignare.Si.n.nō hꝫ:aut hoc eſt ꝓpter bonū aīe:aut ꝓpter bonū corporis.Sed neutrū hoꝝ:qꝛ ſine ſenſu:neqꝫ anima eius intelligit melius:neqꝫ corp⁹

magis conſeruabiť. Et ex hoc ſtatim directe ſequiť concluſio quā inducit φ nullū corpus mobile habēs aīam careat ſenſu. Apparet aūt hanc eē intētionē Ariſto. ex h φ imediate ſubiungit: φ impoſſibile eſt aliqđ corp⁹ ſimplex eſſe corpus animalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqui ſi ſenſuʒ hēt: neceſſe eſt ipm̄ vel ſimplex corpus vel mixtū eē. Sed fieri nō pōt vt ſit ſimplex: nō eni habebit tactū. At hunc ſenſuʒ ineſſe neceſſe eſt.

¶ At vero ſi hēt ſenſuʒ: neceſſe eſt corp⁹ eſſe: aut ſimplex: aut mixtū. Jmpoſſe aūt eſt eē ſimplex. Tactū. n. nō hēret. Eſt aūt neceſſe hūc hēre.

¶ Oſtēdit φ ſenſus ſit ſimplr neceſſarius oī aīali. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit ꝑpoſitū. Scđo inducit quādā ꝯnē ex dictis. ibi. (Manifeſtū igiť qm̄ neceſſe.) Circa p̄ᵐ duo facit. Primo ꝑponit qđ intēdit. Scđo ꝓbat ꝑpoſitum. ibi (Hoc aūt ex his.) Proponit aūt duo: quoꝝ p̄ᵐ eſt φ ſi aliqđ corp⁹ hʒ ſenſum: neceſſe eſt φ vel ſit ſimplex vel mixtū. Et ipoſſe eſt φ ſit ſimplex: qꝛ ſi eēt corp⁹ ſimplex nō hēt tactū: quē gdē ſenſum neceſſe eſt oē aīal hēre: nō ſolū aīalia ꝓceſſiua: ſed ēt aīalia imobilia: ſicut oſtēdit ſupra. ¶ Deinde cum dicit.

2°.t.c.17. ¶ Qđ gdē ex hiſce ꝑſpicuū euadere pōt. Nā cū aīal oē corp⁹ ſit aīatū: corpuſq; oē tāgibile ſit: tāgibile aūt ſit id qđ eſt ſēſibile tactu: neceſſe eſt ⁊ aīalis corpus vim hēat ſentiēdi tāgēdo ſi debeat ipm̄ aīal cōſeruari. Ceteri nanq; ſenſus per alia quedā externa ſentiūt. Odorat⁹ inq̄ʒ viſus ac audit⁹. Tāgēs aūt niſi ſenſum hēat: nō poterit alia gdē fugē: alia aūt capere. Qđ ſi ita ſit fieri nō pōt: vt ipm̄ aīal ꝯſeruet.

T.c.63. ¶ Hoc aūt ex his manifeſtū. Quoniā enim aīal corp⁹ animatū eſt: corpus aūt omne tangibile: tāgibile aūt qđ ſenſibile tactu: neceſſe ⁊ aīalis corpus tactiuum eſſe: ſi debet ſaluari aīal. Alij eni ſenſus per altera ſentiūt. vt olfatus: viſus: auditus. Tactiuū aūt niſi habeat ſenſum: non hec poterit. quidem fugere: illa autē accipere. Si vero hec: impoſſibile eſt ſaluari animal.

¶ Probat ꝑpoſitū. Et p̄° φ ſenſus tact⁹ ſit in oīb⁹ aīalibus. 2° φ corp⁹ aīalis nō poſſit eē corp⁹ ſimplex. ibi (Or aūt poſſe.) Circa p̄mum duo facit. Primo oſtēdit φ neceſſe eſt ineē oīb⁹ aīalib⁹ ſenſum tact⁹. 2° φ alij ſenſus a ſenſu tact⁹ nō inſunt oīb⁹. ibi (Alij aūt ꝑpter bonū ⁊c̄.) Circa p̄ᵐ duo facit. Primo oſtēdit φ neceſſe eſt tactū ineſſe oīb⁹ aīalib⁹. Scđo oñdit idē de guſtu. ibi (Propter qđ ⁊ guſtus.) Dicit ḡ p̄° φ h. ſ. φ neceſſe ſit tactū ineſſe oīb⁹ aīalib⁹: neceſſe eſt ex his que nūc dicenť. Aīal. n. eſt corp⁹ aīatū. Omne aūt corp⁹. ſ. gñabile ⁊ corruptibile eſt tāgibile: ⁊ dico tangibile qđ eſt ſenſibile tactu. Corpora aūt celeſtia que ſunt ingñabilia ⁊ icorruptibilia nō ſūt tāgibilia. Nō. n. ſūt de nā elītoꝝ vt poſſint hic q̄litates elītares que ſunt q̄litates tangibiles. Sed oīa corpora corruptibilia neceſſe eſt hēre q̄litates tāgibiles: cū ſint vel elīta ſimplicia vel ex elītis cōpoſita. Et ex h ꝯcludit φ neceſſe eſt corp⁹ aīalis hēre ſenſum tact⁹ ſi debeat ſaluari corp⁹ aīalis: qꝛ cū corp⁹ aīalia ſit tāgibile. i. hñs tāgibiles q̄litates: ⁊ ſimilr corpora que ipm̄ tāgūt: inmutari pōt corp⁹ aīalis ab his que ipm̄ tāgūt nāli immutatione vſq; ad ſuā corruptionē. Aliter aūt eſt de alijs ſēſib⁹ que ſentiūt per alia media ⁊ nō tāgēdo: ſicut olfat⁹ viſus ⁊ audit⁹. Uñ illa ſenſibilia cū ſint remota nō tāgūt corpus aīalis: nec pñt alterare ipm̄ ad corruptionē: ſicut tāgibilia. Et iđ niſi aīal hēt ſenſuʒ tact⁹ per quē diſcerneret ꝯueniētia a corruptiuis: non poſſet hec fugē ⁊ illa accipere: ⁊ ita nō poſſet ſaluari aīal. Neceſſariū eſt igiť ad ſalutē aīalis φ hēat ſenſum tact⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapropter ⁊ ipſe guſtus q̄ſi tact⁹ eſt gdā. Eſt. n. alimēti ſenſus. At alimentū: corp⁹ eſt qđ tactu ꝑcipiť. Sonus aūt ⁊ color ⁊ odor nō nutriūt: nec accretionē decretionēue faciūt. Quare neceſſe eſt ipſum guſtū tactū quēdā eſſe: qꝛ rei tangibilis ac nutritiue eſt ſenſus. Hi igiť ſenſus neceſſarij ſunt aīali: atq; perſpicuū eſt fieri nō poſſe vt ſit aīal abſq; tactu.

¶ Propter qđ ⁊ guſtus eſt ſicut tact⁹ quidaʒ: alimentū aūt corp⁹ tāgi poſſibile. Sonus autē ⁊ color ⁊ odor nō alūt: neq; faciunt augmentum: neq; decremētū. Quare ⁊ guſtū neceſſe eſt tactū eē quēdā: qꝛ tāgibilis ⁊ vegetatiui ſenſus eſt. Hi gdē igiť neceſſarij ſunt aīali. Quo ⁊ manifeſtū φ nō poſſe ſine tactu aīal eſſe. T.c.64

¶ Oſtēdit idē de guſtu. ſ. φ guſtus eſt ſicut tact⁹ gdā. Eſt eni guſtus alimēti quo. ſ. diſcerniť alimētū vtrū ſit ꝯueniēs vel nō. Alimētū aūt eſt qđdā corpus tāgibile. Nutrit eni ex h φ eſt calidū humidū frigidū ⁊ ſiccū. Ex eiſdē eni nutrimur ex gb⁹ ſum⁹. Sed ſonus ⁊ color ⁊ odor nihil faciūt ad alimētū: neq; ad augmentū vel ad decremētū. Sapor aūt ꝯfert ad alimētū inquātū eſt ſequela cōplexiōis. Sic igiť pʒ φ guſt⁹ eſt gdā tact⁹: qꝛ eſt ſenſus alicui⁹ tāgibilis ⁊ vegetatiui. i. nutritiui. ſ. alimenti. Et ſic pʒ φ hi ſenſus neccij ſūt aīali. Ex quo ēt manifeſtū eſt φ aīal nō pōt eſſe ſine tactu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ceteri ſenſus boni ſunt grā ⁊ definito iā generi nō cuiuſuis aīaliū ſine vllo diſcrimie: ſʒ cuidā vt gradiēti neceſſe eſt inſint. Nā ſi ꝯſeruari debeat: nō ſolū tāgēdo: ſʒ eminus ēt ſentire ipm̄ opʒ. Qđ gdē erit ſi per extremū ſentire mediū poſſit h pacto vt a ſēſibili gdē mediū: ab h aūt ipm̄ patiať ac moueať.

¶ Alij aūt ꝑpter bonū: ⁊ generi aīaliū iā nō cuiuſcūq;: ſed quibuſdaʒ vt ꝓceſſiuo neceſſe ineſſe. Si eni debet ſaluari: nō ſolum oportet tactum ſentire: ſed ⁊ de longe. Hoc autem erit ſi per mediū ſenſitiuum fuerit: eo φ illud quidē a ſenſibili patiať ⁊ moueať: ipm̄ aūt ab illo. T.c.65.

¶ Oſtēdit φ alij ſenſus nō inſunt oīb⁹ aīalib⁹: ſed gbuſdā. Et circa hoc duo facit. Primo oſtēdit ꝑpoſitū. Scđo manifeſtat qđdā qđ dixerat. ibi (Sicut. n. mouēs.) Dicit ḡ p̄° φ alij ſenſus. ſ. viſus auditus ⁊ olfatus cōueniūt aīali nō ꝑpter neceſſitatē: ſʒ ꝑpter bñ eē. Sʒ necīuʒ eſt eos ineē nō cuilibet generi aīaliū: ſʒ gbuſdā. ſ. que mouenť motu ꝓceſſiuo: qꝛ ſi dʒ hō aīal ſaluari: nō ſoluʒ dʒ ſentire id qđ tāgit: ſed dʒ ſentire id qđ eſt a longe: qꝛ ad aligđ remotū moueť. Hoc aūt. ſ. φ ſentiat aligđ a longe erit ſi habeat ſenſus qui ſentiant per medium: eo φ medium patitur ⁊ mouetur a ſenſibili: ſenſus autem a medio. ¶ Et hoc oſtendit ꝯſequēter cum dicit.

¶ Nā vt in motu ad locū accōmodato fieri ſolet: cū ꝑmulta efficiť. Primū nāq; mouēs pellit ſenſuʒ pellēdoq; facit vt illud pellat id qđ deinceps poſt illđ eſt collocatū: ſitq; h pacto mot⁹ per mediū. Atq; pri

mu

mũ qdẽ pellit ⁊ nõ pellit̃. Ultimũ aũt pellit̃ nõ pellit. Mediũ võ pellit̃ atq̃ pellit. Et iterdũ plura ſũt media: iterdũ pauciora. Sic ⁊ in alteratiõe fieri ſolet h̃ excepto dũtaxat id inq̃ qd alterat eodẽ in loco manere. Veluti ſi qſpiã in cerã tinxerit: vſq̃ ad id mota eſt vſquequo tinxerit. Lapis aũt nõ mouetur. At aq̃ ad diſtãtiã lõgã. Aer aũt ad lõgiorẽ mouet̃ atq̃ agit ⁊ patit̃: ſi maneat ſitq̃ vnus ⁊ nõ diuiſus. Quapropter ⁊ de reflexione meli⁹ eſt aerẽ a figura coloreq̃ pati: quouſq̃ ſit vn⁹. Eſt aũt vnus in ipſo leni: q egredientẽ viſionẽ frãgi atq̃ reflecti cẽſere. Quocirca rurſus hic mouet viſuz ꝑinde atq̃ ſignũ qd in cerã ipmit̃ trãſmitteret̃ vſq̃ ad ſinẽ.

¶ Sicut.n. mouẽs ſm locũ vſq̃ ad alicui ꝑmutare facit: ⁊ depellens alterũ facit vt pellat̃: ⁊ eſt per mediũ mot⁹. Et primũ qdẽ mouens depellit ⁊ nõ depellit̃: vltimũ aũt ſolum depellit̃ nõ pellẽs: mediũ aũt vtraq̃: multa aũt media. Sic ⁊ in alteratiõe: ꝑter q̃ vnũ manẽs in eodẽ loco alterat. Ut ſi in cerã tinxerit aliqs vſq̃ ad id mota eſt vſquequo tixit. Lapis aũt nihil. Sed aq̃ vſquequo ꝓcul. Aer aũt ad pluimũ mouet̃: ⁊ facit ⁊ patit̃ ſi maneat ⁊ vn⁹ ſit. Unde ⁊ de repercuſſione eſt melius q̃ viſum egredientẽ repercuti: aerẽ pati a figura ⁊ colore vſquequo qdẽ ſit vnus. In leni aũt eſt vnus: ꝓpter qd hic iterũ viſum mouebit: ſicut vtiq̃ ſi in cera ſigillũ ingrederetur vſq̃ ad finem,

¶ Oñdit per ſimile in motu locali. Videm⁹.n. q̃ mouẽs ſm locũ facit ꝑmutationẽ vſq̃ ad aliquẽ determinatuz locũ: qꝛ qd p° depellit facit vt illud depulſuz iterũ depellat aliud: ⁊ ſic p̃m depellẽs mouet 3m per mediũ: ⁊ p̃m qdẽ mouẽs depellit: ſed nõ depellit̃. Ultimũ aũt vbi terminat̃ mot⁹ depellit̃: ſed nõ depellit. Mediũ aũt h̃z vtrũq̃.ſ. qd depellit ⁊ depellit̃: ⁊ ꝯtingit multa media eẽ talia. Et ſicut h̃ eſt in motu locali: ita ꝯtigit in alteratiõe: q̃ ſit ibi p̃m mouens ⁊ vltimũ motũ: ⁊ mediũ qd ſit mouẽs ⁊ motũ. Sed in h̃ tñ differt q̃ p̃m alterãs manet ſm locũ dũ alterat: qd nõ ꝯtigit dici de pellẽte. Et ponit exẽplũ: ſicut ſi aliqs tãgat cerã liquefactã: vſq̃ ad illum terminũ mota eſt quouſq̃ per actionẽ caloris actio tãgentis ꝑtigit. Sz lapis qꝛ durus eſt: nõ eſt ſuſceptiuus talis ipreſſionis. In aq̃ aũt talis actio magis ꝓtẽdit̃ ꝓcul q̃ in cera. Sed adhuc aer qui eſt paſſibilior in maxime remotũ mouet̃: ⁊ facit ⁊ patit̃ vt mediũ exiſtẽs: dũmodo maneat ⁊ ſit vnus vt.ſ. nõ interrũpat̃ per aliqd obſtaculũ iterpoſitũ. Et iõ circa repercuſſionẽ ſenſus melius eſt dicere q̃ aer patiat̃ a figura ⁊ colore quouſq̃ ꝑmanet vnus ꝯtinu⁹: qd ꝯtingit qñ eſt lenis ⁊ nõ iterrupt⁹: q̃ q̃ radij egredientes a viſu repcutiãt̃ a viſibili. vt platonici poſuerũt. Et iõ aer ſic motus a figura ⁊ colore mouebit viſuz: iquãtũ viſibile imutat totũ aerem vſq̃ ad viſuz. Et eſſet ſimile de cera ⁊ ſigillo ſi figura ſigilli ipmeret̃ in cerã vſq̃ ad vltimũ terminũ eius: ſicut viſibile imprimit ſpeciem ſuam in aerem vſq̃ ad viſum.

¶ At q ꝑſpicuũ eſt fieri nõ poſſe corp⁹ aĩalis ſit ſimplex: igneũ inq̃ aut aqueũ aut aereũ. Nã nullus ali⁹ ſenſus abſq̃ tactu hẽri põt. Corpus.n. aĩalis oĩe vt dcm̃ eſt: vim hẽt ſentiẽdi tãgẽdo. Cetera aũt elẽta ꝑter terrã iſtrumẽta ſẽſus fieri pñt: atq̃ oẽ tale per aliud ſentiẽdo ſenſuz nimirũ efficit ⁊ per media. At tact⁹ in tãgẽdo ſenſibilia ſua cõſiſtit. Quapropter ⁊ h̃ noĩe nũcupat̃: atq̃ tametſi cetera quoq̃ ſenſuz inſtrumẽta tactu ſentiũt: tñ per aliud mediũ ſentiunt. At ipſe tact⁹ per ſeipm̃ ſolus ſentire videt̃. Quibus efficit̃ vt nullũ taliũ elẽtoꝝ corpus ſit aĩalis. At võ neq̃ terrũ eſſe põt. Tactus.n. veluti mediocritas eſt oĩum tãgibiliũ ⁊ iſtrumẽtũ ipſi⁹ nõ mõ terre differẽtias eſt ſuſceptiuũ. Sed ẽt calidi frigidiq̃ ceteroꝝq̃ oĩum tãgibiliũ. Et iõ neq̃ oſſib⁹ neq̃ pilis neq̃ talib⁹ ꝑtib⁹ vllis oĩno ſentim⁹: qꝛ terrea ſunt. Hinc ⁊ plante oĩum ſenſuũ ſunt (vt pz) expertes: qꝛ ⁊ ipſe terree ſũt. At abſq̃ tactu fieri nõ põt vt alius q̃ſq̃ ſit ſenſus. Huius aũt inſtrumentũ ſenſus neq̃ terra eſt neq̃ ceteroꝝ vllius elementoꝝ.

¶ Qd aũt ipoſſe ſit ſimplex eẽ aĩalis corp⁹ manifeſtũ eſt: dico aũt puta igneũ aut aereuz. Sine qdẽ.n. tactu: neq̃ vnũ ꝯtigit aĩaliũ ſenſuz hẽre. Corp⁹.n. tactiuũ aĩatuz oẽ: ſicut dcm̃ eſt. Alia aũt ꝑter terrã: ſenſitiua qdẽ vtiq̃ ſiũt: oĩa autẽ eo q̃ per alterũ ſentire faciũt ſenſuz ⁊ per mediũ. Tactus aũt eſt in tãgẽdo ipſa: ꝓpter qd ⁊ hẽt hoc nomen. Et tñ alij ſenſus tactu ſentiunt ſed per altera. Hic aũt videt̃ ſolus per ſeipſuz. Quare huiuſmodi elementoꝝ nullũ vtiq̃ erit corp⁹ aĩalis. Neq̃ itaq̃ terrenũ. Oĩum.n. tangibiliũ tactus eſt ſicut medietas ⁊ ſuſceptiuus ſenſus: nõ ſolum queũq̃ differẽtie terre ſunt: ſed calidi ⁊ frigidi: ⁊ alioꝝ oĩum tãgi poſſibilium. Et propter hoc oſſibus ⁊ capillis ⁊ huiuſmodi partibus nõ ſentimus: qꝛ terree ſunt. Et plante ẽt ob hoc: neq̃ vnuz hñt ſenſum: qꝛ terree ſunt: ſiue aũt tactu: neq̃ vnuz poſſibile eſt aliũ eẽ. Hic aũt ſenſus nõ eſt: neq̃ terre: neq̃ alius elementorum nullius. Lec. XVIII. T.c.66.

Poſtq̃ Phus oſtẽdit q̃ tact⁹ de neceſſitate ineſt oĩb⁹ aĩalib⁹ hic itẽdit oñdere q̃ ipoſſe ſit corp⁹ aĩalis eẽ ſimplex: puta q̃ ſit igneũ vel aereũ: ſicut platonici poſuerut quedã aĩalia eẽ aerea. Hoc aũt ꝓbat: qꝛ nullũ aliũ ſenſuz cõtingit eẽ ſine tactu: opz eni oẽ aĩal habere tactũ vt oſtẽſum eſt: ⁊ per ꝯñs opz q̃ oẽ corp⁹ aĩatũ.ſ. aĩa ſenſibili ſit tale vt per ipm̃ poſſit fieri ſenſus tact⁹. Oĩa aũt elẽta ꝑter terrã pñt eẽ organa vel media alioꝝ ſenſuuz.ſ. aer ⁊ aq̃: eo q̃ aer ⁊ aq̃ faciũt ſentire per alterũ.i. per mediũ. Sed tact⁹ nõ fit per mediũ: ſz in tãgẽdo ipſa ſenſibilia: ⁊ iõ ſic noĩat̃: q̃uis ⁊ alij ſenſus ſẽtiãt quodãmõ in tãgẽdo: nõ qdẽ imediate: ſz per mediũ. Nã ſenſibile tãgit ſenſum per mediũ: ſicẽ ⁊ per mediũ imutat ipm̃. Solus aũt ſenſus tact⁹ i tãgẽdo ſenſibile ſentit per ſeipm̃: ⁊ nõ per aliqd mediũ. Ex q̃ mãifeſtũ eſt q̃ corp⁹ aĩalis debet eẽ tale vt per ipz poſſit fieri tact⁹: nõ aũt vt ꝑ ipz poſſit fieri viſus ⁊ audit⁹: qꝛ hi ſenſus fiũt ꝑ mediũ extrĩſecũ. Et qꝛ corp⁹ aĩalis opz eẽ tale vt ꝑ ipm̃ fiat ſenſus tact⁹: ipoſſe eſt q̃ vllũ elẽtoꝝ ſit corp⁹ aĩalis: neq̃ terra ꝑ quã 2°.d.t.x.

nõ ſũt aliȷ ſenſus:neqȝ alia elẽta per que ſiũt aliȷ ſẽſus. Cuiꝰ rõ eſt:qꝛ illud per qꝺ fit tactꝰ. opȝ eẽ mediũ iter q̃litates tãgibiles ad h̃ ꝙ ſit ſuſceptiuũ earȝ:vtpote in potẽtia exñs ad eas:vt ſupra oñſuȝ ẽ. Et h̃ eſt verũ nõ ſolũ
2°.d.t.c.118 reſpectu q̃litatũ terre:ſed ẽt oĩum tãgibiliũ q̃litatũ. In corporibꝰ aũt ſimplicibꝰ nõ īueniꝫ mediũ īter q̃litates tãgibiles:ſȝ īueniunꝫ ipſe q̃litates ſm̃ extremitatẽ ↄ̃rietatis. Et ide manifeſtũ eſt ꝙ per nullũ corpꝰ ſimplex:nec ꝑ aliqꝺ corpibꝰ ſimplicibꝰ vicinũ põt fieri ſenſus tactꝰ. Et iõ oſſibꝰ ⁊ capillis ⁊ talibꝰ ꝑtibꝰ nõ ſentimꝰ:qꝛ ſupabũdat in eis qꝺ terre eſt:⁊ nõ reducunꝫ ad mediũ put tactꝰ regrit. Propter iſtã ẽt rõnẽ plãte nullũ hñt ſenſum: qꝛ habẽt multũ de terreſtri:⁊ ſine tactu nõ eſt poſẽ eſſe aliquẽ aliũ ſenſuȝ:nec tactũ fieri poſſibile per aliqꝺ ſimplex elementũ. Sic ḡ manifeſtũ eſt ꝙ nullũ corpus ſimplex põt eſſe aĩata aĩa ſenſibili. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec cũ ita ſint:pȝ aĩalia nec̃io mori:cũ h̃ ſolo ſenſu tactꝰ ꝓuanꝫ. Neqȝ.n.fieri põt vt hũc ſẽſuȝ nõ aĩal hẽat. Neqȝ ſi aĩal ẽ:aliũ ſenſuȝ ꝓ̃ter hũc hr̃e nec̃e ẽ. Et ꝓpterea fit vt cetera qdẽ ſenſibilia nõ corrũpãt ſuis exuꝑationibꝰ aĩal:color inq̃ȝ ſonꝰ ⁊ odor:ſȝ ipſa tm̃ ſenſuũ īſtrumẽta. Niſi ꝑ accñs vt ſi ſimĺ cũ ſono pulſio actuſqȝ fiat:⁊ ſi a rebꝰ q̃ videnꝫ:atqȝ ab olẽtibꝰ alia moueanꝫ que tactu corrũpũt. Sapor ẽt h̃ ſane corrũpit q̃ ſiĺ accidit ipm̃ tãgibile eẽ. Exuꝑationes aũt tãgibiliũ vt calidoꝝ frigidoꝝ ⁊ huiꝰ ipm̃ interficiũt atqȝ īterminant aĩal. Exuꝑatio.n.ſenſibilis cuiuſuis ſenſus deſtruit inſtrumentũ atqȝ deuaſtat. Quare ⁊ tãgibile exuperãs:ipm̃ deſtruit tactũ. At h̃ ſẽſu definitũ eſt aĩal. Sine nãqȝ tactu fieri nõ poſſe vt ſit aĩal demõſtrauimꝰ. Quãobrẽ exuperatiões eoꝝ que tactu ꝑcipiunꝫ:nõ ſolũ inſtrumẽtuȝ ipſius: verũ etiã aĩal ipſum interimũt atqȝ corrumpunt:qꝛ neceſſe eſt animal hunc ſolũ habere.

¶ Manifeſtũ igiꝫ qm̃ nec̃e h̃ ſolo priuata ſenſit aĩalia mori. Neqȝ.n.hunc poſẽ eſt hr̃e nõ aĩal exñs:neqȝ cũ ſit aĩal:aliũ nec̃e eſt hr̃e ꝓ̃ter hũc.

T.c.67. ¶ Et ꝑꝑ h̃ qdẽ alia ſenſibilia excellẽtiȷs nõ corrũpũt aĩal:vt color ⁊ odor ⁊ ſonus:ſȝ ſolũ ſenſus:niſi ſm̃ accidẽs:puta ſi ſimĺ cũ ſono depulſio fiat ⁊ ictus:⁊ a viſis ⁊ odore alia mouẽtur que tactu corrũpũt:⁊ humor aũt ſm̃ ꝙ accidit ſimul tactiuũ eẽ ſic corrũpit. Tãgibiliũ aũt excellẽtia vt calidoꝝ ⁊ frigidoꝝ ⁊ duroꝝ corrũpit aĩal. Oĩs qdẽ.n.ſenſibilis ſuꝑfluitas corrũpit ſenſum. Quare ⁊ qꝺ tangi põt tactũ. Hoc autẽ

T.c.68. tactu determinatũ eſt viuere. ¶ Sine eni tactu monſtratũ eſt ꝙ ipoſſibile eſt aĩal eẽ. Unde tãgibiliũ excellentia nõ ſolũ corrumpũt ſenſum: ſed animal:qꝛ neceſſe ſolum habere hunc.

¶ Cõcludit ex ꝓ̃dictis habitudinẽ ſenſuũ ad aĩalia. Et pͦ quãtũ ad tactũ. Scd̃o quãtuȝ ad alios ſenſus.ibi(Alios aũt ſenſus.) Dicit ḡ pͦ ꝙ cũ nec̃e ſit oẽ aĩal hr̃e tactũ:vt oſtẽſum eſt:manifeſtũ eſt ꝙ ſolũ per ꝓuationẽ huiꝰ ſenſus.ſ.tactꝰ nec̃e eſt aĩalia mori. Hic.n.ſenſus ↄuertiꝫ cũ aĩali:nec aliqꝺ põt ipm̃ hr̃e niſi ſit aĩal:nec aliqꝺ põt eẽ aĩal niſi hẽat hũc ſenſuȝ. Et ide vlteriꝰ ↄcludit:ꝙ ſenſibilia alioꝝ ſenſuũ ſi ſint excellẽtia:corrũpũt qdẽ ſingulos ſenſus:puta nimis fulgida corrũpũt viſum:⁊ fortes ſoni corrũpũt auditũ:qꝛ tñ corruptis his ſenſibꝰ põt aĩal remanere:hoꝝ excellẽtie nõ corrũpũt aĩal:niſi per accñs īquãtũ.ſ.accidit aĩal pati ſimul ab aliqbꝰ tãgibilibꝰ corrũpentibꝰ:puta ſi ſimul cũ ſono fiat depulſio ⁊ ictus:vt accidit in tonitruo:ex quo īterdũ aĩalia moriunꝫ. Et ſimiĺr ab his que videnꝫ aliq̃ moriunꝫ:nõ īquãtũ ſũt viſa:ſȝ īquãtũ aerẽ īficiũt:vt dr̃ de qbuſdã venenoſis. Et ſimiliter ītelligẽdũ eſt de odoribus:ſm̃ ꝙ cũ malis odoribus īterdũ adiungiꝫ corruptio aeris. Et ita ẽt de ſapore eſt ꝙ põt corrũpere aĩal nõ īquãtũ ſapor eſt:ſȝ īquãtũ ſapori adiũgiꝫ aliq̃ q̃litas tãgibilis:puta ꝙ talis ſapor ↄſequiꝫ calorẽ excedẽtẽ vel frigus. Sed excellẽtie q̃litatũ tãgibiliũ corrũpũt aĩal per ſe ⁊ nõ per accñs:qꝛ oĩs excellẽtia ſenſibilis corrũpit ſẽſuȝ. Unñ ⁊ qꝺ tãgi põt.i.tãgibile ſi fuerit excellẽs corrũpit tactũ. Scd̃m aũt hũc ſenſuȝ determinaꝫ vita aĩalis:tandiu.n.durat aĩal q̃diu durat ſenſus tactꝰ in eo. Oſtẽſum eſt.n.ꝙ ipoſẽ eſt eẽ aĩal ſine tactu. vñ manifeſtũ eſt ꝙ excellẽtie tãgibiliũ:nõ ſolum corrũpũt ſenſuȝ tactꝰ:ſȝ ẽt corrũpũt aĩal īquãtũ hunc ſolũ ſenſum neceſſe eſt ineſſe aĩali. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ceteros aũt ſenſus aĩal hẽt:nõ vt ſit:ſed vt bñ ſit vt antea diximꝰ. Viſuȝ.n.hẽt vt videat. Qm̃ ⁊ in aere ⁊ in aq̃ ⁊ oĩno in ꝑſpicuo degit. Guſtuȝ aũt ob id qꝺ voluptate afficiꝫ aut dolore:vt in alimẽto ea ſẽtiat ⁊ cupiat ac moueaꝫ. Et auditũ vt aliqꝺ ſignificetur. Liguã ꝓ̃terea:vt ipȝ aliqꝺ aliȷ ꝑ ipſaȝ ſignificet.

¶ Alios aũt ſenſus hẽt aĩal:ſicut dcm̃ eſt nõ ꝓpter eſſe:ſed ꝓpter bene:vt viſum:qꝛ in aere ⁊ aqua vt videat:oĩno aũt qm̃ in diaphano. Guſtũ aũt hȝ ꝓpter delectabile ⁊ triſte:vt ſentiat qꝺ in alimento ⁊ cõcupiſcat ⁊ moueaꝫ. Auditum aũt vt ſignificeꝫ aliquid ipſi. Linguã aũt habet quatenus ſignificet aliquid alteri.

Finis Textus tertiȷ libri de Aĩa Ariſt.

¶ Oñdit q̃liter ſe hẽant aliȷ ſẽſus ad aĩal:⁊ dicit ꝙ alios ſenſus hȝ aĩal:nõ ꝑꝑ nec̃itatẽ ſui eſſe:qꝛ ſine eis põt eẽ ⁊ viuere:ſȝ ꝑꝑ bñ eẽ:ſicut viſuȝ hȝ:qꝛ viuit in aere ⁊ in aq̃ vt videat per aerẽ ⁊ aquã:ea que ꝓcul ſũt. Et nõ ſolũ ꝑ aerẽ ⁊ aquã:ſȝ ẽt per qꝺcũqȝ diaphanũ:qꝛ ẽt ꝑ corpa celeſtia videmꝰ. Guſtũ aũt hȝ aĩal ꝑꝑ delectationẽ ⁊ triſticiã que ẽ ī cibo:vt ſẽtiat ꝺlectationẽ ī alimẽto:⁊ ſic ↄcupiſcat ipȝ:⁊ moueaꝫ ad querẽdũ ipm̃. ¶ Sȝ notãdũ eſt ꝙ ſupra poſuit guſtũ nec̃iuȝ aĩalibꝰ īquãtũ eſt tactꝰ qdã alimẽti:hic aũt nũerat ipm̃ iter ſẽſus nõ nec̃ioꝝ:īquãtũ eſt diſcretiuꝰ ſapoꝝ q faciũt alimẽtũ delectabile vel triſte vt accipiaꝫ faciĺꝰ vel refuteꝫ. Et qꝺ dr̃ de guſtu.itelligendũ eſt de odoratu:qꝛ per odoratũ attrahunꝫ aĩalia ad alimẽtũ a remotis:ſȝ ẽt in hoĩbus ſit alia ſpẽs ⁊ alia vtilitas odoratꝰ:vt in libro de ſenſu ⁊ ſenſato dr̃. Auditꝰ aũt eſt in aĩali ad h̃ qꝺ ei aliqꝺ ſignificeꝫ. Eſt.n.nec̃iuȝ ꝙ ↄceptiões vniꝰ aĩalis alteri ſignificenꝫ ſȝ ꝙ vnũ aĩal iuuaꝫ ex altero:vt pȝ maxie in gregabilibꝰ aĩalibꝰ:in qbus geniti educanꝫ a gñantibus. Et iõ opȝ ẽt ꝙ aĩal hẽat linguã per quã ſonãdo ſignificet ſuas affectiones alteri. ¶ Et hec dicta de anima ad preſens ſufficiant.

¶ Expliciũt diui Thome Aquinatis almi ordinis ꝓ̃dicatoꝝ:in tres libros de aĩa Ariſtotelis ꝓ̃clariſſima commẽtaria ſũma cura ⁊ diligentia emẽdata per.v.p.frẽm Bartholomeũ ſpineũ ſeu de ſpina piſanũ ordinis ꝓ̃dicatoꝝ. Uite regularis.

¶ Incipit

¶ Incipit breuis Recollecta ſup tres libros de Aïa Ariſtotelis excellentiſſimi viri fratris Dñici de Flandria diui ordinis Predicatoꝝ. omniū ſcientiarū: preſertim ſacre theologie acutiſſimi profeſſoris.

¶ In hoc prohemio comprehenduntur due lectiones libri primi ꝛ cōmenti ſancti Thome.

BOnoruʒ bonorabilium.) Iſte liber diuidit̄ in ꝓhemiū ꝛ tractatū. Tractat̄ ibi (Principiū aūt qōnis.) Prohemiuʒ diuidit̄ in tres ptes. Nā ṗ reddit auditorē docilē. Scđo beniuolū. Tertio attētū: docilē reddit ꝑmittēdo ordinē ꝛ diſtinctioneʒ tractat⁹: beniuolū oſtēdēdo vtilitatē ſcie: attētū oſtēdēdo difficultatē. ¶ Pro q̇ notādū eſt ꝙ ſex ꝯnes ſunt in h ꝓhemio: q̄rū ṗma eſt: ꝙ iſta ſcia eſt melior ꝛ honorabilior ceteris partib⁹ ꝓhie nālis. Que ꝓbat̄ vnica rōne ſic. Illa ſcia dr̄ eē nobilior: q2 vel eſt de nobilioribꝰ: vel q2 eſt de certioribꝰ ceteris ptib⁹ ꝓhie nālis. g̊ ꝛc̄. Maior ꝓbat̄. ṗ⁹ ꝙ eſt de nobilioribꝰ: q2 iſta ſcia ꝯſiderat de aïa rōnali que eſt nobilior ceteris formis nālib⁹. Scđo ꝙ eſt de certioribꝰ: q2 glibet experit̄ hr̄e in ſe aïam. g̊ ꝛc̄. ¶ Ex hac ꝯne inferunt̄ q̄ttuor correlaria: quoꝝ ṗᵐ eſt (vt īfert ꝓbus in textu:) videlʒ ꝙ rōnabilr̄ ſcia de aïa eſt ṗor. Cui⁹ rō eſt: q2 nobiliora ſunt ṗora: ſʒ per ꝯnē ṗcedētē ſcia iſta eſt nobilior ceteris ptib⁹ ꝓhie nālis. g̊ ꝛc̄. ¶ Elicit̄ 2° ꝙ aliq̄ ſcia dr̄ eē nobilior alia ꝓpter duo: videlʒ ꝑꝑ nobilitateʒ ſubiecti: ſiue rei ꝯſiderate: ꝛ ꝑꝑ certitudinē ꝯſideratoꝝ. ¶ Elicit̄ 3° ꝙ oīs ſcia eſt de numero bonoꝝ: cui⁹ rō eſt: q2 bonū ꝛ ꝑfectū idē ſūt: ſed ſcia quelibet eſt ꝑfectio aïe rōnalis. g̊ quelibet ſcia eſt de numero bonoꝝ. ¶ Elicit̄ 4° ꝙ oīs ſcia ſpeculatiua eſt de numero bonoꝝ honorabiliū: cui⁹ rō eſt: q2 bonū honeſtū eſt id qđ appetit̄ ꝑꝑ ſe: ꝛ nō ꝑꝑ aliqd: ſʒ quelibet ſcia ſpeculatiua appetit̄ ꝑꝑ ſe: vt pʒ in ꝓhemio metaph̄. g̊ quelibet ſcia ſpeculatiua eſt de numero bonoꝝ honorabiliū. Ex quo ſequit̄ ꝙ nulla ſcia practica eſt de numero bonoꝝ honorabiliū: cū nō acquirat̄ ꝑꝑ ſe tm̄: ſed tm̄ bene eſt de numero bonoꝝ laudabiliū. ¶ Pro cuius ampliori declaratiōe notādū eſt ꝙ bonū vtile ꝛ bonū laudabile ꝛ honeſtū: ſic īter ſe differūt: q2 bonū vtile dr̄ qđ querit̄ ꝑꝑ aliud tm̄: bonuʒ vo honeſtū eſt id qđ querit̄ ꝑꝑ ſe: ſʒ bonū laudabile eſt id qđ querit̄ ꝑꝑ ſe ꝛ ꝑꝑ aliud. ¶ Cōtra ṗdictā ꝯnē ṗmo arguit̄ ſic ꝯtra ſuppoſitū. De eo qđ nō eſt: nō eſt ſcia: ſʒ aïa nō eſt: ſed magis eſt id quo aliqd eſt. g̊ de aïa nō eſt ſcia. ¶ P̄. Oīs ſcia ſequit̄ ſuū obm̄: ſicut effect⁹ ſuā cām: ſed aïa ṗcedit ſciam. g̊ de aïa nō pōt eē ſcia tanq̄ʒ de ſubiecto ſaltē. ¶ P̄. Arguit̄ ꝯ ṗᵐ ꝯnē. Nā illa ſcia eſt honorabilior que eſt certior: ſʒ metaphiſica eſt certior iſta. g̊ nō eſt nobilior ſeu honorabilior ceteris ſciētÿs. ¶ P̄. Arguit̄ ꝯ correlariū. Scia libri ꝓhicoꝝ ṗcedit ſciaʒ de aïa. g̊ ſequit̄ ꝙ iſta ſcia nō ē ṗor ceteris ptib⁹ ꝓhie nālis. ¶ P̄. Arguit̄ ꝯ ꝓbationē maioris. Nā forma corpoꝝ celeſtiū eſt nobilior aïa: cū virt⁹ ei⁹ ad plura ſe extēdat q̄ʒ aïa rōnalis: g̊ ſequit̄ ꝙ aïa nō eſt nobilior ceteris formis nālibus. ¶ Ad ṗᵐ dōm ꝙ de eo qđ nullo mō eſt: nō eſt ſcia ſaltē poſitiua: tm̄ de eo qđ eſt in rerū nā: lʒ nō ſit id qđ ꝓprie eſt: hr̄ eſt ſ. aïa. Uñ lʒ aïa nō ſit id qđ ꝓprie eſt: eſt tm̄ id q̇ aliqd eſt. Sʒ hāc reſponſionē nitit̄ deſtruere Joānes de Jāduno tali rōne. Ens ꝓprie dcm̄ diuidit̄ in actū ꝛ potētiā: ſʒ act⁹ ꝛ forma idē ſūt. g̊ forma eſt ꝓprie ens: ꝛ per ꝯñs aïa (cū ſit forma) erit ꝓprie ens. Sed hec rō peccat per fallaciā equocationis. Nā aliqd pōt dici ens ꝓprie duplr̄. Uno mō id qđ nō eſt ens per accñs: ꝛ iſto mō quelibet forma hr̄ eſt ꝓpe ens. Alio mō pōt aliqd dici ꝓpe ens. ſ. qđ per ſe ꝛ ꝓpe ſubſiſtit: ꝛ iſto mō nulla forma eſt ꝓprie ens: niſi forte aïa rōnalis que per ſe ſubſiſtit ſubſiſtētia icōpleta: vt īfra patebit. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ aïa rōnalis pōt duplr̄ ꝯſiderari. Uno mō ſm̄ ſuū eē: ꝛ iſto mō ṗcedit oēm ſciam: alio mō ſm̄ rōnē cōeʒ ei⁹: ſm̄. ſ. ꝙ pōt diffiniri ꝛ cognoſci: ꝛ ēt iſto mō hr̄ ṗcedit ſciam ordine cognitiōis: ꝛ vt obm̄ ṗcedit habitū. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ iſta ſcia nō eſt nobilior oib⁹ alÿs ſciētÿs: ſʒ eſt nobilior oib⁹ alÿs ſciētÿs nālib⁹. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ iſtā ſciam eē ṗorē pōt itelligi duplr̄: vel ordine ꝑfectiōis: ꝛ ſic eſt ṗor oib⁹ ptib⁹ ſcie nālis: vel ordine cognitionis: ꝛ ſic ſolū eſt ṗor ſciētÿs de aïatis: q2 cōmunior. ¶ Ad 5ᵐ dōm: ꝙ lʒ forma corpoꝝ celeſtiū ſit nobilior extēſiue q̄ʒ aïa rōnalis: tm̄ itēſiue aïa rōnalis eſt nobilior ꝛ dignior. Cui⁹ rō eſt: q2 aïa rōnalis capax eſt maioris dignitatis q̄ʒ corpora celeſtia. g̊ ꝛc̄. ¶ Circa ṗcedētia adhuc dubitat̄ vtrū ſcia de aïa ſit vna numero. Et arguit̄ ꝙ nō duabus rōnibus. Joā. de Jāduno. Nā diuerſaꝝ ꝯnū numero diſtinctarū nō pōt eē vn⁹ habit⁹ numero. vt pʒ de ſe. Sʒ in libris de aïa ſūt diuerſe ꝯnes numero diſticte. g̊ in eis nō eſt vna ſcia numero. ¶ P̄. Ex diuerſis phātaſmatib⁹ nō pōt fieri vna ipreſſio numero: ſicut ex diuerſis colorib⁹ nō pōt fieri vna coloratio in numero: ſʒ coꝝ que tradunt̄ in ſcia de aïa ſūt diuerſa phātaſmata. g̊ idē qđ ṗus. ¶ Ad iſtud dubiū ꝑꝑ rōnes ṗdictas: ṗdict⁹ doctor ꝯcludit eſſe dōm ꝙ hec ſcia nō eſt vna numero. Sʒ ṗdicte rōnes nil ꝯcludūt. Nā duplex pōt eē diſtictio ꝯnū. Quedā eſt diſtictio mālis: a q̄ diſtictiōe nō cāuſatur diſtictio ſcie. Alia eſt diſtictio formalis: ꝛ illa eſt duplex. Quedam eſt ſm̄ formas nāles. Alia eſt ſm̄ diuerſas rōnes cognoſcibilitatis: a q̄ gdē diſtictiōe cāuſatur diſtinctio ſcie. Lʒ g̊ in libris de aïa ſint diuerſe ꝯnes diſticte nūero: ṗ° ꝛ 2° modis: ꝯueniunt tm̄ in vna rōne cog̊ſcibilitatis: vñ de eis pōt eē vna ſcia numero. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ nō eſt ſīlitudo de phātaſmatib⁹ ad itellectū: ꝛ de colorib⁹ per reſpectū ad viſuʒ quātū ad ipreſſionē: q2 phātaſmata nō ſūt obm̄ itellect⁹: ſicut colores ſūt obm̄ viſus. Uñ lʒ ex diuerſis colorib⁹ ſint diuerſe ipreſſiōes: tm̄ ex diuerſis phātaſmatib⁹ pōt eē vna ſcia numero. ¶ Scđo dubitat̄ vtrū iſta ſcia ſit vna vnitate ſpecifica: ꝛ arguit̄ ꝙ nō duab⁹ rōnib⁹ eiuſdē. Nā diuerſaꝝ ꝯnū ſpē diſtictarū nō pōt eē vn⁹ habit⁹ ſpecific⁹: cū diſtictio ſpecifica obiectoꝝ cauſet diſtictionē ſpecificā habituū: ſʒ in hac ſcia ſūt diuerſe ꝯnes ſpē diſticte. g̊ ꝛc̄. ¶ P̄. Scia idē eſt ꝙ ſpēs itelligibilis: ſʒ oīum ꝯſideratoꝝ in hac ſcia nō eſt vna ſpēs itelligibilis. g̊ eoꝝ nō eſt vna ſcia ſpecifica. ¶ Dicēdū ꝙ iſta ſcia eſt vna vnitate ſpecifica: cui⁹ rō eſt: q2 oīuʒ illoꝝ que ꝯueniūt in vna rōne formali cognoſcibilitatis: eſt vna ſcia vnitate ſpecifica. Sed oīa que ꝯſiderant̄ in hac ſcia ꝯueniūt in vna rōne formali ꝯſideratiōis. g̊ ꝛc̄. ¶ Ad ṗᵐ dōm: ſicut dictū eſt ad ṗᵐ ṗcedētis dubÿ. ¶ Ad 2ᵐ dōm negādo maiorē: q2 ſpēs itelligibilis differt realr̄ ab ipſa ſcia: ſicut cā ab effectu. ¶ Dubitat̄ 3° vtruʒ hec ſcia ſit vna tm̄ vnitate generica: ꝛ arguit̄ ꝙ ſic: rōne predicti opinatoris: q2 illa ſcia eſt tm̄ vna vnitate generica: cui⁹ obm̄ eſt tm̄ vnum vnitate generis: ſʒ obm̄ huius ſcie. ſ. aïa eſt vnū vnitate generica vel analogica. g̊ ꝛc̄. ¶ Dicēdū ꝙ lʒ obm̄ huius

ſciētie ſit vnū vnitate analogica loquēdo de vnitate nālis: eſt tamē vnū vnitate ſpecifica loquēdo de vnitate cognoſcibilitatis. vn̄ nō opꝫ ꝙ illa ſcia ſit ſolū vna vnitate generica. Uel dōm ꝙ vnitas analogie obiecti ſufficit ad vnitatē ſpecificā ſcie. ¶ Dubitaṫ 4° vtrū corp⁹ aiatuꝫ ſit ſubm hui⁹ ſcie: arguiṫ ꝙ ſic: qꝛ illud eſt ſubm de cui⁹ rōne formali oia ꝯſideranṫ: ſed quecūqꝫ conſideranṫ in hac ſcia ꝯſideranṫ vt corp⁹ aiatum: vel vt reducibile ad ipm. ergo ⁊c̄. ¶ Dicēdū ꝙ aia eſt ſubm hui⁹ ſcie: ⁊ nō corp⁹ aiatū. Cui⁹ rō eſt: qꝛ illud eſt cui⁹ ſubm pn̄a ptes ⁊ paſſiones querim⁹ per Phm 4° metaph. Sed in hac ſcia querimus partes pn̄a ⁊ paſſiones ⁊ operatiōes ipſi⁹ aie. ergo ⁊c̄. ¶ Ad rōnē dubij dī negādo ꝯſequētiā: qꝛ nō ꝯſideranṫ in hac ſcia partes ⁊ paſſiones corporis aiati inquātū huiꝰ ſed inquātū fluūt ab ipſa aia.

2. con. ¶ Scḋa ꝓ eſt iſta. Iſta ſcia eſt vtilis ad oēs alias partes phie: ⁊ probaṫ. Iſta ſcia eſt vtilis ad ceteras ſcietias ſine qua ille ſcie nō pnt adipiſci: ſed ſine hac ſcia nulla alia partiū phie nālis pfectum pōt adipiſci. ergo ⁊c̄. Probatio mioris: qꝛ ois pars phie vel eſt nālis vel moralis. vel mathematica vel metaphica: vel rōnalis: ſed ſine aia ⁊ potētijs ei⁹ nō pōt haberi ſcia moralis: cū vtutes de qb⁹ ꝯſiderat ſint ſubiectiue in potentijs aie. Silr nec mathematica: nec metaphica pōt adipiſci ſine itellectu poſſibili qui eſt pars aie: nec etiaꝫ ſcia nālis: cū aia ſit pn̄m aiatoꝝ: de qb⁹ maior pars phie nālis ꝯſiderat. ergo ⁊c̄. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguiṫ ſic. Bonuꝫ vtile ⁊ honeſtū adinuiceꝫ diſtinguunṫ. Sed iſta ſcia eſt de numero bonoꝝ honorabiliū: vt per pmā ꝯnē pꝫ: ſequitur ergo ꝙ ipſa nō eſt bonuꝫ vtile. ¶ P̄. Iſta queriṫ gratia ſuiipſi⁹: cū ſit ſcia ſpeculatiua. ergo nō eſt vtilis. pꝫ ſequela: qꝛ vtile dī qḋ queriṫ ꝓpter aliud ⁊ nō ꝓpter ſe: vt ſupra ꝯceſſum eſt. ¶ P̄. Multi habēt cognitionē moraliū: qui tn̄ nō habēt ſciam de aia. ergo ſine iſta ſcia pōt hēri ſciētia moralis: ⁊ per ꝯnſ nō erit vtilis ad acqſitionē ſcie moralis. ¶ Ad p^m dōm ꝙ bonū vtile ⁊ bonū honeſtū nō diſtiguunṫ ſemꝑ ſm rem: ſed ſm rōnē. Unde vnū ⁊ idē pōt dici bonū honeſtū ⁊ vtile diuerſis rōnib⁹. ¶ Et per hoc pꝫ ſolutio ad 2^m. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ lꝫ aliq hēant cognitionem iperfectā ⁊ ꝯfuſam moraliū: tn̄ ſine iſta ſcia eſt ipoſſibile hēre eoꝝ cognitionē pfectā ⁊ cōpletā.

3. con. ¶ Tertia ꝓ Prius ꝯſiderādū eſt de aia quātū ad eius ſubſtantiā q̄ȝ quātū ad ei⁹ accntia. Hec ꝯcluſio ꝓbaṫ tali rōne. Subſtātia pcedit accidēs cognitiōe ⁊ diffinitiōe. vt patet 7° metaph. ergo pus ꝯſiderādū eſt de aia quātū ad ſubſtātiaꝫ eius: q̄ȝ quātū ad accidētia eius. Ex hac ꝯne pꝫ ordo dicendoꝝ in hac ſcia. ¶ Cōtra hanc ꝯneꝫ arguiṫ ſic. Illud qḋ facit ad cognitionē alteri⁹ pus debet ꝯſiderari: ſed accidentia aie maximā partē ꝯferūt ad cognoſcēdū qḋ qḋ eſt ei⁹: vt ifra ꝯcedit Phus. ergo ſequiṫ ꝙ pus ꝯſiderandū eſt de accidentib⁹ ipſi⁹ aie q̄ȝ de ſubſtātia eius. ¶ P̄. Innata eſt nobis via ⁊c̄. Sed operationes ⁊ act⁹ ipſius aie ſunt notiores ipſa aia: vt ēt ifra ꝯcedit Phus. ergo ideꝫ qḋ pus. ¶ Ad p^m dōm ꝙ duplex eſt ordo cognitiōis: videlꝫ ordo cognitionis determinate: ⁊ ordo cognitionis ꝯfuſe: lꝫ ergo operationes ⁊ act⁹ aie ſint piora ⁊ notiora ordine cognitionis ꝯfuſe: tn̄ ipſa aia eſt notior ēt quo ad nos ipſis accidētib⁹ ordine cognitionis determinate. ¶ Et per hoc pꝫ ſolutio ad 2^m.

4ª. con. ¶ Quarta ꝓ. Scientia libri de aia eſt de numero difficillimoꝝ. Hec ꝯcluſio pbaṫ ſic. Illa ſcia eſt de numero difficillimoꝝ: in qua mouenṫ difficillime difficultates. ergo ⁊c̄. ¶ Pro declaratione minoris ꝯſiderandū eſt ꝙ ipſa aia pōt duplr ꝯſiderari. Uno modo quātū ad diffinitionē ⁊ ei⁹ quiditatē. Alio mō quātū ad operationes ⁊ paſſiones. Si pmo mō. ſic pōt duplr cōſiderari. Uno mō quātū ad modū diffiniēdi. ſic de ea mouenṫ vna queſtio que eſt talis. vtrū diffinitio debeat dari cōponēdo vel diuidēdo vel demōſtrādo. Alio modo pōt ꝯſiderari aia quātū ad ea que ad diffinitionē ptinent: ⁊ hoc tripliciter: vel quātū ad ſubſtātiā ei⁹: vel quātum ad partes ſiue potētias eius: vel quātū ad ea que cadunt in diffinitione eius. Si pmo mō. ſic mouenṫ octo queſtiōes. Quarū pma eſt vtrū aia ſit ſubſtātia vel quātitas. Secūda eſt ſi ſit ſubſtātia: vtrū ſit act⁹ vel potentia: Tertia eſt. ſi ſit act⁹: vtrum ſit ſubſtātia ſimplex vel cōpoſita. Quarta: vtrū ſit ſubſtātia ipartibilis vel partibilis. Quīta: vtꝝ ſit vna aia ſm ſpēm vel plures. Sexta ſi ſint plures: vtrū differāt genere vel nō. Septima: vtꝝ diffinitio aie ſit diffinitio ſpēi ſubalterne vel ſpecialiſſime. Octaua: vtꝝ ſit vna quedaꝫ cōmunis diffinitio tn̄: vel cuiuſlibet aie ꝓpria ⁊ ſpecialis rō. Si 2° mō ꝯſideraṫ aia quātū ad ei⁹ partes ſiue potētias: ſic oriunṫ tres difficultates. Prima eſt vtrū vegetatiuū: ſenſitiuū: ⁊ intellectiuū ſint diuerſe aie vel partes potētiales eius aie. Secūda ſi ſint diuerſe potētie: vtꝝ pus opꝫ querere act⁹ q̄ȝ potētias. Tertia ſi pus opꝫ querere act⁹: vtrū opꝫ pus querere potētias q̄ȝ actus ⁊ potētias. ¶ Si aūt ꝯſideretur aia quātū ad ea que adiuuāt diffinitionē eius: ſic de ea mouēṫ vna dubitatio: vtrū accidētia que magnā partem ꝯferut ad cognoſcēdū qḋ qḋ eſt debeāt poni in diffinitione ipſius aie vel nō. Si aūt ꝯſideraṫ quātū ad ei⁹ paſſiones ⁊ operationes. Sic mouēṫ de ea vna difficultas. Utrū oēs operatiōes aie ⁊ paſſiones eius ſint ꝓprie ipſi aie vel cōmunes toti ꝯiūcto. Uel alique ꝓprie ⁊ alique cōmunes. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ platonici ponebant aiam eſſe ſubſtātiā ſeparatā ⁊ vniuſem: vt de ea eſſet ſcia: vt clarius ifra patebit. Quā opinionē excludit phus in lr̄a: dicēs ꝙ vniuſe. ſ. ſeparatū: aut nil eſt: aut poſterius eſt ſingularib⁹. Qualiter ēt hoc itelligaṫ ifra patebit. ¶ Cōtra pdicta ſic pmo arguiṫ. Illud qḋ experimur in nobis eſt certiſſimū: ⁊ facillime cognitiōis. Sed aiam experimur in nobis. ergo ſequiṫ ꝙ aia nō eſt difficillime: ſed facillime cognitionis. ¶ P̄. Illud qḋ eſt aie pſens per ſuā eſſentiam: facile cognoſciṫ ab ipſa. Sed aia eſt ſibiipſi pſens per ſuā eēntiā. ergo ſequiṫ ꝙ a ſeipa facile cognoſciṫ. ¶ P̄. Si aia eēt difficillime cognitiōis: vel ergo difficultas illa pueniret ex pte rei cognite: vel ex pte rei cognoſcentis. Nō p^m: cū aia ſit imālis ⁊ in actu. Nec 2^m: cū aia nō excedat facultatē ſui ipſius. ¶ Ad p^m dōm ꝙ lꝫ id qḋ expimur in nobis ſit facillime cognitionis quātum ad an eſt: vel qꝛ eſt. nō tn̄ quātū ad qḋ eſt. Et per hoc pꝫ ſolutio ad 2^m. ¶ Sed tn̄ ad cognoſcēdū qualiter aia ſeipſam cogſcat. quātū ad an eſt: ⁊ qḋ eſt: notādū diligēter ſm doctorē ſanctū in de veritate. q. 10. ar. 8. in. c. ꝙ de aia poſſum⁹ habere duplicē cognitionē: videlicet cognitionē an eſt: ⁊ cognitionē qḋ eſt. Si loquamur de cognitione aie quātū ad an eſt: hoc eſt dupliciter vel loquēdo de cognitione actuali: vel habituali. Si pmo mō: ſic cognoſcit ſe per ſuas opationes. Si ſcḋo mō: ſic aia cognoſcit ſeipſam per ſuā eēntiā. Ex eo. n. ꝙ eſt ſibi pſens per ſuā eēntiā: apta nata eſt exire in ſuū actuꝫ. Si vō loquamur de cognitione aie quantū ad qḋ eſt. Hoc eſt duplr: vel quātū ad apphenſionē. Uel quātū ad iudiciū de re apphenſa. Si pmo mō: ſic aia cognoſcit ſeipſaꝫ per ſimilitudines. ſicut ⁊ alias res. Si ſcḋo mō ſic aia cognoſcit ſeipſam intuendo inuiolabilē veritatē ſm ꝙ eius ſimilitudo eſt expſſa in aia nr̄a. ¶ Ex qb⁹ eliciṫ ꝙ aia cognoſcit ſeipſam aliqn̄ per act⁹ ſuos: aliqn̄ per eēntiā ſuā: aliquādo per ſpēs itelligibiles: aliqn̄ per intuitū pme veritatis. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ difficultas iſta puenit ex parte ipſius aie: qꝛ nō cadit ſub ſenſu (a quo ſcia nr̄a ortū hꝫ)

niſi per accidẽs.¶ Circa ꝓcedẽtia dubitaẜ p̄mo. Utrũ
vniuerſalia ſint poſteriora ſingularib⁹(vt dic̃ hic ph̃s.)
Et arguiẜ p̄° ꝙ nõ. Nã p̄n̄ᵐ p̄us eſt p̄ncipiato. Sed vni-
uerſalia ſunt p̄ncipia ſingulariũ(vt ph̃us ſepius ꝯcedit
in metaphyſica:) g̃ vniuerſalia ſũt p̄ora.¶ Ꝓ. Id a quo
ꝯuertiẜ ſubſiſtẽdi ꝯſequẽtia eſt p̄us: vt patet in ꝑpara-
tis: ſed vniuerſalia ſunt huiꝰ reſpectu ſingulariuꝫ: g̃ ⁊c̃.
¶ Dicendũ ꝙ vniuerſale põt dupl̃r ꝯſiderari: ſm ꝙ di
cit ſanctus doctor in lectione p̄ma. Uno mõ ſm ꝙ ſub-
iacet intẽtioni vniuerſalitatis. Alio mõ ſm ꝓpriã eius
nãm. Si p̄mo mõ ſic vniuerſale aut nĩl eſt: aut eſt poſte
rius ſingularib⁹.(vt dicit ph̃s.) Si ſcd̃o mõ ſic eſt p̄us
ſingularib⁹ saltẽ ſm rõnẽ(vt voluerũt duo argumenta
dubij.)¶ Pro cuiꝰ ampliori declaratione notandũ eſt
ꝙ multiplex eſt vniuerſale: videlicet vniuerſale logicũ
vniuerſale phyſicuꝫ: vniuerſale mathematicũ: ⁊ vniuſale
metaphyſicũ. Uniuerſale logicũ eſt poſterius ſingulari
bus: ⁊ vocaẜ vniuerſale poſt rem. Sed vniuerſale phyſi
cum ⁊ mathematicũ eſt p̄us ſingularib⁹: ⁊ vocaẜ vniuer
ſale in re. Sed differẽter: q2 vniuerſale phyſicũ eſt in re
in mã ſenſibili: ſed vniuerſale mathematicuꝫ eſt in re.i.
in materia itelligibili. Unde materia ſenſibilis eſt ſub-
ſtantia ſubiecta qualitatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis. Materia
intelligibilis eſt ſubſtantia quãta ſine huiꝰ qualitatib⁹.
Similiter vniuerſale metaphyſicũ eſt p̄us ſinglarib⁹: ⁊
diciẜ vniuerſale ante rem: qd̃ eſt duplex: videlicet vni-
uerſale ante reꝫ nã tñ: ⁊ nã ⁊ tẽpore ſimul. Uniuerſale
ante rem nã tãtũ: eſt vniuerſale cõſideratũ in ſuis p̄nci
pijs quidditatiuis. Sed vniuerſale ante rem nã ⁊ tẽpore
ſimul eſt vniuerſale ꝯſideratũ ſm ꝙ hẽt eſſe in mente
p̄me cauſe.¶ Dubitaẜ ſcd̃o vtrũ accidẽtia magnã par-
tem cõferant ad cognoſcẽdũ qd̃ q̃d eſt.¶ Et arguiẜ pri
mo ꝙ nõ: q2 eadẽ ſunt p̄ncipia eſſendi ⁊ cognoſcẽdi: ſed
accidẽtia nõ ſunt p̄ncipia eſſendi quidditatis ſubſtãtie: g̃
nõ ſunt p̄ncipia cognoſcẽdi ipſius ſubſtãtie.¶ Ꝓ. Sub
ſtantia eſt p̄ncipiũ cognoſcẽdi accidẽtia: vt pꝫ 7° meta-
phyſice. g̃ accidẽtia nõ ſunt p̄ncipiũ ad cognoſcẽdũ ſub-
ſtantiã. pꝫ ꝯſequẽtia: q2 idẽ nõ põt eẽ p̄us ⁊ poſterius re
ſpectu eiuſdẽ.¶ Dicẽdũ ꝙ accidentia ꝯferre ad cogno-
ſcendũ qd̃ q̃d eſt ipſius ſubſtãtie põt itelligi dupl̃r. vel
a p̄ori ⁊ ſm nãm: vel a poſteriori ⁊ quo ad nos. Si p̄mo
mõ: ſic accidẽtia nõ ꝯferunt ad cognoſcenduꝫ qd̃ q̃d eſt
ſubſtãtie. Sed magis ecõuerſo(vt voluerũt argumẽta
dubij.) Si ſcd̃o mõ: ſic accidẽtia ꝯferũt ad cognoſcẽduꝫ
qd̃ q̃d eſt ſubſtãtie(vt hic vult ph̃us.) Et per hoc pꝫ ſo-
lutio ad argumẽta dubij.¶ Dubitaẜ tertio vtrũ ſit aliq̃
operatio aĩe ſine corpore: ⁊ videẜ ꝙ nõ: q2 ſi eẽt aliq̃ ope
ratio aĩe ſine corpore: maxime eſſet intelligere. Sed hoc
nõ: q2 dicere aĩam intelligere: eſt ac ſi diceret eã texere
vel filare.¶ Itẽ 2°. q2 itelligere nõ eſt ſine phantaſma-
tib⁹: vt pꝫ in 3° huius: ſed phantaſmata nõ ſunt ſine cor-
pore: g̃ itelligere nõ eſt ſine corpore.¶ Dicẽdũ ꝙ opera
tio aĩe põt dupl̃r indigere corpore:(vt dicit hic doctor
ſanctus:) vel tanq̃ obiecto ⁊ inſtrumẽto ſimul: ſicut vide
re: audire ⁊ huiuſmodi: vel tanq̃ obiecto tñ. Omnes ope
rationes aĩe ꝯiuncte(q2 nõ loquiẜ de ſeparata) indigẽt
corpore aliquo illoꝝ modoꝝ: nõ tñ indigẽt eo oẽs vtro-
q3 mõ: q2 operationes ſenſitiue aĩe ⁊ vegetatiue indigẽt
eo vtroq3 mõ: operatione v̓o aĩe itellectiue indigent eo:
altero mõ tñ: videlicet tanq̃ obiecto: ⁊ nõ tanq̃ iſtrumẽ-
to organico.¶ Et per h̃ pꝫ ſolutio ad argumẽta dubij.
¶ Quinta ꝯ̃ que tãgiẜ ibi(Uidenẜ aũt ⁊ anime paſſio-
nes ⁊c̃.) eſt iſta: ꝙ quedã ſunt paſſiones aĩe: ⁊ quedã nõ
ſunt aĩe tñ: ſed totius ꝯiuncti: que ꝓbaẜ tali rõne ph̃i.
¶ Omne id ad qd̃ operaẜ cõplexio corporis nõ eſt aĩe
tñ. ſed ẽt corporis: ⁊ per ꝯſequens ꝯiuncti. Sed ad paſ-
ſiones aĩe operaẜ cõplexio corporis: q2 aliq̃ adueniente
aliquo maximo vel arduo nõ timẽt nec triſtanẜ. Aliqui
v̓o pro minimo timẽt ⁊ triſtanẜ. Ergo quedaꝫ paſſiones
aĩe non ſunt aĩe tñ: ſed ẽt corporis.¶ Sexta ꝯ̃ que tan
giẜ ibi(ꝓpter hoc ⁊c̃.) eſt iſta. Cõſideratio de aĩa perti-
net ad nãleꝫ ph̃m. Que ꝓbaẜ tali rõne ph̃i. Quia paſſio
nes icludut in earũ diffinitiõib⁹ ea quoꝝ ſunt paſſiões:
ſed paſſiones aĩe nõ ſunt ſolũ aĩe: ſed etiã corporis: vt pꝫ
per p̄cedentẽ ꝯ̃nẽ: g̃ in earũ diffinitionib⁹ poniẜ corpus.
Sed omne corpus ⁊ mã pertinet ad ꝯſideratiõẽ nãlẽ:
g̃ ⁊ ille paſſiones pertinẽt ad ꝯſideratiõẽ nãlem. Et q2
ad eandẽ ꝯſideratiõẽ pertinẽt ſubm ⁊ paſſiones eius. g̃
cũ aĩa ſit ſubm illarũ paſſionũ: vel ſaltẽ ꝯiũctũ rõne aĩe:
ſequiẜ ꝙ ꝯſideratio aĩe pertinet ad ph̃m nãlẽ.¶ Cõtra
hãc ꝯ̃nẽ arguiẜ ſic. Ad eandẽ ꝯſideratiõẽ ꝑtinet totũ ⁊
quelibet pars ſubiectiua: ſꝫ aĩa rõnalis que eſt pars ſub
iectiua aĩe nõ ꝑtinet ad ph̃m nãlẽ: ſed potius ad meta-
phyſicũ: g̃ nec aĩa. Probatio minoris: q2 forme que perti
nent ad ꝯſideratiõẽ nãlẽ ſunt forme exiſtentes in mã:
ſed aĩa rõnalis cũ ſit pars per ſe ſubſiſtẽs nõ eſt forma
exiſtẽs in mã: cũ exiſtere in alio diſtinguaẜ ꝯtra exiſte-
re per ſe.¶ Ꝓ. Id nõ cadit ſub ꝯſideratione nãli: cui nõ
cõpetit paſſio ſubiecti nãlis: ſed paſſio entis mobilis vide
licet corruptibilitas nõ cõpetit aĩe rõnali: cũ ipſa ſit in-
corruptibilis. g̃ ⁊c̃.¶ Ꝓ. Ad eandẽ ſciam pertinet ꝯſide
ratio ſubiecti ⁊ paſſionũ: vt iam ꝯceſſum eſt ſupra: ſed ali-
que actiones ⁊ paſſiones aĩe pertinẽt ad metaphyſicũ ⁊
ad moralẽ ph̃iã. g̃ ⁊c̃.¶ Ad p̄ᵐ dõm ꝙ aĩa rõnalis põt
ꝯſiderari dupl̃r. Uno modo vt forma. Alio mõ vt per ſe
exiſtẽs ⁊ ſeparabilis a corpore. Lꝫ ergo ip̄a aĩa 2° modo
ꝯſiderata nõ pertineat ad ꝯſideratiõẽ nãlẽ. Si tñ ꝯſi-
dereẜ p̄mo mõ ſic ſubiacet cõſiderationi nãli. Ad ꝓba-
tiõẽ minoris dicẽdũ ꝙ aĩam rõnalẽ ꝯiunctã per ſe exi
ſtere põt intelligi dupliciter. Uno mõ ꝙ per ſe exiſtat
exiſtẽtia cõpleta. Alio mõ ꝙ per ſe exiſtat exiſtẽtia icõ
pleta. Et hoc dupl̃r: vel q2 exiſtit per ſe: ita ꝙ nõ exiſtat
in aliquo: vel ꝙ exiſtat a ſe: ita ꝙ nõ accipiat exiſtẽtiam
ab alio: lꝫ g̃ aĩa rõnalis exiſtat per ſe exiſtẽtia icõpleta:
tñ exiſtit in alio: ſicut forma in mã tanq̃ cõicans ſuũ eẽ
mãe.¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ lꝫ aĩa rõnalis quãtũ ad eius eẽn-
tiã ⁊ quãtũ ad eius ſupremã portiõẽ ſit icorruptibilis:
tñ quãtũ ad operatiões ⁊ paſſiones ſenſitiuas eius ⁊ ve
getatiuas eſt corruptibilis.¶ Ad 3ᵐ dõm ꝙ paſſiões aĩe
diuerſis rõnib⁹ ꝯſideranẜ a nãli ⁊ metaphyſico. Ad nã-
lem.n. ꝑtinet ſm ꝙ ſubiacet motui ⁊ trãſmutationi. Ad
metaphyſicũ v̓o rõne entis. Ad moraleꝫ ſm ꝙ ſunt p̄nᵃ
bene vel male viuẽdi ſeu operãdi.¶ Ultima ꝯ̃. Diffini-
tio formarũ nãliũ ſimil̃r ⁊ paſſionũ in qua nõ poniẜ mã
eſt inſufficiẽs. Hec ꝯcluſio ꝓbaẜ tali rõne ſm ph̃m. Nã
oĩs forma que hẽt eẽ in mã determinata ſi in eiꝰ diffini-
tione nõ ponaẜ mã: talis diffinitio erit inſufficiens: ſed
quelibet forma nãlis cũ ſuis paſſionib⁹ hẽt eẽ in mã de-
terminata: g̃ ⁊c̃. Probatio maioris: q2 diffinitio ſufficiẽs
exp̄mit rõnẽ diffiniti a p̄ᵃ potẽtia vſq3 ad vltimũ actũ:
ſed forma habẽs eẽ in mã determinata nõ põt perfecte
explicari ſine mã. g̃ ⁊c̃.¶ Pro declaratione huiꝰ ſciẽdũ
ſm doc. ſ. ⁊ ph̃m in p̄ſenti paſſu ꝙ duplex eſt diffinitio.
Quedã eſt diffinitio que app̄hendit ſolũ formã. alia eſt
diffinitio nãlis: ⁊ talis eſt duplex. quedã eſt imperfecta:
que. ſ. app̄hẽdit mãm: ⁊ alia eſt ꝑfecta que app̄hẽdit ma
teriã ⁊ formã ſimul. Prima dr̃ formalis tñ. Scd̃a mã-
lis tñ. Tertia mãlis ⁊ formalis ſimul. Prima.n. dr̃ me-
diũ demr̃ationis. 2ᵃ diciẜ ꝯcluſio. 3ᵃ diciẜ tota demõſtra
tio. Exẽplũ p̄me: Domus eſt cooperimẽtũ ꝓhibens nos

a frigore. Exēplū ſcd̄e: vt domus eſt coopertimētū cōpoſitū ex lapidib⁹ ⁊ lignis. Exēplū tertie: vt dom⁹ eſt operimentū cōpoſitū ex lignis ⁊ lapidib⁹ ꝓtegēs nos a frigore. ❡ Ex p̄dictis elicit̄ ꝙ diffinitio logica de reb⁹ nālib⁹ eſt inſufficiens. Similr̄ ꝙ diffinitio que dat̄ per mām ⁊ formā dr̄ magis nālis ꝙ̄ illa que dat̄ per mām tm̄: cui⁹ rō eſt: qꝛ forma eſt magis nā ꝙ̄ mā. vt pꝫ 2° phyſicorū. tractatu p° caplo 2°. ❡ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ſm eoſdē vbi ſupra ꝙ phyſic⁹ mathematic⁹ ⁊ metaphyſic⁹ diuerſimode ꝯſiderāt ea que ad rōnē aīe ꝑtinēt. Nā phyſic⁹ ꝯſiderat de ſenſibilib⁹ ſm ꝙ ſūt ꝯiuncta mãe ſenſibili. Mathematicus vo ſm ꝙ ſunt abſtracta a mā ſenſibili ſm rōnē: ꝯiuncta tn̄ eis ſm eē: ⁊ lꝫ ſuba quāta de qua cōſiderat mathematic⁹ ſit ſenſibilis ſm eē: nō tn̄ ꝯſiderat eā ſm ꝙ huiō. Metaphyſic⁹ vo ꝯſiderat de p̄dictis ſm ꝙ ſunt abſtracta tā a mā ſenſibili ꝙ̄ a mā itelligibili. accipiēdo ly itelligibile. i. phātaſiabile. i. ſm ꝙ phs itellectū phātaſiā noīat. ❡ Cōtra p̄dictā ꝯnē arguit̄ ſic. Mā nō eſt p̄n^m cognoſcēdi: cū ſit in pura potētia: g̊ nō eſt p̄ncipiū diffiniēdi: qꝛ p̄n⁹ diffiniētia hn̄t notificare diffinitū. ❡ P̄. Partes diffiniētes ſūt p̄ores toto: ſꝫ mā nō eſt p̄or forma: vt pꝫ 7° meta. g̊ ⁊c̄. ❡ P̄. Partes diffiniētes debēt p̄dicari de diffinito in eo qd̄ gd: vt pꝫ per ph̄m 2° meta. ⁊ 2° poſterioꝝ: ſꝫ mā nō pōt p̄dicari de forma: cuꝫ hēat rōnē ptis ⁊ nō toti⁹. g̊ ⁊c̄. ❡ P̄. Scd̄m coem phorū ſniam partes diffiniētes ſūt forme: ſꝫ mā nō eſt forma: g̊ mā nō pōt eſſe pars diffinitiōis. ❡ Ad p^m dōm ꝙ mā pōt tripliciter ꝯſiderari ſm Britonē in hoc paſſu. Uno mō in ſe ⁊ abſolute: ſm. ſ. ꝙ eſt idifferēs ad oēs formas nāles gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ iſto mō cum ſit in pura potētia nō pōt eē p̄n^m diffiniēdi vt voluit argumētum. Alio mō pōt ꝯſiderari mā ſm ꝙ ſubiacet q̄litatib⁹ ſenſibilib⁹ actu: ⁊ iſto mō ēt nō pōt eē pars diffinitionis: qꝛ accidētia diffinitionē nō igrediunt̄ niſi forſitan a poſteriori circūlocutorie. Tertio mō pōt cōſiderari ſm ordinē ad formā determinatā ad quā ſequunt̄ ipſe q̄litates ſenſibiles: ⁊ iſto mō mā eſt p̄n^m cognoſcendi: ⁊ per ꝯnſ diffiniēdi. ❡ Ad 2^m dōm ꝙ duplices ſunt ptes rei ſenſibilis: nā quedā ſunt partes formales ⁊ tales p̄cedūt diffinitū. alie ſunt mãles. Et tales ſunt duplices. Quedā ſūt indiuiduales: ⁊ tales nō p̄cedūt diffinitū. Alie ſunt communes: ⁊ tales p̄cedūt diffinitū: ordine ſaltē cognitiōis: ſꝫ nō ordine nãe. ❡ Ad 3^m dōm ꝙ ptes diffinitiōis ſunt in duplici differētia. nā quedā ſunt que ponunt̄ in obliq̄ quedā in recto. Ille eniꝫ que ponunt̄ in recto: ſupponūt formā totius ⁊ p̄dicant̄ de diffinito in recto: alie vo partes ſupponunt ptē rei ⁊ p̄dicant̄ de diffinito in obliquo. Materia aūt nō ponit̄ in diffinitiōe forme in recto: ſed potius in obliquo. Unde rō nō ſequit̄. ❡ Et per hoc pꝫ ſolutio ad vltimū qꝛ partes que ponunt̄ in diffinitione in recto ſunt forme: nō aūt ille que ponunt̄ in obliquo.

❡ Explicit prohemium.

❡ Sequitur textus. (Principium aūt queſtionis eſt apponere que maxime videntur ineſſe ipſi ⁊c̄.)

❡ Primū caplm̄ p̄mi tractatus huius primi libri de aīa cōprehēdit tertiā lectionē cōmenti ſancti Thome.

Finito p̄hemio. Incipit tractat⁹: qui diuidit̄ in tres ptes p̄ncipales ſm ꝙ tres ſūt libri de aīa. In p^a pte Phs determinat de aīa ſm opinionē antiquorū. In 2° ſm opinionē ꝓpriā quātū ad rōnem cōeꝫ ipſi⁹ aīe. Et h̄ in 2° libro qui icipit ibi (Que gdē a p̄oꝛib⁹.) In 3° vo. ſ. in 3° libro determinat de ea quātū ad ſpālē rōnē itellectiue partis ibi (Qꝛ aūt nō ſit ſenſus ali⁹ p̄ter gnque.) Prima pars diuidit̄ in tres tractat⁹. In p° tractatu Phs recitat opinionē antiquoꝝ de aīa quātū ad totā ſubſtātiā ipſi⁹ aīe. In 2° aūt ibi (Cōſiderādū aūt.) Reprobat opinionē eoꝝdē. In 3° ibi (Qm̄ aūt cognoſcere.) Recitat duas dubitationes de ipſa aīa remouēdo opiniones antiquoꝝ de aīa quātū ad eius partes. Primus tractatus in quo recitat opiniones antiquoꝝ philoſophoꝝ de aīa quātū ad ei⁹ ſubſtantiā: ꝯtinet tria capitula. In p° capitulo opiniones illoꝝ philoſophoꝝ recitat qui inueſtigauerunt nām aīe per viā motus. In 2° capitulo ibi (Quicunq̄ aūt.) Recitat opiniones illoꝝ philoſophorū qui inueſtigauerūt nām aīe ex parte cognitionis ⁊ ſenſus: ⁊ ex parte vtriuſq̄. In 3° capitulo ibi (Differūt aūt.) Ponit differētiā opinionū philoſophoꝝ qui locuti ſunt de aīa. ❡ Primū capitulū diuidit̄ in duas partes. In p̄ma parte ponit ꝯnē. In 2^a parte recitat quādā opinionē antiquoꝝ phoꝝ qui (vt dcm̄ eſt) inueſtigauerunt nām aīe ex parte motus. ❡ Concluſio talis eſt. Qꝛ inueſtigando nām aīe p̄mo ⁊ p̄ncipaliter opꝫ inquirere ea que ſunt ꝓpria ipſius aīe. Hec ꝯcluſio ꝓbat̄ tali rōne Phi: qꝛ accidentia ꝓpria maximā partē ꝯferunt ad cognoſcēdū qd̄ gd eſt: vt pꝫ in ꝓhemio huius: g̊ ad inueſtigandū nām aīe p̄us ⁊ p̄ncipalr̄ eſt querere ea que ſunt propria eius. ❡ Ex qua ꝯcluſione infert̄ tale correlariū ꝙ inueſtigādo nām aīe p̄mo ⁊ p̄ncipaliter opꝫ ꝯſiderare motū ⁊ ſenſum: qꝛ iter oīa que cōpetunt aīe: mot⁹ ⁊ ſenſus ſunt maxime ꝓpria. Qd̄ ex hoc pꝫ: qꝛ aīatū ab inanimatis ſoluꝫ ⁊ maxime inter ſe differūt: videlicet per motū ⁊ ſenſuꝫ. ❡ Pro ampliori declaratione notandū p̄mo ſm ph̄um ꝙ antiqui phi dicebāt ꝙ nil pōt mouere niſi moueatur. Cum g̊ aīa ſit mouēs corp⁹ dicebāt aīam eſſe de numero eoꝝ que mouent̄. Cui⁹ opinionis radix: falſa eſt propter duo. Tum p̄mo qꝛ ſi omne mouens moueret̄: ſequeret̄ ꝙ eſſet ꝓcedere in infinitū in mouentib⁹. vt pꝫ 2° metaphyſice: ⁊ 8° phyſicoꝝ. Tuꝫ 2° qꝛ id qd̄ ꝯuenit alicui per accidens nō pōt ſibi cōuenire ſemꝑ: ⁊ per ꝯnſ pōt ab eo ſeparari. ❡ Cōſiderādū 2° ꝙ Phus recitat in hoc caplo q̄tuor opiniones eoꝝ qui iueſtigauerūt nām aīe ex parte motus. Prima opinio eſt Democriti: qui dicebat aīaꝫ eſſe ignē ſiue igneā: ⁊ ꝙ aīa nil aliud eēt ꝙ̄ athomi ignıti figurā rotūdā habētes. Secūda eſt Leucippi: qui dicebat aīam nil aliud eſſe ꝙ̄ corpus ſphericuꝫ. Tertia eſt opinio Pithagoricoꝝ: qui dicebāt aīam eſſe deciſiones mouētes alia corpa. Quarta eſt opinio Anaxagore: quā recitat hic Phus: qui dicebat aīam eſſe mouētē omnia. ❡ Cōſiderādū vlterius ꝙ Democrit⁹ poſuit athomos ſiue deciſiones eſſe ſemen ſiue p̄n^m totius nãe: qꝛ ꝯſiderabat ꝙ duo ſunt de rōne p̄ncipij: videlicet ſimplicitas ⁊ virtuoſitas: (vt hic adducit Egidius.) Cū ergo athomi ſint paruiſſime quātitatis: ⁊ per ꝯnſ ſimpliciſſimi: ⁊ maxime motiui. ⁊ per ꝯnſ v̄tuoſiſſimi. iō dicebat athomos eſſe p̄n^a oīum rerū. Dicebat vlteri⁹ illos ex gb⁹ cōponit̄ aīa eſſe igneos ſeu ignitos. Tum p̄mo qꝛ ignis eſt elementū maxime actiuū. Tū ſcd̄o qꝛ ignis eſt calidus: in quo calido cōſiſtit vita humana. Quia igit̄ videbat aīam eſſe formā maxime actiuā iter formas nāles: ⁊ eē p̄n^m vite: iō dicebat athomos ex gb⁹ cōponit̄ aīa eē ignitos vel igneos. Dicebat ēt illos athomos eſſe rotunde figure: qꝛ iter oēs figuras rotunda figura ſiue ſpherica eſt promptiſſima ad motū quātū ad oēs differētias poſitionis: que ſunt ſurſum: deorſum: ante: retro: dextrū: ⁊ ſiniſtrum: qꝛ igit̄ maxime aīa mouet corpus ad oēm d̄ſiam poſitionis: nō aūt alie forme nāles: iō dicebat aīam eſſe cōpoſitā ex athomis rotūde figure ſiue ſpherice. ❡ Cō

ſiderandū vlterius ꝙ aliq̄ attribuunt̄ alicui dupliciter. Uno mō eſſentialiter. Alio mō per viaȝ aſſimilationis: qn̄ dr̄ ꝙ aīa eſt ignis aut ignita. ignis non attribuit̄ aīe eēntialiter: ſed per viā aſſimilationis: qꝛ oēs ꝓprietates ignis pn̄t appropriari aīe: ⁊ potiſſime rōnali: vt īfra patebit. ℂ Cōtra p̄dictā ꝯnē ſic p̄ᵒ arguit̄. Innata eſt nobis via a cōmunioꝛib⁹ ad ſpecialioꝛa ꝓcedere. p̄ᵒ phyſicoꝝ. ergo male dicit̄ in ꝯne ꝙ inueſtigādo nām aīe p̄mo opꝫ querere ea que conueniunt ſibi maxime ſm nām. i. que ſunt ſibi ꝓpria. ℂ R̄. Id qḋ eſt manifeſtū nō indiget inquiſitione: ſed aīa eſt manifeſtiſſima nobis: cū quilibet experiat̄ in ſe habere aīaȝ: ergo nō eſt neceſſaria aliqua inueſtigatio ipſi⁹ aīe. ℂ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ duplex eſt cognitio. ſ. cōfuſa ⁊ determinata. Ueruȝ eſt ꝙ loquēdo de cognitione cōfuſa inata eſt nobis via a cōmunioꝛibus ad ſpecialioꝛa ꝓcedere: ſed loquēdo de cognitione diſticta ⁊ determinata: exoꝛdiū accipimus a proprijs. ℂ Ad 2ᵐ dōm ꝙ lȝ aīa ſit nobis manifeſtiſſima quātū ad an eſt: eſt tamen difficillima quantum ad cognitionē quid eſt.

ℂ Sequit̄ 2ᵐ capitulum ibi (Quicunꝗ̄ autēȝ in cognoſcendo.) Hec eſt lectio quarta eiuſdem libri de anima: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt 2ᵐ caplm̄ p̄mi tractat⁹: in quo poſtq̄ Ph̄us in p̄cedēti caplo recitauit opiniones antiquoꝝ ph̄oꝝ de aīa: qui inueſtigauerūt nām eius ex parte mot⁹: hic ꝯſequēter recitat opinionē illoꝝ ph̄oꝝ qui inueſtigauerunt nām aīe ex parte cognitionis ⁊ ſenſus. Primo ponēdo id in quo ꝯueniunt tales ph̄i. Scd̄o recitando duas opiniones diuerſas: videlicet Empedoclis ⁊ Platonis. ℂ Cōſiderandū aūt p̄mo ꝙ oēs illi ph̄i qui inueſtigauerunt aīam ex parte ſenſus ⁊ cognitionis ꝯueniunt in hoc ꝙ vnanimiter dicebant eſſe pn̄ᵐ aut p̄ncipia oīum entiū. ſ. dicebāt aīam eſſe cōpoſitā ex p̄ncipijs rerum. vnde ſm ꝙ ph̄i diuerſimode locuti ſunt de p̄ncipijs ⁊ de numero eoꝝ: diuerſimode locuti ſūt ēt de ipſa aīa. Unde illi qui poſuerūt vnū p̄nᵐ tm̄: poſuerunt aīam eſſe cōpoſitā ex illo p̄ncipio: qui v̄o poſuerunt plura p̄ncipia: dicebant aīam eſſe cōpoſitā ex pluribus p̄ncipijs. ℂ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ motiuū illoꝝ ph̄oꝝ q̄re poſuerunt aīam cōpoſitā ex oībus p̄ncipijs erat tale: qꝛ aīa nata eſt cognoſcere oīa: videlicet itelligibilia per intellectū ⁊ ſenſibilia per ſenſum: ſed oīs cognitio tā intellectiua q̄ ſenſitiua eſt rōne ſimilitudinis: ex eo enim ꝙ res cognita aſſimilat̄ cognoſcēti fit cognitio: niſi eniȝ ſimilitudo rei viſibilis eēt in oculo nō poſſet videri: ſimiliter niſi ſimilitudo rei intelligibilis ſuſciperet̄ in intellectu: nō poſſet fieri intellectio: cū ergo aīa nō pōt aſſimilari oībus reb⁹: (vt ipſi dicebāt.) niſi aīa cōponat̄ ex p̄ncipijs oīum rerū: ergo cōcludebant ꝙ aīa eſſet cōpoſita ex p̄ncipijs oīum rerū: vt videlicet terrā intelligeret: cōponeret̄ ex terra: ⁊ ſic de ſimilib⁹. ℂ Cōſiderandum eſt vlterius ꝙ p̄dictū motiuū nō valet: tū p̄mo: qꝛ ſi aīa cōponeret̄ ex terra nō intelligeret terrā: qꝛ intus exiſtens ꝓhibet extraneū: tum ſcd̄o qꝛ ad hoc ꝙ fiat intellectio vel ſenſatio: ſufficit aſſimilatio rei cognite ad cognoſcētem quātū ad hoc ꝙ ſpecies ſeu ſimilitudo rei cognite ſuſcipit̄ in cognoſcēte: non eſt ergo neceſſe ꝙ lapis ſm ſuū eſſe māle ſit in oculo vt cognoſcat̄ ab eo: ſed ſufficit ꝙ ſit in eo ſm eſſe intentionale. ℂ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ Ph̄us hic recitat duas opiniones p̄ncipales: videlicet Empedoclis ⁊ Platonis. Opinio eniȝ Empedoclis erat ꝙ aīa eſſet cōpoſita ex quatuoꝛ elementis: ⁊ ex cōcoꝛdia ⁊ diſcoꝛdia. Sed Plato poſuit aīam cōpoſitaȝ eſſe ex q̄tuoꝛ alijs p̄ncipijs ſm ꝙ poſuit alia p̄ncipia: videlicet ex eodē ⁊ diuerſo: ſiue partibili ⁊ ip̄artibili: ſcd̄o ex ideis. tertio ex numeris. ℂ Cōſiderandū eſt vlterius p̄o declaratiōe opinionis Platonis: ſm doctoꝛē ſanctū ꝙ entia poſſunt tripliciter ꝯſiderari. Uno mō in ſe ⁊ in ꝓpria nā. Scd̄o mō per reſpectū ad p̄nᵐ effectiuū. Tertio mō per reſpectuȝ ad eos in cōmuni in quo oīa entia ꝯueniūt. Quātū ad p̄ᵃᵐ ꝯſiderationeȝ Plato poſuit duo p̄ncipia entiū. ſ. idē ⁊ diuerſum. Quantū v̄o ad 2ᵃᵐ cōſiderationē poſuit tertiū p̄ncipiū. ſ. ideas. Quantū ad 3ᵃᵐ ꝯſiderationē poſuit numeros eſſe p̄ncipia oīum rerum. ℂ Cōſiderandū eſt vlterius ſm eundeȝ ꝙ oīs lōgitudo cōponit̄ ex duob⁹ punctis cōpoſitis ex numero binario. latitudo v̄o ſiue ſuperficies cōponit̄ ex numero trinario cum includit tria pūcta. altitudo v̄o ſiue coꝛpus cōponit̄ ex numero q̄ternario. vnde qꝛ dicebat res componi ex ideis: iō dicebat ideā vnitatis eſſe punctū: ⁊ p̄mā lōgitudinē ſiue lineā eſſe ideā dualitatis: latitudinē v̄o ſiue ſuperficiē dicebat eſſe ideā trinitatis ſiue numeri trinarij. Altitudinē v̄o p̄mā ſiue coꝛpus dicebat eſſe ideā numeri quaternarij. Et qꝛ quelibet res ſenſibilis includit pūctum latitudinē longitudinē ⁊ ꝓfunditatē: ideo dicebat quālibet rem ſenſibilē cōpoſita ex numeris ⁊ vnitatib⁹. ℂ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ aīa quecunꝗ̄ cognoſcit: aut cognoſcit intellectu aut ſciētia aut opinione aut ſenſu. Intellectus v̄o includit vnitatē qꝛ eſt vnius. ſ. medij. Scientia v̄o includit dualitatem qꝛ eſt duoꝝ: videlicet ipſius medij ⁊ cōcluſionis: ſed opinio includit trinitatē: qꝛ eſt ipſius medij ⁊ ipſius ꝯcluſionis demōſtrate ⁊ cōcluſionis foꝛmidate. Senſus v̄o icludit numerū quaternariū: qꝛ in ſua operatione idiget coꝛpoꝛe oꝛganico: ſed omne coꝛpus: vt dictū eſt: includit numeꝝ quaternariū. Cuȝ ḡ vt dicit Plato aīa cognoſcat oīa p̄dicta q̄tuoꝛ: iō dicebat aīam eſſe cōpoſitā ex vnitate dualitate trinitate ⁊ quaternitate: ſiue quaternario numero: vt aſſimilaret omnib⁹ reb⁹ cognoſcibilib⁹. ℂ Cōſiderādū vltimo ſm Ph̄m in fine huius capituli ꝙ aliqui alij ph̄i volētes inueſtigare nām aīe ex parte vtrinſꝗ̄: videlicet tā motus q̄ ſenſus. dicebat aīam eſſe numerū mouentē ſeipſum. Numerū quidē qꝛ maxime cognoſcitiua eſt. Mouentē v̄o ſe: qꝛ maxime motiua eſt inter oēs alias foꝛmas.

ℂ Sequit̄ 3ᵐ caplm̄ ibi (Differūt aūt.) Hic icipit lectio quinta eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt 3ᵐ caplm̄ p̄mi tractat⁹ in quo Ph̄us recitat diuerſitatē opinionū ph̄oꝝ loquētiū de aīa. Et p̄mo recitat diuerſitatē eoꝝ quātū ad p̄nᵃ rerū. Differebāt enī ⁊ quātū ad ſubſtātiā p̄ncipioꝝ: ⁊ quātuȝ ad numerū. Quātū ad ſubſtātiā p̄ncipioꝝ tripliciter differebāt. Nā q̄dā poſuerūt p̄nᵃ rerū eē coꝛpoꝛalia: de quorū numero fuit Empedocles qui poſuit q̄tuoꝛ elemēta eſſe p̄ncipia rerū ⁊c̄. Alij poſuerūt illa p̄nᵃ eſſe ſpiritualia ſiue imālia: vt Plato qui poſuit ideas. Alij v̄o poſuerūt illa p̄nᵃ eſſe tam coꝛpoꝛalia q̄ incoꝛpoꝛalia: ſicut Anaxagoras qui poſuit p̄ter partes ſimiles aut diſſimiles: ip̄m itellectū. Differebāt ēt ſm numerū: qꝛ quidā poſuerunt vnū p̄nᵐ: q̄dā plura ⁊c̄. vt habitū eſt in p̄mo phy. ad longū. ℂ Secūdo recitat oīum p̄dictoꝝ ph̄oꝝ quātuȝ ad nām aīe. adducēdo nouē diuerſas opiniones. Quarū p̄ᵃ eſt Xenocratis qui dicebat aīam eſſe igneā. ℂ Secūda eſt ipſius Democriti qui dicebat aīam eē cōpoſitā ex indiuiſibilib⁹ coꝛpoꝛib⁹ ⁊ athomis. ℂ Tertia eſt Anaxagoꝛe dicentis aīam eſſe intellectū ſimplicē imixtū purū ⁊ ſeparatū. ℂ Quarta ē quā Thales adducit. videlicet

ꝙ aīa eſt quedam ſubſtantia per ſe motiua. ¶ Quinta eſt Diogenis: qui dicebat aīam eſſe aerem. ¶ Sexta eſt Heracliti: qui dicebat aīam nil aliud eſſe ꝙ̄ vaporem. ¶ Septima eſt quā Alcimeon adducit. ſ. ꝙ aīa nil aliud eſt ꝙ̄ ſubſtātia icorporalis de nā celi exiſtēs. ¶ Octaua eſt ipſius Hippi qui dicebat aīam eſſe aquā. ¶ Ultima eſt quā adduxit Critias: qui dicit aīam eſſe ſanguinem. Nullus aūt phōꝝ poſuit aīam eſſe terrā ſolū ꝓpter eiꝰ mālitatē. ¶ Ex pdictis infert phūs pmo ꝙ oēs ſupraſcripti phī ꝯuenerūt in hoc ꝙ inueſtigauerūt nām aīe: aut per viā motꝰ: aut per viā ſenſus: aut per viā incorporeitatis. i. per viā cognitionis intellectiue. ¶ Infert 2° ꝙ illi phī eo mō quo locuti ſunt de pncipijs rerū: locuti ſunt de nā ipſius aīe ꝯſiderātes aīam eſſe pnm̄ rerū. Uñ qui poſuerunt tm̄ vnū pnm̄: poſuerūt aīam eſſe illud: qui vō poſuerūt plura: poſuerūt aīam plura. ¶ Cōſiderādū eſt pro opinione pꝰ ꝙ qꝛ ignis eſt corpꝰ maxime incorporeū: ſubtile: ⁊ pmū iter corpora: ideo illi phī dicebāt aīmā eſſe ignē vt ꝓpter incorporeitatē ſiue ſpiritualitatē itelligeret oīa: ⁊ ꝓpter ſubtilitatē ſiue agilitatē: aut mobilitatē moueret ſe ⁊ oīa. ¶ Si querat̄ verū hoc veruꝫ ſit ꝙ ignis ſit imālıſſimū corpoꝝ ſm rei vitateꝫ. ¶ Dicendū diſtinguēdo: qꝛ vel loqmur de corporibꝰ elementaribꝰ: vel loquimur de corporibꝰ in vniuſi abſolute. Si loquamur de corporibꝰ elemētaribꝰ: aut de corporibus mixtis: ſic ignis eſt imālıſſimū ⁊ ſpiritualiſſimuꝫ oīum corpoꝝ: qḋ pꝫ tam ex ſitu eius ꝙ̄ ex motu. Ex ſitu eniꝫ. Nā illa que inferiori loco ſituant̄ ſunt māliora: vt patet de terra: cum ergo ignis ſit locatus in ſuperiori loco iter oīa elemēta: neceſſe eſt dicere ꝙ iter oīa corpora elemētaria ⁊ inter oīa mixta ſit ſpiritualiſſimū ⁊ imālıſſimū. Idē patet ex motu: qꝛ quāto aliqua ſūt magis materialia: tanto magis mouent̄ deorſum: quāto vō minus materialia: ⁊ per ꝯñs leuia: magis mouent̄ ſurſum. Cum ḡ inter oīa elementa ignis maxime moueat ſurſum: odm̄ eſt ꝙ inter oīa elemēta ignis eſt imaterialiſſimū. Si vō loquamur de corporibꝰ abſolute. Dicēdū ꝙ ignis nō eſt maxime imālis aut incorporeus: ſed corpus celeſte eſt magis ſpirituale ⁊ imālius: cuius rō eſt: qꝛ ignis nō agit cuiuſcūqꝫ actiuitatis fuerit niſi in virtute corporis celeſtis. ¶ Cōſiderādū eſt vlterius pro ſecūda opinione ꝙ Democritus cōſiderans ex vna parte ꝙ aīa eſſet maxime cognoſcitiua ⁊ maxime mouens: ꝯſiderans vō ex altera parte ꝙ oīa ꝯſtituunt̄ ex athomis: tanꝙ̄ ex pncipijs rerū: ſed qꝛ ſūt rotūde figure: ⁊ multū habiles ad motū. ideo dicebat aīam eſſe compoſitā ex athomis: vt cognoſceret omnia inquantū ſunt principia: ⁊ vt moueret oīa inquantū ſunt rotunde figure ⁊ ſperice. ¶ Conſiderādū vltimo pro opinione Anaxogore ꝙ ꝗdruplex eſt cōpoſitio. Quedā eſt cōpoſitio partiū quātitatiuaꝝ. Alia eſt cōpoſitio que eſt ex elntis: ſicut mixtū cōponit̄ ex elntis. Tertia eſt cōpoſitio que eſt diuerſis rebꝰ materialibus alijs ab elemētis: ſicut homo componit̄ ex cerebro corde ⁊c̄. Quarta eſt compoſitio ex inſtrumento organico ⁊ potentia eius. Ad remouendū pmā cōpoſitionē Anaxagoras dicebat ⁊ bene: intellectū eē ſimplicē. Ad remouēdum vō ſecundā cōpoſitionē ab anima: dicebat intellectum eſſe imixtū. Sed ad remouēdā tertiā cōpoſitionē ab anima dicebat intellectū eē ſeparatū. Ad remouēdā aūt quartā cōpoſitionē ab ea dicebat itellectū eē purū. Quia ḡ nō poſuit differentiā inter animā ⁊ intellectuꝫ: concludebat diffinitiue ꝙ anima nil aliud eſt ꝙ̄ intellectus ſimplex imixtus purus ⁊c̄.

¶ Sequitur tractatus ſecundus eiuſdem.

¶ Sequitur in textu. (Conſiderandum autem ⁊c̄.)

¶ Hec eſt lectio ſexta eiuſdem primi libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

ISte eſt ſecūdus tractatus in quo phūs recitat opiniones phōꝝ qui locuti ſunt de aīa tam ex parte motꝰ ꝙ̄ ex pte cognitionis. Qui qdē tractatꝰ ꝯtinet octo capitula. ¶ In pᵒ caplo adducit rōnes cōuenientes ꝯtra eos qui dicebāt aīam per ſe moueri. ¶ In 2° caplo ponit ratiōes ſpeciales ad idē adducēdo opinionē Platonis. ibi (Quidā aūt ⁊ maxime ⁊c̄.) ¶ In 3° capitulo reprobat opinionē Platonis. ibi (Primū qdē igit̄ nō bene dicit̄.) In quarto caplo reprobat opinionē illoꝝ qui dicebāt aīam eſſe armoniā quādā. ibi (Alia aūt eſt opinio.) ¶ In 5° capitulo remouet opinionē illorum qui dicebāt aīam per ſe moueri. ibi (Rationabilius aūt ⁊c̄.) ¶ In 6° caplo reprobat opinionē illoꝝ ſingulariter qui dicebāt aīam eē numerū ſeipm mouentē. ibi (Multū aūt ex his que dicta ſunt.) ¶ In 7° caplo reprobat opiniones illoꝝ qui dicebāt aīam eſſe elemētū aut ex elemētis. ibi (Tribus aūt modis traditis.) In 8° ⁊ vltimo caplo reprobat opinionē illoꝝ qui dicebāt aīam eſſe in toto vniuerſo: ⁊ per ꝯſequēs ꝙ totū vniuerſum eſſet animatū. ibi (Et in toto aūt qdā ipſaꝫ miſceri dicūt.) ¶ In pᵒ aūt caplo ꝯtra eos qui dicebāt aīaꝫ per ſe moueri: (ſupponēdo diuiſionem motus in motū per ſe ⁊ motū per accidens) adducit ſex rōnes ꝯuenientes. Quarū pma eſt. Nā ſi aīa per ſe moueret̄: aut moueret̄ motu locali: aut motu augmēti: ⁊ decremēti: aut motu alterationis: qꝛ tm̄ ſunt q̄tuor ſpecies motus: ſed nullū iſtoꝝ eſt dicendū: qꝛ cū oīs motus ſit in loco: (vt dicit textus) ſequeret̄ ꝙ ipſa aīa eſſet in loco per ſe: qḋ eſt incōueniēs. Tū pmo qꝛ nō hēt eē per ſe. Tuꝫ ſcdo: qꝛ nō eſt corpꝰ (vt īfra patebit.) ſed actus corporis. ¶ Secūda rō talis eſt. Quicqd nāliter mouetur pōt violēter moueri: ⁊ qcqd nāliter qeſcit: pōt violēter qeſcere. Si ḡ aīa moueret̄ per ſe nāliter ⁊ qeſceret: poſſet moueri violēter ⁊ qeſcē violēter: qḋ abſurdū eſt: qꝛ nō ſolū ſnlam ꝓferētes: ſed ēt fingere volentes motꝰ violētos aīe tribuē nō pñt. ¶ Tertia rō eſt. Si aīa moueret̄ per ſe. moueret̄ ſurſuꝫ aut deorſuꝫ aut ad mediū. Si ſic: tūc eſſet qḋdā elemētū aut cōpoſitū ex elemētis vt antiq voluerūt: ſed ꝯñs eſt falſuꝫ. cū moueat corpus ad oēs differētias poſitiōis. Cōſequētia pꝫ: qꝛ ignis aut mixtū in quo ꝓdominat̄ ignis mouet̄ nāliter ſurſuꝫ: terra deorſuꝫ: aqua ⁊ aer ad mediū. ¶ Quarta rō talis eſt. Si aīa moueret corpꝰ eo ꝙ ipſa mouet̄: (vt antiq dicebāt) eodē motu mouebit̄ corpꝰ: ſicut ⁊ ipſa aīa: ⁊ ecōtra: ſed corpꝰ mutat locū: ḡ ⁊ aīa mutat locū: ⁊ per ꝯñs trāſibit de corpore in corpꝰ cū ſit in corpore: vt ipſi dicebant ſicut aqua in vaſe: ⁊ per ꝯñs erit reſurrectio mortuoꝝ aīaliū. Quia dū aīa dimittit corpꝰ in quo eſt: intrabit in aliud corpus mortuū. Et ſic corpus mortuum reſurget. ¶ Quinta rō eſt. Illud qḋ mouet̄ per aliud nō mouet̄ per ſe: ſed aīa mouet̄ per accidēs. ſ. a ſenſibilibꝰ: ergo nō mouet̄ per ſe. ¶ Ultima rō eſt. Nā ſi aīa ſm ſuaꝫ nām moueret ⁊ moueret̄ per ſe: ſequeret̄ ꝙ nā ſiue ſubſtātia aīe diſtaret a ſeipſa: qꝛ oīs motꝰ facit diſtare id qḋ mouetur ab eo a quo mouet̄: cū ideꝫ nō poſſit eſſe in actu ⁊ in potētia reſpectu eiuſdeꝫ ſimul ⁊ ſemel. ¶ Pro declaratione ꝓcedētiū ꝯſiderādū pmo ꝙ lꝫ antiq phī diffinirēt aīam tribꝰ vijs: (vt ſupra dixit phūs) videlicet per motū: ⁊ ſenſum: ⁊ per icorporeū ſiue imālitatē: tm̄ Phūs nō ꝓſequit̄ ꝯtra eos quātū ad incorporeitatē: qꝛ vera opinio eſt ꝙ aīa eſt incorporea: ⁊ imālis: potiſſime loquēdo de aīa rōnali que nō educit̄ de potētia mãe: neqꝫ vtitur

organo

organo corporeo in ſua opatione. Uerũtamẽ dicere anımã eſſe ſubtiliſſimũ corpoꝝ falſum eſt. ¶ Cõſiderãdũ 2° ꝙ tripliciter aliqd dicit̃ moueri. ſ. per ſe p°. per ſe 2°. i. per alterũ: ⁊ per accidẽs. Exemplũ pmi. vt lapis mouet̃ per ſe pmo deorſum: pars lapidis mouet̃ per ſe 2°. i. per alterũ: ſed accidẽtia lapidis mouent̃ per accidẽs ad motũ ipſius lapidis. Et ꝫ pħus nõ enumeret niſi duos modos ipſius moueri expreſſe: tñ oẽs pdictos modos enumerat ſub intellectu ſiue cõprehenſiue. ¶ Cõſiderãduꝫ 3° ꝙ mot⁹ põt accipi dupliciter. Uno mõ cõmuniter. ſ. vt ſe extendit ad oẽm mutationẽ taꝫ inſtantaneã ꝙ̃ ſucceſſiuã: ⁊ illo mõ ſex ſunt ſpecies motus que ꝯtinent̃ in his verſib⁹: videlicet Auget diminuit corrũpit ⁊ generatur. Alterat ⁊ mutat: ſic per loca multa vagat̃. Alio mõ accipit̃ motus pprie ⁊ phyſice: put videlicet ſe extendit ad motũ qui eſt cũ trãſmutatiõe nãli: ⁊ illo mõ tm̃ ſunt q̃tuor ſpẽs mot⁹: vt hic loquit̃ Pħus. ¶ Cõſiderãdũ vlterius 4° ꝙ albũ põt ꝯſiderari duplr. Uno mõ in ſenſu cõpoſito: videlicet pro ſuo ſignificato formali. albũ eñi de ſuo ſignificato formali ſignificat albedinẽ cui nõ cõpetit moueri per ſe. alio mõ accipit̃ in ſenſu diuiſo: videlicet pro ſuo ſignificato mãli videlicet p eo qđ eſt albuꝫ. Primo mõ albũ mouet̃ per accidẽs. Scđo mouet̃ per ſe. ¶ Cõſiderandũ vltimo ꝙ vnicuiqꝫ eo mõ cõpetit moueri: quo cõpetit ſibi eẽ. Illa g̃ que nõ hñt eẽ per ſe ſed in alio: nõ mouent̃ per ſe: ſed per alterum: aut per accidẽs. Cũ g̃ nulla forma nãlis hẽat eſſe per ſe ſed per alterũ: nulla mouebit̃ per ſe: ſed per alterũ. Et ꝫ aĩa vnita corpori ſubſiſtat per ſe ſubſtãtia incõpleta: nõ tñ per ſe ſubſiſtit ſubſiſtẽtia cõpleta: vt īfra patebit. ¶ Cõtra nõnulla dicta in textu ſic arguit̃. Antiq pħi trib⁹ modis inueſtigauerũt nãm aĩe: videlicet ſenſu: motu: ⁊ incorporeo: vt in pcedẽti caplo adducit Pħus. g̃ inſufficienter pħs pſequit̃ ꝯtra eos quãtuꝫ ad duos modos tm̃. ¶ P̃. in 3° ⁊ 4° phyſicoꝝ dĩ ꝙ aliqd dĩ tripliciter moueri: g̃ hic male dĩ ꝙ tm̃ dupliciter aliqd mouet̃. ¶ P̃. Pħus in 3° phyſicoꝝ: ⁊ in 5° enumerat ſex ſpẽs mot⁹: g̃ hic īſufficienter dĩ ꝙ q̃tuor ſunt motus. ¶ P̃. Soli corpori debet̃ locus: vt pꝫ 4° phyſicoꝝ: ſed motus nõ eſt corpus: g̃ motus nõ eſt in loco: ⁊ per ꝯñs Pħs male dicit in textu ꝙ oẽs motus ſunt in loco. ¶ P̃. Omne corp⁹ per ſe põt moueri: ſed oẽ albũ eſt corp⁹: g̃ oẽ albũ per ſe põt moueri: qđ eſt ꝯtra Pħm in textu: vbi dicit (ꝙ mouent̃ hec) ſ. albũ ⁊ tricubitũ: ſed ſm accidẽs. ¶ P̃. Celum mouet̃ nãliter: ⁊ tñ nõ põt moueri violẽter: g̃ Pħus male dicit in textu ꝙ quecũqꝫ mouent̃ nãliter: mouent̃ ẽt violenter. ¶ P̃. Celũ nõ põt quieſcere nãliter: ⁊ tamẽ mouet̃ nãliter: g̃ male dicit Pħus ꝙ quicquid mouet̃ nã quieſcit nã. ¶ Ad pm 2m ⁊ 3m pꝫ ſolo ex dictis. ¶ Ad 4m dicendũ ꝙ motũ eſſe in loco põt intelligi tripliciter. Primo mõ ꝯſiderãdo motũ ex parte mobilis: ⁊ clarũ eſt ꝙ omnes mot⁹ ſunt in loco. i. omne mobile qđ mouet̃ per aliquẽ motũ eſt in loco. Alio mõ quãtũ ad modũ mouẽdi: ⁊ illo mõ ẽt motus eſt in loco: vt clare pꝫ de loci mutatione augmẽtatione diminutione. De alteratione aũt pꝫ: qꝛ in oĩ alteratione requirit̃ approximatio alterãtis ad alterabile: qđ nõ põt fieri ſine loco. Tertio mõ quãtum ad motũ in ſe: ⁊ ſic antecedẽter etiã omnis mot⁹ eſt in loco. i. oĩs mot⁹ pſupponit motũ localẽ qui eſt de loco ad locuꝫ. ¶ Ad 5m dđm ꝙ pꝫ ſolutio ex dictis: qꝛ ibi arguit̃ a ſenſu diuiſo ad ſenſum cõpoſitũ: ⁊ per ꝯñs ibi cõmittit̃ fallacia cõpoſitiõis. ¶ Ad 6m dđm ꝙ duplex eſt motus. Quidã eſt qui hẽt quietẽ ſibi oppoſitaꝫ: ſicut eſt mot⁹ corpoꝝ ſimpliciũ aut mixtoꝝ corruptibiliũ. alius eſt motus qui nõ hẽt quietẽ ſibi oppoſitã: vt eſt motus corpoꝝ celeſtiũ. Quicquid. n. mouet̃ nãliter pmo modo dicto: põt moueri violẽter: nõ aũt ſecundo mõ: vnde rõ laborabat in equiuoco. Et per hoc patet ſolutio ad 7m.

¶ Sequit̃ in textu (Quidã aũt mouere.) Hec eſt lectio ſeptima eiuſdẽ libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Istud eſt 2m caplm huius ſecũdi tractatus in quo Pħus adducit opinionem Democriti in ſpãli reprobando eã duabus rõnibus. finaliter adducendo opinionẽ trimẽbrẽ Platonis. Dicebat eñi Democrit⁹ ꝙ aĩa componebat̃ ex athomis qui ſemp mouent̃: ⁊ ꝙ moueret corpus eo mõ quo mouet̃: ſic deſcribẽs aĩaꝫ ꝙ aĩa eſt que mouet corp⁹ cõtinue mota. Cui⁹ pſuaſio erat talis. Sicut ſe hꝫ argentũ viuũ ad ſtatuã idee minerue: ita ſe hẽt aĩa ad corp⁹: ſꝫ argentũ viuũ qñcũqꝫ mouebatur mouebat illã ſtatuã: g̃ aĩa qñcũqꝫ mouet̃ mouet corpus. Cũ g̃ ipſa aĩa cõponat̃ ex athomis ſemp mobilib⁹ dicebat aĩam ſemp mouere corp⁹. ¶ Cõſiderãdum aũt eſt ꝙ pdictã opinionẽ reprobat Pħus duab⁹ rõnibus: quarũ pma eſt. Eadẽ nã eſt pñm mouẽdi ⁊ quieſcẽdi alicuius: ſed aĩal aliqñ qeſcit (vt pꝫ ad ſenſuꝫ:) g̃ id qđ erit pñm quietis aĩalis erit pñm mouẽdi: ſed aĩa cũ ſemp (ſm Democritũ) moueat̃ nõ põt eẽ pñm quietis ipſi⁹ aĩalis: g̃ nõ erit pñm mouendi. ¶ Si dicat̃ ꝙ aĩal nunq̃ꝫ quieſcit: ſed ſemp mouet̃ faltẽ motu alterationis. g̃ rõ nulla. Dicendũ ꝙ Democrit⁹ loquebat̃ de motu locali: ⁊ non de motu alterationis ſolũ. Unde ꝫ rõ nõ ſimpliciter cõcludat: ꝯcludit tñ ꝯtra Democrituꝫ. Lꝫ. n. verũ ſit ꝙ oẽ aĩal ſit in ꝯtinuo motu: vniulr loquẽdo de motu: tñ non eſt in ꝯtinuo motu locali: vt voluit Democritus. Scđa rõ eſt. Aĩal mouet̃ per voluntatẽ ⁊ appetitũ: g̃ ſequit̃ ꝙ corp⁹ aĩalis ſiue aĩal nõ mouet̃ ab aĩa ſm ſe ꝯſiderata. ¶ Cõſiderandũ eſt vlterius ꝙ Pħus in textu adducit tres opiniones Platonis de aĩa ſm triplicẽ ei⁹ ꝯſiderationẽ. Pꝛĩa opinio eſt: ꝙ aĩa eſt que vnit̃ corpori ⁊ mouet illud. Scđa opinio eſt: ꝙ aĩa eſt qđdã compoſitũ ex numeris armoniacis. Tertia opinio eſt: ꝙ aĩa eſt aſpectus rect⁹ reflexus in duos circulos: quoꝝ vnus diuidit̃ in ſeptẽ circulos. Cõſiderauit. n. Plato ꝙ aĩa põt triplr ꝯſiderari. Uno mõ vt eſt forma corporis: ⁊ iſto mõ dicebat aĩam vniri corpori: ⁊ ipm mouẽ. Alio mõ põt ꝯſiderari aĩa per reſpectũ ad ſua pña: ⁊ ſic dicebãt aĩam eẽ cõpoſitã ex numeris ſiue ex ꝯſonãtijs. Tertio mõ põt ꝯſiderari quãtũ ad eius operationes ⁊ motũ: ⁊ iſto mõ dicebat aĩam eſſe aſpectũ rectũ ⁊c̃. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ꝙ ſi opinio Platonis ꝯſideret̃ ſm ſonũ verboꝝ: ſic veritatẽ nõ haberet: vt oſtẽdit infra Pħus. Sed ſi cõſideret̃ quãtũ ad ſnĩam vboꝝ: per viã. ſ. cuiuſdã ſimilitudinis: ſic hẽt veritatẽ. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ aĩa vnita corpori per ſe nõ mouet ipm corp⁹: ſed mediãtib⁹ tm̃ ſuis potẽtijs. Sicut ẽt in numeris pmo reperit̃ ꝯſonãtia ⁊ pportio: ita ⁊ in aĩa. Aĩa. n. hꝫ ſimilitudinẽ ad numeros armoniacos: qꝛ reperit̃ maxima pportio aĩe ad corpus ⁊ partiũ corporis iter ſe vt debite exerceat ſuas operationes. Manifeſtũ eſt ẽt ꝙ in aĩa cõſiderat̃ aſpectus directus ⁊ reflexus per modũ circuli: qui qdẽ circulus diuidit̃ in duos circulos: quoꝝ vltim⁹ diuidit̃ in ſeptẽ: ſimilitudinarie loquẽdo. Unde itellectus recte itelligit ſuuꝫ obm: que intellectio põt dici intellectus direct⁹: ⁊ intelligendo ſuũ obm etiã reflectit̃ ſupra ſeipm per modũ circuli: qui qdẽ intellectus circulus. i. itellectio diuidit̃ in duos circulos. i. in duos diuerſos modos itelligẽdi. alio mõ itelligit mãlia: ⁊ alio modo ſpiritualia. Ultimus vo circulus. i. intellectio qua intelligit mãlia diuiditur in

ſeptē circulos.i.in ſeptē intellectiones ſm ſeptē gradus corpoꝝ mãliũ:que qdē corpora ſũt elemēta mixta iperfecta:vt ipreſſiones metheologice:mixta pfecta inaiata: vegetabilia:ſenſitiua:motiua ſm locũ:⁊ intellectiua.

¶ Sequitur(Primum quidem igiť.)Hic incipit lectio octaua eiuſdem libri:⁊ in cõmento ſancti Thome.

Stud eſt 3ᵐ capl'm preſentis tractat⁹:in quo poſtq̃ Phs adduxit opiniones Platonis:ponit q̃tuor ↄ̃nes ↄtra pdictã opinionē ſm q Plato in ſua opiniõe q̃tuor affirmauit.Dicebat.n.aiam eē aſpectũ rectũ i.magnitudinē ↄtinuã.Dicebat vlteri⁹ aiaꝫ eē magnitudinē circularē.Tertio dicebat aiaꝫ eē magnitudinē motã.Quarto dicebat q eēt vnita corpori.Ex qb⁹ oīb⁹ elicitur diffinitio aie ſm Platonē:videlꝫ q aia eſt aſpectus rect⁹.i.magnitudo corpi vnita:ex numeris armoniacis cõpoſita:reflexa in circulũ diuiſuꝫ in duos circulos:quorũ vn⁹ diuidiť in ſeptē circulos.vt dcm̃ eſt.Quia ğ Plato dicebat aiam eē magnitudinē:iõ Phus p⁹ ponit vnã ↄ̃nē ↄ̃riã:videlꝫ q aia nõ eſt magnitudo.Quã qdē ↄ̃neꝫ pbat trib⁹ rõnib⁹:que magis reſpiciũt v̄ba Platonis q̃ itentionē ei⁹.¶ Quarũ p⁹ eſt.Talis eſt itellect⁹ q̃lia ſũt itelligibilia.(Cũ potētie ſpecificenť per obiecta)ſꝫ itelligibilia itellecta ab itellectu nõ ſunt ↄtinua:vt magnitudo:ſed magis ↄſequēter ſe habētia:vt numeri:ğ intellectus nõ eſt ↄtinuus vt magnitudo:⁊ per ↄ̃ñs nõ eſt magnitudo.¶ Secũda rõ.Si intellect⁹ eēt magnitudo intelligēs aliqđ intelligibile:aut talis magnitudo itelligeret itelligibile ſm partē quãtitatiuã:aut ſm punctũ:applicãdo ſe videlicet ad itelligibile ſm partē diuiſibilē: aut partē pũctualē.Nõ ſm partē pũctualē:q2 pũcta ſũt īfinita in magnitudine ↄtinua:que nequaq̃ eſt pertrãſire.Nec ſm ptē quãtitatiuã aut diuiſibilē:q2 infinities itellectus itelligeret idē:qđ eſt icõueniēs.¶ Tertia rõ eſt.Impoſſibile eſt q idiuiſibile itelligať per diuiſibile vel diuiſibile per idiuiſibile.Si ğ aia eſſet magnitudo cõpoſita ex idiuiſibilib⁹:ſic nõ poſſet itelligere diuiſibilia ſiue mãlia.Si võ eēt cõpoſita ex diuiſibilib⁹ nõ poſſet itelligē idiuiſibilia ſiue imãlia:quoꝝ vtrũqꝫ eſt ↄtra Platonē qui poſuit itellectũ poſſe itelligere tã mãlia q̃ imãlia.¶ Sed ↄſiderãdũ eſt q pdicte rõnes ſunt magis ↄtra v̄ba Platonis:⁊ nõ ↄtra ſniam aut intētionem ei⁹.Quãdo eni Plato dicit aiam eſſe magnitudinē:loqť figuratiue ſiue metaphorice ad ſimilitudinē magnitudinis ↄtinue corporis celeſtis.Nõ.n.dicebat aiam eſſe magnitudinē corporalē:quãdo ipſe(vt hic dicit Phus)dicat ipſam aiam eſſe vnitã ⁊ ↄiunctã corpori:ſed dicebat aiam eſſe magnitudinē virtutis:que qdē magnitudo attendiť ſm pfectionē eēntie ⁊ opationis ipſi⁹ aie:ad ſimilitudinē(vt dcm̃ eſt)corporis celeſtis:q2 ſicut in magnitudine attēdiť maxima ↄtinuitas pfectio ⁊ pportio mobilis ad mouēs:ita in magnitudine virtuali ipſius aie.i. in opõne ſua attēdiť maxima pfectio ⁊ pportio:que attendiť iter itelligibile ⁊ ipm̃ itellectũ.Ex quo patet q ſi aliqs pbabiliter vellet ſoluē rõnes Phi non oporteret niſi negare ſuppoſitũ.videlicet q Plato nõ poſuit aiaꝫ eē magnitudinē corporalē ↄtinuã.¶ Cõſiderãdũ tñ eſt q qdã doctoꝝ hic dicũt q Plato cũ eſſet doctor veritatis nõ debebat tradē ſuã ſciaꝫ ſub velaminib⁹ metaphoricis:cũ veritas nõ querat angulũ.Unde plato nõ ſoluꝫ erat rephēſibilis a Pho:vt ipſe dicit quãtũ ad itētioneꝫ ipſi⁹:ſed ēt quãtũ ad ſonũ v̄boꝝ.Sed hoc eſſet dicere q theologia ſacra que eſt ſcia maioris veritatis q̃ phia nãlis eēt rephēſibilis.Tradiť.n.ſub velaminib⁹ metaphoricis:iõ nõ male fecit Plato tradēdo ſuã ſciaꝫ ſub metaphoricis locutionib⁹.Tũ p⁹ q2 itellect⁹ ēt hui⁹ īquirēdo v̄itatē habilitať.Tũ z⁹ q2 emuli ſupbi nõ ita cito poſſēt puenire in cognitionē v̄itatis.¶ Scđa ↄ̃clõ que tangiť īfra(Neceſſarium aũt ⁊c̃.)eſt q aia nõ eſt circulus:que ↄcluſio pbať rõnib⁹ duab⁹ Phi:quarũ p⁹ eſt.Nã ſi itellect⁹ eēt circulus ſiue circulatio:ſequereť q opõ que dī itelligē eēt circulatio:cũ circulatio ſit act⁹ ipſi⁹ magnitudinis circlaris.ↄ̃ñs eſt falſuꝫ.ğ ⁊c̃.Falſitas ↄ̃ñtis ſic pꝫ. Nã ſi opõ ipſi⁹ itellectus eēt circulatio:ſequereť q opõ eēt ppetua ⁊ ſemp duraret:ſꝫ opõ itellectus nõ ſemp durat:cũ hēat finē.ğ nõ eſt circularis.Probatio mĩoris:q2 oīs opõ itellect⁹ aut eſt practica aut ſpeculatiua:ſed opõ practica terminať ad aliquē terminũ.ſ.ad finē:q2 habito fine ceſſat opõ practica:cũ finis ſe hēat in practicis:ſicut pñᵐ in demõſtrabilib⁹:vt pꝫ z⁹ phy.⁊ 7⁹ ethi.ſimilr opõ ſpeculatiua terminať ad aliquē terminũ:videlꝫ ad pñᵐ demõſtratiõis:quo habito ceſſat oīs opõ itellectus ſpeculatiua:q2 tã ſyll'us demõſtratiu⁹ q̃ mediũ ei⁹ qđ eſt diffinitio:dī termin⁹.Scđa rõ eſt.Si opõ ſiue itelligētia ipſi⁹ aie eēt circulatio:ſequereť q vnũ ⁊ idē multotiēs itelligereť:ↄ̃ñs eſt ſupfluũ.ğ id ex quo ſeqť.Probatio ſequele:q2 in circulatiõe fit igreſſus ab eodē puncto:ad idē pũctũ multotiēs:imo īfinities:ſtãte ei⁹ perpetuitate.¶ Pro declaratiõe pcedētiũ ↄſiderãdũ eſt pmo ſm Egidiũ q in circulo nõ eſt aliqđ pũctũ in actu:ſꝫ ſolũ in potētia.Eadē ğ rõne q̃ mot⁹ circularis terminareť in vno pũcto:terminareť in quolibet.Aut ğ ille mot⁹ terminabiť in q̃libet pũcto:aut nunq̃ icipiet.q2 impoſe eſt q idē mot⁹ in eodē pũcto termineť ⁊ icipiat:aut ğ nõ icipiet in aliq̃ pũcto:aut nõ finieť in aliq̃ pũcto:⁊ ſic ſemp durabit.Cũ ğ ad ſenſum pꝫ q mot⁹ circularis icipit eē: ſeqť tñ q mot⁹ circlaris eſt ppetue duratiõis ſm Phm vnde ſi itell'us eēt circlatio:eēt ppetue duratiõis.¶ Cõſiderãdũ z⁹ q p⁹ opõ itell'us:(ſm Phm hic que dī ſimpliciũ itelligētia.)terminať ad diffinitionē que dī rõ dicēs qđ qd erat eē.Scđa võ opõ itell'us q̃ apphēdit ppoſitiões:terminať ad ſyll'm ſiue ad mediũ ſylli:qđ qdeꝫ mediũ ēt rõ dī:q2 v̄tutē hēt pbãdi ↄ̃nē.Silr ſyll'us dī rõ:(vt hic dicit Phs.)Uñ ↄſueuim⁹ dicē q hi q in diſputatiõib⁹ faciũt fortes ſyll'os ⁊ efficaces:dicim⁹ q faciũt efficaces rõnes.¶ Cõſiderãdũ eſt vlteri⁹ q pdicte due rões Phi:pbabilr loquēdo nõ ↄcludũt ↄ̃ Platonē: ſed falſum ſupponũt.Nõ.n.poſuit Plato q opõ itell'us eēt mot⁹ circularis qui eſt ſup magnitudie quãtitatiua: aut dimēſiua:ſꝫ ſimilitudinarie dicebat eã eē circulareꝫ fundatã ſup magnitudinē virtutis:vt declaratũ eſt.Uñ nõ ſeqť q ſi opõ itellect⁹ eēt talis circulatio q eēt ppetua.Et dato q tã opõ practica q̃ ſpeculatiua nõ ſit ppetua ⁊ ↄtinua:nõ tñ pp̄ter h̄ ſequiť q̃n opõ itell'us poſſet ↄtinuari:q2 itelligēdo finē vni⁹:põt itelligē finē alteri⁹. ⁊ poſtq̃ itellexit pñᵐ vni⁹ põt itelligē pñᵐ alteri⁹.Neq̃ incõueniēs videť:q(vt z⁹ rõ voluit)vnũ multotiens ab eodē itellectu itelligať:nõ ſm eãdē rõnē:ſꝫ diuerſis rõnib⁹.¶ Tertia ↄ̃ que tãgiť ibi(Adhuc aũt ⁊c̃.)eſt q itellect⁹ nõ eſt mot⁹:que ↄcluſio pbať duab⁹ rõnibus. Quarũ p⁹ eſt.Illud qđ aſſimilať magis qeti q̃ motui: nõ dꝫ dici mot⁹.Sed intellect⁹ quãtũ ad ei⁹ vtrãq̃ operationeꝫ magis aſſimilať qeti q̃ motui:ğ nõ eſt motus. Scđa rõ eſt talis.Beatitudo ↄſiſtit in opõne nãli ipſi⁹ itellect⁹:ſed mot⁹ nõ eſt opatio nãlis ipſi⁹ itellect⁹ cũ nõ ſit de ſubſtãtia eius:ğ intellectus nõ eſt motus.¶ Pro declaratione huius concluſionis conſiderandũ eſt primo q intelligentia ſiue operatio intellect⁹ noſtri aſſimilatur quieti:q2 ſm perfectiſſimam operationem intellectus:

lectus:anima ſit ſciens ⁊ prudens. Sed aīa ſedendo ⁊ quieſcēdo ſit prudēs ⁊ ſciēs per Phm 7° phicoꝝ. ḡ operatio ipſi⁹ aīe que dī ītelligētia magis aſſimilaṫ qeti ꝙ̄ motui:qꝛ ſyllō vel medio habito ceſſat opatio ītellect⁹. ḡ ⁊c̄. ¶ Cōſiderādū 2° ꝙ duplex eſt beatitudo:ſcilʒ increata:quā ſolus de⁹ hēt. Alia eſt creata:⁊ illa eſt duplx: quedā eſt ꝑfecta:que videlicet expectaṫ in glīa:ad quā phi nāles ꝑuenire nō potuerūt. Alia eſt beatitudo iperfecta que in hac vita ex puris nālib⁹ acqri pōt:de q̄ phi locuti ſunt. Et illa eſt duplex.nā quedā eſt practica:alia eſt ꝯtēplatiua. Practica ꝯſiſtit in ſup̄ma opōne prudētie. Cōtēplatiua vō ꝯſiſtit in ſup̄ma opōne ſapientie. Ex quo pʒ ꝙ quelibet beatitudo ſiue felicitas:de q̄ locuti ſūt phi ſm mētē Phi in p̄ſenti paſſu:ꝯſiſtit in opōne intellectus (qđ eſt ꝯtra nōnullos:) alr̄ rō Phi nulli⁹ eſſet efficacie. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ aliqd dī nāle tripliciter. Uno modo:qꝛ ieſt ſibi a nā.i.a natiuitate. Alio mō:qꝛ eſt de nā.i.de ſuba ſiue eēntia ei⁹. Tertio mō:qꝛ cōpetit ſibi ſm nām.i.ſm pn̄ nālia:beatitudo aūt non dī eē nālis aīe p° mō:qꝛ vt ſic ſibi ꝯueniret a natiuitate ei⁹:neqꝫ ēt eſt ſibi nālis 2° mō:videlʒ ꝙ ſit de ſubſtātia ſiue de eēntia ei⁹. Sed nālis eſt aīe 3° mō:qꝛ ipſa aīa rōnalis per pn̄ ſua nālia pōt pertingere ad beatitudinēʒ ſupradictā:de qua locuti ſunt phi. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ Plato ſm ſonū vboꝝ ſue opinionis hēt dicē ꝙ opatio aīe que dī motus ſm ipm ſit p̄ter aut extra nām ei⁹:qꝛ dicebat aīam eē cōpoſitā ex vnitatib⁹ ⁊ numeris: vt vba ei⁹ ſonāt:ſʒ vnitas nō hēt poſitionē in ꝯtinuo:motus vō qlibet reqrit magnitudinem aliquā cōpoſitā ex partib⁹ poſitionē habētib⁹ in ꝯtinuo:vt patuit in p̄dicamētis:ḡ mot⁹ ſm ꝙ vba Platonis ſonāt nō cōpetit aīe ſm ſua pn̄ nālia:⁊ per ꝯñs p̄ter nām. ¶ Sed pro ītētione Platonis ⁊ ſuſtētatione opinionis eiuſdē ꝯſiderādū eſt vlteri⁹:ꝙ mot⁹ nō ſolū ſm Platonē:ſʒ ēt ſm Phm 12° metaphice.pōt ꝯſiderari duplr. Uno mō phyſice ſiue nāliter vt eſt act⁹ iperfectus alicui⁹ exn̄tis in potētia ſm ꝙ huiꝰ. Alio mō capiṫ mot⁹ metaphice vt eſt actus ꝑfect⁹ alicui⁹ exn̄tis in actu. Primo mō mot⁹ dicit iperfectionē:⁊ cōpetit reb⁹ corꝑalib⁹:qui ſolū hꝫ fieri ſupra aliq̄ magnitudīe corꝑali. Sed 2° mō:mot⁹ dicit ꝑfectionē:⁊ ſic nō ſolū cōpetit reb⁹ corꝑalib⁹:ſed ēt ipſi deo. Et illo mō velle ītelligē deſiderare appetē dicunṫ mot⁹. Et iſto vltimo mō locut⁹ eſt Plato qñ dicebat opōnēʒ aīe eē motū recte dicēs. ¶ Et per h̄ pʒ ſolutio ꝓbabilr ad vtraſqꝫ rōnes Phi ꝯ̄ Platonē. ¶ Quarta ꝯ̄ que tangiṫ ibi (Laborioſuʒ aūt eſt.) eſt ꝙ aīa nō dʒ vllo mō vniri corpori ſicut Plato dicebat:quā ꝯ̄nē ꝓbat Phus trib⁹ rōnib⁹:quarū p° eſt. Nā ſi ſic aīa dʒ vniri corpori:ſequereṫ ꝙ corpus ſit ꝑpter aīam magis ꝙ̄ ecōuerſo:ſed ſm Platonē corp⁹ nō erat ꝑpter aīam:qꝛ dicebat aīam hēe motū ⁊ opationē per ſe:dicebat.n.aīam mouē ſeipſaʒ:ḡ aīa in ſuis opōnib⁹ nō īdigebat corꝑe:ſed eſt ab eo ſeꝑata:⁊ per ꝯñs ſm eū corp⁹ nō eēt ꝑpter aīam. Scđa rō talis eſt. Nā aīa ſic dʒ vniri corꝑi ꝙ ex tali vnione poſſit reddi rō oium motuū ipſi⁹ corporis:ſed Plato per vnionēʒ aīe ad corp⁹ nō potuit reddē rōnē q̄re moueṫ circulariter. ḡ ⁊c̄. Tertia rō eſt. Nā Plato nō determinauit de q̄litate:diſpōne:⁊ quātitate corꝑis cui vniṫ aīa:videtur ḡ ſm ipm ꝙ aīa poſſet vniri īdifferēter cuilibet corpori:qđ eſt falſum:qꝛ qlibet act⁹ ⁊ ꝑfectio reqrit determinatū ⁊ diſpoſitū ꝑfectibile:qꝛ act⁹ actiuoꝝ ſunt in paciēte bene diſpoſito. ¶ Cōſiderandū eſt vlteri⁹ ꝙ aīam ītellectiuā eē ſeparatā a corꝑe ſm ſuā opōnē (vt ſupra dcm̄ eſt) pōt ītelligi triplr. Uidelʒ ſubiectiue:organice: vel obiectiue. Clarū eſt aūt ꝙ ſubiectiue ſm Platonē aīa nō eſt ſeꝑata a corꝑe:cū poſuit eā vniēꝫ corꝑi:neqꝫ obiectiue:cuʒ eā dixerit ītelligere corporalia:ſed organice: ſiue īſtrumētalr dī ſeparī a corpore:qꝛ nō īdiget in ſua ītellectione organo corporali:exercet tn̄ ſuas opōnes in corꝑe. Uñ ſiqs ſuſtētare voluerit opinionē Platonis:poterit dicē ad p̄am rōnē Phi:ꝙ lʒ corp⁹ nō ſit ꝑpter aīam organice:eſt tn̄ ꝑpter aīam ſubiectiue:qꝛ (vt dcm̄ eſt:) aīa vnita corpori nullo pacto pōt exercē ſuas opōnes ſine corpore:h̄ eſt:niſi ſit in corꝑe. ¶ Cōſiderādū vlteri⁹ ſm Egidiū ꝙ tria attēdēda ſūt in vnione aīe ad corp⁹. Primū eſt:ꝙ corp⁹ in tali vnione ſit ꝑpter aīaʒ poti⁹ ꝙ̄ eōu̇. Scđm eſt:ꝙ per talē vnionē poſſet reddi rō oiuʒ motuū ipſi⁹ corporis ex parte aīe. Tertiuʒ eſt ꝙ corpus cui aīa vniṫ dʒ eē debite diſpoſitū ⁊ organiçatū. Unde ſm iſta tria adducit phus tres p̄dictas rōnes ꝯtra poſitionē Platonis. ¶ Cōſiderādū vlterius eſt ꝙ in his que agūt ſm nām:de⁹ vult ⁊ diſponit oīa que reqrunṫ ad veram ſubſtātiā ⁊ ꝑfectionē coꝝ:vt poſſint debite exercē ſuas opōnes. Diſpoſuit ḡ deus ⁊ voluit ꝙ aīa ītellectiua poſſet hēre motū rectū (.i.opōnē rectā.) ⁊ circularē ⁊ reflexā. Ex h̄ eni nā forme īmālis differt a māli ⁊ organica ꝙ pōt reflecti ſuꝑ ſeipſam:⁊ per ꝯñs moueri circulariter (.i.habere operationē ſiue intelligentiaʒ circularē.) Siquis ergo vellet ſuſtinē opinionē Platonis poſſet dicere ad illā rōnēʒ Phi:ꝙ rō q̄re aīa moueṫ circulariter ſm Platonē.i.ꝙ habeat ītellectionē circularem eſt nā ipſi⁹ aīe ītellectiue:cui⁹ ꝑfectio cū ſit īmālis h̄ requirit. ¶ Cōſiderādū eſt vlteri⁹ ꝙ de aliquo ſit mētio duplr. Uno mō ꝓprie ⁊ in ſpāli. Alio mō ſub metaphoris ⁊ implicite. Uolēs ḡ ſuſtinē opinionē Platonis dicet ad 3ᵐ rōnē Phi:ꝙ lʒ Plato nō determinet ꝓprie ⁊ in ſpāli de ſuſceptiuo ꝓprio ipſius aīe.determinat tn̄ de ea ſub metaphoris:queadmodū determinauit de ipa aīa. Nō eni dicebat aīaʒ vniri cuilibet corꝑi:videlʒ corꝑi lapidis:ſʒ dicebat eā hēe determiatū corp⁹:vt ex opōnib⁹ ſatis hʒ.

¶ Sequitur in textu (Alia autem opinio quedam ⁊c̄.)

¶ Hic incipit lectio nona huius primi de anima in commento ſancti Thome.

IStud eſt 4ᵐ caplm̄ hui⁹ tractat⁹ ſecūdi in quo Phs remouēdo opinionē illoꝝ q dicebāt aīam eē armoniā quādā tria facit. Primo adducit vnā ꝯ̄nē:videlʒ ꝙ aīa nō eſt armonia ſiue ꝓportio. Scđo deſcēdit ad opinionē Empedoclis.ibi (Inueſtigabat.) mouendo ꝯtra eū tres qōnes:quas ipſe nō deducit in p̄ſenti. Tertio adducit duas rōnes.ibi (Si vō aūt.) qb⁹ ꝓbat dictā opinionē eſſe ꝓbabilē. ¶ Cōſiderādū eſt aūt ꝙ in armonia ſiue ꝓportione aut in cōpoſitione rerū q̄tuor poſſumus ꝯſiderare ſm ſanctū Thomā ⁊ Egidiū. videlʒ ipaʒ rōnē cōponibiliū:pn̄ motus:ipſoꝝ ꝓprietates ⁊ paſſiones:que ꝯſequunṫ ipſaʒ cōpoſitionē ⁊ ipſa cōponibilia. Unde rōne hoꝝ q̄tuor Phus adducit vnaʒ ꝯ̄nē. videlʒ ꝙ aīa nō eſt armonia. Quā ꝓbat q̄tuor rōnib⁹. Quarū p° eſt:ꝙ armonia nil aliđ eſt niſi aut cōpoſitio aut rō cōpoſitoꝝ:ſʒ aīa nō eſt neqꝫ rō cōpoſitoꝝ neqꝫ cōpoſitio: ḡ aīa nō eſt armonia. Et ſi arguaṫ. Illđ eſt rō cōponibiliū aut cōpoſitoꝝ:qđ ꝯtinet partes cōponētes ne diſſoluanṫ:ſed aīa eſt huiuſmodi:vt expreſſe patet in ſcđo huius per Phm. Ergo videṫ ꝙ anima eſt ratio compoſitorum:dicendum ſm Egidiuʒ ꝙ ratio in propoſito poteſt accipi dupliciter. Uno modo pro quodā temperamento eorum que compoſitionem ingrediunṫ. Alio modo pro p̄ncipio formali ipſius cōpoſiti ⁊ partiū cōponētiū. Aīa bene eſt rō 2° mō:nō aūt p° mō.vt eſt in ꝓpoſito. ¶ Se

cūda rō eſt. armonie nō ꝯuenit moueꝛ: ſed aīe ꝯuenit per ſe moueꝛ ſm̄ ipos: g̃ aīa nō eſt armonia. ¶ Tertia rō eſt. Habita q̄ditate alicuiꝰ facile eſt reddē ⁊ aſſignare rōnes ꝓprias. Sed habito q̄d ſit armonia nō facile ſed multū difficile eſt aſſignare ꝓprias paſſiones ⁊ ꝓprietates ipſiꝰ aīe: g̃ aīa nō eſt armonia. ¶ Quarta rō. Si aīa eēt armonia: aut eēt cōpoſitio ꝑtiū corꝑis aut eēt rō coꝝ que miſcenꝛ. Nō p̄ᵐ: ſcilꝫ cōpoſitio ꝑtiū: q2 cōpoſitio partiū eſt multū nobis manifeſta: ſꝫ ipa aīa cū ſuis ꝑtibꝰ nō eſt nobis manifeſta: ſed multū difficilis: g̃ ⁊c̃. Nō 2ᵐ: q2 in diuerſis ꝑtibꝰ corꝑis ſūt diuerſe mixtiones: ſi g̃ aīa eēt rō mixtiōis: ſequereꝛ ꝙ in diuerſis ꝑtibꝰ corꝑis eēnt diuerſe anime: qd̄ eſt icōueniēs. ¶ Cōſiderādū eſt vlteriꝰ ꝙ ꝓhus in ſpāli deſcēdēdo ad opinionē Empedoclis mouet ꝯ cū tres q̄ōnes: vt dcm̄ eſt. Quarū p̄ma eſt. vtrū aīa eſt ipſa armonia ſiue rō mixtoꝝ aut aliq̄d aliud. Si dicaꝛ p̄ᵐ: g̃ cū diuerſe rōnes mixtiōis ſint in eodē corpore: ſequereꝛ ꝙ in eodē ſint plures aīe. Si ſit aliq̄d aliud. g̃ corpꝰ aīatū nō hēbit rōnē mixtiōis: cū aīa ſm̄ Empedoclē eēt rō mixtiōis in aīatis. ¶ Scđa q̄ō eſt. An illa armonia ſiue amicitia ſit cā mixtiōis in oībus vel ſolū in aīatis. Si Empedocles dicat p̄mū: ſequiꝛ ꝙ oīa mixta erūt aīata: cū aīa dicaꝛ eē armonia illa. Si dicat 2ᵐ: ꝯdicit opinioni ſue: q2 dicit ꝯcordiā eē cā gn̄ōnis ⁊ mixtionis oīum rerū: vt pꝫ p̄ᵒ phyſicoꝝ. ¶ Tertia q̄ō eſt: vtrū illa concordia ſit illa armonia que dī aīa: aut nō. Si Empedocles dicat p̄ᵐ: ſequiꝛ ꝙ idē erit cā ſuiipſius: q2 dicebat ꝯcordiā eē cām cuiuſcūq; ꝓportionis. Si dicat 2ᵐ: ſequiꝛ ꝙ ꝯcordia nō eſt ꝯcordia. Cū ipſa armonia quedā ꝯcordia ſit. ¶ Cōſiderādū finaliter ꝙ ꝓhus adducit duas rōnes q̄bꝰ ꝓbat ꝙ ꝓdicta opinio eſt ꝓbabilis. Quarū p̄ᵃ eſt. Nā ſi aīa nō eēt rō mixtionis aut cōpoſitionis rerū: ſequereꝛ ꝙ ipſa ſeparata a corpore: corpꝰ nō corrūpereꝛ: ꝯñs eſt falſum: ⁊ ꝯtra ſupraſcripta: g̃ ⁊c̃. Secūda rō. Si aīa nō eēt rō cōpoſitiōis ⁊ mixtiōis ꝑtium corporis: ſequereꝛ ꝙ deficiente corꝑe nō deficeret aīa: h̄ aūt apparet eē falſuꝫ: igiꝛ ꝓbabiliter videꝛ ꝙ aīa ſit rō cōpoſitiōis aut mixtiōis rerū in quadā armonia conſiſtens. Sed (vt dicit doctor ſanctꝰ in cōmēto.) hoc nō ſequiꝛ: q2 ꝓportio huiꝰ nō eſt forma ſicut ipſi credebant: ſed eſt ipſa diſpoſitio mãe ad formā. Et ſic ſi accipiatur ꝓportio armoniace cōpoſitionis pro diſpōne tali: bene ſequiꝛ ꝙ manēte diſpōne mãe ad formā: manet forma: ⁊ deſtructa huiꝰ diſpoſitiōe remoueꝛ forma. Hec Tho.

¶ Sequiꝛ (Rōnabilius aūt dubitabit.) Hic incipit lectio decima eiuſdem libri ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStudd eſt 5ᵐ caplm̄ huiꝰ tractatꝰ in q̄ ꝓhus iꝓbat opiniones antiquoꝝ dicētiū aīam per ſe moueri: ꝓpter hoc ꝙ triſtari ⁊ gaudere ⁊ ridere ſūt q̄dā motꝰ: ponēdo vnā ꝯñā: que talis eſt. Et aīa ꝓpter eius paſſiones nō moueꝛ. Quā ꝯñē ꝓbat q̄tuor rōnibus: quarū p̄ᵃ eſt. Nā ea que ꝯueniūt per ſe aīe: nō ꝯueniūt corpori aut toti ꝯiuncto: ſꝫ gaudere ⁊ triſtari ⁊ huiꝰ paſſiones aīe cōueniunt corpori ⁊ toti ꝯiuncto. g̃ motꝰ tales nō ꝯueniunt per ſe ipſi aīe. ¶ Scđa rō eſt. Illud qd̄ eſt rō ⁊ p̄n̄ᵐ motꝰ ſibi nō cōpetit per ſe moueri: ſed aīa eſt rō ⁊ p̄nᵐ motuū eiꝰ. g̃ ſibi nō cōpetit per ſe moueri. ¶ Tertia rō. Nihil moueꝛ niſi motꝰ ſit in eo: ſed ꝓdicti motꝰ (vt gaudere ridere ⁊ triſtari) nō ſunt in aīa: ſed magis ab aīa: g̃ ſm̄ ꝓdictos motꝰ aīa nō dī per ſe moueri. ¶ Quarta rō eſt. In illo ſint ꝓdicti motꝰ aut paſſiōes aīe: per cuiꝰ debilitatē ille paſſiones debilitanꝛ: ſꝫ organa corꝑalia ſūt hꝰ: vt pꝫ in īfirmis ⁊ litargicis ⁊ freneticis: ſimilr̄ ⁊ in ebrioſis: g̃ ſm̄ dictos motꝰ: aīa nō dꝫ dici moueri. ¶ Pro declaratiōe ꝓcedētiū ꝯſiderādū p̄ᵒ ꝙ q̄dā antiquoꝝ poſuerunt aīam per ſe moueri: q2 dicebāt paſſiōes ⁊ opōnes aīe eē motꝰ: vt triſtari gaudē timere ⁊c̃. ſic arguentes. Cuicūq; cōpetit per ſe motꝰ: illud moueꝛ: ſed aīe cōpetit motus per ſe: vt triſtari gaudē ⁊c̃. g̃ aīa per ſe moueꝛ. Sꝫ hec rō ſm̄ Themiſtiū in duobꝰ peccat. Primo q2 gaudē triſtari ⁊ timē ⁊c̃. nō ſūt motꝰ ꝓprie dicti. Scđo: dato ꝙ eēnt motꝰ ꝓprie dicti: non ſequiꝛ ꝙ aīa moueꝛ per ſe: q2 ſunt paſſiōes totiꝰ ꝯiuncti ⁊ nō aīe tm̄. Vn̄ ꝓhus dicit in lr̄a. Dicere aūt iraſci aīam: ſile eſt ac ſi diceret aīam texere vel filare vel edificare. ¶ Cōſiderādum 2ᵒ ꝙ lꝫ ꝓdicte paſſiōes nō ſint motꝰ ꝓprie: hn̄t tn̄ motꝰ ꝓprie dictos ſibi annexos ſm̄ ꝓhm̄ in lr̄a: videlꝫ loci mutationē ⁊ alterationē potiſſime: vt pꝫ de ira maxime: ⁊ de timore. Nā in ira eſt ꝯſiderādus aſcēſus ⁊ iſlāmatio ſanguinis circa cor: ⁊ ꝯſiderāda eſt emiſſio ſanguinis ebullientis ad partes exteriores. Rōne qua ꝯſideraꝛ ibi ebullitio. ſeu iſlāmatio: eſt ibi alteratio. Rōne qua ꝯſideraꝛ emiſſio ſāguīs ad externas ꝑtes: attendiꝛ loci mutatio. In timore vō ꝯſideraꝛ aggregatio ſanguinis circa cor: rōne qua attēdiꝛ ibi loci mutatio. ⁊ ꝯſideraꝛ palliditas mēbroꝝ exterioꝝ: rōne qua attēdiꝛ alteratio: ⁊ de alijs paſſiōibus. ¶ Cōſiderādū vltimo ꝙ opatio attribuiꝛ vnicuiq; ſm̄ ꝙ hēt eē: eo mō g̃ quo forma hꝫ eē: ſibi attribuiꝛ ꝓpria opatio eius: ſed q2 nulla aīa alia ab aīa rōnali hꝫ eſſe per ſe. g̃ nulli attribuiꝛ aliq̄ operatio ſiue motus per ſe. Aīa vō rōnalis que eſt ꝯiūcta corpori: de qua loq̄mur hic. hꝫ eē per ſe: lꝫ nō cōplete ⁊ ꝑfecte: cū nō ſubſiſtat per ſe: ſubſtantia cōpleta. iō ipſi aīe rōnali attribuiꝛ intelligere ⁊ velle per ſe ⁊ ꝓprie: lꝫ magis ꝓprie homini per animā: quāuis nōnulli aliter ſomniare videantur.

¶ Sequiꝛ (Multū aūt his que dicta ſūt.) Hic īcipit lectio vndecima eiuſdē libri ⁊ in cōmēto ſancti Thome.

IStudd eſt 6ᵐ caplm̄ huiꝰ tractatꝰ: in quo ꝓhus iꝓbat opiniones dicētiū aīam eē numerū mouētē: ſeptē rōnibꝰ. Quarū p̄ᵃ eſt. Nā oē mouēs ſeipm̄ diuidiꝛ in partē mouētē ⁊ motā per ſe. ſi g̃ aīa eſt numerus mouēs ſeipꝫ: ſeq̄ꝛ ꝙ erit diuiſibilis ⁊ ꝑtibilis: ⁊ per ꝯñs ipſa vnitas erit diuiſibilis. Scđa rō eſt. Oē qd̄ mouetur eſt in loco: ⁊ eſt q̄ddā ſituale: g̃ ſi aīa eſſet numerꝰ ſeipm̄ mouēs erit in loco ⁊ q̄d ſituale: ⁊ per ꝯñs erit vnitas habēs poſitionē in ꝯtinuo. ⁊ ſic erit pūctus. Tertia rō. Oīs diuiſio numeri variat ſpēm: ſꝫ nō oīs diuiſio aīatoꝝ variat ſpēm: ſꝫ aliq̄ aīata vt anguille ⁊ cetera aīalia anuloſa diuidunꝛ in ꝑles ꝑtes aīatas eiuſdeꝫ ſpēi: g̃ aīa nō eſt numerꝰ mouēs ſeipm̄. Quarta rō. In oī mota mouēs diuidiꝛ a mobili: q2 nihil eſt in actu ⁊ potētia ſimul reſpectu eiuſdē. ſꝫ aīa nō diuidiꝛ a ſeipa. g̃ nō pōt eē mouēs ⁊ mota. Quinta rō eſt. Si aīa eēt numerꝰ mouēs: ſequereꝛ ꝙ aut īfinita pūcta ſimul eē poſſent ī eodē: aut ꝙ oē corpus eēt aīatū: vtrūq; eſt icōueniens: g̃ id ex q̄ ſeq̄ꝛ. Probatio ſequele. Nā ſi aīa eēt numerꝰ ſeipm̄ mouēs: cū numerus cōponaꝛ ex vnitatibꝰ: ſequereꝛ ꝙ aīa cōponeretur ex vnitatibꝰ que ſunt de genere ꝯtinuoꝝ: q2 nil moueꝛ niſi ſit de genere ꝯtinuoꝝ: vnitates g̃ ille erūt puncta. i. hēbūt pōnē in cōtinuo. Vel g̃ illa pūcta dr̄nt a punctis corpoꝝ: vl̄ ſūt eadē. Si p̄ᵐ. g̃ diuerſa pūcta erūt ſil̄: ⁊ cū idiuiſibilia nō augeāt locū poterūt eē pūcta īfinita ſimul. Si 2ᵐ. g̃ vbicūq; erūt pūcta corꝑis: ibi erūt aīe. ⁊ ꝑ ꝯñs oīa corpa erūt aīata: qd̄ erat ꝓbādū. Sexta rō. Pūcta nō pn̄t ſepari a corpibꝰ: ſꝫ aīa pōt ſepari a corꝑe. alr̄ nunq̄ aīal eēt corruptibile: g̃ aīa nō ē pūctꝰ ⁊c̃ per ꝯñs nō

erit

trie numer⁹:cū quelibet vnitas pūctuata ſit. Septima rō. Poſita diffōne vniuſcuiuſqȝ rei:per eā pñt aſſignari ꝓprie ꝓprietates. Sed per ꝑdictā deſcriptionē:videlȝ ꝙ aīa eſt numerus per ſe mouēs ſeipſm:nō pñt aſſignari ꝓprietates ꝛ paſſiões ipſi⁹ aīe:ḡ dicta deſcriptio eſt īſufficiēs. ℭ Pro ðclaratiōe ꝑcedētiū ꝯſiderādū eſt ꝙ illō qȯ ꝯuenit alicui per ſe aut ſm ſe ꝯuenit illi ſm ſe totū: vt pȝ in 5° metaphȳice caplo per ſe. Si ḡ numer⁹ mouet ſeipſm per ſe ſeq̄ꝛ ꝙ numer⁹ tot⁹ mouebit ſe ſm ſe totū: ꝛ ꝯñs quelibet ps mouebit ſeipſam ſm ſeipſam. Lū ḡ vnitas ſit ps numeri mouebit ſe per ſeipſam:ꝛ per ꝯñs vnitas erit diuiſibilis:qꝛ oē mouens ſeipſum diuidiꝛ in partē per ſe mouētē ꝛ per ſe motā. ℭ Lōſiderādū eſt z° ꝙ motus pōt accipi dupl̄r:vt ſupra ſepius adductū eſt. Uno mō phyſice vt eſt act⁹ entis exn̄tis in potētia:ꝛ ſic rōnes Phi ꝑcedūt ꝙ aīa nō mouet ſeipſaȝ. Alio mō accipiꝛ mot⁹ metaphȳice. vt eſt act⁹ alicui⁹ entis exn̄tis in actu.ꝛ illo mō rōnes Phi nō ꝑcedūt. Si qs ḡ voluerit ſuſtinē ꝙ aīa eſt numer⁹ ſeipſm mouēs accipiat motū z° nō aūt pmo. ℭ Loſiderādu eſt vltimo ꝙ numerus pōt accipi dupl̄r. Uno mō pro quātitate diſcreta que cāuſatur ex diuiſiōe ꝯtinui.ꝛ illo mō verū eſt ꝙ aīa nō eſt numerus. Alio mō pōt accipi trāſcēdēter ſm ꝙ cāuſatur ex diſtīctiōe diuerſarū formarū aut entitatū:ꝛ illo mō pōt dici numerus:qꝛ in aīa eſt diuerſitas ꝛ diſtinctio potētiaruȝ inter ſe ꝛ diſtinctio eſſentie a potentiys:ꝛ per ꝯñs numerus. Qui ergo voluerit ſuſtinere ꝑdictā opinioneȝ dicat aīam eſſe numerū ſecundo modo ꝛ nō pmo.

ℭ Sequitur in textu(Tribus autem modis ꝛc̄.)Hec eſt lectio duodecia eiuſdē libri ꝛ in cōmēto ſancti Thome.

IStud eſt 7ᵐ caplm hui⁹ tractat⁹ in quo Phus reprobat opinionē dicētiū aīam eē cōpoſitā ex elementis vt oia cognoſceret. Dicebāt.n.ſile ſimili cog̃ſci. ℭ Quaȝ gdē opinionē reprobat nouē rōnib⁹ īferēdo q̄druplicē īſufficientiā ei⁹. Prima rō talis eſt. Nā ſi aīa cōponereꝛ ex elemētis.ſequereꝛ ꝙ oia intelligibilia eēnt in intellectu ſm coꝝ eē mālē:ꝛ per ꝯñs nō intelligereꝛ ab intellectu. Lū intelligibile ſm ſuū eē mālē nō ſit ꝑn⁹ cognoſcēdi. Scda rō eſt que tāgiꝛ ibi(Nō ſunt aūt hec ſola ꝛc̄.)Si aīa cōponereꝛ ex elemētis vt elemēta cognoſceret:ſequereꝛ ꝙ aīa cōponereꝛ ex oibus mixtis:alias ſūt nō oia mixta itelligē poſſet:aut oia mixta eādē rōnē mixtiōis hērēt q̄ꝛū vtrūqȝ eſt falſum. Tertia rō eſt que tāgiꝛ(Ampli⁹ dr ꝛc̄.)Si ſic:ſequereꝛ ꝙ aīa cōponereꝛ ex oib⁹ ꝑdicamētis:ꝛ per ꝯñs cōponereꝛ ex partib⁹ quātitatiuis:qȯ pñtes opinatores negauerūt:qꝛ dicebāt aīmā eſſe īpartibilē:pȝ ſequela:qꝛ aīa intelligit oia ꝑdicamenta. Si ḡ aīa cōponereꝛ ex oib⁹ vt oia itelligeret.neceſſario ſequiꝛ ꝙ cōponereꝛ ex accidētibus. Quarta rō que tāgiꝛ ibi(Incōueniēs eſt ꝛc̄.)eſt talis. Si aīa cōponereꝛ ex elemētis:vt ſimile ſimili cognoſcereꝛ ſequeretur ꝙ ſimile ſimili patiꝛ:qꝛ ſm antiquos ſentire eſt qȯdā pati. Quīta rō que tāgiꝛ ibi(Multas aūt dubitationes ꝛc̄.)Si aīa eēt cōpoſita ex elītis vt oia cog̃ſceꝛ ꝛ ſētiret:ſequereꝛ ꝙ aīa cōpoſita ex elītis ſentirent ꝛ itelligerēt:ꝛ per ꝯñs oēs ꝑtes aīalis cog̃ſcerēt:qȯ eſt manifeſtiſſime falſuȝ.vt pȝ in vngulis ꝛ alijs ꝑtib⁹ terreſtrib⁹ aīalis. Sexta rō que tāgiꝛ ibi(Ampli⁹ aūt vnūqȯqȝ ꝑncipiorꝫ ꝛc̄.)ſic formaꝛ. Si ſic:ſequereꝛ ꝙ ꝑn⁹ cū eēt minus cōpoſitū q̄ꝫ ꝑncipiatū:pauciora cog̃ſcēt q̄ꝫ ꝑncipiatū:ꝛ per ꝯñs magis ꝯſiſteret ignorātia q̄ꝫ ꝑncipiatū:qȯ ēt ad ſenſuȝ pȝ eē falſuȝ. Septia rō que tāgiꝛ ibi(Accidit aūt ꝛc̄.)eſt talis. Si ſic:ſequereꝛ ꝙ de⁹ eēt iſipiētior ſubſtātijs corꝑalib⁹:cū ſm opīatores ꝑdictos ex pauciorib⁹ cōponaꝛ. Dicebāt.n.corꝑalia eē cōpoſita ex gnque videlȝ ex q̄tuor elītis:ꝛ ex amicitia ꝛ diſcordia. Deū vo dicebāt eē cōpoſitū ex gnque ꝑmis ꝛ nō diſcordia. Octaua rō:que tāgiꝛ ibi(Oino aūt ꝛc̄.)eſt talis. Si ita eēt:ſequereꝛ ꝙ oia itelligibilia itelligerent ꝛ cog̃ſcerēt cū q̄ſi oia ſint cōpoſita ex elītis. Nona rō:que tāgiꝛ ibi(Dubitāt aūt ꝛc̄.)eſt talis. Si aīa eēt cōpoſita ex elītis:ſequereꝛ ꝙ aliqd in reb⁹ nōlib⁹ corruptibilib⁹ eēt nobili⁹ ipa aīa:cū ꝑn⁹ cōponēs ſit nobili⁹ ꝑncipiato:ꝯñs eſt falſuȝ. igiꝛ ꝛc̄. ℭ Lōſiderādū eſt aūt ſm Phm circa fineȝ hui⁹ capituli.ꝙ ꝑdicti opinatores deficiebāt in gnque. Pmo qꝛ dicebāt aīaȝ eē motiuā. Sȝ h nō cōpetit oi aīe ſȝ vni excepta aīe vegetatiue. Scdo qꝛ dicebāt aīaȝ cognoſcē ꝛ ſentire:ſȝ ēt h nō cōpetit oi aīe:ḡ īſufficiēter determinauerūt de aīa:cū de oi aīa nō fecerint mētionē. Tertio qꝛ multa alia cōpetūt aīe cog̃ſcitiue q̄ꝫ ſentire ꝛ itelligē:de gb⁹ nullā mētionē fecerūt. Quarto qꝛ dicebāt aīaȝ eē reſpirationē quādā attrahētē aerē. h ēt nō cōpetit oi aīe. Quīto qꝛ ab eis ſuꝑflue dcm̄ eſt ꝙ aīa cōponiꝛ ex elītis vt oia cognoſcēt:qꝛ fridū pōt cog̃ſci per calidū:ꝛ humidū per ſiccū:cū vnū oppoſitoꝝ cognoſcaꝛ per reliquū.

ℭ Seqꝛ in textu(Et ſi toto aūt gdā miſceri ipaȝ dicūt.)
ℭ Hec eſt lectio.13° eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſci Thome.

IStud eſt vltimū caplm hui⁹ tractat⁹:in quo Phs iprobat opinionē illoꝝ g dicebāt aīam eē in elītis ꝛ in toto vniuerſo:trib⁹ rōnib⁹. Quarū pma eſt. Si aīa ſit in elītis pari rōne qua mixta aīata dicunꝛ aīalia:eadē rōne ipſa elīta dicerenꝛ aīalia:ꝯñs eſt falſum. ḡ ꝛc̄. Scda rō. Melior vr̄ eē aīa que eſt in elītis ſi ſit in eis q̄ꝫ aīa que eſt in mixtis:ſed aīa que eſt in mixtis facit ea eſſe aīalia:ḡ a fortiori ſi aīa eēt in elemētis faceret ea eſſe aīalia. Tertia rō. Si aīa eſſet in elemētis ꝛ in toto vniuerſo:aut eſſet vna ꝛ eiuſdē rōnis in oibus aut diuerſarū rōnū. Non z^m:qꝛ aīa eſt in eiuſdē cōditionis in oibus:vt antiqui dicebant:neqȝ primū:qꝛ corruptibiliuȝ ꝛ incorruptibiliū nō pōt eſſe aīa eiuſdeȝ rōnis. Non eſt ergo anima in elementis ꝛ in toto vniuerſo.

ℭ Sequitur in textu(Quoniam autem agnoſcere.)
ℭ Hic ſeqꝛ terti⁹ tractat⁹ pmi libri. Et eſt lectio 14ᵃ ꝛ vltima eiuſdē libri.ꝛ in cōmento ſancti Thome.

ISte eſt terti⁹ tractat⁹ hui⁹ libri qui ꝯtinet vnuȝ caplm tm̄:in q̄ Phus mouet duas dubitatiōes de ipſa aīa:remouēdo opinionē antiquoꝝ de ꝑtib⁹ aīe. ℭ Pria dubitatio eſt vtrū ſentire:opinari:ꝯcupiſcē: mouē ſm locū ꝛ cetere opōnes aīe cōpetant ipſi aīe ſm ſe totā vel diuerſis ꝑtib⁹ aīe. ℭ Scda dubitatio eſt:vtrū ſit vnū ꝑn^m ipſi⁹ mūdi aut plura. Primā vo dubitationē ſoluerūt antiq dicētes ꝙ ꝑdicte opōnes aīe ꝯueniūt ipſi aīe ſm diuerſas ei⁹ ꝑtes. Poſuerūt.n.aīam eē diuiſibilē ꝛ partibilē. Sed hāc opinionē deſtruit Phus trib⁹ rōnibus. Quarū p° eſt. Nā multa ꝛ diuerſa nō pñt eē in vno ꝛ eodē niſi ſit aliqd aliud qȯ ꝯtineat ea:ſȝ in aīa nō reperiꝛ aliqd qȯ poſſit ꝯtinere diuerſas partes eiuſdē ſubſtātialem:qꝛ aut id ꝯtinēs eſt corp⁹ aut aīa:nō corp⁹:cū corpus magis ꝯtineaꝛ ab aīa q̄ꝫ ꝯtineat. Si eſſet aīa:aut illa aīa que ꝯtinet eſſet partibilis aut nō. Si z^m:pari rōne ſtandū eſſet in p°. Si p^m:ſequereꝛ ꝙ eēt ꝑcedēduȝ in īfinitū in ꝯtinētibus. Scda rō que tangiꝛ ibi(Dubitat aūt.)talis eſt. Si aīa eſſet diuiſibilis in plures partes:ſequereꝛ ꝙ quelibet operatio ei⁹ requireret determiātā

partē in corpore: ⁊ per ꝯñs oīs aīa eſſet organica: ꝯñs eſt falſum: qꝛ itellectꝰ in ſua opōne nō determinat ſibi certū organū. Tertia rō: que tāgit ibi (Uidenꞇ aūt ⁊ plante.) talis eſt. Nā in plātis ⁊ in aīalibus iperfectis deciſis reperiꞇ eadē aīa ſm ſpēm in oībꝰ ptibꝰ que in oībꝰ partibꝰ eiuſdē rōnis eſt: cū ea que ꝯueniebat toti ante deciſionē: ḡ aīa nō eſt diuiſibilis in ptes ſubſtātiales. ¶ Ex quo ſequiꞇ rñſio ad pͫ dubitationē. Nā pdicte opōnes ꝯueniūt toti aīe totalitate ſubſtātie ſm tñ diuerſas partes ptātiuas. ¶ Cōſiderādū eſt aūt hic ſm doctorē ſanctū ꝙ aīam eē ptibilē pōt itelligi triplr̄. Uno mō ſm diuiſionē ſubſtātialē: ita videlicet ꝙ ſubſtātia nō habeat ptē ⁊ partē. Alio mō ſm diuiſionē quātitatiuā. Et iſtis duobus modis aīa nō eſt diuiſibilis: potiſſime loquēdo de aīa que eſt in aīalibꝰ pfectis. Tertio mō pōt itelligi ꝙ ſit ptibilis ſm diuiſionē poteſtatiuā: ħ eſt in plures ptes potētiales. Et ħ pōt itelligi duplr̄. Uno mō videlꝫ ꝙ ipſa diuidaꞇ in huiꝰ ptes: ita ꝙ oēs partes potētiales regrāt determinatū organum in ſubiecto: ⁊ iſto mō ēt aīa nō eſt ptibilis. Alio mō ꝙ diuidaꞇ in plures potētias. q̄rū alique regrūt organū. alique vo nō. ⁊ iſto mō veritatē pōt hr̄e opinio antiquoꝝ dicētiū aīam eſſe partibilē. ¶ Cōſiderādū vlterius ꝙ potētie aīe pñt ꝯſiderari dupliciter. Uno mō ſm modū operādi earū: ⁊ iſto mō ſūt tria gñā potētiarū: videlicet potētia vegetatiua ſenſitiua ⁊ itellectiua: qꝛ potētia vegetatiua opaꞇ mediātibus q̄litatibꝰ actiuis ⁊ paſſiuis: vt pꝫ in nutritiōe ⁊ augmētatione ⁊c̄. Potētia vo ſenſitiua etſi nō idigeat in ſua operatione q̄litatibus actiuis: idiget tñ organo corporeo qđ cōponiꞇ ex eiſdē. Sed potētia intellectiua nullo mō eis idiget in ſua opōne per ſe loquēdo: vt ifra patebit. Alio mō pñt ꝯſiderari ſm diuerſa gñā operationū: ⁊ illo mō ſunt q̄nque gñā potētiarū: videlicet potētia vegetatiua ſenſitiua appetitiua motiua ſm locū ⁊ itellectiua. de q̄bus oībꝰ ifra determinabiꞇ. ¶ Cōſiderādū vlterius ꝙ Phus ibi (Uideꞇ aūt.) ſoluit zͫ dubitationē ppoſitā: dicēs ꝙ aīa vegetatiua dꝛ eſſe pͫ ⁊ ſignū vite: nō tñ ita ꝙ ipſa ſit ſolū pͫ vite ſicut tactꝰ dꝛ eē pͫ ſenſatiōis: qꝛ remota potētia ſenſitiua nulla aīa remanet: ⁊ oīa viuētia cōmunicāt in hoc ꝙ habēt potentiā vegetatiuā.

¶ Finis ſcripti ſuper pmū librū de anima.

¶ Breuis recollecta ſuper zͫ de aīa Ariſto. ſm Magiſtrum Dominicum de Flandria ordinis predicatorum.

¶ Hec eſt lectio prima ſecundi libri de anima: ⁊ in commento ſancti Thome.

Q Ue quidem a prioribꝰ tradita de aīa ⁊c̄.) Iſte eſt ſecūdus liber de aīa qui diuiditur in duos tractatus. In pͦ Phus determiat de aīa q̄tū ad eētiā eiꝰ. In zͦ determinat de ea q̄tū ad eiꝰ potētiales ptes ⁊ opōnes quꝫ icipit ibi (Potētiarū aūt.) Primꝰ tractatus ꝯtinet q̄tuor capitula. In pͦ caplo ineſtigat diffōnē mālē cōez aīe: que dꝛ ꝯcluſio demōſtratiōis. Et ħ in pͣ lectione doc. ſancti. In zͦ aūt caplo: qđ incipit ibi (Uniuerſalr̄ aūt.) manifeſtat ⁊ declarat pdictā diffinitionē. Et ħ in zͣ lectione doctoris ſancti. In 3ͦ caplo qđ icipit ibi (Qui aūt ex incertis.) ineſtigat diffōnē formalē ⁊ ppriā ipſiꝰ aīe que dꝛ pͫ demōſtratiōis: demōſtrādo pmā diffōnē per iſtā. Et ħ in 3ͣ lectione doc. ſancti. In 4ͦ caplo qđ icipit ibi (Utrū aūt verū.) oſtendit q̄liter pͫ viuēdi ſm diuerſa gñā vite ſe hñeant ad aīam ⁊ adinuicē. Et ħ in 4ͣ lectione doctoris ſci. ¶ In pͦ aūt caplo facit duo. Primo ponit ſex diuiſiones ad ineſtigādū diffinitionē ppriā aīe. Quaꝝ pͣ eſt entis: ſm ꝙ diuidiꞇ in .x. pdicamēta. Scđa eſt ſubſtātie ſm ꝙ diuidiꞇ in mām ⁊ formā: ⁊ totū cōpoſitū que inter ſe differūt: qꝛ mā nō eſt hoc aliqd ſm ſe: ſꝫ in potētia tñ. forma aūt eſt ſm quā aliqd eſt ens in actu: ſed totū cōpoſitū eſt ħ aliqd demōſtratū: qđ eſt cōpletū in eē ⁊ in ſpē. Tertia diuiſio eſt ipſius actꝰ in actū pͫ ⁊ actū zͫ. Quarta diuiſio ſubarū eſt ꝙ quedā eſt corporea: quedā incorpea. Quīta diuiſio eſt ꝙ ſubarū corporearū quedā eſt artificialis: ⁊ quedā eſt nālis. Sexta ſbaꝝ nāliū: quedā ſūt que hñt vitā: quedā ſūt que nō hñt vitā. ¶ Scđo ineſtigat diffōnē aīe ponēdo q̄nque ꝯnes. Quaꝝ pͣ eſt: ꝙ aīa ē actꝰ. Qđ pbaꞇ tali rōne phi. Quia aīa eſt ſuba: ⁊ nō eſt ſuba cōpoſita. ḡ vel eſt cōpoſitū vel mā vel forma ſiue actꝰ: pꝫ ꝯña: per locū a ſufficiēti diuiſiōe. Probatio maioris. Nā oē corpꝰ phyſicū eſt ſuba: ſꝫ oē corpꝰ habēs vitā eſt corpꝰ phyſicū: ḡ neceſſariū eſt dicē ꝙ oē corpꝰ hñs vitā ſit ſuba: ſꝫ oē corpus hñs vitā cōponiꞇ ex corpore qđ hꝫ vitā: ⁊ ex eo per qđ hꝫ vitā. ſ. aīa: ḡ aīa eſt ſuba: pꝫ ſequela: qꝛ ſuba nō cōponiꞇ niſi ex ſubſtātijs. Probaꞇ mioꝛ quātū ad pͫ ptē: videlꝫ ꝙ nō eſt ſuba cōpoſita: qꝛ eſt ps cōponēs ſubam habētē vitā: vt ꝯceſſum eſt: ḡ nō eſt ipm cōpoſitū. Scđa ps pꝫ ꝙ nō eſt corpꝰ ſiue mā: qꝛ eſt id per qđ aliqd hñs vitā viuit: ſꝫ corpꝰ nō eſt hꝰ nec mā: aliogn oē hñs corpꝰ ſiue mām viueret: qđ eſt falſum. ¶ Ex q̄ iferꞇ ꝙ aīa eſt actꝰ corpis hñtis vitā. Nā id per qđ hñs vitaꝫ viuit: eſt actꝰ corporis hñtis vitā: ſꝫ aīa eſt hꝰ vt dcm̄ eſt: ḡ aīa eſt actꝰ corpis hñtis vitā. Nō qdē in actu: qꝛ id qđ hꝫ vitā in actu eſt totū cōpoſitū: ſed totū cōpoſitū nō dꝫ poni in diffōne forme. ḡ aīa nō eſt actꝰ corpis hñtis vitā in actu iq̄ntū hꝰ: ſꝫ iquātū in potētia. ¶ Scđo iferꞇ ꝙ aīa cuꝫ ſit ſuba nō eſt actꝰ ſicut q̄liſcūqꝫ forma: ſꝫ eſt actꝰ ſic forma ſubalis ſm quā aliqd ſit ens ſimplr̄. ¶ Contra pdictā ꝯnē ⁊ pbationē eiuſdeꝫ arguiꞇ ſic. Oē id qđ aduenit enti in actu eſt accñs vt ꝯcedit doctor ſan. in pñti lec. ſꝫ aīa aduenit enti in actu. ḡ ⁊c̄. Probatio mioris: qꝛ aduenit corpi organico phyſico: cū ſit actꝰ eiꝰ. Silr̄ eſt actꝰ corporis aīati: ſꝫ oē corpꝰ aīatū organicū ē ens in actu. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Oē mouēs motū ē corpꝰ: ḡ aīa eſt corpꝰ. ¶ P̄. ad idē. Oē mouēs mouet per ꝯtactū: ſed oē tale eſt quātū: ⁊ per ꝯñs corpus: ḡ idē vt ſupra. ¶ P̄. Id qđ eſt de gñe potētie citra pͫ mām: eſt aliqd icludēs de actu ⁊ de potentia. ḡ id qđ eſt citra pͫ actū eſt aliqd icludens de actu ⁊ de potētia: ⁊ per ꝯñs erit cōpoſitū. Sed aīa eſt citra pͫ actū de gñe actꝰ exñs: ḡ eſt cōpoſita ex potētia ⁊ actu: ⁊ per ꝯñs: ex mā ⁊ forma. ¶ P̄. ad idē. Ubicūqꝫ ſūt ppetates māe: ibi eſt mā: ſꝫ in aīa ſūt ppetates māe. ſ. recipere: actuari: iformari ⁊c̄. ḡ in aīa eſt mā: ⁊ per ꝯñs eſt cōpoſita ex mā ⁊ forma. ¶ P̄. Id qđ eſt actus tm̄ non hēt cām ſui eē. vt pꝫ 8ͦ metaphiſice: ſꝫ aīa hꝫ cām ſui eſſe: vt pꝫ de ſe. ḡ aīa nō eſt actꝰ tm̄: ſed cōpoſita ex actu ⁊ potētia. ¶ P̄. Id qđ eſt potētia nō eſt actꝰ: ſꝫ aīa eſt in potentia oīa: vt pꝫ 3ͦ huiꝰ: ḡ nō eſt actus. ¶ Ad pͫ dōm ꝙ aīa nō aduenit corpori aīato qđ ſit actu aīatū per aliq̄ aliā formā: ſꝫ aduenit corpi aīato qđ dꝛ aīatū per ipam in aduētu eiꝰ: ſicut dicimꝰ ꝙ lumē eſt actꝰ corpis lucidi: nō ꝙ corpꝰ ſit lucidū an̄ aduentū luminis ſeu lucis: ſed adueniēte lumine corpꝰ fit luminatū. Silr̄ corpꝰ nō eſt organiçatū p aliquā formā aliā ab aīa: vñ rō nō ſegꞇ. ¶ Sꝫ ꝯ hāc rñſionē arguiꞇ. Nā in iſto iſtāti in q̄ itroduciꞇ aīa in corpe aut corpꝰ eſt actu organiçatuꝫ aut nō. Si pͫ: ſic ſegꞇ ꝙ aduenit enti in actu: ⁊ per ꝯñs ppoſituꝫ. Nō pōt dici zͫ: qꝛ determiata forma regrit determinatā mām: a ls quelibet forma pōt introduci in qualibet mā. ¶ Dicēdū ꝙ in toto tēpore pcedēti illud iſtās introductiōis

mā fuit

mã fuit organiçata ⁊ diſpoſita per diſpoſitiones ꝯ̃trites
formã abyciẽdã. Sed in illo iſtãti introductiõis mã fuit
organiçata ⁊ diſpoſita per diſpõnes ꝯ̃trites formã itrodu
cẽdã: ad cuiꝰ itroductionẽ corrũpunẽ oẽs organiçatiões
⁊ diſpões in numero: nõ qdẽ per ſe: ſed per accidẽs ad
corruptionẽ .ſ. ſubcti. remanẽt tñ eedẽ ſpecie. Uñ mã dĩ
ſemꝑ diſpoſita ⁊ organiçata que eſt ſuſceptibilis de ꝓpĩ
quo illiꝰ forme que reqrit organiçationẽ. ❡ Ad 2m dõm
ꝙ dupl'r eſt mouẽs motũ: qddã eſt mouẽs motũ per ſe:
qddã eſt mouẽs motũ per accidẽs ſiue per alterũ. Uerũ
eſt ꝙ oẽ mouẽs motũ pº mõ eſt corpꝰ: ⁊ diuidiẽ in partẽ
per ſe mouẽtẽ ⁊ ptẽ per ſe motã. nõ aũt mouẽs motũ 2º
mõ. ❡ Ad 3m dõm ꝙ duplex eſt ꝯ̃tactꝰ. Quidã eſt ꝯ̃tactꝰ
vtutis. aliꝰ eſt ꝯ̃tactꝰ dimẽſiõis ſeu quãtitatis. Uerũ eſt
ꝙ oẽ mouẽs qd mouet per ꝯ̃tactũ dimẽſiõis ſiue dimẽ
ſionatiuũ eſt corpꝰ: nõ aũt qd mouet per ꝯ̃tactuꝫ vtutis.
❡ Ad 4m dõm ꝙ aĩa nõ eſt actꝰ purꝰ in fine ſimplicita
tis: ſ; icludit aliqd de potẽtia. Nõ tñ opꝫ ꝙ illa potẽtia
ſit mã. vñ nõ ſeqẽ ꝙ ſit cõpoſita ex mã ⁊ foĩa ⁊c̃. ❡ Ad
5m dõm ꝙ ꝓꝑetates mãe nõ ꝯ̃ueniũt aĩe vniuoce: ſ; eq
uoce tñ: videl; ſm diuerſas rõnes. ❡ Ad 6m dõm ꝙ il
lud qd eſt actꝰ tñ nõ hꝫ cãm formalẽ ſui eẽ: ⁊ ſic intelli
giẽ dictũ phi: hꝫ tñ cãm efficiẽtẽ. Uñ aĩa nõ hꝫ cãm for
malẽ: ſ; hẽat efficiẽtẽ. ❡ Ad vltimũ dõm ꝙ illud qd eſt
potẽtia: nõ eſt actꝰ reſpectu eiuſdẽ: ſed bene reſpectu di
uerſoꝝ. Uñ ſ; aĩa ſit potẽtia reſpectu ſpẽrũ itelligibiliũ:
eſt tñ actꝰ reſpectu corꝑis habẽtis vitã in potẽtia. ❡ Se
cũda ꝯ̃. Aĩa eſt actꝰ pmꝰ: hãc ꝯ̃nẽ ꝓbat phs tali rõne. Nã
ſicut ſe hꝫ ſcĩa ad ꝯ̃ſiderare: ita ſe hꝫ aĩa per reſpectũ ad
diuerſas ſuas opõnes: ſ; ſcĩa eſt actꝰ pmꝰ ſciẽtis: ğ ſeqẽ
ꝙ aĩa eſt actꝰ pmꝰ corꝑis aĩati. ❡ Cõtra hãc ꝯ̃nẽ ſic ar
guiẽ. Aĩa eſt actꝰ ſicut ſcĩa: vt habeẽ hic in textu: ſ; ſcĩa
(cũ ſit forma accidẽtalis) eſt actꝰ ſecũdus: qꝛ oĩs forma
accidentalis ꝑſupponit formã ſubalẽ: ğ aĩa nõ eſt actus
pmꝰ ſed ſecũdus. ❡ P̃. Hec aĩa rõnalis eſt ſuba: ⁊ tñ nõ
vniuẽſa: ğ ꝑticularis. Sed oĩs ſuba ꝑticularis nãe rõna
lis eſt iduiduũ. ğ aĩa rõnalis nõ eſt actꝰ pmꝰ: ſ; cõpoſita
ex actu. ❡ P̃. Id qd ꝑſupponit aliquã formã accĩtalẽ i
mã nõ eſt actꝰ pmus: ſ; aĩa ꝑſupponit formã accidẽtalẽ.
ğ ⁊c̃. Probatio minoris: qꝛ aĩa pus ꝑſupponit vtutẽ gñati
uã in ſemine: ſed talis vtus eſt forma accidentalis. ğ ⁊c̃.
❡ Ad pm dõm ꝙ ſcĩa põt ꝯ̃ſiderari dupl'r. Uno mõ per
reſpectũ ad ſcientẽ inquãtũ ſciẽs eſt. Alio mõ per reſpe
ctũ ad iſtũ qui eſt ſciẽs. Si capiaẽ ſcĩa pº mõ: ſic ſcĩa eſt
actꝰ pmꝰ ⁊ eẽntialis ſciẽtis: ⁊ iſto mõ capiẽ hic. Si vo ca
piẽ 2º mõ: ſic eſt actꝰ ſecũdus. Uel dõm ꝙ comparando
ſciam ad aĩam: ſcĩa eſt actꝰ ſecũdus: ſ; cõparando ſciam
ad ꝯ̃ſiderare: ſcĩa eſt actꝰ pmꝰ. ❡ Ad 2m dõm ꝙ aĩa non
eſt ſuba cõpleta. vñ nõ opꝫ ꝙ ſit vniuẽſis vel ꝑticularis.
❡ Ad 3m dõm ꝙ illa foĩa que ꝑſupponit aliquã formã
accĩtalẽ in eodẽ ſubcto dĩ eẽ actꝰ ſecũdus: nõ aũt illa for
ma que ꝑſupponit aliquã formã accĩtalẽ in alio ſubcto.
Uirtꝰ aũt gñatiua nõ eſt ſubiectiue in illa parte mãe ſe
minis in qua itroduciẽ in aĩa: ſm ꝙ iferiꝰ declarabiẽ: vñ
rõ nõ ſeqẽ. ❡ Tertia ꝯ̃ eſt ꝙ aĩa eſt actꝰ corꝑis organi
ci phyſici. Que ꝓbaẽ ſic. Talis dꝫ eẽ mã actꝰ: qlẽ reqrũt
opõnes illiꝰ actꝰ: ſ; opõnes ipſiꝰ aĩe (cũ ſint diuerſe) re
quirũt diuerſitatẽ ꝑtiũ ſm ſitũ ⁊ figurã in eodẽ corꝑe. ğ
opꝫ ꝙ aĩa ſit actꝰ corꝑis organici. Nã corpꝰ organicũ dĩ
illud qd hꝫ diuerſitatẽ ꝑtiũ diſtinctaꝝ ſm ſitũ ⁊ figurã.
❡ Cõtra hãc ꝯ̃nẽ ſic arguiẽ. Id qd eſt ſeꝑatũ a corꝑe nõ
eſt actꝰ corꝑis: ſ; aĩa potiſſime rõnalis eſt ſeꝑata a corꝑe:
vt pꝫ 3º huiꝰ: ğ aĩa rõnalis nõ eſt actꝰ corꝑis. ❡ P̃. Unũ
qdqꝫ recipiẽ in alio per modũ recipiẽtis: ſi ğ aĩa rõnalis
eẽt actꝰ corꝑis. ſuſciperet ad modũ corꝑis: ſ; corpꝰ eſt in

diuiduatũ ⁊ determinate mãe: ğ ⁊ aĩa eſt indiuiduata ⁊
determiate mãe ⁊ per ꝯ̃ñs nõ poſſet aĩa oĩa itelligẽ nec
vniuẽſia. ❡ P̃. Actꝰ per ſe ꝯ̃uenit illi cuiꝰ eſt actꝰ: ſ; id qd
ꝯ̃uenit alicui per ſe eſt iſeꝑabile ab illo: cũ ğ aĩa rõnalis
ſit ſeꝑabilis a corꝑe: ſeqẽ ꝙ aĩa rõnalis nõ eſt actus cor
poris. ❡ Ad pm dõm ꝙ aĩa rõnalis ſ; ſit ſeꝑata a corꝑe
ſm opõnẽ itellectiuã: nõ tñ eſt ſeꝑata ſm eſſe loquẽdo
de aĩa ꝯ̃iũcta. Uel dõm ꝙ ſ; aĩa ſit ſeꝑata a corꝑe quan
tũ ad actũ 2m: ğ eſt itelligẽ (qꝛ nõ eſt actꝰ alicuiꝰ organi
corꝑalis.) nõ tñ eſt ſeparata quãtũ ad actũ pm: qꝛ eſt for
ma corꝑis. ❡ Ad 2m dõm ꝙ ſ; aĩa ſit idiuiduata in cor
pore ⁊ determinate mãe quãtũ ad eẽ: tñ quãtũ ad opõ
nẽ itellectiuã eſt vniuẽſis: cũ talis opõ nõ idigeat corꝑe
organico ſiue inſtrumẽtali. ❡ Ad 3m dõm ꝙ aĩa ꝯ̃uenit
per ſe corꝑi: ſicut eẽ ſurſum ꝯ̃uenit per ſe leui: ſicut ğ qñ
leuia ſunt extra ſuũ ꝓpriũ locũ: in eis remanet aptitudo
nãlis ad talẽ locũ: ita aĩa rõnalis qñ eſt ſeꝑata remanet
in eis nãlis aptitudo ad ꝓpriũ corpus. ❡ Quarta ꝯ̃ que
ſeqẽ ex ꝑcedentibꝰ eſt iſta: ꝙ diffinitio aĩe que dĩ cõis ⁊
mãlis eſt iſta: aĩa eſt actꝰ pmꝰ corporis organici phyſici.
Que ꝯ̃ ꝓbaẽ dupl'r. Primo per rõnes ꝑcedẽtes: ꝙ .n. ſit
actꝰ pꝫ per ꝑcedẽtẽ ꝯ̃nẽ pꝫm. Et ꝙ ſit actꝰ corꝑis organici
pꝫ per 2am ꝯ̃nẽ. Scdo ꝓbaẽ: qꝛ ꝯ̃uenit oĩ aĩe ſoli ⁊ ſemꝑ:
⁊ idicat totã eiꝰ eẽntiã a pª potẽtia vſqꝫ ad vltimũ actũ.
❡ Cõtra hãc ꝯ̃nẽ arguiẽ ſic. Illud qd põt diffiniri: hẽt
genꝰ ⁊ dĩam: ſ; aĩa (cũ nõ ſit ſpẽs ſ; ꝑs ſpẽi) nõ hẽt ge
nus ⁊ dĩam. ğ nõ põt diffiniri. ❡ P̃. Oẽ diffinitũ eſt di
uiſibile in partes diffinientes: ſed aĩa (cũ ſit forma ſim
plex) nõ eſt diuiſibilis. ğ ⁊c̃. ❡ P̃. Iſta diffinitio nõ ꝯ̃ue
nit aĩe rõnali: ğ nõ ꝯ̃uenit in ꝯ̃iecto ſub diffinito. Aſſum
ptũ pꝫ. qꝛ forma dꝫ eẽ ꝓportiõata mãe: ſ; aĩa rõnalis eſt
icorruptibilis ⁊ corpꝰ eſt corruptibile: ğ ⁊c̃. ❡ P̃. Aĩa eſt
forma ſimplex: corpꝰ organicũ hꝫ magnaꝫ diuerſitatẽ. ğ
aĩa rõnalis nõ eſt actꝰ corꝑis organici. ❡ P̃. Si aĩa eẽt
actꝰ corꝑis organici: aut organiçatio fieret añ itroductio
nẽ eiꝰ: vel in iſtãti introductiõis. Nõ 2m: qꝛ nullus motꝰ
põt fieri in iſtãti: organiçatio aũt nõ põt fieri ſine motu
alteratiõis: ſi pm: vel illa organiçatio remanet organiça
tio ⁊ ſic accidẽtia remanẽt: nõ manẽte forma ſubali: vel
nõ remanet. ⁊ per ꝯ̃ñs aĩa vniẽ corpori non organiçato.
❡ Ad pm dõm ꝙ illud argumẽtũ ꝓcedit de diffõne ꝓ
ꝓpriiſſime dicta. ❡ Ad 2m dõꝫ ꝙ ſ; aĩa ſit forma ſimplex
ſm eẽntiã. põt tñ diuidi in ꝑtes rõnis. ❡ Ad 3m dõm ꝙ
ſ; aĩa rõnalis ſm eẽntiã ſuã (vt ſupra dcm̃ eſt) ſit icor
ruptibilis: tñ reqrit (ꝓpter diuerſas opõnes eiꝰ) corpꝰ
bene cõplexionatũ. ad quã qdẽ cõplexionabilitatẽ ſeq
tur corruptibilitas necitate mãe. ❡ Ad 4m dõm ꝙ aĩa
eſt ſimplex quãtũ ad eẽntiã: multiplex tñ eſt quãtuꝫ ad
potẽtiã ⁊ vtutẽ: ⁊ iõ ꝓpter opõnes diuerſas reqrit corpꝰ
organicũ. ❡ Ad vltimuꝫ dõm ꝙ iſta organiçatio per ſe
fit in tẽpore ꝑcedẽti introductionẽ forme que corrũpiẽ
per accidẽs in iſtãti introductionis: in quo itroduciẽ per
accidẽs noua organiçatio ſimul cũ aĩa. Et qñ dĩ ꝙ orga
niçatio nõ põt fieri in iſtãti: verũ eſt per ſe: tñ per accñs
fieri põt in iſtãti: ꝑſuppoſita pª organiçatiõe. ❡ Quita
ꝯ̃. Aĩa vniẽ corꝑi organiçato ſine medio. Probaẽ: qꝛ ꝓ
ꝑia ꝑfectio vniẽ imediate ꝓprio ꝑfectibili: ſ; aĩa eſt ꝓ
ꝑia ꝑfectio corꝑis organici cũ ſit eiꝰ forma ſubſtãtialis
ğ ⁊c̃. ❡ Cõtra hãc ꝯ̃nẽ arguiẽ ſic. Aĩa vniẽ mãe diſpoſi
te: ğ vniẽ mãe mediãtibꝰ diſpõnibꝰ. ❡ P̃. Diuerſe for
me ſm ſpẽm nõ pñt vniri diuerſis ꝑtibus mãe niſi ſint
diuerſe per quãtitatem: ğ aĩa vniẽ mãe mediãte quãti
tate. ❡ Ad pm dõm ꝙ aĩa vniẽ mãe pme que in toto tẽ
pore ꝑcedẽte inſtãs itroductiõis fuit diſpoſita per diſpo
ſitiões ꝯ̃ſequẽtes formã abyciẽdã: vt dictũ eſt: que cor

rumpit̄ in aductu forme: ⁊ in aductu forme eſt diſpoſita per diſpōnes cōſequētes nāliter formā introducēdā. ¶ Sed ↄtra hāc rñſionē arguit̄. Aut aīa in inſtanti introductiōis vnit̄ mãe nude: aut nō. Si 2m. habet̄ itentū: videlȝ ꝙ vnit̄ mediante medio. Si pm: ḡ nō vnit̄ mãe diſpoſite. ¶ Dicēduȝ ꝙ mã pōt dici nuda dupl̄r. Uno mō per carētiā cuiuſcūqȝ forme: ſic mã nunq̄ȝ dr̄ nuda. Alio mō per carētiā formarū ⁊ diſpōnū p̄cedētiū formā itroducēdā: ⁊ iſto mō aīa vnit̄ mãe nude: q2 in itroductiōe aīe corrūpunt̄ oēs forme ⁊ diſpōnes p̄cedentes: ⁊ ſimul cū ea introducunt̄ alie diſpōnes ⁊ accidētia in numero. ¶ Sed ↄtra arguit̄. Aut in eodē iſtāti corrūpunt̄ p̄cedētes diſpōnes ⁊ introducunt̄ ſequentes: aut in alio ⁊ alio. Si pm: ſequeret̄ ꝙ in eodē iſtāti erūt ↄ̄trie ⁊ diuerſe forme in eodē ſimul. Si 2m: cū iter quelibet duo iſtātia mediet tēpꝰ: ſequit̄ ꝙ erit dabile tēpus in quo mã erit ſine oī forma. ¶ Dicendū ꝙ in vno ⁊ eodē iſtāti tēporis corrumpunt̄ per accidēs oēs p̄cedētes diſpōnes ⁊ itroducūtur ſequētes. Nec ꝑpter h̄ ſequit̄ ꝙ in vno ⁊ eodē ſimꝉ ſint diuerſe forme: q2 ea que in iſtāti corrūpunt̄: dū ſūt: corrūpi nō p̄nt. Unde bene ſequit̄. Aīa corrumpit̄. ḡ aīa nō eſt: ſȝ imediate an̄ fuit. Sicut eȝ bn̄ ſeq̄t̄: aīa itroducit̄: ḡ aīa eſt: ⁊ imediate an̄ nō fuit. ¶ Et ſi querat̄ vtrū in vltimo iſtāti in quo remouet̄ forma abyciēda introducat̄ alia forma. R̄ñdēdū eſt negādo ſumptum: q2 nō eſt dabile vnū ⁊ vltimū inſtās forme corrūpēde: ſed bn̄ pm iſtās nō eē eiꝰ: qȝ qdē iſtās eſt iſtās pm ſub eē forme itroducēde. ¶ Ad 2m pȝ ſolutio per ea que dicta ſūt. Uerūtamē ↄſiderādū eſt ꝙ aīa ſm̄ eēntiā ↄſiderata p̄intelligit̄ vniri mãe nude eiꝰ an̄ oīa accidētia: tn̄ ſi ↄſideret̄ quātū ad vltimos eiꝰ gradus ꝑfectionis: ſic aliq̄ accidētia p̄intelligunt̄ p̄cedere ipſaȝ aīam. Uerbi gr̄a. Aīa dat corpori eſſe ſubſtātiale: eſſe corporeū ⁊ eſſe aīatū: ſȝ quātitas ſequit̄ ipſam aīam quātū ad h̄ qd̄ eſt dare eē ſubſtātiale: ſed tn̄ itelligit̄ p̄cedere ipſaȝ aīam ſm̄ ꝙ dat eē aīatū. ¶ Circa p̄dicta dubitat̄ p̄mo vtr̄ aīa hēat diffiniri per ſuū ſubm̄. Et arguit̄ p° ↄtra ſuppoſitūȝ: q2 illa forma que hēt ſubm̄ eſt accñtalis: aīa nō eſt forma accidentalis: ḡ aīa nō hēt ſubm̄. ¶ P̄. arguit̄ ↄtra ſuppoſitū: q2 ſi ſubm̄ aīe poneret̄ in diffōne eiꝰ: aut poneret̄ tanq̄ȝ ps eēntialis eiꝰ: aut tanq̄ȝ per additamētū. Nō pm: cū corpꝰ nō ſit pars eēntialis aīe. Nec 2m: q2 hoc eſt ꝓpriū accidēti diffiniri per additamētū: vt adducit doctor ſanctꝰ in pleriſqȝ locis. ¶ Dicēdū ꝙ aīa hēt diffiniri per ſuū ſubiectū: q2 illud qd̄ nō hēt eſſe cōpletū in ſpecie: ſed dependens: hēt diffiniri per illud a quo depēdet: ⁊ inde eſt ꝙ accidētia habēt diffiniri per ſubm̄: vt pȝ 7° metaphyſice: ſed nulla forma rei nālis eſt qd cōpletū in ſpecie. cōplementū enim ſpēi ↄuenit ſubſtātie cōpoſite: vn̄ opȝ ꝙ quelibet forma diffiniat̄ per aliqd qd̄ eſt extra eēntiam eius: videlȝ per totū ſubm̄: ſed aīa eſt forma nālis. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad pm rōnē dubij: dōm ꝙ ſubm̄ accipit̄ dupl̄r. Uno mō ꝓprie: videlicet pro eo qd̄ per ſe ſubſiſtēs dat ſtabilimentū eēndi alteri: ⁊ iſto mō illud qd̄ hēt ſubm̄ dr̄ forma accidentalis. Alio mō accipit̄ ſubm̄ pro oī eo qd̄ eſt ſuſceptiuū ꝑfectionis ſiue ſubſtātialis ſiue accidētalis: ⁊ iſto mō nō opȝ ꝙ illō qd̄ hēt ſubm̄ ſit forma accidētalis: ⁊ ſic accipit̄ in ꝓpoſito. ¶ Ad 2m dōm ꝙ aīa diffinit̄ per ſuū ſubm̄: nō tanq̄ȝ per partē eēntie eiꝰ: ſȝ tanq̄ȝ per aliqd qd̄ eſt extra eēntiā eiꝰ: nō eni dr̄ diffinitio per additamentū: niſi q2 aliqd dr̄ diffiniri per additamētū dū aliqd diffinit̄ per aliqd alterius generis p̄dicamentalis. Modo manifeſtū eſt ꝙ forma ⁊ mã ſūt eiuſdē generis. Unde cū forma diffinit̄ per mãm nō diffinit̄ per additamentū: niſi largo mō loquēdo. ¶ Dubitat̄ 2° vtr̄ iter formas nāles ſola aīa rōnalis ſit per ſe ſubſiſtēs. Arguitur p̄mo ꝙ nō: ↄtra aſſumptū: q2 illud qd̄ eſt per ſe ſubſiſtens eſt h̄ aliqd: ſȝ aīa rōnalis nō eſt h̄ aliqd: ſed eſt id quo aliquid eſt: ḡ nō eſt per ſe ſubſiſtēs. ¶ P̄. Id qd̄ eſt per ſe ſubſiſtēs hēt ꝓpriā operationē ſine corpe: ſed aīa rōnalis cū nō itelligat niſi mediātibꝰ phātaſmatibꝰ: nō hēt opōnē aliquā ſine corpore. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. arguit̄ ↄtra ꝓpoſitū. Sicut ſe hēt itellectiuū ad itelligibilia: ita ſe hēt ſenſitiuū ad ſenſibilia: ſed itellectiuū apprehēdit itelligibilia ſine corpore. ḡ ſenſitiuū apphēdit ſenſibilia ſine corpore. Tunc ſic. Illud qd̄ hēt opationeȝ per ſe eſt per ſe ſubſiſtēs: ſed aīa rōnalis hēt opationē per ſe ſine corpore: vt ꝓbatū eſt: ḡ eſt per ſe ſubſiſtens. ¶ R̄ñſio: dicēdum ꝙ ſolū aīa rōnalis eſt per ſe ſubſiſtens: qd̄ ſic pȝ: q2 ſolū illud dr̄ per ſe ſubſiſtēs: qd̄ hēt ꝓpriā operationem ſine corpore: ſed ſolū aīa rōnalis eſt huiꝰ. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad pm dōm ꝙ aliqd dr̄ per ſe ſubſiſtens dupl̄r. Uno mō ſubſiſtentia cōpleta tanq̄ȝ aliqd cōpletuȝ in ſpecie: ⁊ iſto mō aīa nō eſt per ſe ſubſiſtēs. Alio mō dr̄ aliqd per ſe ſubſiſtens ſubſiſtētia incōpleta: ⁊ iſto mō aīa rōnalis eſt per ſe ſubſiſtēs. vnde nō opȝ ꝙ ſignificet h̄ aliqd ꝓprie accipiēdo h̄ aliqd. ¶ Ad 2m dōm ꝙ lȝ opatio aīe itellectiue (vt ſupra dcm̄ eſt) indigeat corpore obiectiue: non tn̄ inſtrumētaliter. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ſimile eſt iter intellectū ⁊ ſenſum in h̄ ꝙ vnūqdqȝ ipſoꝝ eſt in potentia ad ſuū obm̄: eſt tn̄ diſſimile in h̄ ꝙ ſenſus ſuſcipit ſenſibilia cū quadā imutatione corporali: itellectꝰ aūt nō: niſi forte per accidēs. vnde ratio nō ſequit̄. ¶ Dubitat̄ 3° vtr̄ illud dicat̄ hr̄e vitā qd̄ hēt per ſeipſum augmentū ⁊ decrementū ⁊ alimentū. Et videt̄ ꝙ nō: q2 deo vita ꝓpriſſime attribuit̄: vt ꝓbat ph̄us. 12. meta. ⁊ tn̄ in deo nō eſt decremētū neqȝ augmētū. ḡ ⁊c̄. ¶ In ↄ̄triū eſt ph̄us in l̄ra. ¶ Dōm ꝙ de eo qd̄ eſt hr̄e vitā poſſumꝰ loq dupliciter. Uno mō in gn̄abilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ ſicut hic ph̄s loquit̄ per modū exempli: ⁊ iſto mō hr̄e vitā dr̄ illud qd̄ per ſeipm̄ hēt alimentū ⁊c̄. Alio mō poſſumꝰ loq vniūr ⁊ abſolute: ſic aliqd dr̄ hēre vitam ex h̄ ꝙ per ſe eſt aptū natū mouē ſeipm̄ aut motu itellectuali aut motu phyſico: ⁊ iſto mō ꝓcedebat rō dubij. ¶ Dubitat̄ 4° vtrū in vno ⁊ eodē cōpoſito ſint plures forme ſubſtātiales ſm̄ eēntiā diſtincte: ⁊ arguit̄ ꝙ ſic. Nā vniꝰ ⁊ eiuſdē rei ſūt plura p̄dicata formalia ⁊ eēntialia: ḡ vnius ⁊ eiuſdem rei ſunt plures forme ſubſtātiales: pȝ ↄ̄ntia: q2 p̄dicata formalia ſumunt̄ a formis. ¶ P̄. Aīa eſt actꝰ corporis: vt pȝ per diffinitionē aīe: ſed mã pᵒ nō dr̄ actu corpꝰ niſi per aliquā formā: ḡ ſequitur ꝙ in corpore aīato eſt forma corporis ⁊ ipſa aīa: ⁊ per ↄ̄ñs plures forme. ¶ P̄. Corporeitas eſt forma a qua mã nunquā pōt denudari (vt ↄcedit doctor ſanctꝰ in 2° ſniarū.) ḡ ſequit̄ ꝙ in eodeȝ eſt forma corporeitatis ⁊ forma ſpecifica. ¶ P̄. Oē mouēs ſeipm̄ diuidit̄ in partē per ſe mouentē ⁊ partem per ſe motā. vt pȝ ex 8° phyſicoꝝ. Sed corpus aīatuȝ eſt mouēs ſeipm̄: ḡ diuidit̄ in partē per ſe mouentem: ſcilȝ aīam: ⁊ partē per ſe motā: ſcilȝ corpꝰ. Sed mã pᵒ nō pōt eſſe pars per ſe mota: ḡ corpꝰ (qd̄ eſt ps per ſe mota) eſt īformatū alia forma. ¶ P̄. In corpore mixto reperiunt̄ q̄tuor elemēta: ḡ in eis reperiunt̄ forme ſubſtātiales eorum. Et ſic in eodē corpore mixto reperiunt̄ plures forme ſubſtātiales. ¶ P̄. In quolibet cōpoſito nāli eſt forma totiꝰ ⁊ forma partis: ſed forma totiꝰ ⁊ forma partis ſunt forme realr̄ diſtincte ſm̄ doctorē ſanctū: lȝ Albertꝰ alr̄ teneat. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Ab vno ⁊ eodē nō ꝓcedit niſi vnū: ſed ab aīa ꝓcedūt diuerſe opationes. ḡ cū forma ſit p̄ncipiū operationis: ſequit̄ ꝙ in corpore aīato ſunt diuerſe forme. ¶ P̄. Oē generās vniuocū gn̄at ſibi ſimile in

ſpecie:ſed homo eſt gñans vniuocū hoiem:ḡ gñat aliqd ſibi ſimile. Sed nō pot gñare ſibi ſimile in ſpecie niſi ꝑducēdo formā ſubſtātialē:ḡ homo gñans ꝑducit formā ſubſtātialē:ſed nō pōt ꝑducere aiam rōnalē:ḡ in hoie gñato erunt due forme. ❡ Pᷓ. Generatio hoīs dī nālis:ḡ terminat ad formā nālē. Sed nō terminat ad aiam rōnalē:alias gñans nāle attingeret eēntiā eius:qđ nō ſolū eſt falſum:ſed ēt hereticū.ḡ in hoie eſt vna forma que acquirit per gñationē:ꝛ alia que acqrit per creationē:ꝛ ſic idē vt ſupra. ❡ Pᷓ. Qđ vni eſt ſuba nulli eſt accidēs: vt pꝫ pᵒ phyſicoꝝ:ſꝫ ſenſitiuū in bruto eſt forma ſubſtātialis:ḡ ſenſitiuū in hoie erit forma ſubſtantialis. ❡ Pᷓ. Ubi remanēt accidētia ꝯſitia aliquā formā:ibi eſt ipſa forma:ſꝫ in mortuo remanēt accidētia ꝯſitia formā corporeitatis.ſ.figure ꝛ quātitatis:ḡ in mortuo remanet forma corporeitatis. Cū ḡ in mortuo ſit forma eiꝰ ſequit ꝙ in eodē cōpoſito ſint plures forme ſubſtātiales. ❡ Rñſio dōm (dimiſſis varijs opinionibꝰ in pᵒ de gñōne ꝛ in pᵃ phia ꝑſcrutādis diuerſimode) ꝙ īpoſſibile eſt vt hic expſſe doctor ſanctus ꝯcludit) vniꝰ rei eē plures forme ſubſtātiales. ❡ Pro cuiꝰ declaratiōe ſupponit vnū.ſ.ꝙ dñia īter formā ſubſtātialē ꝛ accidētalē eſt hec.ſ.ꝙ forma accidētalis nō facit ens actu ſimplr:ſꝫ ens actu tale vel tātū aut quātū:vtputa magnū vel albū vel aliqd hōꝫ vt pꝫ 7ᵒ metaphiſice:ſed forma ſubſtātialis facit ens actu ſimplr. Ex qua differētia ſequit alia:videlꝫ ꝙ forma dī accidētalis que aduenit ſubiecto exiſtēti in actu:ſꝫ forma ſubſtātialis nō aduenit ſubiecto iam exiſtēti in actu:ſed in potētia tm̄.ſ.māe pme. Quo ſuppoſito ꝓbat tali rōne:qꝛ ſi vniꝰ rei eēnt plures forme ſubſtātiales ꝯñter ſe habētes ſm ꝑus ꝛ poſteriꝰ (vt voluerūt aduerſarij) ſequeret ꝙ pᵃ faceret ens actu ſimplr:vt pꝫ per pmā differentiā:ꝛ per ꝯñs oēs alie forme ꝯñtes aduenirēt ſubiecto iam exiſtēti in actu:ꝛ ſic accidētaliter aduenirent: vt pꝫ per ſecūdā differētiā:ꝛ ſic nō eēnt forme ſubſtantiales:ſꝫ accidētales:qđ eſt ꝯtra hypoſtaſim. ❡ Pᷓ. Oēs alie forme ꝯñtes pmā nō facerent ens actu ſimpliciter: cū iā eſſet ens actu ſimpliciter per pmā formā:ſed facerent ens actu ſm qd:ꝛ ſic eēnt forme accidentales:vt pꝫ per pmā differētiā. vnde īpoſſibile eſt vnius rei eſſe plures formas ſubſtātiales. ❡ Per ꝑdicta tollit rō Auicē. in libro fontis vite:qui poſuit ꝙ ſm ordineꝫ generū ꝛ ſpecierū eſt ordo pluriū formarū ſubſtantialiū in vna ꝛ eadē re:vtputa ꝙ in hoc indiuiduo eſſet vna forma per quā eſt ſubſtātia:ꝛ alia per quā eſt corpꝰ:ꝛ 3ᵃ per quā eſt aiatū corpꝰ:ꝛ ſic de alijs. Sed zᵐ ꝑmiſſa opꝫ dicē ꝙ vna ꝛ eadē forma ſubſtātialis eſt per quā hoc indiuiduū eſt ſubſtātia:ꝛ per quā eſt corpꝰ:ꝛ per quā eſt aiatuꝫ corpꝰ:ꝛ ſic de alijs. Scōm tamē diuerſos gradus ꝑfectionis eiuſdem. Forma eni ꝑfectior dat māe oē qđ dat forma minus ꝑfecta:ꝛ adhuc amplius. vnde aia nō ſolū facit eſſe ſubam ꝛ corpꝰ qđ ēt facit forma lapidis:ſed ēt facit eſſe aiatū corpꝰ. Nō ḡ eſt intelligēdū ꝙ aia ſit actꝰ corporis q̄ſi corpꝰ ſit ꝯſtitutū per vnā formā que faciat eū eē corpus:ꝛ aia ſuperueniens ei faciat eſſe viuū corpus:ſed qꝛ ab aia hēt ꝙ ſit corpꝰ ꝛ ꝙ ſit corpꝰ viuū. Sed hoc qđ eſt eſſe corpꝰ:eſt īperfectius q̄ſi māle reſpectu vite:ꝛ inde eſt ꝙ recedēte aia nō remanet idē corpꝰ ſpecie. Nā oculus ꝛ caro non dicunt in mortuo niſi equiuoce:vt pꝫ per Phm̄ in 7ᵒ metaphiſice. Recedēte eniꝫ aia ſuccedit alia forma ſubſtātialis que dat aliud eſſe ſpecificū:cū corruptio vnius nō ſit ſine gñōne alteriꝰ. Hec oia doctor ſanctus in ꝑſenti lectione formaliter. ❡ Ex hoc pꝫ ſolutio ad duo argumēta pᵃ in pñᵒ dubij adducta. ❡ Ad 3ᵐ dicēdum ꝙ corporeitas pōt dupl'r accipi. Uno mō vt dicit formā corporeitatis diſtictā a formis ſpecificis. Alio mō vt dicit gradū ꝑfectionis genericū ꝯſequentē formā genericā quātū ad eiꝰ eēntiā:ꝑcedentē tm̄ gradū ſpecificū perfectionis eiuſdē forme. Primo mō mā pōt denudari a corporeitate:ſꝫ nō zᵒ mō. ❡ Ad 4ᵐ dōm ꝙ corpus aiatū diuidit in partē per ſe mouētē que eſt aiatū vtute motiua eiꝰ ꝯſiderata:ꝛ in partē per ſe motā:que eſt corpus cū aia ſm ſuū eſſe ꝯſiderata. Nō eſt ḡ itelligendum ꝙ aia ſit pars per ſe mouēs ſm eiꝰ totū ambitū ꝯſiderata:ꝛ ꝙ corpꝰ ſit pars per ſe mota ſecluſa aia:vt inuit doctor ſanctꝰ in pᵃ parte qōne 78ᵃ. ❡ Ad 5ᵐ dōm ꝙ forme elemētoꝝ ſunt in mixto:nō qdē formaliter:ſed virtualiter. De quo alias latiꝰ diſputabit. ❡ Ad 6ᵐ dōm ꝙ vniꝰ rei eſſe plures formas ſubſtantiales pōt intelligi dupl'r. Uno mō ꝙ in vno ſint plures forme vtualiter:ꝛ ſic non eſt incōueniēs ponere pluralitatē formarū. Alio mō formaliter:ꝛ hoc dupl'r. Uno mō ꝙ tales forme ſint realr diſtincte. Alio mō ꝙ ſint diſtincte ſm rōnē. Si zᵒ mō: ſic ēt nō eſt incōueniēs. Si pᵒ mō.ꝛ h̄ dupl'r:vel loquendo de forma totius tm̄:vel de forma totiꝰ ꝛ partis. Uoco aūt formā partis que eſt altera pars totius cōpoſiti: formā vō totiꝰ que reſultat ex vnione partis cū forma. Si zᵒ mō:ſic ēt nō eſt icōueniēs ponere pluralitatē formarū:vt voluit argumētū. Si pᵒ mō eſt incōueniēs de quo ꝑcedit qđ dubij. ❡ Ad 7ᵐ dōm ꝙ ab vno inquātū vnū nō ꝑcedit niſi vnū loquēdo in agētibꝰ nālibꝰ:ſecus aūt loquēdo in agētibꝰ ſm voluntatē:ſed ab vno qđ eſt vnū ſm eſſentiā:multiplex tm̄ ſm virtutē (quēadmodū eſt aia) bene ꝑcedūt diuerſa. ❡ Ad 8ᵐ dōm ꝙ homo generat ſibi ſimile nō ex eo ꝙ itroducit formā ſubſtātialē ſed qꝛ diſponit mām vltima diſpoſitione ad itroductionem forme ſubſtātialis.ſ.aie rōnalis que per ſolā creationē infundit. Neqꝫ tm̄ propter hoc ſequit ꝙ homo ſit īperfectius generās q̄ꝫ aſinus qui in toto ꝑducit formā ſubſtātialē per ſuā gñōnē:qꝛ multo nobilius eſt ꝛ perfectius diſponere mām ad itroductionē aie rōnalis q̄ꝫ ꝑducere aliā quācūqꝫ formā nālē. ❡ Et per hoc pꝫ ſolutio ad 9ᵐ. ❡ Ad 10ᵐ dōm ꝙ aia ſenſitiua eſt forma ſubſtantialis in homine:nō qdē ſm eēntiaꝫ diſtincta ab aia rōnali:ſed ſm rōnē tm̄. vt infra ꝓbabit. ❡ Ad 11ᵐ dōm ꝙ illa accidētia nō remanēt eadem numero in mortuo que ꝑus fuerunt in viuo:ſed ſm ſpēm tm̄.

❡ Seqt ī textu (Uniuſlr qdē dcm̄ eſt qd eſt aia ꝛc̄.) Hic īcipit lectio zᵃ eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſancti Thome.

Istud eſt zᵐ caplm̄ pmi tractatꝰ:in quo Phus maniſeſtādo ꝑdictā diffinitionē ponit vnā ꝯñē ex qua īfert vnū correlariū. ❡ Cōcluſio eſt iſta ꝙ aia eſt ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt corꝑis aiati potentia vitā habentis:hāc ꝯñē ꝓbat Phus duabꝰ rōnibꝰ. ❡ Quarū pᵃ eſt. Sicut eſt in artificialibus:ita eſt in nālibꝰ:ſed in artificialibꝰ:ſi dolabra eſſet corpꝰ nāle ſua forma eſſet ſubſtantia:ꝛ qđ qd eſt ipſiꝰ dolabre:ḡ in nālibus forma eſt ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt eius. Cū ḡ corpꝰ aiatū ſit ens nāle: ꝛ aia ſit eius forma:vt ſupra ꝯceſſum eſt:ſeqt ꝙ aia eſt ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt corporis aiati. ❡ Scđa rō eſt. Sicut eſt in partibꝰ aialis:ita in toto aiali:ſed in partibus aialis ita eſt:ꝙ ſi oculus eſſet aial oporteret ꝙ viſus eēt aia ꝛ ſubſtātia eius.ḡ opꝫ ꝙ in toto aiali ita ſe habeat ꝙ forma eiꝰ.ſ.aia ſit eiꝰ ſuba. Probatio maioris:qꝛ ſi oculus eſſet aial ꝛ ab eo remoueret aia:nō maneret oculus niſi equoce. ❡ Ex his duabꝰ rōnibus pōt elici vna talis rō:videlicet. Illud eſt ſubſtātia ꝛ qđ qd eſt:quo remoto nō remanet id niſi equoce:ſed remota aia non remanet

aial niſi equoce:ḡ aia eſt ſubſtantia ꝛ qꝺ gd eſt corporis aiati. ¶ Ex p̄dictis infert ph̄us vnū correlariū: videlꝫ ꝙ cū aia ſit act⁹ totius corpis:ꝛ partes ei⁹ ſint actus partiū:ꝛ forma nō ſeparet̃ ab eo cui⁹ eſt forma:necīo ſeq̃ ꝙ aia nō pōt ſeparari a corpore:vel ipſa tota vel alique partes eius ſi nata eſt habere partes. ¶ Cōtra p̄dictā ɔ̄nem arguit̃ ſic. Prius nō hēt notificari per poſterius: ſꝫ forma artificialis cū ſit accidētalis:ꝛ partes aie:ſint poſteriores ipſa aia:ḡ videt̃ ꝙ aia nō ɔueniēter notificet̃ per formas artificiales ꝛ partes corporis aiati. ¶ P̄. Si forma dolabre remoueret̃:nō remaneret dolabra equoce:ſed vniuoce:ḡ forma dolabre nō eſt ſubſtātia ſiue qꝺ gd eſt eius. Patet ɔ̄ntia:qa vt dictū eſt:illud eſt ſubſtātia:quo remoto nō remanet illud niſi equoce. ¶ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ p̄us pōt notificari per poſterius quo ad nos (vt dicit hic doctor ſanctus:) vnde qꝛ forma accidētalis cū ſit ꝓpinqor ſenſui ꝙ̄ forma ſubſtātialis:ɔueniēter notificat̃ per artificialē. Et qꝛ ex obiectis ꝛ partib⁹ ipſarum potentiarū deuenimus in cognitionē ipſi⁹ aie:iō ēt ipſa aia notificat̃ per partes eius. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ dolabra pōt capi dupl̄r. Uno mō abſolute ſm ꝙ eſt artificialis res. ꝛ ſic verū eſt ꝙ forma ei⁹ nō eſt ſubſtātia eius. Alio mō pōt cōſiderari ɔditionaliter: vtputa ſi dolabra eſſet corp⁹ nāle:ꝛ ſic iſto mō forma eius eſſet ſubſtātia eius.

¶ Cōtra textū dubitat̃ vtrum aia ſit ſubſtātia corporis aiati habētis vitā in potētia. Et arguitur ꝙ nō. Quia id qꝺ hēt p̄nᵐ vite:hēt vitā in actu:ſed corpus aiatū hēt p̄ncipiū vite. ſ. aiam:ḡ hēt vitā in actu:ꝛ per ɔ̄ñs aia eſt ſubſtantia corporis aiati habētis vitā in actu:ꝛ nō in potentia. ¶ In ɔ̄riū arguit̃ per ph̄m in l̄ra. ¶ R̄n̄ſio. dōm ꝙ aia eſt ſubſtātia corpis habētis vitā in potentia. ¶ Pro cuius declaratiōe notādum p̄mo ꝙ vita pōt capi dupl̄r. Uno mō pro eſſe viuētis:ſicut dicimus ꝙ viuere viuentibus eſt eſſe. Alio mō accipit̃ vita pro vitali operatione: ſicut dicimus aliquid viuere:qꝛ mouet ſeipſum. Ex quo ſequit̃ ꝙ aliqd pōt hēre vitā in potētia dupl̄r. Uno mō accipiēdo vitā p̄mo mō. ꝛ ſic illud qꝺ nōdū hēt aiam:qꝺ natū tamē eſt habere:dicit̃ habere vitā in potētia. Alio mō accipit̃ vita ſcꝺo mō:ꝛ ſic illo mō dicit̃ habere vitā in potētia qꝺ hēt p̄nᵐ vite. ſ. aiam:tamē nō in actu operat̃ per eā. ¶ Notandū 2° ꝙ duplex eſt potētia: vt ēt ex dictis ɔcludit̃:quedā eni eſt abyciēs aiam:quedā nō abyciēs aiam:ſed opōnēs ei⁹. ¶ Notādū 3° ꝙ duplex eſt potētia. Quedā eſt ɔiūcta actui:que. ſ. ſtat ſub actu. Alia eſt diſtans ab actu:q̄ñ. ſ. nō actu p̄ficit̃ per formā:tn̄ de ꝓximo apta nata eſt p̄fici. Quib⁹ ſuppoſitis dōm eſt anīmā eſſe ſubſtātiā corporis habētis vitā pōt intelligi dupliciter: vel accipiēdo vitā ſcꝺo mō:ꝛ ſic ɔcedit̃. Uel p̄° mō:ꝛ hoc dupl̄r: vel loquendo de potētia ɔiuncta actui. vel diſtāte. Si p̄° mō:ſic ēt ɔcedit̃. Si 2° mō. ſic anima nō eſt ſubſtātia corporis habētis vitā in potentia ſed in actu: vt voluit argumētū dubij. ¶ Ex quo pꝫ ſolōcius.

¶ Sequit̃ in textu (Qm̄ aūt ex incertis ꝛc̄.) Hic incipit lectio tertia eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſancti Thome.

ISTUD eſt 3ᵐ capl̄m p̄mi tractatus in quo ph̄us volens demōſtrare p̄dictā diffinitionē aie ponit tres ɔ̄nes. ¶ Quarū p̄ª eſt ꝙ aia eſt corpis viuētis act⁹ ꝛ forma. Quā ɔ̄nē ꝓbat ph̄us tali rōne. Illud qꝺ eſt p̄nᵐ viuēdi:eſt corporis viuentis actus ꝛ forma:ſed aia eſt p̄nᵐ viuēdi in his que viuunt:ḡ aia eſt p̄nᵐ corporis viuētis act⁹ ꝛ forma. Probatio medie. Nā illud per qꝺ differūt aiata ab inaiatis eſt p̄nᵐ viuēdi:cum aiata differant ab inaiatis in viuēdo:ſed aiata differūt a nō aiatis per aiam:ḡ aia eſt p̄nᵐ viuēdi. Qꝺ fuit ꝓbādū. ¶ Cōtra hāc rōnem arguit̃ ſic. Quelibet forma nālis eſt nā: ſicut pꝫ per ph̄m 2° phyſicoꝝ:ſed aia nō eſt nā: vt dicit hic ph̄us:cū nā nō moueat ad ɔ̄ria loca. aia eni mouet ad cōtraria loca: vt inferius patebit:ḡ aia nō eſt forma corporis viuētis. ¶ P̄. Propriū perfectibile non pōt eſſe ſine ꝓpria forma: ſꝫ aliqua ſunt viuētia ſine aia: vt pꝫ de corpore celeſti ꝛ ſpiritualib⁹ creaturis:ḡ idē vt ſupra. ¶ P̄. Potētie aie ſunt p̄ncipia viuēdi: vt infra ɔcedit ph̄us. Et tn̄ nō ſunt corporis viuentis forma:ḡ maior ꝓbationis falſa. ¶ Ad p̄ᵐ dōm ꝙ formā quālibet eē nām pōt intelligi dupl̄r. Uno mō ſic:ꝙ ſit p̄nᵐ mot⁹ ꝛ q̄etis:ꝛ ſic quelibet forma nālis eſt nā. Alio mō ꝙ operet̃ per modū nāe:ꝛ ſic nō quelibet forma nālis eſt nā. Nam nā nō mouet ad ɔ̄ria loca:ſed determinat̃ ad vnū. Aia v̄o mouet ad ɔ̄ria loca vt ad ſenſum pꝫ. Unde aia nō dī nā 2° mō. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ nullū corpus viuit ſine aia formaliter ꝛ intrinſece. Corpora aūt celeſtia nō dicunt̃ viuere formaliter:ſed forſitan effectiue:qꝛ mouent̃ ab itelligētia. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ duplex eſt p̄nᵐ viuēdi. Qꝺdam eſt p̄ᵐ p̄nᵐ de quo eſt hic ad ꝓpoſitū. Aliud eſt p̄nᵐ ꝓximū. Lꝫ ḡ potentie aie ſint p̄ncipia viuēdi imediata:capiēdo viuere pro operatione vitali. aia tn̄ eſt p̄nᵐ p̄ᵐ in cuius virtute potētie operant̃. ¶ Secūda ɔcluſio. Tm̄ q̄tuor ſunt modi viuēdi: vnus. ſ. per itellectū: alius per ſenſuꝫ: alius per motū localē: alius per motū alimēti decremēti ꝛ augmēti. Que ɔcluſio ꝓbat̃ tali rōne. Modus viuendi eſt ſm quē ſumit̃ aliquis gradus viuentiū: ſꝫ tm̄ ſunt q̄tuor gradus viuentiū:ḡ ſunt tm̄ q̄tuor modi viuēdi. Probatio minoris. Nā in qbuſdā viuentib⁹ inuenit̃ tm̄ augmentū decremētū ꝛ alimētū. ſ. in plantis. In quibuſdam v̄o cū his inuenit̃ ſenſus ſine motu locali: ſicut in aialib⁹ iperfectis. Ulterius v̄o in qbuſdā inuenit̃ motus ſm locū: ſicut in aialibus perfectis que mouent̃ motu ꝓgreſſiuo. In qbuſdā v̄o cū his inuenit̃ intellectus. ſ. in hoībus. ¶ Cōtra hāc ɔ̄nē arguit̃ ſic. Quinque ſunt genera operationū aie: vt ph̄us infra determinat:ꝛ ſupra ɔceſſit: videlicet vegetatiuū ſenſitiuū motiuū ſm locuꝫ appetitiuū ꝛ intellectiuū:ḡ quinque ſunt modi viuendi:ꝛ non tm̄ q̄tuor. ¶ P̄. Ubicūqꝫ eſt phantaſia: ibi eſt motus localis:ſed in aialibus iperfectis eſt phantaſia ſaltē iperfecta:cū in eis ſit ſenſus:ḡ in ipſis eſt mot⁹ localis:ꝛ per ɔ̄ñs ſenſus ꝛ motus localis nō faciunt diuerſos modos viuēdi. ¶ Ad p̄ᵐ dōm negādo ɔſequētiā:qꝛ ph̄us nō intendit diſtinguere hic modos viuendi ſm diuerſa genera opationū anime:ſed ſm diuerſos gradus viuentiū. Unde cū appetitiuū nō faciat aliquā diuerſitatē in gradib⁹ viuentiū:cū vbicūqꝫ ſit ſenſus:ibi ſit appetitus: ſeq̃t ꝙ appetitiuū nō ɔſtituat modū diuerſum ab alijs. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ duplex eſt motus localis:qdā eſt iperfectus: videlicet mot⁹ dilatationis aut ɔſtrictionis:ꝛ talis bene inuenit̃ in aialib⁹ iperfectis. Alius eſt motus localis perfectus:ꝛ talis ſolū reperit̃ in aialibus perfectis: qui qdē ɔſtituit modū viuēdi diſtinctuꝫ ab alijs. nō aūt p̄mus. ¶ Tertia ɔcluſio. Uegetabilia viuūt: que ꝓbat̃ tali rōne. In qbuſcūqꝫ eni eſt vnus p̄dictoꝝ q̄tuor modoꝝ viuēdi: illa dicunt̃ viuere:ſed oīa vegetabilia ſunt huiꝰ. oīa enim habēt in ſeipſis potētiā quādā ꝛ p̄nᵐ quo ſuſcipiunt motū augmēti ꝛ decremēti:ḡ ſequit̃ ꝙ vegetabilia viuunt. Et nō ſolū viuūt (vt dicit doctor ſanct⁹) dum augent̃ ꝛ decreſcunt:ſed tādiu viuunt quādiu p̄nt accipere nutrimētū per qꝺ ſit augmētū. ¶ Ex predicta ɔcluſione ph̄us infert p̄mo ꝙ aialia taꝫ imperfecta ꝙ̄ perfecta ſimiliter ꝛ homines viuūt:qꝛ in oībus aialib⁹ eſt aliqs modus viuēdi:cū in eis ſit ſenſus:p̄ſertim ſen-

ſus tactus: ſine quo in eis nõ eſt vita. ¶ Scḋo infert ꝙ īter ṗdictos modos viuendi ille modus qui eſt ſm augmentũ ⁊ decrementũ eſt ṗus ordine nãe gñõnis. Qḋ ſic pȝ. Nã quãdo duo ſic ſe habẽt ꝙ vnũ eſt ab altero ſeparabile: ⁊ nõ ecõuerſo: illud qḋ eſt ſeparabile eſt ṗus: ſed inter ṗdictos modos viuendi ille modus qui ſumit ſm pñm augmẽti ⁊ alimenti põt ſeparari ab alijs modis viuendi: ⁊ nõ ecõuerſo: loquẽdo in reb⁹ nãlib⁹: nã ille modus viuẽdi reperit in plãtis. ſ. in qb⁹ alius modus nõ reperit. ergo ille modus eſt ṗus. ¶ Circa predicta dubitatur. Primo vtrũ ṗdicta diffinitio aie poſſet demonſtrari. Et arguo ꝙ nõ: qꝛ qḋ qd eſt nõ põt demõſtrari de eo cuius eſt: vt pȝ 2° poſteriorꝝ: ſed diffinitio indicat qḋ qd eſt. ergo diffinitio nõ põt demõſtrari de eo cui⁹ eſt. ſ. de diffinito. ¶ P. Nullũ mediũ demõſtrationis põt demõſtrari: cũ mediũ nõ intret ꝯnẽ: ſed diffinitio eſt mediũ demõſtrationis: ergo nulla diffinitio põt demõſtrari. ¶ P. Nihil notius cõpetit diffinito ꝙ̃ ſua diffinitio: ſed demonſtratio ꝓcedit ex notioribus: nõ ſolũ ſm nãm: ſed ẽt quo ad nos. ergo ⁊c̃. ¶ Reſpõſio dõm ꝙ duplex eſt diffinitio: quedam mãlis: quedã formalis (vt ſepius dictũ eſt.) Diffinitio mãlis põt demõſtrari a ṗori ſm nãm: ⁊ ecõuerſo: diffinitio formalis põt demõſtrari per mãlẽ tanꝙ̃ a ṗori quo ad nos. Quoniã aũt diffinitio aie ṗma que demõſtrat de aia per ſecũdã eius diffinitionẽ. ſ. per hanc ꝙ eſt pñm viuendi dicit cãm reſpectu ſecũde diffinitionis idõ illa demõſtratio eſt a poſteriori ſm nãm: ſed a ṗori quo ad nos. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ aia nõ eſt act⁹ ⁊ forma ex eo ꝙ eſt pñm viuẽdi: ſed ex eo ꝙ eſt forma: eſt pñm viuendi. Ex quo ſequit ꝙ illa demõſtratio dicit demõſtratio: qꝛ eſt: ⁊ nõ ꝓpter qd. de quo clarius videbit in caplo ſequẽti. ¶ Ad ṗm dõm ꝙ diffinitio põt accipi dupl'r. Uno mõ inquãtũ diffinitio eſt: ⁊ ſic nõ põt demõſtrari de diffinito. Alio mõ põt ſumi mãliter: loco videlicet alicui⁹ paſſionis: ſic illo mõ põt demõſtrari de diffinito. ¶ Et per hoc pȝ ſolutio ad 2m. ¶ Ad 3m dõm ꝙ aliqd notiori mõ põt ꝯuenire diffinito quo ad nos ꝙ̃ ſua diffinitio: ⁊ inter diffinitiones vna põt eſſe notior altera. ¶ Dubitat 2° Utrum aia ſit tota in toto ⁊ tota in qualibet parte ſui. Et arguit ꝙ nõ: qꝛ vnũqḋqꝫ recipit in aliquo ſm modũ recipientis: ſed modus corporis in quo aia ſuſcipit eſt talis: videlicet ꝙ vbi eſt vna pars. ibi nõ eſt alia: ergo modus aie erit talis ꝙ vbi eſt vna pars eius nõ erit altera: ⁊ ſic nõ eſt tota in toto. ¶ P. Illa forma que eſt in qualibet parte: hẽt denominare qualibet partẽ: ſicut quelibet ps ignis eſt ignis: ergo ſi aia ſit in qualibet parte corporis: quelibet pars erit aial: qḋ eſt falſum. ¶ P. Proprie perfectioni debet correſpõdere ꝓpriũ perfectibile: ſed ꝓpriũ perfectibile qḋ correſpondet aie eſt corpus organicũ vt ex ſupradictis pȝ: cũ ergo quelibet pars corporis nõ ſit organica: ſequit ꝙ aia non ſit in qualibet parte. ¶ P. Nihil põt deſtitui a ſua ꝓpria operatione. ergo ſi aia ſit in vnaquaqꝫ pte corporis. ſequit ꝙ in qualibet parte corporis ſint ꝓprie ei⁹ operatiões: qḋ eſt falſum. Alias quelibet pars intelligeret. ¶ P. Ubicũqꝫ eſt ſubm. ibi eſt ꝓpria paſſio: ſed ꝓprietates aie ſũt eius potẽtie: ergo vbicũqꝫ eſt aia: ibi ſunt eius potẽtie. Sed manifeſtum eſt ꝙ potẽtie aie nõ ſunt in qualibet parte corporis: ergo nec ipſa aia. ¶ P. Si in qualibet parte corporis eſſet tota: ſequeret ꝙ vna parte abſciſa corrũperet tota aia: ꝯñs eſt ꝯtra experientiam. ergo ⁊c̃. ¶ In cõtrariũ arguit. qꝛ forma indiuiſibilis vbi eſt: tota eſt: ſed aia eſt in qualibet parte corporis: cũ quelibet pars corporis ſit aiata: ergo eſt tota in q̃libet pte. Qꝛ aũt ſit tota in toto manifeſtũ eſt: qꝛ ꝓpria perfectio eſt in ꝓprio perfectibili: ſed corpus eſt ꝓpriũ perfectibile aie. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ. Anima eſt vbi operat: ſed aia operat in toto corpore: ⁊ in q̃libet parte eius. ergo ⁊c̃. ¶ Reſpõſio dõm ꝙ triplex eſt totalitas: videlicet totalitas quãtitatiua vt linea vel corpus: totalitas eẽntie: ⁊ totalitas virtutis. Animã ergo eſſe totã in toto ⁊ totã in qualibet parte eius: põt intelligi tripliciter. Uno mõ de totalitate quãtitatiua: ⁊ ſic aia nullibi eſt: cum nõ ſit quãta neqꝫ per ſe neqꝫ per accidẽs: ṗſertim loquẽdo de aia que eſt forma aialiũ perfectorꝝ. Alio mõ põt itelligi de totalitate virtutis: ſic ⁊ aia nõ eſt tota in qualibet parte corporis cũ non poſſit oẽs opõnes ei⁹ exercere in qualibet parte. ¶ Tertio mõ põt intelligi de totalitate eſſentie: ſic aia eſt tota in toto ⁊ tota in qualibet parte: hoc eſt qḋ coiter dicit ꝙ aia eſt tota in qualibet parte nõ totaliter. ¶ Ad ṗm dõm ꝙ vnũqḋqꝫ recipit ſm modũ recipiẽtis põt itelligi dupliciter (vt inuit doctor ſanctus in queſtionib⁹ de aia) vbi ad vngueꝫ hanc mãm declarat. Uno mõ ſm nãm. Alio mõ ſm capacitatẽ. 2° mõ ſꝫ modũ recipiẽtis. Unũqḋqꝫ aũt recipit 2° mõ: nõ aũt ṗmo. Unde nõ opꝫ ꝙ aia habeat iſtã nãm corporis vt vbi eſt vna pars ei⁹ ibi ſit alia. ¶ Ad 2m dõm ꝙ duplex eſt forma: quedã eſt iperfecta que nõ reqrit diuerſitatẽ partiũ: ⁊ tales bene denominat qualibet partẽ. Alia eſt forma ꝑfecta que reqrit diuerſitatẽ partiũ ob diuerſas operatiões: ⁊ talis nõ denominat oẽs partes realiter niſi forte denominatiue vl' ꝯcretiue. ¶ Ad 3m dõm ꝙ duplex eſt ꝑfectibile ipſi⁹ aie. qḋdã eſt ṗm: ⁊ tale dꝫ eẽ organicũ. Pars aũt ipſi⁹ corporis eſt ꝑfectibile ipſi⁹ aie ſecũdariũ: nõ aũt ṗmariũ: vñ rõ nõ ſequit. ¶ Ad 4m dõm ꝙ lꝫ aia nõ exerceat qualibet ei⁹ opatione in qualibet parte: nõ tñ deſtituit a ſua ꝓpria opõne: qꝛ aia operat mediãtib⁹ ſuis potẽtijs: quarũ aliq̃ requirũt partẽ determinatã corporis. Unde augmentũ bene cõcludebat ꝙ aia nõ eſt totaliter in q̃libet pte ei⁹. ¶ Et per hoc pȝ ſolõ ad 5m. ¶ Ad vltimũ dõm negãdo ſequelã: qꝛ aia nõ eſt tota in toto totalitate quãtitatiue. vñ qñ vna ps abſcidit: aia nõ corrũpit quãtũ ad eẽntiã ei⁹: ſꝫ quãtũ ad modũ eẽndi quẽ habuit i illa pte.

¶ Sequit textus (Utruꝫ aũt ⁊c̃.) Hec eſt lectio quarta eiuſdẽ libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Istud eſt vltimũ caplm ṗmi tractatus. In quo phus ſoluẽdo duas qõnes ponit q̃tuor ꝯnes. ex qb⁹ ifert tria correlaria. ¶ Prima ꝯcluſio eſt. Partes aie vꝫ vegetatiuũ: ſenſitiuũ: motiuũ: ⁊ appetitiuũ nõ ſunt ſeparabiles loco ⁊ ſubiecto. Hec ꝯcluſio ꝓbat tali rõne. Ea que reperiunt in eadẽ parte corporis non ſunt ſeparabilia loco ⁊ ſubiecto: ſed ṗdicte partes reperiunt in eadẽ parte corporis: ergo nõ ſunt ſeparabiles ⁊ loco ⁊ ſubiecto. Probatio minoris: qꝛ in parte deciſa aialis iperfecti remanet vita ⁊ ſenſus: ſed vbi eſt ſenſus. ibi eſt phantaſia: cũ phantaſia nõ ſit niſi mot⁹ factus a ſenſu: ⁊ vbi eſt phantaſia: ibi eſt pñm motiuũ: ⁊ vbicũqꝫ eſt ſenſus: ibi eſt deſideriũ: cum ibi ſit delectatio ⁊ triſtitia: ergo vegetatiuũ ſenſitiuũ ⁊c̃. inueniunt in vna pte corporis deciſa. ¶ Ex ṗdictis infert ꝙ lꝫ in vno corpore aiato imperfecto ſit aia vna tñ in actu: tñ in eo ſunt plures aie in potẽtia que per ſolã deciſionẽ reducunt ad actũ: ⁊ ſimile eſt de aialib⁹ iperfectis. ¶ Cõtra ṗdictã ꝯnẽ ſic ṗ° arguit. Uiſus ⁊ audit⁹ ſunt partes aie: ⁊ tñ ſunt ſeparate loco ⁊ ſubiecto: ergo partes aie ſunt ſeparabiles ſubiecto. ¶ P. Phantaſia eſt potẽtia organica in determinata parte corporis ſituata: ergo nõ vbicũqꝫ reperit ſenſitiuũ reperit phantaſia. ¶ Ad ṗm dõm ꝙ duplices ſunt partes aie: quedaꝫ ſunt partiales: ⁊ ille diſtinguunt loco ⁊ ſubiecto ſicut ſunt viſus ⁊ audit⁹. Alie

ſunt partes totales aie: de qbꝰ eſt hic ſermo: ⁊ tales nō di
ſtinguunť loco ſiue ſubiecto. ¶ Ad 2^{m} dō. ꝙ duplex eſt
phantaſia: quedā eſt indeterminata ⁊ imperfecta: ⁊ talis
nō hēt determinatā partē: de qua hic eſt ſermo. Alia eſt
phantaſia determinata que reperiť in aialibꝰ qbuſdā ꝑ
fectis: ⁊ talis reqrit determinantē partē de qua ꝓcede
bat argumētatio. ¶ Scđa ꝯ. Predicte ptes aie ſunt ſe
parabiles. i. diſtincte rōne. i. ſpecie. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne.
Quia potētie diſtinguunť per actꝰ: ⁊ actꝰ per potētias: cū
rō cuiuſcūqʒ potētie ſumať ſm ordinē ad actū: ſʒ actus
aie ſunt diuerſi ſm ſpēm: vt infra patebit: ğ ſeqť ꝙ ptes
aie videlʒ potētie ſint ſeparabiles ⁊ diſtincte ſm rōnēʒ
ſpēi. ¶ Cōtra ṗdictā ꝯnē ſic pꝰ arguiť. Quecūqʒ ꝯueniūt
vni 3° ſingulari realiter: ꝯueniūt iter ſe realiter: ſed potē
tie realiter ꝯueniūt ipſi aie cū eadē gnōne cū ipſa gene
renť: ğ potētie ꝯueniūt iter ſe: ⁊ ſic nō diſtinguunť inter
ſe ſm rōnē ſpecificā. ¶ Itē. Arguiť ꝯtra maiorē ꝓbatio
nis: videlicet ꝙ potētie diſtinguunť per actꝰ. Nā perfe
ctibilia hñt diſtingui per ſuas ꝑfectiones. ꝑfectiōes aūt
potentiarū ſunt habitꝰ: ğ potētie diſtiguunť per habitꝰ:
⁊ nō per actus. ¶ Itē. Scđm cōem regulā phoꝝ potētie
diſtinguunť per obiecta: vt infra patebit: ğ nō diſtinguū
tur per actus. ¶ Itē. Forme ſimplices ſeipſis diuerſe ſūt
vt pʒ 5° metaphice: ſed potētie aie ſūt forme ſimplices:
ğ ſeipſis diſtinguunť ⁊ nō per actꝰ. ¶ Itē. Eadē ſunt pñª
eēndi ⁊ diſtinguēdi: ſed actus nō ſunt pñª eſſendi poten
tiarū: ğ nō ſunt pñª diſtinguendi. ¶ Ad p^{m} dōm ꝙ potē
tie aie diſtinguunť realiter nō ſolū ſpecifice: ſed eſſentia
liter ab ipſa aia. Et lʒ eadē gnōne generēť cum aia: qꝛ tñ
nō eodē mō generanť vt aia: ſed ꝯcomitatiue: iō nō opʒ
ꝙ ſint eadē realiter. ¶ Ad 2^{m} dōm ꝙ lʒ habitꝰ ſint que
dam perfectiones potentiarū: tñ potētia ſm rōnē ꝓpriā
eius nō hēt ordinē ad habitū: ſed ṗus ad actū: iō magis
diſtinguunť per actus ꝙ̄ per habitū: vt infra clare decla
rabiť. ¶ Ad 3^{m} dōm ꝙ ad diſtinctionē obiectoꝝ ſequiť
diſtinctio actuū: vnde dicere potentias diſtingui per ob
iecta eſt ꝯcedē eas diſtingui per actꝰ. ¶ Et ſi dicať vniꝰ
potētie ſunt diuerſi actus: ğ nō cauſat diſtinctionē potē
tiarū. ¶ Dicendū ꝙ nō quelibet diſtinctio actuuʒ facit
diſtinctionē potentiarū. ¶ Ad 4^{m} dōm ꝙ forme ſimpli
ces ſunt in duplici differētia. Nā ſunt quedā que ſpeciē
ſortiunť ab aliquo qđ in eis eſt: ⁊ tales ſeipſis diſtinguū
tur vel ſaltē per differētias intrinſecas. Alie ſunt forme
que ſpēm ſortiunť ab aliquo extrinſeco ad qđ ordinem
habēt: ⁊ tales diſtinguunť nō ſeipſis nec per pñª intrin
ſeca: ſed per extrinſeca. ¶ Ad 5^{m} dōm ꝙ illa maior intel
ligētia eſt in his que ſortiunť ſpēʒ ab extrīſeco. ¶ Ter
tia ꝯ eſt. Vegetatiuū: ſenſitiuū: motiuū ſm locū: appeti
tiuū ⁊ intellectiuū nō dicūt in eodē compoſito diuerſas
animas ſm eſſentias diſtinctas: ſed dicūt diuerſas ptes
potētiales eiuſdē anime: hec ꝯcluſio eliciť ſic. Ut ex di
ctis ꝓbari pōt vnius ꝑfectibilis eſt tm̄ vna ꝓpria ⁊ ſub
ſtantialis perfectio: ſed aia eſt ꝓpria ⁊ ſubſtātialis per
fectio corporis aiati: ğ ſequiť ꝙ in vno corpore aiato nō
eſt niſi vna aia. Cōfirmať extra lřam. Nā vna aia cū ſit
forma ſubſtātialis dat eē ſimilr. Si ergo in vno ⁊ eodē
cōpoſito eēnt plures aie: eſſent ibi plura ſimiliter: ⁊ per
ꝯſequēs illud cōpoſitū non eſſet vnū ſimilr: ſed ſm qd.
¶ Attendendū eſt tñ ſm phm ꝙ ṗdicta in diuerſis di
uerſas nomināt animas. Nā vegetatiuū nominat aiam
vegetatiuā in vegetabilibꝰ: ſenſitiuū aiam ſenſitiuaʒ in
aialibus. Intellectiuū aūt intellectiuam in hominibus.
¶ Cōtra ṗdictā ꝯneʒ ſic ṗmo arguiť rōnibus doctoris
ſancti in de ſpiritualibus creaturis. Ideʒ nō pōt eſſe ab
intrinſeco ⁊ ab extrinſeco: ſed anima vegetatiua eſt ab
intrinſeco: videlicet a virtute generātis in ſemine: ⁊ aia
rationalis eſt ab extrīſeco. i. a creatore: ğ aia vegetatiua
⁊ aia rōnalis nō ſunt vna aia in homine ſm ſubſtātias.
¶ Itē. Illud qđ eſt ſubſtātia in aliquo nō pōt eē accidēs
in alio: ſed aia ſenſitiua in bruto eſt ſubſtātia: cuʒ ſit for
ma ſubſtātialis eius: ergo in hoīe eſt ſuba aia ſenſitiua:
⁊ nō potētie aie: ⁊ ſic ideʒ qđ ṗus. ¶ Itē. Aia ſenſitiua in
hoīe eſt nobilior ꝙ̄ ſit in bruto: ſed in bruto nominat for
mā ſubſtātialē. ğ ⁊c̄. ¶ Itē. Idē nō pōt eē ſm ſubſtātiaʒ
corruptibile ⁊ incorruptibile: ſed aia rōnalis eſt incorru
ptibilis: ⁊ aia ſenſitiua eſt corruptibilis etiā in homine.
ergo in hoīe aia ſenſitiua ⁊ aia rōnalis ſunt diuerſe aie.
¶ Ad p^{m} dōm ꝙ lʒ aia vegetatiua ⁊ aia ſēſitiua in alijs
ab homine ſint ab intrinſeco: tñ in homine ſi ſm ſubſtā
tiam earū cōſiderenť ſunt ab extrinſeco queadmodum
aie rōnalis. ¶ Ad 2^{m} dōm ꝙ aia ſenſitiua: etiā in homi
ne eſt ſubſtantia: nō tñ diſtincta ab aia rōnali: ⁊ per hoc
patet ſolutio ad 3^{m}. ¶ Ad 4^{m} dōm ꝙ aia ſenſitiua in ho
mine dupliciter pōt ꝯſiderari. Uno mō quātū ad eiꝰ po
tentias: ⁊ ſic eſt corruptibilis. Alio mō quantuʒ ad eius
eſſentiā: ⁊ ſic eſt icorruptibilis: ſicut ⁊ aia rōnalis. ¶ Et
ſi dicať. corruptibile ⁊ icorruptibile differūt plus ꝙ̄ ge
nere: ſi ergo aia ſenſitiua in homine ſit incorruptibilis: ⁊
in bruto corruptibilis: ſequiť ꝙ brutū ⁊ homo differant
plus ꝙ̄ genere. ¶ Dicēdū ꝙ illa cōmunis auctoritas in
telligenda eſt in his que per ſe ⁊ ꝓprie collocanť in ge
nere. modo aia ſenſitiua nō collocať in genere ꝓprie: cū
ſit forma partis: vnde rō nō ſequiť. Hec ola doc: or ſan
ctus vbi ſupra. ¶ Quarta ꝯcluſio. Anima eſt actus cor
poralis organici phyſici. Hec ꝯcluſio eſt ṗma diffinitio
ipſius aie: qua phus demōſtrat per ſecūdā eiꝰ diffinitio
nem tali rōne. Duoꝝ quoꝝ vtroqʒ dicimur aliquid ope
rari illud qđ eſt ṗmū eſt forma ⁊ actus ſi 2^{m} nō eſt ma
ius: ſed aia eſt ṗmū pñm quo dicimur operari tam aia ꝙ̄
corpore: ğ aia eſt actus corporis phyſici. Minor ꝓbať.
qꝛ aia eſt pñm quo viuimus: nutrimur: ſentimus: moue
mur ſm locū: ⁊ intelligimus ṗmo: hec eſt ſecūda diffini
tio aie. ¶ Cōtra hanc diffinitionē ſic arguiť. Iſta diffi
nitio nō ꝯuenit oī aie. ğ eſt incōueniens. Probatio an
tecedētis: qꝛ aia vegetatiua nō eſt pñm quo intelligimus
aut quo ſentimus: ğ ⁊c̄. ¶ Itē. Omnis diffinitio dať per
ṗora: qꝛ partes diffinientes ſunt ṗncipia diffiniti: ſed iſta
nō dať per ṗora cū deť per opationes que ſequunť ani
mam: ğ ⁊c̄. ¶ Ad p^{m} dōm ꝙ iſta diffinitio potiſſime ꝓ
prie dať de aia rōnali: ſed ex ꝯſequenti ⁊ ſecūdario dať
de aia vegetatiua ⁊ ſenſitiua: vñ ſufficit ꝙ ipſa tota ꝯue
niat aie rōnali ⁊ ſm partē alijs aialibꝰ. Et lʒ tota diffini
tio debeat cōpetere oī ꝯtento ſub diffinito in vniuocis:
hec tamē nō requiriť in analogis. ¶ Ad 2^{m} dōm ꝙ illa
rō ꝓcedit de diffinitione qditatiua ⁊ ꝓprie dicta. ¶ Ex
ṗdicta ꝯcluſione infert phus tria correlaria. quoꝝ ṗmū
eſt ꝙ aia ſe hēt vt rō ⁊ ſpēs: ⁊ nō vt ſubm ⁊ mā. Scđm
eſt ꝙ aia nō eſt ſine corpore: qꝛ eſt actus corporis per ṗ
cedentē ꝯnē. Tertiū correlariū eſt: ꝙ aia eſt in corpore:
nō in quocūqʒ: ſed in corpore organico: vt ex dictis ma
nifeſtū. ¶ Circa ṗdicta dubitať. vtrū partes aialis ꝑ
fecti deciſe viuant. ⁊ arguiť ꝙ nō: qꝛ ſi ille partes deciſe
viuerēt: in qualibet earum eſſet aia: cū aia ſit pñm viuen
di: ⁊ per ꝯſequēs ante deciſioneʒ in toto fuiſſent plures
aie: qđ eſt ꝯtra ṗdictā tertiā ꝯcluſionē. ¶ Itē. Si ſic. cū
ille anime nō generenť de nouo: ſequereť ꝙ anima eēt
partibilis: ꝯſequens eſt falſum. cum ſit forma ſubſtātia
lis: cuius eſſe cōſiſtit in diuiſibili. ¶ Dicendū ad dubiū
ꝙ partes predicti aialis viuunt: qꝛ vbicūqʒ eſt ṗncipiuʒ
motiuū: ibi eſt aia: ⁊ per ꝯñs vita: ſed in aialiū partibus

eſt principiū motiuū:vt pȝ ad ſenſuȝ. ¶ Ad p̄mū dōm ꝙ iſte ples aie p̄ex̄ſtūt in potētia in toto ante deciſionē:in potētia dico actui ꝓpinq̄ que p vnicū actū decidētis ad actū reducunť:nō tñ ibi ſūt ples aie in actu formalr̄:vñ ratio nō ſequiť. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ in partib⁹ illis nō ſūt diuerſe aie ex hoc ꝙ vna aia diuidiť in ples aias:ſed ex hoc ꝙ ples aie exiſtētes in potētia reducunť ad actū per ipſam deciſionē:ſicut eni videmus in elūtis: nam in tota aqua eſt vna forma ſubſtātialis aque actu:ſȝ duȝ vna pars aque extrahiť ⁊ ſeparať a toto:ibi ſunt plures forme ſubales in actu reducte per ipſam diuiſionem.

¶ Sequitur in textu(Potentiarum autem anime ⁊c.) Hic eſt ſcd̄s tractatus libri de anima : et eſt vnica lectio eiuſdem libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

Iſte eſt ſcd̄s tractatus iſtius ſcd̄i libri:in quo Ph̄s determinat de partibus aie. Poſtq̄ȝ determinauit de aia:⁊ qd eſt aia ſm eius eſſentiā ⁊ ponit decē ⁊ octo capitula. In p̄mo caplo determinat de diuiſione potentiarū:⁊ hoc in principio. In ſcd̄o determinat de ordine ⁊ origine earūdē.ibi(Qualr autē vnūqd̄qȝ ⁊c.)In tertio caplo determinat de potētia vegetatiua ſm ꝙ eſt p̄nᵐ ſuaꝝ oꝑationū.ibi(Qm̄ p̄muȝ de aliquo.)In q̄rto caplo determinat de oꝑationibus aie vegetatiue ⁊ earū obiectis.ibi(Qm̄ aūt.)In q̄nto caplo determinat de potētia ſenſitiua ſm ſuā eſſentiā:oſtēdēdo qd eſt ſenſus et qualr ſenſus eſt potētia.ibi(Determinatis aūt his.)In ſexto caplo d̄terminat de potētia ſenſitiua p reſpectū ad actū oſ̄dēdo qualr reduciť ad actū.ibi(Diuidēdū aūt.) In ſeptimo caplo de ſenſibilibus in cōi ponēdo dr̄iā iter ſenſibilia p ſe ⁊ per accñs.ibi(Duȝ aūt ſȝ vnūqd̄qȝ.)In octauo caplo de ſenſibilib⁹ viſus:videlȝ de colore:oſtendēdo qd eſt color:qd lumē:⁊ qd diaphanū.ibi(Cui⁹ q̄dē viſus.)In nono determinat de colore p reſpectū ad diaphanū.ibi(Eſt aūt ſuſceptiuū coloris.)In decimo de viſibili audit⁹:videlȝ de ſono abſolute.ibi(Nūc aūt p̄mū de ſono.)In vndecimo de ſono ſm ꝙ auditus imutatur ab eo.ibi(Uacuū aūt.)In duodecimo d̄terminat de voce que eſt ſpēs ſoni.ibi(Uox aūt ſonus qd̄.)In tertiodecimo de ſenſibili olfatus abſolute:videlȝ de odorabili. ibi(De odore aūt.)In q̄rtodecimo de odorabili ſm ꝙ ab eo imutať olfatus.ibi(Eſt aūt olfatus.)In q̄ntodecimo de ſenſibili guſtus:videlȝ de guſtabili.ibi(Guſtabile aūt.)In ſextodecimo determinat de ſenſibili tactus: videlȝ de tāgibilibus.ibi(De tāgibili autē ⁊ tactu.)In decimoſeptimo d̄terminat de differētia tactus ⁊ guſtus. ibi(Dubitabilē aūt vtiqȝ.)In decimooctauo determinat de ſenſu ſm ſe abſolute.ibi(Opȝ aūt vlr.)In q̄ ſm ſn̄iam doctoris ſancti terminať iſte liber ſcd̄s. ¶ In primo igiť caplo hui⁹ ſcd̄i tractatus ponit Ph̄s tres ꝯ̄nes. Quaꝝ p̄ma eſt. Tñ ſūt q̄nque gñā potētiarū aie.videlȝ vegetatiuū appetitiuū ſenſitiuū ⁊ ſm locū motiuū ⁊ intellectiuū. Hec ꝯclo ꝓbať elicitiue tali rōne ph̄i:quā deducit hic doctor ſanctus. Nā potētie cū ſm ꝓpriā rōneȝ ordineť ad actū:diſtinguunť ſm diuiſiōes actuū ⁊ operationū:ſed quelȝ oꝑatio aie cū ſit p̄nᵐ eſſendi:attribuiť ei ſm aliqd̄ eſſe. Uel ergo talis operatio attribuiť ei ſm eſſe penitus mäle:ſic ſumiť potētia vegetatiua:vel attribuiť ei ſm eſſe imäle:⁊ hoc duplr̄:vl̄ attribuiť ei ſm ꝙ ipſa ſuſcipit aliqd̄ obiectū ſm eſſe penitus imäle: ſic ſumiť potētia itellectiua:vel ſm eſſe mediū iter mäle ⁊ imäle:ſic ſumiť potētia ſenſitiua.Si ſcd̄m.⁊ hoc duplr̄. vel potētia tendit in tale obiectū ſm ꝙ eſt p̄mū in intētione:ſic ſumiť potētia appetitiua:vel tendit in ipm ſm eſſe qd̄ hēt in executione:ſic ſumiť potentia motiua ſm locū.Aliter pōt ꝓbari ⁊ clarius. Nā potētie diſtinguunť per actus.actus vͦo per obiecta:ſed potētia quāto eſt vniuerſalior tāto reſpicit obiectū ſm rōnē vl̄iorē:ergo potētie aie(cū ſint vl̄es)diſtiguunť ſm rōnes obiectoꝝ magis ⁊ minus vl̄es:ſed tales rōnes ſe hn̄t in q̄ntuplici differētia.ergo q̄nque ſunt gñā potētiaꝝ. Ultima ſubſumptio ſic deduciť. Nā oīs potētia aut reſpicit obiectuȝ qd̄ eſt tm̄ aie vnitū:vel reſpicit obiectū qd̄ nō ſolum aie eſt vnitū.Si p̄mū:ſic eſt potentia vegetatiua. Si ſcd̄m:⁊ h̄ duplr̄:vl̄ reſpicit idē obiectū ſm ꝙ aptū natū eſt ſuſcipi in ea:ſm eius ſil̄itudinē:aut ſm ꝙ tendit in ipſuȝ obm̄. Si p̄mū.h̄ eſt duplr̄: vel reſpicit idē obiectum ſm ꝙ eſt ſuſceptibile ſine ꝯditionibus mälibus:ſic eſt potētia intellectiua:vel ſm ꝙ eſt ſuſceptibile cū ꝯditionib⁹ mälibus.ſic ſumiť potētia ſenſitiua.Si ſcd̄m:⁊ hoc duplr̄:vl̄ tendit in idē obm̄ inquātū hȝ eſſe in itentione:ſic ſumiť potētia appetitiua:vel ſm eſſe qd̄ hȝ in executione:ſic ſumiť potētia motiua ſm locū. ¶ Cōtra predictā ꝯcloneȝ arguiť ſic.Sunt tm̄ tres partes aie.ſ.aia ſenſitiua:vegetatiua:⁊ itellectiua.ģ tm̄ tres ſunt potētie:cū potētie dicanť ptes aie. ¶ P̄. Sunt q̄tuor modi viuēdi : vt ex ſupradictis pȝ.ģ cū modi viuēdi ſumanť ſm oꝑatiōes aie: ſequiť ꝙ erūt tm̄ q̄tuor potētie. ¶ P̄. Aia itellectiua inter ceteras formas nāles magis aſſimilať deo:ſed in deo eſt vna potētia que eſt ſua eēntia.ģ in aia nō erūt plures potētie. ¶ P̄. Quāto virtus eſt altior:tāto eſt magis vnita:ſed aia rōnalis eſt altior q̄ȝ aia vegetatiua:ģ(cū in aia vegetatiua nō ſint q̄nque gñā potētiaꝝ.)ſequiť ꝙ neqȝ in aia itellectiua erūt q̄nque gñā potētiaꝝ. ¶ P̄. Preter p̄dictas potētias in aia reperiť potētia obedientialis:vt pȝ per doc.ſan.in de potētia.q.p̄ª.ergo ſequiť ꝙ ſunt plā gñā potētiaꝝ q̄ȝ q̄nque. ¶ P̄. Uoluntas eſt q̄dā potētia aie:⁊ tñ nō enumerať hic.ģ ⁊c. ¶ P̄. Illud qd̄ eſt cōe oī enti nō eſt potentia aie:ſed appetitiuū eſt cōe oī enti:qa oē ens appetit ſuā ꝑfectionē.ģ appetitiuū nō eſt vna potētia:⁊ ſic nō ſunt q̄nque. ¶ Ad p̄mum dōm ꝙ duplices partes aie ſunt:q̄daȝ ſunt ptes aie ſubiectiue:ſic tm̄ tres ſunt ptes aie:vt voluit argᵐ.Alie ſūt ptes potētiales:de q̄bus eſt ad ꝓpoſituȝ:⁊ ſic ſunt q̄nque. ¶ Et ſi q̄rať:q̄re eſt ꝙ ſunt q̄nque tm̄ gñā potētiarū aie:⁊ ꝙ ſunt tm̄ tres aie:dōm ſm doc.ſan.in lectione.ꝙ diuerſitas aiaꝝ ſumitur ſm diuerſitatē eſſe corporis aiati:ſed tm̄ eſt triplex eſſe qd̄ iueniť in viuētib⁹.nā qd̄dā eſt eſſe mäle:⁊ ſic ſumiť aia vegetatiua:aliud eſt eſſe penitus imäle:ſic ſumitur aia intellectiua:aliud eſt medio mō ſe hn̄s:ſic ſumiť aia ſenſitiua.vñ tm̄ ſunt tres ptes aie. Potētie vͦo diſtinguunť ſm diuiſionē actuū ⁊ obtoꝝ.vñ nō eſt ſile. ¶ Ad ſcd̄m dōm negādo ꝯñtiā:qa modi viuēdi ſumunť ſȝ diuerſos gradus viuētiū ⁊ nō ſm oꝑationes vite ſm quas ſumunť genera potentiarū:vt hic dicit doc.ſan.formalr̄. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ aia itellectiua magis aſſimilať deo q̄ȝ alie forme nāles:qa pōt ptingē ad nobiliorē finē ⁊ altiorē.ſ.ad btitudinē q̄ȝ alie forme nāles:lȝ nō poſſit ad eam ptingere:niſi varijs ⁊ diuerſis oꝑationibus ꝓcedētib⁹ a diuerſis potētijs. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ ceteris parib⁹.vȝ qñ potētie ad eq̄lia ſe extēdūt:tūc quāto v̄tus eſt altior:tanto magis eſt vnita:ſecus aūt eſt ſi ad ineq̄lia ſe extēdāt. Cū igiť aia itellectiua ad plā ſe extendat obiectiue ⁊ ad altiora q̄ȝ aia vegetatiua:iō rō nō ſequiť. ¶ Ad 5ᵐ dōm pro nūc ꝙ potētia obediētialis nō diſtiguiť gñe:aut ſpecie a p̄dictis potētijs:cū illa poᵃ q̄ dr̄ nālis poſſit dici obediētialis:diuerſis tñ rōnib⁹.vñ poᵃ itellectiua ſm ꝙ cōparať ad ſuū obiectuȝ nāle:dicitur nālis potētia.ſm vͦo ꝙ conſiderať inquantum poteſt cognitionem ſuſcipere

ſupernaturalr infuſam:dicitur potentia obedientialis.
¶ Ad 6m dōm ꝙ volūtas cōprehēdit̃ ſub potētia appe
titiua:cū volūtas ſit appetitus itellectiu⁹. ¶ Ad vltimū
dōm ꝙ duplex eſt appetit⁹:qdā eſt appetit⁹ nālis ꝛ talis
nō ꝯſtituit potētiā aīe de q̄ ꝓcedebat argm. Alius eſt ap
petitus aīalis q ſeqt̃ formā apprehēſaȝ a re exteriori:et
talis dr̄ po aīe. Un̄ argumētum laborabat in equiuoco.
¶ Scd̄a ꝯ eſt:ꝙ appetitū ieſt oībus aīalibus. Hāc ꝯnem
ꝓbat Phs duab⁹ rōnib⁹:q̄ꝝ pͣ eſt. Nā oīa aīalia habēt
vnū ſenſuȝ ad min⁹.ſ.tactū:ſȝ cuicūqȝ ieſt ſenſus:ieſt de
lectatio ꝛ triſtitia:ꝛ cuicūqȝ ieſt delectatio et triſtitia ei
ieſt ꝯcupiſcētia:que eſt appetit⁹ delectabilis.ergo de pri
mo ad vltimū ſequit̃ ꝙ oībus aīalibus qbus ieſt ſenſus
tact⁹ ieſt appetit⁹. Scd̄a rō eſt. Oīa alimēta hn̄t ſenſuȝ
alimēti q dr̄ ſenſus tactus:ſed qbuſcūqȝ ineſt ſenſus ali
mēti:his ieſt eſuries ꝛ ſitis:ſȝ vbicūqȝ eſt eſuries ꝛ ſitis:
ibi eſt delectatio:ꝛ cuicūqȝ ieſt delectatio ei ieſt appeti
tus.ḡ in oīb⁹ aīalib⁹ eſt appetit⁹. ¶ Circa hāc ꝯnē ꝯſide
rādū eſt ſm Phm ꝙ p̄dicta gn̄a potētiaꝝ ſe inuicē quo
dāmodo ꝯſequunt̃. Nā in qbuſdā eſt vegetatiuū tm̄:vt
in plātis:in qbuſdā vo cū vegetatiuo ē ſenſitiuū ꝛ appe
titiuū:ſicͭ in oīb⁹ aīalib⁹. In qbuſdā vo cū illis tribus eſt
motiuū ſm locū.vȝ.in aīalib⁹ pfectis. Quibuſdā vo cū
oīb⁹ p̄dictis ieſt itellectiuū:vt in hoīb⁹. ¶ Tertia ꝯ. Illa
aīa q̄ eſt vltima ordīe gn̄ationis icludit v̄tute alias aīas
p̄ores. Hāc ꝯnē ꝓbat Phs tali rōne. Sicut eſt in figuris
ita eſt in formis:ꝛ p ꝯn̄s in aīalib⁹:ſed poſterior figura.
videlȝ tetragonū icludit in ſe v̄tute p̄orē figuraȝ.ſ.trigo
nū.ḡ vltīa forma ſubalis icludit in ſe v̄tualr̄ formas p̄o
res:lȝ nō formalr̄. ¶ Ex p̄dictis ifert Phs vnū correla
riū ꝯ Platonē.videlȝ ꝙ nō eſt ponenda vna diffō aīe ſe
parata que nō ꝯueniat aīab⁹ pticularib⁹:qa ſm eū nō dȝ
poni vna rō cōis figuraꝝ ab eis:cū ḡ aīe ſe habeāt ſicͭ fi
gure ꝛ ſicͭ numeri:non debet poni vna diffinitio aīe que
ſeparet̃ ab aīab⁹. ¶ Circa p̄dicta dubitat̃. Utrū potētie
aīe diſtinguant̃ p obiecta:ꝛ videt̃ ꝙ nō. Quia p̄us nō dȝ
diſtingui p poſterius:ſed poti⁹ ecōuerſo:ſed potentia eſt
p̄or obiecto cū ſit ꝓpinqor eēntie aīe.ḡ potētie nō debēt
diſtingui p obiecta. ¶ P̄. Dr̄ia ſpecifica ſumit̃ p id qd̄
eſt itrinſecū rei cū ſit eēntialis:vt pȝ p Por.ſed obm̄ eſt
qddā extriſecū potētie.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Cōtraria maxie a ſe
inuicē diſtāt.vt pȝ 5o meta.ḡ ſi potētie diſtinguerent̃ per
diſtinctionē obiectoꝝ:ſequeret̃ ꝙ ꝯ̄ria nō ptinerent ad
eādē potētiā:ꝯn̄s eſt ꝯ Phm 9o metaphy.ergo ꝛc̄. ¶ P̄.
Homo:aſinus:lapis:ꝛ ſilīa iter ſe differūt:ꝛ tn̄ ptinēt ad
eādē potētiā.ſ.itellectiuā.ergo vt ſupra. ¶ P̄. Corrupti
bile ꝛ icorruptibile:pluſq̄ gn̄e differūt:ꝛ tn̄ non cauſant
diſtinctionē potētiaꝝ.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. opinatiuū ꝛ ſciētificuȝ
ſunt diſtīcte potētie:vt expreſſe deducit Doctor ſanctus
in q̄ōnibus de aīa:ꝛ tn̄ nō hn̄t obiecta diſtincta ſm ſpēz
cū ſe habeāt:ſicut perfectū ꝛ imperfectuȝ.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Si
diſtinctiones potētiaꝝ attēderent̃ ſm diuiſionē obiecto
rū:ſequeret̃ ꝙ obiectis nō exn̄tibus:potentie nō diſtin
guerent̃ iter ſe:ꝯn̄s eſt falſuȝ:qa dato ꝙ nullus ſon⁹ eēt
ꝛ nullus color:adhuc potētia auditiua ꝛ viſiua diſtigne
rent̃ iter ſe.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Potētia viſiua in hoīe ꝛ potentia
viſiua in aſino differūt ſpecie:cū ad diſtinctioneȝ ſubie
ctoꝝ ſequat̃ diſtinctio accidentiū:ꝛ tn̄ non hn̄t diuerſa
obiecta:vtraqȝ eni reſpicit colorē obiectiue.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄.
Accidētia diſtinguunt̃ p eorū ſubiecta:ſed potentie ſunt
accidentia.ergo potētie diſtinguunt̃ per ſubiecta ꝛ nō p
obiecta. ¶ P̄. Intellectus ꝛ volūtas ſūt potētie eſſentia
liter diſtincte:ꝛ tn̄ nō habēt obiecta eſſentialr̄ diſtincta:
quia verū qd̄ eſt obiectū itellect⁹:ꝛ bonū qd̄ eſt obiectū
voluntatis:nō differunt eſſentialr̄:ſed rōne tn̄.ergo ꝛc̄.

¶ Reſpōſio. dōm ad dubiū ꝙ potētias diſtingui per eo
rum obiecta pōt intelligi duplr̄. Uno modo loquēdo de
diſtinctione numerali potētiaꝝ vel ſpecifica. Si primo
modo:ſic potētie diſtinguunt̃ per eorum ſubiecta ꝛ non
obiecta. Si ſcd̄o modo:hoc eſt duplr̄:vel loquēdo de di
ſtinctione ſpecifica obiectoꝝ vel de diſtinctione generi
ca. Si p̄mo modo:ſic etiā potētie nō diſtinguunt̃ p obie
cta. Si ſcd̄o modo:hoc eſt duplr̄:vel loquendo de diſtin
ctione generica ſm genus nature:vel loquēdo de diſtin
ctione ſm rationē genericā cognoſcibilitatis. Si primo
modo:ſic etiā potētie nō diſtinguunt̃ per obiecta. Si ſe
cundo modo:ſic potētie poſſunt diſtigui per obiecta: qd̄
ſic patet. Potentia ſm rōnem eius ordinat̃ ad actū:ſed
actus potētiarū diſtinguunt̃ per obiecta.ergo ꝛ ipſe po
tentie. Probatio minoris:omne obiectuȝ comparat̃ ad
actū:ſicut p̄ncipiū ſi ſit actus potētie paſſiue:vel etiā ſicͭ
finis ſi ſit actus potētie actiue.ergo diſtinctio actuū po
tentiarū ſumit̃ ab obiectis. ¶ Pro ampliori declaratio
ne huius ꝯſiderandū eſt ꝙ diuerſitas actuū pōt attendi
quinque modis ſm doctorē ſanctū in q̄ōnibus de veri
tate.q̄ōne.15.arti.2.ad.12. Uno modo ſm fortitudinē et
debilitatē:ſicut credere ꝛ opinari. Scd̄o modo ſm velo
citatē ꝛ tarditatē:vt currere ꝛ moueri. Tertio modo ſm
habitū ꝛ p̄uationē:vt quieſcere ꝛ moueri. Quarto modo
ſm cōparationē ad cōtraria eiuſdē generis:vt videre al
bum ꝛ videre nigrū. Quinto modo ſm repugnantiā di
uerſoꝝ generū:ſicut videre colorē:ꝛ audire ſonuȝ:ſic de
ſimilibus. Iſto aūt quinto modo ſolū diuerſitas actuum
cauſat diuerſitatē potētiarū. ¶ Tunc ad ſolutiones. Ad
p̄mū dōm:ꝙ lȝ potētie ſm eſſe precedant obiecta: tamē
obiecta inquātū habēt intētionē ꝛ rationē mouēdi prece
dunt potentias:ꝛ iſto modo ab eis ſumit̃ diſtinctio potē
tiarū. ¶ Ad 2m dōm:ꝙ lȝ diſtinctio ſpecifica formaruȝ
que nō habēt dependentiā ad aliud ſumat̃ ab intriſeco:
tamē diſtinctio illarū formarū que in ſua diffinitione di
cunt ordinē ad aliquid ſumit̃ ab aliquo extrinſeco: non
tamē inquantū extrinſecū:ſed inquantū pōt conforma
ri ipſis. ¶ Ad tertiū 4m ꝛ 5m pȝ ſolutio ex dictis. ¶ Ad
ſextū dōm ꝙ ratiocinatiuū ꝛ opinatiuū ſunt due poten
tie que continent̃ ſub potētia itellectiua. Uerūtamē con
tingēs qd̄ eſt obm̄ opinatiui pōt conſiderari duplr̄. Uno
modo inquantū cōtingēs:ſic nō ptinet ad ratiocinatiuū
ſicut ſcientificū:cū vt ſic de eo nō poſſit haberi certa co
gnitio:ſed pertinet ad opinatiuū. Alio modo pōt cōſide
rari cōtingēs inquātū hȝ rōnē entis itelligibilis:lȝ iper
fectā:ꝛ iſto modo pertinet ad ſcientificū:ſicut ratiocina
tiuū. Un̄ in p̄ma parte doc.ſan. vbi videt̃ innuere ꝙ opi
natiuū ꝛ ſcientificū diſtinguunt̃ ꝓpter hoc ꝙ contingēs
ꝛ neceſſariū ſe habeāt vt perfectū ꝛ imperfectuȝ:accipit
contingens ſecūdo modo. Sed in de veritate:vbi ſupra:
accipit p̄mo modo ꝯtingens:vbi videt̃ velle expreſſe ꝙ
opinatiuū ꝛ ſcientificū ſunt diuerſe potētie:qa vt ibideȝ
dicit habēt diuerſa obiectiua ſm rōnē cognoſcibilis di
ſtinctaȝ:de quo clarius videbit̃ 5o meta.caplo poteſtas.
¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ potētie nō diſtinguūtur p actua
lem exiſtentiā obiectoꝝ:ſed per habitudinē habitualeȝ
quā habēt ad ipſa. Unde lȝ color ꝛ ſonus nō eſſent in re
rum natura:tamē viſus haberet aliaȝ habitudinē ad co
lorem q̄ȝ auditus ad ſonum. ¶ Ad octauū dōm negādo
maioreȝ:imo potētia viſiua in omnibus animalibus eſt
eiuſdē ſpeciei. Et lȝ diſtinctio naturalis actuuȝ ſumat̃ a
diſtinctione ſubiectoꝝ:non tamē diſtinctio ſpecifica:ſicͭ
albedo que eſt in pariete ꝛ que eſt in homine:ſūt eiuſdē
ſpeciei:lȝ hō ꝛ paries differāt ſpecie. ¶ Et p hoc pȝ ſolo
ad nonū. ¶ Ad decimū dōm ꝙ diſtinctio formalis obie

etoꝝ ſm rōnē ſufficit ad diſtinctionē potētiarū imāliuz que ſe nāliter extendunt ad oia entia. vn̄ cū intellꝰ ⁊ voluntas extēdāt ſe ad oia entia: ſufficit ꝙ eoꝝ obiecta diſtinguantur ſm rationē cognoſcibilitatis.

¶ Sequitur textus (Quare autem vnūquodqꝫ querendum eſt ⁊c̄.) Hic incipit lectio ſexta eiuſdem libri: et in commento ſancti Thome.

Istud eſt ſcōm caplꝫ ſcōi tractatꝰ in quo Phs determinādo potētiaꝝ ordinē ponit tres ꝯnes: ꝗꝝ pma eſt. ¶ Potentie aie hn̄t ordinē iter ſe. Hec ꝯclō pbaſ tali ratione. Ubicūqꝫ nō ꝯuertiſ ꝯn̄tia ſubſiſtēdi: ibi eſt ordo ꝑoris ⁊ poſterioris: ſed in potētijs nō cōuertitur ꝯn̄tia ſubſiſtēdi. ğ iter eas eſt ordo. ꝓbatio minoris: ga vbicūqꝫ inueniſ itellectiuū inueniūſ alie potētie: non tn̄ ecōtra. Simil̄r vbi inueniſ ſenſitiuū: ibi inueniſ vegetatiuū: ⁊ nō ecōuerſo. Simil̄r vbi inueniſ motiuū ſm locū inueniſ appetitiuū ſenſitiuū ⁊ vegetatiuū: nō tn̄ econtra. ergo in predictis potentijs nō conuertiſ ꝯſequentia ſubſiſtēdi. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguiſ. Quecūqꝫ ſimul cadūt ſub eadē diuiſione: nō hn̄t ordinē ꝑoris ⁊ poſterioris: cū ſpēs ꝗcūqꝫ ꝯtineanſ ſub ſuo gn̄e: ſꝫ potētie ꝑdicte ſūt huiꝰ cū diuidanſ iter ſe. ğ iter eas nō eſt ordo. ¶ P̄. Si iter eas eſſet ordo: ſequereſ ꝙ opatio vniꝰ hēret dependētiā ad opationē alteriꝰ: ꝯn̄s eſt falſuz. ğ ⁊c̄. ¶ P̄. In ꝓcedētibꝰ ꝓbatū eſt ꝙ vbicūqꝫ eſt ſenſitiuū: ibi ⁊ appetitiuū ⁊ motiuū ſꝫ locū: ⁊ hic dr̄ oppoſitū. ğ ⁊c̄. ¶ Pro ſolutione iſtoꝝ argumētoꝝ aduertēdū eſt ꝙ iter potētias pōt aſſignari ordo dupl̄r. Uno mō ſm depēdentiā vnius potētie ab alia. Alio mō ſm ordinē obiectoꝝ. Prio mō attēdiſ duplex ordo: videlꝫ ordo gn̄ationis ⁊ ordo perfectionis. Ordine autē gn̄ationis vegetatiua eſt pma. ſcōa ſenſitiua. tertia appetitiua. ꝗrta motiua ſm locū. vltima itellectiua. Ordine vō pfectiōis eſt ordo reuerſus. Ordo vō potētiaꝝ ſm ordinē obiectoꝝ ſumiſ ſm vl̄iorē ⁊ ꝑorē rōnē obiecti: ſic̄ viſus ꝗ reſpicit obm̄ qđ reperiſ tā in corpibꝰ ſupioribꝰ ꝗꝫ iferioribꝰ: ꝑcedit auditū ꝗ reſpicit obm̄: qđ ſolū repiſ in iſtis iferioribꝰ: ſic de ſilibꝰ. ¶ Solutiones. Ad pm̄ dōm: ꝙ lꝫ ſpēs ꝯſiderate ſm pfectionez gn̄is equal̄r cōtineanſ ſub gn̄e: tn̄ ſi ꝯſiderenſ ſm eē earū: ſic vna eſt ꝑor alia: vt pꝫ in numeris ⁊ figuris. ¶ Ad ſcōm negaſ ſequela niſi fiat locutio de ordine potētiaꝝ qui ſumiſ ſm ordinē obiectoꝝ: hec oia doct. ſan. in pma pte. q. 77. ar. 4. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ſupius Phs loquebaſ de motu impfecto ſm locū: hic vō loquiſ de pnꝰ motiuo ꝓgreſſiui motꝰ. ¶ Scōa ꝯclō: ꝑus determinādū ē de potētijs quātū ad earū ꝗditatē ꝗꝫ de alijs ꝗ ꝯſequunſ ipas potētias. Hec ꝯ ꝓbaſ ꝑ doct. ſan. in lectione: ga oīs cōfuſio in doctrinalibꝰ ſciētijs eſt vitāda: ſed ſi ſimul de potētijs determinareſ quātū ad earū quiditatē: ⁊ de his que cōſequunſ: eſſet ꝯfuſa doctrina. ğ ⁊c̄. ¶ Tertia ꝯ. Prius determinādū eſt de obiectis ⁊ actibꝰ potētiaꝝ: ꝗꝫ de ipis potētijs. Hec ꝯ ꝓbaſ tali rōne: ga de ꝑoribꝰ ꝑor eſt ſpeculatio: ſꝫ obiecta ꝑcedūt actus: actus vō potētias quātum ad itētionē ⁊ rōnē mouēdi. ğ ⁊c̄. ¶ Et ſi dicaſ. Phs ꝑus determinauit de potētijs ꝗꝫ de obiectis. Dōm: ꝙ lꝫ Phs determinauerit i gn̄ali ꝑus de potētijs (videlꝫ diuiſiue) tn̄ qn̄ de eis determinat in ſpeciali: prius determinat de obiectis: vt ifra patebit. ¶ Circa ꝑdicta dubitaſ p̄. vtrū potētia aie real̄r diſtinguaſ ab eiꝰ eēntia: ⁊ arguiſ ꝙ nō: ga potētia māe nō diſtinguiſ ab eiꝰ eēntia. ğ a ſili potentia aie nō diſtinguiſ ab eiꝰ eēntia. ¶ P̄. Augu. 10. de trinitate ait: ꝙ mens intellectiua ⁊ voluntas ſunt ſub vna eſſentia aie. ğ ⁊c̄. ¶ Reſpōdeſ. Dōm ad dubiuz: ꝙ neceſt dicere aiaꝫ ⁊ eiꝰ potētiā diſtingui real̄r: qđ ſic pꝫ. Nā potētia ⁊ actꝰ cū diuidāt qđlibet genus entis: ſūt eiuſdē gn̄is: ſꝫ actus aie ſunt de gn̄e accn̄tis. ğ ⁊ eius potētie. Cū ergo eēntia aie ſit de gn̄e ſubē: relinquiſ ꝙ eſſentia aie ⁊ eius potētie diſtinguanſ real̄r: aliogn oporteret dicē ꝙ ſubā ⁊ accn̄s eēnt idē realiter. ¶ Tūc ad rōnes. Ad pmā dōm negādo ꝯn̄tiā: ⁊ rō eſt: ga potētia māe eſt ad actum pmū: potētia vō forme eſt ad actuz ſcōm. vn̄ non eſt ſile. ¶ Ad 2m rōnē dubij dōꝫ ꝙ qn̄ dr̄ ꝙ mens itellectiua ⁊ volūtas ſūt vna eēntia: ibi nō eſt ꝑdicatio eēntialis: ſed magis māl̄is: ⁊ eſt ſenſus ꝙ ſunt vna eēntia. i. ſunt in vna eſſentia ſubiectiue. ¶ Dubitaſ ſcōo. vtꝝ oēs potētie aie ſint ſubiue in aia. Et videſ ꝙ ſic: ga oēs opationes aie attribuunſ toti compoſito rōne aie. ğ videſ ꝙ potētie aie oēs ꝗ ſūt pnꝰ iſtaꝝ opationū ſint ſubiectiue in aia. ¶ Dicendū breuiter ꝙ nō oēs potētie aie: ſꝫ ſolū potētie itellectiue ſunt ſubiectiue in aia: ga nō oēs opationes potentiaꝝ aie ſunt in aia: ſicut in ſubiecto: lꝫ oēs attribuantur aie tanꝗꝫ pnꝰ. Et inde eſt ꝙ oēs potētie ſūt in aia tāꝗꝫ in ꝑncipio: ſed nō ſicut in ſubiecto. Et ꝑ hoc pꝫ ſolo ad dubiū. ¶ Dubitaſ 3o vtꝝ potētie aie fluāt ab eius eſſentia. Et videtur ꝙ non. Illud a quo aliqđ fluit eſt cā: ſed aia nō eſt cauſa potētiaꝝ: vt pꝫ diſcurrēdo ꝑ oia gn̄a cauſaꝝ. ğ ⁊c̄. ¶ P̄. Id qđ fluit ab alio: ſeqtur illud: ſed potentie aie ſil̄ ſunt cū ipſa aia. ğ ⁊c̄. ¶ Dōm ad dubiū ꝙ oēs potētie aie fluūt ab eiꝰ eēntia. Qđ ſic pꝫ: ga ſubm̄ eſt cā ꝓpe paſſionis: ſed aia eſt ſubm̄: cuiꝰ ꝓprie paſſiones ſunt ipſe potētie. ğ ⁊c̄. ¶ Ad pmā rōnez dubij dōm ꝙ aia rōnalis eſt cauſa māl̄is in qua potētiarū: ⁊ eſt cā efficiēs earū: nō ꝗdē ꝙ agat ꝑ trāſmutationē realē: ſed ꝑ cōcomitātiā naturalē. Hec oia doctor ſanctus in pma parte. q. 77. quaſi per totū. Et per hoc patet ſolutio ad dubium.

¶ Sequiſ in textu (Quare pmū de alimēto ⁊c̄.) Hec eſt lectio 7a eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

¶ Tertiū caplm̄ huiꝰ ſcōi tractatus comprehendit duas lectiones cōmēti. ſ. ſeptimā ⁊ octauam huius libri: cuius octaue textus eſt ibi (Empedocles autē ⁊c̄.).

Istud eſt 3m caplm̄: in quo Phs determinādo de opatiōibꝰ aie vegetatiue ſm ꝙ aia eſt ꝑncipiū eaꝝ ponit ꝗnque ꝯnes. ¶ Quarū pma eſt. Prius determinandū eſt de potētia vegetatiua cū ſuis opationibus ⁊ obiectis ꝗꝫ de alijs partibus aie: hec ꝯclō ꝓbaſ tali rōne. De cōmunioribus ꝑor eſt ſpeculatio: vt pꝫ p̄ phyſi. ſꝫ potentia vegetatiua eſt cōior in oibꝰ viuētibꝰ. Ipſa eni ſeparaſ ab alijs ptibꝰ: ſꝫ alie nō ſeparanſ ab ea. vt ſupra dictū eſt. ğ ꝑus determinandū eſt de aia vegetatiua: cuius opationes ſunt augmētatio ⁊ nutritio. ¶ Cōtra hanc cōcluſionē breuiter arguiſ. De ꝑoribus ꝑor eſt ſpeculatio: ſed potētia itellectiua ꝑor eſt ipſa vegetatiua cū ſit pfectior. ğ ꝑus videſ eē determinādū de potētia itellectiua. ¶ P̄. Illud ſine quo alia nō pn̄t eſſe non eſt ſepabile ab eis: ſꝫ ſine potētia vegetatiua alie potētie eſſe nō poſſunt cū in eis includanſ: ſicut trigonuz in tetragono. ergo ⁊c̄. ¶ Ad pm̄ dōm ꝙ duplex eſt ordo. ſ. ordo gn̄onis et ordo nāe: ꝗ ē duplex: vꝫ ordo nāe gn̄onis ⁊ ordo nāe pfectōis. Perfectiora aūt ſunt ꝑora ordine nāe pfectionis: nō aūt ordie nāe gn̄onis ſeu cognitionis. ¶ Ad 2m dōꝫ ꝙ aliqđ pōt dici ſeparabile ab alio dupl̄r. Uno modo ꝙ alterū poſſet eē eo nō exñte: ſicut accn̄s eſt ſepabile a ſubiecto: ⁊ iſto mō potētia vegetatiua nō eſt ſeparabilis ab alijs. Alio mō: ga inueniſ in alijs oibꝰ in ꝗbus alie inueniuntur ⁊ in aliquibuſdā alijs: ſicut genus dr̄ ſeparabile a ꝗlibet ſpecie eiꝰ ſeorſuz ſumpta: ⁊ iſto modo potētia vegetatiua

eſt ſeparabilis ab alijs. ¶ Scḋa ↄ̄cluſio. Gn̄atio ⁊ opatio potētie vegetatiue ꝑtinet ad potētiā vegetatiuā. Hec ↄ̄ ꝓbaṫ tali rōne. Oīs opatio que nāliter īuenit in oib⁹ viuētib⁹ ꝑtinet ad potētiā vegetatiuā: ſed gn̄are īuenit in oīb⁹ viuētib⁹ ⁊ ineſt eis nāliter. g̃ gn̄are ꝑtinet ad potentiā vegetatiuā. Probatio maioris: qꝛ potētia vegetatiua eſt ſm quā ṗmo viuere ieſt oīb⁹. ¶ Ex ṗdicta ↄ̄ne īfert Phūs vnū correlariū. videlꝫ ꝙ nāliſſimū op⁹ in viuētibus eſt gn̄are ſibi ſimile. Cui⁹ rō eſt duplex. Prima: qꝛ in h̄ ↄ̄uenit cū alijs reb⁹ aīatis: que ēt gn̄onem habēt: lꝫ alio mȯ vt īfra patebit. Scḋa: qꝛ nāliſſimū eſt viuētib⁹ aſſimilari ṗmo eē ſm poſſe: ſed ṗ̄m eē videlꝫ diuinuꝫ eſt īmobile ⁊ perpetuū. g̃ nāle eſt viuentib⁹ appetere aſſimilari eē ꝑpetuo: ſed nō pn̄t ꝑpetuari niſi gn̄ando ſibi ſimile ſm ſpēm. vnde nāliſſimū eſt viuētib⁹ facē alterū tale quale ipm eſt: videlꝫ gn̄are ſibi ſimile ſm ſpēm. ¶ Conſiderandū eſt ſm doctorē ſanctū: ꝙ eē diuinū eſt cui⁹ cā nālia agūt: qḋ pōt itelligi duplr. Uno mō ꝙ ſit illud cuius cā nālis res directe agit: ſicut dicimus ꝙ ſanitas eſt: cuius cauſa medicus agit. Alio modo ꝙ ſit illud quo aliquid agit: vel ſit illud ſine quo res agere nō pōt: ſicut dicimus ꝙ ſine calefacere medicus ſanare nō pōt. Primo igiṫ ⁊ ſcḋo modis itelligiṫ ꝙ eſſe diuinū eſt cuius cauſa agens nāle agit. ¶ Cōtra ṗdictā ↄ̄nē ſic arguiṫ. Illa operatio que eſt operatio nāe nō eſt operatio aīe: ſed gn̄atio eſt operatio aīe. vt īfra patebit. g̃ gn̄atio nō eſt operatio nāe: ⁊ per ↄ̄ñs gn̄are nō ↄ̄uenit nāliter viuētibus. ¶ P̄. Illa operatio que reperiṫ in inaīatis nō pertinet ad potentiā vegetatiuā: ſed gn̄atio reperiṫ in inaīatis. g̃ nō ꝑtinet ad potentiā vegetatiuā. ¶ P̄. Gn̄are nō conuenit pueris: nec ēt aīalibus imperfectis. g̃ ſequiṫ ꝙ gn̄are nō ↄ̄uenit nāliter viuētib⁹: qꝛ illud qḋ conuenit nāliter alicui: ſemper ei ↄ̄uenit. ¶ Ad ṗ̄m dōm ꝙ nā pōt accipi dupliciter. Uno mō ſm ꝙ diſtinguiṫ cōtra hoc ꝙ eſſe eſt cōtra nām: ⁊ iſto mō gn̄atio eſt operatio nālis. Alio mō vt diſtinguiṫ ↄ̄tra ṗn̄m nāle determinatum qḋ eſt aīa: ⁊ iſto modo gn̄atio nō eſt nālis. ¶ Ad 2m dōm ꝙ gn̄atio alio mō reperiṫ in inaīatis ⁊ in aīatis. nā inaīata habēt gn̄ationē ab extrinſeco gn̄ante: ſed viuētia habēt gn̄ationem a ṗncipio intrinſeco: inquātū gn̄anṫ ex ſemine. vn̄ rō nō ſequiṫ. ¶ Ad 3m dōm ꝙ a ṗdicta gn̄one viuentiū excipiunṫ tria ſm Phm: qb⁹ gn̄are nō ↄ̄uenit. Primo illa que ſunt iperfecta vt pueri qui nō gn̄ant. qḋ eniꝫ pōt alterū facere tale quale ipm eſt: hoc in vnoquoqꝫ genere perfectū eſt. Scḋo excipiunṫ illa que patiunṫ aliquē defectū alicuius ṗncipij nālis: ſicut ſunt ſpadones ⁊ frigidi. 3o excipiunṫ aīalia ⁊ plāte que gn̄anṫ ſine ſemine ex putrefactione. In his enī ꝓpter ſui iperfectionē: ſufficit agēs vniuſe. ſ. virtus corporis celeſtis ⁊ nā diſpoſita: vt hic deducit doctor ſan. Lꝫ g̃ gn̄are ſibi ſimile cōpetat nāliter oībus viuētib⁹ exceptis trib⁹ ṗdictis: nō tn̄ propter hoc ſequiṫ ꝙ ↄ̄ueniat omnib⁹ ſimplr vel abſolute. ¶ Tertia ↄ̄. Aīa eſt cā viuentis corporis vt forma. Hec ↄ̄cluſio ꝓbaṫ duplici rōne Phi. Quarū ṗma eſt. Nā illud eſt cā alicuius vt forma: qḋ eſt cā eſſendi: qꝛ per formā vnūqḋqꝫ eſt actu: ſed aīa eſt viuētib⁹ cā eēndi. g̃ aīa eſt cā viuētibus vt forma. Probatio minoris: qꝛ per animā viuētia viuūt: ſed viuere viuētib⁹ eſt eſſe. g̃ per aīaꝫ hēt eē. Scḋa rō talis eſt. Illud qḋ eſt act⁹ alicui⁹ eſt rō ⁊ forma eius qḋ eſt in potētia: ſed aīa eſt act⁹ corporis viuentis: vt ex ſupradictis pꝫ. g̃ aīa eſt cā viuētib⁹ vt forma. Que ↄ̄cluſio ſatis ſuperius declarata eſt. ¶ Quarta ↄ̄. Aīa eſt cā corporis viuētis vt finis. Hec ↄ̄cluſio ꝓbatur tali rōne. Sicut intellectus operaṫ ꝓpter finē: ita ⁊ nā. vt pꝫ 2o phyſi. ſed intellectus in his que fiunt per artem: nām ordinat ⁊ diſponit ꝓpter formaꝫ tanq̄ꝫ ꝓpter finē. g̃ ⁊ nā. Cū igiṫ ⁊ aīa ſit forma viuētis corporis: ſeqṫ ꝙ ſit finis ei⁹. ¶ Si dicaṫ. finis ⁊ forma ſūt diuerſa gn̄a cāꝝ: ſed aīa eſt forma viuētiū. vt iaꝫ dcm̄ eſt. g̃ nō eſt finis. ¶ Dōm ꝙ duplex eſt finis: videlꝫ finis gn̄onis: ⁊ finis rei genite. Uerū eſt ꝙ forma ⁊ finis rei genite nō coincidunt: ſed tamē forma eſt finis gn̄onis īquātū terminat eā. ¶ Ex hac ↄ̄ne īfert Phūs vnuꝫ correlariū. vꝫ. ꝙ aīa nō eſt ſolū finis corpoꝝ viuētiū: ſed ēt oīum nālium corpoꝝ in iſtis inferiorib⁹: que ſic ꝓbaṫ ſm Phm. Nā inſtrumēta ordinanṫ ad cauſas ṗncipales tanq̄ꝫ ad finē: ſed oīa corpora aīata ſunt inſtrumēta aīatoꝝ ⁊ ſunt propter ipſa: ēt aīata minus ꝑfecta ſunt ꝓpter aīata magis perfecta. g̃ oīa corpora nālia īferiora tam inaīata q̄ꝫ aīata ordinanṫ ad aīam tanq̄ꝫ ad finē. ¶ Quinta ↄ̄. Aīa eſt cā viuētiū ſicut ṗn̄m vnde motus. Hec ↄ̄cluſio ꝓbaṫ tali rōne. Omnis forma corporis nālis eſt ṗn̄m motus ꝓprij illius corporis: ſed qdā motus ſunt ꝓprij reb⁹ viuētib⁹: videlꝫ ſentire moueri ꝓgreſſiue augeri ⁊ minui ⁊c̄. g̃ eſt ṗn̄m vnde motus. ¶ Et ſi dicaṫ. ṗn̄m vnde motus diciṫ cā efficiens: ſed aīa nō eſt cā efficiens. g̃ nō eſt ṗn̄m vnde motus. ¶ Dicēdū ꝙ ṗn̄m vnde motus pōt accipi duplr. Uno mō ꝓprie pro eo qḋ eſt ṗn̄m ꝓductiuū ipſi⁹ motus: ⁊ iſto mō ṗn̄m vnde motus diciṫ cauſa efficiēs. 2o phyſi. Secūdo mō accipiṫ cōmuniter pro eo qḋ eſt ṗn̄m actuale motus: ſiue tale ſit forma ſiue efficiens: ⁊ iſto mō forma diciṫ ṗn̄m vnde motus ¶ Ex ṗdictis ↄ̄nibus inferṫ vnū correlariū ſm Phm qḋ eſt ṗncipale intentū in hoc caplo: videlꝫ ꝙ operationes que attribuunṫ potētie vegetatiue ſunt ab aīa: qḋ pꝫ tali rōne. Nā aīa eſt ṗn̄m ⁊ cā viuentis corporis: vt per tres ṗdictas ↄ̄nes pꝫ. g̃ eſt ṗn̄m operationū eiuſdē. Cū igiṫ operationes que attribuunṫ potētie vegetatiue ſint operationes corporis viuētis: ſequiṫ ꝙ ſint operationes aīe. ¶ Cōtra ṗdictū correlariū ſic arguiṫ. ṗmo rōne Empedoclis. Elemēta ſunt cā augmentationis ⁊ diminutionis. g̃ ſequiṫ ꝙ aīa nō eſt ṗn̄m augmētationis: ⁊ per ↄ̄ñs opōnes potētie vegetatiue nō ſunt ab aīa. ¶ P̄. Qḋ ↄ̄uenit alicui per ſe: eſt ṗn̄m oīum illoꝝ que participāt illud: ſicut ignis qui eſt calidus per ſe eſt cā caloris in reb⁹ mixtis: ſed iter alia elemēta ſolus ignis videṫ augeri ⁊ nutriri. g̃ videṫ ꝙ ſolus ignis eſt cā augmēti ⁊ nutrimēti: ⁊ nō aīa. ¶ Ad ṗ̄m dic̄ Phūs deſtruēdo opinionē Empedoclis ꝙ augmētū in ſurſum ⁊ deorſum in aīatis ꝓcedit ab aīa ⁊ nō ab elemētis: qḋ pꝫ duplr. Nā ſi ꝓcederet ab elemētis: ſequereṫ ꝙ in oībus viuētib⁹ ſumereṫ eodē mō ſurſum ⁊ deorſuꝫ: ⁊ alie differētie poſitionis: ſequereṫ ēt ꝙ in qb⁹ eēnt due differētie poſitiōis ſm nām diſtincte: eēnt oēs ſm nām diſtincte. Cōſequēs eſt manifeſte falſum. Nā in plātis ſurſum diciṫ radix: ⁊ locaṫ circa terrā. Sed in hoīb⁹ ſurſuꝫ locaṫ circa celū: ⁊ dī caput. In brutis vō ſurſum locatur medio mō. Scḋo. Illud eſt ṗn̄m ⁊ cā augmēti qḋ ↄ̄tinet elemēta ne totaliter ſeparenṫ abinuiceꝫ: hoc aūt eſt aīa in rebus viuētibus. g̃ aīa eſt ṗn̄m ṗncipale augmēti ⁊ nō elemēta: lꝫ ad augmētuꝫ inſtrumentaliter concurrant. ¶ Ex quo patet ꝙ ṗmū argumētum ſoluitur negando antecedens. ¶ Pro ampliori tamē declaratione ſciēdū eſt ſm doctorē ſanctū in ṗſenti lectione ꝙ differētie poſitionis. ſ. ſurſum ⁊ deorſum: ante: retro: dextrum ⁊ ſiniſtrum in aliqbus diſtinguunṫ ſm nām. In aliqb⁹ vō diſtinguunṫ ſolū poſitione quo ad nos. In illis aūt in quibus ſunt determinate partes que ſūt nāliter ṗncipia aliquoꝝ motuū: diſtinguunṫ ṗdicte differētie ſm nām in vniuerſo: ad cui⁹ mediū nāliter ferunṫ grauia: ⁊ ad cui⁹ circumferentiam ferunṫ leuia. Similr in viuētibus ſm

motū augmēti ⁊ decremēti: diſtiguunt̄ ſurſuz ⁊ deorſuz. Nā ſurſuz dr̄ illa ps vñ viuētia alimtū accipiūt: deorſuz aūt ps alia vñ ſupfluitates emittunt̄. Ante vō ⁊ retro in qbuſdā determinant̄ ſʒ ſenſuz: dextrū ⁊ ſiniſtrū determinant̄ ſm motū localē. In his vō in qb⁹ nō eſt determiata pars aliq̄ que eſt pn̄ vel termin⁹ alicui⁹ mot⁹: pdcē dr̄e nō diſtiguunt̄ ſm nām: ſʒ ſolū poſitiōe quo ad nos vt in reb⁹ inaiatis. vñ eadē colūna dr̄ ſiniſtra ⁊ dextra ſʒ q̄ eſt ad dextrā nr̄am vl̄ ad ſiniſtrā. Hec oīa doctor ſctūs in lectiōe. ¶ Ad 2ᵐ dōʒ: q̄ lʒ ignis ſit cā iſtrūalis alimēti ⁊ nutritiōis ⁊c. tñ aīa eſt cā pncipalis. Cuiꝰ rō Phi eſt: qꝛ in vnoqq̄ʒ viuēte ſm nām eſt cert⁹ termin⁹ ⁊ determinata rō augmēti ⁊ magnitudinis. ḡ illud qđ eſt cā determinatiōis magnitudis ⁊ augmēti: eſt cā pncipalis augmenti. Hoc āt eſt aīa ⁊ nō ignis. Nā ignis in īfinitū pt extēdi ſi in īfinitū ſit mā combuſtibilis aut inueniat̄. ḡ ⁊c. ¶ Ex pdictis pʒ remotio duaꝝ opionū. Quaꝝ pma eſt que attribuit opationē potētie vegetatiue ipſis elemētis idifferēter ſm q̄ leuitas dr̄ cā motus ſurſuz ⁊ grauitas motus deorſum. Scđa vero opio attribuit pdictas operationes ipſi igni tñ ⁊ non ceteris elementis.

¶ Sequitur in textu. (Quoniam eadē eſt potentia ⁊c.) Hec eſt lectio 9ᵃ eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſcti Thome.

IStud eſt 4ᵐ capl̄m ſcđi tractatus in quo Phs ponit duas ꝯnes. ¶ Quaꝝ pᵃ eſt q̄ alimētū opʒ eē ꝯriū ei qđ alit̄. Hec ꝯclo pbat̄ duplici rōne: q̄ꝝ pᵃ eſt. Nā alimētū decoq̄t̄ ⁊ mutat̄ in illud qđ alit̄ ſiue nutrit̄: ſed nīl mutat̄ niſi in ꝯriū. ḡ alimētū eſt ꝯriū ei in qđ mutat̄. ¶ Pꝫ. Oē agēs eſt ꝯriū patiēti. nā ſile a ſimili non patit̄. Sʒ alimētū patit̄ ab eo qđ alit̄. nā alterat̄ ab eo ⁊ digerit̄. ḡ ⁊c. ¶ Cōtra hanc ꝯnē arguit̄ pᵒ rōne Phi. Nā alimētū eſt cā augmēti: ſʒ opʒ q̄ ſile ſimili augeat̄. nā ſi aliqd diuerſum opponeret̄: nō eēt eiuſdē augmētū: ſed eēt nāe extranee adiūctio. vr̄ ḡ q̄ opʒ ſile a ſili ali: ⁊ per ꝯñs alimētū nō dʒ eſſe ꝯriū ei qđ alit̄. ¶ Pꝫ. arguit̄ ꝯ primā rōnē. Nā aliqđ mutat̄ in mediū: vtputa de albo in pallidū. ḡ falſum eſt dicē q̄ nihil mutat̄ niſi in ꝯriū. ¶ Ad pᵐū dōm ſm Phm̄ q̄ alimētū pōt dupl̄r ꝯſiderari. vno mō an̄ decoctionē. ſic eſt ꝯriū ⁊ diſſimile ei qđ alit̄. Alio mō ꝯſiderat̄ alimētū ſm q̄ iam decoctū eſt ſm q̄ ꝯuertit̄ in ſubam aliti: ſic eſt ſile ei qđ alit̄. Vñ vno mō ſimile a ſimili alit̄. Alio mō a ſuo ꝯrio. ¶ Sʒ ꝯ. In ſuba nulla eſt ꝯrietas: ſed alimētū eſt ſuba. ḡ ⁊c. ¶ Dōm: q̄ lʒ in gn̄e ſube non ſit ꝯrietas ꝓpe dcā. ſ. phyſica: eſt tñ ꝯrietas largo mō ſumpta: videlʒ ꝑ q̄cūq̄ʒ diſſimilitudine. Vel dōm: q̄ lʒ in ſuba nō ſit ꝯrietas ſʒ formas ſubſtātiales: in ea tamē eſt ꝯtrarietas ſm formas accidētales: ſicut pʒ de elemētis. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ mediū cōparatū ad vnuz extremoꝝ inquātū rōnē hʒ alteri⁹ extremi eſt quodāmodo ꝯtrariū. Sicut pallidū albo comparatū: dr̄ nigruz: nigro vō cōparatū dr̄ albū. Vñ rō nō ſequit̄. ¶ Pro maiori declaratiōe pcedētiū Phs aſſignat tres ꝯditiones in capite capl̄i que requirūtur ad hoc q̄ aliquid ſit alimentum: Quaꝝ pma eſt q̄ alimētū dʒ eſſe ꝯtrariū ei qđ alit̄ ꝓpter rōnes ſupra aſſignatas. Scđa eſt q̄ nō qđcūq̄ʒ cōtrariū ſufficit ad rōnē alimēti: ſed opʒ q̄ ſit de illis ꝯtrarijs que hñt generationē ex ſe inuicē: qꝛ nutrimētum cōuertit̄ in ſubam nutriti. Tertia cōditio eſt q̄ ſit ex illis ꝯtrarijs que augmētū ſuſcipiūt ex ſe inuicē: qꝛ ex alimēto ſequit̄ augmentū. vñ lʒ ex igne generet̄ aqua: nō tñ dr̄ q̄ ex igne nutrit̄ aqua: ſed potius ecōuerſo. ¶ Secūda cōcluſio eſt q̄ tres ſunt partes potētie vegetatiue: videlicet potētia nutritiua augmētatiua ⁊ ḡñatiua. Hec ꝯ probat̄ duabus rōnib⁹ que eliciunt̄ ex Pho. Quaꝝ pma eſt. Nā alimētū eſt obm̄ potētie vegetatiue. Vel ḡ eſt obʒ eius inquātū eſt in potētia per ſe ad corp⁹ aīatū: ſic ſumitur potētia nutritiua. Vel tale alimētū eſt in potētia ad corpus q̄ñtū: ſic ſumit̄ potētia augmētatiua: Vel tale alimētū ē in potētia ſuba ḡñans: ſic ſumit̄ potētia ḡñatiua. ¶ Pro dclaratiōe hui⁹ rōnis: ꝯſiderādū eſt ſm doc. ſan. in lectiōe q̄ nihil nutrit̄ niſi qđ eſt participās vita: ſed oē pticipās vita eſt aīatū. ḡ corpus qđ alit̄ eſt aīatū. Sʒ alimētū eſt in potētia ad illud qđ alit̄: ꝯuertit̄. n. in ipm. Ex quo relīq̄t̄ q̄ alimētū inquātū eſt nutritiōis obm̄ eſt aliqd exiſtēs in potētia ad corp⁹ aīatū per ſe: nō per accidēs. ¶ Ex pdcā rōne infert Phs diffōnē potētie nutritiue: videlʒ q̄ potētia nutritiua eſt pn̄ᵐ nutritiōis mediāte alimēto ſaluās ſuū ſuſceptiuū. ¶ Et ſi dicat̄. Alimentū eſt pn̄ᵐ nutritiōis. ergo nō potētia nutritiua. Dōm q̄ in nutritiōe: ſicut dicit Phs hic: ſunt tria: videlʒ qđ alit̄: quo alit̄: ⁊ alens: qđ eſt duplex. ſ. pmū ⁊ primū. Alens pmū eſt ipſa aīa. Alens primū eſt aīa vegetatiua. Illđ vō qđ alit̄ eſt corpus hñs hāc aīam: ſed illud qđ alit̄ inſtrualiter eſt alimētū. Ex quo pʒ q̄ alimētū ⁊ aīa vegetatiua ſiue potētia ei⁹ diuerſimode ſunt pncipia nutritiōis ei⁹. Scđa rō eſt: Tñ ſunt tres opatiōes potētie vegetatiue: vʒ nutritio: qua aliq̄s ſaluat̄ in eē idiuiduali: ⁊ augmentatio qua aliqd ꝑficit in maiorē ꝑfectionē ſm quātitatē ⁊ vtutē: ⁊ ḡñatio per quā aliqd q̄ſi eſt in ſeipo ꝑfectū exiſtens: alteri eē ⁊ ꝑfectionē tradit. ḡ tñ ſunt tres potētie aīe vegetatiue: cū potētie diſtiguant̄ per opatiōes. ¶ Ex hac rōne īfert̄ ſm Phm̄ q̄ īter pdictas opatiōes eſt ordo. Nā nutritio eſt pma. Scđa augmētatio. Tertia vō ⁊ ꝑfectiſſima eſt ḡñatio. Cuius rō eſt: qꝛ per nutritionē aliqd ſaluat̄ in eē: per augmētū vō ſuſcipit debitā quātitatē: ⁊ per ḡñationē ꝓducit ſibi ſile. Sed manifeſtū eſt q̄ pᵒ opʒ rem hr̄e ⁊ ꝯſeruari in eē q̄ꝫ hr̄e debitā quātitatez: ⁊ neceē eſt q̄ hēat determinatā quātitatē an̄q̄ʒ poſſit ḡñare. ḡ īter pdictas opatiōes eſt ordo. ¶ Scđo infert diffōnē aīe vegetatiue: videlʒ q̄ eſt ḡñatiua alterius: ſilis ſibi ſm ſpēm. ¶ Et ſi dicat̄. Ipſi⁹ aīe vegetatiue ſunt alie ꝑfectiōes q̄ꝫ ḡñare: vt pʒ ex dictis que ſunt pores. ḡ inconuenīēter diffinit̄ aīa per ḡñari tñ. Dōm ſm Phm̄ q̄ qꝛ oīa denoīant̄ a fine: finis āt opationū aīe vegetatiue eſt ḡñare alteꝝ tale q̄le ipm eſt: iō ipſa pᵃ aīa vʒ vegetatiua ꝯuenīēter diffinit̄ per h̄: q̄ eſt ḡñatiua alteri⁹ ⁊c. ¶ Cōtra pdictā ꝯnē ſic pᵒ arguit̄: potētia aīe eſt altior virt⁹ q̄ꝫ nā corporea: ſed nā corporea eadeʒ virtute dat vni eſſe ⁊ determinatā quātitatē. ḡ a fortiori ipſa aīa eadē virtute dabit rei eſſe ⁊ determinatā quātitatē. ⁊ per ꝯñs potētia augmētatiua ⁊ ḡñatiua nō differūt. ¶ Pꝫ. Per ḡñatiōeʒ res acq̄rit eē. ſil̄r ⁊ per nutritionē. ḡ potentia nutritiua ⁊ ḡñatiua nō differūt. ¶ Ad pmū dōʒ q̄ res corporea iaīata acq̄rit eē ab agēte extriſeco tñ qđ agit in mām iā diſpoſitā. iō dans eē dat ⁊ quātitatē debitā. Sʒ res aīata in pn̄ᵒ ſue ḡñatiōis req̄rit paruā quātitatē: cū ꝓducat̄ a pncipio intrinſeco: videlicet a pncipio ſeminis. vñ ratio nō ſequit̄. ¶ Ad ſcđm dicēdū q̄ alimentū non eſt pncipiū ḡñationis eius qđ alitur: ſed alterius qđ eſt tale ſm ſpeciē quale eſt qđ alitur: qꝛ ſuba que alit̄ iaʒ eſt: ⁊ qđ eſt nō generat̄: qꝛ nihil generat ſeipm: qꝛ qđ generat iam eſt: ⁊ qđ generat̄ non eſt. Ex quo pʒ q̄ aliud eſt qđ acquirit eē per alimentū ⁊ aliud per generationē. ¶ Circa predicta dubitatur primo. Utrum tñ corpus animatū nutriatur: ⁊ videt̄ q̄ non. Nam ignis dicit̄ nutriri ex aqua: inquantum videlicet liquores humidi cedunt in ignis nutrimētum: ſed cōſtat q̄ ignis nō eſt corpus animatū. ergo non ſolū corp⁹ animatū nutrit̄. ¶ In oppoſitū eſt Phs h̄ in

lr̃a. ℂ Dõm φ aliquid põt nutriri dupl̃r. Uno mõ ppꝛie: ⁊ ſic ſolũ corpoꝛa aiata augent̃ ⁊ nutriunt̃: qꝛ dũ corpus aiatũ auget̃ ⁊ nutrit̃: quelibet eius pars auget̃ ⁊ nutrit̃. Alio mõ aliquid dicit̃ nutriri ſm quãdã ſimilitudinẽ: ⁊ iſto mõ corpoꝛa inanimata poſſunt dici nutriri. ℂ Ad rõnẽ dubij dõm: φ lz ignis dicat̃ nutriri iꝑpꝛie: nõ tñ dꝛ nutriri ppꝛie: qꝛ illud dicit̃ nutriri ppꝛie: qd̃ in ſeipſo aliqd recipit ad ſuiipſius ↄſeruationẽ: qd̃ nõ accidit in igne: lz videat̃ accidere: qꝛ vt hic dicit doctoꝛ ſanct᷒: dũ in mã̃ accẽſa addit̃ mã̃ cõbuſtibilis: nouus ignis generat̃: nõ aũt ſic φ illud cõbuſtibile additũ cedat in ↄſeruationẽ ignis ꝑcedẽtis in alia mã̃ ꝑus accẽſa: puta ſi aliqd̃ lignũ de nouo ignit̃ per hãc ignitionẽ nõ conſeruat̃ ignitio alteri᷒ ligni ꝑus igniti: tot᷒.n. ignis qui eſt ex aggregatiõe multoꝝ ignitoꝝ: nõ eſt vnus ſimpliciter: ſed videt̃ vnus aggregatione: ſicut aceruus lapidũ eſt vnus: ⁊ ppter talẽ vnitatẽ: eſt ibi quedã ſimilitudo nutritionis. ℂ Dubitat̃ 2[o]. Utrũ alimẽtũ ſit inſtr̃m nutritiõis: ⁊ videt̃ φ nõ. Nã caloꝛ nãlis eſt inſtr̃m nutritiõis. g̃ nõ alimẽtũ. ℂ In oppoſitũ eſt ꝑhs in lr̃a. ℂ Dõm ad dubiũ ſm ꝑhm φ duplex eſt inſtr̃m nutritiõis: videlz cõiunctũ ⁊ ſeparatũ: caloꝛ nãlis dꝛ inſtr̃m ↄiunctũ. Alimẽtũ võ dꝛ ſeparatũ inſtr̃m nutritiõis. ℂ Dubitat̃ vltimo. Utrũ generatio ſolũ reperiat̃ in aiatis: ⁊ videt̃ φ nõ: qꝛ ex aq̃ generat̃ ignis: ſed aq̃ ⁊ ignis nõ ſunt corpoꝛa aiata. g̃ ⁊c̃. ℂ P̃. In diuinis reperit̃ gñatio: ⁊ tñ deus nõ dꝛ aiatus: ꝑſertim aia vegetatiua. g̃ idẽ qd̃ ꝑus. ℂ In ↄ̃riũ arguit̃. Nã gñatio eſt operatio potẽtie vegetatiue: ſz potentia vegetatiua ſolũ reperit̃ in aiatis. g̃ ⁊ gnõ. ℂ Dicendum φ gnõ põt accipi tripl̃r. Uno mõ coĩter: videlz put eſt ꝑgreſſio de nõ eſſe ad eſſe: ⁊ iſto mõ gnõ reperit̃ tam in aiatis q̃z in inaiatis. Scdõ mõ accipit̃ ppꝛie: videlicet vt eſt ꝑgreſſio alicuius viuẽtis ab aliquo viuente ↄiuncto ſm rõnẽ ſimilitudinis in ſpe. Et iſto mõ gnõ reperit̃ in aiatis: ⁊ ppꝛie vocat̃ natiuitas. Tertio mõ accipit̃ gnõ ppꝛijſſime: videlz vt eſt ꝑgreſſio alicui᷒ viuẽtis ab aliquo viuẽte ↄiuncto ſm rõnẽ idẽtitatis in eſſe. Et iſto mõ gnõ nõ põt reperiri in creaturis: ſed ſolũ in deo: qꝛ in creaturis gñans ⁊ genitũ differũt ſm eſſe: non aũt in diuinis. Ex quo pz ſolutio ad rationẽ dubij.

ℂ Sequitur in textu (Determinatis aũt ⁊c̃.) Hec eſt lectio 10[a] eiuſdẽ libꝛi: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Iſtud eſt 5[m] capl̃m pñtis tractatus in quo ꝑhus determinãdo de parte ſenſitiua in cõmuni ponit duas ↄcl̃ones. ℂ Quaꝝ p[a] eſt φ ſẽſus eſt potẽtia paſſiua. Hec ↄcl̃o ꝓbat̃ tali rõne ꝑhi. Sentire eſt qd̃dã pati. g̃ ſenſus eſt potẽtia paſſiua. Aſſumptuz pz: qꝛ ſentire ↄſiſtit in motu: cũ ſenſatio in actu ſit quedã alteratio: ⁊ vnũqd̃qz ſm φ alterat̃ patit̃. g̃ ſentire eſt qd̃daz pati. ℂ Cõtra hãc ↄ̃nẽ ſic arguit̃. Senſus eſt qd̃daz ens in actu. vt in hoc caplo ↄcedit ꝑhus: ſed eſſe in actu magis ptinet ad agere q̃z ad pati: cũ vnũqd̃qz agit ſm φ eſt in actu. g̃ ſenſus eſt in potẽtia actiua. ℂ P̃. Potẽtia paſſiua cõparat̃ ad ſuũ obm ſicut effectus ad ſuaz cãm ſiue pñm: ſicut ſupꝛa ↄceſſum eſt: ſz ſenſus nõ cõparat̃ ad ſuũ obm ſicut ad ſuã cãm. g̃ idẽ vt ſupꝛa. Pꝛobatio minoꝛis qꝛ obiecto nõ exiſtẽte ſenſus exiſtit. g̃ obm non eſt cã ei᷒. ℂ P̃. Illud qd̃ eſt pñ[m] operationũ eſt potẽtia actiua: ſed ſenſus eſt pñ[m] operationis ⁊ agendi. g̃ ſenſus eſt potẽtia actiua. ℂ Ad p[m] dõm φ aliqd dꝛ ẽẽ in actu dupl̃r: vt dicit hic doctoꝛ ſanct᷒. Uno mõ in actu cõpleto ⁊ ꝑfecto: ⁊ iſto modo eſſe in actu ptinet ad agere magis q̃z ad pati. Alio mõ dꝛ aliqd eſſe in actu incõpleto ⁊ iꝑfecto: ſicut mot᷒ cũ dꝛ act᷒ entis in potẽtia: ⁊ iſto mõ ẽẽ in actu bene ptinet ad pati. Senſus aũt eſt in actu 2[o] mõ ⁊ non p[o] mõ. ℂ Ad 2[m] dõm φ obm ſenſus eſt pñ[m] ipſius ſenſus nõ quãtũ ad eſſe nãe abſolute: ſed quãtũ ad actũ ſentiẽdi. Et lz obiecto nõ exiſtẽte ſm actualem exiſtẽtiã remaneat ſenſus: nõ tñ põt remanẽ ſenſus niſi remaneat nãlis habitudo ad ipm obm. vt ſupꝛa declaratũ eſt. ℂ Ad 3[m] dõm φ duplex eſt oꝑatio. nã eſt quedã qua aliqd ꝓducit̃ ab aliquo extrinſeco que dꝛ oꝑatio trãſiens: ſicut domificare vel verberare. Alia eſt oꝑatio qua aliqd ſuſcipit̃ in operãte que vocat̃ operatio imanẽs. Illud aũt qd̃ eſt pñ[m] oꝑationis p[o] mõ ſumpte: bene eſt potẽtia actiua: nõ aũt 2[o] mõ. Senſus aũt eſt pñ[m] operationis 2[o] mõ dicte. vnde rõ nõ ſequit̃. ℂ Scdã ↄ̃. Senſus in actu nõ eſt ipſa ſenſibilia: ita. ſ. φ ex eis cõponat̃. vt antiq voluerunt. Hec ↄcluſio ꝓbat̃ duab᷒ rõnib᷒ ꝑhi. Quaꝝ p[a] eſt. Nã ſi ſenſus eſſet ipſa ſenſibilia in actu: ſequeret̃ φ ipſe ſenſus poſſet ſentiri: ↄſequẽs eſt falſum: ⁊ ↄtra experiẽtiam. Et ↄſequẽtia pz: qꝛ ipſa ſenſibilia poſſunt ſentiri. Scdã rõ. Si ſic: ſequeret̃ φ ſenſus poſſet ſentire ſine exterioꝛibus ſenſibilibus: ↄſequẽs eſt falſum. g̃ ⁊c̃. Patet ſequela. Senſus põt ſentire pñtibus ſenſibilibus. g̃ ſi ſenſus eſſet ſenſibilia in actu: ſequeret̃ φ poſſet ſentire ſine ſenſibilibus exterioꝛib᷒. ℂ Ex hac ↄ̃ne infert̃ vnuz coꝛrelariũ φ ſenſus nõ eſt in actu ſine ſenſibilib᷒ exterioꝛibus: ſed in potentia tñ: ſicut cõbuſtibile: qd̃ eſt potentia tñ ignitũ: non cõburit̃ a ſeipſo ſine exterioꝛi cõbuſtione. Naz ſi eſſet actu ignitũ: cõbureret ſeipm ⁊ nõ indigeret exterioꝛi igne ad hoc φ cõbureret̃. Ex pꝛedictis ẽt pz falſitas opinionuz Empedoclis ⁊ illoꝝ qui poſuerũt ſenſum actu eſſe ſenſibilia ipſa: ppter h̃ φ ſimile ſimili cognoſcit̃. Uoluerũt eñi φ aia ſenſitiua ẽẽt cõpoſita ex ſenſibilib᷒: vt cognoſceret oĩa ſenſibilia. ℂ Contra pdictã ↄ̃nẽ ⁊ ei᷒ coꝛrelariũ: ſic pmo arguit̃. ℂ Intellectus in actu eſt illud qd̃ intelligit̃: qꝛ ex itellectu ⁊ intellecto ſit vnũ: vt pz 3[o] hui᷒. g̃ a ſimili ſenſus in actu eſt ſenſibile in actu. ℂ P̃. Illud qd̃ ſemꝑ eſt in nã̃ aiali᷒ exiſtente eſt in actu: ſed ſenſus eſt hui᷒ ad minus ſenſus tactus. vt ſupꝛa conceſſum eſt. g̃ ſenſus eſt in actu ⁊ nõ tñ in potẽtia. ℂ P̃. Illud qd̃ eſt ↄiũctũ operationi: eſt ens in actu: ſed ſenſus eſt ↄiunctus operationi: vt viſus coniungit̃ ipſi videre. g̃ ⁊c̃. ℂ Ad p[m] dõm φ dũ dꝛ φ intellectus in actu ⁊ itellectũ ſunt vnũ: ibi eſt pdicatio cauſalis ⁊ nõ eſſentialis: ⁊ eſt ſenſus φ ex intellectu ⁊ intellecto ſit vnum. Unde nõ opz φ ipſe intellectus in actu ſit ipm intelligibile. Et ſimil̃r dõm eſt de ſenſu ⁊ ſenſibili. ℂ Ad 2[m] dõm: φ lz ſenſus quãtũ ad eſſe nature ſemper ſit animali exiſtẽte: nõ tamẽ ſemꝑ eſt quãtũ ad actualẽ ſenſationẽ. Unde ſenſum eſſe in actu põt intelligi dupliciter. Uno mõ pñtialiter ⁊ quãtũ ad ẽẽ nãe: ⁊ iſto mõ ↄcedit̃ argumẽtũ. Alio mõ quãtũ ad actũ ſentiẽdi: ⁊ iſto mõ nõ opz. ℂ Ad 3[m] dõm φ ipſe ſenſus dꝛ aliquãdo ẽẽ in potẽtia ↄiuncta actui: videlz qñ actualiter ſentit per iꝑſſionẽ ſimilitudinis exterioꝛis ſenſibilis. Aliqñ võ dꝛ eſſe in potẽtia diſtãte ab actu: vt pz in doꝛmiẽtib᷒ ab actu. ſ. ſẽſatõis: ſec᷒ aũt loquẽdo de actu actualis exñtie.

ℂ Sequit̃ in textu (Dicẽdum aũt ⁊c̃.) Hec eſt lectio 11[a] eiuſdem libꝛi: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Iſtud eſt 6[m] capl̃m pꝛedicti tractatus in quo ꝑhus oſtendendo q̃liter ſenſus reducat̃ de potentia ad actũ: ponit duas ↄ̃nes. ℂ Quarũ pma eſt φ aliqs qui reducitur de potẽtia ad actũ ſciẽtie: dꝛ pati. Hec ↄ̃ ꝓbat̃ tali rõne: qꝛ paſſio iꝑoꝛtat quãdã receptionez: ſed

dum

dum aliquis reducit̃ de potẽtia ad actum ſciẽdi:recipit
aliqd.ğ ⁊c̃. ⸿ Pro declaratione huiꝰ ꝯnis aduertẽdũ eſt
ſm Phm in lr̃a:ꝙ aliqs dr̃ in potẽtia ſciens dupliciter.
Uno mõ:q2 nãlẽ potẽtiã hẽt ad ſciendũ:ſic ille dr̃ de nu
mero habentiũ ſciam qui hẽt nãm ad ſciẽdũ.Scḋo mõ
aliqs dicit̃ in potẽtia ad ſciendũ qui hẽt iam habitum
ſciẽtie:nõ tamẽ actu ꝯſiderat. ⸿ Cõſiderandũ eſt 2° ꝙ
ꝑdicti duo modi potẽtie differũt:q2 ille qui eſt in poten
tia ṗmo mõ nõ põt reduci ad actũ ſine exteriori agẽte:
ſed bene 2° mõ. Ille eni qui hẽt nãlẽ aptitudinẽ ad ſciẽ
dum ⁊ nõ habitũ ſcie:reducit̃ ad actũ per doctorem:aut
intrinſecuꝫ:aut extrinſecũ:⁊ per acquiſitionẽ doctrine.
Ille aũt qui habet habitũ ſcie:põt ſpeculari dum vult.
⸿ Conſiderãdũ eſt 3° ꝙ ille qui eſt in potẽtia ṗmo mõ:
dum reducit̃ ad actũ ſcie alterat̃ per doctrinã:⁊ multo-
tiens talis mutatio eſt ex contrario habitu:videlicet ex
ignorantia:ſed ille qui eſt in potẽtia 2° mõ:duꝫ reducit̃
ad actũ nõ alterat̃:nec tranſit de ꝯtrario habitu. ⸿ Cõ
ſiderandũ eſt 4° ſm doctorẽ ſanctũ ꝙ duplex eſt igno-
rantia.Quedã eſt ignorantia pure negationis:quãdo.ſ.
aliquis veritatẽ nõ cognoſcit:neqꝫ ꝯtrario errore deti-
netur.Alia eſt ignorãtia prauẽ diſpoſitionis:vt quando
aliqs detinet̃ errore ꝯtrario veritati.Quando aũt aliqs
de ignorãtia ṗma reducit̃ ad ſciam:ſit actu ſciẽs:nõ q̃ſi
mutatus de ꝯtrario habitu:ſed ſicut acquirẽs ſciam:qui
ṽo de ignorãtia ſecũda reducit̃ ad ſciaꝫ:reducit̃ ad actũ
q̃ſi de cõtrario habitu mutatus. ⸿ Conſiderandũ eſt 5°
ꝙ duplex eſt paſſio:quedã eſt paſſio corruptiua per quã
ſ.aliqd remouet̃ a patiẽte.Alia eſt paſſio perfectiua:qua
aliqd recipit̃ in patiẽte.Cum aũt dicit̃ ꝙ ille qui reduci
tur de potẽtia ad actũ ſcie:patit̃:intelligendũ eſt de paſ-
ſione perfectiua ⁊ nõ corruptiua.Cuiꝰ rõ eſt:q2 qḋ eſt re
ceptiuũ alterius:cõparat̃ ad ipm ſicut potẽtia ad actuꝫ:
actus aũt eſt perfectio potentie:ideo dũ aliquis reducit̃
ad actũ ſciẽtie ſuſcipiẽdo ſciam:patit̃ paſſione perfecti-
ua. ⸿ Cõſiderandũ 6° ꝙ paſſio accipit̃ dupliciter.Uno
mõ ꝓprie ſm ꝙ hẽt fieri cũ quadã corruptione:que fit
a cõtrario.Paſſio eni ꝓprie dicta videt̃ iportare qḋdaꝫ
detrimentũ patiẽtis:inquãtũ ab agẽte detrimentũ acci
dit patiẽti ſm ꝙ aliquid a patiẽte abijcit̃:que qdẽ abie-
ctio eſt quedã corruptio.vel ſimpliciter:ſicut qñ abijcit̃
forma ſubſtãtialis:vel ſm quid:quãdo abijcitur forma
accidẽtalis.Alio mõ accipit̃ paſſio cõmuniter ⁊ minus
ꝓprie ſm ꝙ iportat quãdã receptionẽ:⁊ iſto mõ accipit̃
hic. ⸿ Cõſiderandũ vltimo ꝙ duplex eſt alteratio:que-
dam eſt ꝓprie dicta:que.ſ.eſt de ꝯtrario in cõtrariũ ⁊ vo
cat̃ alteratio corruptiua.Alia eſt alteratio cõiter ſũpta:
que eſt mutatio in habitum ⁊ nãm ſm ꝙ in aliquo reci
piunt̃ forme ⁊ habitus ſiue perfectiones:⁊ dicit̃ altera-
tio perfectiua.Quãdo aũt habẽs habitũ ſcie reducit̃ ad
actũ cõſiderãdi:alterat̃ alteratione 2° mõ dicta:⁊ nõ ṗ°
mõ.Qñ ṽo reducit̃ de potẽtia ad habitũ ſciẽtie:alterat̃
ẽt 2° mõ ⁊ nõ ṗ° mõ:ſm rei veritatẽ:lꝫ ſit quedã ſimili-
tudo alterationis:que eſt de ꝯtrario in ꝯtrariũ.Hec oĩa
doctor ſanctus in lectione. ⸿ Cõtra ꝑdictã ꝯnẽ arguit̃
ſic.Ubicũqꝫ eſt paſſio ibi eſt ṗuatio alicuius perfectio-
nis:ſed quãdo aliquid efficit̃ ſciens nõ eſt ibi in eo ṗua
tio ꝑfectionis:ſed magis perficit̃.ğ nõ patit̃. ⸿ ꝓ.Ubi
eſt paſſio ibi eſt alteratio:ſed qui recipit ſciam nõ altera
tur:cũ alteratio ſit ſolũ ad tertiã ſpẽm qualitatis.ğ ⁊c̃.
⸿ ꝓ.Si eſſet ibi paſſio vel alteratio in receptione ſcie:
aut eſſet de cõtrario in cõtrariũ:aut nõ.Si 2° mõ:ſequi
tur ꝙ ibi nõ eſſet alteratio:cũ alteratio ſit de contrario
in cõtrariũ.Si ṗmo mõ tunc in receptione ſcientie eſſet
corruptio quedã:qḋ eſt falſum.ğ ⁊c̃. ⸿ Ad hec argumẽ-
ta patet ſolutio ex dictis.Uerũtamẽ cõſiderandum eſt
hic ſm doctorem ſanctũ in lectione:ꝙ quãdo aliquis ab
ignorantia prauẽ diſpoſitionis:videlicet ab errore redu
citur ad viam veritatis:eſt ibi quedã ſimilitudo altera-
tionis que eſt de cõtrario in cõtrariũ:nõ tamẽ vere eſt
ibi talis alteratio.Nã alterationi que eſt de cõtrario in
cõtrariũ vtrũqꝫ per ſe ⁊ eẽntialiter ⁊ per ꝯſequẽs ſemꝑ
ei cõpetit:videlicet ꝙ ſit a cõtrario:⁊ ꝙ ſit in cõtrariuꝫ:
vt dealbatio:ſicut nõ eſt niſi ad albũ:ita nõ eſt niſi a ni-
gro vel a medio colore:qḋ reſpectu albi eſt quodammõ
nigrũ.Sed in acqſitione ſcientie:hec non eſſentialiter ⁊
per ſe cõpetũt:ſed accidit ꝙ ille qui acquirit ſciam veri
tatis in ṗncipio fuerit in errore:q2 abſqꝫ hoc põt reduci
ad ſciam veritatis.vnde nõ eſt vera alteratio de ꝯtrario
in cõtrariũ. ⸿ Et ſi querat̃ vtrũ ille qui accipit ſciam ⁊
ſit actu ſciens ſemper ſiat actu ſciens a magiſtro:videt̃
ꝙ nõ:q2 multotiens aliqui acquirunt ſcientiã abſqꝫ ma
giſtro per ſe inueniendo. ⸿ Ad qḋ reſpondet doctor ſan
ctus ꝙ cũ aliquis eſt in potentia ſciens:ſi ſiat actu ſciẽs
opꝫ ꝙ hoc ſiat ab eo qḋ eſt in actu:ſed aliquãdo ille qui
eſt in potẽtia reducit̃ a ṗncipio extrinſeco:ſicut aer illu
minat̃ ab eo qḋ eſt actu lucidũ.Quãdoqꝫ aũt reducitur
ad actũ a ṗncipio intrinſeco:ſicut aliquãdo homo ſanat̃
a nã:⁊ iſto vltimo mõ ſe hẽt in acquiſitione ſcie.Homo
eni acquirit ſciam a principio intrinſeco inueniendo:⁊ a
ṗncipio extrinſeco addiſcẽdo. ⸿ Secũda ꝯcluſio.Quã-
do aliquis reducit̃ de potentia ſentiẽdi ad actũ dicit̃ pa
ti mõ ſupra poſito.Hec ꝯcluſio probat̃ tali rõne.Sicut
ſe hẽt potentia ſciendi ad actũ ſciendi:ita ſe hẽt rõ ſen-
tiendi ad actũ eius:ſed dum aliquis reducit̃ de potẽtia
ad actũ ſciendi:patit̃.ğ ⁊c̃. ⸿ Pro cuiꝰ declaratione cõ-
ſiderandũ eſt ꝙ aliquid dicit̃ eſſe in potentia ſentiendi
duobus modis.Uno mõ illud dicit̃ in potẽtia ſentiẽdi:
qḋ nõdũ hẽt ſenſum:natũ tamẽ eſt hẽre.Alio mõ qḋ iaꝫ
hẽt ſenſum ⁊ nõ ſentit:ſed eſt in potẽtia ſentiens.De ṗ°
aũt potentia aliqs reducit̃ ad actũ per gñõnẽ:q2 ſenſus
nãliter eſt in aĩali:ſecus eſt de ſciẽtia que nõ ineſt homi
ni per nãm:ſed de 2° potẽtia aliqs reducit̃ ad actuꝫ per
ꝑſentiã obꝫcti ⁊ determinatã diſpoſitionẽ organi. ⸿ Cõ-
ſiderandũ vlterius ꝙ ſenſus nõ põt reduci de potentia
2° ad actũ per ea que intra ipm ſunt.cuiꝰ rõ eſt ſm doc.
ſan.q2 obiecta ſenſus ſunt extra aĩam:⁊ per ꝯñs ſunt ſin
gularia:ſciẽtia ṽo eſt vniuerſaliũ que quodãmõ ſunt in
aĩa.Unde ille qui iam hẽt ſciam:nõ opꝫ ꝙ querat exte-
riora ſua obiecta:ſed hẽt ea in ſe:⁊ per ꝯñs põt ꝯſidera-
re ea cũ vult:niſi per accidẽs ipediat̃:ſed ſentire nõ põt
aliqs cũ vult:q2 ſenſibilia nõ hẽt in ſe. ⸿ Circa ꝑdicta
mouet doctor ſanctus duas dubitationes.Quarũ ṗma
eſt vtrũ ſenſus ſit ſingulariũ tm̃:ſcia ṽo vniuerſalium.
Et videt̃ ꝙ nõ.Quia illa potẽtia cuius obiectũ hẽt rõnẽ
cõmunẽ ⁊ vniuerſalẽ:nõ dicit̃ eſſe ſingulariũ:ſed ſenſus
eſt huiuſmodi:cũ obiectũ eius ſit color in cõmuni ⁊ nõ
hic vel ille color:ğ ⁊c̃. ⸿ ꝓ.Quorꝫ eſt ſcientia:eorũ eſt
ſenſus:cũ nihil ſciat̃ qḋ nõ cadat ſub ſenſu:ſed ſcientia
eſt vniuerſaliũ.ğ ſẽſus ſimiliter erit vniuerſaliũ. ⸿ Di-
cendũ ꝙ ſenſum eſſe vniuerſaliũ põt itelligi dupliciter.
Uno mõ accipiẽdo ſenſum pro operatione ſentiendi:⁊
iſto mõ ſenſus eſt ſingulariũ:q2 operationes ſunt ſingu-
lariũ.Alio mõ accipiendo ſenſum pro potẽtia ſenſitiua.
⁊ hoc dupliciter vel ſubiectiue:vel obiectiue.Si primo
mõ:ſic ẽt ſenſus eſt ſingulariũ.Si ſcḋo mõ:hoc iterum
dupliciter:vel per ſe vel per accidẽs.Si ſcḋo mõ:ſic ſen
ſus eſt bene vniuerſaliũ.Si primo mõ:ſic ſenſus nõ eſt
niſi ſingulariũ.cuius rõnẽ aſſignat doctor ſanctus in le-
ctione.Nã ſenſus eſt virtus in organo corporali exiſtẽs:

ꝛ vnūquodq; recipiẗ in alio per modū ſui:ğ opʒ ꝙ ſenſus mālr ꝛ corporalr recipiat ſiliᷓtudinē eius qđ incorporalr itelligiẗ. Et qꝛ intellʼs eſt ṽtus imālis. iō opʒ ꝙ recipiaẗ imālr ꝛ incorporalr illud qđ itelligiẗ. Illa aūt que ſunt mālia ꝛ corporalia: ſunt ſingularia. Illa āt que ſunt imālia ꝛ icorporalia per abſtractionē: ſunt vlia: iō ſenſus diciẗ eſſe ſingulariū: ſcia ṽo vliū. ❡ Ad rōnē dubiȷ dōʒ ꝙ ſenſus nō ꝑcipit vlitatē rōne ſui obi: ſed ferẗ imediate ad idiuiduū vagū alicuiᵘ gñis. vtputa ad aliqđ corpᵘ coloratū: ꝛ non ad hoc vel ad illud: ſm ꝙ hōs: vt rō volebat. ❡ Ad zᵐ dōm ꝙ q̇ꝛ eſt ſcia: eoꝛ eſt ſenſus: nō tñ eodēʒ mō: qꝛ illa que pⁱus ſunt in ſenſu mālr ꝛ corporalr: itelliguntẗ poſtea ab itellectu imālr abſq; ɔditiōibus indiuiduātibus. ❡ Dubitaẗ zᵒ. vtrū vle hēat eſſe in aīa: ſicut iam dictū eſt: ꝛ vi ꝙ nō. Nā vle eſt in ſinglibus: ğ nō eſt in itellectu. ❡ P̄. Uniuerſale eſt in ꝑdicamēto ꝛ eſt eēntia q̄dā: ğ eſt ens extra aīaʒ: pʒ ɔña: qꝛ nihil poniẗ in ꝑdicamēto niſi ſit ens extra aīam: vt vult doc. ſan. ❡ Ad dubiū dōʒ ſʒ doctorē ſanctū ꝙ vle accipiẗ duplr. Uno mō pro ipſa nā cōi, put ſubiacet intētiōi vlitatis. Alio modo pōt ɔſiderari ſm ſe ꝛ abſolute. Et hoc duplr. vno mō ſʒ eſſe māle qđ eſt in mā nāli. Alio mō ſm eē imāle ſʒ qđ eſt in itellectu. Si ɔſidereẗ ſm eſſe qđ hʒ in mā nāli: nō pōt ei aduenire intētio vlitatis: qꝛ per mām indiuiduatur: ſed ei aduenit intētio vlitatis ſm ꝙ abſtrahiẗ a mā nāli: nō realr: ſed per abſtractionē intellectus: per ꝑmaʒ eius opationē: itelligēdo. ſ. nām nō appħēdendo pñᵃ idiuiduātia: Pʒ ğ ꝙ intētio vlitatis nō pōt attribui nāe ſʒ eē qđ hʒ in indiuiduis: ſed ſm eē qđ hʒ in intellectu per reſpectū tñ ad ſingularia. ꝛ ſic vlia ſʒ intētionē vlitatis ɔſiderata: ſunt in itellu: de q̄ clariᵘ i metaphyſica hēbiẗ ꝛ diſputabiẗ. ❡ Et per ħ pʒ ſolutio ad rationes dubiȷ.

❡ Sequiẗ in textu (Dicēdū aūt ſm vnumquodq; ꝛc̄.) Hic incipit lectio 12ᵃ eiuſdē libri: ꝛ in cōmēto ſci Thōe.

Stud eſt ſeptimū caplm in quo Phus ponens dr̄iā inter ſenſibilia cōia ꝛ ꝓpa ponit vnaʒ ɔ̇nē. vʒ. ꝙ ſenſibile bñ diuidiẗ in ſenſibile per ſe: ꝛ ſenſibile per accñs. Senſibile aūt per ſe bñ ſbdiuidiẗ in ſenſibile ꝓpriū ꝛ ſenſibile cōe: Hec ɔcluſio ꝓbaẗ tali rōne ſʒ doctorē ſanctū. Nā cū ſentire ɔſiſtat in q̄dam pati ꝛ alterari: vt ſupra dictū eſt: dr̄ia ſenſibiliū ſumēda eſt ſm dr̄iā imutationis. Uel ğ tale ſenſibile nil facit ad imutationeʒ ſenſus: vel aliq̇d facit. Si ꝑmū: ſic eſt ſenſibile per accñs. Si zᵐ: ſic eſt ſenſibile per ſe: ꝛ ħ eſt duplr: vel qꝛ imutatio attēdiẗ quātū ad ſpēm agētē: ſic eſt ſenſibile per ſe ꝓpriū: vl quātū ad modū actiōis: ſic eſt ſenſibile ꝑ ſe cōe. ❡ Pro huius ɔ̇nis amplioꝛi declaratiōe ɔſiderādū eſt pᵒ ꝙ ſenſibile per accñs dr̄ illud qđ accidit ſenſibili per ſe: ſed ſenſibile per ſe dr̄ illud qđ rōne ſui ꝛ nō alteriᵘ aptū natū eſt ꝑcipi a ſenſu. Senſibile ṽo ꝓpriū dr̄ illud qđ aptū natuʒ eſt ꝑcipi ab vno ſolo ſenſu tñ: ꝛ ſūt q̄nque. vʒ. coloꝛ: ſonᵘ: ſapoꝛ: odoꝛ: ꝛ q̄tuoꝛ q̄litates tangibiles: ſed ſenſibile cōe dr̄ illud qđ aptū natū eſt nō ab vno ſolo ſenſu ſed a pluribᵘ ꝑcipi: ſicut iſta: motus: quies: nūerus: figura: ꝛ magnitudo: que dicunẗ ſenſibilia cōia: nō qꝛ ab oībus ſenſibilibus ꝑcipiantẗ: ſed qꝛ apta nata ſunt ꝑcipi a pluribus ſenſibilibus q̄ȝ ab vno. ❡ Cōſiderādū vlteriᵘ ꝙ ſenſus pōt decipi circa ſenſibilia cōia: nūq̄ȝ tñ pōt decipi circa ſenſibilia ꝓpa: ꝛ hoc tribᵘ ɔditiōibus obſeruatis. Quaꝝ prima eſt ꝙ ibi ſit debita diſpō organi. Scđa ꝙ ibi ſit debita diſpoſitio mediȷ. Tertia ꝙ ibi ſit dterminata diſtātia inter ſenſum ꝛ ſenſibile. ❡ Cōſiderandū tertio ꝙ ad ħ ꝙ aliq̇d ſit ſenſibile per accñs due ɔditiones reqruntur. Quaꝝ ꝑma eſt ꝙ illud accidat ſenſibili per ſe. Scđa eſt ꝙ illō ꝑcipiaẗ īmediate ab aliq̄ alia potētia: ꝑcepto ſenſibili per ſe ꝛ ħ fit vel ab alio ſenſu vel ab itellectu vl a vi cogitatiua vel a vi eſtimatiua. Exēplū primi vt dulce ꝑcipiẗ per accñs o viſu. Exemplū ſcđi: vt aliq̇s videt aliquē moueri ꝑcipit per itellectū ꝙ hʒ vitā. Exēplū tertiȷ: vt dū aliq̇s videt aliquē coloratū per vim cogitatiuā ꝑcipit ſoꝛtē vel Platonē. Exēplū q̄rti: vt dū ouis videt lupū per vim eſtimatiuā ꝑcipit ipm eē inimicū eiᵘ. ❡ Cōſiderādū q̄rto ꝙ vis cogitatiua ꝑtinet ad ꝑtē ſenſitiuaʒ: ꝛ dr̄ alio nōie rō ꝑticularis: qꝛ ſicut rō vlis eſt collatiua intētionū vliū: ita rō ꝑticularis dr̄ collatiua itētionum particulariū ſiue idiuidualiū. Et illa vis que dr̄ cogitatiua in hōīe dr̄ eſtimatiua in brutis: que tñ differūt in hoc: qꝛ vis cogitatiua appħēdit indiuiduū: vt exiſtēs ſub nā cōi. ſʒ eſtimatiua appħēdit indiuiduū ſm ꝙ eſt terminᵘ aut ꝑnᵐ alicuiᵘ actiōis. ❡ Cōtra ꝑdictā ɔ̇nē arguiẗ ꝑmo ſic. Numerᵘ (cū ſit multitudo mēſurata per vnū) ſolum appħēdiẗ per itellectū: cū ordinare ꝛ colligere ad itellm ꝑtineat: ğ nūerus non eſt ſenſibile. ❡ P̄. Nūerus nō ꝑcipiẗ ab oī ſenſu: ğ nō eſt ſenſibile cōe. ❡ P̄. Aīal eſt ſenſibile ꝑ ſe. per ſe. n. cōpetit ei ꝙ ſit corpᵘ aīatū ſenſibile: ꝛ tñ nō imutat ſenſuʒ: ğ iſufficiēter dcm̄ eſt ꝙ ſenſibile ꝑ ſe eſt illud qđ per ſe: ꝛ nō rōne alterius imutat ſenſum. ❡ Ad pᵐ dōm ꝙ nūerus pōt ɔſiderari duplr. Uno mō ſm ſuū eē eēntie: ſic ſolū ꝑcipiẗ ab itellectu. Alio mō ſʒ ſuū eē māle: ſic ꝑcipiẗ a ſenſu. ❡ Ad zᵐ dōm ꝙ ſenſibile cōe nō dr̄ cōe qꝛ aptū natū ſit ſentiri ab oībᵘ ſenſibᵘ: ſʒ a pluribᵘ: vt dcm̄ eſt. ❡ Ad 3ᵐ dōm ꝙ ſenſibile pōt accipi duplr. Uno mō actiue ſm ꝙ deſcēdit a ſentio ſentis ſentit: ꝛ ſic aīal dr̄ ſenſibile per ſe. Alio mō paſſiue: vt qñ deſcēdit a ſentioꝛ ris. tiri. ꝛ ſic accipiẗ in ꝓpoſito: ꝛ iſto mō aīal nō eſt ſenſibile per ſe: ſʒ per accñs. ❡ Circa ꝑdcā dubitaẗ ſm doc. ſan. in lectiōe: vtrū illa que dicunẗ ſenſibilia cōia poſſint dici ſenſibilia per ſe ꝛ ꝓpa: ꝛ vi ꝙ ſic: rōnibᵘ aliq̄rū. Nā hᵉ ſenſibilia ſunt ꝓpa ſenſui cōi: ſicẗ alia ſenſibilia ſunt ꝓpa ſingulis ſenſibᵘ: ğ vr̄ ꝙ ſint ſenſibilia per ſe ꝛ ꝓpa. ❡ P̄. Sēſibilia ꝓpa nō pñt eē ſine cōibus ſenſibilibᵘ per ſe: ꝛ nō per accñs. ❡ In ɔ̄riū arguiẗ. Naʒ ſicẗ ſenſibilia per accñs nō appħēdunẗ niſi iq̄ātū ſenſibilia ꝓpa appħēdunẗ: ita nec ſenſibilia cōia. Nūq̄ȝ. n. viſus appħēdit magnitudinē aut figurā: niſi iquātū apprehēdit coloratū: cū ğ ex ħ dicanẗ alias eē ſenſibilia ꝑ accidēs ſeqẗ ꝙ ſenſibilia cōia ſint ſēſibilia per accñs. ❡ Dicēdū ꝙ aliq̇d dr̄ per accñs duplr. Uno mō vt ꝑ accñs diſtiguiẗ ɔ̄ ꝑ ſe: ꝛ iſto mō ꝑdcā ſenſibilia dicunẗ ſenſibilia ꝑ accñs. Alio mō vt diſtiguiẗ ɔ̄ per ſe: ꝛ ɔ̄ per alteꝝ: ꝛ iſto mō dicunẗ ſenſibilia per ſe: ꝛ nō per accñs. ❡ Ad ꝑmaʒ rōnē dubiȷ dōm eſt negādo aſſumptū: (qꝛ vt diẗ hic doc. ſan.) falſuʒ eſt ꝙ iſta ſenſibilia cōia ſint ꝓpa obā ſenſus cōis. Nā ſenſus cōis eſt q̄dā potētia ad quā terminātur imutatiōes oīuʒ ſenſuū: vñ circa ipſas imutatōes ꝓpoꝝ ſenſuū a ſuis obīs hʒ ſenſus cōis aliq̄s ꝓpas opatōes q̄s ſenſus ꝓpriȷ hr̄e nō pñt: Percipit. n. imutatiōes ſenſuū: ꝛ diſcernit iter eas: ꝛ iter ſēſibilia diuerſoꝝ ſenſuū. ❡ Ad ſcđaʒ dōm ē negādo ɔñaʒ: qꝛ nō dr̄ ſenſibile ꝑ ſe: ex eo ꝙ nō ꝑt eē ſine alio: ſʒ ex eo dr̄ ſenſibile ꝑ ſe: qꝛ aptū natū ē ꝑcipi rōe ſui: ꝛ ñ rōe altiᵘ. ❡ Ad rōēʒ i ɔ̄riū negaẗ ɔña.

❡ Seqtur in textu (Cuiᵘ q̄dē viſus hoc eſt viſibile ꝛc̄.) Hec eſt lectio 14ᵃ eiuſdē libri: ꝛ in cōmēto ſci Thome.

Stud eſt octauū caplm huiᵘ ſcđi tractatus in quo Phs determinando de coloꝛe. lumine. et diaphano quātū ad q̇d ſūt: ponit duas ɔ̇nes. ❡ Quaꝝ ꝑma eſt. Coloꝛ eſt

viſibilis per ſe. Hec ↄcluſio pbaꝛ tali rōne. Illud qḋ hꝫ in ſe cām alicuius ṗdicati: tale ṗdicatū ↄuenit ſibi per ſe in ſcḋo mō dicendi per ſe: vt pꝫ ṗmo poſte. ſed color hēt in ſe cām viſibilitatis: ḡ ſequiꝛ ꝙ color eſt viſibilis per ſe. Probatio maioris: qꝛ ois color eſt motiuus diaphani ſm actū: ſed illud qḋ mouet diaphanū ſm actū: eſt viſibile: ḡ ſequiꝛ ꝙ color ſm ſui nām eſt viſibilis. ¶ Pro huius ↄnis declaratione ↄſiderādū eſt ſm Phm̄ ꝙ diaphanū eſt illud qḋ nō hēt ꝓpriū colorē in actu: ſed eſt ſuſceptiuū extranei coloris. Et vocaꝛ alio nomine corpus traſparēs vel perſpicuū ſicut ſunt aer aqua ⁊ multa corpora ſolida: vt ſunt lapides quidā: ⁊ aurū. Nec iſta diaphaneitas ↄuenit corporib⁹ ṗdictis ſm ꝓpriā nām elementoꝝ: ſed ſm quādā nām cōmuniorē: cū diaphaneitas reperiaꝛ ēt in corporib⁹ celeſtib⁹. ¶ Cōſiderādū eſt 2° ꝙ lumen eſt actus diaphani ſm ꝙ diaphanū eſt. Nā ſicut ſe hēt color ad corp⁹ terminatū: ita ſe hēt lumē ad diaphanū: ſed manifeſtū eſt ꝙ color eſt act⁹ corporis terminati. ḡ lumen eſt actus diaphani ſm ꝙ hm̄ȯ. ¶ Conſiderandū eſt 3° ꝙ lux. lumen. radius. ⁊ ſplendor. ſic inter ſe differunt: qꝛ lux eſt qualitas ṗmi corporis alterantis: lumen v̄o eſt qualitas a corpore lucido ſuſcepta in alio. Et ſi tale lumen per rectā lineā ad corp⁹ lucidū ꝑueniat: tūc vocaꝛ radius. Si v̄o cauſeꝛ ex reuerberatione radij ad corp⁹ lucens: vocaꝛ ſplendor. ¶ Cōſiderandū eſt 4° ꝙ aliq̄ ſūt corpora actu lucida: quedā diaphana: quedā opaca: qꝛ cū lux ſit qualitas ṗmi alterātis: qḋ eſt maxime perfectū ⁊ formale: illa corpora que ſūt maxime nobilia ſunt lucida actu: que aūt ſunt ꝓpinqua his: ſunt receptiua luminis: nō tñ ſunt lucida ſicut ſūt corpora diaphana: que aūt ſunt maxime mālia nō ſunt lucida actu: nec ſunt ſuſceptiua luminis ſicut ſunt opaca. ¶ Contra ṗdictā ↄnem ſic ṗmo arguiꝛ. Illud qḋ ↄuenit alicui per ſe: eſt de rōne eius: ſed viſibile nō eſt de rōne coloris vt dicit hic Phus: ḡ color per ſe nō eſt viſibilis. ¶ P̄. Color nō eſt viſibilis ſine lumine: ḡ nō eſt viſibilis per ſe. ¶ Ad ṗm̄ dōm ꝙ illud qḋ cōuenit alicui per ſe in ṗ° mō dicēdi per ſe: bene eſt de rōne ei⁹: nō aūt illud qḋ ↄuenit alicui per ſe in ſcḋo mō dicēdi per ſe. Viſibile aūt cōuenit colori per ſe in ſcḋo mō dicēdi per ſe: vñ rō nō ſequitur. ¶ Ad 2m̄ dōm ꝙ lumen nō requiriꝛ ad videndū ꝓpter colorē: ſed ꝓpter mediū: vt īfra patebit. ¶ Scḋa ↄ. Lumen nō eſt corpus: hec ↄcluſio pbaꝛ tali rōne Phi. Impoſſibile eſt duo corpora ſimul in eodē eē: ſed lumē ſimul eſt cū diaphano: ḡ ſi lumē eēt corpus duo corpora eſſent ſimul. Probatio minoris. Nā ↄtrarioꝝ eſt idē ſubm̄: ſed lumen ⁊ tenebra ſunt ↄ̄ria ſm modū quo ṗuatio ⁊ habit⁹ ↄ̄rianꝛ: ⁊ ſubm̄ tenebre eſt diaphanū: ḡ ⁊ luminis: ⁊ per ↄn̄s lumē erit ſimul cū diaphano. ¶ P̄. Si lumen eſſet corpus oporteret ꝙ illuminatio eſſet mot⁹ localis: ſed illuminatio nō eſt motus localis cū ſit in inſtanti: ḡ lumē nō eſt corpus. ¶ Pro huius ↄnis declaratione ↄſiderādū eſt ꝙ aliq̄ antiq̄ phoꝝ dicebāt ꝙ lumē eſſet corp⁹. Alij dicebāt ipm̄ eſſe nām ſpiritualē. Alij aūt dicebāt ipm̄ eē euidētiā coloris. Alij v̄o dicebāt ipm̄ eē formā ſubſtātialē ſolis. Sed ṗmū ſtare nō pōt propter rōnes ṗdictas. Neqꝫ 2m̄: qꝛ ſi lumen eſſet nā ſpūalis: nō caderet in cōprehenſione ſenſus: ↄn̄s eſt ↄtra experientiā: ḡ lumen nō eſt nā ſpūalis. Et qḋ vtamur noīe luminis in ſpūalib⁹: hoc eſt qꝛ viſus eſt ſpūalior ⁊ ſubtilior ceteris ſenſib⁹: qḋ pꝫ ṗmo ex pte obcti: qꝛ aliq̄ cadunt ſub viſu ſm ꝓprietates in q̄b⁹ coīcanꝛ īferiora corpora cuꝫ ſuperiorib⁹. Patet ēt rōne īmutationis: nā ſenſus viſus eſt ſpūalior ex mō īmutationis. nā in ſolo viſu eſt mutatio ſpūalis abſqꝫ nāli. ¶ Pro quo notandū ꝙ īmutatio nālis vocaꝛ qñ q̄litas ſuſcipiꝛ in patiēte ſm eē nāe ſicut cū aliqs infrigidaꝛ. Sed īmutatio ſpūalis eſt ſm ꝙ ſpēs recipiꝛ in organo ſenſus per modū ītentionis ⁊ nō per modū nālē. Neqꝫ 3m̄ ſtare pōt. Nā ſi lumen nō eſſet niſi euidētia coloris: ſequereꝛ ꝙ nulla eēnt que lucerent de nocte: ↄn̄s eſt falſum ⁊ cōtra experientiā: ḡ ⁊c̄. Neqꝫ vltimum ſtare pōt qꝛ nulla forma ſubſtātialis eſt per ſe ſenſibilis ſed lumē per ſe eſt ſenſibile. ḡ ⁊c̄. ¶ Cōtra ṗdictā ↄnē ſic arguiꝛ. Illud cui cōpetūt ꝓprietates corporis eſt corp⁹: ſed lumini cōpetūt ꝓprietates corporis: vt puta reuerberatio: ḡ lumen eſt corpus. ¶ Dōm ꝙ reuerberatio nō cōpetit lumini niſi ſm quādā ſimilitudineꝫ. Nā ſicut aliq̄ corpora reuerberanꝛ ⁊ reuertunꝛ ad corpus a quo exierunt: ita ēt ⁊ radij luminis reuerberanꝛ a corpore opaco ⁊ reflectunꝛ. Ideo ſimilitudiarie ei ꝓprietates corporis cōpetūt. Utrū aūt lumen ſit qualitas aut aliqḋ aliud: īferius declarabiꝛ. ¶ Circa ṗdicta dubitaꝛ vtrū lumen req̄raꝛ ad vidēdū ꝓpter mediū tm̄: ⁊ nō ꝓpter colorē. Et arguiꝛ ꝙ nō rōnib⁹ Alberti tenētis iſtaꝫ partē. Nā color nō pōt mouē diaphanū ſine lumine: ḡ ſequiꝛ ꝙ lumen req̄riꝛ ꝓpter colorē ⁊ nō ꝓpter medium tm̄. ¶ P̄. Unius potentie debet eſſe vnū obm̄: ſi ḡ lumē req̄rereꝛ ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter colorē: ipſi⁹ viſus eēnt duo obcta: ⁊ ſic viſus eſſet vna potētia. ¶ P̄. Qui eſt in obſcuro videt ea que ſunt in lumine: ⁊ nō ecōuerſo: ḡ ſignū eſt ꝙ lumē req̄raꝛ ꝓpter colorē. ¶ Ad dubiū dōm eſt ſm doc. ſan. ꝙ lumen requiriꝛ ꝓpter mediū tm̄: ⁊ nō ꝓpter colorē. Cuius rōnē aſſignat: nā color eſt viſibilis per ſe: vt dic̄ hic Phus: ḡ hēt in ſe cām vt poſſit videri: ⁊ per ↄn̄s lumē nō req̄riꝛ ꝓpter colorē vt videaꝛ. ¶ Ad ṗm̄ rōnē dubij dōm: ꝙ color ſm ſuaꝫ ꝓpriā nām aptus natus eſt mouē diaphanū īperfecte. ¶ Pro cui⁹ euidentia ↄſiderādū eſt: (vt dicit hic doc. ſan.) ꝙ differētia eſt īter v̄tutē ꝑfectā ⁊ īperfectā. nā forma que eſt virtutis ꝑfecte in agēdo: nō ſolū pōt inducere ſuā ſimilitudinē in ſuſceptibili: ſed ēt pōt diſponere patiens vt ſit ꝓpriū eius ſuſceptiuuꝫ: qḋ nō pōt facē ſi ſit īperfecte virtutis. Cū ḡ virtus coloris in agēdo ſit īperfecta reſpectu luminis: qꝛ color nihil aliud eſt q̄ꝫ lux quedaꝫ quodāmō obſcurata ex admixtione corporis opaci: iō nō hēt virtutē vt faciat mediū in ſua diſpōne qua ſit ſuſceptiuuꝫ coloris: qḋ tñ pōt facē lux pura. ¶ Ad 2m̄ dōm ꝙ vnius potentie poſſunt eē plura obiecta ſubordinata: ita ꝙ vnū ſit obm̄ qḋ: ⁊ alius ſit obm̄ quo. Color autē dꝛ obm̄ qḋ: ⁊ mālē viſus: lumē v̄o extrinſecū dꝛ obm̄ quo: vñ nō ſeqꝛ rō. ¶ Ad 3m̄ rōnē pꝫ ſolo ex dictis. Naꝫ ꝙ aliqs in obſcuro exñs poſſit vidē ea que ſunt in lumine: hoc eſt: qꝛ lumē req̄riꝛ ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter colorē. ¶ Et ſi dicaꝛ rō formalis alicui⁹ obcti req̄riꝛ ꝓpter obm̄: ſꝫ lumē eſt rō formalis coloris. ḡ ⁊c̄. ¶ Dōm ꝙ dupl̄x eſt lumē: videlicet lumē extrinſecū: ⁊ lumen intrinſecū qḋ includitur in colore. Lumen aūt extrinſecū nō eſt rō formalis coloris: de quo dubiū ꝓcedit: vnde ratio eſt nulla.

¶ Seqꝛ ī textu (Eſt aūt coloris ſuſceptiuū nō color ⁊c̄.)
¶ Hic incipit lectio 15ª eiuſdem libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt 9m̄ caplm̄ ṗſentis tractatus in quo Phus oſtēdēs q̄liter diaphanū ſe hēt ad colorē hēt q̄nque ↄnes. ¶ Quarum ṗª eſt ꝙ diaphanū eſt ſine colore. Hec ↄ pbaꝛ tali rōne Phi. Naꝫ illud qḋ eſt ſuſceptiuū alicui⁹ nō hēt illud: cuꝫ nihil ſuſcipiat qḋ hēt: ſed diaphanū eſt ſuſceptiuuꝫ coloris. vt ex ſupradictis pꝫ: ḡ diaphanuꝫ eſt ſine colore. ¶ Ex hac ↄne inferꝛ ṗmo ꝙ

diaphanū ſm ſe nō eſt viſibile:qa vnūqḋq3 eſt viſibile ſm colorē:ſ3 diaphanū nō h3 in ſe colorē:ḡ diaphanū ſ3 ſe nō eſt viſibile. ¶ Scḋo īferṫ φ diaphanū eſt actu tenebroſu3:qa diaphanū eſt aptū natū ſuſcipe colorē:ꝛ nō h3 in ſe colorē neq3 lumē:ḡ diaphanū eſt etiā tenebroſū. ¶ Scḋa ꝯ.Aliq̄ ſūt viſibilia q̄ nō ſolū videnṫ in lumie: ſed etiā in tenebris. Hec ꝯ p3 ad ſenſu3. Nā q̄dā ſūt aialia ꝛ alia q̄dā entia(quoꝝ nō eſt vnū nomē cōe)que videnṫ in tenebris ignita:ꝛ in nocte lucētia:vt ſunt capita quorūdā piſciū ꝛ ſquāme:ꝛ oculi q̄rūdā alaliū q̄ videnṫ de nocte.ḡ aliq̄ ſūt viſibilia q̄ videnṫ ī tenebris. ¶ S3 ꝯſiderādū eſt φ talia viſibilia videnṫ in lumie ꝛ in tenebris:ſed in lumie videnṫ vt colorata:ꝛ in tenebris vt lucētia.Cui⁹ rō eſt:qa in coꝝ cōpōne hn̄t aliqḋ lucis lquātū lucidū ignis ꝛ diaphanū aeris ꝛ aque nō eſt in eis totaliter cōprehēſu3 p opacū terre.iō videnṫ in lumie ꝛ in tenebris.Et qa hn̄t modicū de luce:iō p p̄ſentiā maioris luminis talis lux offuſcaṫ.Jō in lumine ſiue in die nō videnṫ vt lucētia:ſ3 vt colorata:qa ēt talis lux nō pōt imutare diaphanū ſicˀ color:ideo talia videnṫ in tenebris vt lucētia:ꝛ nō colorata. ¶ Tertia ꝯ.Color non pōt videri ſine lumie.hec ꝯ pbaṫ duplr̄.Prio rōne. Nā hoc eſt de rōne coloris:φ ſit qḋ motiuū diaphanū ſm actū:ſ3 non pōt mouere diaphanū:niſi mediāte lumie:ḡ color nō eſt viſibilis ſine lumie.Scḋo pbaṫ a ſigno:qa ſi ponaṫ ſenſibile īmediate ſupra viſu3:nō pcipiṫ a viſu.nā ſenſibile poſitū ſupra ſenſu3 nō facit ſenſationē:ḡ ſignū ē φ color nō pōt videri ſine lumine. ¶ Quarta ꝯ. Si īter oculum vidētē ꝛ rē viſa3 eēt vacuū:nō fieret viſio. Hec ꝯclō pbaṫ tali rōne phi. Nā ad h̄ φ fiat viſio op3 φ organū viſus patiaṫ a viſibili:ſ3 nō pōt pati a viſibili niſi p aliqḋ mediū.ſi aūt eſſet vacuū nō eſſet mediū.ḡ ſi eſſet vacuū nō eſſet viſio.Ex q̄ p3 falſitas opīonis Democriti q opinatus fuit φ ſi īter rē viſa3 ꝛ oculū eēt vacuu3 φ poſſet aliq̄s quācūq3 rē puā videre p quācūq3 diſtātiā. ¶ Quīta ꝯclō.Aliq̄ ſūt viſibilia q̄ videnṫ in tenebris nō ſolu3 vt lucētia:ſ3 ēt vt colorata:ꝛ q̄ videnṫ in lumie nō ſolu3 vt colorata:ſ3 etiā vt lucētia.Hec ꝯclō pbaṫ etiā ad ſenſum.Nā ignis h3 tātū de lumie qḋ pōt facē oīno diaphanū ī actu.ḡ ignis videṫ vt qḋ coloratū.Et qa ignis nō h3 ita debile lumē qḋ ad p̄ntiā maioris lumīs obūbreṫ:iō videṫ ī lumie nō ſolū vt qḋ coloratū:ſ3 vt lucidū. ¶ Circa p̄dicta dubitaṫ vtrū color ſit ꝓpriū obm̄ viſus.Et videṫ p̄ φ nō.Nā ꝓpriā obm̄ alicui⁹ potentie pōt mouere potētiā:ſ3 nō pōt mouere p ſe viſu3:cū nō poſſit mouere viſu3 ſine lumine:vt ꝯceſſu3 eſt.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄.Nō pōt pcipi ab aliq̄ potētia qḋ nō ꝯtineaṫ ſub ſubiecto:ſed viſus pōt pcipe qḋ non eſt coloratū:vtputa tenebras ꝛ ſtellas. ergo ꝛc̄. ¶ Dicēdū breuiter φ color eſt obm̄ viſus comprehēdendo ſub colore lumē:qḋ eſt ꝓpriū formale eius: qḋ ſic p3:qa illud eſt obm̄ p ſe alicuius potētie:ſub cuius rōne formali cōprehendunṫ oīa que apta nata ſūt apprehēdi a tali potētia:ſ3 color eſt huiꝰ reſpectu viſus.ḡ ꝛc̄. ¶ Ad p̄mū dḋ3 φ lumē reqrïṫ pp mediū:vt ſupra dictū eſt:ꝛ nō pp colorē.vnde rō nō ſequiṫ. ¶ Ad ſcḋm dḋm φ viſus nō pcipit tenebras p ſe:ſed ſolū p accidens:ꝛ l3 ſtelle non habeant materiale coloris:tamen in eis eſt formale:ſcilicet lumen.

¶ Seqtur in textu(Nūc autē p̄mo de ſono ꝛ olfatu ꝛc̄.)
¶ Hec eſt lectio 16ᵃ eiuſdē libri:ꝛ in cōmēto ſcī Thome.

IStud eſt decimū caplz p̄ntis tractat⁹:in quo Phs determinādo de gn̄atione ſoni ponit q̄tuor ꝯclones. ¶ Quaꝝ p̄ᵃ ē. φ ſonus qn̄q3 eſt ī actu qn̄q3 in potētia. Hec ꝯclō pbaṫ tali rōne elicitiue ſm Phm. Jllḋ qḋ qn̄q3 eſt ꝛ qn̄q3 non eſt:aliqn̄ eſt in actu:aliqn̄ eſt in potētia:ſed ſon⁹ qn̄q3 eſt ꝛ qn̄q3 nō eſt:vt p3 de cāpana que qn̄q3 ſonat qn̄q3 nō.ḡ ſon⁹ qn̄q3 eſt in actu qn̄q3 in potētia. ¶ Cōtra hanc ꝯclonez arguiṫ. Jllud qḋ non eſt: nō eſt in actu:ſ3 ſonus nō eſt:ḡ ſon⁹ nō eſt in actu. Probatio minoris:qa qḋ ſit nō ē:ſ3 ſon⁹ ſolu3 h3 eē in fieri.ḡ ſon⁹ nō ē. ¶ P̄. Jllud qḋ eſt ſenſibile in actu h3 ꝓpriā3 ſpēz in re ſenſibili p quā actu pōt pcipi:ſ3 ſonus nō hēt ꝓpriā ſpēz in re ſonāte.ḡ nō eſt actu. ¶ Pro declaratione hoꝝ ꝯſiderādū eſt p̄ φ corpa ſonantia ſunt in q̄druplici drīa. Nā q̄dā ſūt ſm actū bn̄ ſonātia:vt cāpana dū actu pulſat:q̄dā vō ſūt bn̄ ſonātia ſ3 potētiā:vtputa de cāpana q̄ nō actu ſonat:ſ3 tn̄ h3 potētiā bn̄ ſonare. Alia ſunt que nō ſūt bn̄ ſonātia nec in actu nec in potētia:apta tn̄ nata eſſe ſonātia:vt p3 de lana ꝛ ſilib⁹. Alia ſūt q̄ nō ſūt apta nata bn̄ ſonare:nec ſonare aliquo mō vt aer. ¶ Cōſiderandū eſt ſcḋo φ aliqḋ dr̄ in actu duplr̄. Uno mō in actu pmanēte:ꝛ iſto mō color h3 eſſe in actu. Alio mō in eē ſucceſſiuo:ꝛ iſto mō ſon⁹ hēt eſſe in actu. ¶ Et p hoc p3 ſolō ad p̄ᵐ argᵐ qa illa auctoritas. Jllud qḋ ſit ꝛc̄.hēt itelligi de pmanētib⁹ ꝛ nō de ſucceſſiuis. Permanētia.n. dū ſiūt nō ſūt:ſucceſſiua vō dū ſiūt:ſunt:ꝛ dū facta ſunt: nō ſūt. ¶ Cōſiderādū eſt 3ᵒ φ aliqḋ dr̄ eſſe ſenſibile in actu duplr̄.Uno mō qa h3 ſpēz p quā ſentiṫ ex̄ mediū ꝛ ſenſu3.v3.in re exteriori:ꝛ iſto mō color odor ꝛ ſapor ſūt in actu ꝛ nō ſon⁹.Alio mō q2 hēt ſpēm p quā actu ſentiṫ in medio vel organo:ꝛ iſto mō ſonus dr̄ eē in actu. Non eſt eni aliq̄ ſpēs ſoni in cāpana ſonāte:formaṫ tn̄ ſpēs in aere ꝛ in organo auditus. ¶ Et p h̄ p3 ſolō ad ſcḋ3. ¶ 2ᵃ ꝯclō eſt.Tria reqrunṫ ad gn̄atiōnē ſoni.v3.pcutiēs:percuſſu3 ꝛ mediu3. Hec ꝯclō pbaṫ tali rōne q̄ eliciṫ ex dictis phi. Nā ſonus cauſaṫ ex fractione aeris q̄ fit ex vehemēti pcuſſione:ſ3 in oī pcuſſione reqriṫ pcutiēs ꝛ percuſſu3:ꝛ reqriṫ ēt tertio ictus pcutiētis q nō pōt fieri ſine motu locali:mot⁹ vō localis nō pōt fieri ſine medio:ḡ in gn̄atione ſoni reqriṫ pcutiēs percuſſum ꝛ mediū. Un̄ Phs dicit in lr̄a φ ſon⁹ eſt ſemp alicui⁹.i.pcutientis:ad aliqḋ.i.pcuſſu3:ꝛ in aliq̄.i.in medio. ¶ Pro hui⁹ ꝯnis declaratione eſt aduertēdū ſm Phm φ ad h̄ φ p̄dicta faciāt ſonū:p̄ſertī3 bonū q̄tuor ꝯditiones reqrunṫ. Quarū p̄ma eſt:φ talia corpa ſint dura.ſcḋa eſt φ ſint lenia.tertia eſt φ ſint ꝯcaua.q̄rta φ ſint velociṫ mota:ita φ motus pcutiētis p̄ueniat diuiſionē aeris. ¶ Cōtra p̄dictam ꝯclonē ſic arguiṫ.ꝛ p̄mo ꝯtra ſuppoſitū. Nā Phs nō determinat hic de gn̄atione coloris:ḡ nō hēt determinare hic de gn̄atione ſoni. ¶ P̄. Ad gn̄ationē ſoni requirunṫ mot⁹ localis:ꝛ ictus v̄berātis:ḡ nō ſufficiūt p̄dicta tria. ¶ Ad p̄ᵐ dḋm negādo ꝯn̄tiā:q2 nō eſt ſilis rō de ſono ꝛ colore ꝛ odore ꝛ ſapore. Nā color odor ꝛ ſapor ꝛ alie q̄litates tāgibiles(vt dicit hic doc.ſan.)hn̄t eē fixū ꝛ pmanēs in ſuo ſubto.Un̄ eſt alia rō illoꝝ ſenſibiliū ſm ſe:ꝛ ſm φ imutat ſenſu3.S3 ſon⁹ cū cauſeṫ a motu nō hēt fixū ꝛ qetū ī ſubto:ſ3 in q̄dā imutatiōe ꝯſiſtit. Jō cū Phs in h̄ libro itēdat determinare de ſenſibilibus ſm φ hn̄t imutare ſenſu3:ſil̄ ꝛ ſemel determinat de imutatione ſoni ꝛ gn̄atiōe ei⁹. ¶ Ad 2ᵐ dḋm φ ictus pcutiētis ꝛ mot⁹ localis cōprehēdunṫ ſub pcutiēte ꝛ pcuſſo ꝯcomitatiue. ¶ Tertia ꝯ.Aer ē ꝓpriū mediū ſoni:aq̄ vō min⁹ ꝓpriū. Hec ꝯclō pbaṫ tali rōne. Jllud eſt ꝓpriū mediū ſoni qḋ facilr̄ rareſit ꝛ ꝯdēſaṫ:ꝛ p qḋ ſonus facilr̄ pōt diffūdere ſuas ſpēs ad organū audit⁹:ſ3 aer eſt hꝰ.ḡ ꝛc̄. ¶ Ex hac ꝯclone ſequiṫ φ aer nō eſt corpus ſonās:qa ſi eēt corpus ſonās nō ſuſciperet ſonū:cū intus exn̄s ꝓhibeat extraneu3. ¶ Cōtra hāc ꝯcluſionē ſic arguiṫ.Aeris ad ſonū nulla eſt reſiſtētia.ḡ ſi aer ſit ꝓpriū mediū:ſequiṫ φ ſonus fiat in

inſtanti. Nã rõ q̄re viſio fiat in iſtanti eſt: q2 aeris ad lumen nulla eſt reſiſtẽtia: cũ aer ſit diſpoſit⁹ vltima diſpoſitiõe ad ſuſceptionẽ luminis. Cõſequẽs eſt falſuꝫ. ğ ꝛc̃. ¶ p̃. Illud qḋ eſt ſubm alicui⁹ quãtitatis ſenſibilis nõ eſt mediũ ei⁹: ſed aer eſt ſubm ſoni: ğ aer nõ eſt mediuꝫ ſoni. ¶ p̃. Quãtitas ſenſibilis hẽt eſſe itentiõale in ſuo medio: ſed ſonus hẽt eẽ reale in aere: cũ nullibi hẽat eẽ niſi in aere: ğ ideꝫ vt ſupra. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ lꝫ aeris ad ſonũ nulla ſit reſiſtẽtia: q2 tñ ſonus nõ põt fieri ſine motu locali: iõ nõ opꝫ ꝙ ſonus fiat in iſtanti: q2 ꝯdictioneꝫ iplicat motũ localẽ eẽ in iſtanti. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ ſonus eſt in aere ꝓpinquo corpori ſonãti ſubiectiue: in aere vo magis diſtãti eſt tanq̃ in medio in quo hẽt eẽ itẽtionale. ¶ Et per h pꝫ ſolo ad 3ᵐ. ¶ Quarta ꝯ. In oĩ ſonatione fit repercuſſio ſoni a corpore oppoſito corpori ſonãti. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne. In oĩ illuminatione fit rep̱cuſſio luminis: ğ a fortiori in omni ſonatione fit rep̱cuſſio ſoni. ¶ Sed ſi arguat̃ ꝯ hãc ꝯnẽ. Si in oĩ ſonatione eẽt rep̱cuſſio ſoni: ſequeret̃ ꝙ in oĩ ſonatiõe cãret̃ ſon⁹ echon. Cõſequẽs eſt falſuꝫ: ꝛ ꝯ oẽm exp̱ientiã. ğ ꝛc̃. ¶ Dõm ꝙ in oĩ reuerberatiõe ſoni cãtur ſonus echon: ſꝫ talis ſon⁹ nõ ſemp̱ eſt manifeſt⁹. Opꝫ enĩ ad h ꝙ fiat manifeſtus (vt dicit hic doctor ſanct⁹) ꝙ rep̱cuſſio ſoni fiat ad corpus ꝯcauũ in quo natus eſt multiplicari ſonus. Si autẽ fiat talis reuerberatio ad alia corpora que nõ ſunt apta nata multiplicare ſonũ: fiet q̄dẽ ſonus echon: ſed nõ manifeſtus. ¶ Pro ampliori declaratiõe hui⁹ ſoni echon: ꝯſiderãdũ eſt ſm doctorẽ ſanctuꝫ: ꝙ cũ gñatio ſoni ſeq̄tur motũ aeris: ſic ꝯtingit de imutatione aeris apud generationem ſoni: ſicut de immutatione aque: cum aliq̄d in aq̄ ꝓijcit̃. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ fiũt quedã regyrationes in circuitu aque p̱cuſſe que circa locũ p̱cuſſiõis ſunt parue ꝛ mot⁹ eſt fortis. Ubi aũt ſũt maiores regyrationes eſt mot⁹ debilior. Tandẽ mot⁹ totaĺr deficit ꝛ regyrationes ceſſant. Si aũt anteq̃ mot⁹ ceſſet regyrationes ille aliqḋ obſtaculũ iuenirẽt: fit mot⁹ ꝛ regyratio ĩ ꝯtriũ: ꝛ tãto vehemẽti⁹ quãto ꝓpinqui⁹ fuerint p̄me p̱cuſſiõi. Pariformiter itelligẽdũ eſt ꝙ ad p̱cuſſionẽ corpoꝝ ſonãtiũ aer in quodã gyro mouet̃: ꝛ ſonus diffundit̃ circulariter. Et in ꝓpinquo ille gyrationes ſũt minores: ꝛ motus eſt fortior. In remoto aũt gyratiões ſunt maiores: ꝛ mot⁹ eſt debilior: ꝛ ſonus obſcurior audit̃. tãdẽ aũt deficit totũ. Si aũt anteq̃ deficiãt hꝯ gyratiões: fiat reuerberatio aeris ſic moti ꝛ ſonũ deferẽtis ad aliqḋ corpus: ille regyrationes reuertunt̃ in ꝯtrariũ: ꝛ auditur ſonus quaſi ex aduerſo qui dicitur echon ꝛc̃.

¶ Sequit̃ in textu (Uacuũ aũt recte dicimus ꝓpriũ audiendi ꝛc̃.) Hec eſt lectio 17ᵃ eiuſdẽ libri: ꝛ in cõmento ſancti Thome.

Iſtud eſt iiᵐ capl̄m preſentis ſecũdi tractatus in quo Phus determinãs de imutatione audit⁹ a ſono. ponit tres cõditiones que requirunt̃ ad h ꝙ auditus poſſit imutari a ſono. Quarũ pᵃ eſt ꝙ ibi ſit vnitas ꝛ ꝯtinuitas aeris ꝛ ꝯtinuus mot⁹ ab aliq̄ corpore ſolido ꝛ firmo. Scḋa cõditio eſt ꝙ in organo ſit aer intraneus incluſus in q̄dã pellicula. Tertia ꝯditio eſt ꝙ talis aer ſit imobilis. ¶ Ex his ꝯditiõib⁹ eliciunt̃ tria ipedimẽta ex oppoſito per que ipedit̃ talis imutatio. Primũ eſt qñ ille aer in organo corrũpit̃. Scḋm eſt qñ illa pellicula circundãs illũ aerẽ corrumpit̃ vel ledit̃. Tertium eſt qñ talis aer eſt mobilis. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ſm Phum in lr̃a ꝙ due ſunt differẽtie ſoni: videlꝫ graue ꝛ acutũ. Sonus. n. acutus eſt qui in pauco tẽpore multum mouet auditũ: ſed ſonus grauis eſt qui in multo tẽpore parũ mouet auditũ. ¶ Et ſi dicat̃. eſt aliq̄s ſonus moderatus ꝛ circũflexus: ğ p̄dicte differẽtie nõ bene aſſignantur. ¶ Dõm ꝙ ſonus circũflexus ꝛ ſonus moderat⁹ ꝯtinent̃ ſub p̄dictis: ſicut mediꝫ colores ſub extremis: q2 p̱ticipant aliq̄d de ſono acuto: ꝛ de ſono graui: vt pꝫ in muſica Boetij. ¶ Si dicat̃ vlteri⁹: ſonus acut⁹ ꝛ ſonus grauis ſunt ſpecies ſoni: ğ acutũ ꝛ graue nõ ſunt differentie eius. Dicẽdũ ꝙ graue ꝛ acutum pñt accipi dupĺr. Uno mõ formaliter ſic ſunt differẽtie ſoni. Alio mõ mãliter pro ipſo ſono qui eſt acutus vel pro illo ſono qui eſt grauis: ſic ſunt ſpecies ſoni. ¶ Cõſiderãdũ vlteri⁹ ꝙ acutũ ꝛ graue nõ ſunt idẽ qḋ tardũ ꝛ velox: q2 ſonus nõ eſt idẽ qḋ mot⁹: ğ differẽtie ſoni nõ ſunt eedẽ cũ differẽtijs motus: ſꝫ acutũ ꝛ graue ſunt differẽtie ſoni: vt ex dictis pꝫ: ꝛ tardũ ꝛ velox ſunt differẽtie mot⁹. ğ ꝛc̃. Uerũtñ q2 ſonus cãtur a motu: iõ acutũ ꝛ graue in ſono cãnt̃ a velocitate ꝛ tarditate mot⁹. ¶ Circa p̄dicta dubitat̃ p̄mo vtꝝ tam p̱cutiẽs q̃ p̱cuſſuꝫ ſint cã actiua ſoni: ꝛ videt̃ ꝙ nõ. Nã illud qḋ eſt cã actiua nõ eſt cã paſſiua reſpectu eiuſdẽ: ſed corp⁹ percuſſuꝫ eſt cã paſſiua: ğ nõ videt̃ ꝙ ſit cã actiua ſoni. ¶ In ꝯtriũ arguit̃ per Phm in lr̃a. ¶ Dõm ꝙ tam p̱cutiẽs q̃ p̱cuſſuꝫ eſt cã actiua ſoni: cui⁹ rõ Phi eſt: q2 ſonus gñat̃ ex fractione aeris: ſed corp⁹ p̱cutiens eſt cã actiua hui⁹ fractionis. ğ corp⁹ p̱cutiẽs ꝯcurrit actiue ad gñõnẽ ſoni. Et q2 ad talẽ fractionẽ aeris req̄rit̃ ꝙ corp⁹ p̱cuſſum ſit durũ ꝛ firmũ: iõ facit illũ aerẽ reſilire: ad quã reſilitionẽ corp⁹ p̱cuſſuꝫ ꝯcurrit actiue: iõ corp⁹ p̱cuſſum actiue ad gñõnẽ ſoni ꝯcurrit. ¶ Ad rõnẽ dubij dõm ꝙ lꝫ corp⁹ p̱cuſſum paſſiue ꝯcurrat ad fractionem aeris: actiue tñ ꝯcurrit ad p̄dictã reſilitioneꝫ que ad generationẽ ſoni ꝯcurrit. ¶ Dubitat̃ 2° vtrũ ſonus ſit ꝓpriũ obm auditus: ꝛ videt̃ ꝙ nõ. Nã nullũ ſenſibile cõmune: eſt ꝓpriũ obm alicui⁹ ſenſus: ſed ſonus eſt ſenſibile cõmune. ğ ꝛc̃. Probatio minoris: q2 mot⁹ eſt ſenſibile cõmune: ſed ſonus nõ eſt niſi q̄dã mot⁹ aeris: vt hic ꝯcedit Phus. ğ ſonus eſt ſenſibile cõmune. ¶ p̃. Illud qḋ imutat auditũ eſt obm auditus: ſed corp⁹ p̱cutiens ſiue ſonans imutat auditũ: ğ corp⁹ percutiens ſiue ſonans eſt obm auditus: ꝛ per ꝯñs nõ ſonus: cũ tñ vnius potẽtie ſit vnũ obm. ¶ Dõm ꝙ ſonus eſt ꝓpriũ ꝛ per ſe obm auditus. Qḋ ſic pꝫ. Nã illud eſt ꝓpriũ ꝛ per ſe obm alicuius potentie ſub cuius rõne formali oĩa ſenſitiua illius potẽtie apprehendunt̃ ab illa potẽtia: ſed ſonus eſt hꝯ. ğ ꝛc̃. ¶ Ad pᵐ rõnẽ dubij dicẽdũ ꝙ ſonus nõ eſt motus eẽntialiter ſꝫ effectiue ſolũ: q2 cãtur a motu ꝛ ꝯſequit̃ ipm. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ corpus ſonans imutat per accidẽs auditum ꝛ nõ per ſe: vnde ratio nulla.

¶ Sequit̃ in textu (Uox aũt eſt ſonus quidã aïati ꝛc̃.) ¶ Hic incipit lectio 18ᵃ eiuſdem libri: ꝛ in cõmento ſancti Thome.

Iſtud eſt ioᵐ capl̄m p̄dicti tractatus in quo Phus determinãdo de q̄daꝫ ſpecie ſoni: videlicet de voce: ponit vnã ꝯnẽ: videlicet ꝙ vox eſt repercuſſio aeris reſpirati ab aïa ſm imaginationẽ que eſt in his partibus ad arteriã vocalẽ. Hec ꝯcluſio ꝓbat̃ quãtũ ad ſingulas partes. Et p̄mo ꝙ vox ſit reuerberatio aeris. Nã oĩs ſonus eſt reuerberatio aeris. i. ex reuerberatione aeris cãtur: ſed oĩs vox eſt ſonus. ğ oĩs vox eſt ex reuerberatiõe aeris. Qꝫ aũt vox ſit reuerberatio aeris reſpirati: ꝓbat Phus duob⁹ ſignis. Quoꝝ pᵐ eſt. Nã nõ põt formare vocẽ niſi aſpirãdo vĺ reſpirãdo niſi retineat aerẽ: ğ ſignũ eſt ꝙ vox eſt reuerberatio aeris reſpirati. Secũ

dux ſignū eſt:q2 aīalia nō reſpirātia nō pñt formare vocem.ḡ ⁊c̃. Qꝫ aūt vox ſit reuerberatio aeris reſpirati ab aīa ad arteriā vocalē pꝫ. Nā ſicut in ſono: ita in voce reperiſ corp⁹ ꝑcuſſum: ſed vocalis arteria videſ corp⁹ percuſſum in gnōne vocis.ḡ ⁊c̃. ¶ Ex hac ꝯne īferſ ꝙ inaīata nō poſſunt formare vocē. ¶ Inferſ z° ꝙ aīalia nō reſpirātia nō poſſunt formare vocē: ⁊ per ꝯñs piſces non pñt formare vocē. ¶ Inferſ z° ꝙ aīalia carētia ſanguine nō pñt ēt foꝛare vocē. ¶ Cōſiderādū eſt ſm pħm in lr̃a. Primo ꝙ aer reſpiratus eſt mediū vocis: cui⁹ reſpirationis organū eſt vocalis arteria que eſt quedā vena ꝓcedēs a pulmone ad guttur. ¶ Cōtra ꝓdictam ꝯnē ſic arguiſ breuiter. Reuerberatio eſt qdā mot⁹: ſꝫ vox nō eſt motus: ḡ vox nō eſt reuerberatio aeris. ¶ P̃. Si vox eſſet reuerberatio aeris ab aīa: ſequereſ ꝙ inſtrumēta muſicalia nō formarēt vocē: ꝯñs eſt falſum: ⁊ ꝯtra communē modum loquēdi.ḡ ⁊c̃. ¶ P̃. Reſpiratio eſt nālis aīali.ḡ ſi vox eſſet reuerberatio aeris reſpirati: ſequeretur ꝙ quelibet vox eſſet nālis ⁊ per ꝯñs ſignificatiua nāliter. ¶ Ad p^m dōm ꝙ dum dr̄ vox eſt reuerberatio aeris eſt ꝓdicatio cālis ⁊ nō eēntialis. ¶ Ad z^m dōm ꝙ inſtrumēta muſicalia ⁊ alia inaīata dicunſ formare vocē ſimilitudinarie. tū p° ꝓpter ꝯtinuitatē ſoni. tū z° ꝓpter ꝯſonātiā. tū z° ꝓpter itereptionē: nō tñ dnr formare vocem ꝓprie. ¶ Ad z^m dōm ꝙ lꝫ formare vocē in cōmuni ſit nāle aīali: ꝯditionibus ꝓdictis reſeruatis: tñ formare hanc vel illā vocē nō eſt nāle aīali: vnde nō opꝫ ꝙ quelibet vox ſit naturalis animali.

¶ Sequitur in textu (De odore aūt ⁊ olfatu minus bene determinabile ⁊c̃.) Hec eſt lectio 19° eiuſdem libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 13^m capl̃m hui⁹ tractat⁹ in quo Phūs determinās de obiecto olfatus. ſ. de odore. ponit duas ꝯnes. ¶ Quarum ꝓma eſt ꝙ nos habemus peiorē olfatū ceteris aīalib⁹. Hec ꝯcluſio ꝓbaſ tali rōne Phi. Nā iſtrumentū ſenſus debet eſſe ꝓportionatū ſenſibili ſuo: ſed ſenſibile olfatus. ſ. odor cāuſ ex calido ⁊ ſicco: ḡ inſtrumentū ſiue organū olfatus debet eſſe cōpoſitū ex talib⁹. ſ. ex calido ⁊ ſicco: ſed cerebrū noſtrū in quo cōſiſtit inſtrumētū olfatus parū hēt de calido ⁊ ſicco: ⁊ ſuperabundat in humido ⁊ frigido: cū īter cetera aīalia habeamus maius cerebrū: ḡ īter cetera aīalia pro maiori parte hēmus peiorē olfatū. ¶ Ex quo īferſ ſm Pħm ꝙ difficile eſt determinare de odorabili ⁊ ſpēbus eius. Et ſi arguiſ. Homo eſt ꝑfectiſſimū aīaliū: ḡ hēt perfectiſſimas operationes: ⁊ per ꝯñs ꝑfectiſſima inſtrumēta. Dōm ꝙ lꝫ homo abſolute ⁊ ſimpliciter loquēdo ſit ꝑfectiſſimū aīaliū: nō tñ eſt incōueniēs ꝙ aliqđ aīal ſit ꝑfectius homine quātū ad aliqđ: ſicut quātū ad fortitudinē leo precellit: ⁊ linx quātū ad viſum: ſic de alijs. ¶ Scḋa ꝯcluſio eſt ꝙ ſpecies ⁊ differētie odoris nobis ignote ſunt: ſed fiunt nobis note per cōparationē ad differētias saporis. Hec ꝯcluſio ꝓbaſ tali rōne. Quādocūꝗ aliq̄ duo habēt ꝓportionē adinuicē: ⁊ vnū eſt notius altero: illud qđ eſt minus notū hēt cognoſci ⁊ notificari per illud qđ eſt notius. Sed ſpecies odoris ⁊ saporis ꝓportionē habēt adinuicē (cū olfatus ꝓportionem hēat ad guſtū) ⁊ ſpēs ſaporis ſint nobis magis manifeſte: ḡ relinquitur ꝙ ſpēs odoris nobis īnoteſcāt per ſpēs ſaporis. Qꝫ aūt ſpēs ſaporis ſint nobis magis manifeſte pꝫ: q2 nos hēmus guſtum certiorē ceteris aīalib⁹: q2 guſtus eſt qdā tactus: tactū aūt habemus ceteris aīalib⁹ perfectiorē: ḡ ſpēs odoris ſumunſ a ſpēb⁹ ſaporis. ¶ Ex quo ſequiſ ꝙ homo eſt prudentiſſimū aīal: q2 ex ſenſu tactus accipimus ꝙ aliqui ſint ingenioſi vel nō ingenioſi: nō aūt ſm alium ſenſum. Unde illi qui ſunt duri carne: carēt ingenio bono: ⁊ ſunt inepti ad ſcientias. Illi v̄o qui ſunt molles carne ingenioſi ſunt ⁊ apti mēte ad ſciētias ⁊ ad virtutes. Qꝫ aūt illi qui habēt bonū tactū hēant per ſe bonitatem mētis: pꝫ dupl̃r: tum p°: q2 tactus eſt fundamētū aliorū ſenſuum: tū z° q2 bonitas tactus ſequiſ bonitatē cōplexionis. ¶ Et ſi arguiſ. Sēſus viſus ſpiritualior ē: ⁊ plures rerū differētias demōſtrat: vt pꝫ in ꝓhemio metaph. ḡ ſenſus viſus magis denotat bonitatē mētis ⁊ ingenij ꝙ̄ ſenſus tact⁹. ¶ P̃. Si homo haberet certiſſimū tactū inter cetera aīalia: ſequereſ ꝙ ſpēs odoris deberēt ſumi a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ ⁊ nō a ſpēbus ſaporis. ꝯñs eſt ꝯtra Pħm hic.ḡ ⁊c̃. ¶ P̃. Uulgo dr̄ ꝙ aranea ꝓcellit hoīem tactu: vt pꝫ per quēdā metriſtā qui ſic ait. Uultur odoratu: linx viſu: ſimia guſtu. Nos aper auditu: ꝓcellit aranea tactu. Ergo ſequiſ ꝙ homo ceteris aīalib⁹ nō hēat certiſſimū tactū. ¶ Ad p^m dōm ꝙ viſus per accidēs pōt ꝯcurrere ad bonitatē ⁊ nobilitatē mentis: per ſe tñ ſenſus tact⁹ valet ad ꝓbationem nobilitatis ipſius mētis. ¶ Ad z^m dōm ꝙ ſapor ⁊ odor cānſ per cōmixtionē aliquarū ꝓmarū q̄litatū ſenſibiliū. Qualitates v̄o tāgibiles ſunt ſimplices ⁊ nō cōmixte: vt hic dicit doc. ſan. iō ſpecies odoris magis ſumunſ a ſpēb⁹ ſaporis ꝙ̄ a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹. ¶ Ad z^m dōm negādo aſſumptū: q2 predicta metra de directo repugnāt dictis Phi ⁊ v̄itati. ¶ Pro maiori declaratione ꝯſiderādum eſt ſm Pħm in lr̃a ꝙ ſpēs odoris ſiue differētie ſunt dulce ⁊ amarū: que qdē in vno ⁊ eodē aliqñ ꝯueniūt cū differētijs ſaporis: ⁊ aliquādo differūt. Nā aliqñ ꝯtigit ꝙ vbi eſt odor dulcis: ibi eſt ſapor dulcis: ⁊ vbi eſt odor amarus: ibi eſt ſapor amarus. Aliqñ v̄o ꝯtigit ꝙ vbi eſt odor dulcis: ibi eſt ſapor amarus: ⁊ vbi eſt ſapor dulcis: ibi eſt odor amarus. Cui⁹ rō eſt: q2 odor ꝯſiſtit in calido ⁊ ſicco temperato: ſapor v̄o ꝯſiſtit in humido aqueo debite digeſto: vbi ḡ illa duo ſimul reperiunſ: ibi reperiſ odor eiuſdē q̄litatis cū ſapore. ſi v̄o reperiaſ vnū ⁊ nō reliquū: ibi erit differētia in q̄litate vtriuſꝗ. ¶ Circa ꝓdicta dubitaſ vtrū odor ſit ꝓpriū obm olfat⁹: ⁊ arguiſ ꝙ nō: q2 illud eſt ꝓpriū obm qđ eſt adeq̄tū alicui potētie: ſed odor non eſt obm adeq̄tū olfatui.ḡ ⁊c̃. Probatio minoris: q2 nō odorabilia pñt ꝑcipi ab olfatu: vt cōcedit hic Phūs. ¶ P̃. Odor eſt ꝑceptibilis a guſtu: ḡ nō eſt ꝓpriū obm olfat⁹. ¶ Ad dubiū dōm ꝙ odor eſt ꝓpriū ⁊ adeq̄tū obm olfatus: qđ ꝓbaſ illa rōne qua ꝓbatū eſt ſuperius de colore reſpectu viſus: ⁊ de ſono reſpectu auditus. ¶ Ad ꝓmā rōnē dubij dōm ꝙ nō odorabilia percipiunſ ab olfatu: nō per ſe ſed per accidēs. Et ſimiliter dōm eſt ad z^m.

¶ Sequitur in textu (Eſt aūt ⁊ olfatus per mediū vt aerem ⁊ aquā ⁊c̃.) Hec eſt lectio 20° eiuſdē libri: ⁊ in commento ſancti Thome.

Istud eſt 14^m capl̃m huius tractat⁹: in quo Phūs determinans de imutatiōe olfatus ab odore ponit tres ꝯnes. ¶ Quarum p^a eſt ꝙ aer ⁊ aq̄ ſunt mediū odoris. Probaſ q2 ſpēs odoris diffunduntſ per aerē ⁊ aquā.ḡ ⁊c̃. Añs pꝫ per ſenſum. Nā vultures per magnū ſpatiū veniūt ad cadauera mortuorū: qđ nō facerēt niſi ſpēs odoris diffunderenſ per aerem: ⁊ aquatica: vt piſces odores ſentiūt: vt pꝫ ad ſenſum. ¶ Scḋa ꝯ eſt. Idē ſenſus olfatus ſm ſpēm eſt in oīb⁹ aīalib⁹ tam rōnalib⁹ ꝙ̄ irrationalib⁹. Hec ꝯcluſio ꝓbaſ duab⁹ rōnibus Phi: quarū p^a eſt. Nā ſenſus diſtinguunſ penes ſenſibilia: ſed olfatus

in oīb⁹

in oĩb⁹ aĩalib⁹ ordinanť ad idē ſenſibile: videlʒ ad odorē. ğ rc̄. ¶ ꝓ. Ille ſenſus eſt vn⁹ cuius ſunt eadeʒ corruptiua: ſed tā olfatus hoĩs q̄ alioꝝ aĩaliuʒ corrūpunť ꝑꝑ excellētiā odoris. ğ idē vt ſupra. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguitur tali rōne phī. Aliqua ſunt aĩalia que odorāt reſpirando: aliqua vō odorāt nō reſpirādo: ğ videť ꝙ nō eſt ideʒ olfatus in omnibus animalibus. ¶ Dicendū ꝙ eſt ideʒ olfatus ſm̄ eſſentiā: ſed eſt diuerſus modus odorādi qui ꝓuenit ex diuerſa diſpōne organi. Nā organū olfatus in hoĩe differt ab organis alioꝝ aĩaliū. Nā organū odorat⁹ in hoĩe eſt cū cooperculo: in alijs vō aĩalib⁹ nō reſpirātibus eſt ſine cooperculo. ¶ Ex quo iſert ꝓhs ꝙ reſpirantia nō odorāt in aquis. ¶ Tertia ꝯclō eſt: ꝙ organū olfatus eſſe in potētia ad odorē ⁊ ſiccitatē. Cui⁹ rō eſt: qa ſicͭ ſe hʒ organū viſus ad colorē ⁊ lumē: ita ſe hēt organū olfatus ad odorē ⁊ ſiccitatē: cū odor fundeť in ſicco ſicut ſapor in humido: ſed organū viſus eſt in potētia ad colorē ⁊ lumē: ergo organū olfatus debet eſſe in potētia ad odorē ⁊ ſiccū. ¶ Circa ꝑdicta dubitať vtrū odor tranſfūdat ſuas ſpēs in aere realr̄ vel intentionalr̄. Et videť ꝙ realr̄. Nā poma odorem emittētia deſiccanť: qđ nō fieret: niſi eſſet realis euaporatio: ergo odor realr̄ trāſfundiť in medio. ¶ ꝓ. In omni euaporatiōe eſt fumalis euaporatio: ſed talis hēt eſſe reale in medio: ergo idē vt ſupra. ¶ ꝓ. Beſtie ſylueſtres dū volūt qeſcere in aliquo loco faciūt magnū ſaltū ne canes ipſas ꝑcipiāt ꝑ odorē: ſed hoc non eſſet niſi odor realr̄ eſſet in medio. ğ rc̄. ¶ Dōm ꝙ odor tranſfundiť realiter in medio quātū ad aliquā partē: nō tñ quātū ad totū mediū. Prima ꝑs illius pʒ ꝑ argumenta iā facta. Scđa pars ꝓbať: qa ferť ꝙ vultures per quingenta miliaria ⁊ ampli⁹ ad cadauera mortuoꝝ veniunt ꝓpter odorē: ſed impoſſe eſt ꝙ talis odor per tantuʒ ſpatiū poſſit diffundi realr̄: cū vniuſcuiuſq; rei ſit determinatus terminus rarefactionis vel euaporationis. ¶ Ad argumenta omnia dubij patet ſolutio ex dictis.

¶ Sequiť in textu (Guſtabile aūt rc̄.) Hec eſt lectio vigeſimaprima eiuſdē libri: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt quintūdecimuʒ caplm̄ ꝑſentis tractatus in quo ꝓhs ďterminās de guſtu ponit q̄tuor ꝯcłones. ¶ Quarū pria eſt ꝙ guſtus percipit ſuū obm̄: ſcilʒ ſaporem per mediū intraneū. Hec ꝯclō ꝓbať tali rōne. Nā tactus ꝑcipit ſuū obiectū per mediuʒ intraneū: ſʒ guſtus eſt qdā tactus: ⁊ guſtabile eſt qđdā tāgibile: ergo ſequiť ꝙ guſtus percipit ſuū obiectū ꝑ mediū intraneū. ¶ Pro cui⁹ declaratione ꝯſiderādū eſt ſm̄ doc. ſan. ꝙ duplex eſt mediū ſenſus. Quoddā eſt mediū itraneū qđ dr̄ pars aĩalis de ꝯſtitutione eius exiſtēs: vtputa caro. Aliđ eſt mediū extraneū: qđ. ſ. nō eſt pars aĩalis: vtputa aer vł aqua. Guſtus ğ ⁊ tactus ꝑcipiunt ſua obiecta per mediū intraneū. Alij vō ſenſus ꝑ mediū extraneum: vt ex ſupra dictis pʒ. ¶ Cōtra ꝑdicta ſic ꝓmo arguiť. Si guſtus eēt quidā tactus. ſequereť ꝙ nō eēnt niſi q̄tuor ſenſus exteriores: ꝯñs eſt ꝯtra oēm doctrinam phoꝝ. ergo rc̄. ¶ ꝓ. Aliqs in aq̄ exñs ꝑcipit saporē alicuius corꝑis diſtantis: ergo videť ꝙ guſtus nō ſemꝑ ꝑcipiat ſuū obm̄ ꝑ mediū intraneū. ¶ Ad ꝓm̄ dōʒ ꝙ guſtū eſſe tactū pōt itelligi dupliciter. Uno mō quātū ad eſſentiā ſenſuū. Alio mō quātū ad modū ſentiēdi. Guſtus ğ diciť tactus ſcđo mō: non aūt ꝓmo modo. Qđ patet tali rōne doctoris ſancti. Nā ita ſe hēt guſtus ad tactū: ſicͭ ſe hʒ obm̄ guſtus. ſ. ſapor ad obm̄ tact⁹. ſ. ad q̄tuor q̄litates tāgibiles: ſed manifeſtuʒ eſt ꝙ ſapor nō eſt eēntialr̄ q̄litas aliq̄ de q̄litatib⁹ tangibilib⁹: ergo eēntialr̄ guſt⁹ nō eſt qdā tactus. ¶ Ad ſcđm dōm ꝙ aliqs exñs in aq̄ nō ꝑcipit saporē corꝑis diſtātis vt diſtās eſt ſm̄ ꝙ dicit hic doctor ſanct⁹: ſʒ ꝑcipit saporē corꝑis diſtās ſm̄ ꝙ admixtū eſt cū aqua. ¶ Scđa ꝯ. Guſtabile nō pōt ꝑcipi a guſtu ſine humiditate. Hec cōcluſio ꝓbať tali rōne. Sicut ſe hʒ color ad lumē ꝑ reſpectū ad viſuʒ: ita ſe hʒ ſapor ad humidū ꝑ reſpectū ad guſtū: ſʒ color nō pōt ꝑcipi a viſu ſine lumie. ğ ſapor nō pōt ꝑcipi a guſtu ſine humiditate. ¶ Ex q̄ iferť ꝙ guſtabile dʒ eſſe vel actu humidū vł aptū natū hūiditatē ſuſcipe. ¶ 3ª ꝯ. Guſt⁹ nō ſolū ꝑcipit guſtabile: ſʒ ēt nō guſtabile. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne. Nā ſicͭ ſe hʒ viſus ad viſibile ⁊ nō viſibile: ita ſe hʒ guſt⁹ ad guſtabile ⁊ nō guſtabile: ſʒ māifeſtū eſt ꝙ viſus nō ſolū ꝑcipit viſibile: ſed etiā nō viſibile: vtputa tenebras. ğ rc̄. ¶ Pro cui⁹ declaratione ꝯſiderādū eſt ſʒ doc. ſan. ꝙ aliqđ dr̄ guſtabile triplr̄. Uno mō illđ dr̄ guſtabile qđ hʒ bonū guſtū. 2º mō dr̄ guſtabile qđ hʒ prauū guſtū. Tertio mō dr̄ guſtabile qđ hʒ paruū guſtū. Et ꝑ oppoᵐ aliqđ dr̄ nō guſtabile triplr̄. Uno mō qđ nō ē aptū natū aliquo mō imutare guſtū. Alio mō dr̄ nō guſtabile qđ nō pt̄ imutare guſtū niſi praue. Tertio mō dr̄ nō guſtabile qđ nō pōt imutare guſtū cū magna quātitate: lʒ hñ poſſet imutare cū modica. ¶ Cōſiderādū ē ſcđo ꝙ guſtū ꝑcipe nō guſtabile pōt itelligi duplr̄. Uno mō ꝑ ſe ⁊ poſitiue. Alio mō ꝑ accñs ⁊ ꝓuatiue. Prio mō guſt⁹ nō pōt ꝑcipe nō guſtabile: ſʒ hñ ſcđo mō. ¶ Quarta ꝯclō. Inſtrm̄ ſiue organū guſtus nō eſt hūidū actu ſʒ ſeipm̄: nec eſt tale ꝙ nō poſſit fieri humidū. Hec ꝯ ꝓbatur tali rōe. Nā ſicͭ ſe hʒ organū viſus ad lumē: ita ſe hʒ organū guſtus ad humidū: ſʒ organū viſus nō hʒ in ſe lumen iquātū hʒ: nec eſt ſuſceptiuū coloris. ğ rc̄. Ideʒ pʒ a ſigno. Nā ligua exñs ſicca aut valde humida nō pōt ſentire. ğ ſignū ē ꝙ organū guſtus qđ eſt in ligua nō eſt actu hūidū. ¶ Circa ꝑdicta ꝓ dubitať de ſpēb⁹ saporis. Dōm ꝙ ſeptē ſpēs saporis ſuꝑius enumeranť q̄ ꝯtineť in his vſib⁹. Dulcis ⁊ auſterus ſalſus quoq; piguis amar⁹: Ponticus acutus: ſpēs ſūt iſte saporis. Quaꝝ ſpecierū ſic pōt formari ſufficiētia. Nā tales ſpecies aut rōnē hñt extremoꝝ aut rōnē medij. Si ꝓmū: ſic ſunt dulce ⁊ amarum. Si ſcđʒ: h̄ eſt duplr̄. vł hñt rōnē medij ꝑ ꝑticipationeʒ. vł ꝑ eq̄diſtātiā. Si ſcđʒ: ſic eſt acutū. Si ꝓmuʒ: ⁊ hoc eſt duplr̄. vel tale mediū mediat īter dulce ⁊ acutū: vel īter amaꝝ ⁊ acutū. Si ꝓmū: hoc eſt duplr̄: vel magis accedit ad dulce: ſic eſt pingue: vł magis accedit ad acutū: ſic eſt auſterū. Si ſcđʒ: hoc eſt duplr̄: vel magis etiā accedit ad acutū: ſic eſt ſalſuʒ: vel magis accedit ad amaꝝ: ſic eſt pōticū: de qb⁹ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato latius diſputatuʒ eſt. ¶ Dubitať ſcđo vtrū ſapor ſit ꝓpriū obm̄ guſtus. Et vr̄ ꝙ nō. Nā illđ qđ eſt iferi⁹ ad obm̄ alicui⁹ potētie: nō pōt eē obm̄ alterius potētie: ſʒ ſapor eſt qđdā iferi⁹ obiti ipſi⁹ tact⁹: cū oē guſtabile ſit tāgibile: ⁊ nō ecōuerſo. ergo videť ꝙ ſapor nō ſit obm̄ ipſi⁹ guſtus. ¶ ꝓ. Obm̄ ꝑ ſe ⁊ ꝓpriū alicui⁹ potētie nō ꝑcipiť ab alia poᵃ: cuʒ ſenſibile ꝓpriū dicať illud qđ ab vno ſenſu aptū natū eſt ꝑcipi: ſʒ ſapor ꝑcipiť a tactu: ğ rc̄. ¶ ꝓ. Illud qđ guſtuʒ imutat eſt obm̄ eius: ſed humor ſaliualis imutat guſtū. ğ eſt obʒ eius ⁊ nō ſapor. ¶ Dōm ꝙ ſapor formalr̄ ſumpt⁹. vʒ inquātū ſapor: eſt per ſe ⁊ ꝓpriū obm̄ ipſius guſtus. Quod poſſet ꝓbari eadē rōne qua ꝓbatū eſt ſupra de obiecto. ¶ Ad ꝓmū dōm ꝙ ſapor nō cōtinetur ſub q̄tuor q̄litatibus tāgibilibus ſicut inferius ſub ſuo ſuperiori: nec etiā guſtus cōtineť ſub tactu: ſicut inferius ſub ſuo ſuperiori eſſentialr̄ loquēdo: ſed ſolū quātū ad modū ſentiendi: vt ſupra dictū eſt. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ſapor ꝑ ſe ⁊ formalr̄ nō ꝑcipiť a tactu: ſed ſolū inquātū cauſať a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ humidū ſaliuale iſtrumētalr̄ cōcurrit ad guſtū nō obiectiue. vnde ratio ſequitur rc̄.

¶ Sequit̃ in textu (De eo aũt ⁊c̃.) Hic icipit lectio vigeſimaſcd͠a eiuſdẽ libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt 16ᵐ caplꝫ p̃ſentis tractatus in q̃ Phs ↄterminãdo de ſenſu tactus ⁊ de tãgibili: põit duas ↄclones per q̃s ſoluit duas dubitationes. ¶ Quaꝝ pᵃ eſt. Senſus tactꝰ nõ eſt vnꝰ formalr̃ ſꝫ plures. Hec ↄclo ꝓbat̃ tali rõne phi. Nã vnꝰ ſenſus eſt vniꝰ ↄrietatis ꝑ ſe ⁊ p̃mo: ſed ſenſus tactus non eſt tm̃ vniꝰ ↄrietatis ꝑ ſe p̃: cũ obm eius ſint q̃tuor q̃litates tãgibiles. ſ. calm frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ: ergo ſequit̃ ꝙ tactꝰ nõ eſt vnꝰ ſenſus formalr̃. ¶ Cõtra hãc ↄnẽ ſic arguit̃. Auditus nõ eſt ſolum vniꝰ ↄrietatis: nã eſt grauis ⁊ acuti: magnitudis ⁊ paruitatis: lenitatis ⁊ aſperitatis ⁊c̃. que ſũt diuerſa ↄria: ⁊ tñ auditꝰ eſt vnus ſenſus: lꝫ ſit diuerſarũ ↄrietatũ. ¶ P̃. Organũ tactus eſt vnũ qd̃ di ẽẽ q̃dã neruus ꝑ totũ corpus ꝑ modũ cuiuſdã retis ↄſiſtẽs in media ꝓportione q̃litatũ tãgibiliũ: g̃ tactꝰ eſt vnꝰ ſẽſus: cũ diuerſoꝝ ſenſibiliũ ſint diuerſa organa. ¶ P̃. Guſtus ẽ q̃dã tactꝰ: vt ſupra ↄceſſũ eſt: g̃ ſi tactꝰ nõ eẽt vnꝰ ſenſus formalr̃: ſequeret̃ ꝙ guſtꝰ nõ eẽt vnꝰ ſenſus formalr̃: ↄñs eſt falſũ: cũ guſtꝰ hẽat vnũ obm. i. ſaporẽ. ¶ P̃. Si tactꝰ nõ eẽt vnꝰ ſenſus formalr̃. ſeq̃ret̃ ꝙ nõ tm̃ eẽnt q̃nque ſenſus exteriores: ↄñs eſt falſuꝫ: ⁊ ↄ oẽm regulã phoꝝ. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Accñs multiplicat̃ ad multiplicationẽ ſuoꝝ ſubtoꝝ: ſed ſubm tactꝰ eſt vnuꝫ formalr̃. g̃ idẽ vt ſupra. ¶ Ad p̃mũ r̃ndet hic Phs negãdo ↄñtiã: q̃ diuerſe ↄrietates ſoni hñt aliqd̃ cõe ſubm: videlꝫ ſonũ: ſub cuius rõne formali hñt imutare ſenſuꝫ auditꝰ. Sed q̃tuor q̃litates tangibiles nõ hñt aliqd̃ cõe ſubꝫ: vñ rõ nõ eſt ſil̃is. ¶ Idẽ argᵐ ſoluit doctor ſanctus alia ſolone. Nã plẽs ↄrietates eẽ alicuiꝰ ſubi cõis ſiue generis põt itelligi duplr̃. Uno mõ ꝙ ſint plẽs ↄrietates ꝑ ſe ⁊ p̃mo: ⁊ ſic ipſiꝰ coloris aut ſoni nõ ſũt plẽs ↄrietates. Alio mõ ꝙ ſint plẽs ↄrietates ſecũdario ⁊ ꝑ accñs: vna tñ p̃mo ⁊ ꝑ ſe: ⁊ iſto mõ ipſius ſoni ſilr̃ ⁊ coloris pñt eſſe plures ↄrietates. Qñ aũt di ꝙ vnus ſenſus eſt vniꝰ ↄrietatis tm̃: itelligit̃ ꝑ ſe p̃mo. Mõ iter q̃tuor q̃litates tãgibiles ſũt diuerſe ↄrietates ꝑ ſe ⁊ p̃mo reſpectu tactus: iõ tactus nõ põt eſſe vnus ſenſus formalr̃. ¶ Sed ↄ p̃maꝫ ſolonẽ ſic arguit̃. Oium corpoꝝ eſt vnũ ſubm cõe. vꝫ corpus: ſed q̃tuor q̃litates tãgibiles ſunt accñtia corꝑalia. g̃ hñt vnũ ſubm cõe. ¶ Ad h̃ r̃ndet doc. ſan. in lr̃a ꝙ qualitatũ tãgibiliũ eſſe vnũ ſubm cõe: põt itelligi duplr̃. Uno mõ accipiẽdo ſubm pro gñe qd̃ ſe hꝫ ad dĩas diuidẽtes ſicut potẽtia ad actũ: ⁊ illo mõ nõ hñt illũ ſubꝫ cõe. Alio mõ accipiẽdo ſubm pro ſuba: q̃ eſt ſubm accidẽtiũ: ⁊ iſto modo dicte q̃litates hñt aliqd̃ cõe ſubm. ¶ Cõtra hanc ſolonẽ ſic arguit̃. Cõtraria oĩa ponunt̃ ſub aliquo gñe: vt pꝫ in p̃dicamẽtis ⁊ decimo metaphyſice. g̃ q̃litates tãgibiles que ↄriant̃ adiuicẽ ↄtinẽt̃ ſub aliquo gñe: ⁊ ſic hñt aliqd̃ cõe ſubm: accipiendo ſubm pro gñe. ¶ Dõm ꝙ lꝫ p̃dicte q̃litates hẽant aliqd̃ genꝰ remotũ: nõ tñ hñt vnũ genus ꝓpinquũ. Uel dicẽdũ ⁊ forſitan melius ꝙ lꝫ dicte q̃litates ↄtineant̃ ſub aliq̃ gñe logico: nõ tñ ↄtinent̃ ſub gñe ſubo: cũ nõ ↄueniãt in aliq̃ rõne formali imutatõis. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ organũ tactꝰ eſt vnũ mãlr̃: ⁊ tñ pl'a formalr̃. Cuiꝰ rõ ẽ: q̃ organũ tactꝰ cõſiſtit in media ꝓportione q̃litatũ tãgibiliũ vt dictũ ẽ in obiciẽdo: ſꝫ diuerſaruꝫ ↄrietatũ ſũt diuerſe medie ꝓportiones: cũ igit̃ iter q̃litates tãgibiles ſint diuerſe ↄrietates relinquit̃ ꝙ in organo tactus ſint diuerſe medie ꝓportiões: ⁊ ꝑ ↄñs illo mõ organũ nõ eſt vnũ formalr̃. ¶ Ad 3ᵐ dõm negãdo ſequelã: q̃ guſtus hẽt cõe obm formalr̃: qd̃ nõ ↄtigit in tactu: iõ rõ nõ ſeq̃t̃: p̃ſertiꝫ cũ guſtus nõ ſit tactꝰ eẽntialr̃: vt ſupra declaratũ eſt. ¶ Ad 4ᵐ dõm: ꝙ lꝫ ſint tm̃ q̃nque ſenſus exteriores in gñe: pñt tñ eẽ plẽs in ſpecie. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ accñtia mãlia multiplicant̃ ad mltiplicationẽ ſubtoꝝ: nõ aũt ſpecifice: vñ tactus eſt hñ vnꝰ ſenſus mãlr ⁊ ſubtiue: eſt tñ plẽs formalr ⁊ obiectiue. ¶ Scd͠a ↄ. Caro nõ eſt organũ tactꝰ. Hec ↄ ꝓbat̃ duplr̃. p̃mo. Sic ſe hꝫ aer ad viſũ: ita ſe hꝫ caro ad tactũ: ſed aer nõ eſt organũ viſus: g̃ caro nõ eſt organum tactus. ¶ P̃. In ligua ſũt duo ſenſus: videlꝫ guſtꝰ ⁊ tactꝰ: ad q̃ꝝ ſenſuũ actionẽ ↄcurrit caro. g̃ ſignũ ẽ ꝙ caro nõ eſt organũ tactꝰ: q̃ pari rõne eẽt organũ guſtus: ⁊ ſic guſtus ⁊ tactꝰ nõ eſſent plẽs ſenſus: cũ diuerſoꝝ ſenſuũ ſint diuerſa organa. ¶ Et ſi dicat̃. Sẽti ad tactũ carnis ſentimꝰ tãgibilia. g̃ vĩ ꝙ caro eſt organũ tactꝰ. ¶ Ad hoc r̃ndet Phs negãdo ↄñtiã: cuiꝰ rõ ẽ: q̃ ſi aliq̃ pellicula extẽderet̃ ſupra carnẽ ſtatiꝫ ad tactũ illiꝰ pellicule ſentiret̃ tãgibile: ⁊ tñ ꝓpter h̃ nõ eẽt dõm ꝙ talis pellicula eẽt organũ tactus. Uñ lꝫ ad tactũ carnis imediate ſentiatur tangibile: non ſequitur ꝙ caro ſit organum tactus.

¶ Sequitur in textu (Dubitabit autẽ ſi omne corpus ꝓfundum hẽt ⁊c̃.) Hec eſt lectio vigeſimatertia huius ſecũdi libri: ⁊ in commento ſancti Thome.

IStud eſt decimũſeptimuꝫ caplm huius ſcd͠i tractatus in quo Phs ↄterminãdo de medio extraneo ipſiꝰ tactꝰ ponit tres ↄclones. ¶ Quaꝝ p̃ma eſt. Inter tãgẽs ⁊ tactũ cadit mediũ extraneũ. Hec ↄclo ꝓbat̃ tali rõne. Nã illud tãgẽs aut eſt in aqua aut i aere. qd̃cũq; dicat̃: ſemꝑ iter tãgẽs ⁊ tactũ mediat humiditas aut aerea aut aquea: q̃ cũ ſit q̃litas nõ p̃t eẽ niſi i corꝑe ſubto: g̃ inter tãgẽs ⁊ tactũ cadit mediũ extneũ. vꝫ aut aer aut aq̃. Uerũtñ ꝙ aer mediet ẽ nobis magis imanifeſtũ ⁊ latẽs q̃ aq̃. Tũ p̃mo: q̃ ↄtinue ſumus in aere: iõ aer eſt mĩme ꝑceptibilis a nobis. Tũ ſcd͠o: q̃ aer eſt ſpũalior q̃ aqua. ¶ Cõtra p̃dictã ↄnẽ ſic arguit̃. Si iter tãgẽs ⁊ tactũ caderet mediũ: ſequeret̃ ꝙ in tãgibilibus eſſet ꝓcedere in iſinitũ: ↄñs eſt falſuꝫ. g̃ ⁊ añs. Patet ſequela: q̃ medium illd̃ tãgeret tactũ. Si g̃ iter tãgẽs ⁊ tactũ caderet mediũ: cũ ipſuꝫ mediũ etiã ſit tactũ: iter tãgẽs ⁊ ipſum mediuꝫ caderet aliud mediũ tactũ: ⁊ ſic eẽt ꝓcedere in infinitũ. ¶ P̃. Si aqua ponat̃ ſuꝑ organũ tactꝰ imediate ꝑcipet̃ a tactu vt ad ſenſuꝫ pꝫ: ergo iter tãgẽs ⁊ tactum nõ cadit mediũ. ¶ P̃. Si iter tãgẽs ⁊ tactũ eẽt aliqd̃ mediũ: maxime eſſet aer vel aqua: vt hic innuit Phs: ſed aer vel aq̃: nõ pñt eſſe mediũ tactus. Qd̃ ſic pꝫ: q̃ mediũ alicuiꝰ ſenſus nõ hꝫ actu formalr̃ rõnẽ ſui obiecti: ſicut diaphanuꝫ nõ hꝫ actu colorẽ aut lumen: ſed aer ⁊ aq̃ hñt actu aliq̃s qualitates tãgibiles que ſũt formalr̃ obiectũ tactꝰ. g̃ ⁊c̃. ¶ P̃. Mediũ tactus eſt caro: vt in p̃cedẽti caplo declaratũ eſt: ſed caro nõ eſt aer aut aq̃: ſed mixtũ ex his: ergo aer ⁊ aqua nõ ſunt mediũ tactus ⁊c̃. ¶ Ad primuꝫ dõm ꝙ inter tãgẽs ⁊ tactũ cadere mediũ extraneũ põt intelligi duplr̃. Uel loquẽdo de corporibꝰ tãgibilibꝰ ſiccis vel humidis. Si loquamur de tãgibilibus humidis: ſic iter tãgens ⁊ tactũ nõ cadit mediũ extraneũ: vt voluit argumentũ. Si võ loquamur de tãgibilibus ſiccis: ſic iter tãgens ⁊ tactũ cadit mediũ extraneum: vt voluit cõcluſio. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſcd͠m. ¶ Ad tertiũ r̃ndet Auerrois dicẽs: ꝙ corꝑa nr̃a nõ pñt pati ab elemẽtis niſi rõne alicuius admixtionis: cũ elemẽta habeãt ſe vt locantia: ⁊ corpora noſtra vt locata: nec elemẽta poſſunt alterari adinuicẽ: niſi ratione alicuius qualitatis admixte ad quã quideꝫ admixtionẽ aqua ⁊ aer ſunt in potentia. ¶ Sed hec r̃nſio ſtare nõ põt vt dicit hic doc. ſan. Tum p̃mo q̃ corꝑa nr̃a ſe hñt ad elemẽta in rõne locantis: ſic

vnū elm̄tū patiꝭ ab alio: ſed vnū elm̄tū eſt locās reſpectu alterius. ğ corpa nr̄a pn̄t pati ab elm̄tis: dato φ elm̄ta ſint locātia. Tū ſcđo: ga elm̄ta quātū ad aliquā coꝝ ptem ſūt corruptibilia: ſed corruptio nō fit ſine alteratione. ğ elemēta pn̄t adīuicē alterari. ¶ Dōm ğ eſt pꝛio φ elemēta duplr pn̄t ꝯſiderari. Uno mō quātū ad q̄litates actiuas ⁊ paſſiuas: ⁊ iſto mō corpa nr̄a pn̄t pati ab elm̄tis: et ipſa elm̄ta pn̄t inuicē alterari: nec vt ſic elm̄ta bn̄t rōnē locantis. Alio mō pn̄t ꝯſiderari ſm ſuas formas ſubales quas cōſequunꝭ ex actione corpis celeſtis: ſic bn̄t rōnē locantis: vn̄ corpa nr̄a ab eis nō pn̄t pati ſm φ hꝰ: vn̄ corpus locās eſt magis ꝯſeruatiuū locati q̄ⷨ deſtructiuū. ¶ Dōꝫ ſcđo φ lꝫ aer ⁊ aq̄ hēant q̄litates tāgibiles et in actu cōpleto: ſi ſꝫ coꝝ ſubaꝫ cōſiderenꝭ. Si tn̄ ꝯſiderenꝭ vt mediū tactꝰ: ſic nō bn̄t illas q̄litates tāgibiles in actu cōpleto: ſꝫ eas bn̄t in actu icōpleto g cōpatus ad actū cōpletū hꝫ rōnē potētie. ¶ Ad 4ᵐ dōꝫ φ caro dī mediū itraneū ⁊ ꝯnale ipſiꝰ tactꝰ: aer vō ⁊ aq̄ dn̄t eē mediū extraneuꝫ ⁊ nō ꝯnale. Et lꝫ etiā alij ſenſus: ſcilꝫ viſus ⁊ auditꝰ hēant mediū extraneū ſic̄ ſenſus tactꝰ: tn̄ diuerſimode ſenſus tactus imutaꝭ a tali medio q̄ⷨ alij ſenſus. Nā illō mediū ſimul ⁊ ſemel imutaꝭ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ ⁊ imutat tactū. vt dū aliqs aliū pcutit p clipeū ſimul et ſemel imutat clipeū ⁊ organū tactꝰ. Sic nō eſt in alijs ſenſibilibꝰ. Nā diaphanū qđ eſt mediū viſus imutaꝭ a lumie ⁊ ipm̄ imutatū imutat organū viſus. ¶ Et ſi dicaꝭ. Immutatio viſus ⁊ diaphani fit in iſtanti: ğ ſil ⁊ ſemel diaphanū imutaꝭ a lumie ⁊ viſus a diaphano: ⁊ p ꝯn̄s non eſt dr̄ia iter imutationē viſus ⁊ tactus a ſuis imutationibus medijs. ¶ Dōm φ ly ſil. pōt dicē ordinē tpis tm̄: ⁊ ordineꝫ tpis ⁊ cāſalitatē ſil. Si dicat ordinē tpis tm̄: ſic mediū viſus ſil imutaꝭ a lumie: ⁊ viſus a medio. Si vō dicat ordinē tpis ⁊ cāſalitatē ſil: ſic ſenſus viſus ⁊ diaphanū qđ ē mediū eiꝰ nō ſil imutanꝭ. Iſto aūt vltio modo tactus ⁊ mediū eiꝰ ſil imutaꝭ. ¶ Ex pdictis maxie iferꝭ ſm Phꝫ φ caro nō pōt eē organū tactꝰ: ga ſenſibile poſitū ſupra ſenſuꝫ nō facit ſenſationē: ſꝫ tāgibile imediate poniꝭ ſupra carnē: ⁊ ſic poſitū ſentiꝭ: ğ ſequiꝭ φ caro nō eſt organū tactus. ¶ Scđa ꝯ. Organū tactꝰ nō hēt in ſe q̄litates tāgibiles. Probatio phi. Sic̄ ſe hēt organū viſus ad lumē ⁊ ad colorē: ita organū tactꝰ ad q̄litates tāgibiles: ſꝫ organū viſus nō hꝫ in ſe actu lumē aut colorē. ğ ⁊c̄. ¶ Si dicaꝭ. Mixtū hēt in ſe q̄litates tāgibiles: ſꝫ organū tactus eſt corpꝰ mixtū: cū ſit neruꝰ qdā ꝓtēſus p totū corpus: ğ hꝫ in ſe q̄litates tāgibiles. ¶ Dōm φ corpꝰ mixtū nō hꝫ in ſe q̄litates tāgibiles in actu cōpleto: ſꝫ ſolū in actu incōpleto g hꝫ rōnē potētie p cōparationē ad actū cōpletū vt dictū eſt ſupra. ¶ Tertia ꝯ. Tactꝰ eſt nō ſolū ipſiꝰ tāgibilis: ſꝫ etiā nō tāgibilis. Probatio. ga viſus nō ſolū ē ipſiꝰ viſibilis: ſꝫ etiā iuiſibilis: vt ex ſupradictis pꝫ. ğ tactus nō ſolū eſt tāgibilis: ga de ſilibꝰ idē ē iudiciū. ¶ Cōſiderādū tn̄ eſt φ aliqd nō tāgibile pōt ꝯſiderari duplr ſm Phm̄. Uno mō: ga parū hꝫ de q̄litate tangibili ſicut aer. Alio mō: ga hēt aliquā q̄litatē tāgibilē in excellētia nimia. Dī āt vtrūqꝫ itāgibile ꝓuatiue q̄ſi male pceptibile ſenſu tactꝰ: ga aptū natū eſt ꝓuatiue imutare tactum.

¶ Sequiꝭ in textu (Opꝫ aūt vlr de oī ſenſu accipe ⁊c̄.) Hec eſt lectio vigeſimaquarta ⁊ vltima eiuſdem libri: ⁊ in commento ſancti Thome.

IStud eſt decīmūoctauū ⁊ vltimū caplm̄. huius ſcđi tractatus de aīa in quo Phs determinādo de ſenſu in cōi: ponit tres ꝯcl'ones. ¶ Quaꝝ pma ē. Sēſus eſt ſuſceptiuus ſpēꝝ ſine mā. Hec ꝯ pbaꝭ p exēplū phi. Nam cera recipit figurā anuli ſine mā. videlꝫ ſine metallo: aut ſine auro: ergo ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecieruꝫ ſine mā. Ex quo pꝫ φ forme rei ſenſibilis aliter ſūt in re ſenſibili ⁊ aliter ſunt in ſenſu: ga ſūt in re ſenſibili ſꝫ eē mālē: ⁊ in ſenſu ſūt ſm eſſe ſpūale ſiue itētionale. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguiꝭ. Propriū eſt intellꝰ eē ſuſceptiuū ſpecieꝝ ſine mā. ergo ſenſus nō eſt ſuſceptiuus ſpecierū ſine mā: pſertim cū ſit mālis potētia. ¶ P̄. Senſus per excellētiā ſenſibiliū corrūpiꝭ: vt hic pbat Phs: ergo videꝭ φ ſenſus ſuſcipiat ſpēs mālr ⁊ realr. ¶ Ad pmū dōꝫ φ itellꝰ eſt ſuſceptiuus ſpērū itelligibiliū ſine mā ⁊ ſine cōditionibus m̄alibus. abſtrahit eni itellꝰ ab hic ⁊ nūc: vt īfra in tertio huius patebit: ſꝫ ſenſus nō eſt ſuſceptiuꝰ ſpērū ſine ꝯditionibꝰ mālibꝰ: lꝫ ſuſcipiat eas ſine materia. Itē ſenſus recipit illas ſpēs i aliquo organo corpali: itellꝰ autē ſuſcipit ſpēs ſine organo: iō nō eſt ſile de ſenſu ⁊ itellectu. ¶ Ad 2ᵐ negaꝭ ꝯn̄tia: ga lꝫ excellētia ſenſibiliū corrūpat ſenſuꝫ: qū videlꝫ corrūpit ꝓportionē iter organū ſenſus ⁊ ſenſibilia: nō tn̄ pp h̄ opꝫ φ ſenſibile ſuſcipiaꝭ in ſenſu ſm eē mālē. ¶ Scđa ꝯ. Organū ſenſus corrūpiꝭ pp excellētiā ſenſibiliū. hec ꝯ pbaꝭ tali rōne. Nā opꝫ iter organū ſenſus ⁊ ſenſibile eē quādā ꝓportionē: ğ dū iſta ꝓportio corrūpiꝭ ipſuꝫ organū corrūpiꝭ. Sꝫ pp excellētiā ſenſibiliū corrūpiꝭ talis ꝓportio. ergo ⁊c̄. ¶ Ex hac rōne iferꝭ φ plāte nō bn̄t ſenſuꝫ aliqueꝫ. Qđ ſic pꝫ: ga nō bn̄t ſenſuꝫ tactꝰ. ğ nō bn̄t aliquē ſenſū. Añs pꝫ: ga ad ſenſuꝫ tactꝰ reqriꭅ determinata ꝓportio. vꝫ medietas ſm cōplexionē ad q̄litates tāgibiles: ſꝫ plāte nō bn̄t illā dterminatā ꝓportionē ſiue cōplonē. ğ ⁊c̄. ¶ Cōtra pdicta ſic arguiꝭ. Sicut ſe hēt itellꝰ ad intelligibile: ita ſe hēt ſenſus ad ſenſibile: ſed intellꝰ nō corrūpiꝭ pp excellētiā itelligibiliū: ſꝫ pficiꝭ. ğ videꝭ φ ſenſus pp excellētiā ſenſibiliū nō corrūpaꝭ. ¶ P̄. Propria paſſio nō corrūpiꝭ p ſuū ꝓpriū actū: ſic̄ nec pfectibile p ſuā pfectionē: ſꝫ ſenſibile eſt ꝓpria paſſio ipſius ſenſus. ğ ⁊c̄. ¶ P̄. Plāte patiunꝭ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ. ğ videꝭ φ habeāt tactū: cū ſenſus ꝯſiſtat in quodā pati: vt ſupra dictuꝫ eſt. ¶ Ad pᵐ dōm φ maior illa nō eſt vera. ſi ly ſic̄ dicat ſimilitudinē idētitatis ſiue adeq̄tiōis. Nā itellꝰ ſuſcipit itelligibile ſine organo corpali: ſenſus vō ſuſcipit mediāte organo corporali: vn̄ nō eſt ſile. ¶ Ad ſcđm dōm φ ꝓpriū pfectibile nō corrūpiꝭ p ſe p ꝓpriā pfectionē: ſed p accidēs. Senſus vō corrūpiꝭ p excellētiā ſenſibiliū p ſe: videlꝫ ad corruptionē ꝓportiōis que requiriꭅ iter organū ⁊ ſenſibile. ¶ Ad tertiū dōm φ plante lꝫ patianꭅ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ. nō patiunꭅ tn̄ ab eis ſicut ſenſus a ſenſibili: ⁊ iō nō opꝫ φ habeāt ſenſum. ¶ Tertia ꝯ. Lꝫ oīa inaīata corruptibilia patianꭅ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ ipſiꝰ tactus: nō tn̄ oīa patiunꭅ a q̄litatibꝰ ſenſibilibꝰ alioꝝ ſenſuū: ſed ſolū aer ⁊ aqua. Prima pars cōcluſionis pꝫ tali rōne. Nā oīa inaīata predicta alteranꭅ: cū ſint corruptibilia: ſed nō videnꭅ poſſe alterari niſi a q̄litatibus tāgibilibus: ergo patiunꭅ ab eis: ga alterari eſt qđdam pati. Scđa pars patet ad ſenſuꝫ. Nam aer patiꭅ ab odore: cuꝫ aliqñ patiaꭅ fetorem: ergo aliqua iaīata patiunꭅ ab alijs ſenſibilibus. ¶ Et ſi dicaꭅ. Quicqd patiꭅ ab odore hꝫ olfatū. ğ ⁊c̄. Sed aer nō hēt olfatū. ergo ⁊c̄. ¶ Dicendū φ quicquid patiꭅ ab odore p ſenſationē quādā habet olfatum. Nō aūt ſi patiaꭅ ſimplr per modū actionis abſolute. Aer aūt nō patiꭅ p ſenſationē: ideo non opꝫ φ habeat olfatū. Iteꝫ q volnerit pdicta diffuſius plaſtrare videat cōmētū ſci Thome in vltima lectione huius ſcđi. Hec aūt ad pſens ſufficiāt de ſcđo libro de aīa ſm diuiſioneꝫ dicti doctoris. Lꝫ ſm alios diuerſos diuerſimode termineꭅ ſcđs liber de aīa: vt patebit in caplo ſequenti.

¶ Breuis recollecta ſup tertiũ librũ de aĩa Ari. ſm magiſtrum Dominicum de Flandria ordinis predicatorum.

¶ Sequitur in textu (Qz autem nõ ſint ſenſus preter gnque ꝛc.) Hec eſt lectio prima huius tertij libri: ꝛ in commento ſancti Thome.

Hic incipit tertius liber de aĩa ſm doctorẽ ſctũ: vbi Phs incipit determinare de potẽtia itellectiua per cõparationẽ ad ſenſuz. Antiqui enim phi nõ poſuerũt dĩam iter ſenſum ꝛ itellectũ: ideo Phs remouẽs iſtã opionẽ oſtẽdit in pncipio huius tertij libri itellectuz nõ eſſe ſenſuz. Sed ſm Egidiũ ꝛ Albertũ. Tertius liber icipit ibi (Qm autẽ duab' diffis.) Scdm aũt modernos icipit ibi (De parte aũt aĩe.) Diuidiᷓ aũt iſte liber in q̃tuor tractatus. In pmo tractatu oſtendit Phs qꝫ preter gnque ſenſus particulares opꝫ ponere ſenſum cõem. In ſcdo oſtẽdit itellectũ nõ eſſe ſenſuz. ibi (Qm aũt duab' diffis.) In tertio vo dterminat de potẽtia itellectiua ſm ſe ꝛ de ſuis partibus. videlꝫ de itellectu poſſibili ꝛ de intellectu agẽte. ibi (De pte aũt aĩe.) In q̃rto determinat de potẽtia motiua. ibi (Qm aũt aĩa.) Primus tractatus ↄtinet tria caplã. In pmo caplo oſtẽdit qꝫ nõ eſt ponendus alĩ' ſenſus ppri' pter gnque pdictos. In ſcdo caplo oſtẽdit Phs qꝫ neceẽ eſt ponere aliquẽ ſenſum cõez pter gnque ſenſus pprios ex hoc qꝫ ſenſus percipit ſe ſentire. ibi (Qm aũt ſentimus.) In tertio vo caplo oſtẽdit idez etiã ex hoc qꝫ ſenſus diſcernũt inter ſenſibilia ppria. ibi (Unuſquiſqꝫ quidẽ igiᷓ ſenſus ꝛc.) In primo caplo ponunᷓ due ↄcl'ones. ¶ Quaꝝ pma eſt. Qz nõ eſt ponẽdus alius ſenſus pprius pter gnque ſuperius enumeratos. Hec ↄclo pbaᷓ tali rõne phi. Nã aĩalia perfecta habent oẽs ſenſus: ſed nõ hñt niſi gnque ſenſus exteriores: ergo pter illos gnque ſenſus nõ eſt ponẽdus alius. Probatio maioris. Nam quicũqꝫ hẽt aliqđ organuz ſenſus per qđ nata ſunt aliqua ſenſibilia cognoſci: ille põt cognoſcere oĩa ſenſibilia que nata ſunt cognoſci per illud organũ. vt patet iductiue per ſingula organa ſenſus. Sed aĩalia pfecta hñt oĩa organa ſenſus: ergo cognoſcere pñt oĩa ſenſibilia: ꝛ per ↄñs hñt oẽs ſenſus. Cũ igitur nõ habeãt niſi gnque ſenſus nõ erit alius ſenſus reſpectu pprioꝝ ſenſibiliũ pter gnque. Ex quo pꝫ qꝫ tm̃ ſunt gnque ſenſus exteriores ꝛ pprij. videlꝫ viſus: auditus: olfatus: guſtus et tactus. Quoꝝ ſic põt formari ſufficiẽtia. Naꝫ ſenſus eſt quedã potẽtia paſſiua que apta nata eſt imutari a ſenſibili exteriori. Uel ergo imutaᷓ ſm imutationẽ ſpũalez tm̃: ſic eſt viſus. Uel imutaᷓ cuꝫ imutatione ſpũali etiaꝫ imutatione nãli. Et hoc dupl'r: qa vl' talis imutatio nãlis eſt ſolũ ex parte obiecti: vel eſt ex parte organi. Si pmũ: hoc eſt dupl'r: qa vel talis imutatio ſit p motũ localez: et ſic eſt auditus: nã obiectũ eius. ſ. ſonus trãſfundiᷓ p motũ localẽ: vel ſit per alterationẽ: ꝛ ſic eſt olfat'. Nã odor per quãdã trãſmutationẽ trãſfundiᷓ p mediũ. Si vo talis imutatio fiat ex pte organi. hoc eſt dupl'r. vel tale organũ eſt diffuſuz p totũ corp': ꝛ ſic ẽ tact': vel eſt i determinata pte corpis: ꝛ ſic eſt guſt'. Ex pdictis põt hic clare elici qꝫ viſus ſit pm' ſenſus cũ ſit magi imãlis q̃ alij ſenſus. Scđs eſt audit'. Terti' ẽ olfat'. Quart' guſt'. Quintus tact'. ¶ Cõtra pdictã ↄnẽ arguiᷓ ſic. Sicut ſe hẽt intell's ad itelligibilia: ita ſe hẽt ſenſus ad ſenſibilia: ſed ad itelligẽdũ oĩa itelligibilia poniᷓ vn' itell's. g̃ ad ſentiendũ oĩa ſenſibilia ſufficit vn' ſenſus: ꝛ ſic nõ erunt gnque ſenſus exteriores: ſꝫ vn' tm̃. ¶ p. Senſus tact' nõ diuidiᷓ ↄ guſtũ: vt ſupra dictũ eſt: qa guſtus eſt ſenſus ipſius tactus: g̃ idẽ vt ſupra. ¶ p. Senſus exteriores ſũt ſuſceptiui acciñtiũ: ſꝫ plã ſũt acciñtia in gñe diſtĩcta q̃ gnque. g̃ videᷓ qꝫ ſint ples ſenſus q̃ gnque: cũ diſtĩctio potẽtiarũ ſumaᷓ a diſtĩctiõe oboꝝ. ¶ Ad p̃m dõꝫ negãdo ↄñtiã ꝛ ſilitudinẽ: qa itell's eſt po' ſpũalis: ſenſus vo ẽ po' organiçata: iõ lꝫ ponaᷓ tm̃ vn' itell's ad itelligẽdũ oĩa itelligibilia: nõ tñ pp hoc opꝫ qꝫ ponaᷓ ſolũ vnus ſenſus. ¶ Ad 2m dõm qꝫ tactus põt dupl'r cõſiderari. Uno mõ in cõi. vꝫ p oĩ po' q̃ imutaᷓ imutatiõe ſpũali ꝛ imutatiõe organi: ꝛ iſto mõ guſt' dĩ ſenſus ipſi' tact': ꝛ ſic tact' nõ dĩ pprĩ' ſenſus. Alio mõ accipiᷓ tact' in ſpãli ꝛ pprie: videlꝫ pro illa po' que apta nata eſt imutari imutatione nãli ex pte organi: qđ gdẽ organũ eſt diffuſuz p totũ corp': ꝛ iſto mõ guſtus nõ eſt ſenſus tact': ſꝫ diuidiᷓ ↄ ipm. ¶ Ad 3m dõm qꝫ ſenſus exteriores nõ ſunt ſuſceptiui p ſe p oĩum acciñtiũ: ſꝫ ſolũ ſũt ſuſceptiui pdictoꝝ gnque: a q̃ꝝ diſſõne ſumiᷓ diſtĩctio ſenſuũ. ¶ Scda ↄ. Nõ ẽ ponẽdus alĩ' ſenſus pprĩ' pp ſẽſibilia cõia. Hec ↄ pbaᷓ tali rõne phi. Quicqd cognoſciᷓ ab vno ſenſu vt pprĩũ ſenſibile eius: nõ cognoſciᷓ ab alio ſenſu p ſe: ſꝫ ſolũ p acciñs: ſꝫ ſenſibilia cõia p ſe cognoſcunᷓ nõ ſolũ ab vno ſenſu: ſꝫ a plib': vt ſupra in ſcdo declarãtũ eſt. g̃ ſenſibilia cõia nõ ſunt proprĩũ obꝫ alicui' ſenſus: ꝛ p ↄñs nõ eſt ponẽdus aliqs ſenſus pprius pter gnque pp ſenſibilia cõia. ¶ Et ſi q̃raᷓ q̃re ponanᷓ ples ſenſus exteriores in aĩalib' pfectis pp ſenſibilia ppria. ¶ Ad hoc rñdeᷓ ſm Phm qꝫ rõ huius eſt vt nos nõ lateãt ea q̃ ↄſequunᷓ ad ſenſibilia ppria: q̃ vꝫ. ſũt cõia diuerſis ſẽſib': vt mot' figura magnitudo ꝛc.

¶ Seqᷓ i textu (Qm aũt ſẽtim' qđ videm' ꝛ audim' ꝛc.) Hec eſt lectio ſcda hui' tertij: ꝛ in cõmẽto ſcĩ Thome.

Istud eſt 2m caplm hui' tractatus in quo Phs volẽs ↄcludẽ pter ſenſus exteriores vnũ cõez ſenſuz eſſe ponẽduz: mouet tres dubitationes. ¶ Quaꝝ pma eſt. Utrum viſus pcipiat ſe vidẽ. Et arguo qꝫ ſic. Naꝫ hõ ſentit ſe videre: vl' g̃ ſentit ſe videre ſenſu viſus vel alio ſenſu. Si p̃m habeᷓ itẽtũ. Si 2m: aut ille alius ſenſus pcipit colorẽ ꝛ ipſuꝫ videre: vel pcipit ipm vidẽ: ſꝫ nõ colorẽ. Nõ põt dici ſcdꝫ: qa vidẽ nõ eſt niſi colorẽ pcipe. Nõ g̃ põt ſe pcipe vidẽ nõ pcipiẽdo colorẽ. Neqꝫ p̃m põt dici: qa ſic vni' obĩ. vꝫ. coloris eẽnt duo ſenſus diſtĩcti: vtputa viſus: ꝛ ille alĩ' ſenſus. ¶ p. Si alio ſenſu pcipet hõ colorẽ ꝛ alio ſenſu pcipet ipm vidẽ: vel ille ſenſus q̃ pcipit ipꝫ vidẽ pcipit ipm colorẽ: vl' nõ. Nõ põt dici 2m: qa ſic eẽt pceſſus in ifinitũ. Si dicaᷓ p̃m: ſeqᷓ qꝫ eadẽ rõne ſtãdũ erat in p̃. vꝫ. qꝫ viſus pcipit ſe vidẽ: ſicᷓ ille alius ſenſus pcipit ſe ſentire. ¶ p. Eiuſdẽ po' eſt pcipe colorẽ ꝛ viſionẽ ipaꝫ: vt inuit hic Phs: ſꝫ manifeſtũ ẽ qꝫ viſus pcipit colorẽ: g̃ viſus pcipit ſuã viſionẽ. ¶ In ↄ̃riũ arguit Phs. Nã nihil vĩ niſi color ꝛ hñs colorez: ſꝫ viſio ſine vidẽ nõ eſt color neqꝫ hñs colorẽ: g̃ viſus nõ videt ſuuꝫ vidẽ. ¶ Ad hãc dubitationẽ Phs adducit tres ſol'ones. ¶ Quaꝝ p̃' eſt. Actio ipſi' viſus eſt duplex. Quedã ẽ cõſiſtẽs in mutatiõe ipſi' viſus ab exteriori ſenſibili. Et tali actiõe qcqd vĩ eſt color vl' coloratũ: nec tali actiõe viſus pcipit ſe vidẽ. Alia ẽ actio viſus q̃ attribuiᷓ viſui ſꝫ quã poſt imutationẽ actualẽ ipſi' organi indicat de ipſa imutatione vl' pceptiõe organi a ſenſibili etiam abſente ſenſibili: ꝛ ſic viſus nõ videt ſolũ colorẽ vl' ſẽtit: ſꝫ ſentit etiã viſionẽ coloris. Et tali actiõe: viſus pcipit ſe vidẽ. ¶ Alia ſolo ẽ qꝫ lꝫ vidẽ nõ ſit color vl' coloratũ: tñ i ipo videre eſt ſilitudo coloris iquãtũ vidẽs eſt q̃ſi coloratũ ex eo qꝫ organũ viſus ẽ aptũ natũ ſuſcipe ſpẽs colori: pp qđ ipm vidẽ põt pcipi a viſu. ¶ 3' ſolo. Idẽ ẽ actus viſibilis

bilis

bilis ⁊ actꝰ ipſiꝰ viſus: idē dico de ſubiecto: ſ3 differūt rōne: ſic idē eſt actꝰ ſoni. v3 ſonatio: ⁊ actꝰ auditꝰ v3 auditio: ſ3 manifeſtu3 eſt ꝙ actio viſibilis attribuit̄ viſui: ḡ actus ipſius viſus: vtputa viſio: attribuit̄ ipſi viſui: ⁊ per ꝯñs eiuſdē potētie eſt ꝑcipere viſibile ⁊ ipſa3 viſionē. Qꝛ aūt actꝰ ſenſibilis ⁊ ipſiꝰ ſēſus ſint idē ſubiecto p3 tali rōne: qꝛ actio ⁊ paſſio cū ſint q̄dā motꝰ ſūt ſubiectiue in patiēte: ḡ actꝰ ipſiꝰ ſenſibilis: qui dī quedā actio ⁊ actꝰ ipſiꝰ ſenſus qui ꝯſiſtit in quodā pati vt ſupra dcm̄ eſt ſunt ſubiectiue in viſu: ⁊ illi duo actꝰ ſunt idē ſubiecto. Due aūt rōnes in p̄n° dubij adducte admittunt̄ ſm̄ Ph̄m. ¶ Sed ꝯ̄ p̄m̄ ſolonē ſic p̄mo arguit̄. Nulla potētia mālis pōt reflecti ſupra ſeipſa3 ⁊ ſupra ſuū actū: ſ3 viſus eſt potētia mālis. ḡ viſus nō pōt h̄re reflexionē ſupra ſeipſa3 ⁊ ſupra ſuū actū: ⁊ per ꝯñs viſus nō pōt ꝑcipere ſe videre: nec pōt ꝑcipere ſeip̄m. Probatio maioris: qꝛ vel iſta reflexio fieret ſm̄ partē: ita ꝙ vna ps reflecteret̄ ſup aliā: vel ſm̄ totū. Nō pōt dici p̄m̄: qꝛ ſic totū ſituaret̄ in minima particula aut in puncto. Nec pōt dici zm̄: qꝛ ſic idem nō reflectit̄ ſupra ſeip̄m. ¶ Dōz ꝙ viſus ⁊ q̄libet ſenſus ꝑticularis pōt ꝯſiderari dupl̄r. Uno mō ꝓprie put eſt ſenſus ꝑticulariter diſtinctus ꝯtra cōmunē: ⁊ iſto mō viſus nulla actione ꝑcipit ſe videre. Alio mō accipit̄ viſus ꝓ ſenſu cōmuni: īquātū v3 eadē imutatiōe qua imutat̄ viſus: imutat̄ ſenſus cōis. ⁊ iſto mō viſus ꝑcipit ſuū videre: qꝛ ipſius ſenſus cōis eſt iudicare de ꝓprijs ſenſibilibꝰ ſenſuū ꝑticulariū. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ ſicut ſe h̄z cētrū circuli ad circūferētias ⁊ ad lineas ꝓcedētes a circūferētia ad cētrū. ita ſe h̄z ſenſus cōis ad ſenſus ꝑticulares ⁊ ad actꝰ eoꝝdē: ſed nulla linea pōt ꝑtingere ad cētrū: niſi trāſeat per circūferētiā: ḡ nulla ſenſatio pōt ꝑtingē ad ſenſationez niſi mediātibꝰ ſenſibꝰ ꝑticularibꝰ: ⁊ per ꝯñs ſenſus cōis h̄z ꝑticulares ſenſationes ſpērū ſenſuū. ¶ Sed qꝛ due rōnes in p̄n° dubij vident̄ ꝯcludere ꝙ viſus ꝑcipiat ſuum videre: et accipiēdo viſum ꝓprie vt diſtinguit̄ ꝯ̄ ſenſu3 cōem: iō ſoluēde ſunt. ¶ Unde ad p̄m̄ dōm ꝙ alio ſenſu homo ꝑcipit colorē: ⁊ alio ſenſu vtputa ſenſu cōmuni ꝑcipit ſe videre. Et iſte ſenſus cōmunis nō ſolū ꝑcipit videre: ſed ēt ꝑcipit ip̄m colorē: nō ſub ꝓpria rōne coloris in quātū ſenſibilis eſt. Nō eſt.n. incōueniēs ꝙ vnius obiecti mālitet ſumpti ſint plēs potētie ſm̄ diuerſas rōnes formales. ¶ Ad zm̄ dōm ꝙ iſte ſenſus qui ꝑcipit viſionē: ꝑcipit ſe ſentire. Nec eſt ſil'e de viſu: qꝛ ſenſus ille cois eſt: qui dī cois coitate cognitiōis: ⁊ eſt alterius v̄tutis q̄ ſit potētia viſiua. ¶ Ad 3m̄ p3 ſolo ex dictis. ¶ Ex iſtis infert̄ vna ꝯcluſio tacite: pncipal'r tñ intēta in h̄ caplo: videlicet ꝙ p̄ter ſenſus exteriores neceſſe eſt ponere ſenſum cōem. Hec ꝯ̄ p3 tali rōne. Nā aial percipit actiones ſenſuu3 exterioꝝ: ſed nō ꝑcipit illas actiones per ꝓꝓs ſenſus exteriores (vt declaratū eſt) ḡ neceſſe eſt ponere vnū aliū ſenſum cōem qui h̄eat illas actiones ꝑcipere ⁊ de eis iudicare. ¶ Scḋa dubitatio eſt vtru3 ſenſibile ⁊ ſenſus ſimul gn̄ent̄ ⁊ ſimul corrūpant̄. Videt̄ ꝙ nō. Nā ſenſibile nō dependet in eſſe a ſenſu nec realiter nec formaliter. ḡ videt̄ ꝙ ſenſibile ⁊ ſenſus nō ſimul gn̄ent̄ ⁊ corrumpant̄. ¶ Dōm ſm̄ Ph̄m ꝙ ſenſibile in actu ſm̄ rōnē ſenſibilitatis ꝯſideratū: ⁊ ſenſus in actu ſimul ſūt. Cuiꝰ rō ex p̄cedētibꝰ elicit̄. Nā actꝰ ſenſibilis ⁊ actꝰ ſenſus ſunt vnus actꝰ ſubiecto: ḡ ſenſibile in actu ⁊ ſenſus in actu ſimul ſunt ⁊ ſimul nō ſunt: ſed ſenſibile in potētia ⁊ ſenſus in potentia nō ſimul gn̄ant̄ ⁊ corrūpant̄. ¶ Et per h̄ p3 ſolo ad rōnē dubij. ¶ Tertia dubitatio. Quare eſt ꝙ aliq̄ ſenſibilia corrūpūt ſenſum ⁊ aliq̄ īferūt delectationē ſenſibꝰ. ¶ Ad h̄ dōm ſm̄ Ph̄m ꝙ organū ſenſus ꝯſiſtit in debita ꝓportione q̄litatū ſenſibiliū. Unde qñ iſta ſenſibilia ſunt excellētia: tūc corrūpūt illā ꝓportionē: ⁊ etiā ſenſum. Quādo vō nō corrumpūt illā ꝓportionē: īferūt delectationē ſenſui. ¶ Dubitat̄ extra l'ram circa dcm̄ Ph̄i: ⁊ doc. ſan. vtrū actio ſit ſubiectiue in patiēte. Videt̄ ꝙ nō. Nā ꝑfectio eſt ſubiectiue in eo cuius eſt ꝑfectio: ſed actio quecūq3 (ſiue imanēs ſiue trāſiēs) eſt ꝑfectio agētis: ḡ actio eſt ſubiectiue in agēte. ¶ In ꝯ̄riū arguit̄ tali rōne doctoris ſancti. Nā actio eſt q̄dam motꝰ: ḡ ſi actio eēt ſubiectiue in agēte: ſequeret̄ ꝙ oē agēs in agēdo moueret̄: ḡ ⁊c̄. ¶ Dōm ꝙ duplex eſt actio: quedā eſt actio imanēs: ⁊ talis eſt ſubiectiue in agēte. Alia eſt actio tranſiēs: ⁊ illa pōt dupl'r ꝯſiderari. Uno mō māl'r: videl3 ꝓ eo qḋ itroducit̄ ab agēte in paſſu3: ⁊ iſto mō dī eē ſubiectiue in patiēte: qꝛ v3 forma que itroducit̄ ab agēte per ſuā actionem: ſuſcipit̄ in patiēte. Alio mō accipit̄ actio formal'r ꝓ ipſa itroductione actiua forme. ⁊ talis actio eſt ſubiectiue in agēte ⁊ eſt ꝑfectio eiꝰ: vt voluit argumētū dubij: de quo ad longū 3° phyſicoꝝ dubitabit̄.

¶ Sequit̄ in textu (Unuſq̄ſq3 q̄dē igit̄ ſenſus ⁊c̄.) Hec eſt lectio 3° huiꝰ tertij libri: ⁊ in cōmēto ſancti Thome.

ISTud eſt 3m̄ caplm̄ huiꝰ tractatꝰ in quo Ph̄us ꝯcludēs ſenſu3 cōem eſſe ponēdū ad diſcernēdū iter diuerſa ſēſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ponit duas ꝯ̄nes. Quarū p̄ eſt ꝙ p̄ter q̄nque ſenſus exteriores neceſſe eſt ponē vnū ſenſum cōem ad diſcernēdū iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū. Et hec ꝯ̄ ꝓbat̄ tali rōne. Nā nos ꝑcipiꝰmus dr̄iam ⁊ ꝯueniētiā ſenſibiliū diuerſoꝝ ſenſuū īquātū ſenſibilia ſūt: ſ3 cognoſcē ſenſibilia īquātū ſenſibilia ſūt ꝑtinet ad ſenſum: ḡ ꝑcipere dr̄ias diuerſoꝝ ſenſibiliū: īquātū huiꝰ ꝑtinet ad ſenſum. Nō aūt ad ſenſum ꝑticularē: ḡ ꝑtinet ad ſenſu3 cōem. Qꝛ aūt diſcernē iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū nō ꝑtineat ad ſenſum ꝑticularē exteriorē. p3: qꝛ vel ꝑtinet ad vnū ſenſum vel ad diuerſos. Nō p̄m̄: qꝛ ille ſenſus nō cognoſcit dr̄iam diuerſorū ſēſuū ſicut viſus nō cognoſcit colorē ⁊ ſonū per ſe loquēdo. ḡ diſcernē iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū nō ꝑtinet ad vnū ſenſum ꝑticularē. Nec pōt dici zm̄: qꝛ vnus hō cognoſcit dr̄ias ſenſibiliū diuerſoꝝ: ḡ eſt vna potētia q̄ illa diuerſa ſenſibilia cognoſcant̄. ¶ Cōtra ꝑdictā ꝯ̄nē ſic arguit̄. Nā diſcernē iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuu3 Ph̄us attribuit tactui: ḡ ad diſcernēdū ꝑdicta ſenſibilia nō eſt neceſſe ponē ſenſum cōem. ¶ P̄. Senſus ꝑticularis diſcernit iter diuerſa ſenſibilia: vtputa viſus iter albedinē ⁊ nigredinē: ⁊ ſonus iter acutū ⁊ graue: ḡ ide3 vt ſupra. ¶ P̄. Oīa ſēſibilia debite cognoſcant̄ per q̄nque ſenſus exteriores. ḡ nō eſt neceſſe ponere ſenſum cōem. ¶ P̄. Intellectꝰ determinatā dr̄ia3 cognoſcit iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuu3: ḡ nō eſt neceſſe ponē aliquē ſenſum p̄ter q̄nque ſenſus exteriores que cognoſcat dr̄iam iter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ꝑticulariū. ¶ P̄. Illa potentia que diſcernit diuerſa: cōponit ⁊ diuidit: ſ3 cōponere ⁊ diuidē ꝑtinet ad itellectū ⁊ nō ad ſenſu3. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad p̄m̄ dōz ꝙ Ph̄s attribuit tactui diſcernē iter diuerſa ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū nō p̄ncipal'r: ſ3 ꝑticipatiue: īquātū videl3 tactꝰ eſt ꝓpinquior ſenſui cōi ceteris ſenſibꝰ. ¶ Ad zm̄ dōm ꝙ vnus ſenſus exterior diſcernit iter diuerſa ſenſibilia ſui ꝓprij obiecti. vt voluit argumētu3: tñ vnus ꝓprius ſenſus nō diſcernit iter diuerſa ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū: ſicut viſus nō ponit dr̄iam iter colore3 ⁊ ſonū. ¶ Ad 3m̄ dōz ꝙ l3 oīa ſēſibilia cognoſcant̄ a ſenſibilibꝰ exterioribꝰ quātū ad eē: nō tñ cognoſcant̄ quantū ad dr̄iam ⁊ ꝯueniētiā eoꝝ niſi a ſenſu cōi. ¶ Ad 4m̄ dōm ꝙ itell'us cognoſcit dr̄iam diuerſoꝝ ſenſuū quātū

ad qd eſt nõ iquãtũ ſenſibilia ſũt:ſ3 h ptinet ad ſenſu3
cõem. vt dcm̃ eſt. ¶ Ad 5m dõm ꝙ pcipere dr̃iam ꝛ ↄue-
niētiã coloꝝ põt itelligi duplr̃. Uno mõ affirmãdo vl̃
negãdo: ꝛ qui iſto mõ pcipit dr̃iam ꝛ ↄueniētiã: diuidit
ꝛ cõponit. Alio mõ cognoſcendo tñ: ꝛ iſto mõ nõ op3 ꝙ
ille qui cognoſcit dr̃ia3 coloꝝ cõponat ꝛ diuidat. ¶ Se-
cũda ↄ. Senſus cõis ponẽs dr̃ia3 iter ſenſibilia diuerſo-
rũ ſenſuũ ſimul cognoſcit diuerſa ſenſibilia. Hec ↄ pba-
tur tali rõne. Nã nullus põt ponẽ dr̃ia3 iter aliq̃ niſi co-
gnoſcat illa que differũt dũ eoꝝ dr̃iam pcipit: ſ3 ſenſus
cõis pcipit dr̃iam diuerſoꝝ ſenſuũ: vt p3 per pcedẽtē ↄ-
nē: ğ ſequit ꝙ ſimul cogſcit illa diuerſa ſẽſibilia. ¶ Cõ-
tra hãc ↄnẽ arguit ſic tali rõne Phi. Nã ipoſe eſt idem
moueri diuerſis motibˀ ſimul: ſ3 ſenſus in cognoſcendo
mouet (cu3 ſentire ſit qȯdã pati) ꝛ ſenſibilia diuerſoꝝ
ſenſuũ ſint ↄ̃ria: ğ ſequit ꝙ ipoſe eſt ꝙ ſenſus cõis ſimĺ
cognoſcat diuerſa ſenſibilia. ¶ Ad h rñdẽt aliq̃ dicẽtes
ꝙ idẽ ſubcto diuerſu3 tñ rõne põt moueri motibˀ ↄ̃rys.
Senſus aũt cõis: l3 ſit idẽ ſubcto: eſt tñ plures ſm rõnẽ:
igit põt moueri diuerſis motibˀ. ¶ Sed hãc rñſionem
remouet Phus. Nã l3 ide3 ſubcto: diuerſum tñ rõne ↄ-
rys motibˀ poſſit moueri in potẽtia. nõ tñ in actu. Ideo
aĺr dõm eſt ſm Phm̃ ꝙ ſenſus cõis ſe hẽt vt pũctˀ qui
eſt cētrũ circuli: qui qdẽ punctˀ ↄſiderat vt vnum: ꝛ vt
duo. Ut vnũ iquãtũ ab eo pcedũt oẽs linee ad circũferẽ-
tiã. Ut duo vȯ iquãtũ eſt p̃nˢ vnius linee ꝛ finis alteriˀ.
Similr̃ ſenſus cõis eſt vnus ꝛ duo. Unus iquãtũ eſt ra-
dix oĩu3 ſenſuũ exterioꝝ. iquãtũ a ſenſu cõi pcedũt vir-
tutes ſenſitiue ad organa exteriora. Et ↄſiderat vt duo: in-
quãtũ imutat ſm diuerſas imutationes ſenſuũ exterio-
rũ. vnde nõ eſt icõueniẽs ꝙ moueat ſimul motibˀ ↄ̃rys
iquãtũ eſt p̃nˢ imutationũ pdictarũ. ¶ Circa pdicta du-
bitat pˀ vtrũ ſenſus exterioꝛ ſit pfectioꝛ ſenſu cõi. ꝛ vĩ
ꝙ ſic. Nã mouẽs eſt nobiliˀ ꝛ pſtãtius moto: ſ3 ſenſus ex-
terioꝛ mouet ſenſu3 cõe3: vt p3 ex dictis: ğ ſẽſus exterioꝛ
eſt pfectioꝛ. ¶ Dõm ſm Phm ꝙ ſenſus cõis ſimplr̃ eſt
pfectioꝛ. Tũ pˀ. qꝛ imãliter ſuſcipit ſpẽs ſenſibiles. Tũ
2ˀ: qꝛ eſt radix ꝛ fundamẽtũ oĩum ſenſuũ exterioꝝ: ſen-
ſus vȯ exterioꝛ dĩ pfectioꝛ ſm qd. ꝛ quãtu3 ad aliqd: in-
quãtũ v3 h3 mouẽ ſenſum cõem: nõ tñ eſt pfectioꝛ ſim-
pliciter. Et per h p3 ſolo ad rõne3 dubij. ¶ Dubitat 2ˀ
vtꝝ pter ſenſu3 cõe3 ꝛ ſenſus exteriores ſint ponẽdi aliq̃
ſenſus iteriores. Et vĩ ꝙ nõ. Nã cõe nõ diſtinguit ↄ p-
priũ: ſ3 ſenſus exteriores dñr ſenſus pprij: ğ pter ſenſus
exteriores eſt ponẽdus ſenſus cõis ab eis diſtictˀ. ¶ p̃.
Phantaſticũ ꝛ memoratiuũ dñr paſſiões pmi ſenſitiui
v3. ſenſus cõis: ſed paſſio nõ diuidit ↄ ppriũ ſubm: ğ p-
ter ſenſum cõem nõ eſt ponenda memoria ꝛ phantaſia.
¶ Dicẽdũ ꝙ pter ſenſus exteriores ponunt q̃tuoꝛ ſen-
ſus iteriores qui ſunt ſenſus cõis: vis imaginatiua: que
dĩ phantaſia in brutis: ꝛ eſtimatiua: que dĩ vis cogitati-
ua: vel rõ particularis in hoĩe: ꝛ memoria. Quoꝝ ſic põt
formari ſufficiẽtia. Nã ſenſus eſt pceptiuˀ ſẽſibiliũ: aut
ğ eſt pceptiuũ ſpẽꝝ ſenſatarũ aut itẽtionũ que nõ perci-
piunt a ſenſu exteriori. Si pᵐ: h eſt duplr̃: aut talis ſen-
ſus ordinat ad accipiẽdũ illas ſpẽs: ꝛ ſic eſt ſenſus cõis.
vel ad retinẽdũ ꝛ ↄſeruãdũ eas: ꝛ ſic eſt vis imagiatiua:
que dĩ theſaurus ſpẽrũ ſenſatarũ. Si 2ᵐ: h eſt duplr̃: vĺ
ordinat ad recipiẽdũ tales intẽtiões: ꝛ ſic eſt eſtimatiua
in brutis ꝛ cogitatiua ſiue rõ pticularis in hoĩbus. Uel
ordinat ad retinẽdũ ꝛ ↄſeruãdũ illas itẽtiones: ꝛ ſic eſt
memoria ſenſitiua. Et l3 accipere ꝛ retinẽ in ſpũalibˀ nõ
ptineãt ad diuerſas potẽtias: tñ in corpalibˀ ad aliã potẽ-
tiã ptinet recipere ꝛ aliã retinere. Uidemˀ. n. ꝙ illa que
bene recipiũt male retinẽt: ꝛ illa que male recipiũt bene
retinẽt. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ l3 cõe per pdicationẽ nõ diſti-
guat ↄtra ppriũ: cõe tñ per cognoſcibilitatẽ ꝛ cãlitatem
diſtinguit ↄtra ppriu3: vt in pposito. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ
memoria ꝛ phantaſia dicuntur paſſiones pmi ſenſitiui
non tanq̃ ſubiecti: ſed tanq̃ cauſe: inquãtum vna poten-
tia fluit ab aĩa mediante alia: vt ſupra declaratum eſt.

¶ Sequit in textu (Quã autẽ duabus differentijs ꝛc̃.)
Hic eſt ſcdˀs tractatˀ huius tertij libri de aĩa: ꝛ eſt lectio
4ª eiuſdem libri in cõmento ſancti Thome.

Iſte eſt ſecũdus tractatˀ huiˀ tertij: in quo Phus oſtẽdit intelle-
ctũ nõ eẽ idẽ cũ ſenſu: ꝛ ↄtinet tria capla.
In pˀ capitulo phus oſtendit ꝙ itelligere
ꝛ ſapere nõ ſunt idem cum ſapere ꝛ ſenti-
re. ꝛ ꝙ opinio ꝛ phantaſia nõ ſunt idẽ. In
2ˀ capitulo oſtendit ꝙ phantaſia non eſt
aliq̃ potẽtiarũ vel habituũ qbˀ diſcernit aliqd eẽ verũ
vel falſum. ibi (De eo qȯ eſt.) In 3ˀ caplo oſtẽdit qd eſt
phantaſia. ibi (Sed qm̃ eſt motˀ.) ¶ In pˀ caplo ponũ-
tur due ↄ̃ones. Quarũ pª eſt. Sapere ꝛ intelligere nõ ſunt
idẽ cũ ſentire. Prima ps huiˀ ↄnis. ſ. ꝙ ſentire nõ ſit idẽ
qȯ ſapere: pbat vna rõne Phi: que talis eſt. Sentire cõ-
petit oĩbˀ aĩalibˀ: ſapere vȯ paucis: ğ ſapere ꝛ ſentire nõ
ſunt idẽ. Scdˀa pars eiuſdẽ ↄnis. ſ. ꝙ itelligere nõ ſit idẽ
qȯ ſentire. pbat duabˀ rõnibˀ. Quarũ pª eſt. Contingit
recte ꝛ nõ recte itelligere. Recte qdẽ3 per verã ſciam: ꝛ
per verã prudẽtiã: ꝛ verã opinione3: nõ recte aũt per ↄ-
riũ. ſ. per falſam ſciam: ꝛ per falſam opinionẽ. Sed nõ
ↄtingit ſentire nõ recte. ſed ſolũ recte: qꝛ ſenſus circa p-
priũ ſenſibile nõ decipit: ğ itelligẽ ꝛ ſentire nõ ſũt ide3.
Scdˀa rõ. Sẽtire cõpetit oĩbˀ aĩalibus: itelligere vȯ ſolĩ
rõnali creature: ğ idẽ vt ſupra. ¶ Cõtra pdictam ↄnẽ ar-
guit pˀ ſic: rõnibˀ antiquoꝝ oppoſitã partẽ tenẽtiũ. Nã
vĩtus corporea nõ põt agere in rem icorporeã: cũ ſemper
agẽs ſit nobilius ꝛ altius paſſo: ſed vĩtus celeſtis agit in
vĩtutẽ itellectiuã. ğ vĩtus intellectiua eſt vĩtus corporea: ꝛ
per ↄñs itelligere eſt qȯdã corporeũ: ꝛ ſic intelligere eſt
idẽ cũ ſẽtire: qꝛ qñ ab aliqbˀ remouet id per qȯ differũt:
tũc remanẽt idẽ: ſed itelligẽ differt a ſentire per h ꝙ in-
telligere eſt qȯdã icorporeũ: ğ ſi remoueat icorporeũ ab
itelligẽ: relinquit ꝙ intelligere erit qȯdã ſentire. ¶ p̃.
Oĩs appˀhẽſio ſeu cognitio ſit rõne ſimilitudinis: ſ3 itel-
lectˀ cognoſcit res corporeas: ğ itellus ẽt eſt corporeus: ꝛ
per ↄñs idẽ vt ſupra. ¶ p̃. arguit ↄ pbatiões. Nã pru-
dẽtia eſt in aĩalibˀ rõnalibˀ ex pˀhemio metaphiſice: ſed
ſapere ptinet ad prudẽtiã: ğ vĩ ꝙ ſapere nõ cõpetit pau-
cis ſed multis aĩalibˀ. ¶ p̃. Sicut ſenſus nõ decipit cir-
ca ppriũ ſenſibile: ita itellus nõ decipit circa ppriũ itel-
ligibile: ğ ſi nõ ↄtingeret nõ recte ſentire nõ ↄtigit nõ re-
cte itelligẽ. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ vĩtus celeſtis nõ agit in vĩtu-
te3 itellectiuã per ſe: ſed ſolũ per accidẽs: iõ rõ nõ ſeqt.
¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ nõ oĩmoda ſimilitudo reqrit ad cogni-
tionẽ: ſed ſufficit ſimilitudo pportiõis que eſt iter actũ
ꝛ potẽtiã: vnde nõ op3 ꝙ ſi res ſit corporea ꝙ pp̃ter h
ſit ẽt itellus corporeˀ. ¶ Ad 3ᵐ dõm ꝙ prudẽtia cõpetit
alicui duplr̃: ſimilr̃ ꝛ ſapere. Uno mõ eſſentialr̃: ſic ſolũ
cõpetit rõnali creature. Alio mõ pticipatiue: ſic cõpetit
aĩalibˀ qbuſdã brutis iquãtũ per nãlẽ eſtimationẽ pui-
dent de futuris: vt p3 de formicis. ¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ l3
itellus quãtũ ad pᵐ eiˀ opõnẽ. nõ decipiat per ſe circa
ppriũ itelligibile: tñ quãtũ ad eiˀ 2ᵐ opõnẽ põt decipi
falſe: videl3 diuidẽdo vel cõponẽdo. ¶ Scdˀa ↄ. Opinio
nõ eſt eadẽ cũ phantaſia. Hec ↄ pbat tribˀ rõnibˀ Phi.
Quarũ pª eſt. Opinio ſequit itellectũ: phantaſia ſenſu3:

ſed ſenſus ⁊ itellect⁹ nõ ſũt idẽ: ĝ opinio ⁊ phantaſia nõ ſunt idẽ. Scḋa rõ. Phantaſticare eſt in pṫãte nr̃a: ſꝫ opinari nõ eſt in pṫãte nr̃a: ſed reqrit̃ rõ per quã opinamur verũ vel falſum. ĝ ⁊c̃. ¶ Ṫ. Ex opinione ſequit̃ imediate paſſio in appetitu: ſꝫ ex phantaſia nõ ſequit̃ imediate paſſio in appetitu: ĝ opinio ⁊ phãtaſia nõ ſunt idẽ. ¶ Et ſi dicat̃. nõ poſſum⁹ opinari niſi phantaſticãdo: ĝ opinio ⁊ phantaſia ſunt idẽ. ¶ Dõm negãdo ꝯſequẽtiã: qꝛ ſicut nos nõ poſſum⁹ itelligere niſi ſentiẽdo: ⁊ tamẽ itellect⁹ nõ eſt idẽ cũ ſenſu: ita ꝫ nõ poſſimus opinari ſine phantaſia: tñ nõ ſequit̃ ꝙ opinio ſit idẽ cũ phantaſia.

¶ Sequitur (De eo autem.) Hec eſt lectio 5ª eiuſdem libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Iſtud eſt 2ᵐ caplm ſecũdi tractat⁹: in q̃ Phs determinãdo de phantaſia per reſpectũ ad alias potẽtias cognoſcitiuas ponit tres ꝯnes iferẽdo vnum correlarium. ¶ Quarũ pª eſt ꝙ phãtaſia nõ eſt ſenſus in actu nec ſenſus in potẽtia. Hãc ꝯnẽ ꝓbat Phus pmo in gñali tali rõne: qꝛ dormiẽs phantaſticat̃ nõ ſm ſenſum in potẽtia: qꝛ ſenſui in potẽtia nihil appet: neqꝫ ſm ſenſum in actu: qꝛ in ſomno nõ eſt ſenſus in actu. Hinc probat Phs eãdẽ ꝯnẽ in ſpãli. Et pº ꝙ nõ ſit ſenſus in potẽtia vna rõne. Nã ſenſus in potẽtia ſemꝑ ieſt aiali: ſꝫ phãtaſia nõ ſemꝑ ꝯuenit aiali: ĝ phantaſia non eſt ſenſus in potẽtia. Deĩde ꝓbat eãdẽ ꝯnẽ quãtũ ad 2ᵃᵐ partẽ. vꝫ. ꝙ phantaſia nõ eſt ſenſus in actu q̃tuor rõnib⁹. Quarũ pª eſt. Senſus in actu cõpetit oĩbus aialib⁹: ſꝫ phãtaſia nõ cõpetit oĩb⁹ aialib⁹: vtputa formicis ⁊ ceteris aialibus iperfectis. ĝ ⁊c̃. ¶ Et ſi dicat̃ ꝯtra. Cuicũqꝫ ineſt ſenſus: eidẽ ieſt phantaſia: vt ſupra in 2º ꝯceſſum eſt: ĝ ſicut ſenſus cõpetit oĩb⁹ aialibus: ita ⁊ phantaſia. ¶ Dõm ꝙ duplex eſt phantaſia. Quedã eſt determinata que hẽt determinatũ organũ: ⁊ talis nõ ieſt oĩbus aialibus. Alia eſt phantaſia ideterminata ⁊ iperfecta: ⁊ talis bene cõpetit oĩb⁹ aialib⁹: de q̃ nõ eſt hic ad ꝓpoſitũ. Scḋa rõ. Senſus ſm actũ per ſe ſemꝑ eſt verus: ſꝫ viſiones phantaſtice nõ ſemꝑ ſũt vere. Tertia rõ. Per ſenſuꝫ certitudinaliter iudicam⁹ de re: ſꝫ per phantaſiã nõ certitudinal̃r iudicam⁹ dicẽdo B eſt B: ſꝫ dicim⁹ ꝙ B apparet nobis B. ĝ ⁊c̃. Quarta rõ. Phantaſia ieſt dormiẽtib⁹: vt dcm̃ eſt: ſꝫ ſenſus nõ cõpetit dormiẽtib⁹ in actu: ĝ phãtaſia nõ eſt ſẽſus in actu. ¶ Et ſi arguat̃ ꝯ. Iſta phãtaſia ẽ q̃dã potẽtia: vel ĝ ẽ potẽtia ſẽſitiua vel itellectiua vel vegetatiua vl̃ appetitiua vel motiua ſm locũ: ſꝫ maĩfeſtũ eſt ꝙ phãtaſia nõ eſt itell'us: nec potentia vegetatiua: nec motiua ſm locum: nec appetitiua: ĝ eſt ſenſitiua. Dõm ꝙ ſenſus põt accipi dupl'r. Uno mõ vt ſe extẽdit ad oẽs ſenſus interiores: ⁊ exteriores: ⁊ iſto mõ hñ phãtaſia pertinet ad ſenſuꝫ: cũ ſit ſenſus iterior vt ſupra dcm̃ eſt. Alio mõ accipit̃ ꝓprie. vꝫ. pro potẽtia qua aĩa aliqd apphẽdit determinate cũ q̃dã determinatiõe. Et iſto mõ phantaſia nõ eſt ſenſus. ¶ Scḋa ꝯ. Phantaſia nõ eſt itell'us nec ſcia. Hec ꝯ ꝓbat̃ vna rõne Phi. Nã itell'us eſt hr̃ioꝝ ꝑncipioꝝ veroꝝ: ſcia eſt habit⁹ per demr̃ationeꝫ acq̃ſit⁹ qui eſt ſemꝑ ver⁹: ſꝫ phantaſia nõ eſt ſemꝑ veroꝝ: ĝ phantaſia nõ eſt itell'us neqꝫ ſcia. ¶ Scḋa ꝯ. Phantaſia nõ eſt opinio: hec ꝯ ꝓbat̃ duab⁹ rõnib⁹ Phi. Quarũ pª eſt. Ad opinionẽ ſequit̃ fides: ſꝫ fides nõ eſt in aialib⁹ brutis: ĝ nec opinio: ſed phantaſia eſt in aialib⁹ brutis q̃buſdã: ĝ phantaſia nõ eſt opinio. ¶ Scḋa rõ. Ad opinionem (vt dcm̃ eſt) ſequit̃ fides: ad fidẽ ſequit̃ ꝑſuaſio: ad ꝑſuaſionez ſequit̃ rõ: ĝ opinio iuenit̃ ſolũ in illis in q̃b⁹ iuenit̃ rõ: ſed phãtaſia nõ ſolũ reperit̃ in aialib⁹ habẽtib⁹ rõnẽ: ĝ idẽ vt ſupra. ¶ Ex pdictis ifert Phus vnũ correlariũ vꝫ. ꝙ phantaſia nõ eſt q̃d cõpoſitũ ex ſenſu ⁊ opinione.

¶ Sequit̃ in textu (Qm̃ aũt audit ⁊c̃.) Hec eſt lectio 6ª huius tertij libri: ⁊ in cõmento ſancti Thome.

Iſtud eſt vltimũ caplm hui⁹ tractat⁹ in quo Phs determinãdo de phantaſia q̃ditatiue ponit vnã ꝯnez dũtaxat. vꝫ. Phantaſia eſt q̃dã mot⁹ factus a ſenſu ſm actũ. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne. Nã ab eo qḋ eſt motũ ꝯtingit aliud moueri cũ aliqñ aliud ſit mouens ⁊ motũ: vt pꝫ in 8º phy. ſed ſenſus mouet̃ a ſenſu. ĝ a ſenſu ſm actũ põt fieri mot⁹: talis aũt mot⁹ eſt phantaſia. ĝ phantaſia eſt mot⁹ fact⁹ a ſenſu ſm actũ. ¶ Cõſiderãdũ eſt hic ſm Phm ꝙ phantaſia eſt aliqñ falſoꝝ. Cuius rõ eſt: qꝛ ſenſus ꝫ circa ꝓpriũ ſenſibile vt in pauciorib⁹ decipiat̃: tñ circa ſenſibilia per accñs decipit̃: nõ vt in paucioribus: ſed vt ſepe: ⁊ magis circa ſenſibilia cõia: ĝ a fortiori phantaſia circa phantaſmata decipit̃. cũ magis recedat a radice ṽtutis cognoſcitiue. ¶ Cõſiderãdũ eſt ſꝫ eandẽ ꝙ phos grece eſt lux latine: a q̃ phanos venit. i. apparitio ſiue illuminatio: a quo vlteri⁹ deriuat̃ phãtaſia.

¶ Sequit̃ in textu (De parte aũt aĩe qua ſapit ⁊ intelligit ⁊c̃.) Hic eſt terti⁹ tractat⁹ hui⁹ tertij libri: ⁊ eſt lectio 7ª cõmenti ſancti Thome.

Iſte eſt tertius tractat⁹ hui⁹ libri in quo Phs determinat de pṫe itellectiua: ⁊ ꝯtinet in ſe ſex capitula. In pº capitulo Phs determinat de itellectu poli ſm ſe. In 2º ṽo oſtẽdẽdo q̃liter itellect⁹ polis reducit̃ in actu determinat de obiecto eius. ibi (Cum autem ſic ſingula fiant.) In 3º mouet q̃ſdã dubitationes circa precedentia: ⁊ ſoluit eas. ibi (Dubitabit autẽ vtiqꝫ aliqs.) In 4º caplo determinat de itellectu agẽte ⁊ intellectu in actu. ibi (Qm̃ aũt in oĩ nã.) In 5º determinat de opõnib⁹ itellectus poſſibilis. ibi (Indiuiſibiliũ q̃dẽ igit̃.) In 6º capitulo determinat de itellectu per reſpectũ ad ſenſum. ibi (Uidet̃ aũt ſenſibile.) ¶ In pº caplo ponit̃ vna ꝯ que talis eſt: ꝙ itellect⁹ polis eſt potẽtia paſſiua. Hec ꝯ ꝓbatur tali rõne Phi. Nã ſicut ſe hẽt ſenſus ad ſenſibile: ita ſe hẽt itellect⁹ ad itelligibile: ſed ſenſus eſt potẽtia paſſiua ⁊ ſentire q̃dã pati (vt ex ſupradictis pꝫ.) ĝ itellect⁹ polis eſt potẽtia paſſiua: accipiẽdo vꝫ. pati pro quocũqꝫ recipere. ¶ Ex hac ꝯcluſiõe ifert Phus duo correlaria. ¶ Quoꝝ pᵐ eſt. ꝙ itell'us nõ eſt cõpoſit⁹ ex naturis diuerſarũ rerũ nãliũ vt antiq voluerũt. Cui⁹ rõ eſt. Nã illud qḋ eſt in potẽtia ad aliqd ⁊ eſt receptiuũ illius caret illo: ſed itell'us polis eſt in potẽtia ad oĩa intelligibilia ⁊ eſt receptiu⁹ illoꝝ: ĝ nõ eſt cõpoſit⁹ actu ex illis. ¶ Secũdũ correlariũ eſt: ꝙ itell's nõ eſt affixus organo corporali: qꝛ ſi eẽt affixus organo corporali: eẽt cõpoſit⁹ ex naturis corporalib⁹: qꝛ act⁹ alicui⁹ potẽtie organice: nõ ſolũ attribuit̃ ipſi potẽtie: ſed ẽt toti cõpoſito ex potẽtia ⁊ organo. ¶ Pro declaratiõe huius ꝯnis ꝯſiderãdũ eſt ſm Phm ꝙ diuerſimode ſenſus dr̃ potẽtia paſſiua ⁊ itellectus ipſe. Nã ſenſus ꝫ nõ patiat̃ paſſiõe ꝓprie dicta: patit̃ tñ per accidẽs rõne organi: ſed itell'us neqꝫ per ſe neqꝫ per accidẽs põt pati paſſione ꝓprie dicta: cũ nõ ſit affixus organo corporali. ¶ Et ſi dicat̃. Ad itellectũ reqrit̃ cognitio ſenſitiua: ĝ itell'us põt pati per accidens: videlꝫ ad paſſionẽ organoꝝ ſenſuũ que patiunt̃ paſſiõe ꝓprie dicta. ¶ Dõm ꝙ aliqd põt cõpetere alicui per accidẽs dupl'r. Uno mõ: qꝛ aliqd ꝯiungit̃ ei per ſe: ⁊ iſto mõ

itellꝰ pōt pati paſſione ꝓprie dicta:per accidēs rōne oꝛ
gani ꝛ nō rōne itellꝰ. Alio mō aliqd cōpetit alicui per
accidēs:videlȝ rōne alicuiꝰ extrinſeci:ꝛ iſto mō poſſumꝰ
ꝯcedere ꝙ ēt patiꝛ paſſiōe ꝓprie dicta. ¶ Cōtra ꝑdictā
ꝯnē ſic arguit. Nā itellꝰ eſt ipa mens:ſed ſm Auguſti
nū 9° de trinitate:mens nō relatiue dr:ſed ipſam eēntiā
demōſtrat:ğ itellus eſt ipſa eēntia aie ꝛ nō potētia eiꝰ:ꝛ
per ꝯñs nō eſt potētia paſſiua. ¶ P̄. Homo ꝯuenit cum
angelis in nā itellectuali. Sed angelus dr itellectualis ꝛ
mēs:ğ ꝛ hō:ꝛ ſic idē:vt ſupra. ¶ P̄. Unūqdqꝫ patiꝛ per
māꝫ:ſed itellus nō eſt potētia mālis:vt ꝯceſſum eſt.ğ
itellus nō patiꝛ. ¶ P̄. Quicqd dr paſſibile eſt corrupti
bile:vt ꝯcedit ꝓhus in iſto 3°.ꝛ ēt in p° de celo:ſȝ itellus
nō eſt corruptibilis:ğ nō eſt paſſibilis. ¶ P̄. Agens eſt
ꝑſtantius paſſo:ſȝ potētia vegetatiua que eſt iferioꝛ po
tentia itellectiua eſt potētia actiua.ğ a fortiori potentia
itellectiua erit potētia actiua. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ intellus
accipiꝛ qtuoꝛ modis. ¶ Aliqñ accipiꝛ pro eēntia aie:vt
in auctoritate Auguſtini adducta. Aliqñ accipiꝛ ꝓ potē
tia itellectiua:vt in ꝓpoſito. Aliqñ accipiꝛ pro habitu cū
dicimꝰ ꝙ itellus eſt habitꝰ ꝑncipioꝝ. Aliqñ vo ſumiꝛ ꝓ
opatione ipſiꝰ itellus. Un̄ argumētū laboꝛat in equoco.
¶ Ad zᵐ dōm ꝙ angelus nō dr itellus eēntialr:ſȝ ſoluȝ
dr itellus ꝛ volūtas ad denotādū ꝙ in eo nō ſūt niſi ille
due potētie. Et iō appropꝛiatiue angelus dr itellus:non
aūt eēntialr. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ pati accipiꝛ tripl̄r:ꝓpꝛÿſ
ſime vȝ.ꝓ receptiōe alicuiꝰ foꝛme cū ablatione alterius
qđ ꝯuenit ſm nāꝫ:vel ſm aliqd ad qđ hȝ nālē inclina
tionē. Et iſto mō itelligē nō eſt qđdā pati. Et iſto mō ğ
īfirmaꝛ patiꝛ. Alio mō dr pati minus ꝓpꝛie.vȝ ꝓ rece
ptione alicuiꝰ cū ablatiōe alteriꝰ:ſiue illud alterū ſit nā
le ſiue ꝑter nāꝫ:ꝛ illo mō qui ſanaꝛ dr pati:qꝛ ab eo re
moueꝛ īfirmitas. 3° mō dr pati coīſſime.vȝ ꝓ qcūqꝫ re
ceptiōe alicuiꝰ:ſiue talis receptio fiat cū ablatione alte
rius ſiue nō. Et iſto mō itelligē eſt qđdaȝ pati:ꝛ potētia
itellectiua dr potētia paſſiua. Argumētuȝ aūt ꝓcedebat
de paſſione quātū ad pᵐ vel zᵐ eiꝰ modū. ¶ Et per h̄ pȝ
ſolo ad 4ᵐ. ¶ Ad 5ᵐ dōm ꝙ reſpectu eiuſdē obcti agēs
eſt nobiliꝰ paſſo:nō aūt ſi referanꝛ ad diuerſa. Intellus
aūt eſt vis paſſiua reſpectu totiꝰ entis vlis:vegetatiuuȝ
aūt eſt actiuū reſpectu eiuſdē entis ꝑticlaris.ſ.coꝛpoꝛis
ꝯiūcti. Un̄ nihil ꝓhibet tale paſſiuū eē nobiliꝰ hȝ acti
uo. ¶ Circa ꝑdicta dubitaꝛ vtꝝ itellus polis ſit ſuba ſe
parata. Et vr ꝙ ſic. Nā ſuba imālis dr ſuba ſeparata:cū
quelibet talis ſit per ſe ſubſiſtens:ſȝ itells polis eſt imā
lis:ğ eſt ſuba ſepata. ¶ Dōm eſt ſm doc.ſan.in pn̄ti le
ctiōe ꝙ itellm eē ſubaȝ ſepatā ē ipoſe. Qđ ꝓbat tali rō
ne. Nā hic hō itelligit:ğ itelligit aliq̇ foꝛmalr:ſȝ nō itel
ligit aliq̇ foꝛmalr niſi ipo itellu. Sȝ illud q̇ aliqd opaꝛ
foꝛmalr nō eſt ſepatū ab eo:ğ itellus polis nō eſt ſepatꝰ
ab hoie:vel opoꝛtebit dicē ꝙ hic hō nō itelligit aliq̇ foꝛ
malr. ¶ Sȝ foꝛſitā diceretꝛ ad h̄ ꝙ lȝ itellus ſit ſepatus
ab hoie:vniꝛ tñ ipſi mediāte ſpē itelligibili. ¶ Sȝ hec
ſolo nō euacuat rōnē ꝑdictā:qꝛ dato ꝙ itells polis vnia
tur hoi ꝑ ſpēȝ itelligibilē:nō tñ ſeqꝛ ꝙ h̄ hō ꝑ illā ſpēm
itelligibilē itelligat. Sȝ magis ꝙ ille itellus eſt q̇ itelli
git:ꝛ illud qđ vniꝛ aie per ſpēm itelligibilē eſt qđdā in
tellm. Un̄ adhuc rō eſt aſſignāda ꝓꝑ qd hic hō foꝛmalr
itelligat. ¶ Ad rōnē dubÿ dōm ꝙ tripl̄r aliqd pōt dici
imāle. Uno mō obctiue:ꝛ illo mō itellus nō eſt imālis.
alio mō oꝛganice ꝛ inſtrumentalr:ꝛ iſto mō eſt imālis.
Tertio mō ſm eē:videlȝ ꝙ nō exiſtat in mā nec in qua
nec ex q̇.ꝛ iſto mō itells dr mālis ꝛ nō imālis. Sube vo
ſepate ſūt imāles tertio mō. Un̄ nō opȝ ꝙ itellus ſit ſe
paratus ab hoie.ğ ꝛ ipſe intellectus erit in homine.

¶ Sequiꝛ in textu (Cū aūt ſic ſingula ꝛc.) Hec eſt lectio
8° eiuſdem libꝛi:ꝛ in cōmento ſancti Thome.

IStud eſt zᵐ caplm huiꝰ tertÿ tractatꝰ in q̇
ꝓhus determinādo de obcto itells
polis ponit vnā ꝯnē que eſt talis. Singularia
nō itelliguntꝛ directe:ſȝ reflexe. Hec ꝯ ꝓbatur
tali rōne. Nā itellus p° ꝛ ꝑ ſe itelligit nāꝫ ꝛ q
ditatē rei vt hic ſupponiꝛ:ſȝ in oibꝰ mālibꝰ ipȝ qđqd eſt:
differēs eſt ab eo cuiꝰ eſt.nā aliud eſt magnitudo ꝛ ma
gnitudinis eē:ꝛ aq̇ ꝛ aque eē:ğ ſeqꝛ ꝙ qditas ꝛ illđ cuiꝰ
eſt qditas.ſ.ſingulare cogſcunꝛ diuerſis potētÿs vel ab
eadē diuerſimode. Cū ğ itellus p° ꝛ ꝑ ſe ꝛ directe qditatē
cogſcat:nece eſt dicē ꝙ itellus nō cogſcat ſingularia p° ꝛ
ꝑ ſe ꝛ directe:ſȝ alia potētia videlȝ ſenſus. Qz aūt ſingu
laria poſſint idirecte ꝛ reflexe itelligi.ꝓbaꝛ ſic ex̄ lr̄am:
qꝛ illa potētia que cōparat vnū alteri cogſcit cōparabi
lia:qꝛ oꝛdinare ſiue cōpare neſcit:ğ rōnes cōꝑabiliū igno
rat. Sȝ itells cōparat vle ad ſingulare:ğ cogſcit vtrūqꝫ.
¶ Cōfirmaꝛ:qꝛ nullus pōt cogſcē diaȝ aliqrū niſi cog
ſcat extrema:ſȝ itells ponit diaȝ iter vle ꝛ ſingulare:ğ
idē.vt ſupra. ¶ Ex hac ꝯne iferꝛ ſȝ ꝓhm ꝙ qditas rei
mālis eſt ꝓpꝛiū ꝛ ꝑ ſe obm itells. Hoc correlariū pȝ tali
rōne. Nā itells p° ꝛ ꝑ ſe itelligit qditatē:nō aūt qditatē
ſepatā.vt voluerūt Platonici:ğ itelligit qditatē exñteȝ
in rebꝰ mālibꝰ:ſȝ illđ qđ p̄mo ꝛ ꝑ ſe itelligiꝛ ab aliq̇ po
tentia eſt obm eiꝰ:ğ relinqꝛ ꝙ qditas rei mālis eſt obm
itellus nr̄i. ¶ Et ſi queraꝛ quō itells exit de potētia ad
actū itelligēdo obm illud. ¶ Dōm ſm ꝓhm ꝙ itellus
hn̄s habitū ſcie reducitꝛ ad actū dū vult:qꝛ hȝ ſpēs itelli
gibiles apđ ſe:qđ eſt ꝯ Aui. Sȝ dū itells nōdū hȝ ſciam:
nō reducitꝛ ad actū dū vult:ſȝ queriꝛ ꝟtus docētis ſiue i
triſeci (vt ipſiꝰ itells agētis) ſiue extriſeci:vt ipiꝰ magri.
¶ Cōtra ꝑdictā ꝯnē ſic arguiꝛ ꝓbādo ꝙ ſinglaria itelli
gunꝛ rōnibꝰ antiquoꝝ phoꝝ illā ꝑtē tenētiū. Nā actio ꝛ
paſſio ſūt ſingulariū ꝛ ſuppoſitoꝝ:vt pȝ in ꝓhemio me
taphice:ğ vle nō eſt id qđ intelligiꝛ:ſȝ ſingulare. ¶ P̄.
Quiditas ſiue nā rei que eſt id qđ itelligiꝛ:eſt res ſigna
ta ex̄ aiaȝ:ğ eſt res ſingularis:ſic idē.vt ſupra. ¶ P̄. Illa
potētia que ꝑ ſe ferꝛ ad aliqđ obm ēt ꝑ ſe ferꝛ in qualȝ
ꝑtē ſubctiuā eiꝰ:lȝ nō p° (ſic viſus q ꝑ ſe p°) ferꝛ i coloꝛē:
ēt ꝑ ſe ferꝛ in albedinē ꝛ nigredinē:lȝ nō p°:ſȝ ſingularia
ſūt ꝑtes ſubctiue vlis.ğ ſi ꝑ ſe itelliguntꝛ.ſeqꝛ ꝙ ſingula
ria ꝑ ſe itelliguntꝛ. ¶ P̄. arguiꝛ ꝓbādo ꝙ ſinglaria nul
lo mō itelliguntꝛ. Nā vle eſt dū itelligiꝛ:ſinglare vo dū
ſentiꝛ:vt pȝ in h̄ 3°:ğ ſingulare nō itelligiꝛ. ¶ P̄. Sic ſe
hȝ ſenſus ad ſenſibile:ita itells ad itelligibile:ğ ꝑ locū a
trāſmutata ꝓpoꝛtiōe ſic ſe hȝ itelligibile (vtputa vle)
ad ſenſuȝ:ita ſe hȝ ſenſibile (vtputa ſingulare) ad itelle
ctū. Sȝ vle nō ſentiꝛ.ğ ſinglare nō itelligiꝛ. ¶ P̄. argui
tur ꝯ maioꝛē ꝓbatiōis:ꝓbādo ꝙ qditas ꝛ illđ cuiꝰ eſt in
mālibꝰ nō diſtiguanꝛ realr. Nā idē eſt caro ꝛ carnis eē:
vt hic dič ꝓhus:ſed caro ꝑtinet ad res nimis māles:ğ in
mālibꝰ idē eſt qd eſt ꝛ illđ cuiꝰ eſt. ¶ P̄. Diffinitio ꝛ dif
finitū ſūt idē eēntialr:ğ qđ qd eſt qđ eſt ſignatū diffōnis
eſt idē cū eo cuiꝰ eſt:qđ eſt ipm diffinitū. ¶ P̄. Qñ aliqd
ꝑdicaꝛ de alio ꝑdicatiōe eēntiali in p° mō dicēdi ꝑ ſe:il
lud ꝑdicatū nō diuidiꝛ realr a tali ſubcto:ſȝ nā ſiue qdi
tas ꝯcretiue deſignata ꝑdicaꝛ in p° mō dicēdi ꝑ ſe dicē
do.ſoꝛtes eſt hō.ꝛ ſoꝛtes eſt aial metaphoꝛice loquēdo:ğ
ſoꝛtes ꝛ hō ſūt idē realr:ꝛ ꝑ ꝯñs nā ꝛ ſuppoſitū. ¶ P̄. ar
guiꝛ ꝯ correlariū ꝓbādo ꝙ qditas rei mālis nō ſit obm
itells nr̄i. Nā illđ eſt obm alicuiꝰ potētie qđ p° apphēdiꝛ
ab illa potētia:ſȝ ens iter ꝑdicata oia p° itelligiꝛ ab itel
lectu:vt dič Auicēna in p° ſue metaphice:ğ ens erit obȝ
itells nr̄i ꝛ nō qditas. ¶ Si dicaꝛ ꝙ ens eſt pᵐ obm itel

lectꝰ

lectus adequatū:nō aūt ꝓprīū.℄ Cōtra. Idē eſt ꝑmū ⁊
adequatū.ꝑmo poſterioꝝ.ḡ ſi ens eſſet ꝑmū obm̄ itellꝰ
erit obm̄ adequatū:⁊ ꝑ ꝯñs ꝓprīū.℄ ꝓ. Nihil apprehē
dit̄ ab aliq̄ potētia niſi qḋ ꝯtinet̄ ſub illius potētie obie
cto:ſed multa apprehendunt̄ ab itellectu que nō cadunt
ſub qditate rei mālis:vt ſunt ſubē ſepate.ḡ ⁊c̄.℄ ꝓ. Il/
lud eſt obm̄ itellꝰ ſub cuius rōne oīa itelligunt̄ : ſed deꝰ
eſt huiꝰ:cū nihil ſit itelligibile qḋ non ꝑticipet aliqḋ ab
eo.ḡ idē vt ſupra.℄ Ad ꝑm̄ dōz ꝙ duplex eſt actio. Que/
dā eſt actio corꝑalis. Alia ē actio ſpūal. verꝫ eſt ꝙ actio
⁊ paſſio corꝑalis ſūt ſuppoſitoꝝ.actio tñ ſpūal nō ſemꝑ
eſt ſuppoſitoꝝ.Obm̄ aūt intellꝰ nō agit in intellm̄ actio
ne corꝑali:ideo rō nō ſequit̄.℄ Ad zm̄ dōm ꝙ nā ſiue q/
ditas rei mālis:ſm ꝙ eſt in re māli ſignificata itelligit̄
ſine cōditionibꝰ ſingulariū ꝑ ꝑmā operationē itellꝰ.vn̄
nō opꝫ ꝙ ſingulare ſit illud qḋ ꝑmo intelligit̄:nec ꝑꝑ h
intellꝰ eſt falſus(vt dicit doc.ſan.)ꝗa illa q̄ ſunt cōiun/
cta ſm eēpnt ſeparatim itelligi ꝑ ꝑmā oꝑationē itellꝰ:
nō aūt ꝑ ſcḋam.℄ Et ſi arguat̄. Illḋ a quo aliqḋ abſtra/
hit̄ ab itellu prius intelligit̄ : ſed a phātaſmatibus ⁊ ſin/
gularibꝰ abſtrahit̄ ſpecies itelligibilis:ḡ ſingulare prius
intelligit̄.℄ Dōm ꝙ duplr̄ ꝯtingit abſtrahere : vno mō
poſitiue.alio mō priuatiue. Intellꝰ eni dū abſtrahit vlē
a particulari abſtrahit ꝑuatiue:nihil eni aliud eſt itellm̄
abſtrahere vlē a ſingulari ꝙ̄ itelligere vlē nō intelligen
do ſingulare:vt infra patebit.℄ Ad ʒm̄ dōm ꝙ duplices
ſunt ꝑtes ſubiectiue alicuius totius vlis. Nā quedā ſūt
partes ſubiectiue que nō includant aliquid reale:ſecluſa
quacūqꝫ oꝑatione itellectus qḋ nō icludat ipm̄ totū:⁊ ta
les ꝑtes ab eadē potētia itelligunt̄ :ſicut ⁊ totū lꝫ nō prio
vt voluit argm̄. Alie ſunt ꝑtes que icludūt aliqḋ realr̄ qḋ
eſt extra eſſentiā totiꝰ:etiā ſecluſa q̄cūqꝫ oꝑatione itellꝰ:
ſed nō opꝫ ꝙ iſte apprehendant̄ ab illa potentia ꝑ ſe a q̄
totū itelligit̄. Cū igit̄ ſingularia aliqḋ includāt realr̄:qḋ
nō icludit nā vlis:nō opꝫ ꝙ ſingularia ꝑ ſe intelligantur
ab itellectu:lꝫ ab eo itelligant̄ per ſe vlia.℄ Ad 4m̄ ⁊ 5m̄
dōm ꝙ ꝓcedūt de itellectione directa.nō autē reflexa.
℄ Ad ſextū dōm ꝙ ꝗa ſubē ſepate ſunt nobis imanife/
ſte. Phs de eis exēplificat per exēplū nāle ꝑ carnē ⁊ car/
nis eſſe. vnde ipſe dat itelligere ꝙ illud exēplū in ſubſtā/
tys ſepatis idē eſt qḋqḋ eſt:⁊ illud cuiꝰ eſt.℄ Ad ſepti/
mū dōm ꝙ qḋqḋ eſt pōt ad duo cōparari tanꝙ̄ ad illud
cuius eſt. Uno mō tanꝙ̄ ad diffinitum ⁊ ſic qḋqḋ eſt:eſt
idē cū eo cuiꝰ eſt qbuſcūqꝫ rebus. Alio mō pōt cōparari
ad ſuppoſita nāe:⁊ illo mō in ſubſtātys mālibꝰ qḋqḋ eſt
nō eſt idē cū eo cuiꝰ eſt.℄ Ad octauū dōm ꝙ qñ aliquid
ꝑdicat̄ de aliquo ſubto ꝑdicatione eſſentiali:illḋ ꝑdica/
tū eſt idē cū eodē ſubiecto:dūmodo ſubm̄ ipſum nō iclu
dat aliqḋ in ſua rōne qḋ ſit extra itellectū ipſius qdita/
tis:ſecus aūt ſi icludat aliqḋ extneū realiter.vt i ꝓpoſito.
℄ Ad nonū dōm ꝙ ens qḋ apprehēdit̄ ab itellectu nr̄o
eſt obiectū cōe:nō autē obiectū adequatū alicuius potē/
tie qḋ pōt apprehēdi ab illa potētia ſpecie diſtincta:ſed
ens nō ſolū pōt apprehēdi ab intellectu humano : ſꝫ etiā
ab angelico ſm cōem rōnē eius:ideo ens nō eſt obiectū
adequatū itellectus noſtri accipiēdo intellectū vt ſe ex/
tēdit ad itellectū diuinū angelicū ⁊ humanū.℄ Ad deci
mū dōm ꝙ primū accipit̄ duplr̄. Uno modo accipit̄ pri/
mū a ꝑoritate ꝑdicationis.alio mō pro ꝑoritate adequa/
tionis. Illud eni qḋ eſt ꝑmū obiectū prioritate adequa/
tionis eſt ꝓprīū obm̄:nō aūt eſt primū obm̄ qḋ eſt ꝑmū
ꝑoritate ꝑdicationis.℄ Ad vndecimū dōm ꝙ nihil ap/
prehendit̄ ab itellectu noſtro corꝑi cōiuncto:niſi illḋ qḋ
cadit ſub qditate rei mālis:aut per ſe aut ꝑ accñs.℄ Ad
duodecimū dōm ꝙ oīa ſub rōne deitatis effectiue itelli/
gunt̄:nō aūt formalr̄ ⁊ obiectiue.℄ Circa ꝑdicta dubitat̄
ꝑmo.vtrū ſpēs itelligibiles remaneāt in intellectu poſt
actualē ꝯſiderationē. Et arguit̄ breuiter ꝙ non rōnibus
Auicēne. Nā recipe ⁊ retinere nō ꝑtinēt ad eandē poten
tiā:ſed itellꝰ poſſibilis recipit illas ſpēs intelligibiles:ḡ
nō retinet eas.℄ ꝓ. Sicut ſe hꝫ diaphanū ad ſuſceptio/
nem luminis:ita ſe hꝫ itellectus poſſibilis ad ſuſceptio/
nē ſpērū itelligibiliū:ſꝫ diaphanū poſt actualē ſuſceptio
nē luminis(vꝫ poſtꝙ̄ nō iformat̄ lumie actualr̄)nō re/
tinet lumē:ergo itellꝰ poſſis poſt actualē ꝯſiderationem
nō retinet ſpēs itelligibiles.℄ ꝓ. Duo accidētia eiuſdē
gñis nō pñt eſſe in eodē ſubto ſimul:ſed oēs ſpēs itelligi
biles ſunt eiuſdē gñis:ergo nō pñt eſſe ſimul in itellectu
poſſibili:⁊ per ꝯñs poſt actualē ꝯſiderationē corrūpunt̄.
℄ In oppoſitū arguit̄ per Phm̄ hic in lr̄a.℄ Dōm ꝙ
poſt actualē ꝯſiderationē remanent ſpēs itelligibiles in
intellectu poſſibili. Cuiꝰ rō eſt:ꝗa maioris vtutis eſt itel
lectus poſſibilis ꝙ̄ ſenſus:ſed in ſenſu poſt actualē ſenſa
tionē remanēt ſpēs ſenſate:que in imagine retinent̄:ḡ a
fortiori poſt actualē ꝯſiderationē remanēt ſpēs intelligi
biles in itellectu iquātū in memoria itellectiua retinen/
tur ⁊ cōſeruant̄.℄ ꝓ. Si nō:ſequeret̄ ꝙ nūꝙ̄ homo ha
beret ſciam:aut in actu cōpleto:aut in potētia tm̄:ſeque/
ret̄ etiā ꝙ vanū eſſet ſtudere ⁊ addiſcere.℄ Ad primum
dōm ꝙ lꝫ in mālibus ad eādē potētiā nō ꝑtineat retine/
re ⁊ recipere:tñ in potētys imālibus ad eādē potētiā ꝑ/
tinet retinere ⁊ recipe:ad eādē dico ſm eſſentiā diuerſaꝫ
tñ ſm diuerſa officia actuū:vt infra patebit. Unde intel
lectus ꝗ recipit ſpēs:⁊ memoria que retinet nō ſunt due
potētie eſſentialr̄ diſtincte:ſed ſunt vna potētia cui ſm
diuerſa officia:actus attribuunt̄ diuerſi.℄ Ad ſcḋz dōz
ꝙ nō eſt ſile de lumie ſuſcepto in aere ⁊ de ſpēbus ſuſce/
ptis in itellectu:ꝗa lumē qḋ ſuſcipitur in aere:depēdet a
corꝑe illuminānte quātū ad eē ⁊ quātū ad fieri ⁊ ꝯſerua/
ri:ſic nō eſt de ſpēbꝰ itelligibilibus reſpectu obiectoꝝ.
℄ Ad ʒm̄ dōm ꝙ lꝫ diuerſa accñtia eiuſdē gñis ſm actū
cōpletū nō poſſint eē in eodē ſubto ſil:tñ ſm actū icom/
pletū ꝗ mediat iter purā potētiā ⁊ actū ꝑfectū pñt eē ſil
in eodē ſubiecto. Spēs aūt itelligibiles poſt actualē cōſi
derationē hñt eſſe ſolū in potētia ſm actū nō ꝑfectū:ſed
iꝑfectū.℄ Scḋo dubitat̄ vtrū ſpēs itelligibilis ſit id
qḋ itelligit̄. Et arguit̄ ꝙ ſic. Nā itellectus ⁊ intelligibile
ſunt idē vt concedit̄ in iſto tertio:ſed res ex̄ aīam nō eſt
eadē cū itellectu:ḡ ſeq̄t̄ ꝙ ſpēs itelligibilis eſt idē cū in/
telligibili:⁊ ſic eſt id qḋ itelligit̄.℄ ꝓ. Quelꝫ q̄litas pōt
eſſe res itellecta:ſꝫ ſpēs itelligibilis eſt q̄litas q̄dā.ḡ ſpe/
cies intelligibilis eſt res itellecta.℄ ꝓ. Illud eſt res in/
tellecta qḋ ꝑ apprehēdit̄ ab itellectu:ſed ſpēs itelligibi/
lis eſt hm̄.ḡ ⁊c̄.℄ In oppoſitū arguit̄ ex his q̄ dicta ſūt.
Nā obm̄ itellꝰ eſt illud qḋ itelligit̄:ſꝫ ſpēs itelligibilis
nō eſt obm̄ itellectus:ſed qditas rei mālis:vt dictuꝫ eſt.
ergo ⁊c̄.℄ Dicendū ꝙ ſpēs intelligibilis nō eſt illud qḋ
intelligit̄:ſꝫ illud quo aliqḋ itelligit̄. Cuiꝰ rō eſt:ꝗa illud
eſt qḋ itelligit̄ qḋ affirmat vel negat intellectus:⁊ eſt ex̄
aīam vel aliqḋ de re extra aīam:ḡ res extra aīam eſt il/
lud qḋ intelligit̄:⁊ ſpēs intelligibilis eſt illud quo aliqḋ
intelligit̄.℄ Ad ꝑmū dōm ꝙ itellectus in actu eſt idem
cū itelligibili in actu nō ſm ſe totū:ſed ſꝫ ſuā ſilitudinē
que ſuſcipit̄ in itellectu:⁊ eſt eadē cū itellectu:non qdeꝫ
eſſentialiter:ſed ſubiectiue.℄ Ad ſcḋm dōm ꝙ ſpecies
intelligibilis poteſt cōſiderari duplr̄. Uno modo vt eſt
natura quedam de genere qualitatis:⁊ iſto modo poſſet
eſſe res intellecta.alio modo illud quo res intelligit̄ vt
dictū eſt:⁊ illo mō ſuſcipit̄ in itellectu formalr̄ et tāꝙ̄ q̄:
nō aūt obiectiue ⁊ tāꝙ̄ qḋ.℄ Et ꝑ hoc pꝫ ſolo ad tertiū.

¶ Sequit̃ in textu (Dubitabit aũt vtiqȝ aliqs ꝛc̃.) Hec eſt lectio 9ª hui⁹ tertij libri: ꝛ in cõmẽto ſancti Thome.

IStud eſt 3ᵐ caplm̃ ꝓcedẽtis tractat⁹ i q̃ ꝑhs ſoluẽdo duas dubitationes ponit duas ꝯnes. ¶ Quaꝝ pᵃ eſt ꝙ intellus poſſis põt itelligẽ. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne. Nã illd qd̕ eſt in potẽtia ad itelligibilia ſuſcipiẽda põt itelligẽ: ſȝ itells poſſis eſt in potẽtia ad itelligibilia ſuſcipiẽda cũ ſit tãq̃ꝫ tabula raſa i q̃ nihil dpictũ eſt: depigibilis tñ ſciẽtijs ꝛ ꝟtutib⁹: g̃ ſeqr̃ ꝙ itells poſſis põt itelligẽ. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ arguit ꝑhs. Nã agẽs ꝛ patiẽs hñt aliqd̕ cõe: ſȝ itells poſſis cũ ſit ſimplex nõ vr̃ hr̃e aliqd̕ cõe cũ re itellecta: g̃ vr̃ ꝙ itells poſſis nõ põt itelligẽ. ¶ Dõm ꝙ itells poſſis hȝ aliqd̕ cõe in q̃ ꝯuenit cũ alijs patiẽtib⁹: ꝯuẽit .n. cũ alijs in h̃ qd̕ eſt recipere. ¶ Scd̕a ꝯ. Intells poſſis itelligit ſeipm̃: nõ per ſuã eẽntiã: ſȝ ꝑ ſuã ſpẽȝ itelligibilẽ. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne. Quia itells ſeipȝ itelligẽdo itelligit ſe itelligẽ: ſȝ itells nõ itelligit ſe itelligere ꝑ ſuã eẽntiã: ſȝ ꝑ ſuã ſpẽȝ itelligibilẽ. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ arguit̃ ſic. Unũqd̕qȝ eſt itelligibile ſm̃ ꝙ ẽ in actu: ſȝ itells poſſis nõ ẽ i actu (cũ ſit in potẽtia ad oĩa itelligibilia) g̃ itells poſſis nõ põt itelligi. ¶ P̃. Si itells poſſis itelligeret̃ a ſeipo: ſequeret̃ ꝙ idẽ eẽt mouẽs ꝛ motũ reᵘ eiuſdẽ: ꝛ ꝑ ꝯñs illd̕ eẽt in actu ꝛ i potẽtia reᵘ eiuſdẽ: ꝯñs eſt falſum. g̃ ꝛc̃. Sequela pȝ: qꝛ itellus itelligẽdo mouet̃ a re itellecta: g̃ ſi itells poſſis itelligeret ſeipm̃ moueret̃ a ſeipſo. ¶ P̃. Angelus cognoſcit ſeipm̃ per ſuã eẽntiã: g̃ pari rõne itellus noſter itelligit ſeipm̃ per ſuã eẽntiã: cũ ſit imãlis. ¶ P̃. Si itellect⁹ itelligeret ſeipm̃ per ſpẽm: vel itelligeret ſeipm̃ ꝛ ſuã ſpẽm ꝛ ſuũ obm̃ ſemꝑ vnico actu: vel alio ꝛ alio actu. Nõ 2ᵐ: qꝛ ipoſſe eſt ꝙ itellus ſit diuerſis actib⁹ itelligat. Neqȝ ẽt pᵐ: qꝛ dũ itelligit rẽ intellectã itelligit ſeipm̃. ¶ P̃. Si ſic: ſequeret̃ ꝙ itellus ſemꝑ itelligeret: qꝛ intellect⁹ eſt ſibiipſi p̃ſens. ¶ Ad pᵐ ꝛ ad 2ᵐ dõm ꝙ iſta duo argumẽta ꝓbãt ꝙ itellus nõ intelligit ſeipm̃ per ſuã eẽntiã: nõ aũt ꝙ nõ itelligat ſeipȝ per ſpẽm itelligibilẽ. ¶ Ad 3ᵐ dõm negando ſequelã: qꝛ itellect⁹ angelicus eſt in actu: ſȝ itellect⁹ noſter eſt in potẽtia. Et iȝ ſit imãlis quãtũ ad organũ: eſt tñ mãlis quãtũ ad eſſe. ¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ doctoꝛ ſanct⁹ in p̃ma parte ꝯcedit ꝙ itellect⁹ itelligit ſe ꝛ ſuũ itelligere ꝛ ſuũ obm̃ diuerſis actib⁹. Sed in p̃mo ſentẽtiarũ ꝯcedit ꝙ vnico actu oĩa illa itelligit. ¶ Pꝛo cui⁹ ꝯnis declaratione: ꝯſiderandũ eſt ꝙ ſpẽs itelligibilis ꝛ itellect⁹ p̃nt dupłr cõſiderari. Uno mõ vt ſunt quedã res vere inter ſe diſtincte: ꝛ iſto mõ alio actu itellect⁹ põt itelligere ſuã ſpẽm: ꝛ alio actu ſeipm̃ ꝛ itelligere ſuũ. Alio mõ p̃nt ꝯſiderari vt ſunt p̃ncipia intelligendi: ꝛ iſto mõ vnico actu oĩa itelligunt̃. ¶ Ad 5ᵐ dõm negãdo ſequelã: qꝛ ille ſpẽs intelligibiles nõ ſemꝑ ſunt in actu: vnde nõ opȝ ꝙ intellect⁹ itelligẽs ſeipm̃ per ſpẽm itelligibileȝ ſemꝑ itelligat.

¶ Sequit̃ text⁹ (Qm̃ aũt in omni nã.) Hec eſt lectio 10ᵃ huius tertij libri: ꝛ in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt 4ᵐ caplm̃ in quo ꝑhus determinando de itellectu agẽte in actu: ponit vnã ꝯnẽ: que talis eſt: ꝙ p̃ter itellectũ poſſibilẽ neceſſe eſt ponere intellectũ agenteȝ. Hec ꝯcluſio ꝓbat̃ tali rõne ꝑhi ꝛ exẽplo. Primo ſic. Nã in omni nã que quãdoqȝ eſt in potẽtia ꝛ quãdoqȝ in actu: neceſſe eſt ponere aliquid vt mãm in illo genere per qd̕ eſt in potẽtia ad oĩa que ſunt illius generis: ꝛ aliqd in actu qd̕ ſe hẽt vt ars reſpectu artificiorũ per qd̕ põt facere illa oĩa actu: ſed aĩa itellectiua ſm̃ potentiã itellectiuã qñqȝ eſt in potẽtia qñqȝ in actu: g̃ neceſſe eſt ponere in aĩa itellectiua vnã potẽtiã ꝑ quã eſt in potentia vt oĩa intelligibilia ſuſcipiat que dr̃ intellect⁹ poſſibilis: ꝛ aliã potẽtiã per quã apta nata eſt facere illa itelligibilia in actu que dr̃ quidã habit⁹: vt dicit ꝑhs. Exẽplo idẽ ꝓbat̃. Nã ad vidẽdũ colores requirit̃ lumẽ: ſed intells agens ſe hẽt vt lumẽ per reſpectũ ad intelligibilia: ergo ad itelligẽdũ requirit̃ intellectus agẽs. ¶ Pro ampliori declaratione cõſiderãdũ eſt ſm̃ ꝑhm̃ p̃mo ꝙ quatuoꝛ ſunt cõditiones itellectus agẽtis: ꝛ iſtarũ prime tres ſunt cões itellectui poſſibili ꝛ agẽti: quarũ p̃ma eſt. Intellectus agẽs eſt ſeꝑabilis. ſcd̕a eſt: intells agens eſt ipaſſibilis. tertia eſt itellectus agẽs eſt imixtus nõ cõpoſitus ex diuerſis naturis rerum. q̃rta eſt: itells agens ſm̃ ſuã ſubam eſt in actu. Et per hãc cõditionẽ itells agens differt ab itellectu poſſibili qui ſm̃ ſuã ſubam eſt in potentia. Has cõditiones ponit ꝑhs ineſſe itellectui agenti tali rõne: qꝛ omne agens preſtãtius eſt ꝛ nobilius paſſo: ſed intells poſſibilis q ſe hẽt vt patiẽs eſt ſeꝑabilis ꝛ impaſſibilis ꝛ imixtus: ergo a foꝛtioꝛi intells agens eſt ſeꝑabilis ipaſſibilis ꝛ imixtus. Qꝛ autẽ intells agens ſit in actu ſm̃ ſuã ſubam: pȝ: qꝛ agẽs eſt nobilius paſſo: non ſm̃ naturaȝ: ſed ſm̃ ꝙ eſt in actu: cũ ergo itellectus agẽs ſe hẽat ad itellectũ poſſibilẽ: ſic agẽs ad patiẽs: ꝛ cũ itellectus poſſibilis ſit in potẽtia: ſequit̃ ꝙ itellectus agens ſit in actu. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ſm̃ ꝑhm̃ ꝙ tres ſunt cõditiones intellectus in actu ꝑ quas differt intells in actu ab itellectu in potẽtia: quaꝝ p̃ma eſt ꝙ intells in actu eſt idẽ cũ re itellecta: nõ aũt itells in potẽtia. Quod intelligẽdũ eſt nõ eẽntialr̃: ſȝ ꝑticipatiue aut ſubiectiue. Scd̕a ꝯditio eſt ꝙ itellectus in actu ſimpłr ꝛ vłr p̃cedit itellectũ in potẽtia: lȝ itellectus in potẽtia in vno ꝛ eodẽ qd̕ mouet̃ de potẽtia ad actũ p̃cedat itellm̃ in actu. Tertia ꝯditio eſt ꝙ itells in actu ſemꝑ itelligit: qd̕ nõ cõpetit itellectui in habitu vł in potẽtia. ¶ Ex p̃dictis elicit̃ ꝙ q̃druplex eſt intells: videlȝ intells agens: itells poſſis: itellect⁹ in actu: itells in potẽtia. ¶ Cõſiderãdũ eſt vlterius ꝙ due ſunt ꝯditiones ꝑtis itellectiue in cõi. Quarũ p̃ma eſt ꝙ ꝑs itellectiua eſt ſeꝑabilis: ſȝ nõ qdẽ ſm̃ eſſe in p̃ñti ſtatu: ſȝ ſm̃ opationẽ: eo modo quo ſupra declaratũ eſt. Scd̕a ꝯditio eſt que ſequit̃ ex p̃ma: ꝙ ſola aĩa itellectiua in hoĩe eſt ꝑpetua ꝛ icoꝛruptibilis: ꝑpetua dico a ꝑte poſt: nõ a ꝑte añ: cũ hẽat p̃nᵐ. ¶ Et ſi dicat̃. Poſtq̃ꝫ ꝑs itellectiua eſt ſeꝑata ab hoĩe: in ea nõ eſt reminiſcentia. g̃ vr̃ ꝙ nõ põt ſeꝑari. ¶ Dõȝ ꝙ reminiſcẽtia nõ ſolũ ꝑtinet ad ꝑtẽ itellectiuã: ſȝ ꝑtinet ad eã ſolũ ſm̃ eẽ qd̕ hȝ in coꝛpe: ꝛ hoc potiſſime quo ad eũdẽ modũ. ¶ Contra p̃dictã ꝯclõnẽ ſic arguit̃. Preſentia obiecti ſufficit ad imutationẽ potẽtie. g̃ videt̃ ꝙ nõ nec̃io reqrat̃ itellectus agẽs ad itelligẽdũ. ¶ P̃. Nõ eſt ponẽdus ſenſus agẽs. g̃ nõ eſt ponẽdus itellectus agẽs. Pȝ ꝯñia: qꝛ ſicut ſe hȝ ſenſus ad ſenſibilia: ita ſe hȝ intells ad intelligibilia. ¶ P̃. Intellectus agẽs ſe hȝ ſicut lumẽ: vt dicit ꝑhs: ſȝ lumẽ nõ requirit̃ ad vidẽdũ niſi ꝑꝑ mediũ: ſȝ doctorẽ ſanctũ: vt ex ſupra dictis pȝ: g̃ ad itelligẽdũ nõ requirit̃ itellect⁹ agẽs. ¶ P̃. Si poneret̃ intellectus agẽs: eius eẽt aliqua operatio: ſed ipſius non ponit̃ aliq̃ operatio. g̃ videt̃ ꝛc̃. Probatio minoris: qꝛ ſi ipſius eſſet operatio: maxie eẽt illuſtrare phantaſmata: ſed intells agens non illuminat phãtaſmata: cũ nõ agat i ea: neqȝ aliquid iꝑimat in eis. ergo ꝛc̃. ¶ Ad p̃mũ dõm ꝙ preſentia obiecti ſufficit ad imutationẽ potẽtie: dũmodo idem obiectum ſit in actu: obiectũ autẽ itellectus ſm̃ eſſe qd̕ habet extra aĩam non eſt actu itelligibile ſm̃ ſui nãm: ſed ſit actu intelligibile per virtutẽ intells agẽtis. Unde ratio nõ ſequit̃. ¶ Ad ſcd̕m ſiłr dicẽdũ ꝙ ſenſibile ſm̃ ſui naturã actu põt immutare

mutare ſenſuz: ideo non ponitur ſenſus agēs: ſed itelligibile ſm ſuī nām nō pōt imutare intellectū: ideo neceſſario ponit̄ intellꝯ agens. ❡ Ad tertiū dōm ꝙ intellꝯ ſe hꝫ ſicut lumē nō oībus modis ſilitudinis: ſed quātū ad aliquid. Nā ſicut lumē requirit̄ ad vidēdū: ita intellꝯ agēs ad intelligēdū. Sed diſſimilitudo eſt in hoc: qa lumē requirit̄ ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter obiectū. Sed itellectus agens requirit̄ ꝓpter obiectū ⁊ nō ꝓpter mediū. ❡ Ad quartū dōm ꝙ itellectus agētis triplex eſt operatio. Prima eſt illuſtrare phātaſmata. Scđa eſt ex phātaſmatibꝰ illuſtratis ſpēm itelligibilē abſtrahere. Tertia eſt ꝑ ſpecieꝫ itelligibilē abſtractā intellectū poſſibilē determinare qui eſt ſm ſe ideterminatus. ❡ Et dū dicebat̄. Intellectus agens nō iprimit aliqd in phātaſmatibus: ḡ nō illuminat. Dōm ꝙ nō illuminat phātaſmata aliqd imprimendo phātaſmatibus: ſed magis abſtrahēdo: ⁊ cōfortādo intellectū poſſibilē ad ſuſceptionē ſpērū itelligibiliū. ❡ Circa predicta pmo dubitat̄ vtrū itellꝯ agens ſit habitus. Et arguit̄ ꝙ nō rōne doctoris ſancti. Nā oīs habitus preſupponit cognitionē terminoꝝ: ſi ergo itellꝯ agēs eſſet habitus: ſequeret̄ ꝙ nō faceret oīa intelligibilia in actu: qđ eſt ꝯtra ſniaꝫ phī. ❡ In oppoſitū arguit̄ ꝑ Phꝫ in littera. ❡ Dōm breuiter ꝙ habitus pōt duplr̄ cōſiderari. Uno mō ꝓprie vt diſtinguit̄ ꝯ potētiā: ⁊ iſto mō intellectus agēs nō dī habitꝰ: vt voluit argumētum dubij. Alio mō accipit̄ habitus cōiter pro quacūq; forma ſꝫ ꝙ habitus diſtinguit̄ ꝯ priuationē: ⁊ iſto mō itellꝯ agēs dī habitus. Unū Phs nō dicit ꝙ intellꝯ agēs ſit habitꝰ ſimplr̄: ſed eſt tanq; habitus. ❡ Scđo dubitat̄ vtrū intellꝯ agens ſit ſeꝑatus ab aīa: vel vtrū ſit aliqd ipſius aīe. Et videt̄ ꝙ nō ſit aliqd ipſius aīe. Nā ad intellm̄ agentem pertinet illuminare: ſed illuminare ꝑtinet ad altiorē vtutem: videlꝫ ad pmā cām. ḡ intellꝯ agēs nō eſt aliqd ipſiꝰ aīe. ❡ P̄. Intellꝯ agens: vt videt̄ hic dicere Phs. ſemꝑ eſt in actu. ḡ ſi itellectus agens eſſet aliqd ipſius aīe ſequeret̄ ꝙ homo ſemꝑ actu itelligeret: ꝯñs eſt falſū. ergo ⁊c̄. ❡ P̄. Prima cōditio itellꝯ agentis eſt ꝙ ſit ſeꝑabilis. ḡ non videt̄ ꝙ ſit aliqd ipſius aīe. ❡ Dōm ꝙ intellꝯ agēs nō eſt ſeparatꝰ ab ipſa aīa: ſed eſt aliqd ipſius aīe. Quod patet tali rōne doctoris ſancti in p̄ſenti lectione. Naꝫ in omni qđ eſt ꝯſtitutū a nā ſunt pncipia ſufficiētia ad cōpletionē ꝓprie opationis: ſed itelligere eſt ꝓpria opatio hoīs (intelligere dico per phātaſmata) ergo in hoīe ſunt pncipia reqſita ad talē intellectionē: ſed homo nō poteſt itelligere niſi per virtutē itellectus agētis: cuius eſt illuminare phātaſmata: ⁊ ab eis ſpēm itelligibilē abſtrahere: ḡ intellectus agens eſt aliqd in aīa exiſtens. ❡ P̄. Si intellectus agēs nō eſſet in hoīe exiſtens: ſequeret̄ ꝙ hō nō itelligeret per intellectū agentē: cuꝫ nihil operet̄ niſi per aliqd in eo formalr̄ exiſtens: ꝯñs eſt falſum. ergo ⁊c̄. ❡ Ad primū dōm ꝙ vlr̄ illuminare oēm creaturā pertinet ad primā cām: ſed illuminare phantaſmata pertinet ad itellectū agentē tāq; ad cām particularē. ❡ Ad ſcđm dōm ad rōnē illā. ꝙ Phs ſemꝑ eſſe in actu nō attribuit intellectui agēti: ſed itellectui in actu: vt ſupra dictū eſt. ❡ Ad 3m dōm ꝙ itellectus agēs dī ſeꝑabilis eſſe nō ſm eſſe a mā: ſed ſꝫ opationē: ⁊ ideo nō idiget organo corporali. ❡ Dubitat̄ tertio vtrū itellectus agens ſit ꝑpetuus ⁊ icorruptibilis: ⁊ videt̄ ꝙ nō: qa illud qđ hēt pncipium nō eſt perpetuū: ſꝫ itellꝯ agēs hꝫ pncipiū: ḡ nō eſt perpetuus. ❡ P̄. Illud qđ eſt ex nihilo eſt vertibile in nihil: ſꝫ itellectus eſt ex nihilo: ḡ eſt vertibilis in nihil: ⁊ per ꝯñs nō erit ꝑpetuus. ❡ P̄. Nihil eſt ſine ſua ꝓpria operatione: ſed itellectus nō pōt itelligere corruptionē totius cōiuncti: cū ꝓpria eius opatio ſit intelligere ꝑ phātaſmata. ergo ⁊c̄. ❡ Ad pmū dōm ꝙ duplr̄ aliqd dī ꝑpetuū. Uno modo ꝓprie pro eo qđ caret pncipio: ⁊ fine: qđ dī ꝑpetuū a parte ante ⁊ a parte poſt. Et iſto mō itellectus nō dicit̄ perpetuus. Alio mō accipit̄ ꝑpetuū pro eo qđ caret fine: qđ dī perpetuū a parte poſt: ⁊ iſto mō itellectus dī ꝑpetuus. ❡ Ad 2m dōm ꝙ intellectus bene eſt vertibilis in nihil ꝑ potētiā creātis: nō autē per aliquā potentiā in eo exiſtentē. Unde nō eſt corruptibilis: ſed bene eſt annihilabilis. ❡ Ad 3m dōm ꝙ intelligere ꝑ phātaſmata eſt ꝓpria operatio intellectus cōiuncti ſm ꝙ hō. nō aūt ipſiꝰ intellectꝰ abſolute ꝯſiderati. Unū rō nulla. ❡ Dubitatur quarto vtrū itellꝯ agēs ſit vnꝰ in oībꝰ hoībus. ❡ Et videtur ꝙ ſic. Nā intellꝯ agens eſt imālis. ḡ non multiplicat̄ ad multiplicationē ſingularium ſiue ſuppoſitoꝝ mālium: ⁊ ſic erit vnus in oībus. ❡ P̄. Si eēnt tot itellectus agentes quot ſunt hoīes: ſequeret̄ ꝙ iā eēnt ifiniti itellectus actu: ſtante ſm Phm ꝑpetuitate mūdi: ꝯñs eſt impoſſe. ergo ⁊c̄. ❡ Dōm ꝙ nō eſt vnꝰ itellectus agēs in oībꝰ hominibus ſm numeꝝ: lꝫ ſit vnꝰ ſm ſpēm. Qđ ſic pꝫ: qa ad multiplicationē ſubiectoꝝ ſequit̄ multiplicatio accñtiū. Sed intellꝯ agēs eſt accñs: qđ eſt ſubiectiue in aīa: ḡ ad multiplicationē aīaꝝ ſeqt̄ multiplicatio itellꝯ agentis. Sed manifeſtū eſt ꝙ nō eſt vna aīa nūero in oībꝰ hoībꝰ. ergo in eis nō eſt vnꝰ intellꝯ agēs. ❡ Ad pmū dōm ꝙ intellectus agēs dī imālis: qa nō eſt ex mā cōpoſitus: dicit̄ tñ mālis: qa eſt in mā. ſ. in eſſentia aīe ſubiectiue. vñ hēt mām in qua: lꝫ nō habeat mām ex qua. ❡ Ad ſcđm dōꝫ ꝙ etiā ſtāte ꝑpetuitate mūdi nō ſequit̄ ꝙ eſſent infinite aīe in actu: ⁊ ꝑ ꝯñs ſequit̄ ꝙ nō eſſent ifiniti intellectus agētes. ❡ Et ſi dicat̄ ꝙ in q̄libet circulatiōe deꝰ creaſſet vnā aīam: ſequit̄ ꝙ (cū fuiſſent ifinite circulationes ſtante ꝑpetuitate mūdi) eſſent aīe ifinite actu. ❡ Dōm negādo ſuppoſitū: qa in ifinito nō ē dabile pmū: ideſt nō aſſignabilis quelibet pars. vñ falſum ſupponit̄ cū dī: in q̄libet circulatione deus creaſſet animam.

❡ Seqt̄ in textu (Indiuiſibiliū qdē igit̄ ⁊c̄.) Hec eſt lectio vndecima eiuſdē libri: ⁊ in cōmēto ſancti Thome.

IStud eſt qntuꝫ caplm̄: in quo Phs determinādo de opationibꝰ itellꝯ poſſis ponit duas ꝯnes. ❡ Quaꝝ pma eſt. Tñ ſunt due opationes itellꝯ. videlꝫ idiuiſibiliū. i. terminoꝝ icōplexoꝝ itelligētia: ⁊ cōpoſitio ⁊ diuiſio eorūdē. Hec cōcluſio ꝓbat̄ tali rōne. Naꝫ in omni opatione itellectus: aut eſt veritas: aut falſitas: aut non. Si ſcđm: ſic eſt pma opatio. Si pmū: ſic eſt ſcđa. ❡ Contra p̄dictā ꝯnē: ſic arguit̄ pmo. Nā ratio ⁊ itellectus ſunt idē: ſed idiuiſibiliū itelligētia nō attribuit̄ rōni cū ꝓpriū rōni ſit diſcurrere: ḡ nō dꝫ attribui itellectui. ❡ P̄. Diſcurrere a notis ad ignota: eſt opatio itellꝯ: ⁊ tñ nō eſt aliqua predictaꝝ: ḡ nō ſunt tñ due opationes intellectꝰ. ❡ P̄. Cōpoſitio ⁊ diuiſio nō eſt niſi reſpectu multoꝝ: ſꝫ intellꝯ nō pōt multa itelligere ſil. ḡ cōpoſitio nō eſt operatio intellꝯ. ❡ P̄. Intellectio ſit ꝑ aſſimilationē rei intellecte ad intellectū: ſꝫ in re extra aīam nō eſt cōpoſitio realis que ꝑ cōpoſitionē ſignificet̄: cū ibi nō ſit p̄dicatū vel ſubm. ḡ ⁊c̄. ❡ Ad pmū dōm ꝙ lꝫ rō ⁊ intellꝯ ſint idē ſm rem: differūt tñ ſm rōnem. Unde indiuiſibiliū intelligentia nō attribuit̄ rōni ꝓprie loquendo: attribuit̄ tñ intellectui. ❡ Ad ſcđm dōꝫ ꝙ diſcurrere ab vno in aliđ cōtinet̄ ſub ſcđa operatione intellectus: videlꝫ ſub compoſitione ⁊ diuiſione. ❡ Ad tertiū dōm ꝙ lꝫ intellectus nō poſſit multa intelligere ſimul per modum multoruꝫ poteſt tamen bene per modū vnius: inquantū illa multa in aliquo conueniunt. ❡ Ad quartū dicēdū ꝙ lꝫ compo-

ſitio intellectus nõ ſit in re extra aiam ſm ſubam: eſt tamen in re extra aiam ſm correſpondentiaʒ. Nam in rebus eſt cõpoſitio que correſpõdet cõpoſitioni itellectus. ¶ Pro cuius declaratione ꝯſiderandũ eſt: qm̃ in rebus ĩuenit̃ duplex cõpoſitio. Una forme cũ mã: ⁊ talis correſpõdet cõpoſitioni itellectus: cũ itellectus cõponit ſuperius cũ iferiori. Alia eſt cõpoſitio accidẽtis cũ ſuba: et talis correſpõdet cõpoſitioni itellectus: qua itellectus cõponit accñs cũ ſubto. ¶ Scđa ꝯcl'o. Solũ ĩ ſcđa opatione itellectus eſt veritas vel falſitas. Hec ꝯcl'o ꝓbat̃ tali rõne. Nã veritas ⁊ falſitas ꝯſiſtũt in cõparatione vnius ad alterũ: ſed talis opatio nõ eſt niſi ſm cõpoſitionẽ vel diuiſionẽ: ergo in cõpoſitione vel diuiſione itellectus eſt veritas aut falſitas. ¶ Ex hac cõcluſione infert Phs ꝙ licʒ in his que apprehendunt̃ ꝑ primã opationẽ itellectus nõ ſit veritas vel falſitas: tñ intell's circa talia itelligibilia diuiſibilia ſemꝑ eſt verus. Cuius rõ eſt. Nã ſicut ſenſus nõ decipit̃ circa ꝓpriũ ſenſibile: ita itellectus nõ decipit̃ circa qđ quid eſt itelligibile. g̃ itell's ſemꝑ eſt ver⁹. ¶ Cõtra hoc correlariũ ſic arguit̃. Nã ſenſus circa ꝓpꝛiũ ſenſibile põt decipi vt pʒ in collo colũbe. g̃ itell's circa qđ quid eſt põt decipi. ¶ P̃. Opĩo ⁊ rõcinatio attribuit̃ intellectui: ⁊ in vtroqʒ põt eſſe veritas ⁊ falſitas: g̃ itellect⁹ nõ ſemꝑ eſt verus. ¶ Ad ꝑmũ dđʒ ꝙ ſenſus nõ decipit̃ circa ꝓpriũ ſenſibile per ſe: ſed bene per accñs: inquãtuʒ iudicat de his que ſunt adiũcta ꝓprio obto. Ita itellect⁹ põt decipi diuerſimode circa qđquid eſt per accidens ratione cõpoſitiõis ⁊ diuiſionis. Et hoc dupl'r. Uno modo attribuẽdo diffinitionẽ ſiue qđquid eſt vnius alteri. Secũdo modo ponẽdo aliquas partes in diffinitione q̃ ſint incompoſſibiles ad inuiceʒ: ⁊ tunc diffinitio eſt falſa ſimpliciter. Exempluʒ ꝑmi. vt ſi diffinitio circuli attribuat̃ triãgulo eſſet falſa diffinitio. Exempluʒ ſcđi: vt ſi aliq̃s ponat in diffinitione alicuius inſenſibile. In illis vͦo in quorũ diffinitione nulla eſt cõpoſitio nõ ꝯtingit eſſe deceptionẽ: ſed opʒ illa vel intelligere vere: vel nullo mõ: vt dicit̃ 9° metaphyſi. ¶ Ad ſcđm dđm ꝙ ratiocinatio ⁊ opinio attribuunt̃ intellectui quãtũ ad ſcđam ei⁹ operationẽ in qua bene eſt veritas aut falſitas: nõ autẽ quãtum ad ꝑmã eius operationẽ. ¶ Circa predicta dubitat̃ vtrum indiuiſibile ſit prius intelligibile a nobis q̃ȝ diuiſibile. Et videt̃ ꝙ ſic. Quia ex cognitione principioꝝ ⁊ elementoꝝ deuenimus in cognitionẽ ꝑncipiatoꝝ: vt patet in ꝑmo phyſicoꝝ. ſed indiuiſibile eſt ꝑncipiũ ⁊ elemẽtum diuiſibilis: ſicut vnũ eſt ꝑncipiuʒ numeri: ⁊ punctus eſt principiũ linee. ergo ſequit̃ ꝙ indiuiſibile ꝑus cognoſcatur a nobis q̃ȝ diuiſibile. ¶ In cõtrariũ arguit̃: q2 habitus prius cognoſcit̃ a nobis q̃ȝ ꝑuatio: ſed indiuiſibile dicit ꝑuationẽ: diuiſibile aũt habitum. ergo ⁊c̃. ¶ Dđm ſm Phm in lr̃a ꝙ tripliciter aliq̃d dicit̃ idiuiſibile. Nã aliquid dicit̃ idiuiſibile ſm actuʒ: qđ tñ eſt diuiſibile in potẽtia ſicut cõtinuũ: vtputa linea dicit̃ idiuiſibilis ſm actũ: tamẽ eſt diuiſibilis ſm potentiã. Scđo mõ aliquid dicit̃ indiuiſibile ſm ſpẽm: ⁊ iſtis duobus modis indiuiſibile cognoſcitur prius a nobis q̃ȝ diuiſibile. Tuʒ ꝑmo: quia cognitio confuſa ⁊ idetermiata precedit cognitionem determinatã. Tuʒ ſcđo: q2 ꝑma operatio itellectus precedit ſcđam. Tertio modo dicitur indiuiſibile tã ſm actum q̃ȝ ſm potentiã: ſicut punctus dicit̃ idiuiſibilis: ⁊ iſto modo indiuiſibile nõ prius cognoſcit̃ a nobis q̃ȝ diuiſibile: vt voluit ratio in ꝯ̃riũ adducta. ¶ Ad argumentum dubij dđm ꝙ in acq̃ſitione ſciẽtie nõ ſemꝑ prius cognoſcimus ꝑncipia: ſed aliqñ ex cognitione effectuũ deuenimus in cognitionẽ cauſarũ ⁊ principioꝝ: licʒ in cõplemento ſciẽtie ꝓcedamus a principijs ad effectum.

¶ Seq̃t̃ in textu (Videt̃ autẽ ſenſibile ⁊c̃.) Hec ẽ lectio duodecima hui⁹ tertij libri: ⁊ in cõmẽto ſancti Thome. ¶ Iſtud ſextũ ⁊ vltimũ caplm tertij tractatus hui⁹ tertij de aia cõprehẽdit ſimul duas lectiones cõmẽti ſci Thome: videlʒ duodecimã que icipit (Videt̃ ⁊c̃.) Et tertiã decimam que incipit (Nunc autẽ de aia ⁊c̃.)

ISTud eſt ſextũ ⁊ vltimũ caplm tertij tractatus in quo Phs determinando de parte itellectiua per reſpectũ ad ſenſuʒ ponit tres ꝯ̃nes: iferẽdo tria correlaria. ¶ Prima ꝯclo eſt ꝙ intell's mouet̃ ab intelligibili. Hec ꝯclo ꝓbat̃ tali rõne phi. Sicut ſe hẽt ſenſus ad ſenſibile: ita ſe hẽt itellectus ad itelligibile: ſed ſenſus mouetur a ſenſibili vt ſupra cõceſſum eſt: g̃ intellectus mouet̃ ab itelligibili. ¶ Cõtra hãc ꝯ̃nẽ ſic arguit̃. Nã motus eſt actus exiſtẽtis in potẽtia ſm ꝙ huiꝰ: vt pʒ 3° phyſicoꝝ: ſed itelligere nõ eſt actus exñtis in potentia: alias nõ attribueret̃ deo. ergo intelligere nõ eſt moueri: et ſic nõ mouet̃ itellectus ab intelligibili. ¶ P̃. Per motum ſubm aliq̃d amittit: ſed aia itellectiua per intellectioneʒ nihil amittit: ſed magis ꝑficit̃: ergo itell's nõ patit̃ neqʒ mouet̃. ¶ Ad ꝑmũ dđm ꝙ duplex eſt motus. Quidã eſt motus phyſicus ⁊ ꝓprie dictus: qui eſt de cõtrario in cõtrariũ: ⁊ iſto modo itellectus nõ mouet̃ ab intelligibile. Alius eſt mot⁹ metaphoricus qui videlʒ eſt actus entis ꝑfecti ſm ꝙ hꝰ: ⁊ iſto mõ itellect⁹ dr̃ moueri. ¶ Et ꝑ hꝫ patet ſolo ad ſcđm. ¶ Scđa ꝯ̃. Intellect⁹ nõ põt itelligere niſi ꝑ phãtaſmata. Hec ꝯclo ꝓbat̃ tali rõne. Nã ſicut ſe hẽt ſenſus ad ſenſibile ⁊ viſus ad colorẽ: ita ſe hʒ itell's ad phãtaſmata: ſed ſenſus non põt ſentire ſine ſenſibili: neqʒ viſus põt videre ſine colore: g̃ intell's nõ põt itelligere ſine phãtaſmatibus: videlʒ ꝯuertẽdo ſe ad phantaſmata. Ex quo ifert̃ ꝙ neceẽ eſt itelligẽtẽ phãtaſmata ſpeculari. ¶ Cõtra predictã ꝯ̃nẽ arguit̃ ꝑ. Nã intell's intelligit mathematicalia que ſunt abſtracta a mã: g̃ intell's nõ ſemꝑ idiget phãtaſmatib⁹. ¶ P̃. Intellect⁹ itelligit deũ ⁊ ſubas ſeparatas: ſed talia nõ cadũt ſub phãtaſmatibus. g̃ idẽ vt ſupra. ¶ P̃. Intell's eſt in actu ꝑ ſpẽm itelligibilẽ: g̃ itellect⁹ dũ hʒ apud ſe ſpẽʒ itelligibilẽ põt itelligere: q2 itelligere nihil aliud eſt q̃ȝ itellectũ actu informari ꝑ ſpẽʒ itelligibilẽ. ¶ Ad ꝑm dđm ꝙ licʒ mathematicalia ſint abſtracta a mã ſenſibili tã in cõi q̃ȝ idiuidualr: tñ nõ ſʒ abſtracta a mã itelligibili. i. phãtaſiabili. ¶ Ad ſcđm dđm ꝙ licʒ ſubẽ ſepate: accipiẽdo itellectũ ꝓ phãtaſia nõ cadãt ſub phãtaſmatib⁹ ꝑ ſe: tñ cadũt ſub eis per accñs: videlʒ ꝑ ſuos effectus. Unñ illa rõ nihil aliud ꝯcludit q̃ȝ q̃ ſubẽ ſeparate nõ ſunt itelligibiles quantũ ad earũ quiditates in ꝑſenti ſtatu ⁊ a ꝑori: ſed ſolũ quãtũ ad q2 eſt ⁊ a poſteriori. ¶ Ad 3m dđm ꝙ intell's eſt in actu ꝑ ſpẽm itelligibilẽ actualr exiſtẽtẽ in eo. Spẽs aũt itelligibilis poſt actualẽ ꝯſiderationẽ nõ eſt in itell'u in actu: ſed in habitu ſolũ: vnde rõ nulla. ¶ 3a ꝯ̃. Intell's practicus ⁊ itellectus ſpeculatiu⁹ nõ ſunt due potẽtie aie realr diſtincte: ſʒ rõne tñ. Hec ꝯclo ꝓbat̃ tali rõne phi elicita ve. Nã itelligere cũ actione. i. cũ extẽſione ad opus: ⁊ itelligere ſine actiõe aliq̃d vnũ abſolute: ꝑtinet ad idẽ gen⁹ cognoſcibilitatis: ſʒ intell's ſpeculatiu⁹ itelligit verũ ſine actiõe. i. ſine extẽſione ad op⁹. Intell's vͦo practicus itelligit cũ actione. ergo itellectus ſpeculatiuus ⁊ itell's practicus ꝑtinẽt ad idem genus potẽtie. ¶ Cõtra hãc cõcluſionẽ ſic arguit̃. Potẽtie diſtinguunt̃ per obiecta: ſed obm itellectus ſpeculatiui eſt verũ: obiectũ aũt itellectus practici eſt bonũ. ergo videt̃ ꝙ itellectus practicus ⁊ intellectus ſpeculatiuus ſint diuerſe potẽtie. ¶ P̃. Habit⁹ practicus ⁊ habitus ſpeculatiuus ſpecie diſtinguunt̃ ꝓpter

diſtinctionẽ

diſtictionẽ obiectoꝝ: ergo itell's ſpeculatiu⁹ ⁊ itellus practic⁹ ſpe diſtiguunt̃. ¶ Ad p̄ᵐ dõz ꝙ nõ quelz diſtictio obioꝝ ſufficit ad diſtinctione potẽtiaꝝ: ſz reqrit̃ ꝙ talia obiecta ſint diſticta gñe: nõ qdẽ gñe nãe: aut gñe logico: ſed gñe cognoſcibilitatis: vt ſupra determinatuz eſt in 2°. Uerũtñ bonũ in ſe ↄſideratũ nõ eſt obm itellus practici: ſz verũ extẽſuz ad op⁹ dr obm itell's practici. Uerũ aũt abſolute ↄſideratũ dr obm itell's ſpeculatiui. ¶ Ad 2ᵐ dõz negãdo ↄñaz: qr maior diſtictio obioꝝ reqrit̃ ad diſtictionẽ potẽtiaꝝ ꝙ̃ ad diſtictionẽ bitũ: vt et̃ ſupra declatũ eſt. Uñ rõ nõ ſeqt̃. ¶ Ex p̄dictis in h̄ tractatu ifert ph̄s p̄ ꝙ nõ põt fieri itellectio ſine ſẽſu: qr vt dcm̃ eſt itell's nõ põt itelligẽ ſine phãtaſmatib⁹: phãtaſmata aũt nõ ſunt ſine ſenſu. ergo nõ põt fieri intellectio niſi mediãte ſenſu. ¶ Ex q̊ pz falſitas opionis Auicẽne. q dic̃ ꝙ poſt actualẽ ↄſideratiõnẽ intellus põt itelligere nõ ↄuertẽdo ſe ad phãtaſmata. Hoc aũt pz eẽ falſuz ad ſẽſuz. Nã ille q hz habitũ ſciaꝝ poſt actualẽ ↄſideratiõnẽ nõ põt actu per illos habitus ↄſiderare ſi ledat̃ organũ corpale: vt pz de freneticis. ergo ſignũ eſt manifeſtũ ꝙ in q̃libet itellectione reqrunt̃ vires ſẽſitiue. ¶ Infert̃ 2° ꝙ itell's eſt q̊dãmõ oia. Cui⁹ rõ eſt: qr oia que ſũt aut ſũt ſẽſibilia aut itelligibilia: ſz in aia eſt ſenſus ⁊ itell's: ſenſus aũt eſt q̊dãmõ oia ſenſibilia: ⁊ itell's eſt q̊dãmõ oia itelligibilia: cũ ex itellecto ⁊ itellectu fiat q̊dãmõ vnũ: ergo aia nr̃a itellectiua eſt q̊dãmõ oia. Nõ aũt ꝑ cõplexionẽ vt antiq voluerũt: ſz ꝑ apphẽſionẽ. ¶ Infert̃ 3° ꝙ itell's nõ eſt idẽ qð phãtaſia: qr ꝓpriũ ipſi⁹ itellus eſt affirmare vel negare: ſz h̄ nõ cõpetit ꝓpe phãtaſie. ergo ⁊c̃. ¶ Circa p̄dicta dubitat̃ p̄. Utrꝫ itell's eodẽ mõ moueat̃ ab itelligibili: ſic̃ ſenſus a ſenſibili. ¶ Dõm breuiter ꝙ nõ: qr duz ſenſus mouet̃ a ſẽſibili attẽdit̃ triplex gradus. Nã p⁹ ſẽſus apphẽdit aliqð ſenſibile tanq̃ ↄueniẽs vl' nociuũ. Scðo ex h̄ ſeqt̃ in ſenſu delectatio vel triſtitia. Tertio võ illud ꝓſeqt̃ ſi ſit delectabile: aut fugit ſi ſit nociuũ. Itell's aũt poſtq̃ apprehẽdit itelligibile: tũc imediate ꝓſeqt̃ aut fugit. Itez ſenſus dũ apphẽdit ſẽſibile nõ ſimplr ⁊ vere ſz q̊dãmõ affirmat vel negat: itellus aũt vere affirmat vel negat. ¶ Pro ampliori declariõe hui⁹ aſſignat doctor ſcũs in cõmẽto p̄ntis lectionis rõnẽ q̃re in ſenſu ex apphẽſiõe boni vel mali nõ ſtatiz ſequat̃ deſideriũ vel fuga: ſic̃ fit in itellectu. Hui⁹ .n. rõ eſt: qr ſic̃ ſẽſus nõ apphẽdit bonũ vl'e: ita appetit⁹ ſenſitiu⁹ nõ mouet̃ a bono vl' malo vl'i: ſz a q̊dã determiato bono qð eſt delectabile ſm ſenſuz ⁊ a q̊daz determinato malo qð eſt triſte ſm ſenſum. In pte aũt itellectiua eſt apphẽſio boni ⁊ mali vl'is: vñ ⁊ appetit⁹ itellectiue ptis (.ſ. ipa volũtas) mouet̃ ſtati ex bono vel malo per intellectũ apphẽſo ſibi p̄ntato. Hec ille vbi ſupra. ¶ Dubitat̃ 2° vtrꝫ itell's itelligat per abſtractionẽ a phãtaſmatib⁹: ⁊ vr ꝙ nõ. Nã itell's intelligẽdo ↄuertit ſe ad phãtaſmata: ergo itell's nõ itelligit abſtrahendo a phantaſmatib⁹. ¶ P̄. Sic̃ ſe hz viſus ad colorẽ: ita ſe hz itell's ad phãtaſmata: vt ↄceſſuz eſt: ſz viſus nõ põt vidẽ colorẽ abſtrahẽdo a colore: ergo itell's nõ põt itelligẽ abſtrahẽdo a phãtaſmatib⁹. ¶ P̄. Nihil pt̃ itelligi ſine illo qð cadit in diffõne rei: ſz mã cadit in diffõne rei nãlis: ergo itell's nõ põt itelligẽ res nãles ſine mã. Sz mã eſt p̄nᵐ iduiduatiõis: ergo ſeqt̃ ꝙ itellus nõ põt itelligẽ abſq̃ ↄditiõib⁹ iduiduãtib⁹: ⁊ ſic nõ abſtrahit ſe a phãtaſmatib⁹. ¶ P̄. Si itell's itelligẽdo abſtraheret a phãtaſmatib⁹: vel ergo abſtrahẽ ꝑtinet ad itellectũ poſſem: vel ad itellectũ agẽtẽ. Nõ ad itell'm poſſem: cũ ei⁹ ſit recipe: nec ad itellectũ agẽtẽ: cũ ei⁹ ſit phãtaſmata illuſtrare: ⁊ per ↄñs magis in eis aliqd iprimẽ q̃ abſtrahẽ. ¶ Ad p̄ᵐ dõm ꝙ itell's itelligit ſemꝑ ↄuertẽdo ſe ad phãtaſmata: ⁊ et̃ abſtrahẽdo. Cõuertẽdo qdẽ iquãtũ itelligit vl'e qð hz eẽ in ſingularib⁹: abſtrahẽdo võ iquãtũ itelligit vl'e nõ itelligẽdo ſingulare. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ nõ eſt oĩmoda ſĩlitudo iter colorẽ ꝑ reſpectũ ad viſuz ⁊ iter phãtaſmata ꝑ reſpectũ ad intellectũ. Nã color ſm ſui nãm eſt per ſe viſibilis: ſz phãtaſmata ſm ſe nõ ſũt itelligibilia: ⁊ ꝑꝑea reqrit̃ vtus itell's agẽtis: vt ſupra declatũ eſt: vñ nõ eſt ſile. ¶ A 3ᵐ dõm ꝙ mã ſignata eſt p̄nᵐ iduiduationis: nõ aũt mã cõis que ponit̃ in diffone rei nãlis. ¶ Ad 4ᵐ dicẽdũ ꝙ abſtrahere ꝑtinet ad itellectũ agẽtẽ inquãtum ipſa (propter propinquitatẽ quã habẽt ad ipm) efficiũtur habilia vt ab ipſis poſſit abſtrahi ſpecies intelligibilis preſentanda intellectui poſſibilis.

¶ Sequitur in textu (Quoniam aũt aĩa ⁊c̃.) Hic eſt q̃rtus tractatus huius tertij libri de anima: ⁊ eſt lectio 14° eiuſdem: in cõmento ſancti Thome.

IStud eſt q̃rt⁹ tractat⁹ hui⁹ tertij in q̊ ph̄us determinat de potentia motiua: ⁊ de cõparatione potẽtiarum ad ipaz aiam ⁊ ad ſe iuicẽ. Qui qdẽ tractat⁹ ↄtinet tria capl'a. In p° caplo ph̄s determinat de potentia motiua in coi ⁊ ſm ſe. In 2° võ determinat de potẽtia motiua ꝑ reſpectũ ad diuerſa aĩalia. ibi (Qm̃ igit̃ ſupra dcm̃ eſt.) In 3° caplo oñdit qualr diuerſe ptes aĩe ordinant̃ inter ſe. ibi (Uegetabilẽ aũt qdẽ.) ¶ In p° igit̃ caplo ponuntur due q̊nes. Quaꝝ p̄ª eſt ꝙ diuiſiões potẽtiaꝝ ab antiquis ph̄is ſũt inſufficiẽter aſſignate. Quaꝝ p̄ª eſt. Potẽtiaꝝ quedã ſũt rõnales q̊dã ſũt irrõnales. Et hãc q̊nẽ ꝓbat ph̄s q̃tuor rõnib⁹. Quaꝝ p̄ª eſt. Potẽtia vegetatiua ⁊ ſenſitiua ſũt potẽtie aĩe plus iter ſe differẽtes q̃ potentia irrõnalis ⁊ ↄcupiſcibilis: ⁊ tñ iſte due potentie nõ cõprehẽdunt̃ ſub p̄dictis diuiſiõibus: ergo nõ ſũt ſufficiẽtes. Scða rõ. Phãtaſia eſt quedã potẽtia aĩe: ⁊ tñ nõ cõprehẽdit̃ ſub p̄dictis. ergo ⁊c̃. Tertia rõ. Uis appetitiua ⁊ vis itellectiua eſt quedã potẽtia aĩe diſticta ab alijs: ⁊ tñ nõ ↄtinet̃ ſub aliq̃ p̄dictaꝝ diuiſionũ: cũ nulla eaꝝ diuidat̃ in iraſcibilẽ ⁊ in ↄcupiſcibilẽ. ergo ⁊c̃. Quarta rõ. Alique ſt potẽtie aĩe que ſũt p̄nª motiua augmẽti ⁊ decrementi: ⁊ tñ de illis in p̄dictis diuiſionibus nulla fit mentio. ergo ⁊c̃. ¶ Scða q̊. Pñcipiũ mot⁹ localis. vz. potẽtia motiua nõ eſt potẽtia vegetatiua. Que pz duab⁹ rõnib⁹ ph̄i: q̃rum p̄ª eſt. Motus ſm locũ ſemꝑ fit ꝑꝑ aliqð deſideratũ vel imaginatũ: ſz imaginatio ⁊ deſideriũ ſiue appetit⁹ nõ cõueniũt potẽtie vegetatiue: ergo ſeqt̃ ꝙ p̄nᵐ mot⁹ localis nõ eſt potẽtia vegetatiua. Scða rõ eſt ad idẽ. Nã ſi potẽtia vegetatiua eẽt p̄nᵐ mot⁹ localis: ſequeret̃ ꝙ plante mouerent̃ motu locali: cũ in eis ſit potẽtia vegetatiua: ↄñs eſt fl'm. ergo ⁊c̃. Et ſi dicat̃. Plãte mouent̃ ſurſuz ⁊ mouent̃ deorſum: ⁊ ad alias dr̃ias põnis: ergo mouent̃ motu locali. Dicẽdũ ꝙ nõ mouent̃ motu locali ꝓgreſſiuo de quo eſt ad ꝓpoſitũ. ¶ Qz võ p̄nᵐ mot⁹ localis nõ ſit ſenſus probat tali rõne. Nã ſẽſus eſt in oĩ aĩali: ſi ergo ſenſus eẽt p̄nᵐ mot⁹ localis: ſequeret̃ ꝙ oĩa aĩalia mouerent̃ motu locali: qð eſt falſum. ¶ Sed ꝙ tale p̄nᵐ nõ ſit itell's pz: qr aut eẽt itellus ſpeculatiu⁹: aut practic⁹. Nõ p̄ᵐ: qr itell's ſpeculatiu⁹ ſolũ vl'at̃ circa ſpeculabilia: nõ aũt circa aliq̃ agibilia iquãtũ hui⁹ ſm ꝙ fit mot⁹ localis: neq̃ itellus practic⁹: qr aĩalia bruta mouent̃ motu locali ꝓgreſſiuo: qb⁹ nõ ieſt itellus practic⁹. ¶ Circa p̄dicta dubitat̃ p°. vtrꝫ appetit⁹ itellectiu⁹ q dr volũtas ſit potẽtia diſticta ab appetitu ſenſitiuo. Et vr ꝙ nõ. Nã dr̃ia accidẽtalis obiectoꝝ nõ facit dr̃iaz ſpecificã potẽtiaꝝ: vt in 2° habitũ eſt. Sz accidit obiecto appetit⁹ videlz bono qð ſit apphẽ-

ſum a ſenſu vel ab itellectu:ğ appetit⁹ itellectiu⁹ ⁊ appe
titus ſenſitiu⁹ nō realr diſtiguunť:cū nō diſtiguanť niſi
per bonū apphēſum ab itellectu:⁊ per bonū apphēſuꝫ a
ſenſu. ¶ P̄. Appetit⁹ ſenſitiu⁹ ſic̄ ⁊ itellectiu⁹ ferť ad rē
ad extra:ſꝫ res ad extra eſt ſinglare bonū:ğ idē vt ſupra.
¶ Dōm ꝙ appetit⁹ itellectiu⁹ ⁊ ſenſitiu⁹ ſūt due potētie
ſpē diſticte. Cuius rō eſt:qꝛ potētia appetitiua ⁊ potētia
paſſiua apta nata eſt moueri a bono apphēſo. Sꝫ mani
feſtū eſt ꝙ bonū qd̄ apphēdiť ab itellectu alr mouet ap
petitū ꝙ̄ bonū apphēſum a ſenſu:cū bonū qd̄ apphēdiť
ab itellectu apphēdať ſub rōne vlis:bonū vō qd̄ apphē-
diť a ſenſu apphēdiť ſub rōne pticularis:ğ ſūt due potē
tie diſticte. ¶ Ad p̄m dōm:ꝙ nō accidit bono ſm ꝙ ap-
petibile eſt ꝙ ſit apphēſuꝫ a ſenſu vel ab itellectu:ſꝫ cō
uenit ei per ſe:qꝛ nō pōt mouē appetitū niſi vt apphen-
ſuꝫ. ¶ Ad zm dōm:ꝙ lꝫ res ex̄ aiaꝫ ſit qdā bonū ptica
lare in ſe ꝯſideratū:tñ volūtas ferť ad illd̄ bonū nō ſm
rōnē pticularē:ſꝫ ſm rōnē vlem. ¶ Dubitať z° vtꝝ ap-
petit⁹ itellectiu⁹ diuidať in iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē:⁊ vī
ꝙ ſic:qꝛ appetit⁹ dī ꝯcupiſcibilis a ꝯcupiſcētia ⁊ iraſci-
bilis ab iraſcēdo:ſꝫ volūtas aliq̄ ꝯcupiſcit que nō perti
net ad ſēſuꝫ:videlꝫ v̓tutes itellectiuas:vtputa ſapiētiā:
ğ aliqͣ ē appetit⁹ ꝯcupiſcibilis:⁊ ex oppoſito iraſcibilis.
¶ Dōm ꝙ appetit⁹ itellectiu⁹ nō pōt diuidi in iraſcibi-
lē ⁊ ꝯcupiſcibilē. Cui⁹ rō eſt:qꝛ illa potentia que reſpicit
aliqd̄ obm vle ſm cōem rōnē ei⁹:nō diuidiť in potētias
diſtictas ſm diſtictionē ꝑtiuꝫ ſubiectiuaꝝ que ꝯtinenť
ſub illo obiecto:ſꝫ appetit⁹ intellectiu⁹ vtputa volūtas re-
ſpicit bonū vle ſm cōem rōnē ei⁹:ğ ſeqť ꝙ nō diuidiť
in diuerſas potētias ſm diuiſionē illi⁹ vel illi⁹ boni:ſic̄
viſus qui reſpicit colorē obiectiue:nō diuerſificať ſpecifi
ce ꝑꝑ diuerſitatē illi⁹ vel illi⁹ coloris. ¶ Ad rōnē dubij
dōm ꝙ ꝯcupiſcētia pōt accipi duplr. Uno mō abſolute:
ꝓut dicit potētiā aīe:⁊ iſto mō tñ in volūtate eſt ꝯcupi
ſcētia. Alio mō accipiť ꝯcupiſcētia pro opatione aīe que
fit cū quadā imutatione organi:vt in ꝓpoſito accipiť:⁊
iſto modo in voluntate nō eſt cōcupiſcentia.

¶ Sequitur in textu (Qm̄ igiť ſicut ⁊c̄.) Hec eſt lectio
16ª huius tertij libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt zm caplm eiuſdeꝫ tractat⁹ in q̄
ꝓhus determinādo de potentia
motiua per reſpectū ad diuerſa aīalia ponit
duas ꝯnes. ¶ Quaꝝ p̄ª eſt:ꝙ nihil eſt moti-
uū ſuiipſi⁹ ſine phātaſia. Hec ꝯ ꝓbať tali rō-
ne. Nā vnūqdq eſt motiuū ſuiipſi⁹ iqntū eſt appetiti-
uū:ſꝫ appetit⁹ nō eſt ſine phātaſia:ğ nihil ſuiipſi⁹ eſt mo
tiuū ſine phātaſia. ¶ P̄ro cui⁹ declaratione ſciēdū eſt ꝙ
phātaſia pōt accipi duplr. Uno mō ꝓprie ꝓut diſtiguiť
ꝯ ptē itellectiuā:⁊ iſto mō nō accipiť hic. Alio mō vt ſe
extēdit ad itellectū ſm ꝙ mā phātaſialis dī mā itelligi
bilis:⁊ iſto mō accipiť hic. ¶ Contra p̄dicta ſic arguiť.
Si vnūqdq eēt motiuū ſuiipſi⁹ ſm ꝙ hꝫ phātaſiā ⁊ ap
petitū:ſequereť ꝙ aīalia iperfecta eēnt motiua ſuiipſi⁹:
cū in eis ſit phātaſia ⁊ appetit⁹. ꝯñs ē falſuꝫ.ğ ⁊c̄. ¶ P̄.
Nō mouet ſeipm:ſꝫ mouet ſeipm mediāte rōne ptícu-
lari:vt ſtatim patebit:que qdē rō nō eſt phātaſia:cū phā
taſia nō diſtinguať:ğ idē vt ſupra. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ du-
plex eſt phantaſia vt ſepius dictū eſt:videlꝫ determina
ta ⁊ indeterminata:verū eſt ꝙ in aīalibus iperfectis eſt
phantaſia indeterminata:nō aūt determinata. vt ad ꝓ-
poſitū. ¶ Ad zm dōm ꝙ vt dictū eſt. duplex eſt phanta-
ſia:quedam eſt indeterminata:⁊ talis nō eſt rō. Alia eſt
phantaſia determinata:⁊ talis eſt duplex quedā eſt ſen-
ſibilis que fit abſq deliberatione:⁊ talis inueniť in aīa-
libus vtiqꝫ ꝑfectis:que ēt rō nō dī. Alia eſt phātaſia rō-
nalis:que videlꝫ hꝫ fieri cū qdā deliberatiōe ⁊ diſcurſu:
⁊ talis reperiť in hoibus que dī rō. ¶ Scda ꝯ. Homo
mouet ſeipm mediāte rōne. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne. Naꝫ
vnūqdqꝫ eſt motiuū ſuiipſius iqntuꝫ eſt appetitiuū:vt
dcm̄ eſt:ſed appetit⁹ nō eſt ſine phantaſia:phantaſia aūt
in hoie vocať rō.ğ ⁊c̄. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic arguiť. Naꝫ
ſi homo moueret ſeipm mediāte rōne. Aut illa rō eſſet
ſpeculatiua aut practica. Nō p̄mū:qꝛ pari rōne itellect⁹
ſpeculatiuus eſſet p̄nm mot⁹. Neqꝫ zm:cū talis rō verſe-
tur circa vniuerſalia vt in pluribꝰ:ſm que nō fit motus
localis. ¶ Dicēdū ꝙ duplex eſt rō. Quedā eſt ſpeculati
ua:alia eſt practica. Ratio ſpeculatiua nō eſt p̄nm mot⁹.
Ratio aūt practica eſt duplex. Nā quedā eſt vniuerſa-
lis:quedā eſt particularis. Ratio vniuerſalis nō eſt p̄n-
cipiū mot⁹ localis:bene aūt rō particularis. ¶ Circa p̄-
dicta dubitať. Utrū rō ⁊ intellect⁹ ſint due potētie:⁊ vī
ꝙ ſic. Nā ſicut ſe hēt imaginatio ad rōnem:ita ſe hēt rō
ad intellectū:ſed imaginatio eſt potentia diſtincta ꝯtra
rōnē:ğ rō diſtinguiť ꝯtra intellectū. ¶ P̄. Sicut ſe hēt
rō ad ſenſum:ita ſe hēt rō ad intellectū qui attribuitur
angelis:ſed rō ⁊ ſenſus ſunt diuerſe potētie.ğ rō ⁊ intel-
lectus:cū plus differant angelus ⁊ homo:ꝙ̄ homo ⁊ bru
tum. ¶ Dicēdū ad dubiū ꝙ rō ⁊ intellect⁹ nō diſtinguū
tur eēntialr:ſed ſolū ſm rōnē:ſm diuerſa officia actuū.
Nā vna ⁊ eadē potētia intellect⁹ ſm ꝙ ſimplici appre-
henſione eſt itellectiua dī itellect⁹:ſm vō ꝙ cuꝫ quodā
diſcurſu a noto ad ignotū intelligit vocať rō. Et qꝛ ange
lus ſm ſui nām intelligit ſimplici intuitu ſine diſcurſu:
homo vō intelligit diſcurrēdo ab vno in aliud:iō intel-
lectus appropriať angelis:rō vō hominibus. Et inde eſt
ꝙ angeli vocanť ſubſtantie intellectuales:homines vō
creature rōnales. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ illa ſimilitudo attē-
diť ſm diuerſitatē actuū:nō aūt ſm diuerſitatem eſſen
tialem potentiarū. ¶ Sic etiā dōm eſt ad zm.

¶ Sequiť in textu (Uegetabilē qdē aīam ⁊c̄.) Iſtud ter
tium caplm cōprehēdit duas vltimas lectiones eiuſdē
libri:⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 3m ⁊ vltimū caplm huius libri
in quo ꝓhus determinādo de or-
dinatione potētiaruꝫ adinuicē per reſpectū
ad corp⁹ aīatū ponit q̄tuor ꝯnes:iferēdo q̄-
tuor correlaria. ¶ Quarū p̄ª eſt. Oē viuens
quādiu viuit neceſſe eſt ꝙ hēat aīam vegetatiuā. Hec ꝯ
ꝓbať tali rōne ꝓhi. Nā oē viuēs quādiu viuit vtiť ali
mento:ſed vti alimēto ptinet ad aīam vegetatiuā:ğ ne-
ceſſe eſt ꝙ oē viuēs dū viuit hēat aīam vegetatiuā. Pro
batio maioris:qꝛ oē viuens dum viuit hēt augmentum
ſtatū vel decremētū:ſed hoc nō pōt ꝯtingere niſi alimē-
to:qꝛ tēpore augmēti opꝫ ꝙ plus ꝯuertať de alimēto in
ſubam aliti ꝙ̄ qd̄ ſufficiat ad ſuſtētationē vel ꝯſeruatio
nem p̄exiſtentis magnitudinis. Tēpore vō ſtat⁹ equalr.
Tēpore vō decrementi minus. ¶ Cōtra hāc ꝯnē ſic ar-
guiť. Nā deus viuit:vt ꝓbat ꝓhs 12° metaphyſice ⁊ tñ
in eo nō eſt aīa vegetatiua.ğ ⁊c̄. ¶ Dicēdū ꝙ ꝓhus hic
loquiť de generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ viuētib⁹. ¶ Se
cūda ꝯ. Nō oē viuēs hēt ſenſum. Hec ꝯ ꝓbať duab⁹ rō-
nibus. Quarū p̄ª eſt. Nā nō oē viuens hēt corp⁹ redactū
ad mediā ꝓportionē qualitatū:vt plante:ğ nō oē viuēs
hēt ſenſum tactus qui requirit organū taliter diſpoſitū:
⁊ per ꝯñs nō oē viuens hēt ſenſum:qꝛ vbi nō eſt ſenſus
tactus:ibi nullus eſt ſenſus. ¶ Scda rō. Senſus imuta
tur ſpūaliter a ſenſibili. Sed plante ſolū imutanť imu-
tatione reali:ğ plante nō habēt ſenſum:ſed plante ſunt